

ლევ ტოლსტოი ანა კარენინა (ტომი II)

ლარისა ტიტვინიძისა და თამარ საყვარელიძის თარგმანი

ნაწილი მეხუთე

I

ქალბატონ შჩერბაცკაიას აზრით, ქორწილის გადახდა დიდმარხვამდე შეუძლებელი იყო, რადგან მანამდე ხუთი კვირალა რჩებოდა და ამ დროისთვის ნახევარი მზითვის მომზადებასაც ვერ მოასწრებდნენ. მაგრამ შეუძლებელი იყო, არ დასთანხმებოდა ლევინს, რომ დიდმარხვის შემდეგ ქორწილი მეტისმეტად დაგვიანდებოდა, რადგან თავად შჩერბაცკის მოხუცი მამიდა ძლიერ ავად იყო, შეიძლება მალე გარდაცვლილიყო კიდევ და მაშინ გლოვა კიდევ შეაფერხებდა ქორწილს. ამიტომაც თავადის მეუღლემ გადაწყვიტა, მზითევი ორ ნაწილად გაეყო – დიდი და მცირე მზითევი – და დასთანხმებოდა, რომ ქორწილი დიდმარხვამდე გადაეხადათ. მცირე მზითევი მთლიანად ახლავე უნდა მოემზადებინა, დანარჩენი კი შემდეგ გაეგზავნა და ძალიან ბრაზობდა ლევინზე, რადგან მისგან ვერასგზით ვერ მიიღო სერიოზული პასუხი, თანახმა იყო თუ არა ამაზე. ეს მოსაზრება მით უფრო გონივრული იყო, რომ ახალგაზრდები ჯვრისწერისთანავე მიემგზავრებოდნენ სოფლად, სადაც დიდი მზითვის ნივთები მათთვის საჭირო არ იქნებოდა.

ლევინი კვლავ შეშლილივით იყო და ეგონა, ყოველივე ამქვეყნად არსებულის მთავარ და ერთადერთ მიზანს ის და მისი ბედნიერება შეადგენს, რომ ახლა არაფერზე ფიქრი და

ზრუნვა არ სჭირდება, მისთვის ყველაფერს სხვები აკეთებენ და გააკეთებენ კიდევ. მას არც ჰქონდა რაიმე გეგმები და მიზნები მომავალი ცხოვრებისთვის. ამის გადაწყვეტასაც სხვებს ანდობდა, რადგან წინასწარ იცოდა, ყველაფერი მშვენივრად მოეწყობოდა. მისი ძმა სერგეი ივანოვიჩი, სტეპან არკადიჩი და თავადის მეუღლე ხელმძღვანელობდნენ ლევინს, ასწავლიდნენ, რა იყო მისთვის საჭირო: იგი მხოლოდ სრულ თანხმობას აცხადებდა ყველაფერზე, რასაც შესთავაზებდნენ. ძმამ ფული ისესხა მისთვის, თავადის მეუღლემ ქორწილის შემდეგ მოსკოვიდან წასვლა ურჩია, სტეპან არკადიჩმა კი საზღვარგარეთ გამგზავრება შესთავაზა. ლევინი ყველაფერზე თანახმა იყო. „გააკეთეთ, რაც გენებოთ, თუკი ეს სიამოვნებას განიჭებთ. მე ბედნიერი ვარ და ჩემს ბედნიერებას, რაც უნდა გააკეთოთ, არც არაფერი მოემატება და არც არაფერი დააკლდება“, – ფიქრობდა იგი. როცა ლევინმა კიტის გაუზიარა სტეპან არკადიჩის რჩევა საზღვარგარეთ გამგზავრების თაობაზე, მეტისმეტად გააოცა ამ ამბავმა, რომ კიტი არ დათანხმდა – მას უკვე ჰქონდა თავისი მოსაზრებანი მათ მომავალ ცხოვრებაზე. კიტიმ იცოდა, რომ ლევინს სოფელში ელოდა თავისი საყვარელი საქმე. მას, როგორც ლევინიც ამჩნევდა, არათუ არაფერი ესმოდა ამ საქმისა, არც უნდოდა ამის გაგება, თუმცა ეს გარემოება სრულიადაც არ უშლიდა ხელს, ლევინის საქმე დიდმნიშვნელოვნად მიეჩნია. ამიტომაც, რაკი იცოდა, რომ მათი სახლი სოფელში იქნებოდა, სურვილი ჰქონდა წასულიყო არა საზღვარგარეთ, სადაც არ აპირებდა ცხოვრებას, არამედ იქ, სადაც მისი სახლი იქნებოდა. ამ გარკვევით გამოთქმულმა მოსაზრებამ განაცვიფრა ლევინი, მაგრამ რაკი მისთვის სულერთი იყო, მაშინვე სთხოვა სტეპან არკადიჩს – ისე თითქოს მის მოვალეობას შეადგენდა – წასულიყო სოფელში და თავისი ესოდენ მოჭარბებული გემოვნებით მოეწყო ყველაფერი ისე, როგორც საჭიროდ მიიჩნევდა.

– აბა, ერთი ყური დამიგდე, – უთხრა ერთხელ ლევინს სტეპან არკადიჩმა, რომელიც უკვე ჩამოსულიყო სოფლიდან, სადაც ყველაფერი მოეწყო ახალჯვარდაწერილთა მისაღებად, – გაქვს თუ არა აღსარების მოწმობა?

– არა მაქვს. მერე რა?

– უამისოდ შეუძლებელია ჯვრისწერა.

– უჰ, უჰ, უჰ! – წამოიძახა ლევინმა, – მგონი, უკვე მეცხრე წელია, აღარ ვზიარებულვარ. არც მიფიქრია ამაზე.

– კარგი ვინმეც ბრძანებულხარ! – სიცილით უთხრა სტეპან არკადიჩმა, – მე რაღად მეძახი ნიჰილისტს! მაგრამ ეს ხომ შეუძლებელია, უნდა მოემზადო საზიარებლად!

– როდისღა? მხოლოდ ოთხი დღე დარჩა.

სტეპან არკადიჩმა ესეც მოუხერხა. ლევინიც შეუდგა სამზადისს. მისთვის, როგორც არამორწმუნე, მაგრამ სხვისი რწმენის პატივისმცემელი ადამიანისთვის, მეტად მძიმე იყო, მონაწილეობა მიეღო და დასწრებოდა საეკლესიო ცერემონიებს, ახლა, როცა ასეთი მგრძნობიარე და კეთილად განწყობილი იყო ყველაფრისადმი, არათუ მძიმე ასატანი იყო ეს თვალთმაქცობა, სრულიად შეუძლებლადაც კი მიაჩნდა. ასეთი დიდებისა და ბედნიერების ჟამს იძულებული ხდებოდა, ტყუილი ეთქვა ან ეთვალთმაქცა. ლევინი გრძნობდა, რომ არც ერთის და არც მეორის გაკეთება არ შეეძლო. რამდენჯერ ჰკითხა სტეპან არკადიჩს, იქნებ შესაძლებელი იყოს ცნობის აღება ისე, რომ არ ვეზიაროო. მაგრამ სტეპან არკადიჩმა განუცხადა, ეს ყოველად შეუძლებელიაო.

– რა დიდი ამბავი ეს არის – ორი დღის საქმეა! მღვდელიც ისეთი კარგი და ჭკვიანი მოხუცია. ისე ამოგაძრობს ამ კბილს, ვერ გაიგებ.

როცა ლევინი პირველ წირვას ისმენდა, ცდილობდა, აღედგინა ის ძლიერი სარწმუნოებრივი გრძნობები, სიჭაბუკეში – თექვსმეტიდან ჩვიდმეტ წლამდე რომ განიცდიდა. მაგრამ მაშინვე დარწმუნდა, რომ ეს მისთვის სრულიად შეუძლებელი იყო. შემდეგ შეეცადა, ისე შეეხედა ამისთვის, როგორც უბრალო, სრულიად უმნიშვნელო ჩვეულებისთვის, მაგალითად, როგორც დარბაზობას მიიჩნევდა; მაგრამ იგრძნო, რომ ესეც არასგზით არ შეუძლია. ლევინის დამოკიდებულება რელიგიისადმი, ისე როგორც მის თანამედროვეთა უმრავლესობისა, სრულიად გაურკვეველი იყო. მას არ შეეძლო ერწმუნა, მაგრამ ამასთან არც იმაში იყო მტკიცედ დაჯერებული, რომ ყოველივე უმართებულო იყო. ამიტომ, რადგან არ შეეძლო ერწმუნა მნიშვნელობა იმისა, რასაც სჩადიოდა და არ შეეძლო გულგრილად შეეხედა ამისთვის, როგორც უბრალო ფორმალობისთვის, მთელი ზიარების

განმავლობაში უხერხულობასა და სირცხვილს გრძნობდა, რადგან აკეთებდა იმას, რაც თვითონაც არ ესმოდა და, როგორც შინაგანი ხმა ეუბნებოდა, რაღაც სიყალბესა და ცუდს სჩადიოდა.

წირვის დროს ლევინი ხან ყურს უგდებდა ლოცვებს და ცდილობდა მათთვის ისეთი მნიშვნელობა მიეცა, რომელიც არ ეწინააღმდეგებოდა მის შეხედულებებს, ხან კი, როცა იგრძნობდა, რომ არ ძალუძს ამ ლოცვების გაგება და უნდა დაიწყოს განსჯა, ცდილობდა, სულ არ დაეგდო მათთვის ყური და გაჰყოლოდა საკუთარ ფიქრებს, დაკვირვებებსა და მოგონებებს, რომელნიც განსაკუთრებული სიცხოველით უტრიალებდნენ თავში ეკლესიაში ამ უქმად დგომის დროს.

ლევინმა მოისმინა წირვა და მწუხრის ლოცვა. მეორე დილით კი ჩვეულებრივზე ადრე ადგა და ჩაიც არ დაუღევი, ისე გასწია ეკლესიისკენ. დილის რვა საათზე უკვე ეკლესიაში იდგა, რათა ცისკრის ლოცვა მოესმინა და აღსარებაც ეთქვა.

ეკლესიაში არავინ იყო, გარდა ერთი მათხოვარი სალდათისა, ორი ბებერი დედაკაცისა და ეკლესიის მსახურებისა.

ლევინს წინ შემოეგება ახალგაზრდა დიაკვანი, მაშინვე კედელთან მიდგმულ პატარა მაგიდასთან მიიყვანა და სჯულის კანონების კითხვას შეუდგა. დიაკვანს თხელი შესამოსლის ქვევით გარკვევით მოუჩანდა შუაზე გაყოფილი, აქეთ-იქით ამოზნექილი, ჩაგრძელებული ზურგი. კითხვის დროს, განსაკუთრებით კი ერთი და იმავე სიტყვების „უფალო, შეგვიწყალებს“ სწრაფი და ხშირი განმეორებისას, რომელიც ისე გაისმოდა, როგორც „წყალო, წყალო“, ლევინი გრძნობდა, რომ მისი აზრები ჩაკეტილი და ჩაბეჭდილი იყო, რომ ახლა ხელი არ უნდა შეეხო მათთვის, ოდნავადაც არ უნდა შეერხია, თორემ ყველაფერი ერთმანეთში აერეოდა და ამიტომ დიაკვნის უკან გაჩერებული, ყურს უგდებდა, არ ცდილობდა ჩასწვდომოდა აზრს და ისევ თავის ფიქრს განაგრძობდა. „რა საოცრად მრავლისმეტყველია კიტის ხელი“, – ფიქრობდა ლევინი, როცა იგონებდა, როგორ ისხდნენ გუშინ ის და კიტი კუთხეში, მაგიდასთან, სალაპარაკო არაფერი ჰქონდათ, როგორც ყოველთვის ხდება ხოლმე ასეთ დროს, და კიტიმ მაგიდაზე დადო თავისი ხელი, ხან მოკუმშავდა, ხან გაშლიდა და საკუთარი ხელის მოძრაობას რომ უყურებდა, თვითონვე ეცინებოდა. ლევინმა გაიხსენა, როგორ აკოცა ამ ხელს და

შემდეგ როგორ დაუკვირდა თავმოყრილ ხაზებს მის ვარდისფერ ხელისგულზე. „ისევ წყალე“, – გაიფიქრა ლევინმა, თან პირჯვარს იწერდა, წელში იხრებოდა და უყურებდა, წელში მოხრისას როგორ მოქნილად ერხეოდა ზურგი დიაკვანს. „შემდეგ კიტიმ ჩემი ხელი აიღო და დაუკვირდა ხაზებს. კარგი ხელი გაქვსო, მითხრა, – და ლევინმა ხელზე დაიხედა, მერე დიაკვანის მოკლე ხელს გახედა, – ჰო, ახლა მალე გათავდება, – ფიქრობდა ლევინი, – არა, მგონი, ისევ თავიდან იწყებს, – გაიფიქრა მან, როცა ყური მიუგდო ლოცვებს, – არა, მთავრდება: აი, მიწამდე დაიხარა, ეს კი ყოველთვის წინ უძღვის ხოლმე დამთავრებას“.

დიაკვანმა ანაოჭებული სახელოდან ხელი გამოყო, შეუმჩნევლად ჩამოართვა ლევინს სამმანეთიანი ქალღმრთის ფული, უთხრა, ჩაგწერო, შემდეგ დაცარიელებული საყდრის ფილაქანზე მკვირცხლად გაიბაკუნა ახალი ჩექმით და საკურთხეველში მიიმალა. ერთი წუთის შემდეგ დიაკვანმა საკურთხეველიდან გამოიხედა და ხელი დაუქნია. კვლავ ამოდრავდნენ ამდენ ხანს გონებაში ჩაკეტილი აზრები, მაგრამ ლევინმა სწრაფად მოიცილა თავიდან ეს აზრები, როგორმე მოგვარდებო, გაიფიქრა და ამბიონისაკენ გასწია. საფეხურები აიარა, მარჯვნივ მოუხვია და დაინახა კიდევ მღვდელი. იგი საწიგნესთან იდგა და კურთხევანს ფურცლავდა. მღვდელს ჭაღარაშერეული თხელი წვერი და მოქანცული, კეთილი გამოხედვა ჰქონდა, მან ოდნავ შესამჩნევი სალამი მისცა ლევინს და მაშინვე ჩვეული ხმით ლოცვანის კითხვას შეუდგა. ლოცვების კითხვას რომ მორჩა, მიწამდე თავი დახარა და პირი ლევინისაკენ მიიბრუნა.

– აქ უხილავად სუფევს ქრისტე, რათა ყურად იღოს აღსარება თქვენი, – უთხრა და ჯვარცმაზე მიუთითა, – გწამთ თუ არა ყოველივე, რასაც წმინდა სამოციქულო ეკლესია გვასწავლის? – განაგრძო მღვდელმა, თვალი აარიდა ლევინის სახეს და ხელები ოლარის ქვეშ შემალა.

– მე ეჭვი მეპარებოდა და ახლაც ეჭვი მეპარება ყველაფერში, – თქვა ლევინმა, თვითონვე არ ესიამოვნა საკუთარი ხმა და გაჩუმდა.

მღვდელმა რამდენიმე წამს შეიცადა, იქნებ კიდევ აქვს რამე სათქმელიო, მერე თვალები დახუჭა და სწრაფი ვლადიმირული გამოთქმით, „ო“ -ზე ხმის აწევით თქვა: – იჭვნეულობა ნიშანია

ადამიანური უძლოურებისა და ჩვენ უნდა ვილოცოთ, რათა მოწყალე უფალმან მოგვანიჭოს ძალა და სიმტკიცე. რა განსაკუთრებული ცოდვები მიგიძღვით? – ისე სულმოუთქმელად დასძინა, თითქოს უნდა, დრო არ დაკარგოსო.

– ჩემი მთავარი ცოდვა იჭვნეულობაა. მე ყველაფერში ეჭვი მეპარება და მეტწილად ეჭვში ვარ.

– იჭვნეულობა ნიშანია ადამიანური უძლოურებისა, – იგივე სიტყვები გაიმეორა მღვდელმა, – მაინც უპირატესად რაში გეპარებათ ეჭვი?

– მე ყველაფერში ეჭვი მეპარება. ზოგჯერ თვით ღვთის არსებობაშიც კი, – უნებურად წამოსცდა ლევინს და თვითონვე შეაძრწუნა ამან, იმდენად უწესოდ ეჩვენა ეს სიტყვები. მაგრამ მღვდელზე კი, როგორც ჩანდა, ლევინის სიტყვებს არავითარი შთაბეჭდილება არ მოუხდენია.

– რა ეჭვი შეგიძლიათ შეიტანოთ ღვთის არსებობაში? – ოდნავ შესამჩნევი ღიმილით, საჩქაროდ ჰკითხა მან.

ლევინი დუმდა.

– რა ეჭვი შეგიძლიათ იქონიოთ შემოქმედზე, როცა თვითონვე ჭვრეტთ მის ქმნილებათ? – ჩქარი, ჩვეული გამოთქმით განაგრძობდა მღვდელი, – მაშ, ვინ შეამკო ცის კამარა მნათობებით? ვინ შემოსა დედამიწა ამ ლამაზი სამოსლით? ვით აღსრულდებოდა ესე შემოქმედის გარეშე? – თქვა მან და კითხვის თვალით გადახედა ლევინს.

ლევინი გრძნობდა, რომ ახლა უწესობა იქნებოდა მოძღვართან ფილოსოფიური კამათის გაბმა და ამიტომ პასუხად მხოლოდ ის უთხრა, რაც პირდაპირ საკითხს შეეხებოდა.

– არ ვიცი, – უპასუხა მან.

– არ იცით? მაშ, როგორღა გეპარებათ ეჭვი იმაში, რომ ღმერთმა შექმნა ყოველივე? – მხიარული გაოცებით შენიშნა მღვდელმა.

– მე არაფერი გამეგება, – უთხრა ლევინმა და გაწითლდა, რაკი იგრძნო, რომ მისი სიტყვები სულელური იყო და მის მდგომარეობაში შეუძლებელი იყო რაიმე ჭკვიანურის თქმა.

– ევედრეთ ღმერთს, შენდობა სთხოვეთ, თვით წმინდა

მამებსაც ჰქონდათ ეჭვები და ისინიც ევედრებოდნენ ღმერთს, განემტკიცებინა მათთვის რწმენა. ეშმაკს დიდი ძალა აქვს და ჩვენ არ უნდა დავნებდეთ მას. ღმერთს ევედრეთ, მოწყალება სთხოვეთ, ღმერთს ევედრეთ, – საჩქაროდ გაიმეორა მღვდელმა.

რამდენიმე ხანს მღვდელს არაფერი უთქვამს, თითქოს რაღაცას ჩაუფიქრდაო.

– თქვენ, როგორც მსმენია, ჯვარს იწერთ ერთი ჩემი მრევლთაგანისა და სულიერი შვილის, თავად შჩერბაცკის ასულზე? – ღიმილით დასძინა მან, – ჩინებული ქალიშვილი გახლავთ!

– დიახ, – უპასუხა ლევინმა და წამოწითლდა. „რაში სჭირდება აღსარების დროს ამის კითხვა?“ – გაიფიქრა მან.

და თითქოს პასუხი უნდა გასცეს მის ფიქრებსო, მღვდელმა განაგრძო: – აი, თქვენ ჯვრისწერას აპირებთ და ღმერთმა შეიძლება შთამომავლობითაც დაგაჯილდოოთ, ხომ ასეა? მერე, როგორი აღზრდა უნდა მისცეთ თქვენს პატარებს, თუკი ვერ დათრგუნავთ ეშმაკეულის ცდუნებას, რომელიც ურწმუნოებისაკენ გიტაცებთ? – მშვიდი საყვედურით განაგრძო მან, – თუ თქვენ გიყვართ შვილი, მაშინ, როგორც კეთილმა მამამ, მარტოოდენ სიმდიდრე ფუფუნება და სახელი როდი უნდა ისურვოთ მისთვის; თქვენ მოსურნე უნდა იყოთ მისი ხსნისა, მისი სულის ჭეშმარიტების ნათლით გაბრწყინებისა. ხომ ასეა? აბა, რას უპასუხებთ თქვენ, როცა უმანკო ყრმა შეგეკითხებათ: „მამილო, ვინ შექმნა ყოველივე, რაც ასე მხიბლავს – დედამიწა, წყალი, მზე, ყვავილები, ბალახი?“ ნუთუ ეტყვი, არ ვიციო? შეუძლებელია არ იცოდეთ ეს, როცა დიდად მოწყალე უფალმა ღმერთმა ყველაფერი ნათელყო თქვენთვის. ანდა შეიძლება გკითხოთ თქვენმა შვილმა: „რა მომელის საიქიოს?“ აბა, რას ეტყვი, თუ თქვენ არაფერი იცით? რა პასუხს გასცემთ? მიატოვებთ ამ მშვენიერი ქვეყნისა და ეშმაკეულის ამარა? ეს კარგი არ იქნება! – უთხრა მან და შეჩერდა, თავი გვერდზე გადახარა და კეთილი, მშვიდი თვალები ლევინს მიაპყრო.

ლევინი ახლა უკვე აღარ პასუხობდა მოძღვარს – იმიტომ კი არა, რომ შეკამათება არ უნდოდა, არამედ იმიტომ, რომ ასეთი შეკითხვები ჯერ არავის მიუცია მისთვის; მერე კი, როცა მისი პატარები ჰკითხავენ, ექნება დრო იმის საფიქრებლად, თუ რა

პასუხი გასცეს.

– თქვენ ახლა ცხოვრების ისეთ ხანაში შედიხართ, – განაგრძობდა მღვდელი, – როცა საჭიროა გზის ამორჩევა და ამ გზით სიარული. ევედრეთ ღმერთს, რათა თავისი მაღლი მოგაშველოთ და შეგინდოთ, – დაასკვნა მან, – „უფალო და ღმერთო ჩვენო იესო ქრისტე, კაცთმოყვარეობის მაღლითა და სიუხვით შეიწყალე ძე შენი“... – და მოძღვარმა უკანასკნელი ლოცვაც დაამთავრა, აკურთხა ლევინი და გაუშვა.

შინ დაბრუნებული ლევინი იმ დღეს განსაკუთრებულ სიხარულს განიცდიდა, რომ ბოლო მოეღო ამ უხერხულობას და ბოლო მოეღო ისე, რომ სიცრუის თქმა არ დასჭირვებია. გარდა ამისა, მეხსიერებას ბუნდოვნად შემორჩა ყველაფერი, რაც ამ სასიამოვნო და კეთილმა მოხუცმა უთხრა და ეს სულაც არ იყო ისეთი სისულელე, როგორც პირველად მოეჩვენა. ამაში იყო რაღაც ისეთი, რასაც ჩაფიქრება უნდოდა.

„რა თქმა უნდა, ახლა არა, მაგრამ შემდეგ, ოდესმე“, – ფიქრობდა ლევინი, ახლა წინანდელზე უფრო ნათლად გრძობდა, რომ მის სულში ყველაფერი წმინდა და გარკვეული არ არის, რომ მისი დამოკიდებულება სარწმუნოებასთან ისეთივეა, როგორსაც ნათლად ხედავდა სხვებში, არ მოსწონდა და რასაც უსაყვედურებდა თავის მეგობარ სვიაჟსკისაც.

ლევინმა ეს საღამო თავის საცოლესთან ერთად დოლისთან გაატარა, განსაკუთრებით მხიარულად გრძობდა თავს და როცა სტეპან არკადიჩს უხსნიდა, რანაირ ალტაცებას განიცდიდა, უთხრა: იმ ძაღლს ვგავარ, რომელსაც რგოლში გაძრომა ასწავლეს, რომელიც ბოლოს და ბოლოს მიხვდა და შეასრულა ის, რასაც მისგან მოითხოვდნენ და ახლა სიხარულით წკმუტუნებს, კუდს აქიცინებს და მაგიდებსა და ფანჯრებზე დახტისო.

II

ქორწინების დღეს, როგორც წესია (თავადის მეუღლე და დარია

ალექსანდროვნა მკაცრად მოითხოვდნენ ყოველი წესის აღსრულებას), ლევინს საცოლუ არ უნახავს, სასტუმროში ისადილა სამ უცოლო მამაკაცთან ერთად, რომელთაც შემთხვევით შეიყარეს თავი. ესენი გახლდნენ: სერგეი ივანოვიჩი, ლევინის უნივერსიტეტის ამხანაგი, ახლა საბუნებისმეტყველო მეცნიერებათა პროფესორი – კატავასოვი, რომელსაც ლევინი ქუჩაში შეხვდა და თან წაიყვანა, და ჩირიკოვი – მათი მეჯვარე, მოსკოვის მომრიგებელი მოსამართლე, რომელთან ერთადაც დადიოდა ხოლმე ლევინი დათვებზე სანადიროდ. სადილმა ძალიან მხიარულად ჩაიარა. სერგეი ივანოვიჩი მეტისმეტად კარგ გუნებაზე იყო, თავს ირთობდა კატავასოვის ორიგინალობით. კატავასოვიც თავს იწონებდა ამით, რაკი გრძნობდა, რომ მისი ორიგინალობა სათანადოდ იყო გაგებული და შეფასებული. ჩირიკოვიც სიხარულით მონაწილეობდა ყოველგვარ საუბარში.

– აი, – ამბობდა კატავასოვი და გაჭიანურებით წარმოთქვამდა ყოველ სიტყვას, ისე როგორც კათედრიდან ლაპარაკისას იყო ჩვეული, – როგორი ნიჭიერი ახალგაზრდა იყო ჩვენი მეგობარი კონსტანტინ დმიტრიჩი. მე აქ არმყოფებზე მოგახსენებთ, რადგან იგი უკვე აღარ არსებობს. მეცნიერებაც უყვარდა მაშინ, როცა უნივერსიტეტი დაამთავრა, ადამიანური სურვილებიც ჰქონდა; ახლა კი მისი ნიჭის ერთი ნახევარი მიმართულია იქით, რომ მოიტყუოს საკუთარი თავი, მეორე კი იქით, რომ გაამართლოს ეს ტყუილი.

– ქორწინების ისეთი თავგამოდებული მტერი, როგორიც თქვენა ხართ, მე ჯერ არ მინახავს, – უთხრა სერგეი ივანოვიჩმა.

– არა, მე მტერი არა ვარ. მე მომხრე ვარ შრომის განაწილებისა. ადამიანებმა, რომელთაც სხვა არაფრის გაკეთება არ ძალუძთ, უნდა შექმნან ადამიანები, დანარჩენებმა კი ხელი უნდა შეუწყონ მათ განათლებასა და ბედნიერებას. აი, როგორ მესმის ეს. ამ ორი ხელობის ერთმანეთში არევის მსურველი ბევრია, მაგრამ მე მათ რიცხვს არ ვეკუთვნი.

– რა ბედნიერი ვიქნები, როცა თქვენი გამიჯნურების ამბავს შევიტყობ, – უთხრა ლევინმა, – გეთაყვა, აუცილებლად დამპატიჟეთ ქორწილში.

– მე უკვე გამიჯნურებული ვარ.

– დიახ, სეპია[1] გიყვართ. იცი, – მიუბრუნდა ლევინი ძმას, –

მიხაილ სემიონიჩი თხზულებას წერს კვების შესახებ და...

– კარგი ერთი, ნუ აურევთ! სულერთია, რის შესახებ იქნება. საქმე ის არის, რომ მე მართლაც მიყვარს სეპია.

– მაგრამ ეს ხელს არ შეგიშლით ცოლის სიყვარულში.

– ის არა, მაგრამ ცოლი შემეშლის.

– რატომ?

– აი, ნახავთ. თქვენ ხომ გიყვართ მეურნეობა, ნადირობა, – ჰოდა, ვნახოთ!

– დღეს არხიპი იყო და თქვა, პრუდნოეში უამრავი ცხენ-ირემი და ორი დათვიაო, – თქვა ჩირიკოვმა.

– ჰოდა, უჩემოდ დაიჭირეთ!

– ეს კი მართალია, – თქვა სერგეი ივანოვიჩმა, – ახლავე გამოეთხოვე დათვებზე ნადირობას, ცოლი აღარ გაგიშვებს.

ლევინმა გაიღიმა. იმის წარმოდგენა, რომ ცოლი აღარ გაუშვებდა, იმდენად სიამოვნებდა, რომ მზად იყო სამუდამოდ აეღო ხელი დათვების ნახვაზე.

– მაინც ხომ დასანანია, რომ ამ ორ დათვს უთქვენოდ დაიჭერენ, განსოვთ, უკანასკნელად ხაპილოვოში რომ ვიყავით? შესანიშნავი ნადირობა იქნებოდა, – თქვა ჩირიკოვმა.

ლევინს არ უნდოდა გული გაეტეხა მისთვის და ეთქვა, განა შეიძლება სადმე კარგი რამ იყოს კიტის გარეშეო, და ამიტომ აღარაფერი უთხრა.

– ტყუილად კი არ არის შემოღებული მარტოხელა ცხოვრებასთან გამოთხოვების ადათი, – თქვა სერგეი ივანოვიჩმა, – რაც უნდა ბედნიერი იყო, მაინც დასანანია თავისუფლება.

– გამოტყდით, გაქვთ თუ არა ისეთი გრძნობა, გოგოლის სასიძოს რომ ჰქონდა, ხომ არ გინდათ ფანჯრიდან გადახტომა?

– ალბათ, აქვს, მაგრამ არ უნდა გამოტყდეს, – თქვა კატავასოვმა და გადაიხარხარა.

– რაღას უყურებთ, ფანჯარა ღიაა... წავიდეთ ახლა ტვერში!

ერთი ძუ დათვია, შეიძლება პირდაპირ ბუნაგში მოვიმწყვდიოთ. მართლაც, წავიდეთ ხუთი საათის მატარებლით! აქ კი, როგორც უნდათ, ისე მოიქცნენ, – ღიმილით თქვა ჩირიკოვმა.

– ღმერთს გეფიცებით, – ღიმილით თქვა ლევინმა, – სულში არავითარ სინანულს არა ვგრძნობ ამ ჩემი თავისუფლების დაკარგვის გამო!

– ახლა თქვენს სულში ისეთი ქაოსია, რომ ვერაფერს ველარ იგრძნობთ, – უთხრა კატავასოვმა, – მოითმინეთ, ცოტა მიწყნარდება ყველაფერი და მაშინ გაიგებთ ამას.

– არა, ოდნავ მაინც ხომ უნდა ვიგრძნო, რომ მიუხედავად ჩემი გრძნობისა (ლევინს არ უნდოდა ეთქვა მასთან – სიყვარულისათვის)... და ბედნიერებისა, მაინც დასანანია თავისუფლების დაკარგვა... პირიქით, მე სწორედ ეს – თავისუფლების დაკარგვა მახარებს.

– ცუდია! უიმედო სუბიექტია! – თქვა კატავასოვმა, – აბა, დავლიოთ მისი განკურნების სადღეგრძელო, ანდა მხოლოდ ვუსურვოთ, თავის ოცნებათა მეასედი მაინც ახდომოდეს. ესეც ისეთი არნახული ბედნიერება იქნება, დედამიწის ზურგზე ჯერ რომ არ მომხდარა.

სადილის შემდეგ სტუმრები მალე დაიშალნენ, რათა საქორწილოდ ტანისამოსის გამოცვლა მოესწროთ.

მარტოდ დარჩენილმა ლევინმა, როცა უცოლშვილოთა ლაპარაკი გაიხსენა, ერთხელ კიდევ ჰკითხა თავის თავს, ჰქონდა თუ არა გულში ის სინანული თავისუფლების დაკარგვისა, რაზეც ისინი ლაპარაკობდნენ? ლევინს გაეღიმა ამ შეკითხვაზე. „თავისუფლება? რად უნდა ეს თავისუფლება? ბედნიერება მხოლოდ ის არის, გიყვარდეს და გსურდეს, ფიქრობდე მისი სურვილებით, მისი აზრებით, ესე იგი არ გქონდეს არავითარი თავისუფლება, – აი, ესაა ბედნიერება!“

„მაგრამ ვიცი თუ არა მე მისი აზრები, მისი ფიქრები და გრძნობები?“ – უცებ ჩასჩურჩულა რაღაც უცხო ხმამ, ღიმილი უმალვე გაუქრა სახეზე და ჩაფიქრდა. მოულოდნელად რაღაც უცნაურმა გრძნობამ შეიპყრო. ლევინი შიშმა და ეჭვმა აიტანა, ეჭვმა ყველაფრისადმი.

„ვაითუ არც ვუყვარვარ? ვაითუ მხოლოდ იმიტომ მომყვება, რომ გათხოვდეს? ვაითუ თვითონაც არ ესმის, რას აკეთებს? – ეკითხებოდა ლევინი თავის თავს, – შეიძლება შემდეგ მოვიდეს გონს, მხოლოდ გათხოვების შემდეგ მიხვდეს, რომ არ ვუყვარვარ და არც შეეძლო ჩემი სიყვარული“, – და ლევინს უცნაური, ყოვლად საზარელი ფიქრები შემოესია. იგი ახლა ისევე ეჭვიანობდა ვრონსკიზე, როგორც ამ ერთი წლის წინ. თითქოს გუშინ იყო ის საღამო, როცა კიტი ვრონსკისთან ერთად ნახა. ეჭვი შეეპარა იმაშიც, რომ კიტიმ ყველაფერი უთხრა.

ლევინი საჩქაროდ წამოხტა. „არა, ასე არ შეიძლება, – სასოწარკვეთით ჩაილაპარაკა მან, – წავალ, ვკითხავ, უკანასკნელად კიდევ ვეტყვი: ჩვენ თავისუფალნი ვართ და იქნებ შეჩერება სჯობდეს? ყველაფერი ჯობს სამუდამო უბედურებას, შერცხვენას, ღალატს!“ სასოწარკვეთილი ლევინი, რომელიც გულში ბოროტებას გრძნობდა ყველა ადამიანისადმი, საკუთარი თავისა და თვით კიტისადმი, სასტუმროდან გამოვიდა და კიტისაკენ გაეშურა.

კიტი უკანა ოთახებში იყო, სკივრზე იჯდა და მოსამსახურე გოგოსთან ერთად სკამებსა და იატაკზე გაფენილი ნაირფერი კაბების გროვას არჩევდა.

– აჰ! – წამოიძახა კიტიმ და მის დანახვაზე სიხარულმა ერთიანად გაუბრწყინა სახე, – როგორ მოხვედი, როგორ მოხვედით (ამ უკანასკნელ დღემდე კიტი ხან შენობით ელაპარაკებოდა ლევინს, ხან თქვენობით)? სწორედ არ გელოდი! მე კი ჩემი ქალიშვილობის კაბებს ვარჩევდი, ვის რომელი...

– ა, ეს ძალიან კარგია! – უთხრა ლევინმა და მოღუშულმა მოსამსახურე გოგოს გადახედა.

– წადი, დუნიაშა, მერე დაგიძახებ, – უთხრა კიტიმ, – რა დაგემართა? – ახლა უკვე შენობით მიმართა მან, როგორც კი მოსამსახურე გოგო ოთახიდან გავიდა. მას შეუნიშნავი არ დარჩენია ლევინის უცნაური, აღელვებული და მოღუშული სახე და შიშმა აიტანა.

– კიტი, მე ვიტანჯები. მე არ შემეძლია მარტო ვიტანჯო, – უთხრა ლევინმა და მის ხმაში სასოწარკვეთილება გაისმა. იგი კიტის წინ იდგა და ვედრებით შესჩერებოდა სახეში, კიტის

საყვარელ, ალალ-მართალ სახეზე უკვე ხედავდა, რომ არაფერი გამოვიდოდა იქიდან, რისი თქმაც განზრახული ჰქონდა, მაგრამ მაინც უნდოდა, თვით კიტის დაერწმუნებინა ამაში, – მე იმის სათქმელად მოვედი, რომ ჯერ კიდევ არ არის გვიან. ყოველივე ეს შეგვიძლია მოვსპოთ, გამოვასწოროთ.

– რას ამბობ? არაფერი მესმის. რა დაგემართა?

– ის, რაც ათასჯერ მითქვამს შენთვის და რაზედაც არ შემეძლია არ ვიფიქრო... რომ მე არა ვარ შენი ღირსი. შენ არ შეგეძლო თანხმობა გეთქვა ჩემს ცოლობაზე. დაფიქრდი. შენ შეცდი. აბა, კარგად დაუფიქრდი, შენ არ შეგიძლია ჩემი სიყვარული... თუ... უმჯობესია, მითხრა, – განაგრძობდა ლევინი და სახეში არ უყურებდა კიტის, – მე უბედური ვიქნები. დე, ვისაც რა უნდა, ისა თქვას: ყველაფერი სჯობია იმ უბედურებას... ყველაფერი სჯობია ახლა, სანამ დრო გვაქვს...

– მე არ მესმის, – უპასუხა შეშინებულმა კიტიმ, – ესე იგი, შენ გინდა უარი თქვა... რომ არ არის საჭირო?

– ჰო, თუ არ გიყვარვარ.

– ხომ არ გაგიჟდი! – შესძახა სიბრაზისაგან აწითლებულმა კიტიმ.

მაგრამ ლევინს ისეთი საბრალო გამომეტყველება ჰქონდა, რომ კიტიმ თავი შეიკავა, სავარძლიდან კაბები გადმოყარა და გვერდით მიუჯდა.

– რას ფიქრობ? ყველაფერი მითხარი.

– ვფიქრობ, რომ შენ არ შეგიძლია ჩემი სიყვარული. აბა, რისი გულისთვის უნდა გიყვარდე?

– ღმერთო ჩემო! რა უნდა ვქნა! – თქვა კიტიმ და ატირდა.

– აჰ, ეს რა ვქენი! – წამოიძახა ლევინმა და მის წინ დაიჩოქა, ხელეებზე დაუწყო კოცნა.

ხუთი წუთის შემდეგ, როცა ოთახში თავადის მეუღლე შევიდა, კიტი და ლევინი სრულიად შერიგებულნი დაუხვდნენ. კიტიმ არათუ დაარწმუნა, მიყვარხარო, არამედ პასუხიც გასცა ლევინის კითხვას, რისთვის უყვარდა, აუხსნა კიდევ, რატომაც უყვარდა. იმისთვის მიყვარხარ, რომ ყველაფერი მესმის შენი, იმისთვის, რომ ვიცი, რა გიყვარს და რაც შენ გიყვარს,

ყველაფერი კარგიაო, – უთხრა კიტიმ. და ეს ლევინისთვის სავსებით გასაგები იყო. როცა თავადის მეუღლე ოთახში შევიდა, კიტი და ლევინი სკივრზე ისხდნენ, კაბებს არჩევდნენ და კამათობდნენ: კიტის დუნიაშასთვის უნდოდა ეჩუქებინა თავისი ყავისფერი კაბა, ხელის თხოვის დღეს რომ ეცვა, ლევინი კი დაჟინებით მოითხოვდა, ეს კაბა არავის მისცე, დუნიაშას ცისფერი კაბა აჩუქეო.

– როგორ ვერ მიმხვდარხარ? დუნიაშა შავგვრემანია და ცისფერი არ მოუხდება... მე ყველაფერი გავითვალისწინე.

როცა თავადის მეუღლემ შეიტყო, რისთვის მოსულიყო ლევინი, ხუმრობა-ხუმრობით, ცოტა არ იყოს, გაუწყრა და ტანისამოსის გამოსაცვლელად გაისტუმრა, საცაა შარლი მოვა და კიტის ხელს შეუშლი თმის დავარცხნაშიო.

– ისედაც აღარაფერს ჭამს, ამ დღეებში განდა კიდეც და შენ კიდეც შენი სისულელეებით აღელვებ, – უთხრა მან ლევინს, – დაიკარგე, დაიკარგე აქედან, ჩემო კარგო!

დანაშაულში მხილებული, დარცხვენილი, მაგრამ ახლა უკვე დამშვიდებული ლევინი ისევ სასტუმროში დაბრუნდა. ლევინის ძმა, დარია ალექსანდროვნა და სტეპან არკადიჩი, უკვე საქორწილოდ გამოწყობილნი, სასტუმროში ელოდნენ, რათა ხატით დაელოცათ. დაყოვნების დრო აღარ იყო. დარია ალექსანდროვნას სახლშიც უნდა შეეველო, რათა წამოეყვანა თავისი პომადაწასმული და თმადახუჭუჭებული ვაჟიშვილი, რომელიც დედოფალს უნდა გაჰყოლოდა ხატით. მერე ერთი კარეტა მეჯვარისთვის უნდა გაეგზავნათ, მეორე კი, რომელიც სერგეი ივანოვიჩს წაიყვანდა, უკანვე უნდა გამოეგზავნათ... საერთოდ, ბევრი, მეტად რთული საკითხი ჰქონდათ გადასაჭრელი. ის კი უეჭველი იყო, რომ დაყოვნება არ შეიძლებოდა, რადგან უკვე შვიდის ნახევარი იყო.

ხატით დალოცვისაგან არაფერი გამოვიდა. სტეპან არკადიჩი ხუმრობითა და დიდის ამბით ცოლის გვერდით გამოიჭიმა, ხელში ხატი დაიკავა და ლევინს უბრძანა, თაყვანი ეცა ხატისთვის; კეთილი, დამცინავი ღიმილით დალოცა იგი და სამგზის გადაკოცნა; ასევე მოიქცა დარია ალექსანდროვნაც და მაშინვე წასასვლელად გაემზადა, მაგრამ ისევ აერია ეტლების წინასწარ ნავარაუდევი მოძრაობა.

– ჰო, აი, როგორ მოვიქცეთ: სასიძოს შემდეგ შენ წადი ჩვენი

კარეტით, სერგეი ივანოვიჩი კი, თუ ასეთ სიკეთეს გვიზამს, ჯერ წავიდეს და მერე უკანვე გამოგვიგზავნოს თავისი კარეტა.

– რატომაც არა. ძალიან კარგი.

– ჩვენ კი ახლავე წამოვალთ. ბარგი გაგზავნილია? – ჰკითხა სტეპან არკადიჩმა.

– გაგზავნილია, – უპასუხა ლევინმა და კუზმას ტანისამოსის მოტანა უბრძანა.

III

ხალხის ბრბო, განსაკუთრებით კი ქალები, გარს შემოხვეოდა ჯვრისწერისთვის გაჩირაღდნებულ ეკლესიას. ისინი, რომელთაც შუაგულისკენ ველარ მოესწროთ გაძრომა, ფანჯრებთან შეჯგუფებულიყვნენ, ერთმანეთს მუჯლოგუნებს ჰკრავდნენ, ჩხუბობდნენ და ფანჯრის რიკულებიდან იჭყიტებოდნენ.

ქუჩის გასწვრივ ჟანდარმებს უკვე ოცზე მეტი კარეტა ჩაემწკრივებინათ. შესასვლელთან იდგა ახალთახალ მუნდირში გამოწყობილი პოლიციის ოფიცერი, რომელიც თითქოს არად აგდებდა ზამთრის ყინვას. ეტლები კვლავ განუწყვეტლივ მოდიოდნენ და ეკლესიაში შედიოდნენ ხან შლეიფაწეული მანდილოსნები ყვავილებით ხელში, ხან მამაკაცები, რომლებიც საყდარში შესვლისას კეპს ან შავ ქუდს იხდიდნენ. თვით ეკლესიაში ორივე ჭადი გაეჩირაღდნებინათ და ხატების წინაც ყველა სანთელი აენთოთ. ოქროსფრად ბრწყინავდა ყველაფერი კანკელის წითელ ფონზე, ხატების მოოქრული ჩუქურთმები, ჭალებისა და შანდლების ვერცხლი, იატაკის ფილები, ხალიჩები, კლიროსებს ზევით აფრიალებული ბაირალები, ამბიონის საფეხურები, ძველი, გაშავებული წიგნები, ანაფორები, სტიქარი – ყველაფერი ელავდა ამ შუქზე. გამთბარი ეკლესიის მარჯვენა მხარეს, ფრაკებისა და თეთრი ყელსახვევების, მუნდირებისა და შტოფების, ხავერდის, ატლასის, თმის, ყვავილების, გამიშვლებული მხრებისა და გრძელ ხელთათმანებში გამოკვართული ხელების ზღვაში

გაისმოდა თავშეკავებული, გაცხოველებული საუბარი, რომელსაც უცნაურ ხმას აძლევდა ეკლესიის მაღალი გუმბათი. ყოველთვის, როგორც კი ჭრიალით გაიღებოდა ეკლესიის კარი, საუბარი ნელდებოდა და საყდარში შემოსული ნეფე-დედოფლის დანახვის მოლოდინში ყველა იქით იხედებოდა. მაგრამ აგერ თითქმის უკვე მეათედ გაიღო ეკლესიის კარი და ყოველთვის ეს ან დაგვიანებული სტუმარი იყო, რომელიც მარჯვნივ წვეულთა წრეს უერთდებოდა, ან ვინმე მაყურებელი ქალი, რომელსაც მოეტყუებინა ან თავი შეებრალებინა პოლიციის ოფიცრისთვის, და ისიც მარცხნივ, გარეშე მაყურებელთა ბრბოს უერთდებოდა. ნათესავებისა და გარეშეთა მოლოდინმა უკვე ყოველგვარ საზღვარს გადააჭარბა.

პირველად ფიქრობდნენ, ნეფე-დედოფალი საცაა მოვაო. ამ დაგვიანებას არავითარ მნიშვნელობას არ აძლევდნენ. მერე უფრო ხშირ-ხშირად დაიწყეს ყურება კარისაკენ და ალაპარაკდნენ კიდეც, ხომ არაფერი მოხდაო. შემდეგ კი დაგვიანება უკვე უხერხული შეიქნა და ნათესავებიცა და სტუმრებიც ცდილობდნენ ისეთი სახე მიეღოთ, თითქოს სულ არ ფიქრობდნენ სასიძოზე და თავიანთი საუბრით იყვნენ გართული.

მთავარდიაკვანი, თითქოს ამით ცდილობსო შეახსენოს, რამდენად ძვირფასია მისთვის დრო, მოუთმენლად ახველებდა და ეკლესიის ფანჯრებსა და მინებს აზანზარებდა. კლიროსიდან ხანგამოშვებით ისმოდა, როგორ იხოცავდნენ ცხვირს და ისინჯავდნენ ხმას მოწყენილი მგალობლები. მღვდელი მალიმალ აგზავნიდა ხან მედავითნესა და ხან დიაკვანს, რათა შეეტყოთ, ხომ არ მოვიდა სასიძო და თვითონაც სოსანისფერ ანაფორასა და მოქარგულ სარტყელში გამოწყობილი სასიძოს მოლოდინში ხშირ-ხშირად გამოდიოდა გვერდით კართან. ბოლოს ერთმა მანდილოსანმა საათზე დაიხედა და თქვა: ეს მართლაც უცნაურიაო! ახლა უკვე ყველა სტუმარი შეშფოთდა და ხმამაღლა გამოთქვამდნენ გაოცებასა და უკმაყოფილებას. ერთი მეჯვარეთაგანი ამბის შესატყობად წავიდა. კიტი ამ დროს უკვე დიდი ხნის მორთულ-მოკაზმული, თეთრ კაბაში გამოწყობილი, თავზე გრძელი მანდილითა და ნარინჯის ყვავილების გვირგვინით, მდადესა და თავის გათხოვილ დასთან – ლვოვასთან ერთად შჩერბაცკების სახლის სასტუმრო დარბაზში იდგა, ფანჯარაში იყურებოდა და უკვე ნახევარ საათზე მეტი მოუთმენლად ელოდა ცნობას თავისი

მეჯვარისაგან სასიძოს საყდარში მისვლის შესახებ.

ლევინი კი ამ დროს შარვლის ამარა, უჟილეტოდ და უფრაკოდ, ბოლთას სცემდა თავის ნომერში, მაღიმალ იხედებოდა კარიდან და ათვალიერებდა დერეფანს. მაგრამ ის, ვისაც ელოდა, დერეფანში არ ჩანდა, და ლევინიც, სასოწარკვეთილი, ისევ უკანვე ბრუნდებოდა და ხელების ქნევით ელაპარაკებოდა სტეპან არკადიჩს, რომელიც მშვიდად ეწეოდა პაპიროსს.

– ნუთუ ოდესმე ყოფილა ვინმე ასეთ საშინელ, სულელურ მდგომარეობაში! – ამბობდა იგი.

– დიახ, მართლაც სულელური მდგომარეობაა, – კვერს უკრავდა სტეპან არკადიჩი და დამამშვიდებლად იღიმებოდა, – მაგრამ ნუ ღელავ, ახლავე მოიტანენ.

– არა, როგორ იქნება! – ძლივსლა იოკებდა ლევინი გაშმაგებას, – ეს სულელური, გულამოჭრილი ჟილეტებიც! შეუძლებელია! – ამბობდა იგი და პერანგის დაჭმუჭნილ გულისპირს დაჰყურებდა. – ვაითუ ბარგი უკვე რკინიგზაზე გადაიტანეს! – სასოწარკვეთით წამოიძახა ლევინმა.

– მაშინ ჩემსას ჩაიცვამ.

– თავიდანვე ასე უნდა მექნა.

– არ ვარგა, როცა სასაცილოდ გამოიყურები... მოითმინე!.. ყველაფერი მოგვარდება.

საქმე ის იყო, რომ როცა ლევინმა ტანისამოსი მოითხოვა, კუზმამ, მისმა ძველმა მსახურმა, მოუტანა ფრაკი, ჟილეტი და ყველაფერი, რაც საჭირო იყო.

– პერანგი?! – წამოიძახა ლევინმა.

– პერანგი ზედ გაცვიათ, – მშვიდი ღიმილით მოახსენა კუზმამ.

კუზმამ ველარ მოიფიქრა სუფთა პერანგის დატოვება და როცა ბრძანება მიიღო, ყველაფერი ჩაალაგე და შჩერბაცკებთან გადაიტანეო, საიდანაც იმავე საღამოს უნდა წასულიყვნენ ახალჯვარდაწერილნი, ასეც მოიქცა, ყველაფერი ჩაალაგა გარდა ფრაკისა. დილას ჩაცმული პერანგი კი ისე იყო დაჭმუჭნილი, რომ მისი ჩაცმა ახალი მოდის გულამოდებულ ჟილეტში შეუძლებელი იყო. შჩერბაცკები შორს იყვნენ და ისევ პერანგის

საყიდლად გაგზავნეს. მსახური ხელცარიელი დაბრუნდა: – კვირაა და ყველაფერი დაკეტილიაო. მერე სტეპან არკადიჩთან აფრინეს მსახური, პერანგი მოატანიინეს, მაგრამ მეტისმეტად მოკლე და განიერი აღმოჩნდა. ბოლოს შჩერბაცკებთან გაგზავნეს კაცი ბარგის გასახსნელად. სასიძოს საყდარში ელოდნენ, ის კი გალიაში დამწყვდეული ნადირივით მიმოდიოდა ოთახში, მალიძალ იყურებოდა დერეფანში და შეძრწუნებული და სასოწარკვეთილი იგონებდა, რა უთხრა დღეს კიტის და რა შეიძლებოდა ეფიქრა ახლა.

ბოლოს დამნაშავე კუზმა აქომინებული შემოიჭრა ოთახში და მოიტანა პერანგი.

– ძლივსღა მივუსწარი, უკვე ფორანზე აწყობდნენ ბარგს, – თქვა კუზმამ.

სამი წუთის შემდეგ ლევინი უკვე დერეფანში გარბოდა, საათზეც კი არ დაუხედავს, რომ არ გამწვავებოდა იარა.

– ამით ველარაფერს უშველი, – ღიმილით ეუბნებოდა სტეპან არკადიჩი და აუჩქარებლად მისდევდა უკან, – ყველაფერი მოგვარდება, მოგვარდება... ხომ გეუბნები!

IV

– მოვიდნენ! აი, სასიძო!

– რომელი? უფრო ახალგაზრდა რომ არის? დედოფალი კი, ღმერთო ჩემო, აღარც ცოცხლებშია და აღარც მკვდრებში! – ალაპარაკდნენ ხალხში, როცა ლევინი შესასვლელთან შეეგება საცოლეს და მასთან ერთად შევიდა საყდარში.

სტეპან არკადიჩმა ცოლს დაგვიანების მიზეზი უამბო და სტუმრებმა ღიმილით გადაუჩურჩულეს ერთმანეთს ეს ამბავი. ლევინი ვერავისა და ვერაფერს ამჩნევდა; თვალმოუშორებლივ შესცქეროდა თავის საცოლეს.

ყველა ამბობდა, ამ უკანასკნელ დღეებში კიტი შესამჩნევად გახდა და გვირგვინქვეშ ისეთი ლამაზი აღარ არის, როგორც

ჩვეულებრივ იყო; მაგრამ ლევინი ვერ ამჩნევდა ამას. იგი შეჰყურებდა თეთრი მანდილითა და თეთრი ყვავილებით მორთულ ზევით ავარცხნილ თმას, შეჰყურებდა მის მაღლა აწეულ, ნაოჭიან საყელოს, რომელიც გვერდიდან ქალწულებრივი სინაზით ფარავდა მის კისერს, წინიდან კი თვალსაჩინოს ხდიდა მის მაღალ ყელსა და საოცრად წერწეტა ტანს და ეჩვენებოდა, რომ კიტი ახლა უფრო მშვენიერი იყო, ვიდრე ოდესმე, – მშვენიერი იყო, არა იმიტომ, რომ ეს ყვავილები, მანდილი და პარიზიდან გამოწერილი კაბა რაიმეს მატებდა მის სილამაზეს, არამედ იმიტომ, რომ მიუხედავად ამ წინასწარ გამზადებული მდიდრული მორთულობისა, მის მშვენიერ სახეს, მის გამოხედვას, მის ბაგეთ კვლავ იგივე განსაკუთრებული, მისთვის ჩვეული უბიწოება ამშვენებდა.

– მე უკვე ვფიქრობდი, რომ გაქცევა მოიწადინე, – უთხრა კიტიმ და გაუღიმა.

– ისეთი სისულელე დამემართა, რომ თქმისაც კი მრცხვენია! – უთხრა ლევინმა, გაწითლდა და რაღაცის თქმა დააპირა სერგეი ივანოვიჩისთვის, რომელიც მიუახლოვდა მათ.

– სწორედ კარგი რამ არის შენი პერანგის ამბავი! – ღიმილითა და თავის ქნევით უთხრა სერგეი ივანოვიჩმა.

– ჰო, ჰო, – უპასუხა ლევინმა, რომელსაც არც კი ესმოდა, რას ეუბნებოდნენ.

– აბა, კოსტია, ახლა კი უნდა გადაწყვიტო, – ვითომდა შეშინებული სახით უთხრა სტეპან არკადიჩმა, – მნიშვნელოვანი საკითხია. სწორედ ახლა შეგიძლია შეაფასო მთელი მნიშვნელობა ამ ამბისა. მეკითხებიან: ნახმარი სანთლები ავანთოთ თუ ახალიო? განსხვავება ერთი თუმანია, – დასძინა მან და ძლივსლა შეიკავა ღიმილი, – მე გადავწყვიტე, მაგრამ ვშიშობ, ვაითუ არ დამეთანხმოს-მეთქი.

ლევინი მიხვდა, რომ ეს ხუმრობა იყო, მაგრამ გაღიმება ვერ შეძლო.

– მაშ, როგორ გადაწყვეტ? ნახმარი თუ ახალი? ასე დგას საკითხი.

– ჰო, ჰო! ახალი.

– მაშ, დიდად მოხარული ვარ. საკითხი გადაწყვეტილია, –

ღიმილით თქვა სტეპან არკადიჩმა, – მართლაცდა როგორ სულელდებიან ადამიანები ამ მდგომარეობაში, – უთხრა მან ჩირიკოვს, როცა ლევინმა დაბნეულად გადახედა მას და საცოლისაკენ მიიწია.

– არ დაგავიწყდეს, კიტი, პირველად შენ შედგი ფეხი ხალიჩაზე, – უთხრა გრაფინია ნორდსტონმა, რომელიც მიუახლოვდა მათ, – კარგი ვინმე კი ბრძანდებით, – მიმართა მან ლევინს.

– რა, ხომ არ გეშინია? – უთხრა კიტის მოხუცმა მამიდამ, მარია დმიტრიევნამ.

– ხომ არ შეგცივდა? გაფითრებული ხარ. მოიცა, დალუნე თავი! – უთხრა კიტის დამ, ლვოვამ, მშვენიერი ფუნჩულა ხელები მოხარა და ღიმილით გაუსწორა თავზე ყვავილები.

დოლიც მივიდა მათთან, უნდოდა რაღაც ეთქვა, მაგრამ ვერ შეძლო, თვალებზე ცრემლები მოადგა და არაბუნებრივად გაიცინა. კიტი, ისევე როგორც ლევინი, ისეთი თვალით უყურებდა ყველას, რომ ეტყობოდა, არაფერი გაეგებოდა მათი. ყველა კითხვაზე შეეძლო ეპასუხა მხოლოდ ბედნიერების ღიმილით, რომელიც ახლა ასე ბუნებრივი იყო მისთვის.

ამასობაში მღვდელმსახურნიც შეიმოსნენ და მღვდელი დიაკვნის თანხლებით ეკლესიის კარიბჭეში მდგარ საწიგნესთან გამოვიდა. მღვდელმა ლევინს მიმართა, რაღაც უთხრა, მაგრამ ლევინმა ვერ გაიგონა მისი ნათქვამი.

– მოჰკიდეთ ხელი საცოლეს და წაიყვანეთ, – უთხრა მეჯვარემ.

დიდხანს ვერ მიხვდა ლევინი, რას მოითხოვდნენ მისგან. კარგა ხანს უსწორებდნენ და უკვე გადაწყვიტეს თავი დაენებებინათ, რადგან ხან იმ ხელს არ ჰკიდებდა, რომელიც საჭირო იყო, ხან კი იმ ხელზე არ ჰკიდებდა, რომელზეც ეუბნებოდნენ. ბოლოს, როგორც იქნა, მიხვდა, – როგორც იდგა, ისევე უნდა მდგარიყო და მარჯვენა ხელი მოეკიდა კიტის მარჯვენა ხელისთვის. როცა ისე გააკეთა, როგორც საჭირო იყო, მღვდელი წინ გაუძღვა მათ, რამდენიმე ნაბიჯი გადადგა და საწიგნესთან შეჩერდა, ნათესავთა და ნაცნობთა ჯგუფი ზუზუნითა და შლეიფების შარიშურით უკან გაჰყვა მათ. ვიღაც დაიხარა და შლეიფი გაუსწორა დედოფალს. საყდარში ისეთი სიჩუმე ჩამოვარდა, რომ სანთლებიდან წვეთის ჩამოღვენთის ხმაც კი ისმოდა.

მოხუცმა მღვდელმა, რომელსაც შუაზე გაყოფილი ვერცხლისფრად მოელვარე ჭაღარა თმა ყურებზე ჰქონდა გადაწეული და ზედ კუნკულა ჰქონდა წამოდგმული, მოვერცხლილი, მძიმე შესამოსლიდან, ზურგზე რომ ოქროს ჯვარი ჰქონდა ამოქარგული, პატარა ბებრული ხელი გამოყო და საწიგნესთან რაღაცას დაუწყო ფურცვლა.

სტეპან არკადიჩი ფრთხილად მიუახლოვდა მღვდელს, რაღაც ჩასჩურჩულა, ლევინს თვალი ჩაუკრა და ისევ თავის ადგილას გაჩერდა.

მღვდელმა აანთო ყვავილებით შემკული ორი სანთელი, რომლებიც გვერდზე გადახრილი ეჭირა მარცხენა ხელში, ისე, რომ სანთლები ნელ-ნელა, წვეთ-წვეთად იღვენთებოდა, და შემდეგ ნეფე-დედოფლისაკენ იბრუნა პირი. სწორედ ის მღვდელი იყო, აღსარება რომ ათქმევინა ლევინს. მან მოქანცული, ნაღვლიანი თვალები ნეფე-დედოფალს მიაპყრო, ამოიოხრა, მარჯვენა ხელი გამოიღო შესამოსლიდან, ჯერ ნეფე დალოცა, მერე ასევე, მხოლოდ მეტი სიფრთხილითა და სინაზით, პირჯვარი გადასახა კიტის დახრილ თავს. შემდეგ სანთლები მიაწოდა მათ, საცეცხლოური აიღო და ხელი ნაბიჯით განშორდა.

„ნუთუ ეს მართალია?“ – გაიფიქრა ლევინმა და საცოლეს გადახედა. იგი რამდენადმე ზემოდან დაჰყურებდა კიტის პროფილს და ტუჩებისა და წამწამების ოდნავ შესამჩნევ მოძრაობაზე მიხვდა, რომ კიტიმ იგრძნო ეს მზერა. კიტის არ მოუხედავს მისკენ, მხოლოდ მაღალი, ნაოჭიანი საყელო შეერხა და მის ვარდისფერ, პაწია ყურს მისწვდა. ლევინმა შენიშნა, რომ კიტის სუნთქვა შეეკრა და აუკანკალდა პატარა, გრძელ ხელთათმანში გამოკვართული ხელი, რომელშიც სანთელი ეჭირა.

პერანგის გამო ამტყდარი ფაციფუცი, დაგვიანება, ნაცნობებსა და ნათესავებთან საუბარი, მათი უკმაყოფილება, თავისი სასაცილო მდგომარეობა – ყველაფერი უეცრად გაქრა და ლევინს შიში და სიხარული დაეუფლა.

ლამაზი, წარმოსადეგი, მოვერცხლილ შესამოსელში გამოწყობილი მთავარდიაკვანი, შუაზე გადავარცხნილი დახვეული კულულებით, მხნედ წამოდგა წინ. მღვდლის პირდაპირ გაჩერდა და ჩვეული მოძრაობით ორი თითით ზევით

ასწია ოლარი.

„ა-კურთ-ხე- უფა-ლო!“ – ნელა, ერთიმეორეს მიყოლებით გაისმა საზეიმო ხმები და ჰაერი შეარხია.

„კურთხეულ არს ღმერთი ჩვენი აწ და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე“, – მშვიდი, კეთილხმოვანი გალობითვე უპასუხა მოხუცმა მღვდელმა, რომელიც ისევ რაღაცას ფურცლავდა საწიგნესთან და მთელი საყდარი, ხატებიდან ვიდრე თაღებამდე, მგალობელთა ხმებმა დაფარა, ჯერ ზევით აიწია, გაძლიერდა, წუთით შეჩერდა და შემდეგ წყნარად ჩაკვდა უნილავ მგალობელთა დასის სრული აკორდი.

როგორც ყოველთვის, ახლაც ლოცულობდნენ საიქიოსა და ცხონებისთვის, სინოდისთვის, ხელმწიფისთვის; ლოცულობდნენ ახალდაწინდულთათვისაც, – მონისათვის ღვთისა კონსტანტინესა და მხევლისა ეკატერინესათვის.

„რათა მოანიჭოს ამათ სიყვარული სრული, მშვიდობით, შემწეობით და სიმართლით, უფლისა მიმართ ვილოცოთ“, – და თითქოს მთავარდიაკვნის ხმით სუნთქავდა მთელი ეკლესია.

ლევინი ყურს უგდებდა ამ სიტყვებს და გაოცებული იყო.

„როგორ მიხვდნენ, რომ შემწეობა, სწორედ შემწეობაა საჭირო? – ფიქრობდა იგი, როცა ახლახან განცდილ შიშსა და ეჭვებს იხსენებდა, – რა ვიცი მე? აბა, რა შემიძლია ამ საშინელ საქმეში შემწეობის გარეშე? – ფიქრობდა იგი, – სწორედ რომ შემწეობაა ჩემთვის ახლა საჭირო“.

როცა დიაკვანმა ექტენია დაამთავრა, მღვდელი დაწინდულებს მიუბრუნდა წიგნით ხელში: „უფალო საუკუნეთაო, რომელი განყოფილთა შეკრებ ერთად და საკვირველითა სიყვარულითა შეჰკრავ განუხსნელად, – მშვიდად, გალობით კითხულობდა იგი, – რომელმან აკურთხა ისააკი და რებეკა და მკვიდრად შენისა აღთქმის გამოაჩინენ იგინი. ეგრეთვე აკურთხენ მონანიცა ესე შენნი კონსტანტინე და ეკატერინე, და განამტკიცენ ყოვლითა საქმითა კეთილითა, რამეთუ მოწყალე და კაცთმოყვარე ღმერთი ხარ და შენდა დიდებასა აღვაგლენთ. მამისა და ძისა და წმინდისა სულისა აწ და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე“. „ა-მინ“, – კვლავ გაიფანტა ჰაერში უნილავი დასის ხმა.

„რომელი განყოფილთა შეკრებ ერთად და საკვირველითა სიყვარულითა შეჰკრავ განუხსნელად“, – რა ღრმააზროვანია ეს სიტყვები და როგორ შეესატყვისებთან იმას, რასაც ვგრძნობ ამ წუთში! – ფიქრობდა ლევინი, – ნეტავ კიტიც თუ იმასვე გრძნობს, რასაც მე?“

ლევინმა კიტისკენ მიიხედა და მათი თვალები ერთმანეთს შეხვდნენ.

მისი თვალების გამომეტყველებაზე ლევინი მიხვდა, რომ კიტიც იმასვე განიცდიდა, რასაც იგი, მაგრამ ეს არ იყო მართალი; კიტის თითქმის არ ესმოდა მღვდელმსახურების სიტყვები და არც უგდებდა ყურს. მას ძალა არ შესწევდა, ყური დაეგდო და გაეგო ეს სიტყვები: იმდენად ძლიერი იყო ის გრძნობა, რომლითაც სავსე იყო მთელი მისი არსება და რომელიც სულ უფრო და უფრო ძლიერდებოდა. ეს გრძნობა იყო სიხარული, გამოწვეული სრული აცხადებით იმისა, რაც ამ თვე-ნახევრის განმავლობაში მის სულში ხდებოდა, რაც ტანჯავდა და ახარებდა უკანასკნელი ექვსი კვირის განმავლობაში. იმ დღეს, როცა ყავისფერ კაბაში გამოწყობილი კიტი არბატზე მდგარი სახლის დარბაზში უსიტყვოდ მივიდა ლევინთან და მიენდო მას – იმ დღესა და იმ საათს მის სულში მოხდა სრული განხეთქილება მთელ განვლილ ცხოვრებასთან და დაიწყო სულ სხვა, ახალი, მისთვის სრულიად უცხო ცხოვრება. ყველა მისი სურვილი და იმედი მიმართული იყო ამ ერთი, მისთვის ჯერ კიდევ გამოუცნობი ადამიანისაკენ, რომელთანაც აკავშირებდა რაღაც გრძნობა, კიდევ უფრო გაუგებარი, ვიდრე თვით ეს ადამიანი, რომელიც ხან თავისკენ იზიდავდა, ხან პირიქით, ამავე დროს კი ისევ წინანდებურად განაგრძობდა ცხოვრებას. იგი ძველებურად ცხოვრობდა და აშინებდა ის გულგრილობა, რომელსაც განიცდიდა თავისი წარსულისადმი: ნივთებისადმი, ძველი ჩვევებისადმი, ადამიანებისადმი, რომელთაც უყვარდათ იგი და რომელნიც თვით კიტისაც უყვარდა, დედისადმი, რომელიც განაწყენებული იყო ამ გულგრილობით, და საყვარელი მამისადმი, რომელიც წინათ ყველაზე ნაზად უყვარდა ამქვეყნად... კიტის ხან აშინებდა ეს გულგრილობა, ხან ახარებდა ის, რამაც ამ გულგრილობამდე მიიყვანა. არც ფიქრი, არც რაიმეს წადილი აღარ შეეძლო კიტის ამ ადამიანთა ცხოვრების გარეშე; მაგრამ ეს ახალი ცხოვრება კიტისთვის ჯერ არ დამდგარიყო და არც შეეძლო ნათლად წარმოდგენა იმისა,

თუ რა იქნებოდა: ეს იყო მხოლოდ მოლოდინი – შიში და სიხარული ამ ახლისა და უცნობისა. და ახლა, საცაა ამ მოლოდინსაც, ამ უცნობლობასაც, ამ ძველი ცხოვრებიდან განდგომის სინანულსაც – ყოველივეს ბოლო მოეღებოდა და დაიწყებოდა ახალი. და ეს ახალი არ შეიძლებოდა საშიში არ ყოფილიყო, რადგან უცნობი იყო მისთვის, მაგრამ საშიში იქნებოდა ეს თუ არა, ეს ახალი უკვე აღსრულდა მის სულში ამ ექვსი კვირის წინ; ახლა მხოლოდ უნდა ეკურთხებინათ ის, რაც დიდი ხანია მოხდა.

მღვდელი ისევ საწიგნესკენ მიბრუნდა, ძლივს დაიჭირა ხელში კიტის პაწაწინა ბეჭედი და თითის წვერზე წამოაცვა. „დაიწინდების მონა ღვთისა კონსტანტინე და მხევალი ღვთისა ეკატერინე“ და როცა კიტის ვარდისფერ, პაწია, თავისი სინაზით შესაბრალის თითზე მღვდელმა დიდი ბეჭედი წამოაცვა, იგივე სიტყვები გაიმეორა.

დაწინდულებმა რამდენიმეჯერ სცადეს მიმხვდარიყვნენ, რა უნდა გაეკეთებინათ, მაგრამ ყოველთვის ცდებოდნენ და მღვდელი ჩურჩულით უსწორებდა. ბოლოს, როგორც იქნა, გააკეთეს ის, რაც საჭირო იყო, მღვდელმა ბეჭდებით პირჯვარი გადასახა და კიტის ისევ დიდი ბეჭედი გადასცა, ლევინს კი პატარა; ისევ აერიათ, ორჯერ ხელიდან ხელში გადავიდა ბეჭედი, მაგრამ მაინც ვერ გააკეთეს ის, რაც საჭირო იყო.

დოლი, ჩირიკოვი და სტეპან არკადიჩი წინ წამოდგნენ დასახმარებლად. ნეფე-დედოფლის გარშემო ჩოჩქოლი შეიქნა, ილიმებოდნენ, ჩურჩულებდნენ, მაგრამ დაწინდულთა სახეზე მაინც არ შეცვლილა ის საზეიმო, გრძნობით აღსავსე გამომეტყველება; პირიქით, ამ აბნეულობის დროს მათ სახეებს უფრო სერიოზული, საზეიმო გამომეტყველება მიეცა და სტეპან არკადიჩს, რომელმაც ღიმილით წასჩურჩულა, ახლა ორივემ თქვენ-თქვენი ბეჭდები გაიკეთეთო, – ღიმილი უნებურად ბაგეზევე შეეყინა. იგრძნო, რომ ახლა ყოველგვარი ღიმილი შეურაცხყოფდა მათ.

„რამეთუ შენ ხარ, რომელმან დასაბამსა შექმენ მამაკაცი და დედაკაცი, – განაგრძო მღვდელმა ბეჭდების შეცვლის შემდეგ, – და შენმიერვე შეერთდებიან ცოლ-ქმარნი შესაწევნელად თავისად და ნათესავთა ზედა კაცთასა. შენ, ღმერთო ჭეშმარიტებისაო, გარდმოავლინე მაღლით სამკვიდრებლით შენით მონათა ამათ შენთა ზედა აღთქმა იგი, რომელი აღუთქვა

მიცემად მამათა ჩვენთა და თვითეულსა ზედა ნათესავთა რჩეულთა შენთასა. ეგრეთვე მოიხილე მონათა ამათ შენთა ზედა კონსტანტინე და ეკატერინე და დაამტკიცენ წინდობა ამათი, სარწმუნოებით და ერთობით, ჭემმარიტებით და სიყვარულით“.

ლევინი სულ უფრო და უფრო რწმუნდებოდა, რომ ყველა მისი აზრი დაქორწინებაზე, ოცნება საკუთარი ცხოვრების მოწყობაზე, – ყველაფერი ბავშვობა იყო, რომ ის რაღაც, რომელიც დღემდე გაუგებარი იყო მისთვის, ახლა უფრო ნაკლებად გასაგები გახდა, თუმცა საცაა აღსრულდებოდა კიდევ; გულს სულ უფრო და უფრო მეტად ერეოდა შიში და თვალები ურჩი ცრემლებით ევსებოდა.

V

ეკლესიაში იყო მთელი მოსკოვი, ნათესავები და ნაცნობები, და მთელი იმ ხნის განმავლობაში, რაც დაწინდვის წესებს ასრულებდნენ, გაჩირაღდნებულ ეკლესიაში, მორთულ-მოკაზმულ მანდილოსნებსა, ქალიშვილებსა და თეთრ ყელსახვევებში, ფრაკებსა და მუნდირებში გამოწყობილ მამაკაცთა შორის წუთითაც არ შეწყვეტილა დარბაისლური ხმადაბალი საუბარი, რომელსაც უმთავრესად მამაკაცები წამოიწყებდნენ ხოლმე, მაშინ, როცა ქალები მთელი გულისყურით აკვირდებოდნენ მღვდელმსახურების ყოველგვარ წვრილმანს, რაც ყოველთვის ასე იპყრობს მათ ყურადღებას.

დედოფლის ყველაზე ახლობელთა წრეში ტრიალებდა მისი ორი და: დოლი და უფროსი და, საზღვარგარეთიდან ჩამოსული მშვენიერი ღვოვა.

– ეს რა ამბავია, მარის ქორწილში ლილისფერი კაბა ჩაუცვამს, თითქოს შავებშიაო, – ამბობდა კორსუნსკაია.

– მისი სახის ფერისთვის ეს ერთადერთი ხსნაა... – ჰასუხობდა დრუბეცკაია, – მიკვირს, რატომ მაინცდამაინც სალამოს

დანიშნეს ჯვრისწერა. ეს ვაჭრები...

– უფრო ლამაზია. მეც სადამოს დავიწერე ჯვარი, – უთხრა კორსუნსკაიამ და ამოიხრა, გაახსენდა, რა მშვენიერი იყო იმ დღეს, რა სასაცილოდ იყო შეყვარებული მისი ქმარი და როგორ შეიცვალა ახლა ყველაფერი.

– ამბობენ, ვინც ათჯერ მეტად ყოფილა მეჯვარედ, ცოლს ველარ შეირთავსო; თავის დასაზღვევად მინდოდა მეათეჯერაც ვყოფილიყავი, მაგრამ ადგილი დაკავებული აღმოჩნდა, – ეუბნებოდა გრაფი სინიავინი ლამაზ თავადის ასულ ჩარსკაიას, რომელსაც თვალი ეჭირა მასზე.

ჩარსკაიამ მხოლოდ ღიმილით უპასუხა. იგი უყურებდა კიტის და ფიქრობდა, თვითონაც კიტისავით როგორ და როდის დადგებოდა გრაფ სინიავინის გვერდით და როგორ გაახსენებდა მაშინვე დღევანდელ ხუმრობას.

შჩერბაცკი მოხუც ფრელინას – ნიკოლაევას ეუბნებოდა, მინდა გვირგვინი დავადგა კიტის შინიონზე, რათა ბედნიერი იყოსო.

– რა საჭირო იყო შინიონი, – უპასუხა ნიკოლაევამ, რომელსაც გულში გადაწყვეტილი ჰქონდა, თუ ჯვარს დაიწერდა იმ მოხუც ქვრივზე, რომლის ხელში ჩაგდებაც განზრახული ჰქონდა, სრულიად სადა ქორწილს გამართავდა, – არ მიყვარს ეს ფასტი.[2]

სერგეი ივანოვიჩი დარია დმიტრიევნას ელაპარაკებოდა და ხუმრობით არწმუნებდა, ქორწინების შემდეგ გამგზავრება იმიტომ შემოიღეს, რომ ახალჯვარდაწერილები ასე თუ ისე ყოველთვის სირცხვილს გრძნობენო.

– თქვენს ძმას შეუძლია იამაყოს. კიტი საოცრად მშვენიერია. მგონი, თქვენ გშურთ კიდევ?

– მე ეს უკვე განცდილი მაქვს, დარია დმიტრიევნა, – უპასუხა სერგეი ივანოვიჩმა და მისმა სახემ უეცრად ნაღვლიანი, სერიოზული გამომეტყველება მიიღო.

სტეპან არკადიჩი უყვებოდა ცოლისდას თავის მოგონილ კალამბურს განქორწინების შესახებ.

– გვირგვინი უნდა გავუსწოროთ, – უპასუხა ლვოვამ, რომელიც ყურს არ უგდებდა სტეპან არკადიჩს.

– სამწუხაროა, რომ კიტი ასე ცუდად გამოიყურება, – ეუბნებოდა გრაფინია ნორდსტონი ლვოვას, – მაგრამ ლევინი მაინც მის ფრჩხილადაც არა ღირს. ხომ მართალია?

– არა, მე ლევინი ძალიან მომწონს. იმიტომ კი არა, რომ ჩემი მომავალი beau-trère[3] არის, – უპასუხა ლვოვამ, – ხედავ, რა კარგად უჭირავს თავი! მის მდგომარეობაში კი ძალიან ძნელია თავის დაჭერა ისე, რომ სასაცილო არ შეიქნე. ის არც სასაცილოა და არც მეტისმეტად დაძაბული, ეტყობა, ლელავს.

– მგონი, თქვენ კიდევ ელოდით ამას?

– თითქმის. კიტის ყოველთვის უყვარდა იგი.

– აბა, ვნახოთ, პირველად რომელი შედგამს ფეხს ხალიჩაზე. მე უკვე ვურჩიე კიტის.

– სულერთია, – უპასუხა ლვოვამ, – ჩვენ მაინც ყველანი მორჩილი ცოლები ვართ, ასე მოგვდგამს.

– მე განზრახ დავასწარი ვასილის. თქვენ დოლი?

დოლი მათ გვერდით იდგა, ყურს უგდებდა მათ საუბარს, მაგრამ პასუხი ვერ გასცა. იგი გულაჩუყებული იყო. თვალები ცრემლით ჰქონდა სავსე და ახლა არაფრის თქმა არ შეეძლო ისე, რომ არ ატირებულიყო. იგი შეხაროდა კიტისა და ლევინს; შემდეგ თავისი ქორწინებაც გაახსენდა, სახეგაბრწყინებულ სტეპან არკადიჩს გადახედა და ყველაფერი გადაავიწყდა, ახლა მხოლოდ ის, თავისი პირველი, უმწიკვლო სიყვარული ახსოვდა. დოლიმ მარტო თავისი თავი კი არა, ყველა ახლობელი, ნაცნობი ქალი გაიხსენა; გაიხსენა მათი ერთადერთი ნეტარი დღე, როცა ისინიც კიტისავით გვირგვინქვეშ იდგნენ და გული სავსე ჰქონდათ სიყვარულით, იმედითა და შიშით იმის გამო, რომ ძველ ცხოვრებას ეთხოვებოდნენ და ახალ, იდუმალებით მოცულ ცხოვრებას იწყებდნენ. და მათ შორის დოლის თავისი საყვარელი ანაც გაახსენდა, რომლის შესახებაც დაწვრილებით ახლახან შეიტყო მომავალი განქორწინების ამბავი. ისიც ასეთი უმწიკვლო იდგა, ნარინჯის ყვავილებითა და მანდილით შემკული, ახლა კი?

– საშინელებაა, – ჩაილაპარაკა მან.

მარტო დები კი არა, მეგობრები და ნათესავებიც მღვდელმსახურების არც ერთ წვრილმანს არ ტოვებდნენ

უყურადღებოდ; უცხო ქალები, მაყურებელი, გულისფანცქალით, სუნთქვაშეკრული შეჰყურებდნენ, რომ არ გამოჰპარვოდათ ნეფე-დედოფლის რაიმე მოძრაობა ან სახის გამომეტყველება და გულმოსული ჰასუს არ აძლევდნენ, ზოგჯერ ყურსაც არ უგდებდნენ მამაკაცებს, რომელნიც გულგრილად უყურებდნენ ყოველივე ამას, ხუმრობდნენ ან სულ სხვა რამეზე საუბრობდნენ.

– ასეთი ნამტირალევი სახე რადა აქვს? ნეტავ ძალად ხომ არ ათხოვებენ?

– ძალად რატომ იქნება? ვერა ხედავ, რა ვაჟკაცია? თავადია თუ რა არის?

– ეს მისი დაა, თეთრი ატლასის კაბა რომ აცვია? გესმის, როგორ ღრიალებს დიაკვანი: „ხოლო ცოლსა მას, რათა ემინოდეს ქმრისა“.

– ჩუდოველები არიან?

– სინოდისა.

– მსახურს ვკითხე, ახლავე მიჰყავს თავის მამულშიო, მითხრა. ამბობენ, ძალიან მდიდარიაო. იმიტომაც მიათხოვეს.

– არა, კარგი წყვილია.

– აი, მარია ვლასიევნა, თქვენ რომ დაობდით, კარნალინებს გვერდზე გახსნილს ატარებენო. აბა, იმ ელჩის ცოლს შეხედე, ამბობენ, ასე უნდაო... ასე და მერე ისე.

– რა მშვენიერია დედოფალი, მორთული კრავივით არის! რაც გინდა თქვით, მაინც ცოდოა.

ასეთი საუბარი იყო მაყურებელთა შორის, რომელთაც მოესწროთ ეკლესიის კარში შემოსვლა.

VI

როცა დაწინდვის ყველა წესი აღასრულეს, ეკლესიის მსახურმა

საწიგნეს წინ, შუა საყდარში, ვარდისფერი აბრეშუმი გაფინა, გუნდმა რომელიღაც მშვენიერი, რთული ფსალმუნის გალობა დაიწყო, რომელშიც ბანი და ტენორი ერთმანეთს გასძახოდნენ, მღვდელი ნეფე-დედოფლისაკენ მიბრუნდა და გაფენილ ვარდისფერ ქსოვილზე მიუთითა. რამდენჯერ უთხრეს მათ, ვინც პირველი დადგამს ხალიჩაზე ფეხს, ოჯახისთავი ის იქნებაო, რამდენი რამ გაუგონიათ ამის თაობაზე, მაგრამ არც კიტის და არც ლევინს ეს არ გახსენებიათ, როცა ხალიჩისაკენ რამდენიმე ნაბიჯი გადადგეს. არ გაუგონიათ არც ხმამაღალი შენიშვნები და დავა იმის გამო, რომ ზოგის დაკვირვებით ლევინმა პირველმა შედგა ფეხი ხალიჩაზე, ზოგი კი ამტკიცებდა, ორივემ ერთად შედგაო.

ჩვეულებრივი შეკითხვების შემდეგ, თანახმა ხართ თუ არა შეუღლებისა და პირობა ხომ არა გაქვთ სხვისთვის მიცემულიო და პასუხებისა, რომლებიც თვით მათთვისაც უცნაურად ჟღერდა, დაიწყო ქორწინების წირვა. კიტი ყურს უგდებდა ლოცვის სიტყვებს, უნდოდა ჩასწვდომოდა მათ აზრს, მაგრამ ვერ შეძლო. ქორწინების წესის აღსრულებასთან ერთად მის სულში სულ უფრო და უფრო იზრდებოდა ზეიმისა და ნათელი სიხარულის გრძნობა, რომელიც ყურადღების საშუალებას ართმევდა.

ლოცულობდნენ, „რათა მოანიჭოს ამათ უმანკოება და ნაყოფი მუცლისა სარგებელისა მარჯვე, რათა იხარებდნენ ესენი ხილვითა ძეთა და ასულთა თვისთა“. გაიხსენეს ისიც, რომ ღმერთმა ადამის გვერდიდან შექმნა ევა და რომ „ამისთვის დაუტევოს კაცმან მამა თვისი და დედა თვისი და შეეყოს ცოლსა თვისსა და იყვნენ ორნივე იგი ერთ ხორც“ და რომ „საიდუმლო ესე დიდ არს“. შესთხოვდნენ ღმერთს, მიეცა მათთვის ნაყოფიერება და კურთხევა, ვითარცა ისააკისა და რებეკასთვის, იოსებისა, მოსესა და სეფორასთვის, რომ ისინი შესწრებოდნენ შვილთაშვილებს. „ყოველივე ეს მშვენიერი იყო, – ფიქრობდა კიტი, როცა ყურს უგდებდა ამ სიტყვებს, – არც შეიძლებოდა სხვაგვარად მომხდარიყო“, – და გაბრწყინებულ სახეზე ეღვრებოდა სიხარულის ღიმილი, რომელიც უნებურად ყველა მის შემხედვარეს ედებოდა.

– თავზე დაადგით! – გაისმა აქეთ-იქიდან, როცა მღვდელმა გვირგვინები დაადგა მათ თავზე, შჩერბაცკის კი, რომელსაც სამი ღილით შეკრულ მაღალყელიან ხელთათმანში ხელები

უკანკალებდა, კვლავ მალლა, კიტის თავზემოთ ეჭირა გვირგვინი.

– დამადგით! – ღიმილით წასჩურჩულა კიტიმაც.

ლევინმა გადახედა კიტის და განაცვიფრა იმ სიხარულმა, რომელსაც მისი სახე გაებრწყინებინა, და ეს გრძნობა უნებურად მასაც გადაედო. იმანაც ისეთივე სინათლე და სიხარული იგრძნო, როგორც კიტიმ.

მათთვის სასიხარულო იყო მოციქულთა ეპისტოლეს მოსმენა, მოსმენა იმისა, თუ უკანასკნელ ჰანგზე როგორ დასჭექდა ხოლმე მთავარდიაკვანი, რასაც ასეთი მოუთმენლობით ელოდნენ გარეშე მაყურებელნი. სასიხარულო იყო ბრტყელი ბარძიმიდან წყალგარეული თბილი წითელი ღვინის შესმა; კიდევ უფრო სასიხარულო იყო, როცა მღვდელმა შესამოსელი უკან გადაიწია, მათი ორივე ხელი ცალ ხელში დაიჭირა და ნეფე-დედოფალი საწიგნეს გარს შემოატარა, მგალობელთა დასის ბანი კი ომახიანად გუგუნებდა: „ისაია, მზიარულ იყავ“. შჩერბაცკი და ჩირიკოვი, რომელთაც გვირგვინები ეჭირათ ხელში და ფეხები ებლანდებოდათ დედოფლის შლეიფში, ღიმილითა და რაღაც სიხარულით მიჰყვებოდნენ ჯვარდაწერილებს და ხან უკან რჩებოდნენ, ხან კი, როცა მღვდელი შეჩერდებოდა, ზედ ეხლებოდნენ ნეფე-დედოფალს. ეკლესიაში მყოფთ თითქოს ყველას გადაედო კიტის გულში ანთებული სიხარულის ნაპერწკალი; ლევინს ეჩვენებოდა, რომ მღვდელსაც და დიაკვანსაც მასავით გაღიმება უნდოდათ.

მღვდელმა ახალჯვარდაწერილებს თავიდან გვირგვინები მოხადა, უკანასკნელი ლოცვაც წაიკითხა და მიულოცა. ლევინმა კიტის გადახედა: აქამდე არასოდეს უნახავს კიტი ასეთი, – მშვენიერი იყო, სახეზე ანთებული ახალი ბედნიერების სხივით გაბრწყინებული. ლევინს უნდოდა რაღაც ეთქვა, მაგრამ არ იცოდა, დამთავრდა თუ არა ჯვრისწერა. მღვდელმა გამოიყვანა ამ გასაჭირიდან, თავისებურად კეთილად გაუღიმა და ხმადაბლა უთხრა: „აკოცეთ ცოლს და თქვენც აკოცეთ ქმარს“. შემდეგ ხელიდან გამოართვა სანთლები.

ლევინმა ფრთხილად აკოცა კიტის გაღიმებულ ტუჩებში, ხელი გაუწოდა, რაღაც ახალი, უცნაური სიახლოვე იგრძნო და მასთან ერთად გამოვიდა ეკლესიიდან. არ სჯეროდა, არ შეეძლო

დაეჯერებინა, რომ ეს სიმართლე იყო. სჯეროდა მხოლოდ მაშინ, როცა მათი გაუბედავი და გაოცებული თვალები ერთმანეთს ხვდებოდნენ, რადგან გრძნობდა, რომ ისინი უკვე ერთნი იყვნენ.

ვანშმის შემდეგ, იმავე ღამეს, ახალჯვარდაწერილნი სოფელში გაემგზავრნენ.

VII

უკვე სამი თვე იყო, რაც ვრონსკი და ანა ერთად მოგზაურობდნენ ევროპაში. მოიარეს ვენეცია, რომი, ნეაპოლი და ახლახან ჩამოვიდნენ იტალიის ერთ პატარა ქალაქში, სადაც განზრახული ჰქონდათ, რამდენიმე ხნით დაბინავებულიყვნენ.

ლამაზი ობერკელნერი, რომელსაც სქელი, პომადაწაცხებული თმა კისრიდან მოყოლებული შუაზე ჰქონდა გადაყოფილი, ტანთ კი ფრაკი და ბატისტისგულიანი პერანგი ეცვა, წინ წამოშვერილ ღიპზე ასხმული ბრელოკებით, ჯიბეებში ხელებჩაწყობილი იდგა, ზიზღით თვალებს ჭუტავდა და მკაცრად პასუხობდა იქვე მდგარ ვიღაც ბატონს. მაგრამ, როცა შემოსასვლელის მეორე მხარეს, კიბეზე ფეხის ხმა შემოესმა, მოტრიალდა და როგორც კი დაინახა რუსი გრაფი, რომელსაც საუკეთესო ოთახები ეჭირა მათ სასტუმროში, მაშინვე მოკრძალებით ამოიღო ჯიბიდან ხელები, თავი დახარა და მოახსენა, შიკრიკი გახლდათ, პალაცოს დაჭირავების საქმე უკვე გადაწყდა და მოურავი მზადაა, ხელი მოაწეროსო პირობას.

– ა, დიდად მოხარული ვარ! – უთხრა ვრონსკიმ, – ქალბატონი შინ არის თუ არა?

– სასეირნოდ გახლდათ, ახლა მობრძანდა, – უპასუხა კელნერმა.

ვრონსკიმ რბილი, ფართოფარფლებიანი ქუდი მოიხადა, ცხვირსახოცი მოიწმინდა გაოფლიანებული შუბლი და უკან გადავარცხნილი თმა, რომელიც ყურებამდე სწვდებოდა და ფარავდა მის ოდნავ გამელოტებულ თავს, მერე დაბნეულად

გადახედა იქვე მდგომ ბატონს, რომელიც მას მისჩერებოდა, და წასვლა დააპირა.

– ეს ბატონი რუსი გახლავთ და თქვენ გკითხულობდათ, – უთხრა ობერ-კელნერმა.

ვრონსკიმ, განაწყენებულმა იმით, რომ ნაცნობთ ვერსად გაექცევი და ამავე დროს იმის სურვილით, რაიმე გასართობი მაინც გამოენახა ამ ერთფეროვან ცხოვრებაში, ერთხელ კიდევ გადახედა უცნობ ბატონს, რომელიც უკვე განშორებოდა მათ, ახლა კი ისევ შეჩერებულიყო და ორივეს ერთდროულად გაუბრწყინდა თვალები.

– გოლენიშჩევი!

– ვრონსკი!

მართლაც ეს გახლდათ გოლენიშჩევი, ვრონსკის ამხანაგი პაჟთა კორპუსიდან. გოლენიშჩევი კორპუსში ლიბერალთა პარტიას ეკუთვნოდა, კორპუსიდან სამოქალაქო ჩინით გამოვიდა და არსად მსახურობდა. ამხანაგები სრულიად დასცილდნენ ერთიმეორეს და კორპუსიდან გამოსვლის შემდეგ მხოლოდ ერთხელ შეხვდნენ.

ამ შეხვედრის დროს ვრონსკი მიხვდა, რომ გოლენიშჩევმა რაღაც მაღალგონივრული, ლიბერალური მოღვაწეობა აირჩია და ამიტომ განიზრახა ზიზღი გამოეხატა ვრონსკის მოღვაწეობისა და წოდებისადმი. ამიტომაც მაშინ ვრონსკიმ ისე ამაყად და ცივად მოიგერია გოლენიშჩევი, როგორც სჩვეოდა საერთოდ და რაც შემდეგს გულისხმობდა: „თქვენ შეგიძლიათ მოიწონოთ ან არ მოიწონოთ ჩემი ცხოვრება. ეს ჩემთვის სულერთია. თქვენ უნდა პატივი მცეთ, თუკი ჩემი ნაცნობობა გინდათ“. გოლენიშჩევიც აგდებულად შეხვდა ვრონსკის ტონს. ამ შეხვედრას კიდევ უფრო უნდა დაეშორებინა ისინი, მაგრამ ახლა, როგორც კი იცნეს ერთიმეორე, ორივეს სახე გაუბრწყინდა და ორივემ სიხარულით შესძახა. ვრონსკი არ ელოდა, რომ ასე გაახარებდა გოლენიშჩევის ნახვა. მაგრამ, ეტყობა, თვითონაც ვერ გრძნობდა, რამდენად მოწყენილი იყო. სულ გადაავიწყდა, უკანასკნელი შეხვედრის უსიამოვნო შთაბეჭდილება და სახეგაბრწყინებულმა გაუწოდა ხელი ყოფილ ამხანაგს. ასეთივე სიხარულმა შეცვალა გოლენიშჩევის წელანდელი შემოფოთებული გამომეტყველებაც.

– ძალიან მოხარული ვარ შენთან შეხვედრისა! – უთხრა ვრონსკიმ, მეგობრულად გაუღიმა და თეთრი, მაგარი კბილები გამოაჩინა.

– მე კი ყური მოვკარი, ვრონსკიო და არ ვიცოდი, რომელი ვრონსკი იყო. ძალიან, ძალიან მოხარული ვარ!

– შევიდეთ სასტუმროში. მითხარი, რას აკეთებ?

– მე უკვე მეორე წელია აქა ვარ. ვმუშაობ.

– ა! – თანაგრძნობით უთხრა ვრონსკიმ, – შევიდეთ, რაღას ვუყურებთ.

და ვრონსკიმ, რუსების საერთო ჩვეულებისამებრ, ნაცვლად იმისა, სწორედ რუსულად ეთქვა ის, რისი დაფარვაც მსახურისაგან უნდოდა, ფრანგულად წამოიწყო საუბარი.

– შენ იცნობ კარენინას? ჩვენ ერთად ვმოგზაურობთ! მე მასთან მივდივარ, – ფრანგულად უთხრა მან და ყურადღებით შეხედა სახეში გოლენიშჩევს.

– ა, მე არც ვიცოდი (თუმცა მან იცოდა ეს), – გულგრილად მიუგო გოლენიშჩევმა, – დიდი ხანია ჩამოხვედი? – დაურთო მან.

– მე? მეოთხე დღეა, – უპასუხა ვრონსკიმ და ერთხელ კიდევ ყურადღებით შეხედა სახეში ამხანაგს.

„დიახ, წესიერი კაცია და საქმესაც ისე უყურებს, როგორც საჭიროა, – უთხრა თავის თავს ვრონსკიმ. მიხვდა, რასაც ნიშნავდა გოლენიშჩევის სახის გამომეტყველება და საუბრის სხვა საგანზე გადატანა, – შეიძლება გავაცნო ანას, იგი ისე უყურებს ამას, როგორც საჭიროა“.

ამ სამი თვის განმავლობაში, რომელიც ვრონსკიმ ანასთან ერთად საზღვარგარეთ გაატარა, ახალ ადამიანებთან შეხვედრისას ყოველთვის ეკითხებოდა თავს, როგორ შეხედავდა ეს ახალი პიროვნება მის ურთიერთობას ანასთან და უმეტესად ისეთ მამაკაცებს ხვდებოდა, რომლებსაც გაეგებოდათ ეს ისე, როგორც საჭირო იყო. მაგრამ, რომ გეკითხათ მისთვის ან იმათთვის, რომელნიც ისე უყურებდნენ ამას „როგორც საჭირო იყო“, რაში მდგომარეობდა ეს შეხედულება, ვრონსკი და თვით ისინიც დიდ გასაჭირში

ჩაცვივდებოდნენ.

არსებითად, მათ, ვისაც ვრონსკის აზრით, ისე ესმოდათ ეს, „როგორც საჭირო იყო“, სრულიად არ გაეგებოდათ ეს მდგომარეობა, მაგრამ ისე ეჭირათ თავი, როგორც შეეფერებათ ზრდილობიან ადამიანებს, როცა საქმე ისეთ რთულსა და ძნელად გადასაჭრელ საკითხებს ეხება, რითაც აღსავსეა ცხოვრება, – წესიერად ეჭირათ თავი და ერიდებოდნენ გადაკრულ სიტყვებსა და უსიამოვნო შეკითხვებს. ისეთ სახეს იღებდნენ, თითქოს სავსებით ესმოდათ მათი მდგომარეობის აზრი და მნიშვნელობა, ესმოდათ და იწონებდნენ კიდევ, მაგრამ უადგილოდ და ზედმეტად მიაჩნდათ ყოველივე ამის ახსნა.

ვრონსკი მაშინვე მიხვდა, რომ გოლენიშჩევი ერთი ამათგანი იყო და ამიტომაც ერთიორად გაახარა მისმა შეხვედრამ. მართლაც, გოლენიშჩევს ისე ეჭირა თავი კარენინასთან, როცა წარუდგინეს, როგორც ამას თვით ვრონსკი ინატრებდა. ეტყობოდა, ყოველგვარი ძალდატანების გარეშე არიღებდა თავს ისეთ საუბარს, რომელსაც შეეძლო უხერხულობაში ჩაეყენებინა ისინი.

გოლენიშჩევი წინათ არ იცნობდა ანას და გამოცეხული იყო მისი სილამაზით და კიდევ უფრო მეტად იმ უბრალოებით, რომლითაც ანა თავის მდგომარეობას ეგუებოდა. ანა გაწითლდა, როცა ვრონსკიმ გოლენიშჩევი შეიყვანა, და ეს ბავშვური სიწითლე, რომელიც მთლიანად მოედო მის გულში, ლამაზ სახეს, მეტისმეტად მოეწონა გოლენიშჩევს. განსაკუთრებით მოეწონა, რომ ანამ მაშინვე, თითქოს განზრახ, რათა არავითარი გაუგებრობა არ მომხდარიყო უცხო ადამიანთან, ვრონსკის უბრალოდ ალექსეი უწოდა და უთხრა, გადავდივართ ახალდაქირავებულ სახლში, რომელსაც აქ პალაცოს ეძახიანო. ეს პირდაპირი და უბრალო დამოკიდებულება თავისი მდგომარეობისადმი მოეწონა გოლენიშჩევს. იგი იცნობდა ალექსეი ალექსანდროვიჩისა და ვრონსკისა და როცა ხედავდა, როგორი გულკეთილობა, სიხარული და ენერჯია გამოსჭვიოდა ანას საქციელში, ეჩვენებოდა, რომ სავსებით ესმოდა მისი, სავსებით ესმოდა ის, რაც თვით ანასთვის სრულიად გაუგებარი იყო: სახელდობრ, როგორ შეეძლო ენერჯიულად, მხიარულად და ბედნიერად ეგრძნო თავი მას შემდეგ, რაც გააუბედურა და მიატოვა ქმარიც,

შვილიც და დაკარგა პატიოსანი ქალის სახელი.

– ეს გზამკვლევეშიც არის აღნიშნული, – თქვა გოლენიშჩევმა ვრონსკის მიერ დაქირავებულ პალაცოზე, – იქ არის მშვენიერი ტინტორეტო, მისი უკანასკნელი პერიოდის.

– იცით, რა? მშვენიერი ამინდია, წავიდეთ, ერთხელ კიდევ დავათვალიეროთ, – თქვა ვრონსკიმ და ანას მიუბრუნდა.

– ძალიან მიხარია, ახლავე წავალ, ქუდს დავიხურავ. თქვენ ამბობთ, ცხელაო? – თქვა ანამ, კარში შეჩერდა და კითხვით გადახედა ვრონსკის, სახეზე კი ისევ მოელვარე სიწითლემ გადაჰკრა.

ვრონსკი ანას გამოხედვაზე მიხვდა, რომ არ იცოდა, როგორი ურთიერთობა უნდოდა ჰქონოდა ვრონსკის გოლენიშჩევთან და თითქოს შიშობდა, იქნებ ისე არ მეჭირა თავი, როგორც ვრონსკის სურდაო.

ვრონსკიმ დიდხანს ველარ მოაცილა ანას სიყვარულით აღსავსე თვალი.

– არა, არც ისე ცხელა, – უთხრა მან.

ანას მოეჩვენა, რომ გაიგო ყველაფერი და რაც მთავარია, ვრონსკი კმაყოფილი იყო მისით, ერთხელ კიდევ გაუღიმა და ჩქარი ნაბიჯით გავიდა ოთახიდან.

მეგობრებმა ერთმანეთს გადახედეს და ორივეს შეშფოთება გამოეხატა სახეზე, თითქოს გოლენიშჩევს, რომელიც, ეტყობა, ტკბებოდა ანას ყურებით, რაღაც უნდოდა ეთქვა მასზე და არ იცოდა, რა ეთქვა, ვრონსკისაც ეს სურდა და თან ეშინოდა კიდევ ამისი.

– მაშ, ასე, – დაიწყო ვრონსკიმ, რათა რაიმე საუბარი წამოეწყო, – მაშ, შენ აქ დასახლდი? მაშ, ისევ იმასვე საქმიანობ? – განაგრძო მან და გაიხსენა ვილაცის ნათქვამი, გოლენიშჩევი რაღაცას წერსო.

– დიახ, მეორე ნაწილს ვწერ „ორი საწყისისას“, – უპასუხა გოლენიშჩევმა და ამ შეკითხვაზე სიამოვნებისაგან წამოწითლდა, – ესე იგი, უფრო ზუსტად რომ ვთქვათ, ჯერ არ ვწერ, მაგრამ ვემზადები, მასალებს ვაგროვებ. ეს ბევრად უფრო ვრცელი იქნება და თითქმის ყველა საკითხს მოიცავს. ჩვენთან,

რუსეთში, არ უნდათ იმის გაგება, რომ ჩვენ ბიზანტიის მემკვიდრენი ვართ, – და დაიწყო გრძელი, ცხარე ახსნა-განმარტება.

ვრონსკი პირველად უხერხულობას გრძნობდა იმის გამო, რომ არ იცნობდა პირველ სტატიას იმ ორი საწყისისა, რომელზეც ისე ელაპარაკებოდა ავტორი, როგორც უკვე ცნობილ საგანზე. მაგრამ შემდეგ, როცა გოლენიშჩევმა თავისი აზრების გამოთქმა დაიწყო, ვრონსკი, მიუხედავად იმისა, რომ არ იცნობდა ამ ორ საწყისს, მაინც ყურადღებით უსმენდა, რადგან გოლენიშჩევი ასეთი გულფიცხი მღელვარებით ლაპარაკობდა თავის საყვარელ საგანზე. რაც უფრო მეტს ლაპარაკობდა, მით უფრო ეგზნებოდა თვალები, მით უფრო აჩქარებით ესიტყვებოდა ვითომდა მოწინააღმდეგეთ და სახეზეც უფრო მეტი შეშფოთება და შეურაცხყოფა ეხატებოდა. ვრონსკის აგონდებოდა გოლენიშჩევი, გამხდარი, სიცოცხლით აღსავსე, გულკეთილი, კეთილშობილი ბიჭი, ყოველთვის პირველი მოწაფე კორპუსში და ვერაფრით მიმხვდარიყო, რა იყო მიზეზი მისი ასეთი გულფიცხობისა და არ მოსწონდა, რომ გოლენიშჩევი, კარგი წრის ადამიანი, ერთ ტაფაში იწვოდა ვიღაც მჯღაბნელებთან, რომელნიც ყოველთვის აღიზიანებდნენ და აბრაზებდნენ. განა ღირდა ამად? ეს არ მოსწონდა ვრონსკის, მაგრამ, მიუხედავად ამისა, გრძნობდა, რომ გოლენიშჩევი უბედური ადამიანი იყო და ებრალებოდა, უბედობა, თითქმის სიგიჟეც კი იხატებოდა მის მოძრავ, საკმაოდ ლამაზ სახეზე, როცა ვერც კი შენიშნა ანას შემოსვლა და გაცხარებული კვლავ განაგრძობდა თავისი აზრების გამოთქმას.

როცა ოთახში შემოვიდა ქუდსა და წამოსასხამში გამოწყობილი ანა ქოლგით ხელში და გაჩერდა მათ გვერდით, ვრონსკის გულზე მოეშვა, თვალი მოაცილა გოლენიშჩევის სამდურავით აღსავსე თვალებს და სიყვარულით გადახედა თავის მშვენიერ, სიცოცხლითა და სიხარულით აღსავსე მეგობარს. გოლენიშჩევი ძლივს გამოერკვა და პირველ ხანებში მჭმუნვარე და მოწყენილი იყო, მაგრამ ანამ, რომელიც ყველას ალერსიანად ექცეოდა (ასეთი შეიქნა უკანასკნელ ხანებში), მალე გამოაფხიზლა თავისი უბრალო და მხიარული ქცევით. მრავალ საგანზე სცადა მასთან საუბარი და ბოლოს ფერწერაზე ჩამოუგდო სიტყვა, რის შესახებაც ძალიან კარგად ლაპარაკობდა გოლენიშჩევი და ანაც ყურადღებით უსმენდა.

ისინი ფეხით მივიდნენ დაქირავებულ სახლამდე და დაათვალიერეს იგი.

– მე დიდად მახარებს ერთი რამ, – უთხრა ანამ გოლენიშჩევს, როცა უკვე შინ ბრუნდებოდნენ, – ალექსეის კარგი atelier ექნება, შენ აუცილებლად აირჩიე ის პატარა ოთახი, – რუსულად უთხრა ანამ ვრონსკის და შენობით მიმართა, რადგან უკვე მიხვდა, რომ მათ განმარტოებულ ცხოვრებაში გოლენიშჩევი შინაური კაცი გახდებოდა და მასთან არაფრის დამალვა არ იყო საჭირო.

– განა შენ ხატავ? – ჰკითხა გოლენიშჩევმა და სწრაფად მოტრიალდა ვრონსკისკენ.

– ჰო, დიდი ხნის წინ ვსწავლობდი და ახლაც მოვკიდე ხელი, – უპასუხა ვრონსკიმ და წამოწითლდა.

– მას დიდი ნიჭი აქვს, – მხიარული ღიმილით დასძინა ანამ, – თუმცა, რა თქმა უნდა, მე ამის მსაჯულად ვერ გამოვდგები, მაგრამ საქმის მცოდნენიც ამასვე ამბობენ.

VIII

ანა ამ თავისი გათავისუფლებისა და სწრაფი გამოჯანმრთელების პირველ პერიოდში შეუწყნარებელ ბედნიერებას გრძნობდა და სიცოცხლის სრულ სიხარულს განიცდიდა. ბედნიერებას ვერ უწამლავდა ქმრის უბედურების გახსენება. ეს მოგონება, ერთი მხრივ, იმდენად საზარელი იყო, რომ არ შეეძლო ამაზე ფიქრი; მეორე მხრივ, ქმრის უბედურებამ მას ისე დიდი ბედნიერება მიანიჭა, რომ სინანულს ვერ იგრძნობდა ამის გამო. გახსენება ყოველივე იმისა, რაც ავადმყოფობის შემდეგ შეემთხვა: ქმართან შერიგება, განხეთქილება, ცნობა იმის შესახებ, რომ ვრონსკი დაიჭრა, ვრონსკის მოსვლა, მზადება განქორწინებისთვის, ქმრის სახლიდან წამოსვლა, შვილთან გამოთხოვება – ყოველივე ეს ეჩვენებოდა ერთ საზარელ სიზმრად, რომლისგანაც ვრონსკისთან ერთად საზღვარგარეთ გამოფხიზლდა. გახსენება

ქმრისთვის მიყენებული ბოროტებისა მასში რაღაც ზიზღისმაგვარ გრძნობას აღვიძებდა, იმის მსგავსს, რასაც იგრძნობდა დასახრჩობად განწირული ადამიანი, რომელიც თავიდან იცილებს მასზე ჩაბლაუჭებულ ადამიანს. ეს ადამიანი უკვე დაიხრჩო. რაღა თქმა უნდა, ეს არ იყო კარგი, მაგრამ ეს ერთადერთი ხსნა იყო და სჯობდა, სულაც არ გაეხსენებინა ეს საშინელი წვრილმანები.

განხეთქილების პირველ წუთებში, როცა ანა თავის საქციელს ჩაუკვირდა, ერთმა დამამშვიდებელმა აზრმა გაუელვა და ახლაც, როცა წარსულს იხსენებდა, ისევ ის ერთადერთი მოსაზრება ახსენდებოდა: „მე ნამდვილად გავაუბედურე ის ადამიანი, – ფიქრობდა იგი, – მაგრამ მე არ მინდა ვისარგებლო მისი უბედურებით. მეც ვიტანჯები და კვლავაც დავიტანჯები: მე ვკარგავ იმას, რასაც ყველაზე ძლიერ ვუფრთხილდებოდი – ვკარგავ პატიოსანი ქალის სახელს და შვილს. მე ცუდი საქმე ჩავიდინე, ამიტომაც არ მინდა ბედნიერება და მუდამ დავიტანჯები ამ სირცხვილით და შვილთან განშორებით“. მაგრამ რარიგ გულწრფელადაც უნდა ნდომოდა ტანჯვა, მაინც არ იტანჯებოდა. სირცხვილს არ გრძნობდა. იმ ტაქტის წყალობით, რომელიც უხვად ჰქონდა მომადლებული ორივეს, საზღვარგარეთ ყოველთვის გაურბოდნენ რუს მანდილოსნებთან შეხვედრას, არასოდეს იგდებდნენ თავს ყალბ მდგომარეობაში და ყველგან ხვდებოდნენ ისეთ ადამიანებს, რომელნიც ისე აჩვენებდნენ თავს, თითქოს სავსებით ესმოდათ მათი ურთიერთდამოკიდებულება და ესმოდათ უფრო უკეთ, ვიდრე თვით ანასა და ვრონსკის. პირველ ხანებში ანა საყვარელ ვაჟიშვილთან განშორებითაც კი არ იტანჯებოდა. გოგონა, ვრონსკის შვილი, ისეთი კარგი გახდა და ანაც ისე შეეთვისა ბავშვს მას შემდეგ, რაც მარტო ეს გოგონა დარჩა, რომ ვაჟიშვილი იშვიათადღა აგონდებოდა.

სიცოცხლის მოთხოვნილება, რომელიც იზრდებოდა გამოჯანმრთელებასთან ერთად, იმდენად ძლიერი იყო და ცხოვრების პირობებიც ისეთი ახალი და სასიამოვნო, რომ ანა შეუწყნარებელ ბედნიერებას განიცდიდა. რაც უფრო ახლოს ეცნობოდა ვრონსკის, მით მეტად უძლიერდებოდა მისი სიყვარული. ანას უყვარდა ვრონსკი, უყვარდა თვით იგი, უყვარდა იმ სიყვარულისთვის, რომელსაც ანას მიმართ ამჟღავნებდა. ანას მარადჟამ სიამოვნებას ანიჭებდა შეგრძნება იმისა, რომ მთლიანად ფლობდა ვრონსკის და ყოველთვის

სიამოვნებას ჰგვრიდა მასთან სიახლოვე. ყოველი წვრილმანი ვრონსკის ხასიათისა, რომელსაც თანდათან ეცნობოდა, გამოუთქმელად საყვარელი იყო მისთვის. ვრონსკის გარეგნობა, რომელიც სულ გამოცვალა სამოქალაქო ტანისამოსმა, ანასთვის ისეთივე მომხიბვლელი იყო, როგორც ახალგაზრდა მიჯნურისთვის. ყველაფერი, რასაც ვრონსკი ამბობდა, ფიქრობდა ან აკეთებდა, ანას განსაკუთრებით კეთილშობილური და დიადი ეჩვენებოდა. ეს აღტაცება ხშირად კიდევ აშინებდა. იგი ეძებდა და ვერ პოულობდა მასში ვერაფერს ისეთს, რაც მშვენიერი არ იყო. ანა ვერ ბედავდა იმის გამომჟღავნებას, თუ რა არააობად გრძნობდა თავს ვრონსკის წინაშე. ეგონა, ეს რომ შეიტყოს, უფრო ადრე გაუცივდება გულიო, და ანას ახლა ისე არაფერი აშინებდა, როგორც მისი სიყვარულის დაკარგვა, თუმცა არავითარი საბაბი არ გააჩნდა ამისა. მაგრამ არ შეეძლო მაღლიერი არ ყოფილიყო იმ დამოკიდებულების გამო, რომელსაც ვრონსკი იჩენდა მისდამი და არ ეჩვენებინა, როგორ აფასებდა ამას. ვრონსკიმ, რომელსაც ანას აზრით, ასეთი დიდი მოწოდება ჰქონდა სახელმწიფოებრივი მოღვაწეობისა, სადაც თვალსაჩინო როლი უნდა ეთამაშა, მსხვერპლად შესწირა ანას თავისი პატივმოყვარეობა და არასოდეს მცირეოდენი სინანულიც არ გამოუთქვამს ამის გამო. იგი წინანდელზე უფრო მეტ სიყვარულსა და მოკრძალებას იჩენდა ანასადმი და ერთი წუთითაც არ ივიწყებდა იმაზე ფიქრს, რომ ანას უხერხულობა არ ეგრძნო თავისი მდგომარეობის გამო. ვრონსკი, ასეთი ძლიერი ბუნების ადამიანი, ანასთან ურთიერთობის დროს არათუ არასოდეს ეწინააღმდეგებოდა მას, არც გააჩნდა საკუთარი სურვილი და თითქოს მხოლოდ იმის ფიქრში იყო, წინასწარ გამოეცნო, რა ეწადა ანას. ანასაც არ შეეძლო არ დაეფასებინა ეს, თუმცა სწორედ ეს დაძაბული ყურადღება და მზრუნველობა, რომლითაც გარემოცული იყო, ზოგჯერ უმძიმდა კიდევ.

ვრონსკი კი, მიუხედავად იმისა, რომ სავსებით აუცხადდა დიდი ხნის ნანატრი ოცნება, მაინც არ იყო სავსებით ბედნიერი. მან მალე იგრძნო, რომ მისი სურვილების ასრულებამ მხოლოდ მცირეოდენი არგუნა იმ უდიდესი ბედნიერებისგან, რასაც მოელოდა. სურვილთა ხორცშესხმამ ნათლად დაანახვა მარადიული შეცდომა იმ ადამიანისა, რომელიც ბედნიერებას სურვილთა ასრულებად წარმოიდგენს. პირველ ხანებში, მას

შემდეგ, რაც შეუერთდა ანას და სამოქალაქო ტანისამოსი ჩაიცვა, იგრძნო მთელი მშვენიერება თავისუფლებისა, რასაც წინათ მოკლებული იყო, იგრძნო მშვენიერება სიყვარულის თავისუფლებისა და კმაყოფილი იყო ამით, მაგრამ არა დიდი ხნით. მალე იგრძნო, რომ მის სულში კვლავ აღიძრა ახალი სურვილები და სევდა. თავისდა უნებურად ებღაუჭებოდა ყოველ წუთიერ ჟინს და ამას თავის სურვილად და მიზნად მიიჩნევდა. რაიმეთი ხომ უნდა შეევესო ეს თექვსმეტი საათი, რადგან საზღვარგარეთ სრული თავისუფლებით ცხოვრობდნენ და არა იმ საზოგადოებრივი ცხოვრებით, რასაც მიჰქონდა მათი დრო პეტერბურგში. ფიქრიც კი არ შეიძლებოდა უცოლშვილო კაცის სიამოვნებაზე, რითაც გატაცებული იყო ვრონსკი წინანდელი მოგზაურობის დროს, რადგან ერთმა ამგვარმა ცდამ – შემთხვევით შეხვედრილ ნაცნობთან გვიანმა ვახშმობამ, – ანას სრულიად მოულოდნელი და შეუფერებელი გულგატეხილობა გამოიწვია. ურთიერთობა ადგილობრივ ან რუს საზოგადოებასთან, მათი მდგომარეობის გაურკვევლობის გამო, აგრეთვე შეუძლებელი იყო. ღირსშესანიშნავი ადგილების დათვალიერებას, რომ არაფერი ვთქვათ იმაზე, რომ უკვე ყველაფერი ნანახი ჰქონდა, ვრონსკისთვის, როგორც ჭკვიანი რუსი ადამიანისთვის, არ ჰქონდა ის აუწერელი მნიშვნელობა, რასაც ამას ინგლისელები ანიჭებენ ხოლმე.

და როგორც დამშეული ცხოველი პირს სტაცებს ყველაფერს, რაც კი მოხვდება, იმ იმედით, იქნებ საჭმელი იყოსო, ვრონსკიც ასევე სრულიად შეუცნობლად ხან პოლიტიკას ებღაუჭებოდა, ხან ახალ წიგნებს და ხან სურათებს.

რადგან ახალგაზრდობიდანვე ხატვის ნიჭი ჰქონდა და არ იცოდა, სად დაეხარჯა ფული, ვრონსკიმ ხელი მოჰკიდა გრავიურების შეგროვებას, ისევ მხატვრობაზე შეჩერდა, ხელი მიჰყო ხატვას და მასში ჩადო სურვილთა ის თავისუფალი მარაგი, რომელიც დაკმაყოფილებას მოითხოვდა.

მას ჰქონდა უნარი ხელოვნების გაგებისა, შეეძლო ზუსტად, გემოვნებით მიეხატა ხელოვნებისთვის, და იფიქრა, მაქვს სწორედ ის, რაც საჭიროა მხატვრისთვისო. რამდენიმე ხანს იყოყმანა, რა სახის მხატვრობა აერჩია: რელიგიური, ისტორიული თუ რეალისტური ჟანრი და შეუდგა ხატვას. იგი ყოველი სახის მხატვრობას იცნობდა და შეეძლო ერთითაც აღფრთოვანებულიყო და მეორითაც, მაგრამ წარმოდგენაც არ

ჰქონდა, რომ შესაძლებელია სულაც არ სცოდნოდა, რა და რა სახის მხატვრობა არსებობს, ისე, უშუალოდ აღფრთოვანებულიყო იმით, რაც მის სულში იყო და არ ეზრუნა იმაზე, მიეკუთვნებოდა თუ არა მისი ნახატი რომელიმე ცნობილ ჟანრს. და რადგან არ იცოდა ეს, რადგან მისი აღფრთოვანება გამოწვეული იყო არა უშუალოდ ცხოვრებით, არამედ რაღაც ხელოვნურად შექმნილი ცხოვრებით, სწრაფად და ადვილად განიცდიდა აღფრთოვანებასა და ასევე სწრაფად და იოლად აღწევდა იმას, რომ მისი ნახატი ძლიერ ჰგავდა ფერწერის იმ ჟანრს, რომლის მიბაძვაც განზრახული ჰქონდა.

ყველა სხვა ჟანრზე უფრო მას ფრანგული გრაციოზული და ეფექტური ფერწერა მოსწონდა და სწორედ ამგვარი სტილით შეუდგა ანას პორტრეტის ხატვას იტალიურ კოსტიუმში და ეს პორტრეტი მასაც და ყველას, ვინც კი ნახა, ძალიან კარგი ეჩვენებოდა.

IX

ეს ძველი, მიტოვებული პალაცო, მისი მაღალი, გამოძერწილი პლაფონები და ფრესკებით მოხატული კედლები, მოზაიკის იატაკი, მაღალ ფანჯრებზე ჩამოკიდებული ნაქსოვი, მძიმე ყვითელი ფარდები, კონსოლებსა და ბუხრებზე მდგარი ლარნაკები, ჩუქურთმიანი კარები და სურათებით მორთული ჩაბნელებული დარბაზები, მას შემდეგ, რაც აქ ანა და ვრონსკი გადმოსახლდნენ, ხელს უწყობდა ვრონსკის სასიამოვნო ცდუნებას, რომ იგი რუსი მემამულე და სამსახურიდან გამოსული ეგერმაისტერი კი არა, განათლებული ხელოვნების მოყვარული და მფარველია და თვითონაც ერთი თავმდაბალი მხატვარი, რომელმაც საყვარელი ქალის გულისთვის უარი თქვა საზოგადოებაზე, ნაცნობებსა და პატივმოყვარეობაზე.

ვრონსკის მიერ არჩეულ როლს პალაცოში გადასვლით სრული წარმატება ხვდა. გოლენიშჩევის მეშვეობით ზოგიერთ საინტერესო პიროვნებასაც გაეცნო და პირველ ხანებში მშვიდად გრძნობდა თავს. იგი იტალიელი ფერწერის პროფესორის ხელმძღვანელობით ეტიუდებს ხატავდა

ნატურიდან და გატაცებული იყო შუა საუკუნეების იტალიის ცხოვრებით. უკანასკნელ ხანებში ვრონსკი იმდენად გაიტაცა შუა საუკუნეების იტალიის ცხოვრებამ, რომ ქუდსა და მხრებზე გადაგდებულ პლედსაც ისე ატარებდა, როგორც შუა საუკუნეებში იცოდნენ, რაც ძლიერ შვენოდა.

– ჩვენ კი აქ ვცხოვრობთ და ვერაფერს ვიგებთ, – უთხრა ერთხელ ვრონსკიმ დილით მასთან მისულ გოლენიშჩევს, – შენ ნახე მიხაილოვის სურათი? – უთხრა მან, ახალმიღებული რუსული გაზეთი გაუწოდა და უჩვენა სტატია ამავე ქალაქში მცხოვრებ ერთ რუს მხატვარზე. მას უკვე დაემთავრებინა სურათი, რომლის შესახებაც დიდი ხანია ხმები დადიოდა და რომელიც წინასწარ იყო შესყიდული. სტატიაში საყვედურობდნენ მთავრობასა და აკადემიას იმის გამო, რომ ეს შესანიშნავი მხატვარი მოკლებული იყო ყოველგვარ წახალისებასა და დახმარებას.

– ვნახე, – უპასუხა გოლენიშჩევმა, – რა თქმა უნდა, ნიჭს მოკლებული არ არის, მაგრამ სრულიად ყალბი მიმართულება აქვს. ეს იგივე ივანოვის, შტრაუსისა და რენანისებური დამოკიდებულებაა ქრისტესა და რელიგიური მხატვრობისადმი.

– რას წარმოადგენს თვით სურათი? – იკითხა ანამ.

– ქრისტე პილატეს წინაშე. ქრისტე ებრაელად არის წარმოდგენილი ახალი სკოლის მთელი რეალიზმით, – და გოლენიშჩევმა, რომელიც სურათის შინაარსზე საუბარმა ერთ თავის საყვარელ თემასთან მიიყვანა, კვლავ განაგრძო, – ჩემთვის გაუგებარია, რატომ მიდიან ასეთ უხემ შეცდომამდე. ქრისტემ უკვე პოვა თავისი გარკვეული გამოსახულება დიდებულ მოხუცთა ხელოვნებაში. ასე რომ, თუ მათ ღვთის კი არა, რევოლუციონერისა ან ბრძენის გამოხატვა უნდათ, მაშინ, დაე, ისევ ისტორიას მიმართონ, აიღონ სოკრატე, ფრანკლინი, შარლოტა კორდე, მხოლოდ ქრისტე კი არა. ისინი სწორედ იმ პიროვნებას ჰკიდებენ ხელს, რომელიც არ შეიძლება გამოყენებულ იქნეს ხელოვნებისთვის, მერე კი...

– და მართალია, რომ ეს მიხაილოვი ასეთ სილატაკეში ცხოვრობს? – იკითხა ვრონსკიმ, რომლის აზრით, მას, როგორც რუს მეცენატს, კარგი იქნებოდა მისი სურათი თუ ცუდი, მაინც დახმარება უნდა აღმოეჩინა მხატვრისთვის.

– არა მგონია. იგი შესანიშნავი პორტრეტისტია. თქვენ ნახეთ მის მიერ შესრულებული ვასილჩიკოვას პორტრეტი? მაგრამ, მგონი, ახლა ხელი აიღო პორტრეტების ხატვაზე და ამიტომაც შესაძლოა მართლაც გაჭირვებული იყოს. მე ვამბობ, რომ...

– არ შეიძლება ვთხოვოთ, რომ ანა არკადიევნას პორტრეტი დახატოს? – უთხრა ვრონსკიმ.

– რატომ ჩემი? – თქვა ანამ, – შენი სურათის შემდეგ მე არავის პორტრეტი აღარ მინდა. ისევ ჯობს ანი (ასე ეძახდა თავის გოგონას) დახატოს. აგერ ისიც, – დაუმატა და ფანჯრიდან გახედა ლამაზ იტალიელ ძიძას, რომელსაც ბაღში გამოეყვანა ბავშვი, და მაშინვე მალულად გადახედა ვრონსკისაც. ეს ლამაზი ძიძა, რომლის სახესაც ვრონსკი ერთი თავისი სურათისთვის ხატავდა, ერთადერთი იდუმალი დარდი იყო ანას ცხოვრებაში. ვრონსკი ძიძის სურათის ხატვის დროს აღტაცებული იყო მისი სილამაზითა და შუასაუკუნეობრიობით და ანა ვერ უტყდებოდა თავს, რომ აშინებდა ძიძაზე ეჭვიანობა და ამიტომაც განსაკუთრებით ეალერსებოდა და ანებივრებდა მასაც და მის პატარა ბიჭსაც.

ვრონსკიმაც ფანჯარაში გაიხედა, მერე ანას შეხედა და ისევ გოლენიშჩევს მიუბრუნდა.

– შენ იცნობ ამ მიხაილოვს?

– შევხვედრივარ. უცნაური და სრულიად გაუნათლებელი კაცია. ეს იცით, ერთი იმ ველურ, ახალ ადამიანთაგანია, რომლის მსგავსთაც ახლა ხშირად შეხვდებით; ერთი იმ თავისუფლად მოაზროვნეთაგანი, რომლებიც d’emblem[4] აღიზარდნენ ურწმუნოების, უარყოფისა და მატერიალიზმის გარემოცვაში. წინათ, – განაგრძობდა გოლენიშჩევი და ვერ ამჩნევდა ან არ უნდოდა შეემჩნია, რომ ანასაც და ვრონსკისაც რაღაცის თქმა უნდოდათ, – წინათ თავისუფალ მოაზროვნედ ის ადამიანი ითვლებოდა, რომელიც რელიგიის, კანონებისა და ზნეობრიობის გარემოცვაში აღიზარდა და ბრძოლითა და შრომით მიაღწია თავისუფალ აზროვნებას, ახლა კი გაჩნდნენ ახალი ტიპის თავისუფალი მოაზროვნენი, რომლებიც ისე აღიზარდნენ, რომ არც გაუგიათ, თუ არსებობდა ზნეობისა და სარწმუნოების კანონები და რომ იყვნენ ავტორიტეტები. ისინი პირდაპირ ყველაფრის უარყოფაში იზრდებიან, ესე იგი ველურდებიან. აი, ასეთია ისიც. იგი, მგონი, მოსკოველი

კამერლაჟის შვილია და არავითარი განათლება არა აქვს მიღებული. როცა აკადემიაში შევიდა და რეპუტაცია შეიქმნა, როგორც ჭკვიანმა ადამიანმა განათლების მიღებაც მოიწადინა და მიმართა ჟურნალებს, რასაც იგი განათლების წყაროდ მიიჩნევდა, და წარმოიდგინეთ, წინათ ვინმეს, მაგალითად, ფრანგს, განათლების მიღება რომ მოეწადინებინა, ჯერ ყველა კლასიკოსს შეისწავლიდა: ღვთისმეტყველებსაც, ტრაგიკოსებსაც, ისტორიკოსებსაც, ფილოსოფოსებსაც და თქვენ წარმოიდგინეთ ის გონებრივი შრომა, რაც საჭირო შეიქნებოდა მისთვის. ჩვენში კი ის პირდაპირ უარყოფის ლიტერატურას წააწყდა, უმაღვე შეითვისა უარყოფის მეცნიერების მთელი ექსტრაქტი და მორჩა. უფრო მეტიც: ამ ოცი წლის წინ იგი ამ ლიტერატურაში კიდევ ნახავდა ავტორიტეტებთან, საუკუნეებით განმტკიცებულ შეხედულებებთან ბრძოლის ნიშანს და ამით მაინც შეიტყობდა, რომ არსებობდა რაღაც სხვა; ახლა კი პირდაპირ წააწყდა იმ ლიტერატურას, რომელიც კამათის ღირსადაც არ თვლის ძველ შეხედულებებს და პირდაპირ ამბობს: არაფერი არ არსებობს, évolution,[5] შერჩევა, არსებობისთვის ბრძოლა – აი, ყველაფერი. მე ჩემს სტატიაში...

– იცით რა, – უთხრა ანამ, რომელმაც უკვე რამდენიმეჯერ ფრთხილად გადახედა ვრონსკის და მიხვდა, რომ მას ამ მხატვრის განათლება კი არ აინტერესებდა, მხოლოდ ის აზრი ამოქმედებდა, როგორმე დახმარებოდა და პორტრეტი შეეკვეთა.

– იცით, რა? – ახლა უფრო გაბედულად შეაწყვეტინა ანამ საუბარი გოლენიშიჩევს, – წავიდეთ მასთან!

გოლენიშიჩევი გამოერკვა და სიამოვნებით დათანხმდა. რადგან მხატვარი შორეულ კვარტალში ცხოვრობდა, ეტლის დაქირავება გადაწყვიტეს.

ერთი საათის შემდეგ ანა, მის გვერდით მჯდომი გოლენიშიჩევი და ვრონსკი, რომელიც ეტლის წინა ადგილზე მოთავსდა, შორეული კვარტალის ლამაზ, ახალ სახლს მიუახლოვდნენ. როცა მათ შესახვედრად გამოსული მეზოვის ცოლისგან შეიტყვეს, მიხაილოვი მნახველებს თავის სტუდიაში იღებს, მაგრამ ახლა ბინაში, აქედან ორიოდ ნაბიჯზეაო, თავიანთი სადარბაზო ბარათები გაატანეს მეზოვის ცოლს და სურათების დათვალიერების ნება სთხოვეს.

X

მხატვარი მიხაილოვი, როგორც ყოველთვის, ახლაც მუშაობდა, როცა გრაფ ვრონსკისა და გოლენიშჩევის სადარბაზო ბარათები მიუტანეს. დილით იგი სტუდიაში დიდ სურათზე მუშაობდა. შინ რომ დაბრუნდა, ცოლს წაეჩხუბა იმის გამო, რომ არ იცოდა, რანაირად მოქცეოდა დიასახლისს, რომელიც ფულს მოითხოვდა მათგან.

– ათასჯერ მითქვამს შენთვის, ახსნა-განმარტებას თავი დაანებე-მეთქი, ისედაც სულელი ხარ და იტალიურად რომ დაუწყებ ახსნა-განმარტებას, უფრო სულელი ხდები, – უთხრა მან დიდი ხნის ჩხუბის შემდეგ.

– შენც ნუ დააგვიანებ ფულის გადახდას, მე რა შუაში ვარ, ფული რომ მქონოდა...

– ღვთის გულისთვის, დამანებე თავი! – ცრემლნარევი ხმით წამოიძახა მიხაილოვმა, ყურებზე ხელები მიიფარა, ტინარს იქით, თავის სამუშაო ოთახში გავიდა და კარი ჩაიკეტა. „ჩერჩეტი!“ – ჩაილაპარაკა თავისთვის, მაგიდას მიუჯდა, საქალაქო გაშალა და მაშინვე გატაცებით შეუდგა დაწყებული სურათის ხატვას.

არასოდეს ისეთი გატაცებითა და წარმატებით არ მუშაობდა, როგორც მაშინ, როცა მათი ცხოვრება კარგად ვერ მიდიოდა და განსაკუთრებით მაშინ, როცა ცოლს წაეჩხუბებოდა. „აჰ, ნეტავ გადამკარგა სადმე!“ – ფიქრობდა და მუშაობას განაგრძობდა. იგი ხატავდა სურათს, რომელსაც უნდა წარმოედგინა განრისხებული ადამიანი. ეს სურათი ადრეც დახატა, მაგრამ არ მოსწონდა, „არა, ის უკეთესი იყო... სად არის ის სურათი?“ იგი მოღუშული გავიდა ცოლთან, არც შეუხედავს მისთვის და უფროს გოგონას ჰკითხა, სად არის ის ქალაქი, მე რომ მოგეცითო. სურათი იპოვეს, მაგრამ სტეარინით გათხვრილი და დაღვენილი აღმოჩნდა. სურათი მაინც წამოიღო, თავის მაგიდაზე დადო და თვალეზმობით შორიდან დაუწყობ ყურება, უეცრად გაიღიმა და სიხარულით აიქნია ხელი.

– ასე, ასე! – ჩაილაპარაკა მან, მაშინვე ფანქარი აიღო და აჩქარებით შეუდგა ხატვას. სტეარინის ლაქა ახალ პოზას აძლევდა სურათზე გამოხატულ ადამიანს.

იგი ხატავდა ამ ახალ პოზას და უეცრად გაახსენდა ენერგიული

სახე და წინ წამოწეული ნიკაპი ვაჭრისა, რომლისგანაც სიგარებს ყიდულობდა ხოლმე და თავის სურათზეც სწორედ ეს სახე და წინ წამოწეული ნიკაპი გადაიტანა. მას სიხარულისაგან გაეცინა. უეცრად ამ უსიცოცხლო, გამოგონებულ ფიგურას სული ჩაედგა და ისეთი გახდა, რომლის შეცვლაც უკვე აღარ შეიძლებოდა. ფიგურა უკვე ცოცხლობდა და სავსებით ნათელი და გამოკვეთილი იყო. შეიძლებოდა სურათის შესწორება ამ ფიგურის მოთხოვნილებათა შესაბამისად, შეიძლებოდა და თითქმის საჭიროც იყო სხვანაირად განელაგებინა ფეხები, სრულიად შეეცვალა მარცხენა ხელის მდგომარეობა, უკან გადაეწია თმა, მაგრამ ამ შესწორებათა დროს, ფიგურას კი არ ცვლიდა, არამედ აცლიდა იმას, რაც ამ ფიგურას ფარავდა. თითქოს ხსნიდა იმ საფარველს, საიდანაც სავსებით ვერ მოჩანდა იგი; ყოველი ახალი ხაზი უფრო მკვეთრად აჩენდა ფიგურას, მთელ მის ენერგიას, აჩენდა სწორედ ისეთს, როგორც უეცრად იხილა სტეარინის ლაქით. იგი უკვე სიფრთხილით ამთავრებდა ამ ფიგურას, როცა სადარბაზო ბარათები შეუტანეს.

– ახლავე, ახლავე!

წასვლისას ცოლთან შეიარა.

– კარგი, საშა, გეყოფა, ნუ მიჯავრდები! – უთხრა ცოლს და გაუბედავად, ალერსით გაუღიმა, – შენც დამნაშავე იყავი და მეც. ყველაფერს მოვაგვარებ, – და ცოლთან შერიგების შემდეგ ხავერდისსაყელოიანი მწვანე პალტო ჩაიცვა, ქუდი დაიხურა და სტუდიისაკენ გასწია. უკვე დავიწყებას მიეცა ის კარგად შესრულებული ფიგურა. ახლა მას ეტლით მოსული წარჩინებული რუსების სტუმრობა ახარებდა და აღელვებდა.

თავისი სურათის შესახებ, რომელიც ახლა მოლბერტზე იდგა, სულის სიღრმეში ერთი აზრი ჰქონდა, – რომ ამის მსგავსი არასოდეს არავის დაუხატავს. მას არ უფიქრია, ეს სურათი რაფაელის ყველა სურათზე უკეთესიაო, მაგრამ ის კი იცოდა, რომ რაც ამ სურათით სურდა გადმოეცა და რაც გადმოსცა, არასოდეს არავის გადმოუცია. ეს მტკიცედ იცოდა და იცოდა უკვე დიდი ხნის წინ, მას შემდეგ, რაც ამ სურათის ხატვას შეუდგა. მაგრამ სხვის აზრს, ვინც უნდა ყოფილიყო იგი, მაინც დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა მისთვის და სულის სიღრმემდე აღელვებდა. ყოველი შენიშვნა, სრულიად უმნიშვნელოც კი, რომელიც უჩვენებდა, რომ მისი მსაჯულნი მცირედს მაინც

ხედავდნენ იმისას, რაც მხატვარმა დაინახა, სულის სიღრმემდე აღელვებდა. თავის მსაჯულთ ყოველთვის წარმოიდგენდა ისეთ ადამიანებად, რომელთაც უფრო ღრმა გაგება ჰქონდათ, ვიდრე თვით მას, და მათგან ყოველთვის ელოდა რაიმე ისეთს, რასაც თვითონ ვერ ხედავდა თავის სურათში; და ხშირად მნახველთა მსჯელობაში, ასე ეგონა, კიდევ პოულობდა ამას.

მიხაილოვი ჩქარი ნაბიჯით უახლოვდებოდა თავისი სტუდიის კარს და მიუხედავად მღელვარებისა, გააოცა სადარბაზო კარის ჩრდილში მდგომი ანას ოდნავ განათებულმა ფიგურამ. ანა ყურს უგდებდა გატაცებით მოლაპარაკე გოლენიშჩევს და თან, ეტყობა, ცდილობდა თვალი შეეველო მხატვრისთვის, რომელიც უახლოვდებოდა მათ. მიხაილოვმა თვითონაც ვერ შენიშნა, მათთან მიახლოებისას როგორ აიტაცა, როგორ შთანთქა ეს შთაბეჭდილება, როგორც იმ სიგარების გამყიდველი ვაჭრის ნიკაპი, და როგორ გადამალა სადღაც, საიდანაც საჭიროების შემთხვევაში ამოიღებდა. გოლენიშჩევის საუბრით მხატვარზე გულგატეხილ სტუმრებს კიდევ უფრო გაუტეხა გული მხატვრის გარეგნობამ. შუატანის, ჩასხმულმა მიხაილოვმა, თავისი ცუნცუნა სიარულით, მისმა ყავისფერმა ქუდმა, მუქ-მწვანე პალტომ და ვიწრო შარვალმა, როცა უკვე დიდი ხანია ფართო შარვლებს იცვამდნენ, განსაკუთრებით კი მისმა სრულიად ჩვეულებრივმა ფართო სახემ და გაუბედავმა გამომეტყველებამ, რასაც საკუთარი ღირსების დაცვის სურვილი ერწყმოდა, ცუდი შთაბეჭდილება მოახდინა სტუმრებზე.

– უმორჩილესად გთხოვთ, – თქვა მან და შეეცადა, დაეფარა მღელვარება, წინკარში შევიდა, ჯიბიდან გასაღები ამოიღო და კარი გააღო.

XI

სტუდიაში რომ შევიდნენ, მიხაილოვმა ერთხელ კიდევ გადახედა სტუმრებს და ახლა ვრონსკის სახის გამომეტყველება ჩაიბეჭდა მეხსიერებაში, განსაკუთრებით კი მისი ყვრიმალის ძვლები. მიუხედავად იმისა, რომ მისი

მხატვრული შეგრძნება განუწყვეტლივ მუშაობდა და მასალას აგროვებდა, მიუხედავად იმისა, რომ რაც უფრო ახლოვდებოდა მისი ნამუშევრის განსჯის წუთები, მით მეტ მღელვარებას გრძნობდა, მაინც სწრაფად, რაღაც შეუმჩნეველი ნიშნების მიხედვით ქმნიდა თავის წარმოდგენას ამ სამი პიროვნების შესახებ. ის (გოლენიშჩევი) აქაური რუსი იყო. მიხაილოვს არ ახსოვდა არც მისი გვარი და არც ის, თუ სად შეხვდა ან რა ელაპარაკა. ახსოვდა მხოლოდ მისი სახე და ისიც, რომ ეს სახე უკვე გადადებული ჰქონდა თავის წარმოსახვათა უზარმაზარ განყოფილებაში, სადაც ყველა ყალბმნიშვნელოვან, ღარიბი გამომეტყველების მქონე სახეებს ათავსებდა. გრძელი თმა და მეტისმეტად გადაშლილი შუბლი გარეგნულ მნიშვნელობას აძლევდა მის სახეს, რომელზეც ერთი, ბავშვურად შეშფოთებული გამომეტყველება იხატებოდა, რაც ცხვირის ვიწრო ძგიდესთან იყრიდა თავს. ვრონსკი და კარენინა, მიხაილოვის აზრით, წარჩინებული, მდიდარი რუსები უნდა ყოფილიყვნენ, რომელთაც, როგორც ყველა მდიდარ რუსს, არაფერი გაეგებოდათ ხელოვნებისა, მაგრამ თავი ისე მოჰქონდათ, როგორც შეეფერებოდა ხელოვნების მოყვარულთ და შემფასებელთ. „ეტყობა, დაუთვალე რეზიანთ მთელი სიძველენი და ახლა ახლების სტუდიათა ნახვა განუზრახავთ, ყოფილან იმ შარლატან გერმანელთან, პრერაფაელიტ სულელ ინგლისელთან და შთაბეჭდილების შესავსებად ახლა ჩემთანაც მოსულან“, – ფიქრობდა მიხაილოვი. იგი კარგად იცნობდა დილეტანტების ამ მანერას (რაც უფრო ჭკვიანები იყვნენ ეს დილეტანტები, მით უარესი იყო), რომ ისინი იმ მიზნით ათვალე რეზიანთ თანამედროვე მხატვართა სტუდიებს, რათა უფლება ჰქონოდათ, ეთქვათ, ხელოვნება დაეცა და რაც უფრო მეტს უყურებ ახლებს, მით ნათლად ხედავ, რა სწორუპოვარნი დარჩნენ ძველი დიდოსტატებიო. იგი ელოდა ყოველივე ამას, ამასვე ხედავდა მათ სახეზეც, როცა უყურებდა, როგორ გულგრილად და უყურადღებოდ საუბრობდნენ მანეკენებისა და ბიუსტების დათვალე რეზიანთ დროს, როგორ თავისუფლად სეირნობდნენ იმის მოლოდინში, რომ ჩქარა აეხადა ფარდა თავისი სურათისთვის. მიუხედავად ამისა, როცა ეტიუდებს ფურცლავდა, ფარდას სწევდა და ზეწარს ხსნიდა თავის სურათს, მიხაილოვი უდიდეს მღელვარებას განიცდიდა და მართალია, მისი წარმოდგენით ყველა მდიდარი, წარჩინებული რუსი პირუტყვი და სულელი იყო, ვრონსკი და განსაკუთრებით ანა მაინც მოეწონა.

– აი, ხომ არ ინებებთ? – თქვა მან, თავისებური ცუხცუხა სიარულით განზე გადგა და სურათზე მიუთითა.

– ეს გახლავთ პილატეს შეგონება, სახარება მათესი, თავი XVII, – თქვა მან და იგრძნო, რომ მღელვარებისგან ტუჩები უთრთოდა. იგი მოსცილდა სურათს და მათ უკან გაჩერდა.

იმ რამდენიმე წამის განმავლობაში, როცა მნახველნი მდუმარედ შეჰყურებდნენ სურათს, მიხაილოვიც უყურებდა თავის სურათს და უყურებდა სრულიად გულგრილი, უცხო თვალთ. ამ რამდენიმე წამის განმავლობაში მას წინასწარ სჯეროდა, რომ უმაღლეს, სამართლიან განაჩენს სწორედ ეს მნახველები გამოიტანდნენ, რომელთაც ასე ჰგმობდა ამ ერთი წუთის წინ. მას გადაავიწყდა ყველაფერი, რასაც ფიქრობდა ამ სურათზე წინათ, სამი წლის განმავლობაში, როცა ხატავდა; დაავიწყდა ყველა ის ღირსება, რაშიც ეჭვი არ ეპარებოდა, – ისიც მათსავით გულგრილი, უცხო, ახალი თვალთ შეჰყურებდა სურათს და კარგს ვერაფერს ხედავდა მასში. პირველ პლანზე ხედავდა პილატეს განაწყენებულ სახესა და ქრისტეს მშვიდ სახეს, მეორე პლანზე კი – პილატეს მსახურთა სახეებს და იოანეს სახეს, რომელიც დაკვირვებით მისჩერებოდა იმას, რაც იქ ხდებოდა. ყოველი სახე, რომლებიც ამდენი ძიების, შეცდომისა და შესწორების შემდეგ გამოიკვეთნენ მასში თავისი ხასიათით, ყოველი სახე, რომლებმაც ამდენი ტანჯვა და სიხარული განაცდევინეს, ყველა ეს სახე, რომლებიც ამდენჯერ შეცვალა საერთო ტონის დასაცავად, კოლორიტისა და ფერების სხვადასხვაობა, რაც ასე ძნელი მისაღწევი იყო, – ყველაფერი ეს ერთად ახლა, როცა მათი თვალთ შეჰყურებდა სურათს, გაცვეთილად და ათასჯერ განმეორებულად ეჩვენა. მისთვის ყველაზე ძვირფასი სახე – ქრისტეს სახე, ცენტრი სურათისა, რის აღმოჩენამაც ასეთი აღტაცება მიანიჭა, დაკარგულად მოეჩვენა, როცა მათი თვალთ შეხედა სურათს. იგი ხედავდა კარგად შესრულებულ (და არცთუ ისე კარგად შესრულებულს, – ახლა ნათლად ხედავდა არაერთ ნაკლოვანებას) ტიციანის, რაფაელისა და რუბენსის ქრისტეს განმეორებას, იმავე მეომრებს, იმავე პილატეს. ყოველივე ეს გაცვეთილი, ღარიბი, ძველი და ცუდად შესრულებულიც კი იყო – აჭრელებული და სუსტი. ისინი მართალნი იქნებიან, როცა მხატვრის თანდასწრებით თვალთმაქცურ, მოკრძალებულ ფრაზებს იტყვიან, მერე კი, მარტონი რომ დარჩებიან, შეიბრალებენ და დასცინებენ.

ეს დუმილი მეტად მძიმე ასატანი შეიქნა მისთვის (თუმცა ერთ წუთზე მეტხანს არ გაგრძელებულა) და რათა ეს დუმილი დაერღვია და ეჩვენებინა მათთვის, რომ სულაც არ ღელავდა, თავს ძალა დაატანა და გოლენიშჩევს მიმართა: – მგონი, მე უკვე მქონდა სიამოვნება თქვენთან შეხვედრისა, – უთხრა და თან შეშფოთებული შეჰყურებდა ხან ანასა და ხან ვრონსკის, რომ მათი სახის გამომეტყველებიდან არც ერთი ხაზი არ გამორჩენოდა.

– როგორ არა! ჩვენ როსისთან შეხვდით ერთმანეთს. გახსოვთ, იმ საღამოს დეკლამაციით რომ გამოვიდა იტალიელი ქალიშვილი – ახალი რაშელი, – თავისუფლად წამოიწყო საუბარი გოლენიშჩევმა, ყოველგვარი სინანულის გარეშე მოსწყვიტა თვალი სურათს და მხატვარს მიუბრუნდა.

და როცა შენიშნა, რომ მიხაილოვი ელოდა, რას იტყოდნენ მისი სურათის შესახებ, თქვა: – თქვენი სურათი შესამჩნევად წასულა წინ მას შემდეგ, რაც უკანასკნელად ვნახე. და ახლაც, როგორც მაშინ, არაჩვეულებრივ გაცეხას იწვევს ჩემში პილატეს ფიგურა, ისე გესმის ამ კეთილი, კარგი, მაგრამ სულის სიღრმემდე ჩინოვნიკი ადამიანისა, რომელმაც თვითონაც არ უწყის, რას აკეთებს. მაგრამ მე მგონია...

მიხაილოვის მოძრავი სახე უცებ ერთიანად განათდა: თვალები გაუბრწყინდა, უნდოდა რაღაც ეთქვა, მაგრამ იმდენად აღელვებული იყო, რომ ხმის ამოღება ვეღარ შეძლო და განგებ ჩაახველა. რაც უნდა მდაბალი ყოფილიყო მისი წარმოდგენა გოლენიშჩევის გემოვნებაზე, რაც უნდა უმნიშვნელო ყოფილიყო მისი სამართლიანი შენიშვნა პილატეს, როგორც ჩინოვნიკის, სახის გამომეტყველებაზე, რაც უნდა საწყენი ყოფილიყო მისთვის პირველი ასეთი უმნიშვნელო შენიშვნის გამოთქმა, მაშინ როცა მნიშვნელობაზე ჯერ არაფერი თქმულიყო, მიხაილოვი მაინც აღტაცებული იყო ამ შენიშვნით. ისიც იმასვე ფიქრობდა პილატეს ფიგურაზე, რაც გოლენიშჩევმა უთხრა. ის, რომ ეს მოსაზრება ერთი იმ მილიონთაგანი იყო, რომელიც, როგორც ეს მტკიცედ სწამდა მიხაილოვს, უეჭველი და ჭეშმარიტი იქნებოდა, ამას მაინც არ გაუნელებია მისთვის გოლენიშჩევის შენიშვნის მნიშვნელობა. მას შეუყვარდა გოლენიშჩევი ამ შენიშვნის გამო და იმ გულგატეხილობის შემდეგ უეცრად დიდი სიხარული იგრძნო. უეცრად მთელი სურათი გაცოცხლდა მის წინ. მიხაილოვი ისევ შეეცადა, ეთქვა,

რომ ისიც ამასვე ფიქრობდა პილატეს შესახებ, მაგრამ ტუჩები მაინც ჯიუტად უთრთოდა და ლაპარაკს ველარ ახერხებდა. ვრონსკი და ანაც რაღაცას ლაპარაკობდნენ დაბალი ხმით, ისე როგორც საერთოდ ლაპარაკობენ ხოლმე სურათების გამოფენაზე. ნაწილობრივ იმიტომ, რომ შეურაცხყოფა არ მიაყენონ მხატვარს, ნაწილობრივ კი იმიტომ, რომ ხმამაღლა არ თქვან სისულელე, რისი თქმაც ძალიან ადვილია ხელოვნებაზე ლაპარაკის დროს. მიხაილოვს ეჩვენებოდა, რომ სურათმა მათზეც მოახდინა შთაბეჭდილება. იგი მათთან მივიდა.

– რა საოცარია ქრისტეს გამომეტყველება! – თქვა ანამ. ყველაზე უფრო ანას ეს გამომეტყველება მოეწონა, თანაც გრძნობდა, რომ ეს იყო სურათის ცენტრი და ამიტომაც ამის შექება სასიამოვნო იქნებოდა მხატვრისთვის, – ჩანს, ქრისტეს ებრალება პილატე.

ესეც ერთი იმ მილიონ სწორ მოსაზრებათაგანი იყო, რომელიც შეეძლო შეემჩნია ყველას მის სურათსა და ქრისტეს ფიგურაში. ანამ თქვა, ქრისტეს ებრალება პილატეო. „ქრისტეს სახის გამომეტყველებაში სიბრალოელიც უნდა ჩანდეს, რადგანაც მას აქვს სიყვარულის, ზეციური სიმშვიდისა და სიკვდილისთვის მზადყოფნის გამომეტყველება და შეცნობა სიტყვის ამოებისა. რა თქმა უნდა, პილატეს ჩინოვნიკის გამომეტყველება ექნება, ქრისტეს კი სიბრალოელი ემჩნევა, რადგან ერთი განსახიერებაა ხორციელი ცხოვრებისა, მეორე – სულიერი ცხოვრებისა“, – ყოველივე ამან და ბევრმა სხვა მოსაზრებამაც გაუელვა თავში მიხაილოვს და სახე კვლავ აღტაცებამ გაუბრწყინა.

– მერე როგორ არის შესრულებული ეს ფიგურა, რამდენი ჰაერია. შეგიძლია გარშემო შემოუარო, – თქვა გოლენიშჩევმა, ეტყობა, ამ შენიშვნით უნდოდა ეჩვენებინა, რომ მას არ მოსწონს აზრი და შინაარსი ამ ფიგურისა.

– დიახ, საოცარი ოსტატობაა! – თქვა ვრონსკიმ, – როგორ არის გამოკვეთილი უკანა პლანზე განლაგებული ფიგურები! აი, მესმის ტექნიკა! – თქვა მან და გოლენიშჩევს მიუბრუნდა. ამით სიტყვა გადაუკრა წინანდელ საუბარზე, რომ იმედი არა აქვს, ოდესმე თუ მიაღწევს ამ ტექნიკას.

– დიახ, დიახ, საოცარია! – დაუდასტურეს გოლენიშჩევმა და ანამ. მიუხედავად აღტაცებისა, მიხაილოვს მაინც გულში მოხვდა ვრონსკის შენიშვნა ტექნიკის შესახებ, გაჯავრებით

გადახედა და უეცრად მოიღუშა. მას ხშირად სმენია სიტყვა „ტექნიკა“ და გარკვევით არც იცოდა, რას გულისხმობდნენ მასში. იცოდა, რომ ამ სიტყვაში გულისხმობდნენ შინაარსისაგან სრულიად დამოუკიდებელ წერისა და ხატვის მექანიკურ უნარს. ხშირად, როგორც ახლანდელ შექებაშიც, შეუმჩნევია, რომ ტექნიკა ეწინააღმდეგება შინაგან ღირსებათ, თითქოს შესაძლებელი იყო კარგად შესრულებულიყო ის, რაც ცუდი იყო. მან იცოდა, რომ ბევრი ყურადღება და სიფრთხილე არ იყო საჭირო იმისთვის, საბურვლის ახსნისას არ დაემახინჯებინა თვით ნაწარმოები და იმისთვისაც, რომ ყოველგვარი საბურველი შემოეხსნა; მაგრამ აქ ხატვის არავითარი ხელოვნება და ტექნიკა არ იყო. პატარა ბავშვს ან მის მზარეულ ქალს, რომ ისევე დაენახა ყველაფერი, როგორც მიხაილოვი ხედავდა, მაშინ ისიც ასევე შეძლებდა ქერქის შემოხსნას იმისთვის, რასაც ხედავდა; ხოლო ყველაზე გამოცდილი და დახელოვნებული მხატვარ-ტექნიკოსიც კი მარტო თავისი მექანიკური უნარით ვერ შეძლებდა რაიმეს დახატვას, თუ ჯერ შინაარსის საზღვრები არ გადაეხსნებოდა. გარდა ამისა, მიხაილოვი იმასაც ხედავდა, რომ, თუ ტექნიკაზე დაიწყებოდა საუბარი, მაშინ შეუძლებელი იყო მისი ქება. ყველაფერში, რასაც იგი ხატავდა, ან რაც დაეხატა, მრავალ თვალისმომჭრელ ნაკლს ხედავდა, რომელიც იმით იყო გამოწვეული, რომ სიფრთხილით ვერ ხსნიდა საბურველს, რისი შესწორებაც უკვე აღარ შეეძლო ისე, რომ არ გაეფუჭებინა მთელი ნაწარმოები და თითქმის ყველა ფიგურასა და სახეზე ხედავდა ამ ჯერ კიდევ სავსებით ჩამოუხსნელი საბურვლის ნაშთებს, რაც აფუჭებდა სურათს.

– ერთი რამ, რაც შეიძლება ითქვას, თუ თქვენ ამ შენიშვნის ნებას მომცემთ... – უთხრა გოლენიშჩევმა.

– აჰ, დიდად მოხარული ვიქნები, გთხოვთ, – უთხრა მიხაილოვმა და თვალთმაქცურად გაუღიმა.

– მინდოდა მეთქვა, რომ თქვენი ქრისტე უფრო კაც-ღმერთია, ვიდრე ღმერთკაცი. თუმცა მე ვიცი, რომ თქვენ სწორედ ეს გინდოდათ.

– მე არ შემეძლო დამეხატა ის ქრისტე, რომელიც ჩემს სულში არ იყო, – უთხრა მიხაილოვმა და მოიღუშა.

– ჰოდა, ასეთ შემთხვევაში, თუ ნებას მომცემთ, მოგახსენოთ

ჩემი აზრი... თქვენი სურათი იმდენად კარგია, რომ ჩემს შენიშვნას არ შეუძლია ავნოს რამე, მით უმეტეს, რომ ეს ჩემი პირადი აზრია. თქვენ სულ სხვა გაქვთ. თვით მოტივია სხვა. ავიღოთ თუნდაც ივანოვი. ჩემი აზრით, თუ ქრისტეს ისტორიულ პიროვნებამდე დავიყვანთ, მაშინ ივანოვისთვის უმჯობესი იქნებოდა, აერჩია რაიმე სხვა, ახალი, ხელუხლებელი ისტორიული თემა.

– მაგრამ თუ ეს არის უდიდესი თემა, რომელიც დგას ხელოვნების წინაშე?

– თუ მოვძებნით, სხვასაც აღმოვაჩინოთ. მაგრამ საქმე ის არის, რომ ხელოვნება ვერ იტანს დავასა და მსჯელობას. ივანოვის სურათს კი ვინც ნახავს, მორწმუნე იქნება თუ ურწმუნო, მაშინვე იკითხავს: ღმერთია ეს თუ არ არის ღმერთი? და ეს ანადგურებს შთაბეჭდილების მთლიანობას.

– რატომ? მე მგონი, განათლებული ადამიანისთვის ეს უკვე აღარ შეიძლება იყოს სადავო, – თქვა მიხაილოვმა.

გოლენიშჩევი არ დაეთანხმა, იგი ისევ თავის პირველ აზრს იცავდა, რომ ხელოვნებისთვის საჭიროა შთაბეჭდილების მთლიანობა და ამით დამარცხებული მიხაილოვი ღელავდა, მაგრამ არ შეეძლო რაიმე ეთქვა თავისი აზრის დასაცავად.

XII

ანამ და ვრონსკიმ უკვე რამდენჯერმე გადახედეს ერთმანეთს. წუხდნენ, რომ ბოლო აღარ უჩანდა მათი მეგობრის ჭკვიანურ, გაუთავებელ ყბედობას და ბოლოს, ვრონსკიმ მასპინძელს აღარ დაუცადა, თვითონვე გადაინაცვლა მეორე, უფრო პატარა სურათთან.

– აჰ, რა მშვენიერია, რა მშვენიერი! საოცარია! რა შესანიშნავია! – თითქმის ერთხმად შესძახეს მათ.

„ნეტავ რა მოეწონათ ასე?“ – გაიფიქრა მიხაილოვმა. მას გადაავიწყდა კიდევ ეს სამი წლის წინ შესრულებული სურათი.

დაავიწყდა ის ტანჯვა და სიხარული, რომელიც ამ სურათმა განაცდევინა, როცა რამდენიმე თვის განმავლობაში დღედაღამ მხოლოდ ამაზე ფიქრობდა, დაავიწყდა ისე, როგორც ავიწყდებოდა ყველა დამთავრებული სურათი, მას უკვე ამ სურათის შეხედვაც აღარ სიამოვნებდა და მხოლოდ იმიტომ გამოიტანა, რომ ელოდა ერთ ინგლისელს, რომელსაც სურათის ყიდვა უნდოდა.

– ეს ისე, დიდი ხნის ეტიუდია, – თქვა მან.

– რა კარგია! – თქვა გოლენიშჩევმაც, რომელიც, ეტყობა, გულწრფელად მოიხიბლა სურათის მშვენიერებით.

ტირიფის ჩრდილქვეშ ორი ბიჭი თევზაობდა. ერთ მათგანს, უფროსს, ის იყო ჩაეშვა წყალში ანკესი, ბუჩქებიდან გულმოდგინედ გამოჰქონდა ლივლივა და მთლიანად შთანთქმული იყო ამ საქმით; მეორე კი, უმცროსი, ბალახზე გაწოლილიყო, გაწეწილი, ქერათმიანი თავი ხელებზე დაეყრდნო და ფიქრობდა ცისფერი თვალებით დაჰყურებდა წყალს. რაზე ფიქრობდა პატარა ბიჭი?

ამ სურათით აღტაცებამ მიხაილოვს კვლავ გაუღვიძა ძველი მღელვარება, მაგრამ მას არ უყვარდა, ეშინოდა წარსულისადმი ამ ფუჭი გრძნობისა და ამიტომაც, მართალია, მისთვის სასიამოვნო იყო ქების მოსმენა, მაინც ცდილობდა სხვა, მესამე სურათზე გადაეტანა მნახველთა ყურადღება.

მაგრამ ვრონსკიმ ჰკითხა, ხომ არ გაყიდით ამ სურათსო. მიხაილოვისთვის ახლა, როცა იგი აღელვებული იყო სტუმრების მოსვლით, მეტად უსიამოვნო იყო ფულზე ლაპარაკი.

– სწორედ გასაყიდად არის გამოტანილი, – უპასუხა მან და მოიღუშა.

სტუმრები რომ წავიდნენ, მიხაილოვი ქრისტესა და პილატეს სურათის წინ დაჯდა, გონებაში გაიმეორა ყოველივე მათ მიერ თქმული და ისიც, რაც არ თქმულა, მაგრამ იგულისხმებოდა. და სწორედ უცნაური იყო, რომ იმან, რასაც ასეთი მნიშვნელობა ჰქონდა მისთვის სტუმრების აქ ყოფნისას, როცა მათი თვალით უყურებდა სურათს, ახლა მისთვის ყოველგვარი მნიშვნელობა დაკარგა. ახლა ნამდვილად მხატვრის თვალით შეჰყურებდა თავის ნამუშევარს და იგრძნო, რომ მასში კვლავ აღდგა რწმენა

თავისი სურათის სრულყოფილებისა და მნიშვნელობისა, რაც აუცილებელი იყო იმ დაძაბულობისთვის, რომელიც გამორიცხავდა ყველა სხვა ინტერესს – მას მხოლოდ ამგვარ მდგომარეობაში შეეძლო მუშაობა.

ქრისტეს ფეხი რაკურსში მაინც ვერ იყო კარგი. მიხაილოვმა პალიტრა აიღო და მუშაობას შეუდგა. იგი ასწორებდა ქრისტეს ფეხს და თან სულ უკანა პლანზე გამოსახულ იოანეს ფიგურას შეჰყურებდა, რომელიც სტუმრებმა ვერ შენიშნეს, მაგრამ ჭეშმარიტ სრულყოფილებას წარმოადგენდა, – ამაში დარწმუნებული იყო. ფეხზე მდგარი მუშაობას რომ მორჩა, განიზრახა იოანეს ფიგურისთვის მოეკიდა ხელი, მაგრამ იგრძნო, რომ საამისოდ მეტისმეტად აღელვებული იყო. მას ერთნაირად არ შეეძლო მუშაობა არც მაშინ, როცა მეტისმეტად გულგრილი იყო და არც მაშინ, როცა მეტისმეტად ღელავდა და ძალზე ნათლად ხედავდა ყველაფერს. მხოლოდ ერთი საფეხური იყო ამ გულგრილობიდან აღფრთოვანებისკენ, როცა მისთვის შესაძლებელი იყო მუშაობა. დღეს კი მეტისმეტად ღელავდა. უნდოდა დაეხურა სურათი, მაგრამ შეჩერდა, ზეწარი ხელით დაიჭირა და ნეტარების ღიმილით დიდხანს შეჰყურებდა იოანეს ფიგურას. ბოლოს, თითქოს გულდაწყვეტით ძლივსლა მოსწყვიტა სურათს თვალი, ზეწარი ჩამოუშვა და დაღლილმა, მაგრამ ბედნიერმა შინისკენ გასწია.

შინ დაბრუნებული ვრონსკი, ანა და გოლენიშჩევი ძალიან მხიარულად და გამოცოცხლებულად გრძნობდნენ თავს. ისინი ლაპარაკობდნენ მიხაილოვსა და მის სურათებზე. სიტყვა „ტალანტი“, რომელშიც გულისხმობდნენ თანდაყოლილ, გულისა და გონებისაგან დამოუკიდებელ, თითქმის ფიზიკურ უნარს და რომლითაც ნათლავდნენ ყველაფერს, რაც კი მხატვარს განეცადა, ხშირად მეორდებოდა მათ საუბარში, ეს სიტყვა მათთვის აუცილებელი იყო, რათა სახელი დაერქმიათ იმისათვის, რაზედაც არავითარი წარმოდგენა არ ჰქონდათ, მაგრამ ლაპარაკი კი უნდოდათ. ამბობდნენ, რომ შეუძლებელია მისი ტალანტის უარყოფა, რომ განათლების უქონლობის გამო მისი ტალანტი ვერ განვითარდა, რაც ჩვენი რუსი მხატვრების საერთო უბედურებააო. მაგრამ ბიჭების სურათი კი გონებაში ჩარჩათ და რაზედაც უნდა დაეწყოთ ლაპარაკი, ისევ იმ სურათს უბრუნდებოდნენ.

– რა მშვენიერებაა! როგორ შეძლო ეს! და მერე როგორი

უბრალოებაა! თვითონაც არ ესმის, რამდენად კარგი სურათია. არა, ხელიდან არ უნდა გავუშვათ, უსათუოდ უნდა ვიყიდოთ, – ამბობდა ვრონსკი.

XIII

მიხაილოვმა მიჰყიდა ვრონსკის თავისი სურათი და ანას პორტრეტის დახატვაზეც დათანხმდა. დანიშნულ დღეს იგი მივიდა და შეუდგა მუშაობას.

მეხუთე სეანსის შემდეგ პორტრეტმა განაცვიფრა ყველა და განსაკუთრებით ვრონსკი, არა მარტო მსგავსებით, არამედ რაღაც განსაკუთრებული მშვენიერებით. „უნდა იცნობდე, უნდა გიყვარდეს ისე, როგორც მე მიყვარს, რათა დაინახო მასში ეს ყველაზე მომხიბვლელი სულიერი სილამაზე“, – ფიქრობდა ვრონსკი, თუმცა მხოლოდ ამ სურათით იგრძნო ანას ეს მომხიბვლელი სულიერი გამომეტყველება, მაგრამ ის იმდენად ჭეშმარიტი იყო, რომ მასაც და სხვებსაც ეჩვენებოდათ, თითქოს დიდი ხანია იცნობდნენ მას.

– მე რამდენი ხანია ვწვალობ და არაფერი გამომივიდა, – ამბობდა ვრონსკი თავისი პორტრეტის შესახებ, – მან კი ერთი შეხედა და დახატა კიდევ. აი, რას ნიშნავს ტექნიკა.

– ესეც იქნება, – ანუგეშებდა გოლენიშჩევი, რომლის აზრითაც ვრონსკის ტალანტიც ჰქონდა და განათლებაც, რაც მაღალ შეხედულებას უქმნის ადამიანს ხელოვნებაზე. გოლენიშჩევის რწმენას ვრონსკის ტალანტზე ხელს უწყობდა ისიც, რომ მასაც, მის აზრებსა და სტატიებს, ესაჭიროებოდა ვრონსკის თანაგრძნობა და ქება-დიდება და გრძნობდა, რომ ეს ერთმანეთის მხარდაჭერა და ქება ორივესთვის საჭირო იყო.

უცხო სახლში, განსაკუთრებით კი პალაცოში, ვრონსკისთან, მიხაილოვი სულ სხვა ადამიანი იყო, ვიდრე თავის სტუდიაში. მასში ჩანდა რაღაც მტრული მოწიწება, თითქოს შიშობდა, არ დაახლოებოდა იმ ადამიანებს, რომელთაც პატივს არ სცემდა. „თქვენო ბრწყინვალეზ“, – ასე მიმართავდა იგი ყოველთვის

ვრონსკის და მიუხედავად ანასა და ვრონსკის პატიჟისა, არასოდეს სადილად არ რჩებოდა და არც სხვა დროს მოდიოდა, თუ არა სეანსებისთვის. ანა სხვებზე ალერსიანად ექცეოდა მას და დიდად მაღლობელი იყო თავისი პორტრეტისთვის. ვრონსკი გადამეტებულ თავაზიანობას იჩენდა მისდამი და ეტყობა, აინტერესებდა, რას იტყოდა მხატვარი მისი სურათის შესახებ. გოლენიშჩევი შემთხვევას არ უშვებდა, შთაენერგა მიხაილოვისთვის ნამდვილი შეხედულება ხელოვნებაზე. მაგრამ მიხაილოვი ერთნაირად გულგრილად ექცეოდა ყველას. ანა მის გამოხედვაზე გრძნობდა, რომ მიხაილოვს უყვარდა მისი ყურება, მაგრამ მასთან ლაპარაკს კი გაურბოდა. როცა ვრონსკი თავის მხატვრობაზე ესაუბრებოდა, იგი ჯიუტად დუმდა, ასევე ჯიუტად დუმდა მაშინაც, როცა ვრონსკის სურათი უჩვენეს და ეტყობა, ემძიმებოდა გოლენიშჩევთან ლაპარაკი და არც ედავებოდა მას.

საერთოდ, როცა მათ ახლოს გაიცნეს მიხაილოვი, ძალიან არ მოეწონათ მისი თავშეკავებული და უსიამოვნო, თითქოსდა მტრული დამოკიდებულება მათდამი. და ყველანი დიდად მოხარულნი დარჩნენ, როცა სეანსები დასრულდა, ხელში დარჩათ შესანიშნავი პორტრეტი, ხოლო მიხაილოვმა მათთან სიარული შეწყვიტა.

გოლენიშჩევმა პირველმა გამოთქვა ის აზრი, რომელიც ყველას უტრიალებდა თავში, სახელდობრ, რომ მიხაილოვს უბრალოდ შურდა ვრონსკისა.

– დავუშვათ, არ შურს, იმიტომ, რომ მას ტალანტი აქვს, მაგრამ მაინც სწყინს, რომ სამეფო კარზე მიღებული ადამიანი მდიდარი და თანაც გრაფი (მათ ხომ, ყველას, სძულთ ეს) ყოველგვარი განსაკუთრებული შრომის გარეშე იმასვე აკეთებს და შეიძლება მასზე უკეთაც, რასაც მხატვარმა მთელი სიცოცხლე შესწირა, მთავარია, განათლება, რომელიც მას არ გააჩნია.

ვრონსკი იცავდა მიხაილოვს, მაგრამ გულის სიღრმეში სჯეროდა ეს, რადგან სხვა, მდაბიო ფენის წარმომადგენელს მართლაც უნდა ჰქონოდა ეს შური.

ანას პორტრეტს, რომელიც ერთსა და იმავე დროს ნატურიდან გადაიღო ორივემ, უნდა დაენახვებინა ვრონსკისთვის ის განსხვავება, რომელიც მასა და მიხაილოვს შორის არსებობდა,

მაგრამ ვერ ხედავდა ამას. ეს კი იყო, რომ მიხაილოვის შემდეგ თავი მიაწვს ანას პორტრეტის ხატვას, რადგან გადაწყვიტა, რომ ეს ახლა ზედმეტი იქნებოდა, მაგრამ თავის სურათს კი, რომელიც შუა საუკუნეების ცხოვრებას შეეხებოდა, მაინც ხატავდა და თვითონაც, გოლენიშჩევიც და განსაკუთრებით ანა ფიქრობდნენ, რომ სურათი ძალიან კარგი იყო, რადგან იგი უფრო მეტად ჰგავდა სახელგანთქმულ სურათებს, ვიდრე მიხაილოვის სურათი.

მიხაილოვი კი, მიუხედავად იმისა, რომ ძალიან გაიტაცა ანას პორტრეტის ხატვამ, მათზე მეტად იყო გახარებული სეანსების დამთავრებით: მისთვის უკვე საჭირო აღარ იყო, ესმინა გოლენიშჩევის მსჯელობა ხელოვნებაზე და შეეძლო დაევიწყებინა ვრონსკის მხატვრობაც. მან იცოდა, რომ არ შეიძლებოდა აეკრძალათ ვრონსკისთვის მხატვრობით გართობა. იცოდა, რომ მასაც და სხვა დილეტანტებსაც სრული უფლება ჰქონდათ ეხატათ ის, რასაც მოიწადინებდნენ, მაგრამ მისთვის მაინც უსიამოვნო იყო ეს. არ შეიძლება აუკრძალო ადამიანს სანთლისაგან გააკეთოს დიდი დედოფალა და კოცნოს მას. მაგრამ თუ თავისი დედოფალათი მივა, დაჯდება შეყვარებულის წინ და დაუწყებს ალერსს დედოფალას ისე, როგორც შეყვარებული ეალერსება თავის სატრფოს, მაშინ ეს უსიამოვნო იქნება შეყვარებულისთვის. ასეთივე უსიამოვნო გრძნობას განიცდიდა მიხაილოვი ვრონსკის სურათების ნახვისას. ეს მისთვის სასაცილოც იყო, საწყენიც, შესაბრალისიც და შეურაცხმყოფელიც.

ვრონსკის გატაცება მხატვრობითა და შუა საუკუნეებით დიდხანს არ გაგრძელებულა. მას იმდენი გემოვნება აღმოაჩნდა მხატვრობაში, რომ ვერ შეძლო თავისი სურათის დამთავრება. სურათის ხატვა შეწყდა. ბუნდოვნად იგრძნო, რომ ნაკლოვანებები, რომელიც ნაკლებშესამჩნევი იყო სურათის დაწყებისას, თავზარდამცემი შეიქნებოდა, თუ განაგრძობდა სურათის ხატვას. მასაც იგივე დაემართა, რაც გოლენიშჩევს, რომელმაც იგრძნო, რომ არაფერი ჰქონდა სათქმელი და თავს სულ იმით იტყუებდა, აზრი მომწიფებული არა მაქვს, გონებაში ვამუშავებ და მასალებს ვაგროვებო. მაგრამ გოლენიშჩევი ამან გააბოროტა და გააწამა, ვრონსკის კი არ შეეძლო თავის მოტყუება, ტანჯვა ამის გამო და მით უმეტეს, გაბოროტება. მან მისთვის ჩვეული ხასიათის სიმტკიცით მიატოვა მხატვრობა, ისე, რომ არც უცდია არავითარი ახსნა-განმარტება ან თავის

მართლება.

მაგრამ უამისოდ ცხოვრება მისი და ანასი, რომელიც გაოცებული იყო ვრონსკის გულგატეხილობით, იტალიის ამ ქალაქში მეტისმეტად მოსაწყენად ეჩვენა. პალაცო უეცრად შესამჩნევად ძველი და ჭუჭყიანი შეიქნა, უსიამოვნოდ ხვდებოდა თვალში ეს დალაქავებული ფარდები, დაბზარული იატაკი, ბათქაშგადაცლილი ლავგარდანები, და ისე მოსაწყენი გახდა სულ ერთი და იგივე გოლენიშჩევი, იტალიელი პროფესორი და გერმანელი მოგზაური, რომ აუცილებელი შეიქნა ცხოვრების შეცვლა. გადაწყვიტეს, წასულიყვნენ რუსეთში, სოფლად. პეტერბურგში ვრონსკის უნდოდა გამოყოფოდა ძმას, ანას კი განზრახული ჰქონდა ენახა თავისი ვაჟიშვილი. ზაფხული კი, როგორც გადაწყვიტეს, ვრონსკის დიდ საგვარეულო მამულში უნდა გაეტარებინათ.

XIV

მესამე თვე იყო, რაც ლევინმა ჯვარი დაიწერა. იგი ბედნიერი იყო, მაგრამ არა ისე, როგორი მოლოდინიც ჰქონდა, ყოველ ფენის ნაბიჯზე ხვდებოდა რაღაც ისეთს, რაც ანადგურებდა მის ძველ ოცნებებს ანდა ახალ, მოულოდნელ მომხიბვლელობას პოულობდა. ლევინი ბედნიერი იყო, მაგრამ ოჯახური ცხოვრების დაწყების შემდეგ იგი ყოველ ნაბიჯზე ხედავდა, რომ ეს სულაც არ იყო ის, რაც წარმოდგენილი ჰქონდა. ყოველ ნაბიჯზე განიცდიდა იმას, რასაც განიცდის ადამიანი, რომელიც ტკბება იმის ყურებით, თუ რა კარგად, რა მშვენივრად ლივლივებს ტბაზე ნავი და ამის შემდეგ თვითონ ჯდება ამ ნავში. ხედავს, რომ საკმარისი არ არის ნავში მხოლოდ უძრავად, გამართულად ჯდომა, არამედ უნდა მოისაზრო კიდევ, ერთი წუთითაც არ უნდა დაივიწყო, საით მიცურავ, არ უნდა დაივიწყო, რომ შენს ფეხქვეშ წყალია, საჭიროა ნიჩბების მოსმა, რაც შეუჩვეველი ხელებისთვის მტკივნეულია, რომ მხოლოდ შორიდან ყურებაა ადვილი, ამის გაკეთება კი, თუმცა ძალიან სასიხარულოა, მაგრამ მეტად ძნელია.

როცა ლევინი მარტოხელა იყო და უყურებდა სხვების ოჯახურ

ცხოვრებას, წვრილმანებზე ზრუნვას, ჩხუბსა და ეჭვიანობას, გულში მხოლოდ ზიზღით ეღიმებოდა ამაზე. ლევინის რწმენით, მის მომავალ ოჯახურ ცხოვრებაში არათუ არ იქნებოდა რაიმე ამის მსგავსი, არამედ, როგორც მას ეჩვენებოდა, მისი ოჯახური ცხოვრება გარეგნული ფორმითაც კი განსხვავებული უნდა ყოფილიყო სხვების ცხოვრებისაგან. და უეცრად ამის ნაცვლად მისი ცხოვრება ცოლთან არათუ განსაკუთრებულად მოეწყო, არამედ, პირიქით, მთლიანად აშენდა ამ უმნიშვნელო წვრილმანებზე, რომლებიც წინათ ასე ეზიზღებოდა და რომელთაც ახლა, მისდა უნებურად, რაღაც არაჩვეულებრივი გარდაუვალი მნიშვნელობა ენიჭებოდათ. ლევინი ხედავდა, რომ ამ წვრილმანების მოგვარება სულაც არ იყო ისე ადვილი, როგორც წინათ ეჩვენებოდა. მიუხედავად იმისა, რომ ლევინი ფიქრობდა, ძალიან სწორი წარმოდგენა მაქვს ოჯახურ ცხოვრებაზეო, მასაც, როგორც ყველა მამაკაცს, ოჯახური ცხოვრება წარმოდგენილი ჰქონდა როგორც სიყვარულით ტკბობა, რასაც ვერაფერი გადაეღობება წინ და ვერ მოგწყვეტს ვერავითარ წვრილმანებზე ზრუნვა. ლევინის აზრით, მას ისევ ისე უნდა გაეგრძელებინა თავისი მუშაობა და ამ სიყვარულის ბედნიერებაში უნდა ეპოვა მოსვენება. ცოლი მხოლოდ საყვარელი არსება უნდა ყოფილიყო და მეტი არაფერი. მაგრამ მას, როგორც ყველა მამაკაცს, ავიწყდებოდა, რომ ცოლისთვისაც საჭირო იყო მუშაობა. და ლევინი გაკვირვებული იყო, თუ კიტის, ამ პოეტურ, მშვენიერ არსებას, როგორ შეეძლო მათი ერთად ცხოვრების არათუ პირველ კვირებში, არამედ პირველ დღეებშიც კი ეფიქრა, არ დავიწყებოდა და ეზრუნა სუფრებზე, ავეჯზე, სტუმრებისთვის საჭირო ლეიბებზე, ლანგრებზე, მზარეულზე, სადილზე, იმაზე, თუ როგორ მოართმევდნენ სადილს და ა. შ. ლევინი ჯერ კიდევ სასიძო იყო, რომ უკვე განაცვიფრა კიტის საქციელმა, როცა დაბეჯითებით უარი თქვა საზღვარგარეთ გამგზავრებაზე და სოფელში წამოსვლა გადაწყვიტა, თითქოს მან იცოდა რაღაც ისეთი, რაც საჭირო იყო და გარდა თავისი სიყვარულისა, კიდევ შეეძლო სხვა, გარეშე რამეზეც ეფიქრა. ამან შეურაცხყო მაშინ ლევინი და ახლაც ასევე შეურაცხყოფდა კიტის ზრუნვა წვრილმანებზე და ფუსფუსი. მაგრამ ლევინი ხედავდა, რომ კიტისთვის ეს საჭირო იყო. და ლევინს, რომელსაც უყვარდა კიტი, თუმცა ვერ გაეგო, რატომ მოსდიოდა ეს და დასცინოდა კიდევ კიტის ფაციფუსს, მაინც არ შეეძლო, არ დამტკბარიყო ამით. ლევინს ეცინებოდა, როცა უყურებდა, როგორ ალაგებდა

კიტი მოსკოვიდან ჩამოტანილ ავეჯს, როგორ ახლებურად რთავდა თავისსა და ლევინის ოთახს, ჰკიდებდა ფარდებს, ანაწილებდა ოთახებს მომავალი სტუმრებისთვის, დოლისთვის, უწყობდა ბინას თავის ახალ მოსამსახურე გოგოს, უკვეთდა სადილს მოხუც მზარეულს, ეკამათებოდა აგაფია მიხაილოვნას და ცდილობდა, ჩამოეშორებინა იგი საკუჭნაოსთვის. ლევინი ხედავდა, როგორ ეღიმებოდა მოხუც მზარეულს, როგორ ტკბებოდა იგი კიტის ყურებით, როცა მის უხერხულ და შეუძლებელ განკარგულებებს ისმენდა; ხედავდა, როგორ ფიქრიანად და ალერსიანად აქნევდა თავს აგაფია მიხაილოვნა, როცა ისმენდა ახალგაზრდა ქალბატონის განკარგულებებს საკუჭნაოს შესახებ; ხედავდა, რომ კიტი არაჩვეულებრივად საყვარელი იყო, როცა მიდიოდა მასთან და სიცილ-ტირლით შესჩიოდა, მოსამსახურე გოგო, მაშა, ისევ ქალიშვილად მთვლის და ამიტომაც არავინ არაფერს მიჯერებსო. ლევინისთვის ეს სასიამოვნო იყო, მაგრამ ეუცნაურებოდა და ფიქრობდა, უამისოდ უკეთესი იქნებოდაო.

ლევინისთვის უცხო იყო ის ახალი გრძნობა, რომელსაც კიტი განიცდიდა მას შემდეგ, რაც სახლში ბევრჯერ მონატრებია კომბოსტო ბურახით ანდა კანფეტი, მაგრამ არც ერთი შეეძლო ჰქონოდა და არც მეორე, ახლა კი შეეძლო შეეკვეთა, რასაც მოიწადინებდა, შეეძლო ეყიდა უამრავი კანფეტი, რამდენიც უნდოდა, იმდენი ფული დაეხარჯა და რომელსაც მოისურვებდა, ის ნამცხვარი შეეკვეთა.

კიტი ახლა სიხარულით ოცნებობდა, როდის ესტუმრებოდა დოლი თავისი ბავშვებით, განსაკუთრებით იმიტომ, რომ ბავშვებისთვის ცალ-ცალკე შეუკვეთდა მათ საყვარელ ნამცხვარს, დოლი კი დააფასებდა ყველა მის ახალ მოწყობილობას. კიტიმ თვითონაც არ იცოდა, რატომ ან რისთვის მოსდიოდა ეს, მაგრამ დიასახლისობა უფრო და უფრო მეტად იზიდავდა. იგი ინსტინქტურად გრძნობდა გაზაფხულის მოახლოებას, იცოდა, რომ ავდრიანი დღეებიც დაუდგებოდა, როგორც შეეძლო, ისე იკეთებდა ბუდეს და ჩქარობდა, რათა ერთსა და იმავე დროს კიდევ ეკეთებინა ბუდე და კიდევ ესწავლა ბუდის კეთება.

კიტის ზრუნვა წვრილმანებზე, რაც ასე ეწინააღმდეგებოდა ლევინის იდეალს უმაღლეს ბედნიერებაზე, პირველ ხანებში ერთ-ერთი მიზეზი შეიქნა ლევინის გულის გატეხისა; და ეს

საყვარელი მზრუნველობაც, რომლის აზრიც გაუგებარი იყო მისთვის, მაგრამ მაინც შეუძლებელი იყო, არ ჰყვარებოდა, გახლდათ ის ახალი, რითაც იხიბლებოდა.

მეორე მიზეზი გულის გატეხისა და ახალი მოხიბვლისა იყო გაუთავებელი ჩხუბი. ლევინი ვერასოდეს წარმოიდგენდა, რომ მასა და მის მეუღლეს შორის შესაძლებელია არსებობდეს სხვა დამოკიდებულება, თუ არა სინაზე, მოკრძალება და სიყვარული, და უეცრად პირველ დღეებშივე წაიჩხუბნენ ისე, რომ კიტიმ უთხრა, შენ მე არ გიყვარვარ, მხოლოდ შენი თავი გიყვარსო, ატირდა და ხელების ქნევა დაიწყო.

მათი პირველი ჩხუბი იმის გამო მოხდა, რომ ლევინი ახალ ხუტორში წავიდა და ნახევარი საათით დააგვიანა მოსვლა, რადგან მოკლე გზით განიზრახა წამოსვლა და გზა აერია. იგი მოდიოდა შინისკენ და მხოლოდ კიტიზე, მის სიყვარულსა და თავის ბედნიერებაზე ფიქრობდა და რაც უფრო უახლოვდებოდა სახლს, მით მეტად უცხოვლდებოდა კიტის სიყვარული. როცა ოთახში შეირბინა, თითქმის იმასვე და იმაზე მეტსაც განიცდიდა, რაც ადრე შჩერბაცკების სახლში განიცადა, როცა ხელის სათხოვნელად მივიდა. და უეცრად იხილა კიტი ისეთი მოღუშული, როგორც წინათ არასოდეს უნახავს. ლევინს უნდოდა, ეკოცნა მისთვის, მაგრამ კიტიმ ხელი ჰკრა.

– რა დაგემართა?

– შენ მხიარულად გრძნობ თავს... – დაუწყო კიტიმ, თან ცდილობდა, რაც შეიძლება დამშვიდებული და გესლიანი ყოფილიყო.

და როგორც კი პირი გააღო, ერთბაშად გადმოანთხია უაზრო ეჭვიანობის საყვედურები, ყველაფერი, რაც ტანჯავდა იმ ნახევარი საათის განმავლობაში, რომელიც ფანჯარაზე უძრავად მჯდომმა გაატარა. ლევინი მხოლოდ ახლა მიხვდა ნათლად, რაც არ ესმოდა მაშინ, როცა ჯვრისწერის შემდეგ კიტი ეკლესიიდან გამოჰყავდა. მიხვდა, რომ კიტი არათუ უახლოესი ადამიანი იყო მისთვის, არამედ აღარც იცოდა, სად თავდებოდა კიტი და სად იწყებოდა ლევინი. ამას მიხვდა გაორების იმ მტანჯველი გრძნობით, რასაც ამ წუთს განიცდიდა. პირველ წუთს ლევინმა შეურაცხყოფილად იგრძნო თავი, მაგრამ მაშინვე მიხვდა, რომ კიტის არ შეეძლო მისი შეურაცხყოფა, რომ კიტი იგივე ლევინი იყო. პირველ წუთს ლევინმა იმის

მსგავსი გრძნობა განიცადა, რასაც განიცდის ადამიანი, რომელსაც მოულოდნელად ძლიერად ჩაარტყეს ზურგიდან, გაბრაზებულმა უკან მოიხედა, რომ ეპოვა დამნაშავე და სამაგიერო მიეზღო მისთვის და დარწმუნდა, რომ უნებურად თვითონვე ჩაარტყა თავის თავს, რომ ვერავის გაუბრაზდება და თვითონვე უნდა გადაიტანოს, დაიუყუროს ტკივილი.

შემდგომში არასოდეს ასეთი ძალით აღარ უგრძნია ეს, მაგრამ ახლა კი დიდხანს გონს ვერ მოვიდა. ბუნებრივი გრძნობა მოითხოვდა, თავი ემართლებინა, დაენახვებინა კიტისთვის მისივე დანაშაული, მაგრამ ამის მტკიცება იმას ნიშნავდა, რომ უფრო გაებრაზებინა იგი, უფრო გაელრმავებინა განხეთქილება, რომელიც იყო მიზეზი მთელი მწუხარებისა. ერთი, ჩვეულებრივი გრძნობა იმას ეუბნებოდა, რომ თავი ემართლებინა და მთელი დანაშაული კიტისთვის მოეხვია თავზე; მეორე, უფრო ძლიერი გრძნობა, იქით მოუწოდებდა, რომ მალე, რაც შეიძლება მალე მოესპო ეს განხეთქილება, აღარ მიეცა გაღრმავების საშუალება. მისთვის მტანჯველი იყო ასეთი უმართებულო დანაშაულის აღიარება, მაგრამ კიდევ უარესი იქნებოდა, თუ თავის მართლებას დაიწყებდა და ამით უფრო ატკენდა გულს კიტის. ისე, როგორც ნახევრად მღვიძარე ადამიანი იტანჯება ტკივილით, მასაც უნდოდა მოეგლიჯა, თავიდან მოეშორებინა ეს მტკივნეული ადგილი, მაგრამ გამოფხიზლებულმა იგრძნო, რომ ეს მტკივნეული ადგილი თვითონვე იყო. ახლა მხოლოდ იმას უნდა ცდილიყო, რომ მტკივან ადგილს როგორმე აეტანა ეს ტკივილი და ლევინიც შეეცადა ამას.

ისინი შერიგდნენ. კიტიმ იგრძნო თავისი დანაშაული, თუმცა არ აღიარა ეს, მეტი სიყვარულით ექცეოდა ქმარს და ორივემ სიყვარულის ახალი, გაორკეცებული ბედნიერება განიცადა. მაგრამ ამას ხელი არ შეუშლია იმისთვის, რომ ეს უთანხმოებანი კვლავაც, ძალიან ხშირადაც განმეორებულიყო სრულიად მოულოდნელი, უმნიშვნელო საბაბის გამო. უთანხმოება კი ხშირად იმიტომ მოსდიოდათ, რომ მათ ჯერ კიდევ არ იცოდნენ, რა იყო ერთისა ან მეორისთვის მნიშვნელოვანი და კიდევ იმიტომ, რომ პირველ ხანებში ორივენი ხშირად იყვნენ ხოლმე ცუდ გუნებაზე. თუ ერთი კარგ ხასიათზე იყო, მეორე კი არა, მაშინ მშვიდობიანობა არ ირღვეოდა, მაგრამ თუ ორივეს წაუხდებოდა გუნება, ისეთ გაუგებარ, უმნიშვნელო რამეზე მოუვიდოდათ ჩხუბი, რომ

შემდეგ ველარც კი იხსენებდნენ, რისთვის წაიჩხუბნენ; თუმცა, როცა ორივენი კარგ ხასიათზე იყვნენ, მაშინ სიცოცხლის სიხარული ორკეცდებოდა. მაგრამ ეს პირველი ხანა მაინც მძიმე ასატანი იყო.

მთელი ამ ხნის განმავლობაში განსაკუთრებით მკვეთრად იგრძნობოდა დაძაბულობა, თითქოს აქეთ-იქით ეწეოდნენ იმ ჯაჭვს, რომლითაც შეერთებული იყვნენ. საერთოდ, თაფლობის თვე, ესე იგი ქორწინების პირველი თვე, რომლისგანაც ლევინი, როგორც სხვებისგან ჰქონდა გაგონილი, ძალიან ბევრს ელოდა, არათუ თაფლობის თვე იყო, არამედ მათ მეხსიერებაში ჩარჩა როგორც ყველაზე მძიმე, დამამცირებელი ხანა მათი ცხოვრებისა. შემდეგ ორივენი ერთნაირად ცდილობდნენ ამოეშალათ მეხსიერებიდან ამ არაჯანსაღი დროის ყველა მახინჯი, სამარცხვინო მოგონება, როცა ორივენი იშვიათად იყვნენ ნორმალურ ხასიათზე და იშვიათად ეკუთვნოდნენ საკუთარ თავს.

მხოლოდ ქორწინების მესამე თვეს, მოსკოვიდან დაბრუნების შემდგომ, სადაც ისინი ერთი თვით იყვნენ წასული, უფრო მშვიდი შეიქნა მათი ცხოვრება.

XV

კიტი და ლევინი ახალი ჩამოსული იყვნენ მოსკოვიდან და უხაროდათ განმარტობით ყოფნა. ლევინი კაბინეტში საწერ მაგიდასთან იჯდა და წერდა. კიტი კი, რომელსაც სწორედ ის მუჭი სოსანისფერი კაბა ეცვა, რომელსაც ქორწინების პირველ დღეებში იცვამდა ხოლმე და რომელიც განსაკუთრებით სამახსოვრო და ძვირფასი იყო ლევინისთვის, ძველებურ ტყავის დივანზე იჯდა, სწორედ იმ დივანზე, რომელიც ყოველთვის იდგა ხოლმე ლევინის პაპისა და მამის კაბინეტში, და broderie anglaise[6]-ს ქარგავდა. ლევინი ფიქრობდა, წერდა და თან განუწყვეტელ სიხარულს გრძნობდა კიტის იქ ყოფნის გამო. ლევინს არ შეუწყვეტია მუშაობა არც თავის

მეურნეობაში, არც წიგნზე, რომელშიც გადმოცემული უნდა ყოფილიყო ახალი მეურნეობის საფუძვლები; მაგრამ როგორც წინათ მცირე და უმნიშვნელო ეჩვენებოდა თავისი მუშაობა და აზრები იმ წყვილიდან შედარებით, რომელიც ფარავდა მის ცხოვრებას, ისევე უმნიშვნელოდ და მცირედ ეჩვენებოდა ეს აზრები ახლაც, ბედნიერების სხივით გაბრწყინებულ თავის მომავალ ცხოვრებასთან შედარებით. იგი განაგრძობდა მუშაობას და გრძნობდა, რომ მისი ყურადღების სიმძიმის ცენტრმა სხვა საგანზე გადაინაცვლა და ამის შედეგად სულ სხვაგვარად, უფრო ნათლად უყურებდა საქმეს. წინათ ეს საქმიანობა მისთვის ხსნა იყო ცხოვრებისაგან. წინათ გრძნობდა, რომ უამისოდ მისი ცხოვრება მეტად დუხჭირი იქნებოდა. ახლა კი ეს მუშაობა მისთვის აუცილებელი შეიქნა, რათა მისი ცხოვრება სულ ერთიანად გაბრწყინებული არ ყოფილიყო. მან კვლავ მოჰკიდა ხელი თავის ქაღალდებს, გადაიკითხა დაწერილი და ნასიამოვნებმა იგრძნო, რომ საქმე მუშაობად ღირდა. ეს ახალი და სასარგებლო საქმე იყო, ბევრი ძველი მოსაზრება ზედმეტად და უკიდურესად ეჩვენა, მაგრამ, როცა ეს ყველაფერი მეხსიერებაში გადაახალისა, ბევრი ხარვეზი მისთვის ნათელი გახდა. ამჟამად იგი ახალ თავს წერდა რუსეთში მიწათმოქმედების განვითარების არახელსაყრელი პირობების მიზეზთა შესახებ და ამტკიცებდა, რომ რუსეთის სიღარიბე გამოწვეულია არა მარტო საადგილმამულო საკუთრებათა არასწორი განაწილებითა და ყალბი მიმართულებით, არამედ უკანასკნელ ხანებში ამას ხელი შეუწყო რუსეთში დანერგილმა მიუღებელმა გარეგნულმა ცივილიზაციამ, განსაკუთრებით მიმოსვლის საშუალებებმა, რკინიგზებმა, რამაც გამოიწვია ცენტრალიზაცია ქალაქებში და ფუფუნების ზრდა, რის შედეგადაც, მიწათმოქმედების საზარალოდ, განვითარდა საფაბრიკო მრეწველობა, კრედიტი და მისი თანამგზავრი – საბირჟო თამაში. მისი აზრით, სახელმწიფოში სიმდიდრის ნორმალური განვითარების დროს ეს მოვლენები მხოლოდ მაშინ იჩენენ თავს, როცა მიწათმოქმედება სწორ, ყოველ შემთხვევაში, გარკვეულ პირობებშია ჩაყენებული; რომ ქვეყნის სიმდიდრე თანაზომიერად უნდა იზრდებოდეს, ისე, რომ სიმდიდრის სხვა დარგებმა წინ არ გაუსწროს მიწათმოქმედებას: მიწათმოქმედების გარკვეულ მდგომარეობას უნდა შეესატყვისებოდეს მიმოსვლის საშუალებებიც, მაგრამ ჩვენში, მიწის არასწორი სარგებლობის პირობებში, რკინიგზების

არსებობა, რაც გამოწვეულია არა ეკონომიკური, არამედ პოლიტიკური საჭიროებით, ჯერ ნაადრევი იყო და ნაცვლად იმისა, ხელი შეეწყო მიწათმოქმედებისთვის, რისი იმედიც ჰქონდათ, პირიქით, წინ გაუსწრო მიწათმოქმედებას, შეაჩერა იგი და გამოიწვია მრეწველობისა და კრედიტის განვითარება და ამიტომაც, ისე როგორც ცხოველში რომელიმე ორგანოს ნაადრევი და ცალმხრივი განვითარება ხელს უშლის ორგანიზმის საერთო განვითარებას, ასევე რუსეთის საერთო განვითარებისთვის კრედიტი, მიმოსვლის საშუალებები და საფაბრიკო საქმიანობის გაძლიერება, რაც უეჭველად საჭირო და დროულია ევროპისთვის, რუსეთისთვის მხოლოდ საზიანო აღმოჩნდა, ამან კი გვერდზე გადასწია მიწათმოქმედების მოწესრიგების მორიგი მთავარი საკითხი.

ამასობაში, სანამ ლევინი თავისას წერდა, კიტი იმაზე ფიქრობდა, თუ რა არაბუნებრივ ყურადღებას ამჟღავნებდა მისი ქმარი ახალგაზრდა თავად ჩარსკისადმი, რომელიც წამოსვლის წინაღობას ისე უტაქტოდ შესტრფოდა მას. „იგი ხომ ეჭვიანობს, – ფიქრობდა კიტი, – ღმერთო ჩემო! რა საყვარელია და რა სულელი! ჩემზე იეჭვიანოს! რომ იცოდეს, ჩემთვის ყველა ისინი იგივეა, რაც პეტრე მზარეული, – ფიქრობდა იგი და თან რაღაც უცხო, მისთვის უცნაური საკუთრების გრძნობით შეჰყურებდა ლევინის კეფასა და აწითლებულ კისერს, – თუმცა ცოდვას მისი მოწყვეტა სამუშაოსგან (მაინც მოასწრებს!), მაგრამ მინდა სახეში შევხედო; ნეტავ გრძნობს თუ არა, რომ ვუყურებ? მინდა, რომ მოიხედოს... მინდა, რა ვქნა, მინდა!“ – და კიტიმ უფრო ფართოდ გაახილა თვალები, ამით უნდოდა გაეძლიერებინა თავისი თვალების ზემოქმედება.

– დიახ, ისინი შეიწოვენ მთელ წვეწვებს და ყალბ ბრწყინვალეობას აძლევენ, – ჩაილაპარაკა ლევინმა და რაკი იგრძნო, კიტი უყურებდა და უღიმოდა, წერა შეაჩერა და თვითონაც უკან მოიხედა.

– რაშია საქმე? – ღიმილით ჰკითხა მან და წამოდგა.

„მოიხედა“, – გაიფიქრა კიტიმ.

– არაფერი, მინდოდა, მოგეხედა, – უთხრა კიტიმ და სახეში შეაჩერდა, შეეცადა, გამოეცნო, ეწყინა თუ არა ქმარს, მუშაობა რომ შეაწყვეტინა.

– აი, რა კარგია, მარტონი რომ ვართ! უფრო სწორად, ჩემთვისაა კარგი, – თქვა ლევინმა და ბედნიერების ღიმილით სახეგაბრწყინებული კიტისთან მივიდა.

– მეც ისე კარგად ვარ! აღარსად არ წავალ, განსაკუთრებით მოსკოვში.

– მაინც რაზე ფიქრობდი?

– მე? მე ვფიქრობდი... არა, არა, წადი, დაწერე, ნუ გაცდები, – უთხრა კიტიმ და ტუჩები მოკუმა, – აი, ხომ ხედავ, მეც ახლა ეს ნახვრეტები უნდა ამოვჭრა.

კიტიმ მაკრატელი აიღო და ნახვრეტების ამოჭრას შეუდგა.

– არა, მითხარი, რაზე ფიქრობდი? – უთხრა ლევინმა და გვერდით მიუჯდა: იგი უყურებდა, როგორ ამოძრავებდა კიტი ხელში პატარა მაკრატელს.

– ჰო, რაზე ვფიქრობდი? მე ვფიქრობდი მოსკოვზე, შენს კეფაზე.

– რატომ მაინცდამაინც მე მარგუნა ბედმა ასეთი ბედნიერება? ეს არაბუნებრივია, მეტისმეტად კარგია, – თქვა ლევინმა და ხელზე აკოცა კიტის.

– მე კი პირიქით მგონია, რაც უფრო კარგია, მით ბუნებრივია ჩემთვის.

– შენ ნაწნავი გაქვს, – უთხრა ლევინმა და ფრთხილად მოატრიალა კიტის თავი თავისკენ, – ნაწნავი. ხედავ, აი, აქ... არა, არა, საქმეს ვაკეთებთ.

მუშაობა აღარ გაგრძელებულა და ისინი დამნაშავეებით გასცილდნენ ერთმანეთს, როცა ოთახში კუზმა შემოვიდა და მოახსენა, ჩაი მზად გახლავთო.

– ქალაქიდან არ ჩამოსულან? – ჰკითხა ლევინმა კუზმას.

– ეს არის ჩამოვიდნენ, ახლა ალაგებენ.

– მალე მოდი, – მიაძახა კიტიმ ლევინს კაბინეტიდან გასვლისას, – თორემ უშენოდ წავიკითხავ წერილებს. მერე კი ერთად დავუკრათ ოთხი ხელით.

მარტოდ დარჩენილმა ლევინმა რვეულები ახალ, კიტის ნაყიდ

პორტფელში ჩაალაგა და შემდეგ ხელების ბანას შეუდგა ახალ პირსაბანთან, ახალი ელეგანტური ხელსაწყოებით, რომელნიც კიტისთან ერთად გაჩნდნენ აქ. ლევინი თავის ფიქრებს უღიმოდა და ამ ფიქრებზე უკმაყოფილოდ იქნევდა თავს; რაღაც სინანულის მსგავსი გრძნობა ტანჯავდა. რაღაც სამარცხვინო, განაზებული, როგორც თვითონ უწოდებდა, რაღაც კაპუისებური[7] იგრძნობოდა მის ახალ ცხოვრებაში. „არ ვარგა ასე ცხოვრება, – ფიქრობდა ლევინი, – აი, უკვე სამი თვე შესრულდება, მე კი თითქმის არაფერი გამიკეთებია. დღეს პირველად მოვკიდე სერიოზულად ხელი სამუშაოს და მერე რა გამოვიდა? დაწყებისთანავე მივატოვე. ჩემი ჩვეულებრივი სამუშაოც მიტოვებული მაქვს. მეურნეობაშიც თითქმის აღარ დავდივარ. ხან კიტის მარტო დატოვება მენანება, ხან ვხედავ, რომ მოწყენილია. მე კი ვფიქრობდი, ცოლის შერთვამდე ცხოვრება ნელ-ნელა, როგორმე ისე გაივლიდა, არაფრად ჩაითვლებოდა, ცოლის შერთვის შემდგომ კი დაიწყებოდა ნამდვილი ცხოვრება. ახლა კი, საცაა სამი თვე შესრულდება და მე არასოდეს ასე უქმად, ასე უსარგებლოდ არ გამიტარებია დრო. არა, ასე არ ვარგა, უნდა დავიწყო. რა თქმა უნდა, კიტი არ არის დამნაშავე. მას ვერაფერს ვუსაყვედურებ. მე მმართვებდა უფრო მეტი სიმტკიცის გამოჩენა, უნდა შემომეფარგლა ჩემი მამაკაცური დამოუკიდებლობა, თორემ ასე შეიძლება შენც მიეჩვიო და ისიც მიაჩვიო... რა თქმა უნდა, კიტი არ არის დამნაშავე“, – ამბობდა თავისთვის ლევინი.

მაგრამ ძნელია, უკმაყოფილო ადამიანმა არ უსაყვედუროს სხვას, სწორედ იმას, ვინც ყველაზე ახლობელია მისთვის, იმის გამო, რითაც თვითონ არის უკმაყოფილო, და ლევინს ხანდახან ბუნდოვნად გაუელვებდა თავში, რომ თვით კიტი კი არა (იგი არც შეიძლებოდა დამნაშავე ყოფილიყო რამეში), დამნაშავე იყო კიტის აღზრდა, მეტისმეტად ზერელე და ფუქსავატური („ის სულელი ჩარსკი. კიტის, მე ვიცი, უნდოდა მისი შეჩერება, მაგრამ ვერ შეძლო“). „დიახ, მას არ გააჩნია რაიმე სერიოზული ინტერესი, გარდა თავისი სახლისა (ეს მართლაც ჰქონდა მას), თავისი ტუალეტის და broderie anglaise-ისა. მას არ გააჩნია ინტერესი არც ჩემი საქმიანობისადმი, არც მეურნეობისადმი, არც გლეხებისადმი, არც მუსიკისადმი, რაშიც საკმაოდ ძლიერია, და არც წიგნებისადმი. არაფერს აკეთებს და სავსებით უკმაყოფილია“. ლევინი გულში ასე კიცხავდა კიტის და არ იცოდა, რომ კიტი ემზადებოდა თავისი მოღვაწეობის იმ

პერიოდისთვის, რომელსაც ელოდა, როცა ერთსა და იმავე დროს მეუღლევ იქნებოდა, ოჯახის დიასახლისიც, შვილების დედაც, აღმზრდელიცა და მომვლელიც. ლევინმა არ იცოდა, რომ კიტი ალლოთი უკვე გრძნობდა ამას, ემზადებოდა ამ მძიმე შრომისთვის და სულაც არ საყვედურობდა თავის თავს იმ უზრუნველი წუთებისა და სიყვარულის ბედნიერების გამო, რომლითაც სარგებლობდა ახლა, როცა სიხარულით იკეთებდა თავის მომავალ ბუდეს.

XVI

როცა ლევინი ზევით ავიდა, ცოლი ახალ ვერცხლის სამოვარსა და ახალნაყიდ ჩაის ჭურჭელს მისჯდომოდა, დაესვა პატარა მაგიდასთან მოხუცი აგაფია მიხაილოვნა, რომელსაც ჩაით სავსე ფინჯანი ედგა წინ და დოლის წერილს კითხულობდა, რომელთანაც განუწყვეტელი და ხშირი მიწერ-მოწერა ჰქონდა.

– ხედავთ, დამსვა თქვენმა ქალბატონმა, თავის გვერდით ჯდომა მიბრძანა, – უთხრა აგაფია მიხაილოვნამ და კიტის გულითადად გაუღიმა.

აგაფია მიხაილოვნას ამ სიტყვებზე ლევინი მიხვდა, რომ უკვე დასრულდა კიტისა და აგაფია მიხაილოვნას შორის ამ ბოლო ხანებში ატეხილი დრამა. მისთვის ნათელი შეიქნა, რომ მიუხედავად აგაფია მიხაილოვნას განაწყენებისა იმის გამო, რომ ახალმა დიასახლისმა ხელიდან გამოსტაცა მართვა-გამგეობის საჭე, კიტიმ მაინც გაიმარჯვა და თავი შეაყვარა.

– აი, შენი წერილიც წავიკითხე, – უთხრა კიტიმ და უცოდინარი ხელით ნაწერი წერილი გაუწოდა, – მგონი, ეს იმ ქალისგან უნდა იყოს, შენი ძმის... – უთხრა მან, – არ წამიკითხავს. ეს კი ჩემიანების წერილია, ესეც დოლის გამოუგზავნია. წარმოგიდგენია! დოლის სარმატსკებთან საბავშვო ბაღზე წაუყვანია გრიშა და ტანია. ტანია მარკიზა ყოფილა.

მაგრამ ლევინი ყურს არ უგდებდა მას; აწითლებულმა მაშინვე ხელში აიღო მარია ნიკოლაევნას, მისი ძმის ყოფილი საყვარლის

წერილი და კითხვას შეუდგა. ეს უკვე მეორე წერილი იყო მარია ნიკოლაევნასაგან. პირველ წერილში იწერებოდა, რომ მისმა ძმამ უდანაშაულოდ გააგდო და ბოლოს გულის ამაჩუყებელი მიამიტობით დასძენდა, მართალია, ისევ სილატაკეში ვცხოვრობ, მაგრამ არაფერი მინდა, არაფერს ვთხოვლობ, მხოლოდ ის მიკლავს გულს, რომ ნიკოლაი დმიტრიევიჩი თავისი სუსტი ჯანმრთელობის გამო უჩემოდ დაიღუპებაო, და სთხოვდა ლევიანს, თვალყური ედევნებინა ძმისთვის. ახლა კი სულ სხვას სწერდა. მარია ნიკოლაევნას უპოვია ნიკოლაი დმიტრიევიჩი, ისევ შეხვედრიან ერთმანეთს მოსკოვში და მასთან ერთად წასულა საგუბერნიო ქალაქში, სადაც სამსახური მიუღია ნიკოლაის, მაგრამ იქ ჩხუბი მოსვლია უფროსთან და ისევ გამობრუნებულან მოსკოვს; გზაში ისევ ავად შეიქნა, საექვოა, ადგება კიდევ თუ არაო, – იწერებოდა იგი. „სულ თქვენს ხსენებაშია და ფულიც სულ გამოგველია“.

– წაიკითხე. შენზე მწერს დოლი, – ღიმილით დაიწყო კიტიმ, მაგრამ უცებ შეჩერდა, როცა ქმრის შეცვლილი სახის გამომეტყველება შენიშნა.

– რა დაგემართა? რა მოხდა?

– ის ქალი მწერს, ჩემი ძმა, ნიკოლაი, სიკვდილის პირას ყოფილა. უნდა წავიდე.

კიტის უცებ შეეცვალა სახე. უმაღვე გადაავიწყდა, ტანია, მარკიზაც და დოლიც.

– როდის წახვალ? – ჰკითხა მან.

– ხვალ.

– მეც შენთან ერთად წამოვალ, შეიძლება? – ჰკითხა კიტიმ.

– კიტი, ამას რას ამბობ? – საყვედურით თქვა ლევინმა.

– რატომ რას ვამბობ? – უთხრა შეურაცხყოფილმა კიტიმ იმის გამო, რომ ქმარმა იწყინა მისი ნათქვამი, ხალისით არ დათანხმდა მის წინადადებას, – რატომ არ უნდა წამოვიდე? მე შენ ხელს არ შეგიშლი; მე...

– მე იმიტომ, მივდივარ, რომ ძმა უკანასკნელ დღეშია, – უთხრა ლევინმა, – შენ რისთვის მოდიხარ?

– რისთვის მოვდივარ? იმისთვის, რისთვისაც შენ.

„და აი, ჩემთვის ესოდენ მნიშვნელოვან წუთშიც კი იგი მხოლოდ იმაზე ფიქრობს, რომ მარტო მოწყენილი იქნება“, – გაიფიქრა ლევინმა და ამ მომიზეზებამ ასეთი მნიშვნელოვანი საქმის დროს გააგულისა.

– ეს შეუძლებელია, – მკაცრად თქვა მან.

აგაფია მიხაილოვნამ, რაკი დაინახა, საქმე ჩხუბამდე მიდიოდა, ჩუმად დადგა ფინჯანი და ოთახიდან გავიდა. კიტის არც შეუმჩნევია მისი გასვლა, ქმრის ბოლო სიტყვების ტონმა შეურაცხყო იგი განსაკუთრებით იმით, რომ ქმარს უთუოდ არ სჯეროდა ის, რაც კიტიმ თქვა.

– მე კი გეუბნები, რომ თუ შენ წახვალ, მეც შენთან ერთად წამოვალ, უსათუოდ წამოვალ-მეთქი, – სხაპასხუპით და გაცხარებით თქვა კიტიმ, – რატომ არის შეუძლებელი? რატომ ამბობ, შეუძლებელიაო?

– იმიტომ, რომ ღმერთმა იცის, სად მივდივარ, რანაირი გზები იქნება, რანაირი სასტუმროები. შენ კი უნდა დამაბრკოლო, – ეუბნებოდა ლევინი და ცდილობდა, მოთმინება არ დაეკარგა.

– სულაც არა. ჩემთვის არაფერი არ არის საჭირო. სადაც შენ გაჩერდები, მეც იქ ვიქნები...

– თუნდაც იმიტომ, რომ იქ იქნება ის ქალი, რომელსაც არ შეიძლება შენ დაუახლოვდე.

– მე არაფერი ვიცი და არც მინდა ვიცოდე, ვინ იქნება ან რა იქნება იქ. მე ვიცი, რომ ჩემი ქმრის ძმა უკანასკნელ დღეშია, ქმარი მიდის მასთან და მეც მასთან ერთად მივდივარ, რათა...

– კიტო, ნუ გამიწყობ, მაგრამ აბა დაუფიქრდი, რაოდენ მნიშვნელოვანია ეს საქმე ჩემთვის. იმის გაფიქრებაც კი გულს მტკენს, რომ შენ ახლაც საკუთარ თავზე ფიქრობ და არ გინდა მარტო დარჩენა. თუ შენთვის მოსაწყენი იქნება მარტო ყოფნა, მაშინ წადი მოსკოვში.

– აი, შენ ყოველთვის გინდა, ასეთი ცუდი, საძაგელი გრძნობები დამწამო, – თქვა კიტიმ და შეურაცხყოფისა და ბრაზისგან თვალეზზე ცრემლი მოადგა, – მე არავითარი სხვა გრძნობა არა მაქვს... მე ვიცი, რომ ჩემი მოვალეობაა, ქმართან ერთად ვიყო მის მწუხარებაში, მაგრამ შენ გინდა, განზრახ მომიკლა გული, განზრახ არ გინდა, გამიგო.

– არა, ეს საშინელებაა! გადაიქცე რაღაც მონად! – შესძახა ბოლოს ლევინმა და ფეხზე წამოხტა, ველარ შეძლო თავის შეკავება. მაგრამ იმავე წამს იგრძნო, რომ მხოლოდ თავის თავსვე სცემდა.

– მაშ, რატომ შეირთე ცოლი? ყოფილიყავი თავისუფალი. რაღა საჭირო იყო, თუკი ეს სანანებლად გაგიხდებოდა? – თქვა კიტიმ, ზეწამოიჭრა და სასტუმრო ოთახში გაიქცა.

როცა ლევინი მასთან შევიდა, კიტი გულამოსკვნით ტიროდა.

ლევინმა ლაპარაკი დაუწყო, უნდოდა გამოენახა ისეთი სიტყვები, რომლებიც კი არ დააჯერებდნენ, არამედ დაამშვიდებდნენ მას. მაგრამ კიტი ყურს არ უგდებდა, არაფერში არ ეთანხმებოდა. ლევინი დაიხარა მისკენ, ხელი მოჰკიდა მის ხელს, რომელსაც არ ანებებდა კიტი, ხელზე აკოცა, მერე თმაზე, მერე ისევ ხელზე – კიტი მაინც ხმას არ იღებდა. მაგრამ, როცა ლევინმა ორივე ხელით სახე აუწია და უთხრა, „კიტიო“, კიტიც გონს მოვიდა, ისევ აუტყდა ტირილი და შეურიგდა ქმარს.

გადაწყვიტეს, ხვალ ერთად წასულიყვნენ. ლევინმა უთხრა ცოლს, დარწმუნებული ვარ, მხოლოდ სარგებლობის მოტანის მიზნით გინდა წამოსვლაო, იმაზეც დაეთანხმა, რომ მარია ნიკოლაევნას იქ ყოფნა სამარცხვინო არ იქნებოდა. მაგრამ გულის სიღრმეში კი უკმაყოფილო იყო ცოლითაც და თავისი თავითაც. ცოლით უკმაყოფილო იყო იმის გამო, რომ მან ვერ შეძლო ქმრის მართო გაშვება, როცა ეს საჭირო იყო (და რა უცნაური იყო იმის ფიქრი, რომ ის, ლევინი, რომელსაც ამ ცოტა ხნის წინ არც სჯეროდა ის ბედნიერება, რომ კიტი მას შეიყვარებდა, ახლა უბედურად გრძნობდა თავს იმის გამო, რომ მეტისმეტად შეიყვარა კიტიმ!), თავისი თავით კი უკმაყოფილო იყო იმის გამო, რომ ვერ გამოიჩინა ხასიათის სიმტკიცე. გულის სიღრმეში კიდევ უფრო უკმაყოფილო იყო იმით, რომ კიტის არაფერი ესაქმებოდა იმ ქალთან, რომელიც მის ძმასთან ცხოვრობდა და შეძრწუნებული ფიქრობდა, რა უსიამოვნება შეიძლებოდა შეხვედროდა კიტის იმ ქალისაგან. მართო ის, რომ მისი ცოლი, მისი კიტი, ერთ ოთახში იქნებოდა იმ გომბიოსთან ერთად, ამის გაფიქრებაც კი საშინელ ზიზღს ჰგვრიდა და ტანში აჟრჟოლებდა.

XVII

საგუბერნიო ქალაქის სასტუმრო, სადაც ნიკოლაი ლევინი იწვა, ერთი იმ სასტუმროთაგანი იყო, რომელსაც ახალი, სრულყოფილი ნიმუშის მიხედვით აწყობენ იმ საუკეთესო განზრახვით, რომ სამაგალითო იყოს სისუფთავით, კომფორტითა და ელეგანტურობითაც კი, მაგრამ იქ მიმსვლელი ხალხი არაჩვეულებრივი სისწრაფით აქცევს მას ბინძურ სამიკიტნოდ, რომელსაც კვლავ შერჩენია თანამედროვე გაუმჯობესებათა პრეტენზია და ამის გამო კიდევ უფრო ცუდად გამოიყურება, ვიდრე ძველებური, უბრალოდ ბინძური სასტუმრო. ხსენებული სასტუმროც უკვე ამ მდგომარეობამდე იყო მისული და ჭუჭყიან მუნდირში გამოწყობილმა სალდათმა, რომელიც შესასვლელთან პაპიროსს ეწეოდა და ეტყობოდა, კარისკაცი უნდა ყოფილიყო, თუჯის ჩაბნელებულმა, უსიამოვნო კიბემ, სადაც ორპირი ქარი უბერავდა, ჭუჭყიან ფრაკში გამოწყობილმა მოსამსახურემ, საერთო დარბაზმა, სადაც მაგიდას დამტვერილი სანთლის ყვავილების თაიგული ამკობდა, ამ ჭუჭყმა, მტვერმა და უსუფთაობამ და ამასთან, ამ სასტუმროს რაღაც ახალმა თანამედროვე რკინიგზისებურმა თვითკმაყოფილებით მოცულმა უზრუნველობამ მეტისმეტად მძიმე შთაბეჭდილება მოახდინა ლევინებზე მათი ახალგაზრდული ცხოვრების შემდგომ, განსაკუთრებით იმით, რომ ეს ყალბი შთაბეჭდილება, რომელიც მათზე ამ სასტუმრომ მოახდინა, არაფრით არ ეგუებოდა იმას, რაც მათ ელოდათ.

როგორც ყოველთვის, იმ კითხვის შემდეგ, რა ფასიანი ნომერი გნებავთო, აღმოჩნდა, რომ არ იყო: ერთი რკინიგზის რევიზორს ჰქონდა დაკავებული, მეორე მოსკოველ ადვოკატს, ხოლო მესამე სოფლიდან ჩამოსულ თავადის ქალ ასტაფიევას. დარჩენილი იყო მხოლოდ ერთი ჭუჭყიანი ნომერი, რომლის გვერდითაც, როგორც ჰპირდებოდნენ, საღამოსთვის მეორე ოთახიც უნდა გათავისუფლებულიყო. ლევინი განაწყენებული იყო ცოლზე. აუცხადდა, რისი მოლოდინიც ჰქონდა. სწორედ იმ წუთს, როცა გულში მხოლოდ იმის შიში უტრიალებდა, როგორ დახვდებოდა ძმა, კიტიზე უნდა ეზრუნა და ნაცვლად იმისა, იმავე წუთს გაქცეულიყო ძმასთან, კიტი მათთვის განკუთვნილ ოთახში მიიყვანა.

– წადი, წადი, – უთხრა კიტიმ და გაუბედავად, დამნაშავის გამომეტყველებით შეხედა ქმარს.

ლევინი ხმაამოუღებლად გავიდა ოთახიდან და კარშივე შეეჩება მარია ნიკოლაევნას, რომელსაც შეეტყო მისი ჩამოსვლა, მაგრამ ოთახში შესვლა ვერ გაებედა. იგი ისეთივე იყო, როგორც ლევინს მოსკოვში ჰყავდა ნანახი: იგივე შალის კაბა, გაშიშვლებული მკლავები და ყელი, იგივე კეთილი, არაფრისმთქმელი, ოდნავ შესუქებული ჩოფურა სახე.

– აბა, რა ამბავია? როგორ არის? რა დაემართა?

– ძალიან ცუდად ბრძანდება. ველარ დგება. სულ თქვენ გელოდებოდით... თქვენ.... თქვენი მეუღლით ბრძანდებით...

ლევინი პირველად ვერ მიხვდა, რა აღელვებდა მარია ნიკოლაევნას, მაგრამ მან მაშინვე აუხსნა ყველაფერი.

– მე წავალ, სამზარეულოში წავალ, – თქვა მან, – იგი დიდად მოხარული იქნება. უკვე გაგებული აქვს, მას იცნობენ და კიდევ ახსოვთ საზღვარგარეთ.

ლევინი მიხვდა, რომ მარია ნიკოლაევნა მის მეუღლეს გულისხმობდა და არ იცოდა, რა პასუხი გაეცა.

– წავიდეთ! წავიდეთ! – უთხრა ლევინმა.

მაგრამ, როგორც კი წასვლა დააპირეს, მათი ნომრის კარი გაიღო და კიტიმ გამოიხედა. ლევინი სირცხვილისაგან გაწითლდა, გაწითლდა იმის გამოც, რომ სწყინდა ცოლის საქციელი, რომელმაც ასეთ მძიმე მდგომარეობაში ჩააყენა ისიც და თავისი თავიც; მაგრამ კიდევ უფრო მეტად გაწითლდა მარია ნიკოლაევნა. იგი სულ მოიკუნტა. სახეზეც ისე აილეწა, რომ ატირებას აღარაფერი უკლდა, თან ორივე ხელი თავსაფრის ბოლოსთვის ჩაეკლო, წითელი თითებით გრეხდა მას და არ იცოდა, რა ეთქვა ან რა გაეკეთებინა.

პირველად ლევინმა კიტის გამოხედვაში ხარბი ცნობისმოყვარეობა ამოიკითხა, როცა ამ გამოუცნობ, მისთვის საშინელ ქალს შეჰყურებდა, მაგრამ ეს მხოლოდ ერთ წამს გაგრძელდა.

– რა ამბავია? როგორ არის? – მიუბრუნდა კიტი ქმარს და შემდეგ მარია ნიკოლაევნას გადახედა.

– კი მაგრამ, დერეფანში ხომ არ შეიძლება საუბარი, – თქვა ლევინმა და წყენით გადახედა ვიღაც ვაჟბატონს, რომელმაც

სწორედ ამ დროს ფეხების ბაკუნით ჩაიარა, ისე, თითქოს თავის საქმეზე მიიჩქარისო.

– მაშ, შემოდით, – თქვა კიტიმ და გადახედა მარია ნიკოლაევნას, რომელსაც უკვე დაეძლია სიმორცხვე, მაგრამ როცა ქმრის შეშინებული სახე დაინახა, უმაღლ დაატანა, – ანდა წადით, წადით და გამოგზავნეთ ვინმე ჩემს წამოსაყვანად, – თქვა და ისევ თავის ნომერში შეტრიალდა. ლევინი ძმასთან წავიდა.

იგი არაფრით არ ელოდა იმას, რაც ძმასთან იხილა და იგრძნო. ეგონა, იხილავდა იმავე თვითმოტყუებას, რომელიც, როგორც გაგონილი ჰქონდა, ხშირად აქვთ ხოლმე ჭლექიანებს და რამაც ისე განაცვიფრა შემოდგომაზე, როცა ნიკოლაი მასთან იყო. იგი ელოდა, რომ უფრო გამოკვეთილად იხილავდა მოახლოებული სიკვდილის ფიზიკურ ნიშნებს, იხილავდა ძმას უფრო დასუსტებულსა და გამხდარს, მაგრამ ისე კი თითქმის იგივე მდგომარეობა იქნებოდა. იგი ელოდა, რომ იმავე სიბრაულსა და შიშს განიცდიდა საყვარელი ძმის დაკარგვის გამო, მხოლოდ უფრო ძლიერად, და ემზადებოდა საამისოდ, მაგრამ სულ სხვა იხილა.

პატარა ბინძურ ოთახში, სადაც კედლების შეღებილი პანოები ფურთხით იყო სავსე და თხელ ტიხარს იქიდან ლაპარაკის ხმა გამოდიოდა, სიბინძურის სულშემხუთავი სუნით გაჟღენთილ ჰაერში, კედლიდან გამოწეულ საწოლზე იწვა საბანგადაფარებული სხეული. ამ სხეულის ერთი ხელი საბნის ზევით იდო და ფოცხივით უზარმაზარი ხელის მტევანი რაღაც უცნაურად უერთდებოდა წვრილ, თავიდან ბოლომდე ერთნაირად გრძელ მკლავს. თავი გვერდზე მობრუნებული ედო ბალიშზე, ლევინი ხედავდა საფეთქლებთან ოფლით დანამულ შეთხელებულ თმასა და გადაჭიმულ, თითქმის გამჭვირვალე შუბლს.

„შეუძლებელია, ეს საზარელი სხეული ჩემი ძმა ნიკოლაი იყოს!“ – გაიფიქრა ლევინმა, მაგრამ, როცა ახლოს მივიდა და დაინახა მისი სახე, ეჭვის შეტანა უკვე შეუძლებელი შეიქნა. მიუხედავად იმისა, რომ სახე საოცრად შეცვლილი ჰქონდა, ლევინისთვის საკმარისი იყო, დაენახა, როგორ ნელა უტოკავდა ტუჩები შეწებებულ უღვაშს ქვემოთ, რომ მისთვის ნათელი შექმნილიყო საზარელი ჭეშმარიტება – ეს მკვდარი სხეული მისი ცოცხალი ძმა იყო.

ნიკოლაიმ მოელვარე თვალებით მკაცრად, საყვედურით შეხედა ძმას და ამ შემოხედვამ მაშინვე დაამყარა ცოცხალი ურთიერთობა ცოცხალ ადამიანებს შორის. ლევინმა ძმის თვალებში ამოიკითხა საყვედური და სინანული მისი ბედნიერების გამო.

როცა ლევინმა ხელი ჩამოართვა ძმას, ნიკოლაიმ გაიღიმა. სუსტი, ოდნავ შესამჩნევი იყო ეს ღიმილი, მაგრამ მიუხედავად ღიმილისა, მისი თვალების მკაცრი გამომეტყველება მაინც არ შეცვლილა.

– შენ არ ელოდი, რომ ასე დაგიხვდებოდი? – ძლივსღა თქვა ნიკოლაიმ.

– ჰო... არა, – სიტყვები აერია ლევინს, – რატომ ადრევე არ შემატყობინე შენი ამბავი, ესე იგი ჩემი ქორწინების დროს? მე ყველგან გეძებდი.

საჭირო იყო ეთქვა რამე, რათა არ გაჩუმებულიყო, მან კი არ იცოდა, რა ეთქვა, მით უმეტეს, რომ ნიკოლაი ჰასუხს არ აძლევდა, ისევ ისე თვალმოუშორებლად შეჰყურებდა ძმას და ეტყობოდა, თითოეული სიტყვის მნიშვნელობას სწვდებოდა. ლევინმა შეატყობინა ძმას, რომ მასთან ერთად მისი მეუღლეც ჩამოვიდა. ნიკოლაიმ კმაყოფილება გამოთქვა ამის გამო, მაგრამ მეშინია, ჩემი მდგომარეობით არ შევაშინო, – უთხრა. სიჩუმე ჩამოვარდა. უცებ ნიკოლაი შეირხა და ლაპარაკი წამოიწყო. ლევინი, როგორც მისი სახის გამომეტყველებაზეც კითხულობდა, ელოდა, რომ ძმა რაღაც განსაკუთრებით მნიშვნელოვანს იტყოდა. მაგრამ ნიკოლაიმ თავის ჯანმრთელობაზე დაიწყო საუბარი. ბრალს სდებდა ექიმებს, წუხდა, რომ აქ არ იყო მოსკოვის სახელგანთქმული ექიმი და ლევინი მიხვდა, ძმას კიდევ არ ჰქონდა დაკარგული იმედი.

როგორც კი დუმილი ჩამოვარდა, ლევინი მაშინვე წამოდგა, უნდოდა, თუნდ ერთი წუთით მაინც თავი დაეღწია ამ მტანჯველი გრძნობისთვის; წავალ, ცოლს შემოვიყვანო, – უთხრა ძმას.

– მაშ, კარგი, მე კი ვეტყვი, დაასუფთაონ აქაურობა. სიბინძურება და, მგონი, სუნიც დგას. მაშა, დაალაგე აქაურობა, – ძლივს გასაგონად თქვა ავადმყოფმა, – და დაალაგებ თუ არა, მაშინვე წადი აქედან, – დასძინა მან და კითხვის გამომხატველი თვალთ გადახედა ძმას.

ლევინმა არაფერი უპასუხა. დერეფანში გამოვიდა და შეჩერდა. მართალია, ძმას უთხრა, ცოლს შემოვიყვანო, მაგრამ ახლა, როცა გაიხსენა ყველაფერი, რაც განიცადა, გადაწყვიტა, პირიქით, როგორმე დაეთანხმებინა კიტი, არ შესულიყო ავადმყოფთან. „ისიც ჩემსავით რატომ უნდა იტანჯოს?“ – გაიფიქრა მან.

– რას იტყვი? როგორ არის? – იკითხა შეშინებულმა კიტიმ.

– ოჰ, ეს საშინელებაა, საშინელება! რატომ წამოხვედი? – უთხრა ლევინმა.

კიტი რამდენიმე ხანს გაჩუმებული იყო და მოკრძალებითა და სიბრალოლით შეჰყურებდა ქმარს, შემდეგ მიუახლოვდა და ორივე ხელი იდაყვზე მოჰკიდა.

– კოსტია, მიმიყვანე მასთან, ორივეს უფრო შეგვიმსუბუქდება მწუხარება. – შენ მხოლოდ მიმიყვანე, გეთაყვა, მიმიყვანე, შენ კი წამოდი, – თქვა კიტიმ, – დამიჯერე, რომ ჩემთვის ბევრად მძიმეა, გიყურო შენ და არ ვნახო იგი. აქ შეიძლება სასარგებლოც ვიყო შენთვისაც და მისთვისაც. გეთაყვა, ნება მომეცი! – ისე ეხვეწებოდა იგი ქმარს, თითქოს ცხოვრების ბედნიერება ამაზე იყო დამოკიდებული.

მეტი გზა არ ჰქონდა, უნდა დათანხმებოდა და გამხნევებულს სულ გადაავიწყდა მარია ნიკოლაევნა და კიტისთან ერთად ისევ ძმისაკენ გასწია.

კიტი მსუბუქი ნაბიჯით მიჰყვებოდა ლევინს, სულ სახეში შეჰყურებდა ქმარს და თავისი თანაგრძნობისა და სიამაყის გამომხატველ სახეს უჩვენებდა; იგი ავადმყოფის ოთახში შევიდა, აუჩქარებლად მობრუნდა და უხმოდ მიხურა კარი. ფრთხილი ნაბიჯით სწრაფად მიუახლოვდა ავადმყოფის სარეცელს, ისე გაჩერდა მასთან, რომ ავადმყოფს თავის მობრუნება არ დასჭირვებოდა, პატარა, ნორჩი ხელი სწრაფად მოჰკიდა ავადმყოფის ვეებერთელა ხელის ჩონჩხს, ხელი ჩამოართვა და მხოლოდ ქალთათვის დამახასიათებელი არაშეურაცხყოფელი, მაგრამ თანაგრძნობის გამომხატველი, ჩუმი, გაცხოველებული საუბარი გააბა მასთან.

– ჩვენ სოღენში ვხვდებოდით, მაგრამ არ ვიცნობდით ერთმანეთს, – უთხრა კიტიმ, – თქვენ მაშინ ვერ იფიქრებდით, რომ მე თქვენი და გავხდებოდი.

– თქვენ მე ველარც მიცნობდით? – უთხრა ნიკოლაიმ, რომელსაც კიტის შემოსვლაზე სახე გაუბრწყინდა.

– არა, როგორ არა, გიცნობდით. რა კარგი ქენით, რომ შეგვატყობინეთ. დღე ისე არ გაივლიდა, კოსტიას არ ეხსენებინეთ და სულ წუხდა თქვენ გამო.

მაგრამ ავადმყოფის ამგვარი გამოცოცხლება დიდხანს არ გაგრძელებულა.

კიტის ჯერ კიდევ არ დაესრულებინა საუბარი, რომ ავადმყოფის სახეზე კვლავ იგივე სიმკაცრე და საყვედური აღიბეჭდა, – მომაკვდავი ადამიანის შური ცოცხლებისადმი.

– ვშიშობ, თქვენ აქ სავსებით კარგად ვერა გრძნობთ თავს, – თქვა კიტიმ, თვალი მოარიდა ავადმყოფის დაჟინებულ მზერას და ოთახში მიმოიხედა, – სხვა ოთახი უნდა ვთხოვოთ სასტუმროს პატრონს, – მიმართა კიტიმ ქმარს, – ჩვენც რომ უფრო ახლოს ვიყოთ.

XVIII

ლევინს არ შეეძლო დამშვიდებით ეცქირა ძმისთვის, არ შეეძლო ბუნებრივი და მშვიდი ყოფილიყო მასთან ყოფნის დროს. როცა ავადმყოფთან შედიოდა, უნებურად თვალებზე ბინდი ეფინებოდა, ყურადღება ეფანტებოდა, ვერც ხედავდა და დაწვრილებით ვერც არჩევდა, რა მდგომარეობაში იყო ძმა. მხოლოდ საშინელ სუნს გრძნობდა, ხედავდა ჭუჭყსა და უწესრიგობას, ხედავდა, რომ იტანჯებოდა ავადმყოფი, ესმოდა მისი კვნესა და გრძნობდა, მისი შველა აღარაფრით შეიძლებოდა. აზრადაც არ მოსვლია, ჩაჰკვირვებოდა ავადმყოფის მდგომარეობის ყოველ წვრილმანს, ეფიქრა იმაზე, რანაირად იდო საბნის ქვეშ ეს გაძვალტყავებული სხეული, ეს მოხრილი, გამხდარი წვივები, თეძოები, ბეჭები და ხომ არ შეიძლებოდა, როგორმე უკეთესად დაეწვინა, გაეკეთებინა რამე ისეთი, რომ მთლად კარგად თუ არა, უკეთესად მაინც ეგრძნო თავი. მას ჟრუანტელი უვლიდა ტანში, როცა ამ წვრილმანებს

უფიქრდებოდა. იგი მტკიცედ იყო დარწმუნებული, რომ არაფრის გაკეთება არ შეიძლებოდა, – ვერც სიცოცხლეს გაუხანგრძლივებდა ავადმყოფს და ვერც ტანჯვას შეუმსუბუქებდა. მაგრამ შეგნება იმისა, რომ შეუძლებლად მიიჩნევდა ყოველგვარ შველას, საგრძნობი გამხდარიყო ავადმყოფისთვის და ეს აბრაზებდა მას. ლევინს ამის გამო კიდევ უფრო უძძიმდა იქ ყოფნა. ავადმყოფის ოთახში ყოფნა მისთვის სატანჯველად ქცეულიყო, მაგრამ იქ არყოფნაც უარესად ტანჯავდა. და იგი სულ იმიზეზებდა რაღაცას, ავადმყოფის ოთახიდან გადიოდა და ისევ მალე ბრუნდებოდა, რადგან მარტო ყოფნა არ შეეძლო.

კიტი კი სულაც არ ფიქრობდა, არ გრძნობდა და არ მოქმედებდა ასე. მას დანახვისთანავე შეებრაღა ავადმყოფი. ამ სიბრალოულს მის გულში სულაც არ გამოუწვევია ისეთი საშინელებისა და ზიზღის გრძნობა, რასაც მისი ქმარი განიცდიდა. მან იგრძნო, რომ საჭირო იყო მოქმედება, რათა დაწვრილებით შეეტყო ავადმყოფის მდგომარეობა და შემწეობა აღმოეჩინა მისთვის. და რადგან ოდნავადაც არ შეჰპარვია ეჭვი, რომ უნდა დახმარებოდა, აღარც იმაში დაეჭვებულა, რომ ეს შესაძლებელი იყო, მაშინვე შეუდგა საქმეს. მისი ყურადღება უმაღვე სწორედ იმ წვრილმანებმა მიიპყრო, რომლის ერთი გაფიქრებაც კი შიშის ჟრუანტელს ჰგვრიდა მის ქმარს. მან კაცი გაგზავნა ექიმის მოსაყვანადაც და აფთიაქშიც, უბრძანა, მასთან ერთად ჩამოსულ მსახურსა და მარია ნიკოლაევნას დაეგავათ, გაეწმინდათ მტვერი, მოერეცხათ იატაკი; თვითონაც რაღაცას რეცხავდა, ასუფთავებდა, რაღაცას უფენდა ავადმყოფს საბნის ქვეშ. მისი განკარგულებით რაღაც შემოჰქონდათ და გამოჰქონდათ ავადმყოფის ოთახში. თვითონაც რამდენჯერმე გავიდა თავის ნომერში და ყურადღებაც არ მიუქცევია ვიღაც ბატონებისთვის, რომელნიც დერეფანში ხვდებოდნენ, მოჰქონდა ავადმყოფისთვის ზეწრები, ბალიშისპირები, პირსახოცები, პერანგები.

ლაქია, რომელსაც საერთო დარბაზში სადილი მიჰქონდა ინჟინრებისთვის, რამდენჯერმე გაბრაზებული გამოცხადდა კიტის დაძახებაზე, მაგრამ ვერ შეძლო, არ შეესრულებინა კიტის ბრძანება, რადგან ისე ალერსიანად და დაჟინებით ეუბნებოდა, რომ ვერაფრით თავს ვერ დააღწევდი. ლევინს არ მოსწონდა ყოველივე ეს; არ სჯეროდა, რომ ეს რაიმე შეღავათს მოუტანდა ავადმყოფს. ყველაზე უფრო კი იმისი ეშინოდა, რომ

ნიკოლაი არ გაბრაზებულიყო ამაზე. მაგრამ ავადმყოფი არ ბრაზობდა, თუმცა კი, ეტყობოდა, გულგრილად უყურებდა ყოველივე ამას. მხოლოდ ერცხვინებოდა, საერთოდ კი თითქმის დაინტერესებული იყო იმით, თუ რას გააკეთებდა კიტი. ლევინმა, რომელიც კიტიმ ექიმთან გაგზავნა, სწორედ იმ დროს შემოაღო კარი, როცა ავადმყოფს კიტის განკარგულებით თეთრეულს უცვლიდნენ. ზურგის გრძელი, თეთრი ჩონჩხი, ზევით ამოშვერილი უზარმაზარი ბეჭის ძვლებით, გამოშვერილი ნეკნები და მალეები გაშიშვლებული იყო და მარია ნიკოლაევნამ ლაქიასთან ერთად ვერაფრით გაუყარა პერანგის სახელოში ავადმყოფის გრძელი, ჩამოკიდებული ხელი. კიტი, რომელმაც სწრაფად მიუხურა ლევინს კარი, არ იყურებოდა ავადმყოფისაკენ, მაგრამ მას ავადმყოფის კვნესა შემოესმა და სწრაფად გასწია მისკენ.

– ჩააცვით ჩქარა, – უთხრა მან.

– თქვენ ნუ მოდიხართ, – გაბრაზებით თქვა ავადმყოფმა, – მე თვითონ...

– რას ამბობთ? – ჰკითხა მარია ნიკოლაევნამ ავადმყოფს.

კიტიმ კი გაიგონა და მიხვდა, რომ ავადმყოფს რცხვენოდა, არ სიამოვნებდა მის წინაშე შიშველი ყოფნა.

– მე არ გიყურებთ, არ გიყურებთ! – უთხრა კიტიმ და გაუსწორა ხელი, – მარია ნიკოლაევნა, თქვენ იქითა მხრიდან მოუარეთ და გაასწორეთ, – დაუმატა მან.

– წადი, გეთაყვა, ჩემს ფუთაში პატარა შუშაა, – მიუბრუნდა კიტი ქმარს, – გვერდით უბეში. თუ შეიძლება, ის შუშა მომიტანე და მანამდე აქაც მიალაგებენ ყველაფერს.

როცა ლევინი შუშიანად ოთახში შებრუნდა, ავადმყოფი უკვე ლოგინში იწვა და მის ირგვლივ ყველაფერი სავსებით შეცვლილი იყო. მძიმე სუნი, ძმარნარევ სუნამოს სუნს შეეცვალა, რასაც ტუჩებწაშვერილი და ლოყებაწითლებული კიტი პატარა მილით ასხურებდა ირგვლივ. მტვერი აღარსად ჩანდა. საწოლის ქვეშ ხალიჩა იყო გაფენილი. მაგიდაზე ფაქიზად იყო მილაგებული შუშები, გრაფინები, საჭირო თეთრეული. იქვე იდო კიტის ხელსაქმეც broderie anglaise. მეორე მაგიდაზე, ავადმყოფის საწოლთან, ელაგა სასმელი, სანთელი და ფხვნილები. თვით ავადმყოფი, დაბანილი და

თმადავარცხნილი, სუფთა ზეწარზე, ამალღებულ ბალიშზე იწვა, სუფთა პერანგით, რომლის თეთრი საყელოდან საოცრად წვრილი კისერი უჩანდა. სახეზე ახალი იმედის სხივი შემატებოდა და თვალმოუშორებლად შეჰყურებდა კიტის.

ლევინის მოყვანილი ექიმი, რომელიც სადღაც კლუბში იპოვა, ის არ აღმოჩნდა, რომელიც ადრე მკურნალობდა ნიკოლაის და რომლითაც უკმაყოფილო იყო. ახალმა ექიმმა სასინჯი მილი ამოიღო, გასინჯა ავადმყოფი, თავი გადააქნია, წამლები გამოუწერა, ჯერ დაწვრილებით ელაპარაკა, როგორ უნდა მიეღო წამლები, მერე იმაზე, როგორი დიეტა უნდა დაეცვა. ურჩია, ჩაეყლაპა უმი ან თოხლო კვერცხი და ესვა სელტერის წყალი გარკვეული ტემპერატურის ახალმოწველილი რძით. როცა ექიმი წავიდა, ავადმყოფმა რაღაც უთხრა ძმას, ლევინმა მხოლოდ უკანასკნელი სიტყვები გაიგონა: „შენი კიტის“, და როცა დაინახა, როგორი თვალთ უყურებდა იგი კიტის, მიხვდა, რომ ნიკოლაი აქებდა მას. შემდეგ კატიასაც დაუძახა, ასე ეძახდა იგი კიტის.

– მე ბევრად უკეთესად ვგრძნობ თავს! – უთხრა მან, – აი, თქვენთან რომ ვყოფილიყავი, უკვე დიდი ხნის გამოჯანსაღებული ვიქნებოდი. რა კარგია! – მან ხელი მოჰკიდა კიტის ხელს, ტუჩებთან მიიტანა, მერე თითქოს შეეშინდა, ვაითუ ეს არ ესია მოვნოსო, გადაიფიქრა, თავი ანება და მხოლოდ ხელით მიუაღერსა მის ხელს. კიტიმ ორივე ხელი მოჰკიდა ამ ხელს და ჩამოართვა იგი.

– ახლა კი მარცხენა გვერდზე გადამაბრუნეთ და წადით დასაძინებლად, – თქვა მან.

ვერავინ გაიგონა ავადმყოფის ნათქვამი, მხოლოდ კიტი მიუხვდა, მიუხვდა იმიტომ, რომ განუწყვეტლივ გონებით ადევნებდა თვალს, რა სჭირდებოდა ავადმყოფს.

– მეორე გვერდზე უნდა გადაბრუნება, – უთხრა კიტიმ ქმარს, – ყოველთვის იმ გვერდზე სძინავს. შენ გადააბრუნე, უხერხულია მსახურის დაძახება. მე არ შემიძლია. თქვენ არ შეგიძლიათ? – მიუბრუნდა კიტი მარია ნიკოლაევნას.

– მეშინია, – უპასუხა მარია ნიკოლაევნამ.

მართალია, ლევინს აშინებდა ამ საზარელი სხეულის ხელის შემოხვევა, ხელის შეხება საბნის ქვეშ სწორედ იმ ადგილებისა,

რომელნიც არ უნდოდა სცოდნოდა, მაგრამ ცოლის გავლენით მანაც მიიღო თავისებური მტკიცე სახე, რასაც კარგად იცნობდა კიტი და ხელი მოხვია ავადმყოფს. მიუხედავად თავისი ღონისა, ლევინი გააოცა ამ ძალღონეგამოცლილი სხეულის უცნაურმა სიმძიმემ. სანამ ლევინს კისერზე ჰქონდა შემოხვეული ძმის ვეებერთელა გაძვალტყავებული ხელი და გვარდზე აბრუნებდა, კიტიმ სწრაფად, შეუმჩნევლად გადააბრუნა და შეასწორა ბალიში, მერე თავი გაუსწორა ავადმყოფს, უკან გადაუწია თხელი თმა, რომლებიც ისევ მიწებებოდნენ საფეთქლებზე.

ავადმყოფმა ხელი მოჰკიდა ლევინის ხელს, ლევინი გრძნობდა, რომ მას რაღაც უნდოდა გაეკეთებინა ამ ხელისთვის, სადღაც ეწეოდა მას. ლევინიც გარინდებული დანებდა. ავადმყოფმა ტუჩებთან მიიტანა ლევინის ხელი და აკოცა. ლევინი ქვითინისაგან აკანკალდა, ძალა აღარ ეყო რაიმეს სათქმელად და ოთახიდან გავიდა.

XIX

„ბრძენთა ბრძენთ დაუმალა და ბავშვებსა და უგუნურთ კი გაანდო“, – ასე ფიქრობდა ლევინი თავის მეუღლეზე, როცა იმ საღამოს ელაპარაკებოდა კიტის.

ლევინს იმიტომ კი არ ახსენდებოდა სახარების სიტყვები, რომ თავის თავს ბრძენთა ბრძენად მიიჩნევდა. იგი არ თვლიდა თავს ბრძენთა ბრძენად, მაგრამ არ შეეძლო, არ სცოდნოდა, რომ იგი უფრო ჭკვიანი იყო, ვიდრე მისი მეუღლე ან აგაფია მიხაილოვნა, არ შეეძლო, არ სცოდნოდა, რომ როცა სიკვდილზე ფიქრობდა, მთელ სულსა და გულს აქსოვდა ამ ფიქრში. მან ისიც იცოდა, რომ ბევრ დიდმოაზროვნე მამაკაცს, რომელთა აზრებიც წაკითხული ჰქონდა, უფიქრია ამაზე, მაგრამ მათ ერთი მეასედიც არ სცოდნიათ იმისა, რაც ამის შესახებ მისმა მეუღლემ და აგაფია მიხაილოვნამ იცოდნენ. რაც უნდა დიდად განსხვავებული ყოფილიყო ერთმანეთისგან ეს ორი ქალი – აგაფია მიხაილოვნა და კატია, როგორც ეძახდა მას ნიკოლაი და ლევინისთვისაც ახლა განსაკუთრებით სასიამოვნო იყო ასე

დაეძახა ცოლისთვის, ამაში მაინც ძალიან ჰგავდნენ ერთმანეთს. ორივემ კარგად იცოდა, რა იყო სიკვდილი და რა – სიკვდილი, ისე, რომ ეჭვი არ ეპარებოდათ ამაში და თუმცა ჰასუს ვერ გასცემდნენ, ვერც გაიგებდნენ იმ კითხვებს, რომლებიც თავში უტრიალებდა ლევინს, მაგრამ არც ერთს არ ეპარებოდა ეჭვი ამ მოვლენის მნიშვნელობაში, სრულიად ერთნაირად უყურებდნენ ამას და იზიარებდნენ არა მარტო ერთმანეთის, არამედ მილიონობით ადამიანის შეხედულებებს. დამამტკიცებელი იმისა, რომ ორივემ მტკიცედ იცოდა, რას წარმოადგენდა სიკვდილი, ის იყო, რომ დაუეჭვებლად იცოდნენ, რა უნდა გაეკეთებინათ მომაკვდავთათვის და არც აშინებდათ ეს. ლევინმა და სხვებმაც, თუმცა მათ ბევრი რამ შეეძლოთ ეთქვათ სიკვდილის შესახებ, ეტყობა, არ იცოდნენ ეს, იმიტომ, რომ ეშინოდათ და არც იცოდნენ, რა უნდა გაეკეთებინათ, როცა ადამიანი კვდებოდა. ლევინი ახლა მარტო რომ ყოფილიყო თავის ძმა ნიკოლაისთან, შეძრწუნებული დაუწყებდა ყურებას ძმას, კიდევ უფრო შეძრწუნებული დაელოდებოდა სიკვდილს და ამის მეტს ვერაფერს გააკეთებდა.

უფრო მეტი, მან ისიც კი არ იცოდა, რა ეთქვა ძმისთვის, როგორ შეეხედა ან რანაირად გაევილო მის ოთახში. გარეშე საგანზე ლაპარაკი შეურაცხმყოფლად ეჩვენებოდა და შეუძლებელიც იყო; სიკვდილზე ან რაიმე სამწუხარო საგანზე საუბარიც არ შეიძლებოდა; დუმლიც ასევე შეუძლებელი იყო. რომ ვუყურო, იფიქრებს, თითქოს მისი შესწავლა მინდა და მეშინია; არ ვუყურო და ეგონება, სხვა რამეზე ფიქრობსო, თითის წვერებზე გავიარო, ვაითუ ეწყინოს, ჩვეულებრივი ნაბიჯით სიარული კი მრცხვენიაო. კიტი კი, ეტყობა, არ ფიქრობდა და არც ჰქონდა დრო ეფიქრა თავის თავზე; იგი მხოლოდ ავადმყოფზე ფიქრობდა, იმიტომ, რომ რაღაც იცოდა და ყველაფერი კარგად გამოსდიოდა. კიტი თავის თავზეც ემუსაიფებოდა, ქორწილზეც, კიდევ უღიმოდა, კიდევ იბრალებდა, კიდევ უაღერსებდა, აგონებდა გამოჯანმრთელების შემთხვევებს და ყველაფერი კარგად გამოსდიოდა; ალბათ, იცოდა რაღაც. კიტისა და აგაფია მიხაილოვნას მოქმედება რომ არ იყო ინსტინქტური, ცხოველური, არაგონივრული, ამას ამტკიცებდა ის, რომ გარდა ფიზიკური მოვლისა და ტანჯვის შემსუბუქებაზე ზრუნვისა, აგაფია მიხაილოვნაც და კიტიც მოითხოვდნენ მომაკვდავისთვის კიდევ რაღაც ისეთს, უფრო მნიშვნელოვანს,

ვიდრე ფიზიკური მოვლა იყო, მოითხოვდნენ რაღაც ისეთს, რასაც საერთო არაფერი ჰქონდა ფიზიკურ პირობებთან. როცა ვიღაც გარდაცვლილ მოხუცზე ლაპარაკობდა, აგაფია მიხაილოვნამ თქვა: „რა გაეწყობა, მადლობა ღმერთს, აზიარეს კიდეც, ზეთიც უკურთხეს, ღმერთმა ყველას მისცეს ასეთი სიკვდილი“. კიტიც სწორედ ასევე იქცეოდა. გარდა იმისა, რომ ზრუნავდა თეთრეულზე, სასმელ-საჭმელსა და იმაზე, რომ ავადმყოფს ნაწოლები არ გასჩენოდა, პირველივე დღეს დაითანხმა იგი, აუცილებელია ზიარება და ზეთის კურთხევაო.

ღამით, როცა კიტი და ლევინი თავიანთ ნომერში დაბრუნდნენ დასაძინებლად, ლევინი თავჩაქინდრული ჩამოჯდა და არ იცოდა, რა გაეკეთებინა. მას არათუ არ შეეძლო ფიქრი ვახშამზე, დაძინებაზე ან იმაზე, თუ როგორ მოქცეულიყვნენ, არამედ ცოლთან ლაპარაკსაც კი ვეღარ ახერხებდა: ესეც სამარცხვინოდ ეჩვენებოდა. კიტი კი, პირიქით, ჩვეულებრივზე უფრო საქმიანი იყო. ჩვეულებრივზე უფრო გამოცოცხლებულიც კი ჩანდა. მან უბრძანა მოეტანათ ვახშამი, თვითონვე ამოალაგა ნივთები, ლოგინის გაშლაშიც დაეხმარა მსახურს, სპარსული ფხვნილის მოფრქვევაც კი არ დავიწყებია ლოგინზე. მას ისეთივე ადგზნება და სწრაფი მოსაზრების უნარი დაუფლებოდა, რასაც განიცდიან ხოლმე მამაკაცები ომისა და ბრძოლის წინ, მათი სიცოცხლის სახიფათო, გადამწყვეტ წუთებში, როცა მამაკაცი ერთხელ და სამუდამოდ დაანახვებს ყველას თავის უნარს და იმას, რომ განვლილ ცხოვრებას მისთვის ფუჭად არ ჩაუვლია და სულ ამ წუთებისთვის ემზადებოდა.

კიტის ყველაფერი მარჯვედ გამოსდიოდა და ჯერ თორმეტი საათიც არ იყო, რომ უკვე ყველაფერი ამოლაგებული ჰქონდა, ყველაფერი ისე ლამაზად, ფაქიზად და რაღაც განსაკუთრებულად ელაგა, რომ ნომერი სახლს, კიტის ოთახებს დაემსგავსა: ლოგინი გაშლილი იყო, ჯაგრისები, სავარცხლები, სარკეები ყველაფერი თავის ადგილას ელაგა, პატარა ხელსახოცებიც დაფენილი იყო.

ლევინს ახლა მიუტევებელ ცოდვად ეჩვენებოდა ჭამა, ძილი, ლაპარაკი და გრძნობდა, რომ ყოველი მისი მოძრაობა უწესო იყო. კიტი კი ჯაგრისებს ალაგებდა, მაგრამ ყოველივე ამას ისე აკეთებდა, რომ ამაში არაფერი იყო შეურაცხმყოფელი.

ჭამა ვერც ერთმა ვერ შეძლო, კარგა ხანს დაძინებაც ვერ მოახერხეს და დიდხანს არც დაწოლილან დასაძინებლად.

– დიდად მოხარული ვარ, რომ სახვალიოდ ზეთის კურთხევაზე დავითანხმე, – ამბობდა კიტი, რომელიც კოფთის ამარა გასაშლელი სარკის წინ იჯდა და წმინდა სავარცხლით რბილ, სურნელოვან თმას ივარცხნიდა, – მე არასოდეს დავსწრებივარ ზეთის კურთხევას, მაგრამ ვიცი, დედამ მითხრა, რომ ამ დროს განკურნების ლოცვებს კითხულობენ.

– ნუთუ შენ ფიქრობ, რომ შესაძლებელია განკურნება? – უთხრა ლევინმა, იგი მისჩერებოდა კიტის მრგვალ კეფაზე გავლებულ ვიწრო ზოლს, რომელიც ყოველთვის იფარებოდა, როცა კიტი გადაივარცხნიდა თმას.

– მე ვკითხე ექიმს: სამ დღეზე მეტს ვერ იცოცხლებსო, მითხრა. მაგრამ განა მათ შეუძლიათ ამის ცოდნა? მე მაინც ძალიან მიხარია, რომ დავითანხმე, – თქვა კიტიმ და თმის ქვევიდან ალმაცერად ახედა ქმარს, – ყველაფერი შეიძლება მოხდეს, – დაუმატა მან და სახეზე ის განსაკუთრებული, თითქოს ეშმაკური გამომეტყველება აღებეჭდა, როგორც ყოველთვის ჰქონდა ხოლმე, როცა სარწმუნოებაზე ლაპარაკობდა.

როცა კიტი და ლევინი ჯერ კიდევ საცოლუ და საქმრო იყვნენ, ერთხელ მოუხდათ საუბარი სარწმუნოებაზე; მას შემდეგ არც ერთს აღარ წამოუწყია ამაზე ლაპარაკი, მაგრამ კიტი ყოველთვის დადიოდა ეკლესიაში, ისმენდა ლოცვებს, მშვიდი შეგნებით იმისა, რომ ასე იყო საჭირო. მართალია, ლევინს არ სწამდა ეს, მაგრამ კიტის მაინც მტკიცედ სჯეროდა, რომ მისი ქმარიც ისეთივე და კიდევ უფრო უკეთესი ქრისტიანი იყო, ვიდრე კიტი, რომ ყველაფერი, რასაც იგი სარწმუნოებაზე ამბობდა, ერთი მისი სასაცილო მამაკაცური საქციელთაგანი იყო, ისე როგორც broderie anglaise შესახებ იტყოდა ხოლმე: კეთილი ადამიანები ამოკემსავენ ამ ნახვრეტებს, შენ კი განზრახ ჭრიო, და ა. შ.

– მაგრამ ამ ქალმა, მარია ნიკოლაევნამ, ვერ შეძლო ყოველივე ამის მოწყობა, – უთხრა ლევინმა, – და... უნდა გამოგიტყდე, მე ძალიან, ძალიან მოხარული ვარ, რომ წამოხვედი. შენ ისეთი უმანკოება ხარ, რომ... – მან ხელი მოჰკიდა კიტის ხელს და კი არ უკოცნია (მას უწესობად მოეჩვენა კოცნა სიკვდილის ასეთი სიახლოვის დროს), არამედ დამნაშავის გამომეტყველებით მხოლოდ ხელი მოუჭირა ხელზე და შეხედა კიტის გაბრწყინებულ თვალებში.

– შენ მარტო ისე დაიტანჯებოდი, – უთხრა კიტიმ და ზევით ასწია ხელები, რომლებიც მის სიამოვნებისაგან შეფაკლულ ლაწვებს ფარავდნენ, ზევით აიკრიფა თმა და სარჭებით დაიმაგრა, – არა, – განაგრძო კიტიმ, – მან არ იცოდა... მე კი, საბედნიეროდ, ბევრი რამ ვისწავლე სოდენში.

– ნუთუ იქაც ასეთი ავადმყოფები იყვნენ?

– უარესი.

– ჩემთვის საშინელებაა იმის ფიქრი, რომ ველარ ვიხილავ მას ისეთს, როგორიც ახალგაზრდობაში იყო... შენ არ დაიჯერებ, რა შესანიშნავი ახალგაზრდა იყო, მაგრამ მაშინ არ მესმოდა მისი.

– მჯერა, მჯერა, მე ვგრძნობ, რომ ჩვენ შესანიშნავი მეგობრები ვიქნებოდით, – თქვა კიტიმ და თვითონვე შეაშინა თავისივე ნათქვამმა, ქმარს გადახედა და თვალები ცრემლებით აევსო.

– დიახ, ვიქნებოდით, – მწუხარედ ჩაილაპარაკა ლევინმა, – ეს სწორედ ერთი იმ ადამიანთაგანი იყო, რომელზეც იტყვიან ხოლმე, საამქვეყნოდ არ არის გაჩენილი.

– მაგრამ ჩვენ კიდევ ბევრი ასეთი დღე მოგველის, უნდა დავიძინოთ, – თქვა კიტიმ და პაწაწინა საათზე დაიხედა.

XX

სიკვდილი

მეორე დღეს ავადმყოფი აზიარეს და ზეთი უკურთხეს. ამ წესების აღსრულების დროს ავადმყოფი ნიკოლაი ლევინი მხურვალედ ლოცულობდა, როცა იგი ფერადი ხელსახოცით გადაფარებულ ლომბერის მაგიდაზე დასვენებულ ხატს მისჩერებოდა, მის ფართო თვალებში ისეთი მხურვალე ვედრება და იმედი იხატებოდა, რომ ლევინისთვის მეტად მძიმე შეიქნა ამის ყურება. მან იცოდა, რომ ეს მხურვალე ვედრება და იმედი კიდევ უფრო მეტად გაუძნელებდა ძმას განშორებას ცხოვრებასთან, რომელიც ასე უყვარდა. ლევინი იცნობდა ძმას და იცოდა მისი ფიქრთა მსვლელობა; მან იცოდა,

მისი ურწმუნოება იმან კი არ წარმოშვა, რომ მისთვის რწმენის გარეშე უფრო იოლი იყო ცხოვრება, არამედ თანამედროვე მეცნიერების ახსნამ სამყაროს მოვლენათა შესახებ თანდათან გააძევა რწმენა და ამიტომაც მისი მობრუნება სარწმუნოებისაკენ არ იყო კანონიერი, რომ ეს იმავე აზროვნების გზით არ მომხდარა, ეს იყო დროებითი, ანგარებიანი მობრუნება განკურნების რაღაც გიჟური იმედით. ლევინმა ისიც იცოდა, რომ კიტიმ კიდევ უფრო გაუცხოველა ნიკოლაის ეს იმედი თავისი ნაამბობით იმ არაჩვეულებრივ განკურნებათა შესახებ, რომელიც მას გაგონილი ჰქონდა. ყოველივე ეს იცოდა ლევინმა და უზომოდ იტანჯებოდა, როცა შეჰყურებდა ძმის ვედრებითა და იმედით აღსავსე მზერას, ძვალ-ტყავად ქცეულ ხელის მტევანს, რომელსაც ძლივსღა სწევდა ზევით და იწერდა პირჯვარს ძალუმად დაძაბულ შუბლზე, როცა ხედავდა ამ წინ წამოწეულ მხრებსა და მოხიზინე დაცარიელებულ მკერდს, რომელსაც უკვე აღარ შეეძლო შეეხიზნა ის სიცოცხლე, რისთვისაც ევედრებოდა ავადმყოფი. ზიარების მიღების დროს ლევინიც ლოცულობდა და აკეთებდა იმას, რაც მას, ურწმუნო ადამიანს, ათასჯერ მაინც გაუკეთებია. იგი მიმართავდა ღმერთს და ეუბნებოდა: „თუ შენ მართლა არსებობ, გააკეთე ისე, რომ განიკურნოს ეს ადამიანი (ეს ხომ მრავალჯერ მომხდარა) და ამით იხსნი მასაც და მეც“.

მრონის ცხების შემდეგ უეცრად ავადმყოფმა ბევრად უკეთ იგრძნო თავი. მთელი ერთი საათის განმავლობაში ერთხელაც არ დაუხველებია, სულ იღიმებოდა, ხელებს უკოცნიდა კიტის, ცრემლმორეული მადლობას უხდიდა და ეუბნებოდა, კარგად ვარ, არსად არაფერი მტკივა და ვგრძნობ, მადა და ღონე მომემატაო. თვითონვე წამოიწია კიდევ ლოგინიდან, წვნიანი რომ მოუტანეს, კატლეტიც მოითხოვა... მართალია, ავადმყოფი უიმედო იყო და ერთი შეხედვითაც შეიძლებოდა თქმა, მისი განკურნება შეუძლებელიაო, მაგრამ კიტი და ლევინი ამ ერთი საათის განმავლობაში ერთსა და იმავე სინარულსა და თან შიშს განიცდიდნენ იმის გამო, ვაითუ ვცდებითო.

– უკეთ არის? – დიახ, ბევრად უკეთ. – საოცარია, – არაფერია საოცარი. – მაინც უკეთ გრძნობს თავს, – ჩურჩულით იმეორებდნენ ისინი და უღიმოდნენ ერთმანეთს.

მაგრამ ეს თავის მოტყუება დიდხანს არ გაგრძელებულა. ავადმყოფმა დამშვიდებით დაიძინა, მაგრამ ნახევარი საათის

შემდეგ ისევ გამოაღვიდა ხველამ და უცებ ყოველგვარი იმედი გაუქრათ ავადმყოფსაც და მის ირგვლივ მყოფთაც, წინანდელი იმედის მოგონების გარეშეც, ამ ტანჯვის თვალსაჩინოებამ, უეჭველია, ყოველგვარი იმედი გაუქრო ლევინსაც, კიტისაც და ავადმყოფსაც.

ავადმყოფს აღარ გახსენებია ის, რაც ასე სჯეროდა ამ ნახევარი საათის წინ, თითქოს რცხვენოდა კიდეც ამის გახსენება, მან სასუნთქებლად მოითხოვა იოდისანი შუშა, რომელსაც ზევიდან დაჩხვლექტილი ქალაღი ჰქონდა გადაფარებული. ლევინმა შუშა მიაწოდა და ავადმყოფმა ახლა ლევინს მიაპყრო ისეთივე ცხოველი იმედით აღსავსე თვალები, როგორც ზეთის კურთხევის დროს ჰქონდა, თითქოს მისგან მოითხოვდა ექიმის სიტყვების დადასტურებას, იოდის შესუნთქვა სასწაულებს ახდენსო.

– კატია არ არის აქ? – ხრინწიანი ხმით იკითხა ავადმყოფმა და მიიხედ-მოიხედა, როცა ლევინმა უხალისოდ დაადასტურა ექიმის სიტყვები, – არ არის, მაშ, შეიძლება თქმა... მე მისთვის გავითამაშე ეს კომედია. იგი ისეთი საყვარელია, მაგრამ ჩვენ კი, მე და შენ, ველარ მოვიტყუებთ თავს. აი, ეს მწამს, – თქვა მან, გაძვალტყავებული ხელები იოდის შუშას მოუჭირა და ცხვირთან მიიტანა.

საღამოს რვა საათზე, როცა ლევინი და კიტი თავიანთ ნომერში ჩაის სვამდნენ, მათთან ქოშინით შეიჭრა მარია ნიკოლაევნა, იგი გაფითრებული იყო და ტუჩები უთრთოდა.

– კვდება! – ჩურჩულით თქვა მან, – მეშინია, საცაა მოკვდება.

ორივე გაიქცა მასთან. ავადმყოფი ლოგინიდან წამოწეულიყო, ხელით ლოგინს დაჰყრდნობოდა, გრძელი ბეჭები მოეხარა და თავი ჩაექინდრა.

– რას გრძნობ? – ჩურჩულით ჰკითხა ლევინმა დუმილის შემდეგ.

– ვგრძნობ, რომ მივემგზავრები, – ძლივძლივობით, მაგრამ საოცრად მკაფიოდ, ნელ-ნელა თქვა ნიკოლაიმ. თავი არ აუწევია, მხოლოდ თვალები აღაპყრო ზევით, მაგრამ ძმის სახე მაინც ვერ დაინახა, – კატია, წადი, – თქვა ისევ ავადმყოფმა.

ლევინი წამოხტა, ჩურჩულით უბრძანა და აიძულა კიტი,

ოთახიდან გასულიყო.

– მივემგზავრები, – გაიმეორა კვლავ ავადმყოფმა.

– რატომ გგონია? – უთხრა ლევინმა, მხოლოდ იმისთვის, რომ ეთქვა რამე.

– იმიტომ, რომ მივემგზავრები, – თითქოს ეს სიტყვა შეუყვარდაო, ისე გაიმეორა ავადმყოფმა, – მოვიდა აღსასრული.

მარია ნიკოლაევნა ავადმყოფს მიუახლოვდა.

– დაწოლილიყავით, უფრო მოისვენებდით, – უთხრა მან.

– მალე მშვიდად დავწვები, – თქვა ავადმყოფმა, – მკვდარი, – დამცინავად და გაბრაზებით დასძინა მან, – თუმცა დამაწვინეთ, თუ გინდათ.

ლევინმა გულაღმა დააწვინა ძმა, თვითონაც გვერდით მიუჯდა და სუნთქვაშეკრული მიაჩერდა მის სახეს. მომაკვდავი თვალებდახუჭული იწვა, მხოლოდ შუბლზე ხანდახან შეუთამაშდებოდა კუნთი, როგორც ღრმა და დაძაბული ფიქრებით გათანგულ ადამიანს. ლევინი უნებურად მასთან ერთად ფიქრობდა, რა ხდებოდა ახლა მასში და ძალას ატანდა თავს, გაჰყოლოდა მის ფიქრებს. ავადმყოფის მკაცრ, დამშვიდებულ სახის გამომეტყველებასა და წარბებს ზემოთ კუნთის თამაშზე ამჩნევდა, რომ მომაკვდავისთვის ნათელი ეფინებოდა რაღაცას, ნათელი ეფინებოდა იმას, რაც ლევინისთვის კვლავ წყვილიადით მოცული რჩებოდა.

– დიახ, დიახ, ასე, – ნელა, სვენებ-სვენებით თქვა მომაკვდავმა, – მოიცათ, – და ისევ დადუმდა, – ასე! – უცბად დამშვიდებულად გააჭიანურა, თითქოს მისთვის ყოველივე გადაჭრილიაო, – ოჰ, ღმერთო ჩემო! – თქვა მან და მძიმედ ამოიოხრა.

მარია ნიკოლაევნამ ფეხები გაუსინჯა, – უცივდება, – წაიჩურჩულა მან.

დიდხანს, ძალიან დიდხანს, როგორც მოეჩვენა ლევინს, ავადმყოფი უძრავად იწვა. მაგრამ კვლავ ცოცხალი იყო, მხოლოდ ხანდახან ამოიოხრებდა ხოლმე. ლევინი უკვე მოიქანცა ამდენი ფიქრით, იგი გრძნობდა, რომ რაც უნდა ძალა დაეტანებინა თავისი თავისთვის, მისთვის მაინც გაუგებარი

დარჩებოდა, რად იყო ასე. იგი გრძნობდა, რომ დიდი ხანია დაშორდა მომაკვდავს, უკვე აღარ შეეძლო სიკვდილზე ფიქრი და უნებურად ის აწრი უტრიალებდა თავში, რა უნდა გაეკეთებინა ახლა, ამ წუთში: უნდა დაუხუჭო თვალები, ჩააცვა ტანისამოსი, შეუკვეთო კუბო. და საოცარი იყო ის, რომ სრულიად გულგრილად ფიქრობდა ამაზე, მწუნარებას აღარ გრძნობდა ძმის დაკარგვის გამო და აღარც სიბრაულს განიცდიდა. თუ რაიმე გრძნობა ჰქონდა ახლა ძმისადმი, ეს უფრო შური იყო იმის გამო, რომ მომაკვდავმა იცოდა რაღაც ისეთი, რაც კვლავ მიუწვდომელი რჩებოდა ლევინისთვის.

ლევინი კიდევ დიდხანს იჯდა ასე და ელოდა აღსასრულს, მაგრამ ეს აღსასრული აღარ მოდიოდა. კარი გაიღო და კარში კიტი გამოჩნდა. ლევინი წამოდგა, რათა შეეჩერებინა კიტი, მაგრამ სწორედ იმ დროს გაიგონა, როგორ შეირხა მომაკვდავი.

– ნუ წახვალ, – თქვა ნიკოლაიმ და ხელი გაუწოდა. ლევინმაც თავისი ხელი შეაშველა და გაბრაზებით აუქნია ხელი ცოლს, რათა ოთახიდან გასულიყო.

ლევინს ხელში ეჭირა მომაკვდავი ძმის ხელი და ასე იჯდა ნახევარი საათი, ერთი საათი, კიდევ ერთი საათი. ახლა იგი სულ აღარ ფიქრობდა სიკვდილზე. ახლა იმაზე ფიქრობდა, თუ რას აკეთებდა კიტი, ვინ ცხოვრობდა მეზობელ ნომერში, საკუთარი სახლი ჰქონდა თუ არა ექიმს. მოუნდა ჭამა და ძილი. ფრთხილად გაითავისუფლა ხელი და ფეხები გაუსინჯა. ფეხები ცივი ჰქონდა, მაგრამ ავადმყოფი მაინც სუნთქავდა. ლევინმა ისევ დააპირა ფეხაკრეფით გასულიყო ოთახიდან, მაგრამ ავადმყოფი ისევ შეინძრა და უთხრა: – ნუ წახვალ.

ინათა. ავადმყოფის მდგომარეობა იგივე იყო. ლევინმა ნელ-ნელა გაითავისუფლა ხელი, ისე, რომ არ შეუხედავს ავადმყოფისთვის, თავის ოთახში გავიდა და დაიძინა. როცა გაიღვიძა, ნაცვლად იმისა, ძმის სიკვდილის ამბავი გაეგო, რისი მოლოდინიც ჰქონდა, შეიტყო, რომ ძმას ისევ წინანდელი მდგომარეობა დაუბრუნდა. ისევ ჯდებოდა ლოგინზე, ახველებდა, საჭმელიც მოითხოვა, ალაპარაკდა კიდევ, ისევ დაანება თავი სიკვდილზე ლაპარაკს, ისევ დაუბრუნდა გამოჯანმრთელების იმედი და წინანდელზე უფრო გაღიზიანებული და პირქუში შეიქნა. ვერავინ, ვერც ძმამ, ვერც კიტიმ, ვერ შეძლო მისი დამშვიდება. ყველას უბრაზდებოდა, ყველას უსიამოვნო სიტყვებს ეუბნებოდა, მათ

უსაყვედურებდა თავის ტანჯვას და მოითხოვდა, ცნობილი ექიმი ჩამოეყვანათ მოსკოვიდან. ყველა შეკითხვაზე, თავს როგორ გრძნობო, ერთნაირი გაბოროტებითა და საყვედურით პასუხობდა.

– საშინლად, აუტანლად ვიტანჯები!

ავადმყოფი სულ უფრო და უფრო წვალობდა, განსაკუთრებით აწუხებდა ნაწოლები, რომელთა განკურნება უკვე აღარ შეიძლებოდა, სულ უფრო და უფრო მეტად ბრაზობდა ირგვლივ მყოფებზე, საყვედურობდა ყველაფერზე და განსაკუთრებით იმის გამო, რომ არ ჩამოუყვანეს მოსკოვიდან ექიმი. კიტი ყოველნაირად ცდილობდა ავადმყოფის დახმარებას, დამშვიდებას; მაგრამ ყველაფერი ამას იყო და ლევინი ხედავდა, რომ კიტი იტანჯებოდა ფიზიკურადაც და სულიერადაც, თუმცა არ ამჟღავნებდა ამას. გრძნობა სიკვდილისა, რომელიც ყველას აღუძრა ნიკოლაის სიცოცხლესთან გამოთხოვებამ იმ ღამეს, როცა ძმას მოუხმო, უკვე დაიმსხვრა. ყველამ იცოდა, რომ იგი აუცილებლად მალე მოკვდებოდა, რომ უკვე ნახევრად მკვდარი იყო. ყველას ერთი სურვილიღა ჰქონდა, რაც შეიძლება მალე მოღებოდა ბოლო, თუმცა ყველა მალავდა ამას, – ასმევდნენ წამლებს, ეძებდნენ ექიმებს, ატყუებდნენ მასაც, საკუთარ თავსაც და ერთმანეთსაც. ყველაფერი ეს სიცრუე იყო, საზიზღარი, შეურაცხმყოფელი, ბილწი სიცრუე. და ამ სიცრუეს ყველაზე მტკივნეულად ლევინი განიცდიდა თავისი ხასიათისა და იმის გამო, რომ ყველაზე მეტად მას უყვარდა მომაკვდავი.

ლევინმა, რომელსაც დიდი ხანია უტრიალებდა თავში ის აზრი, სიკვდილის წინ მაინც შეერიგებინა ძმები, წერილი მისწერა სერგეი ივანოვიჩს და როცა პასუხი მიიღო მისგან, წერილი ავადმყოფსაც წაუკითხა. სერგეი ივანოვიჩი იწერებოდა, ჩამოსვლა არ შემიძლიაო და გულის ამაჩუყებელი სიტყვებით სთხოვდა ძმას პატიებას.

ავადმყოფმა არაფერი თქვა ამაზე.

– მაინც რა მივწერო? – ჰკითხა ლევინმა, – ვფიქრობ, აღარ უწყრები მას?

– არა, სულაც არა! – უპასუხა კითხვით განაწყენებულმა ნიკოლაიმ, – მისწერე, ექიმი გამოგზავნოს.

სამმა ტანჯვის დღემ კიდევ გაიარა. ავადმყოფი იმავე მდგომარეობაში იყო. მისი სიკვდილის მსურველი იყო ახლა ყველა, ვინც კი ხედავდა მას: სასტუმროს მოსამსახურენიც, სასტუმროს პატრონიც, მობინადრენიც, ექიმიც, მარია ნიკოლაევნაც, ლევინიც და კიტიც. მხოლოდ ავადმყოფი არ ამჟღავნებდა ამ გრძნობას, პირიქით, ბრაზობდა, რომ არ ჩამოუყვანეს ექიმი, ისევ სვამდა წამლებს და ლაპარაკობდა სიცოცხლეზე. მხოლოდ იშვიათად, როცა ოპიუმის წუთით შეუწებებდა ტანჯვას და თავდავიწყებას ეძლეოდა, ნახევრად მძინარე ლაპარაკობდა იმას, რასაც სხვებზე მეტად შეებოჭა მისი სული: „ოხ, ნეტავ მალე იქნებოდეს აღსასრული!“ ანდა: „როდის მოეღება ამას ბოლო!“.

ტანჯვა, რომელიც თანდათან ძლიერდებოდა, მაინც თავისას შვრებოდა და სასიკვდილოდ ამზადებდა ავადმყოფს. არ არსებობდა ისეთი მდგომარეობა, რომელშიც მოსვენება ეგრძნო, არ იყო არც ერთი წუთი, რომ ავადმყოფს თავდავიწყება ეგრძნო, არ იყო არც ერთი ასო სხეულისა, რომელიც არ ტოვებდა, არ ტანჯავდა ავადმყოფს. თვით მოგონებები, შთაბეჭდილებები და ფიქრიც კი ამ სხეულზე ისეთივე ზიზღს იწვევდა ავადმყოფში, როგორსაც თვით ეს სხეული. ადამიანების დანახვა, მათი საუბარი, საკუთარი მოგონებები – ყველაფერი სატანჯველად ქცეულიყო მისთვის. მის ირგვლივ მყოფებიც გრძნობდნენ ამას და შეუგნებლად უფლებას არ აძლევდნენ თავს, მისი თანდასწრებით თავისუფლად ემოძრავათ, ელაპარაკათ ან გამოეთქვათ თავისი სურვილი. ავადმყოფის მთელი სიცოცხლე ერთ ტანჯვის გრძნობად და ამ ტანჯვიდან თავის დაღწევის სურვილად ქცეულიყო.

ეტყობა, მასში უკვე მომხდარიყო ის გარდატეხა, რომელიც აიძულებდა, სიკვდილი საკუთარი სურვილის დაკმაყოფილებად და ბედნიერებად მიეღო. წინათ ყოველი სურვილი, გამოწვეული ტანჯვის ან რაიმეს ნაკლოვანებით, როგორცაა შიმშილი, დაღლილობა, წყურვილი, სხეულის საშუალებით კმაყოფილდებოდა და ეს ნეტარებას ანიჭებდა; ახლა კი ეს ნაკლოვანება ან ტანჯვა ვეღარ კმაყოფილდებოდა და დაკმაყოფილების ყოველი სურვილი ახალ ტანჯვას იწვევდა. ამიტომაც ყველა მისი სურვილი ერთ სურვილად იქცა – როგორმე თავი დაეღწია ამ ტანჯვისა და საკუთარი სხეულისაგან, რომელიც ტანჯვის წყაროდ ქცეულიყო. მაგრამ

სიტყვები ველარ ეპოვა ამ გათავისუფლების სურვილის გამოსახატავად, ამიტომაც არაფერს ამბობდა ამაზე და ჩვეულებრივ იმ სურვილთა დაკმაყოფილებას მოითხოვდა, რომელთა აღსრულებაც უკვე შეუძლებელი იყო. „გადამაბრუნეთ მეორე გვერდზე“, იტყოდა იგი და იმავე წუთს მოითხოვდა ისევ წინანდებურად დაეწვინათ. „მომიტანეთ ბულიონი. წაიღეთ ბულიონი. მომიყევით რამე, რას გაჩუმებულხართ“. და როგორც კი დაიწყებდნენ ლაპარაკს, მაშინვე თვალებს დახუჭავდა და სახეზე მოქანცულობა, გულგრილობა და ზიზღი აღებეჭდებოდა.

ქალაქში ჩამოსვლის მეათე დღეს კიტი ავად გახდა. თავის ტკივილი და პირის ღებინება აუვარდა და მთელ დილას ლოგინიდან არ წამომდგარა.

ექიმმა უთხრა, ეს მოქანცულობისა და მღელვარების ბრალიაო და სულიერი სიმშვიდე ურჩია.

კიტი ნასადილევს მაინც წამოდგა და როგორც ყოველთვის, თავისი ხელსაქმით ავადმყოფისაკენ გასწია. ავადმყოფმა მკაცრად ახედა კიტის და ზიზღით გაიღიმა მის სიტყვებზე, ავად ვიყავიო. ამ დღეს ავადმყოფი სულ ცხვირს იხოცავდა და შესაბრალისად კვნესოდა.

– როგორ გრძნობთ თავს? – ჰკითხა მას კიტიმ.

– უარესად, – ძლივს თქვა ავადმყოფმა, – მტკივა!

– სად გტკივათ?

– ყველგან.

– აი, ნახეთ, დღეს გათავდება, – მართალია, მარია ნიკოლაევნამ ჩურჩულით თქვა ეს სიტყვები, მაგრამ როგორც ლევინმა შენიშნა, ავადმყოფს, რომელიც მეტისმეტად მგრძნობიარე გამხდარიყო, არ გამოჰპარვია ეს. ლევინმა ჩააჩუმა იგი და ავადმყოფს გადახედა. ნიკოლაიმ გაიგონა, მაგრამ ამ სიტყვებს არავითარი შთაბეჭდილება არ მოუხდენია მასზე. მისი გამოხედვა ისეთივე დაძაბული და საყვედურის გამომხატველი იყო.

– რატომ გგონიათ? – ჰკითხა ლევინმა, – როცა დერეფანში გამოჰყვა მარიას.

– ტანს იწიწკნის, – უთხრა მარია ნიკოლაევნამ.

– როგორ თუ იწიწკნის?

– აი, ასე, – უთხრა მან და თავისი შალის კაბის ნაკეცებს დაუწყო წიწკნა.

მართლაც, ლევინმა შენიშნა, რომ მთელი დღის განმავლობაში ავადმყოფი ტანს იწიწკნიდა, თითქოს უნდოდა მოემორებინა რაღაც.

მარია ნიკოლაევნას წინასწარმეტყველება მართალი აღმოჩნდა. საღამოს ავადმყოფს ხელის აწევის თავიც აღარ ჰქონდა და გაშტერებული, უმოძრაოდ იყურებოდა წინ. მაშინაც კი, როცა ლევინი ან კიტი მისკენ იხრებოდნენ, ისე, რომ ავადმყოფს შესძლებოდა მათი დანახვა, მაინც ისევე განაგრძობდა ყურებას. კიტიმ მღვდლის მოსაყვანად გაგზავნა მსახური, რათა სულთმობრძავის ლოცვა წაეკითხა მომაკვდავისთვის.

ვიდრე მღვდელი ლოცვას კითხულობდა, მომაკვდავს სიცოცხლის ნიშანწყალი აღარ ედო; თვალები დახუჭული ჰქონდა. ლევინი, კიტი და მარია ნიკოლაევნა მომაკვდავის სარეცელთან იდგნენ. მღვდელს ჯერ კიდევ არ დაემთავრებინა ლოცვა, რომ მომაკვდავი გაიჭიმა, ერთი ამოიოხრა და თვალები გაახილა. მღვდელმა ლოცვა დაამთავრა, გაცივებულ შუბლზე ჯვარი დაადო, შემდეგ ნელ-ნელა გაახვია ჯვარი ოლარში ორიოდე წუთს კიდევ იდგა გაჩუმებული და მერე მომაკვდავის გაცივებულ, უსისხლო, ვეებერთელა ხელს შეეხო.

– გათავდა, – თქვა მღვდელმა და წასვლა დააპირა, მაგრამ უეცრად მომაკვდავის შეწებებული ულვაში შეირხა და სიჩუმეში მკაფიოდ გაისმა გულის სიღრმიდან ამოსული, სრულიად გარკვევით ნათქვამი სიტყვები: – ჯერ არა... მალე იქნება.

და წუთის შემდეგ მომაკვდავს სახე გაუნათდა, ულვაშქვეშ ღიმილი აღებეჭდა და თავმოყრილი ქალები გულმოდგინედ შეუდგნენ ცხედრის მოვლას.

ძმის დანახვამ და სიკვდილის სიახლოვემ ლევინის სულში კვლავ განაახლა სიკვდილის იდუმალებისა და ამავე დროს სიკვდილის სიახლოვისა და გარდაუვალობის ის საშინელი გრძნობა, რომელიც განიცადა იმ შემოდგომის ღამეს, როცა ძმა

ესტუმრა. ეს გრძნობა ახლა წინანდელზე უფრო ძლიერი იყო; იგრძნო, რომ ახლა უფრო მეტად შეუძლებელი იყო, ჩასწვდომოდა სიკვდილის იდუმალებას და უფრო საშინლად ეჩვენა სიკვდილის გარდაუვალობა; მაგრამ ახლა, ცოლთან სიახლოვის წყალობით, ისეთ სასოწარკვეთილებაში აღარ აგდებდა ეს გრძნობა: მიუხედავად სიკვდილისა, გრძნობდა, რომ აუცილებელი იყო სიცოცხლე, სიყვარული. გრძნობდა, რომ სიყვარულმა იხსნა სასოწარკვეთილებისაგან და ამ სასოწარკვეთილების შიშით ეს სიყვარული უფრო ძლიერი და ფაქიზი ხდებოდა.

ის იყო ლევინის თვალწინ აღსრულდა იდუმალება სიკვდილისა, რომელიც კვლავ გამოუცნობი რჩებოდა მისთვის, რომ უკვე წარმოიშვა მეორე, ასევე გამოუცნობი მისწრაფება სიცოცხლისა და სიყვარულისაკენ.

ექიმმა დაადასტურა თავისი ეჭვი. კიტის ავადმყოფობის მიზეზი ფეხმძიმობა იყო.

XXI

იმ წუთიდან, როცა ალექსეი ალექსანდროვიჩი ბეტსისა და სტეპან არკადიჩთან ახსნა-განმარტების შედეგად მიხვდა, რომ მისგან მხოლოდ ერთს მოითხოვდნენ – ჩამოხსნოდა ცოლს, არ შეეწუხებინა თავისი იქ ყოფნით და რომ თვით ცოლიც ამის მსურველი იყო, იმდენად დაიბნა, რომ აღარაფრის გადაწყვეტის უნარი აღარ შესწევდა; თვითონაც აღარ იცოდა, რა სურდა ახლა და მთლიანად ჩაუვარდა ხელში იმათ, ვინც ასეთი სიამოვნებით მოჰკიდეს ხელი მის საქმეს, და ყველაფერზე თანხმობით პასუხობდა. მხოლოდ მაშინ, როცა ანა კვლავ წავიდა მისი სახლიდან და ინგლისელმა ქალმა მსახური გამოგზავნა საკითხავად, მარტო უნდა ვისადილო ხოლმე თუ თქვენთან ერთადო, ცხადლივ დაინახა თავისი მდგომარეობა და შეაძრწუნა ამან.

ყველაზე მძიმე ის იყო, რომ არაფრით არ შეეძლო დაეკავშირებინა და შეეთანხმებინა თავისი წარსული იმასთან,

რაც ახლა იყო. მას როდი ეუხერხულებოდა ის წარსული, როცა ბედნიერად ცხოვრობდა ცოლთან. გარდატეხა იმ ბედნიერი ცხოვრებიდან ცოლის ღალატის შეტყობამდე უკვე მტკივნეულად გადაიტანა; ეს მდგომარეობა მძიმე იყო, მაგრამ გასაგები იყო მისთვის. ცოლს რომ მაშინ მიეტოვებინა, როცა თავის დანაშაულში გამოუტყდა, ალექსეი ალექსანდროვიჩი გულმოკლული და უბედური იქნებოდა, მაგრამ აღარ ჩავარდებოდა იმ გამოუვალ, თანაც თავისთვისაც კი გაურკვეველ მდგომარეობაში, რომელშიც ახლა იყო. ახლა მას ვერაფრით შეეთანხმებინა თავისი ამასწინანდელი პატიება, შევრდომება და სიყვარული ავადმყოფი ცოლისა და სხვისი ბავშვისადმი იმასთან, რაც ახლა იყო, ესე იგი იმასთან, რომ თითქოს ყოველივე ამის ჯილდოდ მარტოდმარტო დარჩა, შერცხვენილი, ყველასთვის ზედმეტი, ყველასაგან განკიცხული და შეძულებული.

პირველ ორ დღეს ცოლის წასვლის შემდეგ ალექსეი ალექსანდროვიჩი ჩვეულებრივად იღებდა მთხოვნელებს, საქმეთა მმართველს, დადიოდა კომიტეტში, გამოდიოდა სადილზე სასადილო ოთახში. იგი ანგარიშს არ აძლევდა თავის თავს, რისთვის აკეთებდა ყოველივე ამას და ამ ორი დღის განმავლობაში მთელ თავის სულიერ ძალას იმას ახმარდა, რომ გარეგნულად სრულიად მშვიდი და გულგრილიც კი ყოფილიყო. როცა პასუხს აძლევდა კითხვაზე, რა უნდა ექნათ ანა არკადიევნას ნივთებისა და ოთახებისთვის. უდიდეს ძალას ატანდა თავს, რათა ჰქონოდა შესახედაობა იმ ადამიანისა, რომელსაც ეს ამბავი გაუთვალისწინებელი არ დარჩენია, რომ არაფერი მომხდარა ისეთი, რაც სცილდება ჩვეულებრივ მოვლენათა წყებას, და კიდევ აღწევდა მიზანს: არავის შეეძლო შეენიშნა მასში სასოწარკვეთილების რაიმე ნიშანი. მაგრამ ცოლის წასვლის მეორე დღეს, როცა კორნეიმ ანგარიში წარუდგინა მოდის მაღაზიიდან, სადაც ანას დავიწყებოდა ფულის გადახდა, და მოახსენა, ნოქარიც აქ გახლავთო, ალექსეი ალექსანდროვიჩმა უბრძანა, დაეძახათ ნოქრისთვის.

– მაპატიეთ, თქვენო აღმატებულება, რომ ვბედავ თქვენს შეწუხებას. მაგრამ თუ თქვენ მიბრძანებთ, მივმართო მის აღმატებულებას, ხომ არ ინებებთ მათი მისამართი გვაცნობოთ.

ალექსეი ალექსანდროვიჩი ჩაფიქრდა, ასე მოეჩვენა ნოქარს, მერე უეცრად მოტრიალდა და მაგიდას მიუჯდა. თავით

ხელებს დაეყრდნო და დიდხანს იჯდა ასე, რამდენჯერმე სცადა დალაპარაკება, მაგრამ ისევ შეჩერდა.

კორნეიმ იგრძნო, რასაც განიცდიდა ბატონი და სთხოვა ნოქარს, სხვა დროს მოსულიყო. მარტოდ დარჩენილი ალექსეი ალექსანდროვიჩი მიხვდა, რომ აღარ შესწევდა ძალა ამ სიმტკიცისა და სიმშვიდის შესანარჩუნებლად. მსახურს უბრძანა, გაესტუმრებინათ კარეტა, რომელიც ელოდებოდა, და არავინ მიეღოთ; იმ დღეს სადილადაც აღარ გამოსულა.

იგრძნო, რომ ძალა აღარ შესწევდა აეტანა ის საყოველთაო ზიზღი და გააფთრება, რომელსაც გარკვევით ამჩნევდა ამ ნოქარსაც, კორნეისაც და საერთოდ ყველას, ვისაც კი ამ ორი დღის განმავლობაში შეხვედროდა. იგრძნო, რომ ძალა აღარ შესწევდა აეცილებინა სიძულვილი ადამიანებისა, რადგან ეს სიძულვილი წარმოშვა არა იმან, რომ ცუდი ადამიანი იყო (მაშინ შეეცდებოდა უკეთესი ყოფილიყო), არამედ იმან, რომ სამარცხვინოდ და საზიზღრად უბედური იყო. მან იცოდა, ადამიანები შეუბრალებელნი იქნებოდნენ მისადმი სწორედ იმის გამო, რომ გული დაფლეთილი ჰქონდა. გრძნობდა, ეს ადამიანები ისევე გაანადგურებდნენ მას, როგორც ძაღლები მოახრჩობდნენ ხოლმე დაკბენილ, ტკივილისაგან აწკმუტუნებულ ძაღლს. იცოდა, რომ ერთადერთი გზა ჰქონდა ამ ადამიანებისაგან თავის დასაცავად – უნდა მოეხერხებინა თავისი ჭრილობების დამალვა და ამას ანგარიშმიუცემლად ცდილობდა კიდევ ამ ორი დღის განმავლობაში, მაგრამ ახლა იგრძნო, რომ ძალა აღარ შესწევდა, განეგრძო ეს უთანასწორო ბრძოლა.

მის სასოწარკვეთილებას კიდევ უფრო აძლიერებდა იმის შეგნება, რომ სავსებით მარტოდმარტო იყო თავის მწუხარებაში, მარტო პეტერბურგში კი არა, არსად ეგულებოდა ისეთი ადამიანი, ვისთვისაც შეეძლო გაეზიარებინა თავისი მწუხარება, ვინც შეიბრალებდა მას არა როგორც უმაღლეს მოხელეს და საზოგადოების წევრს, არამედ როგორც უბრალოდ ტანჯულ ადამიანს; მაგრამ ასეთი ადამიანი არსად ეგულებოდა.

ალექსეი ალექსანდროვიჩი ობლობაში გაიზარდა. ისინი ორი ძმანი იყვნენ. მამა სულ არ ახსოვდათ. დედა კი მაშინ გარდაიცვალა, როცა ალექსეი ალექსანდროვიჩი ათი წლისა იყო. ქონება მცირედი ჰქონდათ. მათი აღზრდა იკისრა ბიძამ, წარჩინებულმა მოხელემ და განსვენებული იმპერატორის

ოდესღაც საყვარელმა ადამიანმა.

ალექსეი ალექსანდროვიჩმა მედლებით დაამთავრა გიმნაზიის კურსიც და უნივერსიტეტიც. ბიძის წყალობით მაშინვე თვალსაჩინო გზას დაადგა და ამ დღიდან მთელი სულითა და გულით მიეცა სამსახურებრივ პატივმოყვარეობას. არც გიმნაზიაში, არც უნივერსიტეტში და არც შემდგომ, სამსახურში, არავისთან ჰქონია მეგობრული ურთიერთობა. მისთვის სულიერად ყველაზე ახლობელი ადამიანი ძმა იყო, მაგრამ ისიც საგარეო საქმეთა სამინისტროში მსახურობდა, სულ საზღვარგარეთ ცხოვრობდა და ალექსეი ალექსანდროვიჩის დაქორწინების შემდეგ მალე გარდაიცვალა კიდევ იქ.

ალექსეი ალექსანდროვიჩის გუბერნატორობის დროს ანას მამილამ, გუბერნიის მდიდარმა ქალბატონმა, თავისი ძმისშვილი დაუახლოვა ამ არცთუ ახალგაზრდა კაცს, მაგრამ ახალგაზრდა გუბერნატორს, და ისეთ მდგომარეობაში ჩააყენა, რომ ან ხელი უნდა ეთხოვა, ანდა სულ წასულიყო ქალაქიდან. ალექსეი ალექსანდროვიჩი დიდხანს ყოყმანობდა. რამდენი უდავო საბუთიც ჰქონდა ამ ნაბიჯს, იმდენ საწინააღმდეგოსაც ხედავდა ამაში, მაგრამ ხელჩასაჭიდი საბაბი ვერ მონახა იმისთვის, რათა შეეცვალა თავისი წესი: თავი შეეკავებინა ეჭვებისაგან; მაგრამ ანას მამილამ ნაცნობის საშუალებით შთააგონა, რომ უკვე სახელი გაუტეხა ქალიშვილს და ახლა პატიოსნება მოითხოვს, ხელი სთხოვოს. ალექსეი ალექსანდროვიჩმაც ხელი სთხოვა თავის საცოლეს და ცოლს მიუძღვნა მთელი ის გრძნობა, რისი უნარიც შესწევდა.

ანასადმი განცდილმა გრძნობამ ამორეცხა მისი გულიდან ადამიანთა მიმართ გულითადი ურთიერთობის უკანასკნელი სურვილიც და ახლა მთელ თავის ნაცნობთა შორის არც ერთი ახლობელი ადამიანი აღარ ეგულებოდა. ნაცნობი ბევრი ჰყავდა, მაგრამ მეგობრული ურთიერთობა არავისთან ჰქონია. ალექსეი ალექსანდროვიჩს ბევრი ჰყავდა ისეთი, ვისი მოწვევაც შეეძლო სადილად, ანდა რომელთაც სთხოვდა მონაწილეობა მიეღოთ იმ საქმეში, რითაც დაინტერესებული იყო იგი, ეთხოვა პროტექცია ვინმე მაძიებლისთვის, ჰყავდა ისეთებიც, რომლებთანაც შეეძლო გულახდილად განესაჯა სხვა პირთა ანდა უმაღლესი მთავრობის მოქმედება; მაგრამ ამ ადამიანებთან ურთიერთობა ერთ მტკიცედ განსაზღვრულ, ადათებითა და ჩვეულებებით

შემოზღუდულ სფეროში იყო მომწყვდეული, საიდანაც თავის დაღწევა შეუძლებელი იყო. მას ჰყავდა ერთი უნივერსიტეტის ამხანაგი, რომელსაც შემდეგ დაუახლოვდა და რომელთანაც შეეძლო პირად მწუხარებაზე საუბარი, მაგრამ ეს ამხანაგიც შორეულ სასწავლო ოლქში მსახურობდა მზრუნველის თანამდებობაზე. პეტერბურგში მყოფ პირთაგან მისთვის ყველაზე ახლობელი იყო კანცელარიის მმართველი და ექიმი.

მიხაილ ვასილევიჩ სლიუდინი, საქმეთა მმართველი, ერთი უბრალო, ჭკვიანი, კეთილი, ზნეობის დამცველი ადამიანი იყო და ალექსეი ალექსანდროვიჩის კარგი ურთიერთობა ჰქონდა მასთან; მაგრამ ხუთი წლის ერთად მუშაობამ მათ შორის ისეთი ზღვარი დადო, რაც ხელს უშლიდა, გული გადაეშალათ ერთმანეთისთვის.

ალექსეი ალექსანდროვიჩმა ხელი მოაწერა ქალაქებს და დიდხანს მდუმარედ შეჰყურებდა მიხაილ ვასილევიჩს, რამდენჯერმე კიდევ სცადა ლაპარაკის დაწყება, მაგრამ ვერ შეძლო. თუმცა, მომზადებული ჰქონდა სათქმელი, გაიგეთ ჩემი უბედურების ამბავიო, მაგრამ იმით გაათავა, რომ ჩვეულებრივ უთხრა, მაშ, ეს მომიმზადეთო, და გაისტუმრა.

მეორე ადამიანი იყო ექიმი, რომელიც აგრეთვე კარგად იყო განწყობილი ალექსეი ალექსანდროვიჩისადმი, მაგრამ ისინი უკვე დიდი ხანია უთქმელად შეთანხმდნენ, რომ ორივენი ჩაფლულნი იყვნენ საქმეებში და ორივესთვის დრო ძვირფასი იყო.

მეგობარ ქალებსა და მათ შორის თავის უპირველეს მეგობარზე – გრაფინია ლიდია ივანოვნაზე ალექსეი ალექსანდროვიჩს არც უფიქრია. ყველა ქალი, უბრალოდ როგორც ქალი, საშინელი და საძულველი იყო მისთვის.

XXII

ალექსეი ალექსანდროვიჩმა დაივიწყა გრაფინია ლიდია ივანოვნა, მაგრამ გრაფინიას არ დავიწყებია იგი. სწორედ ამ

მარტოობით გამოწვეული სასოწარკვეთის მძიმე წუთებში მივიდა იგი მასთან და ისე შევიდა კაბინეტში, რომ არც მოუხსენებიათ მისი მოსვლა. ალექსეი ალექსანდროვიჩი კვლავ იმავე მდგომარეობაში, ხელებზე დაყრდნობილი იჯდა.

– J'ai forcé la consigne,[8] – უთხრა გრაფინიამ, რომელიც აჩქარებული ნაბიჯით შევიდა მასთან კაბინეტში, თან მღელვარებისა და ჩქარი სიარულისაგან სულს ძლივსღა ითქვამდა, – მე ყველაფერი გავიგე! ალექსეი ალექსანდროვიჩი! ჩემო მეგობარო! – განაგრძო მან, ორივე ხელი ჩამოართვა და თავისი მშვენიერი, იდუმალებით სავსე თვალებით სახეში ჩააცქერდა.

ალექსეი ალექსანდროვიჩი მოღუშული წამოდგა, ხელი გაითავისუფლა მისგან და სკამი მიუწია.

– ხომ არ ინებებთ, გრაფინია? მე არავის ვიღებ, იმიტომ, რომ შეუძლოდ ვარ, გრაფინია, – უთხრა მან და ტუჩები აუთრთოლდა.

– ჩემო მეგობარო! – გაიმეორა გრაფინია ლიდია ივანოვნამ, თან თვალს არ აშორებდა ალექსეი ალექსანდროვიჩის და უეცრად წარბები შუა ადგილიდან ზევით აზიდა, ისე, რომ შუბლზე სამკუთხედი გაუკეთდა; მისი ყვითელი, ულამაზო სახე კიდევ უფრო ულამაზო შეიქნა; მაგრამ ალექსეი ალექსანდროვიჩმა იგრძნო, რომ გრაფინიას ებრალებოდა იგი, მზად იყო, ატირებულიყო კიდევ და ამაღ გული მოუღობო: მან ხელი სტაცა გრაფინიას ფუნჩულა ხელს და კოცნა დაუწყო.

– ჩემო მეგობარო! – თქვა გრაფინიამ, თან მღელვარებისაგან ხმა უწყდებოდა, – არ უნდა მისცეთ თავი მწუხარებას! ძალიან ღიღია თქვენი მწუხარება, მაგრამ უნდა პოვოთ ნუგეში.

– მე გამანადგურეს, მომკლეს, აღარ ვარ ადამიანი! – თქვა ალექსეი ალექსანდროვიჩმა, ხელი გაუშვა გრაფინიას ხელს, მაგრამ მისი ცრემლით სავსე თვალებისთვის კი არ მოუშორებია თვალი, – ჩემი მდგომარეობა მით უფრო საზარელია, რომ ვერსად, საკუთარ თავშიც კი ვერ მიპოვია დასაყრდენი.

– თქვენ იპოვით იმ დასაყრდენს, ეძიეთ იგი არა ჩემში, თუმცა ჩემი თხოვნა იქნება, გჯეროდეთ ჩემი მეგობრობისა, – უთხრა ლიდია ივანოვნამ და ამოიოხრა, – ეს დასაყრდენი იქნება ჩვენთვის სიყვარული, ის სიყვარული, რომელიც მან

შთაგვიწერა. მისი ტვირთი მძიმე არ არის, – თქვა მან და სახეზე ის აღფრთოვანება აღებეჭდა, რომელსაც კარგად იცნობდა ალექსეი ალექსანდროვიჩი, – ის შეგეწევათ და დაგეხმარებათ.

მიუხედავად იმისა, რომ ამ სიტყვებში იხატებოდა გულის აჩუყება ამაღლებული გრძნობების წინაშე და ვლინდებოდა ის ახალი, აღტაცებული, პეტერბურგში ახლახან გავრცელებული მისტიკური განწყობილება, რომელსაც ზედმეტად მიიჩნევდა ალექსეი ალექსანდროვიჩი, მისთვის ახლა მაინც სასიამოვნო იყო ამის მოსმენა.

– მე ძალა აღარ შემწევს. მე განადგურებული ვარ. მე ვერ გავითვალისწინე ვერაფერი და ახლაც არაფერი მესმის.

– ჩემო მეგობარო, – იმეორებდა ლიდია ივანოვნა.

– მე იმას არ ვნანობ, რაც დავკარგე, რაც აღარ არის, – განაგრძობდა ალექსეი ალექსანდროვიჩი, – მაგრამ არ შემიძლია, სირცხვილი არ ვიგრძნო ადამიანების წინაშე იმ მდგომარეობის გამო, რომელშიც ახლა ვიმყოფები. ეს ცუდია, მაგრამ არ შემიძლია, არ შემიძლია!

– თქვენ კი არ მიუტევეთ დიდბუნებოვნად, რითაც აღტაცებული ვარ მე და აღტაცებულია ყველა, არამედ მან, თქვენს გულში რომ სუფევს, – თქვა გრაფინია ლიდია ივანოვნამ და სასოებით აღაჰყრო თვალნი, – და ამიტომაც არ უნდა გრცხვენოდეთ თქვენი საქციელისა!

ალექსეი ალექსანდროვიჩი მოიღუშა, ხელები ერთმანეთს გადააჭდო და თითები გაატკაცუნა.

– უნდა იცოდეთ ყოველი წვრილმანი, – წრიპინა ხმით დაიწყო მან, – ადამიანის შეძლებაასაც აქვს თავისი საზღვარი, გრაფინია, და მე მივალწიე ამ საზღვარს. მთელი დღევანდელი დღე განკარგულებათა გაცემისთვის უნდა მომენდომებინა, განკარგულებებისა, რომლებიც გამომდინარეობენ (მან ხაზგასმით წარმოთქვა სიტყვა „გამომდინარეობენ“) ჩემი ახალი მარტოხელა მდგომარეობიდან. მსახურები, გუვერნანტი, ანგარიშები... ამ წვრილმანებმა ცეცხლი მომიკიდა და ძალა აღარ მეყო ამის ასატანად. სადილზე... გუშინ კინაღამ მივატოვე სადილი. ვერ შევძელი იმის ატანა, თუ როგორ მიყურებდა ჩემი ვაჟიშვილი. მას არ უკითხავს ჩემთვის, რას ნიშნავს ყოველივე

ეს, მაგრამ უნდოდა ამის კითხვა და მე ველარ გავუძელი მის თვალებს. მას ეშინოდა შემოეხედა ჩემთვის, მაგრამ ეს კიდევ ცოტაა...

ალექსეი ალექსანდროვიჩს უნდოდა გაეხსენებინა ის ანგარიშიც, დილას რომ მიუტანეს, მაგრამ ხმა აუკანკალდა და შეჩერდა. ამ ცისფერ ქალაქში ჩამოწერილი ქუდისა და ბაფთების ანგარიშის გახსენება ისე არ შეეძლო, სიბრალოე არ ეგრძნო საკუთარი თავისადმი.

– ჩემთვის გასაგებია, ჩემო მეგობარო, – უთხრა გრაფინია ლიდია ივანოვნამ, – ყველაფერი გასაგებია. ჩემში ვერ იპოვით ნუგეშსა და შემწეობას. მაგრამ მაინც მოვედი დასახმარებლად, თუკი ეს შესაძლებელია. მე რომ შემეძლოს, მოგაცილოთ ყველა ეს წვრილმანი, დამამცირებელი საზრუნავი... ჩემთვის გასაგებია, რომ აქ საჭიროა ქალის სიტყვა, ქალის თადარიგი. მომანდობთ ამას?

ალექსეი ალექსანდროვიჩმა ხმაამოუღებლად, მადლობით ჩამოართვა ხელი.

– ჩვენ ერთად ვიზრუნებთ სერიოზულად. მე ძლიერი არა ვარ პრაქტიკულ საქმიანობაში, მაგრამ მაინც მოვკიდებ ხელს, მე ვიქნები თქვენი ეკონომი ქალი. მადლობას ნუ მეტყვით. ამას მე კი არ ვაკეთებ...

– არ შემეძლია მადლობა არ გითხრათ.

– მაგრამ, ჩემო მეგობარო, ნუ მიეცემით იმ გრძნობას, რომელზეც მელაპარაკებოდით. განა სამარცხვინოდ უნდა მიგაჩნდეთ ის, რაც ქრისტიანის უმაღლეს ღირსებას წარმოადგენს: ვინც დაიმდაბლოს თავი თვისი, იგი ამაღლდეს. და თქვენ არ შეგიძლიათ მადლობა მითხრათ მე. თქვენ მისი მადლიერი უნდა იყოთ, მას უნდა სთხოვოთ შემწეობა. მხოლოდ მასში პოვებთ სიმშვიდეს, ნუგეშს, ხსნასა და სიყვარულს, – თქვა გრაფინიამ, თვალები აღაპყრო და როგორც ალექსეი ალექსანდროვიჩი მის დუმილზე მიხვდა, ლოცვა-ვედრებას მოჰყვა.

ალექსეი ალექსანდროვიჩი ყურს უგდებდა გრაფინიას და ეს სიტყვები, წინათ რომ ზედმეტად და უსიამოვნოდ თვლიდა, ახლა სანუგეშოდ და ბუნებრივად ეჩვენა. ალექსეი ალექსანდროვიჩს არ უყვარდა ეს ახალი, აღტაცებული

სულისკვეთება. იგი მორწმუნე ადამიანი იყო და სარწმუნოება უპირატესად პოლიტიკური თვალსაზრისით აინტერესებდა, ეს ახალი მოძღვრება კი, რომელიც უფლებას აძლევდა თავს ზოგიერთი ახალი განმარტება შემოეტანა, და სწორედ იმიტომ, რომ კარს უხსნიდა ანალიზსა და კამათს, პრინციპულად არასასიამოვნო იყო მისთვის. წინათ იგი სრულიად გულგრილად და მტრულადაც კი უყურებდა ამ ახალ მოძღვრებას და არასოდეს ეკამათებოდა ამ მოძღვრებით გატაცებულ გრაფინია ლიდია ივანოვნას, ყოველთვის ყურს წაუყრუებდა ხოლმე მის გამოწვევას. დღეს კი პირველად მოისმინა მისი სიტყვები სიამოვნებით და შინაგანადაც აღარ უგრძნია წინააღმდეგობა.

– მე დიდად, დიდად მადლობელი ვარ თქვენი. როგორც თქვენი საქმიანობისა, ისე თქვენი სიტყვების გამო, – უთხრა მან, როცა გრაფინიამ ლოცვა გაათავა.

გრაფინია ლიდია ივანოვნამ ერთხელ კიდევ ჩამოართვა ხელი თავის მეგობარს.

– ახლა კი საქმეს უნდა შევუდგე, – ღიმილით თქვა მან რამდენიმე ხნის დუმილის შემდეგ და სახიდან ცრემლები მოიწმინდა, – მე სერიოზუსთან მივდივარ. თქვენ მხოლოდ უკიდურეს შემთხვევაში მოგმართავთ, – და გრაფინია წამოდგა, ოთახიდან გავიდა.

გრაფინია ლიდია ივანოვნამ სერიოზუს ოთახებისკენ გასწია, ცრემლით დაუღებო ლოყები შეშინებულ ბავშვს და უთხრა, რომ მისი მამა წმინდანია და რომ დედა გარდაეცვალა.

გრაფინია ლიდია ივანოვნამ შეასრულა თავისი დაპირება. მართლაც იკისრა ალექსეი ალექსანდროვიჩის ოჯახის ყველა საზრუნავი და გაძლო სახლისა. მაგრამ გრაფინია არ აჭარბებდა, როცა ამბობდა, სუსტი ვარ პრაქტიკულ საქმიანობაშიო. საჭირო ხდებოდა ყველა მისი განკარგულების შეცვლა, რადგან შეუძლებელი იყო მათი შესრულება და ცვლიდა კიდევ ალექსეი ალექსანდროვიჩის პირისფარეში კორნეი, რომელიც ყველას შეუმჩნევლად განაგებდა კარენინის მთელ ოჯახს და ჩაცმის დროს ფრთხილად, აუღელვებლად მოახსენებდა ხოლმე ბატონს, რისი გაკეთებაც იყო საჭირო. მაგრამ ლიდია ივანოვნას დახმარება მაინც უაღრესად არსებითი იყო: მან ზნეობრივი დასაყრდენი მისცა ალექსეი

ალექსანდროვიჩს თავისი სიყვარულისა და პატივისცემის გამოძევათ და განსაკუთრებით იმით, რომ, როგორც გრაფინია ინუგეშებდა თავს, ქრისტიანად მოაქცია იგი, ესე იგი გულგრილი და ზანტი მორწმუნე აქცია მხურვალე და მტკიცე დამცველად ქრისტიანული მოძღვრების იმ ახალი მიმდინარეობისა, რომელიც უკანასკნელ ხანებში გავრცელდა პეტერბურგში. ალექსეი ალექსანდროვიჩისთვის იოლი არ იყო ამაში დარწმუნება. იგი, ისე როგორც ლიდია ივანოვნა და სხვები, რომლებიც იზიარებდნენ ამ შეხედულებებს, სრულიად მოკლებული იყო წარმოსახვის სიღრმეს, იმ სულიერ უნარს, რომლის შემწეობითაც წარმოსახვით გამოწვეული წარმოდგენები იმდენად რეალური ხდება, რომ მოითხოვს სხვა წარმოდგენასა და სინამდვილესთან შესატყვისობას. იგი შეუძლებელსა და შეუსაბამოს არაფერს ხედავდა იმის წარმოდგენაში, რომ სიკვდილი, რომელიც არსებობდა ურწმუნოთათვის, არ არსებობდა მისთვის, – და რადგან მან სრულ რწმენას მიაღწია, რისი მსაჯულიც თვითონვე იყო, უკვე გათავისუფლდა ცოდვებისაგან და აქვე, ამ ქვეყანაზევე განიცდიდა სრულ ხსნას.

თუმცა ალექსეი ალექსანდროვიჩი ბუნდოვნად გრძნობდა, რამდენად უსუსური და მცდარი იყო მისი წარმოდგენა რწმენაზე; იცოდა, რომ მაშინ, როცა სულ არ ფიქრობდა, რომ მისი მიტევება უზენაესი ძალის ქმედება იყო და ისე ეძლეოდა ამ უშუალო გრძნობას, უფრო მეტ ნეტარებას განიცდიდა, ვიდრე ახლა, როცა ყოველ წუთს ფიქრობდა, ჩემს სულში ქრისტე სუფევს და ქაღალდზე ხელის მოწერისას მის ნებას ვასრულებო; მაგრამ ამგვარი დამცირების დროს მისთვის აუცილებელი იყო ასე ეფიქრა, რათა შეექმნა ასეთი, თუნდაც გამოგონილი სიმალე, საიდანაც იგი, ყველასგან შეძლებული, ზიზღით შეხედავდა ყველას და ისიც ისე ჩაებლაუჭებოდა თავის ფუჭ ხსნას, როგორც ნამდვილს.

XXIII

გრაფინია ლიდია ივანოვნა ჯერ ისევ სრულიად ნორჩი და

აღტაცებული ქალიშვილი ერთ მდიდარ, წარჩინებულ, მეტისმეტად გულკეთილსა და მეტისმეტად გარყვნილ, ქეიფებს გადაყოლილ გრაფს მიათხოვეს. ქმარმა მეორე თვესვე მიატოვა იგი და ლიდია ივანოვნას აღტაცებულსა და ნაზ სიყვარულს მხოლოდ დაცინვით პასუხობდა, მტრულადაც კი ეკიდებოდა, რაც ვერაფრით აეხსნა ხალხს, ვინც კი გრაფის კეთილი გულის ამბავი იცოდა და ლიდია ივანოვნას აღტაცებულ ბუნებაშიც ვერავითარ ნაკლს ვერ ხედავდა. მას შემდეგ, თუმცა ცოლ-ქმარი განქორწინებული არ ყოფილა, მაინც ცალ-ცალკე ცხოვრობდნენ და როცა ერთმანეთს შეხვდებოდნენ, ქმარი კვლავ იმავე გესლიანი დაცინვით უმასპინძლდებოდა ცოლს, რისი მიზეზის გაგებაც შეუძლებელი იყო.

გრაფინია ლიდია ივანოვნას უკვე დიდი ხანია აღარ უყვარდა ქმარი, მაგრამ მას შემდეგ ყოველთვის შეყვარებული იყო. ზოგჯერ რამდენიმე უყვარდა ერთდროულად, ქალებიცა და მამაკაცებიც: მას უყვარდა თითქმის ყველა ადამიანი, ვინც განსაკუთრებით გამოიჩინდა რაიმეთი თავს. უყვარდა ყველა ახალი პრინცი და პრინცესა, რომელნიც სამეფო გვარს ენათესავებოდნენ, უყვარდა ერთი მიტროპოლიტი, ერთი ქორეპისკოპოსი და ერთი მღვდელი. უყვარდა ერთი ჟურნალისტი, სამი სლავი და კომისაროვი, უყვარდა ერთი მინისტრი, ერთი ექიმი, ერთი ინგლისელი მისიონერი და კარენინი. ყველა ეს სიყვარული, რომელიც ხან უფრო სუსტი იყო და ხან უფრო ძლიერი, ხელს არ უშლიდა გასძლოლოდა სამეფო კარისა და მაღალი საზოგადოების ყველაზე რთულ საქმეებს. მაგრამ მას შემდეგ, რაც კარენინს უბედურება დაატყდა თავს და გრაფინიამ თავის განსაკუთრებულ მფარველობაში აიყვანა, მას შემდეგ, რაც იკისრა მზრუნველობა კარენინის ოჯახის კეთილდღეობაზე, იგრძნო, რომ არც ერთი მისი სხვა სიყვარული ნამდვილი არ ყოფილა და ჭეშმარიტად მხოლოდ ერთი კარენინი უყვარდა. ეჩვენებოდა, რომ ახლა კარენინისადმი განცდილი გრძნობა ყველა წინათ განცდილ გრძნობაზე უფრო ძლიერი იყო. როცა აანალიზებდა თავის ძველ გრძნობებს და ამ ახალ გრძნობას ადარებდა, მისთვის ნათელი ხდებოდა, რომ არ შეუყვარდებოდა კომისაროვი, სიკვდილისაგან რომ არ ეხსნა ხელმწიფე. არ შეუყვარდებოდა რისტიჩ-კუჯიცკი, სლავური საკითხი რომ არ წამოჭრილიყო; კარენინი კი ნამდვილად უყვარდა, უყვარდა მისი მაღალი,

გამოუცნობი სული, უყვარდა მისი წვრილი ხმის გაჭიანურებული ინტონაციები. მისი მოღლილი გამოხედვა, მისი ხასიათი და რბილი, თეთრი ხელები ამობურცული ძარღვებით. მას არათუ ახარებდა მასთან შეხვედრა, არამედ ეძებდა კიდევ მის სახეზე იმ შთაბეჭდილების ნიშნებს, რასაც ალექსეი ალექსანდროვიჩზე ახდენდა. უნდოდა, არა მარტო თავისი ლაპარაკით, არამედ მთელი თავისი არსებით მოსწონებოდა კარენინს. ალექსეი ალექსანდროვიჩი იყო მიზეზი იმისა, რომ გრაფინია ახლა უფრო მეტ დროს ანდომებდა თავის ტუალეტს, ვიდრე ოდესმე. ხშირად იმაზეც კი უოცნებია, რა იქნებოდა, არ გავთხოვილიყავი და ალექსეი ალექსანდროვიჩიც თავისუფალი ყოფილიყო. გრაფინია მღელვარებისაგან წითლდებოდა, როცა კარენინი ოთახში შემოდის, იგი ვერ იკავებდა აღტაცების ღიმილს, როცა ალექსეი ალექსანდროვიჩი რაიმე სასიამოვნოს ეტყოდა.

ეს რამდენიმე დღე გრაფინია ლიდია ივანოვნა მეტისმეტად აღელვებული იყო. შეიტყო, რომ ანა ვრონსკისთან ერთად პეტერბურგში იყო. როგორმე უნდა დაეხსნა ალექსეი ალექსანდროვიჩი მასთან შეხვედრისაგან, უნდა დაეფარა მისგან ეს მტანჯველი ამბავი, რომ ის საშინელი ქალი ამავე ქალაქში იმყოფებოდა და ყოველ წუთს მოსალოდნელი იყო მასთან შეხვედრა.

ლიდია ივანოვნა ნაცნობების შემწეობით იგებდა, რა ჰქონდათ განზრახული ამ საძაგელ ადამიანებს, როგორც უწოდებდა იგი ანასა და ვრონსკის, და ცდილობდა თავისი მეგობრის ყოველი ნაბიჯისთვის ეხელმძღვანელა, რათა არსად შეხვედროდა მათ. ვრონსკის მეგობარმა, ახალგაზრდა ადიუტანტმა, რომლის მეოხებითაც იღებდა ცნობებს და რომელსაც იმედი ჰქონდა, გრაფინია ლიდია ივანოვნას შემწეობით კონცესიას მივიღებო, განუცხადა გრაფინიას, მათ უკვე დაამთავრეს თავიანთი საქმეები და ხვალისთვის აპირებენ გამგზავრებასო. ლიდია ივანოვნა თითქმის დამშვიდდა კიდევ, რომ მეორე დღეს დილით მიუტანეს წერილი, რომლის ნაცნობმა ხელწერამ შეაძრწუნა იგი. ხელწერა ანა კარენინას ეკუთვნოდა. სქელი ქალაღდის მოგრძო კონვერტზე უზარმაზარი მონოგრამა იყო გამოხატული და წერილი საუცხოო სურნელს აფრქვევდა.

– ვინ მოიტანა?

– სასტუმროს კომისიონერმა.

გრაფინია ლიდია ივანოვნამ დიდხანს ვერ შეძლო დაჯდომა, რომ წაეკითხა წერილი. მღელვარებისაგან ქოშინი აუვარდა, რასაც საერთოდ უჩიოდა. და როცა დამშვიდდა, ფრანგულ ენაზე დაწერილი შემდეგი წერილი წაიკითხა: „Madame la Comtesse,[9] – ქრისტიანული გრძნობა, რითაც აღსავსეა თქვენი გული, ვგრძნობ, მიუტევებელ სითამამეს მანიჭებს და ვბედავ ამ წერილის მოწერას. მე უბედური ვარ შვილთან განშორების გამო. გემუდარებით, ნება დამრთოთ, რათა წასვლის წინ ერთხელ მაინც ვინახულო იგი. მაპატიეთ, რომ გაგახსენეთ ჩემი თავი. მოგმართავთ თქვენ და არა ალექსეი ალექსანდროვიჩს მხოლოდ იმის გამო, რომ არ მინდა, ჩემი მოგონებით ტანჯვა მივაყენო ამ სულგრძელ ადამიანს. მე ვიცი თქვენი მეგობრობის ამბავი და მჯერა, გამიგებთ. გამოგზავნით ჩემთან სერიოჟას თუ მე მივიდე მასთან განსაზღვრულ, დანიშნულ საათზე, ანდა ხომ არ შემატყობინებთ, როდის ან სად შემეძლება მისი ნახვა სახლის გარეთ? მე არ მოველი უარს, რადგან ვიცი სულგრძელობა იმ ადამიანისა, ვისზეც არის ეს დამოკიდებული. თქვენ არ შეგიძლიათ წარმოიდგინოთ წყურვილი შვილის ნახვისა, რომელსაც განვიცდი, და ამიტომ ვერც იმ მაღლობის გრძნობას წარმოიდგენთ, რომელსაც აღძრავს ჩემში თქვენი დახმარება.

ანა“.

ყველაფერმა გააბრაზა ამ წერილში გრაფინია ლიდია ივანოვნა. შინაარსმაც, ამ გადაკრულმა სიტყვებმაც მის სულგრძელობაზე და განსაკუთრებით კი, როგორც მას მოეჩვენა, წერილის მოურიდელებელმა ტონმა.

– გადაეცით, რომ პასუხი არ იქნება, – უთხრა გრაფინია ლიდია ივანოვნამ, მაშინვე გახსნა ბიუვარი და ბარათი მისწერა ალექსეი ალექსანდროვიჩს, იმედი მაქვს, გინახულებთ პირველ საათისთვის სასახლეში, მილოცვაზეო.

„უნდა მოგელაპარაკოთ ერთ მნიშვნელოვან სამწუხარო საქმეზე. იქ შევთანხმდებით, სად მოვილაპარაკოთ. უმჯობესი იქნება, მოხვიდეთ ჩემთან. ვუბრძანებ თქვენი ჩაი მოამზადონ. შეხვედრა აუცილებელია. მაცხოვარი გვაკისრებს, ვიტვირთოთ ჯვარი და იგივე მაცხოვარი გვანიჭებს საამისო ძალას“, – დასძინა მან, რათა ოდნავ მაინც შეემზადებინა იგი.

გრაფინია ლიდია ივანოვნა ყოველდღე ჩვეულებრივ ორ-სამ

ბარათს უგზავნიდა ალექსეი ალექსანდროვიჩს. გრაფინიას უყვარდა მასთან ურთიერთობის ასეთი პროცესი, ამაში იხატებოდა ის იდუმალება და ელეგანტურობა, რაც აკლდა მის პირად ურთიერთობას ალექსეი ალექსანდროვიჩთან.

XXIV

მილოცვა გათავდა. წამსვლელები დღევანდელი დღის ახალ ამბებზე, ახალმიღებულ ჯილდოებსა და წარჩინებულ მოსამსახურეთა გადაყვან-გადმოყვანაზე ემუსაიფებოდნენ ერთმანეთს.

– კარგი იქნება, გრაფინია მარია ბორისოვნას სამხედრო სამინისტრო ჩააბარონ, თავადის ქალი ვატკოვსკაია კი შტაბის უფროსად დანიშნონ, – ეუბნებოდა ოქრომკედით მოქარგულ მუნდირში გამოწყობილი ჭალარა მოხუცი მაღალი ტანის ლამაზ სეფექალს, რომელიც ახალ გადაყვან-გადმოყვანათა თაობაზე ეკითხებოდა.

– მე კი ადიუტანტად დამაყენონ, – ღიმილით უპასუხა სეფექალმა.

– თქვენ უკვე დანიშნული ხართ. თქვენ სასულიერო უწყება ჩაგბარდებათ და თანაშემწედ კარენინი გეყოლებათ.

– გამარჯობათ, თავადო, – უთხრა მოხუცმა და ხელი გაუწოდა მათთან მოსულ თავადს.

– რაო, რას ლაპარაკობდით კარენინზე? – იკითხა თავადმა.

– იმან და პუტიატოვმა ალექსანდრე ნეველის ორდენები მიიღეს.

– მე კი მეგონა, მას უკვე ჰქონდა ორდენი.

– არა. აბა, ერთი შეხედეთ, – თქვა მოხუცმა და მოქარგული ქუდით კარენინზე ანიშნა, რომელიც სახელმწიფო საბჭოს ერთ გავლენიან წევრთან ერთად კარში იდგა, ტანთ სასახლის მუნდირი ეცვა და ახალი წითელი ლენტის მხარზე ჰქონდა

გადაგდებული, – როგორ მოაქვს თავი, – დასძინა მოხუცმა და შეჩერდა, რათა ხელი ჩამოერთმია ათლეტური აგებულების ლამაზი კამერჰერისთვის.

– არა, უკვე მოხუცდა, – დასძინა კამერჰერმა.

– ბევრი დარდისაგან. ახლა სულ პროექტებს წერს. აღარ მოეშვება იმ უბედურს, სანამ ყველაფერს მუხლობრივ არ გადმოუღაგებს.

– როგორ თუ მოხუცდა? Il fait des passions,[10] მე ვფიქრობ, ახლა გრაფინია ლიდია ივანოვნა ეჭვიანობს ცოლზე.

– აბა, რას ამბობთ! გეთაყვა, გრაფინია ლიდია ივანოვნაზე ცუდს ნურაფერს იტყვი.

– განა ეს ცუდია, კარენინი რომ უყვარს?

– მართალია, რომ კარენინა აქ არის?

– ესე იგი აქ, სასახლეში კი არა, პეტერბურგში. გუშინ შევხვდი მას ალექსეი ვრონსკისთან ერთად bras dessus, bras dessous,[11] მორსკაიაზე.

– C'est un homme qui n'a pas[12]... – დაიწყო კამერჰერმა, მაგრამ ისევ შეჩერდა, გზა დაუთმო და სალამი მისცა რომელიღაც სამეფო გვარის პირს.

ასე განუწყვეტლივ ლაპარაკობდნენ ალექსეი ალექსანდროვიჩზე, კიცხავდნენ, დასცინოდნენ, ამასობაში კი კარენინი, რომელიც წინ გადასდგომოდა სახელმწიფო საბჭოს წევრს, ერთი წუთითაც არ წყვეტდა ლაპარაკს, რათა ხელიდან არ გაეშვა იგი და მუხლობრივად განუმარტავდა საფინანსო პროექტს.

თითქმის იმავე ხანებში, როცა ალექსეი ალექსანდროვიჩი ცოლმა მიატოვა, მას მოსამსახურე ადამიანისთვის მეტად სამწუხარო ამბავი შეემთხვა – ბოლო მოეღო მის სამსახურებრივ წინსვლას. მისი წინსვლა უკვე გათავდა და ყველანი ნათლად ხედავდნენ ამას, მხოლოდ თვითონ ალექსეი ალექსანდროვიჩი ჯერ კიდევ ვერ დარწმუნებულიყო, რომ მისი კარიერა დასრულდა. სტრემოვთან უთანხმოების, ცოლის გამო თავს დატეხილი უბედურებისა თუ უბრალოდ იმის გამო, რომ უკვე მიაღწია თავის განკუთვნილ ზღვარს, წელს ყველასთვის

ნათელი შეიქნა, რომ დასრულდა მისი სამსახურებრივი ასპარეზი. მას ჯერ კიდევ ეკავა მნიშვნელოვანი ადგილი, წევრი იყო მრავალი კომისიისა და კომიტეტისა, მაგრამ უკვე მიაჩნდათ ისეთ ადამიანად, რომელიც მთლიანად ამოიწურა და რომლისგანაც აღარაფერი იყო მოსალოდნელი. რაც უნდა ეთქვა, რა წინადადებაც უნდა წამოეყენებინა, ისე უსმენდნენ, თითქოს ის, რასაც ამბობდა, უკვე დიდი ხანია ცნობილი იყო ყველასთვის და საჭიროც აღარ იყო.

მაგრამ ალექსეი ალექსანდროვიჩი ვერ გრძნობდა ამას და, პირიქით, რაკი ახლა უშუალოდ აღარ მონაწილეობდა სახელმწიფო საქმიანობაში, წინანდელზე უფრო ნათლად ხედავდა ნაკლსა და შეცდომებს სხვების მოღვაწეობაში და თავის მოვალეობად რაცხდა, მიეთითებინა ამ შეცდომათა გამოსწორების საშუალებებზე. მალე, ცოლთან განშორების შემდეგ, მან ხელი მოჰკიდა თავისი პირველი წერილის წერას ახალი სასამართლოს შესახებ, რომელიც გამომდინარეობდა უამრავი ჩანაწერიდან მმართველობის ყველა დარგში, რაც არავისთვის საჭირო არ იყო და რომლის დაწერაც მას არგუნა ბედმა.

ალექსეი ალექსანდროვიჩი არათუ ვერ ამჩნევდა თავის უიმედო მდგომარეობას სამსახურებრივ ასპარეზზე, არათუ წუხდა ამის გამო, არამედ, პირიქით, ახლა უფრო კმაყოფილი იყო თავისი მოღვაწეობით, ვიდრე ოდესმე.

„ხოლო ქორწინებული ჰზრუნავს სოფლისასა, ვითარ-ძი სათნო-ეყოს ცოლსა... უქორწინებელი იგი ჰზრუნავს უფლისასა, რაითა იყოს წმიდა ხორცითაცა და სულითაცა“, – ამბობს პავლე მოციქული და ალექსეი ალექსანდროვიჩი, რომელიც ახლა ყველა საქმიანობაში საღმრთო წერილით ხელმძღვანელობდა, ხშირად იგონებდა ამ სიტყვებს. იგი ფიქრობდა, რომ ცოლთან განშორების შემდეგ სწორედ ამ პროექტით წინანდელზე უფრო მეტ სამსახურს უწევდა ღმერთს.

ამკარა მოუთმენლობა საბჭოს წევრისა, რომელსაც უნდოდა როგორმე თავი დაეღწია მისგან, სულაც არ აკრთობდა ალექსეი ალექსანდროვიჩს; მან მხოლოდ მაშინ შეწყვიტა ლაპარაკი, როცა საბჭოს წევრმა ისარგებლა სამეფო გვარის ერთ-ერთი პირის გავლით და ხელიდან გაუსხლტა კარენინს.

მარტოდ დარჩენილმა ალექსეი ალექსანდროვიჩმა თავი ჩაღუნა; აზრები მოიკრიფა, მერე დაბნეულად მიმოიხედა და გასწია იმ კარისაკენ, სადაც იმედი ჰქონდა, ლიდია ივანოვნას შეხვდებოდა.

„როგორი ღონიერი და ფიზიკურად ჯანმრთელი არიან ყველანი, – გაიფიქრა ალექსეი ალექსანდროვიჩმა, როცა თვალი მოჰკრა ძალ-ღონით სავსე, სურნელოვან ქილვაშებგადავარცხნილ კამერტერს და ვიწრო მუნდირში გამოწკეპილ, კისერგაჟინქლილებულ თავადს, რომელთა გვერდითაც უნდა ჩაევლო, – მართალი უთქვამთ, ყველაფერი ბოროტებაა ამქვეყნადო“, – გაიფიქრა მან და ერთხელ კიდევ გადახედა კამერტერის კუნთებს.

ალექსეი ალექსანდროვიჩი აუჩქარებელი ნაბიჯით და თავისებური მოქანცული, ღირსებით სავსე სახით მიესალმა იმ ბატონებს, რომლებიც მასზე ლაპარაკობდნენ, კარისაკენ გაიხედა და თვალებით ძებნა დაუწყო გრაფინია ლიდია ივანოვნას.

– ა, ალექსეი ალექსანდროვიჩ! – უთხრა მოხუცმა, რომელსაც ბოროტად უელავდა თვალები, სწორედ იმ დროს, როცა კარენინმა გვერდით ჩაუარა მას და ცივად მიესალმა, – მე თქვენთვის ჯერ არ მომილოცავს, – უთხრა და ახალმიღებულ ლენტზე მიუთითა.

– მადლობას მოგახსენებთ, – უპასუხა ალექსეი ალექსანდროვიჩმა, – რა მშვენიერი დღეა დღეს, – დასძინა მან და თავისებურად გამოკვეთილად თქვა სიტყვა „მშვენიერი“.

ალექსეი ალექსანდროვიჩმა იცოდა, რომ დასცინოდნენ, მაგრამ მტრობის გარდა, სხვას არაფერს მოელოდა მათგან: უკვე შეჩვეული იყო ამას.

როცა ალექსეი ალექსანდროვიჩმა კარში თვალი მოჰკრა გრაფინია ლიდია ივანოვნას კორსეტიდან ამოწეულ ყვითელ მხრებს, დაინახა მისი მშვენიერი, იდუმალებით სავსე თვალები, რომელნიც თავისკენ უხმობდნენ, გაიღიმა, ჯერ ისევ ჯანსაღი თეთრი კბილები გამოაჩინა და მისკენ გასწია.

ლიდია ივანოვნას დიდ შრომად უღირდა თავისი მორთულობა. ასე იყო ყოველთვის ამ უკანასკნელ ხანებში. მიზანი ამ მორთულობისა ახლა სულ საწინააღმდეგო იყო იმისა, რითაც

ხელმძღვანელობდა ამ ოცდაათი წლის წინ. მაშინ უნდოდა სამკაულებით შეემკო თავი და რაც უფრო მეტი იქნებოდა სამკაული, მით უკეთესი იყო; ახლა კი პირიქით: თავის წლებსა და გარეგნობასთან შედარებით იმდენად შეუსაბამოდ იყო მორთული, რომ მხოლოდ იმაზე ზრუნავდა, მეტისმეტად საზარელი არ ყოფილიყო წინააღმდეგობა ამ სამკაულებსა და მის გარეგნობას შორის. ალექსეი ალექსანდროვიჩთან კიდევ მიაღწია ამ მიზანს და მას მიმზიდველად ეჩვენებოდა გრაფინია. მის ირგვლივ აღმართულ მტრობისა და გესლის ზღვაში გრაფინია ერთადერთი კუნძული იყო არა მარტო მისადმი კეთილი განწყობისა, არამედ სიყვარულისაც.

ამ დამცინავ გამოხედვათა შორის მიმავალი ალექსეი ალექსანდროვიჩის სწრაფვა გრაფინიას სიყვარულით აღსავსე თვალებისაკენ ისეთივე ბუნებრივი იყო, როგორც მცენარის სწრაფვა სინათლის სხივისაკენ.

– მოგილოცავთ, – უთხრა გრაფინიამ და თვალებით ლენტზე ანიშნა.

ალექსეი ალექსანდროვიჩმა სიამოვნების ღიმილი შეიკავა, მხრები აიჩეჩა და თვალები დახუჭა, თითქოს ამით უნდოდა ეთქვა, ამას არ შეუძლია სიხარული მომანიჭოსო. გრაფინია ლიდია ივანოვნამ კი იცოდა, ეს მისი მთავარი სიხარული რომ იყო, თუმცა ამაში არასოდეს გამოტყდებოდა.

– ჩვენი ანგელოზი რასა იქმს? – იკითხა გრაფინიამ სერიოჟას შესახებ.

– არ შემძლია იმის თქმა, რომ სავსებით კმაყოფილი ვიყო მისი, – უთხრა ალექსეი ალექსანდროვიჩმა, თვალები გაახილა და წარბები ასწია, – არც სიტნიკოვია მისით კმაყოფილი (სიტნიკოვი პედაგოგი იყო, რომელსაც დავალებული ჰქონდა მაღალი საზოგადოებისთვის შესაფერი აღზრდა მიეცა სერიოჟასთვის). როგორც გეუბნებოდით, მას აქვს ერთგვარი გულგრილი დამოკიდებულება იმ მთავარი საკითხისადმი, რომელიც უნდა აღელვებდეს ყოველი ადამიანის, ყოველი ბავშვის სულს, – დაიწყო ალექსეი ალექსანდროვიჩმა თავისი აზრების გამოთქმა; შვილის აღზრდა – ეს ერთადერთი საკითხი იყო, რითაც, თავისი სამსახურებრივი საქმიანობის გარდა, დაინტერესებული იყო.

როცა ალექსეი ალექსანდროვიჩი ლიდია ივანოვნას

დახმარებით კვლავ დაუბრუნდა ცხოვრებასა და მოღვაწეობას, იგრძნო, რომ მოვალე იყო ხელი მოეკიდა მის ამარა დარჩენილი შვილის აღზრდისთვის. ალექსეი ალექსანდროვიჩმა, რომელიც წინათ დაინტერესებული არასოდეს ყოფილა აღზრდის საკითხებით, რამდენიმე ხანი ამ საგნის თეორიულ შესწავლას მოანდომა. წაიკითხა რამდენიმე წიგნი ანთროპოლოგიის, პედაგოგიკისა და დიდაქტიკის შესახებ, წინასწარ შეადგინა გეგმა, როგორ უნდა აღეზარდა ვაჟიშვილი, ხელმძღვანელად პეტერბურგის საუკეთესო პედაგოგი მიიწვია და შეუდგა საქმეს, და ამ საქმით ყოველთვის დაინტერესებული იყო.

– კი მაგრამ, გულზე რაღას იტყვით? მე მასში მამის გულს ვხედავ და ასეთი გულის ბავშვი არ შეიძლება ცუდი იყოს, – ალტაცებით თქვა გრაფინია ლიდია ივანოვნამ.

– დიან, შესაძლებელია... რაც შემეხება მე, ჩემს მოვალეობას ვასრულებ. მეტი არაფრის გაკეთება არ შემიძლია.

– თქვენ ჩემთან უნდა მოხვიდეთ, – ცოტა ხნის დუმილის შემდეგ უთხრა გრაფინია ლიდია ივანოვნამ, – ერთ თქვენთვის მეტად სამწუხარო საქმეზე უნდა მოგელაპარაკოთ. მე არაფერს დავიშურებდი, რათა ამერიდებინა თქვენთვის ზოგიერთი მოგონება, მაგრამ სხვები როდი ფიქრობენ ასე. მე წერილი მივიღე მისგან. ის აქ, პეტერბურგში ყოფილა.

ალექსეი ალექსანდროვიჩი შეკრთა ცოლის ხსენებაზე, მაგრამ უმალვე გაუქვავდა სახე, რაც მის სრულ უმწეობას გამოხატავდა ამ საქმეში.

– მე ველოდი ამას, – თქვა მან.

გრაფინია ლიდია ივანოვნამ ალტაცებით შეხედა მას და თვალები სიხარულის ცრემლებით აუვსო იმის შეგნებამ, თუ რამდენად დიადი სულის პატრონი იყო ალექსეი ალექსანდროვიჩი.

როცა ალექსეი ალექსანდროვიჩი გრაფინია ლიდია ივანოვნას პატარა, ძველებური ფაიფურითა და კედლებზე ჩამოკიდებული პორტრეტებით მორთულ მყუდრო კაბინეტში შევიდა, დიასახლისი ჯერ კიდევ არ იყო იქ. იგი ტანისამოსს იცვლიდა.

მრგვალ მაგიდაზე სუფრა იყო გადაფარებული და ზედ ჩინური ჭურჭელი და სპირტით ასადულებელი ვერცხლის ჩაიდანს იდგა. ალექსეი ალექსანდროვიჩმა დაბნეულად მოავლო თვალი კედლებზე ჩამოკიდებულ უამრავ ნაცნობ პორტრეტს, კაბინეტს რომ ამშვენებდა, მაგიდას მიუჯდა და იქვე მდებარე სახარება გადაშალა. იგი გრაფინიას ფარჩის კაბის შრიალმა გამოაფხიზლა.

– აი, ახლა კი დავსხდეთ დამშვიდებით, – თქვა გრაფინია ლიდია ივანოვნამ, თან აღელვებული ღიმილით, აჩქარებით გაიარა მაგიდასა და დივანს შუა, – შევექცეთ ჩაის და თან ვისაუბროთ.

რამდენიმე შესამზადებელი სიტყვის შემდეგ მღელვარებისაგან სულშეკრულმა, აწითლებულმა გრაფინია ლიდია ივანოვნამ წერილი გადასცა ალექსეი ალექსანდროვიჩს.

ალექსეი ალექსანდროვიჩმა წერილი წაიკითხა და დიდხანს ხმა არ ამოუღია.

– მე ვფიქრობ, უფლება არა მაქვს უარის თქმისა, – გაუბედავად თქვა და თავი ასწია.

– ჩემო მეგობარო! თქვენ არავინ არ გინდათ ჩათვალოთ ბოროტად.

– პირიქით, ვხედავ, რომ ყველაფერი ბოროტებაა, მაგრამ სამართლიანია თუ არა ეს?..

ალექსეი ალექსანდროვიჩის სახეზე გაუბედაობა იხატებოდა, ჩანდა, რომ საჭირო იყო რჩევა, მხარის დაჭერა და ხელმძღვანელობა ამ მისთვის გაუგებარ საქმეში.

– არა, – შეაწყვეტინა გრაფინია ლიდია ივანოვნამ, – ყველაფერს საზღვარი აქვს. მე მესმის უზნეობა, – არცთუ ისე გულწრფელად დასძინა მან, რადგან არასოდეს შეეძლო გაეგო მიზეზი იმისა, თუ რას შეუძლია მიიყვანოს ქალი უზნეობამდე, – მაგრამ ჩემთვის გაუგებარია ეს შეუბრალებლობა და მერე

ვისადმი? თქვენდამი! როგორ გაბედა გაჩერება იმ ქალაქში, სადაც თქვენხართ? არა, სწავლა სიბერემდეო, ნათქვამია, და მეც ვსწავლობ, რათა მივწვდე თქვენს დიდსულოვნებას და სიმდაბლეს მისას.

– მერედა ვინ არის ამის გამკითხავი? – თქვა ალექსეი ალექსანდროვიჩმა, რომელიც, ეტყობა, კმაყოფილი იყო თავისი როლით, – მე ყველაფერი ვაპატიე და ამიტომაც არ შემიძლია წავართვა მას სიყვარულის – შვილის სიყვარულის მოთხოვნილება...

– მაგრამ განა ეს არის სიყვარული, ჩემო მეგობარო? განა გულწრფელია ეს? ვთქვათ, თქვენ აპატიეთ, ახლაც აპატიებთ... მაგრამ განა ჩვენ გვაქვს უფლება ვიმოქმედოთ ამ ანგელოზის სულზე? მას ხომ უკვე მკვდარი ჰგონია დედა. მისთვის ლოცულობს და ავედრებს ღმერთს, მიუტევოს ცოდვები... და სჯობია კიდევ ასე. ახლა კი რა უნდა იფიქროს?

– მე ამაზე აღარ მიფიქრია, – თქვა ალექსეი ალექსანდროვიჩმა, რომელიც, ეტყობა, ეთანხმებოდა მას.

გრაფინია ლიდია ივანოვნამ სახეზე ხელები აიფარა და დადუმდა. იგი ლოცულობდა.

– თუ თქვენ რჩევას მკითხავთ, – თქვა მან, როცა ლოცვას მორჩა და სახიდან ხელები მოიცილა, – არ გირჩევდით ამის გაკეთებას. განა მე არ ვხედავ, როგორ განაახლა ამათ თქვენი იარები: მაგრამ დავუშვათ თქვენ, როგორც ყოველთვის, ახლაც ივიწყებთ საკუთარ თავს, მაგრამ რა შეუძლია გამოიწვიოს ამათ? ახალი წამება თქვენი, ახალი ტანჯვა ბავშვისა. მას თვითონვე არ უნდა ესურვა ეს, თუ მასში დარჩენილია რაიმე ადამიანური. არა, მე თქვენ არავითარ შემთხვევაში არ გირჩევთ ამას და თუ ნებას მომცემთ, წერილს მივწერ მას.

ალექსეი ალექსანდროვიჩი დათანხმდა და გრაფინია ლიდია ივანოვნამ ფრანგულად მისწერა ანას შემდეგი წერილი: „მოწყალეო ქალბატონო, თქვენზე მოგონებას შეუძლია აღძრას თქვენს შვილში ისეთი კითხვები, რომელზედაც შეუძლებელია პასუხის გაცემა ისე, რომ ბავშვს გულში არ ჩაუნერგოს განკიცხვა იმისა, რაც წმიდათაწმიდა უნდა იყოს მისთვის, და ამიტომაც გთხოვთ, მიიღოთ თქვენი ქმრის უარი ქრისტიანული სიყვარულის სულისკვეთებით. უზენაესს ვთხოვ, მოწყალეობა მოიღოს თქვენზე.“

გრაფინია ლიდია“.

ამ წერილმა მიაღწია იმ ფარულ მიზანს, რასაც გრაფინია ლიდია ივანოვნა თავის თავსაც კი უმაღლავდა. მან სულის სიღრმემდე შეურაცხყო ანა.

თავის მხრივ, ალექსეი ალექსანდროვიჩმა, როცა გრაფინია ლიდია ივანოვნასაგან დაბრუნდა, ვერ შეძლო ხელი მოეკიდა თავისი ჩვეულებრივი საქმიანობისთვის და ველარ იგრძნო მორწმუნე, განსაცდელისაგან გადარჩენილი ადამიანის ის სულიერი სიმშვიდე, რომელსაც წინათ განიცდიდა.

მოგონებას ცოლზე, რომელიც ესოდენ დამნაშავე იყო ქმართან და რომლის მიმართაც ქმარი ასეთი წმინდა იყო, რასაც სამართლიანად ეუბნებოდა გრაფინია ლიდია ივანოვნაც, არ უნდა აელღვებინა იგი, მაგრამ ალექსეი ალექსანდროვიჩი მოუსვენრად იყო. მან ვერ შეძლო გაგება იმ წიგნისა, რომელსაც კითხულობდა, ვერ მოიძორა მტანჯველი მოგონებები ცოლთან წინანდელ ურთიერთობაზე. ვერ შეძლო დაევიწყებინა ის შეცდომები, რომლებიც, როგორც ახლა ეჩვენებოდა, ცოლის მიმართ ჩაიდინა, გახსენება იმისა, თუ როგორ მიიღო ანას აღსარება ღალატის შესახებ დოლიდან დაბრუნებისას (განსაკუთრებით ის, რომ მან მხოლოდ გარეგნული წესიერების დაცვა მოითხოვა და დუელში არ გამოიწვია მეტოქე), სინანულით უვსებდა გულს. ასეთივე ტანჯვას აღუძრავდა იმ წერილის გახსენებაც, რომელიც მისწერა ცოლს; განსაკუთრებით პატიება, რომელიც არავისთვის საჭირო არ იყო, და ზრუნვა სხვის ბავშვზე, სირცხვილისა და სინანულის ცეცხლს უკიდებდა გულზე.

და სწორედ ასეთივე სირცხვილსა და სინანულს გრძნობდა, როცა იგონებდა ანასთან გატარებულ მთელ თავის წარსულ ცხოვრებას, იმ უხერხულად ნათქვამ სიტყვებს, როცა მან ბევრი ყოყმანის შემდეგ ხელი სთხოვა ანას.

„მაგრამ მაინც რაში ვარ დამნაშავე?“ – ეუბნებოდა იგი თავის თავს და ეს კითხვა ყოველთვის აღძრავდა მეორე კითხვას, რომ იქნებ სხვაგვარად გრძნობენ, სხვაგვარად უყვართ, სხვაგვარად ირთავენ ცოლს სხვები – ეს ვრონსკები, ობლონსკები... ეს კუნთმაგარი კამერჰერები. და მას თვალწინ წარმოუდგა მთელი წყება სიცოცხლით სავსე, ძლიერი ადამიანებისა, რომელთაც არასოდეს შეჰპარვიათ ეჭვი არაფერში და

რომელნიც, მისდა უნებურად, ყველგან და ყოველთვის იპყრობდნენ მის ცნობისმოყვარულ ყურადღებას. იგი თავიდან იცილებდა ამ ფიქრებს და ცდილობდა, დაერწმუნებინა თავი, რომ იგი ამქვეყნიური წუთიერი ცხოვრებისთვის არ ცოცხლობს, არამედ იღვწის მარადიული სიცოცხლისთვის და მისი სული სიმშვიდითა და სიცოცხლით არის აღსავსე. მაგრამ, როგორც ეჩვენებოდა, ის უმნიშვნელო შეცდომები, რომლებიც ამ წუთიერ, უმნიშვნელო სიცოცხლეში ჩაიდინა, ისე აწამებდა, თითქოს არც ყოფილიყოს ის მარადიული ხსნა, რომელიც იწამა. ეს ცდუნება დიდხანს არ გაგრძელებულა და მალე ალექსეი ალექსანდროვიჩის სულში კვლავ აღდგა ის სიმშვიდე და სიმალლე, რომლის წყალობითაც შეეძლო დაევიწყებინა ის, რისი გახსენებაც აღარ უნდოდა.

XXVI

– რაო, კაპიტონიჩ? – უთხრა დაბადების დღის წინ სეირნობიდან დაბრუნებულმა, ლოყებაწითლებულმა, მხიარულმა სერიოჟამ და ნაოჭებიანი ხიფთანი გაუწოდა ტანმალალ, მოხუც მეკარეს, რომელიც თავისი სიმალლიდან ღიმილით დაჰყურებდა ბავშვს, – იყო დღეს ის ყბაახვეული მოხელე? მიიღო მამამ?

– მიიღო. როგორც კი მმართველი გამოვიდა, მაშინვე მოვახსენე, – უთხრა მეკარემ და მხიარულად ჩაუკრა თვალი, – მიბოძეთ, მე გაგხდით.

– სერიოჟა! – გადმოსძახა სლავმა გუვერნიორმა, რომელიც შიდა ოთახებისაკენ შესასვლელ კართან გაჩერდა, – თქვენ თვითონ გაიხადეთ.

სერიოჟამ, მართალია, გაიგონა გუვერნიორის სუსტი ხმა, მაგრამ ყურადღება არ მიაქცია: იგი მეკარესთან იდგა, ქამარში ჩაევლო მისთვის ხელი და სახეში შეჰყურებდა.

– მერე, გაუკეთა მამამ ყველაფერი, რაც საჭირო იყო?

მეკარემ თანხმობით დაუქნია თავი.

ყბაახვეული მოხელე, რომელიც უკვე მეშვიდეჯერ იყო ჩამოსული ალექსეი ალექსანდროვიჩთან რაღაცის სათხოვნელად, აინტერესებდა სეროიჟასაც და მეკარესაც. სეროიჟამ ერთხელ წინკარში ნახა იგი და გაიგონა, როგორ ეხვეწებოდა მეკარეს, მოეხსენებინა მის შესახებ ბატონისტვის, თორემ მეცა და ჩემს შვილებსაც სიკვდილი გველისო, ეუბნებოდა იგი.

ამის შემდეგ სეროიჟა მეორეჯერ შეხვდა წინკარში ამ მოხელეს და დაინტერესდა მისი საქმით.

– მერე, ძალიან იყო გახარებული? – ჰკითხა მან.

– გახარებული როგორ არ იქნებოდა? სულ ხტუნვა-ხტუნვით წავიდა აქედან.

– ხომ არაფერი მოუტანიათ? – ცოტა ხნის სიჩუმის შემდეგ ჰკითხა სეროიჟამ.

– დიახ, ბატონო, – თავის ქნევით და ჩურჩულით უთხრა მეკარემ, – გრაფინიასაგან გახლავთ.

სეროიჟა მაშინვე მიხვდა, რომ ის, რაზედაც მეკარე ეუბნებოდა, იყო გრაფინია ლიდია ივანოვნას საჩუქარი მისი დაბადების დღის აღსანიშნავად.

– რას ამბობ, სად არის?

– მამასთან შეიტანა კორნეიმ. რაღაც კარგი რამ უნდა იყოს!

– რამხელაა? ამოდენა იქნება?

– უფრო ჰატარაა, მაგრამ კარგი.

– წიგნია?

– არა, რაღაც კარგი რამ არის. წადით, წადით, ვასილი ლუკიჩი გეძახით, – უთხრა მეკარემ, როცა გუვერნიორის ფეხის ხმა გაიგონა, ფრთხილად გაუსწორა ხელი, რომელზეც ნახევრად გახდილი ხელთათმანი ეცვა და რომელიც ქამარში ჩაევლო მისტვის, თვალი ჩაუკრა და თავით ვუნჩიზე ანიშნა.

– ახლავე, ვასილი ლუკიჩი! – უპასუხა სეროიჟამ და თავისებურად მხიარული, საყვარელი ღიმილით გაუღიმა, რაც ყოველთვის ინადირებდა წესრიგის მოყვარული ვასილი

ლუკიჩის გულს.

სერიოჟა იმდენად მხიარული, იმდენად ბედნიერი იყო, რომ არ შეეძლო არ გაეზიარებინა თავისი მეგობარი მეკარისტვის ის ოჯახური სიხარული, რომელიც შეიტყო საზაფხულო ბაღში სეირნობისას გრაფინია ლიდია ივანოვნას ძმისშვილისაგან. ეს სიხარული განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი ეჩვენებოდა იმის გამო, რომ დაემთხვა მოხელის სიხარულსა და საჩუქრების მოტანის ამბავს. სერიოჟას ეჩვენებოდა, რომ დღევანდელ დღეს ყველა მხიარული და ბედნიერი უნდა ყოფილიყო.

– შენ იცი, მამამ ალექსანდრე ნეველის ორდენი მიიღო?

– როგორ არ ვიცი! იყვნენ კიდეც მოსალოცად.

– მერე გახარებულია?

– მეფის წყალობა ვის არ გაახარებს! ჩანს, დაიმსახურა, – მკაცრი, სერიოზული კილოთი დასძინა მეკარემ.

სერიოჟა ჩაფიქრდა, იგი დაკვირვებით შესცქეროდა მისთვის ზედმიწევნით ნაცნობ მეკარის სახეს, განსაკუთრებით კი ჭაღარა ქილვაშებს შუა ჩამოშვებულ ნიკაპს, რომელსაც სერიოჟას გარდა ვერავინ ამჩნევდა, რადგან ყოველთვის ქვევიდან შეჰყურებდა მეკარეს.

– შენი ქალიშვილი დიდი ხანია არ ყოფილა?

– სადაღ დღეს როგორ მოვა? იმათაც სწავლა აქვთ! თქვენც უნდა ისწავლოთ, ბატონო, წადით!

ოთახში შესულმა სერიოჟამ ნაცვლად იმისა, გაკვეთილების სწავლას შესდგომოდა, საჩუქარზე გაუბა საუბარი მასწავლებელს. ის საჩუქარი უსათუოდ მანქანა უნდა იყოს, თქვენ როგორ ფიქრობთ? – ჰკითხა.

ვასილი ლუკიჩი კი მხოლოდ იმაზე ფიქრობდა, რომ სერიოჟას გრამატიკის გაკვეთილი უნდა მოემზადებინა მასწავლებლისთვის, რომელიც ორ საათზე მოვიდოდა.

– არა, თქვენ მხოლოდ ის მითხარით, ვასილი ლუკიჩ, – მოულოდნელად შეეკითხა სერიოჟა, როცა უკვე სამუშაო მაგიდასთან იჯდა წიგნით ხელში, – რომელი ორდენია ალექსანდრე ნეველზე დიდი? თქვენ იცით, მამამ ალექსანდრე ნეველი მიიღო?

ვასილი ლუკიჩმა უპასუხა, ალექსანდრე ნეველის ორდენზე დიდი ვლადიმირის ორდენიაო.

– უფრო დიდი?

– ყველაზე დიდია ანდრია პირველწოდებულის.

– ანდრიაზე უფრო დიდი?

– არ ვიცი.

– როგორ, თქვენც არ იცით? – და ხელებზე დაყრდნობილი სერიოჟა ფიქრებს მიეცა.

მისი ფიქრები მეტად რთული და ნაირფერი იყო. იგი ფიქრობდა, როგორ მიიღებდა მამა ვლადიმირსაც, ანდრიასაც და ამის გამო გაკვეთილის დროს უფრო კეთილი იქნებოდა და თვითონაც, როცა დიდი გაიზრდებოდა, მიიღებდა ყველა ორდენს და იმასაც, ანდრიაზე უფრო დიდს რომ გამოიგონებდნენ. გამოიგონებდნენ თუ არა, მაშინვე დაიმსახურებდა. კიდევ უფრო დიდს თუ გამოიგონებდნენ, იმასაც მაშინვე დაიმსახურებდა.

ასეთ ფიქრებში გაიარა დრომ და როცა მასწავლებელი მოვიდა, გაკვეთილი დროის, ადგილისა და ვითარების გარემოების შესახებ მზად არ ჰქონდა. მასწავლებელი არათუ უკმაყოფილო დარჩა, ეწყინა კიდევ. მასწავლებლის განაწყენებამ სერიოჟაზეც იმოქმედა. დამნაშავედ გრძნობდა თავს, რომ არ მოამზადა გაკვეთილი; მაგრამ, რაც უნდა მოეწადინებინა, მაინც არ შეეძლო ამის გაკეთება: სანამ მასწავლებელი უხსნიდა, სჯეროდა და თითქმის ესმოდა კიდევ, მაგრამ, როგორც კი მარტო დარჩებოდა, არაფრით არ შეეძლო გაეხსენებინა და დაეჯერებინა, რომ ისეთი პატარა და სავსებით გასაგები სიტყვა, როგორიცაა „უცებ“, ვითარებითი გარემოებაა. მაგრამ მაინც ნანობდა, რომ აწყენინა მასწავლებელს და ცდილობდა, როგორმე დაემშვიდებინა. მან ისეთი წუთი შეარჩია, როცა მასწავლებელი ხმაამოუღებლად ჩასცქეროდა წიგნს.

– მიხაილ ივანიჩ, როდის არის თქვენი დღეობა? – მოულოდნელად იკითხა მან.

– უკეთესი იქნებოდა, თქვენს საქმეზე გეფიქრათ, ხოლო დღეობებს არავითარი მნიშვნელობა არა აქვს გონიერი არსებობისთვის. დღეობაც ისეთივე დღეა, როგორც სხვა

დღეები და იმ დღესაც ისეთივე შრომაა საჭირო.

სერიოჟამ ყურადღებით შეხედა მასწავლებელს, მის შეთხელებულ წვერს, სათვალეს, რომელიც ჩვეულებრივზე უფრო ქვევით ჩამოსწეოდა ცხვირზე, და ისე ჩაფიქრდა, რომ ახლა უკვე ნამდვილად აღარაფერი ესმოდა მისი, რასაც მასწავლებელი უხსნიდა და გრძნობდა, რომ არც მასწავლებელი ფიქრობდა იმაზე, რასაც ლაპარაკობდა, – ამას ლაპარაკის კილოზე ამჩნევდა. „რატომ შეუკრავს ყველას პირი, რომ ასე ერთნაირად, მოსაწყენად ილაპარაკონ იმაზე, რაც არავისთვის საჭირო არ არის. რატომ მაძულებს ასე თავს? რატომ არ ვუყვარვარ?“ – ეკითხებოდა თავის თავს დაღონებული სერიოჟა და პასუხს ვერ პოულობდა.

XXVII

მასწავლებლის შემდეგ მამის გაკვეთილი იყო. მის მოლოდინში სერიოჟა მაგიდას მიუჯდა და ისევ ფიქრებს მიეცა, თან ხელში პატარა ჯიბის დანას ათამაშებდა. მისი ერთ-ერთი საყვარელი გასართობი სეირნობის დროს დედის ძებნა იყო. მას არ სჯეროდა სიკვდილის, საერთოდ და განსაკუთრებით დედის სიკვდილის, მიუხედავად იმისა, რომ ლიდია ივანოვნამ უთხრა ეს და მამამაც დაუდასტურა. ამიტომ მას შემდეგაც, რაც უთხრეს, დედა მოკვდაო, სეირნობის დროს მაინც ეძებდა დედას. ყველა წარმოსადეგი ტანის, კოხტა, შავთმიანი ქალი დედა ეგონა. ასეთი ქალის დანახვაზე გული ისეთი სიყვარულით ევსებოდა, რომ სუნთქვა ეკვროდა და თვალები ცრემლებით ენამებოდა. და სერიოჟა ელოდა, რომ სადაცაა მიუახლოვდებოდა ეს ქალი, პირბადეს აიწევდა, სახეს მთლიანად გამოაჩენდა, გაიღიმებდა, გულში ჩაიკრავდა და სერიოჟა იგრძნობდა მის სურნელს, მისი ხელების სითბოს და ატირდებოდა ბედნიერებისაგან. ისე, როგორც ერთ საღამოს, დედას ფეხთით რომ მიუწვა. დედა უღიტინებდა, სერიოჟა კი ხითხითებდა და კბენდა მის თეთრ, ბეჭდებიან ხელს. შემდეგ, როცა გადიასაგან შემთხვევით შეიტყო, რომ დედა არ მომკვდარა და მამამ და ლიდია ივანოვნამ აუხსნეს, დედა

შენტვის მკვდარია, რადგან იგი ცუდი ქალიაო (რისი დაჯერებაც უკვე არასგზით არ შეეძლო, რადგან დედა უყვარდა), სერიოჟა ისევ ისე განაგრძობდა დედის ძებნას და ელოდა მას. დღესაც საზაფხულო ბაღში იყო ერთი ქალი სოსანისფერი პირბადით, რომელსაც გულის ფანცქალით შეჰყურებდა სერიოჟა. ეგონა, ეს ქალი, რომელიც მათკენ გამოჰყვამო ბილიკს, დედა იყო. მაგრამ ამ ქალს აღარც კი მიუღწევია მათთან, სადღაც მიიმალა. სერიოჟა დღევანდელ დღეს უფრო ძლიერ, ვიდრე ოდესმე, გრძნობდა დედისადმი სიყვარულის მოზღვავებას და ახლა, ფიქრებით გატაცებულმა, მამის მოლოდინში, დანით დასერა მაგიდის მთელი კიდე, თან ანთებული თვალებით იყურებოდა წინ და დედაზე ფიქრობდა.

– მამა მოდის! – თავდავიწყებიდან გამოიყვანა იგი ვასილი ლუკიჩმა.

სერიოჟა წამოხტა, მამასთან მივიდა, ხელზე აკოცა და ყურადღებით შეაჩერდა, ალექსანდრე ნეველის ორდენის მიღებით გამოწვეულ სიხარულის ნიშნებს ეძებდა მამის სახეზე.

– კარგად ისეირნე? – ჰკითხა ალექსეი ალექსანდროვიჩმა, სავარძელში ჩაჯდა, თავისკენ მიიწია ძველი ალთქმის წიგნი და გადაშალა. მიუხედავად იმისა, რომ ალექსეი ალექსანდროვიჩს მრავალჯერ უთქვამს სერიოჟასთვის, ყველა ქრისტიანმა კარგად უნდა იცოდეს საღვთო წერილიო, თვითონაც ხშირად სჭირდებოდა ძველი ალთქმის წიგნში ჩახედვა, რაც შეუნიშნავი არ დარჩენია სერიოჟას.

– ჰო, ძალიან ვიმხიარულე, მამა, – უთხრა სერიოჟამ, ცალი გვერდით ჩამოჯდა სკამზე და ქანაობა დაუწყო სკამს, რაც აკრძალული ჰქონდა, – იქ ნადენკა ვნახე (ნადენკა იყო ლილია ივანოვნას ძმისშვილი, რომელიც გრაფინიასთან იზრდებოდა). მან მითხრა, რომ თქვენ ახალი ვარსკვლავი მოგცეს. არ გიხარიათ, მამა?

– ჯერ ერთი, თუ შეიძლება, სკამს ნუ აქანავებ, – უთხრა ალექსეი ალექსანდროვიჩმა, – მეორეც, ძვირფასია არა საჩუქარი, არამედ შრომა. და ჩემი სურვილი იქნება, იცოდე ეს. აი, შენ თუ იშრომებ და ისწავლი იმისთვის, რომ ჯილდო მიიღო, მაშინ შრომა მძიმედ მოგეჩვენება; მაგრამ, როცა შენ შრომობ, – ამბობდა ალექსეი ალექსანდროვიჩი და აგონდებოდა, როგორ

იმხნევებდა თავს მოვალეობის შეგნებით ამდილანდელი მოსაწყენი შრომის დროს, რაც იმაში მდგომარეობდა, რომ ხელი მოეწერა ას თვრამეტ ქალაქზე, – და გიყვარს შრომა, – მაშინ ამ შრომაშივე პოვებ ჯილდოს.

სერიოჟას სიყვარულითა და სიხარულით გაბრწყინებულ თვალებში სხივი ჩაუქრა და მამის შემოხედვაზე თვალები ძირს დახარა. ეს იყო დიდი ხნის ნაცნობი კილო, ასე მიმართავდა ყოველთვის მამა და სერიოჟამაც უკვე ისწავლა ხასიათის შეწყობა. მამა ყოველთვის ელაპარაკებოდა – ასე გრძნობდა სერიოჟა – როგორც ვიღაც ოცნებით წარმოდგენილ ბიჭს, ისეთს, როგორც წიგნებშია ხოლმე და რომელიც სრულიად არ ჰგავდა სერიოჟას. და ისიც მამასთან ყოფნის დროს ყოველთვის თვალთმაქცურად ცდილობდა დამსგავსებოდა ამ წიგნებში აღწერილ ბიჭს.

– იმედი მაქვს, შენ გესმის ეს? – უთხრა მამამ.

– დიახ, მამა, – უპასუხა სერიოჟამ და შეეცადა დამსგავსებოდა იმ წარმოდგენილ ბიჭს.

გაკვეთილად სერიოჟას ზეპირად უნდა ესწავლა რამდენიმე ტაეპი სახარებიდან და გაემეორებინა დასაწყისი ძველი ალთქმისა. ტაეპები სახარებიდან კარგად იცოდა, მაგრამ როცა ამას ამბობდა, მამის შუბლის ძვალს მიაჩერდა, რომელიც საფეთქელთან ისე იყო მოხრილი, რომ დაიბნა და ერთი ტაეპის დასასრული, რადგან ერთი და იმავე სიტყვით იწყებოდა, მეორე ტაეპის დასაწყისში გადაიტანა. ალექსეი ალექსანდროვიჩისთვის ცხადი იყო, რომ სერიოჟას არ ესმოდა ის, რასაც ამბობდა, და ამან გააბრაზა.

ალექსეი ალექსანდროვიჩი მოიღუშა და შეუდგა იმის ახსნას, რაც მრავალგზის ჰქონდა მოსმენილი სერიოჟას, მაგრამ ვერასოდეს დაიმახსოვრა, რადგან მეტად ნათლად ესმოდა – მსგავსად იმისა, რომ „უცებ“ ვითარებითი გარემოება იყო. სერიოჟა შეშინებული თვალებით შეჰყურებდა მამას და მხოლოდ ერთ რამეზე ფიქრობდა: გამამეორებინებს იმას, რასაც მიხსნის, თუ არაო, როგორც იცოდა ზოგჯერ მამამ. და ეს აზრი ისე აშინებდა, რომ უკვე აღარაფერი ესმოდა. მაგრამ მამამ აღარ გაამეორებინა და ახლა ძველი ალთქმიდან ჰკითხა გაკვეთილი.

სერიოჟა კარგად მოჰყვა თვით ამბებს, მაგრამ როცა საჭირო შეიქნა იმ კითხვებზე პასუხის გაცემა, თუ რა ცვლილებები

გამოიწვია ამ ამბებმა, აღარაფერი იცოდა, მიუხედავად იმისა, რომ ერთხელ უკვე დასჯილი იყო ამ გაკვეთილისთვის. იმ ადგილას კი, როცა უნდა ჩამოეთვალა წარღვნის წინადროინდელი პატრიარქები, სულ ველარაფერი თქვა, დაიბნა, მაგიდას დაუწყო ჭრა და სკამი ააქანავა. ამ პატრიარქთაგან სერიოჟას აღარავინ ახსოვდა გარდა ენოქისა, რომელიც ცოცხლად იქნა აღვლენილი ზეცად. წინათ ახსოვდა სახელები, მაგრამ ახლა სულ გადაავიწყდა, განსაკუთრებით იმიტომ, რომ ენოქი მისი საყვარელი პიროვნება იყო ძველი აღთქმის წიგნიდან და მის ცოცხლად აღვლენასთან დაკავშირებით თავში ერთმანეთს გადაეხლართა აუარებელი ფიქრი, რომლებმაც გაიტაცეს ახლაც, როცა გამტერებული მისჩერებოდა მამის საათის ძეწკვსა და ნახევრად შეკრულ ჟილეტის ღილს.

სერიოჟას სრულებით არ სჯეროდა სიკვდილის, რაზეც ასე ხშირად ელაპარაკებოდნენ. არ სჯეროდა, რომ შესაძლებელი იყო მომკვდარიყვნენ მისთვის საყვარელი ადამიანები და განსაკუთრებით არ სჯეროდა ის, რომ თვითონაც მოკვდებოდა. ეს მისთვის სრულიად შეუძლებელი და გაუგებარი იყო. მას კი ეუბნებოდნენ, ყველა მოკვდებაო; იმათაც ჰკითხა, რომელთა სიტყვაც ნამდვილად სჯეროდა და მათაც დაუდასტურეს; გადიაც, თუმცა უხალისოდ, მაგრამ ამასვე ამბობდა. მაგრამ ენოქი არ მომკვდარა, მაშასადამე, ყველანი როდი იხოცებიან. „მაშ, რატომ არ შეიძლება ყველამ დაიმსახუროს ღვთის წინაშე და ისინიც ცოცხლად იქნენ აღვლენილი ზეცად?“ – ფიქრობდა სერიოჟა. ცუდ ადამიანებს, ესე იგი იმათ, რომლებიც არ უყვარდა სერიოჟას, შეუძლიათ დაიხოცნონ, მაგრამ კარგები ყველანი შეიძლება ისეთნი იყვნენ, როგორიც ენოქი იყო.

– მაშ, რომელი პატრიარქები იყვნენ?

– ენოქი, ენოსი.

– ეს ხომ უკვე თქვი. ცუდია, სერიოჟა, ძალიან ცუდია. თუ არ გინდა გაიგო ის, რაც ყველაზე საჭიროა ქრისტიანისთვის, მაშ, რამ უნდა დაგაინტერესოს? – უთხრა მამამ და ფეხზე წამოდგა, – მე უკმაყოფილო ვარ შენით და პიოტრ იგნატიჩიც (ეს მთავარი პედაგოგი იყო) არ არის კმაყოფილი... ამისთვის უნდა დაისაჯო.

მამაც და პედაგოგიც ორივენი უკმაყოფილონი იყვნენ სერიოჟათი, და მართლაც იგი ძალიან ცუდად სწავლობდა.

მაგრამ არაფრით არ შეიძლებოდა იმის თქმა, რომ უნიჭო ბავშვი იყო. პირიქით, ბევრად უფრო ნიჭიერი იყო იმ ბავშვებზე, რომლებსაც მაგალითისთვის უსახელებდა მასწავლებელი. მამის აზრით, მას არ უნდოდა იმის სწავლა, რასაც ასწავლიდნენ. სინამდვილეში კი სერიოზუს არ შეეძლო ამის სწავლა. არ შეეძლო, რადგან მის სულში იყო უფრო საჭირო მოთხოვნები, ვიდრე ის, რასაც მამა და პედაგოგი ასწავლიდნენ. ეს მოთხოვნებიანი კი სრულიად საწინააღმდეგონი იყვნენ და სერიოზუ პირდაპირ ებრძოდა თავის აღმზრდელებს.

სერიოზუს ცხრა წელი შეუსრულდა, ჯერ სულ ბავშვი იყო, მაგრამ უკვე იცნობდა თავის სულს. ძვირფასი იყო იგი მისთვის და ისე უფრთხილდებოდა, როგორც ქუთუთო უფრთხილდება თვალის გუგას, და უსიყვარულოდ არავის შეუშვებდა შიგ. მისი აღმზრდელები ჩიოდნენ, სწავლა არ უნდაო; მისი სული კი სავსე იყო სწავლის წყურვილით და იგი სწავლობდა კაპიტონიჩთან, გადიასთან, ნადენკასთან, ვასილი ლუკიჩთან და არა მასწავლებლებთან. იმ წყალს, რომელსაც მამა და პედაგოგები თავიანთ წისქვილზე მოელოდნენ, დიდი ხანია უკვე გაეჟონა და სულ სხვა ადგილას აბრუნებდა ბორბალს.

მამამ დასაჯა სერიოზუ, აღარ გაუშვა ნადენკასთან, ლილია ივანოვნას ძმისშვილთან; მაგრამ ეს დასაჯა საბედნიერო აღმოჩნდა. ვასილი ლუკიჩი კარგ გუნებაზე იყო და უჩვენა სერიოზუს, როგორ უნდა გაეკეთებინა ქარის წისქვილი. მთელმა საღამომ მუშაობასა და იმის ოცნებაში გაიარა, თუ როგორ შეიძლებოდა ისეთი წისქვილის გაკეთება, რომ მასთან ერთად ეტრიალა: ჩაევლო ფრთებში ხელი ან მიბმულიყო ზედ და ეტრიალა. მთელი საღამოს განმავლობაში სერიოზუს არ გახსენებია დედა, მაგრამ ლოგინში რომ ჩაწვა, უეცრად გაახსენდა იგი და საკუთარი სიტყვებით ილოცა კიდეც, რომ ხვალ, მისი დაბადების დღისთვის, მოსულიყო დედა და მეტად აღარ დამალულიყო.

- ვასილი ლუკიჩ, იცით, დღეს რაზე ვლოცულობდი ზედმეტად?
- რომ უკეთ ისწავლო?
- არა.
- სათამაშოებზე?

– არა. ვერ გამოიცნობთ. კარგი რამეა, მაგრამ საიდუმლოა. როცა ამიხდება, მაშინ გეტყვით. ვერ გამოიცანით?

– ვერა. ვერ გამოვიცანი. თქვენ მითხარით, – ღიმილით უთხრა ვასილი ლუკიჩმა, რომელიც იშვიათად თუ გაიღიმებდა ხოლმე, – აბა, დაწეჭით. სანთელს ვაჭრობ.

– ჩემთვის უსინათლოდაც ნათელია ის, რასაც ვხედავ და რაზედაც ვლოცულობდი. აი, კინალამ წამომცდა საიდუმლო, – უთხრა სერიოჟამ და მხიარულად გაიცინა.

როცა სანთელი გაიტანეს, სერიოჟა ხედავდა, გრძნობდა დედის იქ ყოფნას. იგი მის საწოლთან იდგა და სიყვარულით აღსავსე თვალებით უაღერსებდა, მაგრამ შემდეგ გამოჩნდა წისქვილები, ჯიბის დანა, ყველაფერი ერთმანეთში აირია და ჩაეძინა კიდეც.

XXVIII

პეტერბურგში ჩამოსული ვრონსკი და ანა ერთ-ერთ საუკეთესო სასტუმროში გაჩერდნენ. ვრონსკი ცალკე, ქვედა სართულში მოეწყო, ანა კი ბავშვით, ძიძითა და მოსამსახურე გოგოთი, ზევით, ოთხოთახიან ფართო განყოფილებაში.

ჩამოსვლის პირველივე დღეს ვრონსკი ძმასთან წავიდა. იქ დახვდა დედაც, რომელიც რაღაც საქმეების გამო მოსკოვიდან ჩამოსულიყო. დედა და რძალი ჩვეულებრივ დახვდნენ ვრონსკის; გამოჰკითხეს საზღვარგარეთ მოგზაურობის ამბავი, ილაპარაკეს საერთო ნაცნობებზე, მაგრამ ერთი სიტყვაც არ უთქვამთ ანასა და მის ურთიერთობაზე. ძმამ კი, რომელიც მეორე დღეს დილით მოვიდა ვრონსკისთან, თვითონვე ჰკითხა ანას ამბავი და ვრონსკიმაც პირდაპირ უთხრა, ისე ვუყურებ კარენინასთან ჩემს ურთიერთობას, როგორც ნამდვილ ქორწინებასო; იმედი მაქვს, მალე მოვაგვარებ განქორწინების საქმეს, მანამდე კი ისევე მივიჩნევ მას ჩემს ცოლად, როგორც ყველა სხვას მიაჩნია თავისი ცოლი და სთხოვა, ასევე გადაეცი დედასა და რძალსო.

– თუ საზოგადოება არ მოიწონებს ამას, ეს ჩემთვის სულერთია,

– უთხრა ვრონსკიმ, – მაგრამ თუ ჩემიანებს სურთ, ნათესაურ ურთიერთობაში იყვნენ ჩემთან, მაშინ ისეთივე ურთიერთობა უნდა იქონიონ ჩემს მეუღლესთანაც.

უფროსმა ძმამ, რომელიც ყოველთვის პატივს სცემდა უმცროსი ძმის აზრს, კარგად არ იცოდა, მართალი იყო თუ არა მისი ძმა, სანამ საზოგადოება არ გადაწყვეტდა ამ საკითხს, თვითონ კი, თავის მხრივ, არაფერი ჰქონდა ამის საწინააღმდეგო და ალექსეისთან ერთად ესტუმრა ანას.

ვრონსკი ძმის თანდასწრებით, ისე როგორც ყველასთან, თქვენობით ელაპარაკებოდა ანას და ისე ექცეოდა მას, როგორც კარგ ნაცნობს, მაგრამ იგულისხმებოდა, რომ ძმამ უკვე იცოდა მათი ურთიერთობის ამბავი; ლაპარაკი იყო იმაზე, რომ ანა ვრონსკის მამულში მიემგზავრებოდა.

მიუხედავად იმისა, რომ ვრონსკი კარგად იცნობდა მაღალ საზოგადოებას, თავისი ახალი მდგომარეობის გამო მაინც საშინელ დაბნეულობას განიცდიდა. მას თითქოს კარგად უნდა სცოდნოდა, რომ მაღალი საზოგადოების კარი დახურული იყო მისთვისაც და ანასთვისაც; მაგრამ გონებაში წარმოიშვა რაღაც ბუნდოვანი მოსაზრებები, რომ ასე იყო მხოლოდ ძველად, ახლა კი, ასეთი სწრაფი პროგრესის დროს (იგი თავისდა შეუმჩნევლად ახლა მომხრე იყო ყოველგვარი პროგრესისა) საზოგადოების აზრი შეიცვალა და ჯერ გადაწყვეტილი არ იყო, მიიღებდა თუ არა მათ საზოგადოება. „რა თქმა უნდა, – ფიქრობდა იგი, – სამეფო კარის საზოგადოება აღარ მიიღებს ანას, მაგრამ ახლობელთ შეუძლიათ და კიდევაც უნდა გაიგონ ეს ისე, როგორც საჭიროა“.

შეგიძლია იჯდე ფეხმოკეცილი რამდენიმე საათს ერთსა და იმავე მდგომარეობაში, თუკი იცი, რომ ხელს არაფერი გიშლის შეცვალო შენი მდგომარეობა; მაგრამ თუ ადამიანმა იცის, რომ ასე ფეხმოკეცილი უნდა იჯდეს, მაშინ მისი სხეული კრუნჩხვას იწყებს და ფეხები თავისთავად გაიწევენ იქით, საითაც უნდათ, რომ გაიშალონ. სწორედ ასეთ გრძნობას განიცდიდა ვრონსკი საზოგადოების მიმართ. მართალია, გულში დარწმუნებული იყო, რომ საზოგადოება არ მიიღებდა მათ, მაგრამ მაინც უნდოდა, ეცადა, იქნებ გამოიცვალა საზოგადოება, იქნებ გაგვიღოს კარიო. მაგრამ სულ მალე მისთვის ნათელი შეიქნა, რომ, მართალია, პირადად მისთვის ღია იყო საზოგადოების კარი, მაგრამ ანასთვის კი – დაკეტილი, თითქოს

კატათაგვობანას თამაშიაო, მისთვის ზევით აწვდილი ხელები უმაღვე ძირს ეშვებოდა ანას წინ.

პეტერბურგის მაღალი წრის ერთ-ერთი პირველი მანდილოსანი, რომელიც ინახულა ვრონსკიმ, იყო მისი ბიძაშვილი ბეტსი.

– ძლივს! – სიხარულით შეეგება იგი ვრონსკის, – ანა სადღაა? როგორ მიხარია! სად გაჩერდით? წარმოდგენილი მაქვს, თქვენი შესანიშნავი მოგზაურობის შემდეგ როგორ საშინლად მოგეჩვენებათ ჩვენი პეტერბურგი; წარმოდგენილი მაქვს თქვენი თაფლობის თვე რომში. განქორწინების საქმე როგორ არის? გააკეთეთ ყველაფერი?

ვრონსკიმ შენიშნა, როგორ ჩაქრა ბეტსის აღტაცება, როცა შეიტყო, რომ განქორწინება ჯერ კიდევ არა ჰქონდათ მიღებული.

– ვიცი, გამკიცხავენ, – უთხრა მან, – მაგრამ მე მაინც მოვალ ანასთან; დიახ, აუცილებლად მოვალ. თქვენ დიდხანს დარჩებით აქ?

და მართლაც ბეტსი იმავე დღეს მივიდა ანასთან, მაგრამ მისი ტონი ახლა სულ სხვა იყო, სულ აღარ ჰგავდა წინანდელს. ეტყობოდა, ამაყობდა თავისი გამბედაობით და უნდოდა, ანას დაეფასებინა ერთგულება მეგობრისა. მან მხოლოდ ათიოდე წუთი დაჰყო ანასთან, ილაპარაკა ახალ ამბებზე და წასვლისას უთხრა: – თქვენ ჩემთვის არ გითქვამთ, როდის მიიღებთ განქორწინებას. დავუშვათ, მე არავითარი ყურადღება არ მივაქციე ამას, მაგრამ სხვები არ იტყვიან ასე, სანამ ჯვარს არ დაიწერთ. ეს კი ახლა ისე იოლია. *Ca se fait.*[13] მაშ, პარასკევს მიდიხართ? სამწუხაროა, რომ ველარ შევხვდებით ერთმანეთს.

ბეტსის ტონზე ვრონსკის შეეძლო მიმხვდარიყო, რა იყო მოსალოდნელი მაღალი წრის საზოგადოებისაგან. მაგრამ მაინც კიდევ სცადა ბედი საკუთარ ოჯახში. დედის იმედი არ ჰქონდა. იცოდა, რომ დედა, რომელიც პირველი გაცნობისას ასე აღტაცებული იყო ანათი, ახლა უღმობელი იქნებოდა მის მიმართ, რადგან იგი შეიქნა მიზეზი შვილის კარიერის დაღუპვისა. მაგრამ დიდ იმედს ამყარებდა ვარიაზე, ძმის მეუღლეზე, ეგონა, ის არ გაკიცხავდა ანას, უბრალოდ, გაბედულად მივიდოდა მასთან და თვითონაც მიიღებდა.

ჩამოსვლის მეორე დღესვე ვრონსკი მასთან მივიდა, რძალი მარტო დაუხვდა და პირდაპირ განუცხადა თავისი სურვილი.

– შენ იცი, ალექსეი, – უთხრა ვარიამ, როცა მოისმინა მისი ნათქვამი, – როგორ მიყვარხარ და როგორ მინდა ყველაფერი გავაკეთო შენთვის, მაგრამ მე ვდუმდი, რადგან ვიცოდი, არაფერი შემეძლო გამეკეთებინა შენთვის და ანა არკადიევნასთვის, – მან განსაკუთრებული ხაზგასმით თქვა, ანა არკადიევნასთვისო, – არ იფიქრო, გეთაყვა, რომ გკიცხავდეთ. არასოდეს; მის ადგილას შეიძლება მეც ასე მოვქცეულიყავი. მე არ მინდა და არც შემეძლია ჩავერიო წვრილმანებში, – უთხრა მან და გაუბედავად შეხედა ვრონსკის მოღუშულ სახეს, – მაგრამ პირდაპირ ვთქვათ ყველაფერი. შენ გინდა, მივიღე მასთან, ისიც მივიღო ჩემთან და ამით აღვუდგინო შელახული ღირსება საზოგადოებაში; მაგრამ გამიგე, რომ არ შემეძლია ამის გაკეთება. ქალიშვილები მეზრდებიან და ქმრის გულისთვის უნდა ვიცხოვრო მაღალ საზოგადოებაში. მე მაინც მოვალ ანა არკადიევნასთან; ის გამიგებს, რომ არ შემეძლია მისი მიღება. ანდა ისე უნდა მოეწყოს, რომ არ შეხვდეს იმათ, ვინც სხვანაირად უყურებს ამ ამბავს: ეს მასვე შეურაცხყოფს. მე არ შემეძლია მისი წამოყენება...

– არა მგონია, ის უფრო დაცემული იყოს, ვიდრე ასობით ის ქალი, რომელსაც თქვენ იღებთ! – შეაწყვეტინა კიდევ უფრო მოღუშულმა ვრონსკიმ და ხმაამოუღებლად წამოდგა, რაკი მიხვდა, რომ რძლის გადაწყვეტილება ურყევი იყო.

– ალექსეი! ნუ გამიწყრები, გეთაყვა, გამიგე, მე არა ვარ დამნაშავე, – თქვა ვარიამ და გაუბედავი ღიმილით შეხედა.

– არ გიწყრები, – ისევ ისე პირქუშად უთხრა ვრონსკიმ, – მაგრამ უფრო მეტად მტკივა გული. გული მტკივა იმიტომ, რომ ეს გაწყვეტს ჩემს მეგობრობას. შეიძლება არ გაწყვიტოს, მაგრამ შეასუსტებს მაინც. შენ ხომ გესმის, რომ ჩემთვისაც სხვანაირად შეუძლებელია.

და ვრონსკი ოთახიდან გავიდა.

მიხვდა, რომ ყოველგვარი შემდგომი ცდა ამაო იქნებოდა და ეს რამდენიმე დღე ისე უნდა გაეტარებინა პეტერბურგში, როგორც უცხო ქალაქში, უნდა მორიდებოდა ყოველგვარ ურთიერთობას მაღალ საზოგადოებასთან, რათა თავიდან აეცილებინა

უსიამოვნება და შეურაცხყოფა, რაც ასე ტანჯავდა მას. ერთი მთავარი უსიამოვნება პეტერბურგში ის იყო, რომ თითქმის ყველგან ხვდებოდა ალექსეი ალექსანდროვიჩს, ყველგან მისი სახელი ესმოდა. რაზედაც უნდა დაეწყოთ საუბარი, ბოლოს ალექსეი ალექსანდროვიჩზე უნდა ჩამოვარდნილიყო სიტყვა; არ შეიძლებოდა ისე წასულიყო სადმე, რომ ალექსეი ალექსანდროვიჩს არ შეხვედროდა. ყოველ შემთხვევაში ასე ეჩვენებოდა ვრონსკის, ისე როგორც ეჩვენება ადამიანს, რომელსაც თითო სტკივა და ჰგონია, თითქოს განზრახ ყველაფერს ამ მტკივნეული თითით წამოედება ხოლმე.

პეტერბურგში ყოფნა კიდევ იმიტომ უმძიმდა, რომ მთელი ამ ხნის განმავლობაში იგი ამჩნევდა ანას რაღაც ახალ, მისთვის გაუგებარ განწყობილებას. ხან თითქოს უყვარდა ვრონსკი, ხან გულგრილი ხდებოდა მისადმი, ხანაც გაღიზიანებული და გულდახურული იყო. მას რაღაც ტანჯავდა, რაღაცას უმაღავდა, თითქოს ვერ ამჩნევდა იმ შეურაცხყოფას, რომელიც სიცოცხლეს უწამლავდა ვრონსკის და რომელიც მისთვის, მისი ფაქიზი გულისხმიერების გამო, კიდევ უფრო მტანჯველი უნდა ყოფილიყო.

XXIX

ანას რუსეთში ჩამოსვლის ერთ-ერთი მიზანი შვილთან შეხვედრა იყო. იტალიიდან ჩამოსვლის დღიდანვე განუწყვეტლივ ამ შეხვედრაზე ფიქრობდა და ლელავდა. და რაც უფრო უახლოვდებოდა პეტერბურგს, მით მეტ სიხარულს გრძნობდა, მით უფრო მნიშვნელოვნად ეჩვენებოდა ეს შეხვედრა. არც ეკითხებოდა თავის თავს, როგორ უნდა მოეხერხებინა ეს. სრულიად ბუნებრივად, სრულიად უბრალოდ ეჩვენებოდა შვილის ნახვა, როცა იგი იმავე ქალაქში იქნებოდა; მაგრამ პეტერბურგში ჩამოსვლისთანავე მას ნათლად წარმოუდგა თავისი ახლანდელი მდგომარეობა საზოგადოებაში და მიხვდა, რომ ეს შეხვედრა არც ისე იოლად მოსახერხებელი იქნებოდა.

უკვე ორი დღე იყო, რაც ანა პეტერბურგში ცხოვრობდა. შვილზე

ფიქრი ერთი წუთითაც არ შორდებოდა, მაგრამ ნახვით კი ჯერ არ ენახა. გრძნობდა, რომ უფლება არ ჰქონდა, მისულიყო პირდაპირ სახლში, სადაც შეიძლებოდა შეხვედროდა ალექსეი ალექსანდროვიჩს. შეიძლება არც შეუშვან და შეურაცხყონ. ფიქრიც კი იმისა, რომ წერილი მიეწერა და ურთიერთობა გაება ქმართან, სატანჯველად ქცეულიყო მისთვის; მხოლოდ მაშინ შეეძლო დამშვიდებით ყოფნა, როცა ქმარზე არ ფიქრობდა. სეირნობის დროს რომ ენახა შვილი, გაეგო, სად ან როდის დადიოდა, ცოტა იყო მისთვის: ისე ემზადებოდა ამ შეხვედრისთვის, იმდენი რამ ჰქონდა შვილისთვის სათქმელი და ისე უნდოდა გადახვეოდა და დაეკოცნა იგი. სერიოზულ მოხუცი გადია იქნებ დახმარებოდა და ესწავლებინა, როგორ მოქცეულიყო, მაგრამ გადია უკვე აღარ იმყოფებოდა ალექსეი ალექსანდროვიჩის სახლში. ამ ყოყმანსა და გადიის ძებნაში გაიარა ორმა დღემ.

მესამე დღეს, როგორც კი შეიტყო, რომ ალექსეი ალექსანდროვიჩს მჭიდრო ურთიერთობა ჰქონდა გრაფინია ლიდია ივანოვნასთან, გადაწყვიტა, მისთვის მიეწერა წერილი, რაც მეტად სამძიმო იყო და სადაც განზრახ წერდა, შვილის ნახვის ნება ქმრის დიდსულოვნებაზეა დამოკიდებულიო. იცოდა, თუ ამ წერილს ქმარს უჩვენებდნენ, იგი ისევ გააგრძელებდა დიდსულოვანი ადამიანის როლის თამაშს და უარს არ ეტყოდა შვილის ნახვაზე.

კომისიონერმა, რომელსაც წერილები დაჰქონდა ხოლმე, მეტად უღმობელი და მოულოდნელი პასუხი მოუტანა: პასუხი არ იქნებოდა. ანას არასოდეს უგრძნია ისეთი დამცირება, როგორიც განიცადა იმ წუთს, როცა კომისიონერი დაიბარა და დაწვრილებით გამოჰკითხა, როგორ იცდიდა და შემდეგ როგორ უთხრეს, არავითარი პასუხი არ იქნებოდა. ანა შეურაცხყოფილად, დამცირებულად გრძნობდა თავს, მაგრამ ხედავდა, რომ თავისი თვალსაზრისით გრაფინია ლიდია ივანოვნა მართალი იყო. ანას მწუხარება მით უფრო ძლიერი იყო, რომ მარტო იყო ამ მწუხარებაში. მას არ შეეძლო და არც უნდოდა გაეზიარებინა თავისი მწუხარება ვრონსკისთვის. იცოდა, რომ ვრონსკის, მიუხედავად იმისა, რომ იგი იყო მთავარი მიზეზი ანას უბედურებისა, შვილთან შეხვედრის საკითხი სრულიად უმნიშვნელოდ მოეჩვენებოდა. იცოდა, რომ ვრონსკი ვერასოდეს ჩასწვდებოდა მისი მწუხარების მთელ სიღრმეს; იცოდა, რომ მის მიერ გულგრილად ნათქვამი ყოველი სიტყვა

ამ საკითხზე შეაძულებდა ვრონსკის. ამისა კი ყველაზე მეტად ეშინოდა მთელ ქვეყანაზე და ამიტომაც უმაღლავდა ყველაფერს, რაც კი შვილს შეეხებოდა.

ანა მთელი დღე სახლში იყო, ფიქრობდა და ეძებდა შვილის ნახვის საშუალებას და ბოლოს ისევ იმაზე შეჩერდა, რომ წერილი მიეწერა ქმრისთვის. გონებაში კიდევ შეთხზა, რა უნდა მიეწერა მისთვის. ამასობაში ლიდია ივანოვნას წერილიც მიუტანეს. გრაფინიას დუმილმა დაამშვიდა და დაიმორჩილა ანა, მაგრამ ამ წერილმა, ყველაფერმა, რაც ამ წერილის სტრიქონებს შუა ამოიკითხა, იმდენად ააღელვა, იმდენად აღმაშფოთებლად ეჩვენა ეს ბოროტება ამ სრულიად კანონიერ, შვილისადმი აღტაცებულ სიყვარულთან შედარებით, რომ აამხედრა სხვების წინააღმდეგ და თავის თავსაც უკვე აღარაფერში ადანაშაულებდა.

„ეს გულქვაობაა, თვალთმაქცობაა გრძნობისა, – ამბობდა ანა თავისთვის, – მათ მხოლოდ ის უნდათ, შეურაცხყოფა მომაყენონ და აწამონ ბავშვი და განა მე დავემორჩილები?! არავითარ შემთხვევაში! გრაფინია ჩემზე უარესია. ყოველ შემთხვევაში, მე არ ვცროუბ მაინც“, – და მაშინვე გადაწყვიტა, რომ ხვალ, სწორედ სერიოჟას დაბადების დღეს, პირდაპირ მივიდოდა ქმრის სახლში. მოისყიდოდა ხალხს, მოატყუებდა და რაღაც უნდა დასჯდომოდა, ნახავდა შვილს, ბოლოს მოუღებდა იმ საძაგელ სიცრუეს, რომელიც თავს მოახვიეს საბრალო ბავშვს.

ანა სათამაშოების მაღაზიაში წავიდა, სათამაშოები იყიდა და მოქმედების გეგმაც შეადგინა. ხვალ დილით, 8 საათზე მივიდოდა შვილთან, როცა ალექსეი ალექსანდროვიჩი, ალბათ, ჯერ კიდევ არ იქნებოდა ამდგარი. ხელში გამზადებული ექნებოდა ფული, რომელსაც მისცემდა მეკარესა და მსახურებს, რათა შეეშვათ იგი, პირბადეს არ აიხდიდა და ეტყოდა, სერიოჟას ნათლიამ გამომგზავნა მისალოცად და დავალებული მაქვს პირდაპირ მის საწოლთან დავაწყო სათამაშოებიო. მხოლოდ ის სიტყვები ვერ მოიფიქრა, შვილისთვის რომ უნდა ეთქვა. რამდენი იფიქრა ამაზე, მაინც ვერაფერი მოისაზრა.

მეორე დღეს, დილის რვა საათზე, ანა მარტო გადმოვიდა დაქირავებული ეტლიდან და თავისი ყოფილი სახლის დიდ სადარბაზოს კართან ზარი ჩამორეკა.

– წადი, ნახე, რა უნდა. ვილაც ქალბატონია, – თქვან კაპიტონიჩმა, რომელიც ჯერ კიდევ ჩაუცმელი იყო და კალოშების ამარამ, პალტოწამოსხმულმა ფანჯრიდან გახედა კართან მდგარ პირბადიან მანდილოსანს.

მეკარის თანაშემწემ, ანასთვის უცნობმა ყმაწვილმა, კარი გააღო თუ არა, ანა მაშინვე შევიდა წინკარში, მუფთიდან სამმანეთიანი ქალაღლის ფული ამოიღო და სასწრაფოდ ხელში შეაჩეჩა მას.

– სერიოჟა... სერგეი ალექსეიჩი, – ჩაილაპარაკა ანამ და პირდაპირ წინ გასწია. მეკარის თანაშემწემ ფულს დახედა და მეორე შუშის კართან შეაჩერა ანა.

– თქვენ ვინ გნებავთ? – ჰკითხა მან.

ანას არ ესმოდა მისი სიტყვები და არც არაფერი უპასუხა.

კაპიტონიჩი, როცა უცნობ ქალს დაბნეულობა შენიშნა, თვითონვე გამოვიდა, მანდილოსანი კარში გამოატარა და ჰკითხა, რა გნებავთო.

– თავად სკოროდუმოვისაგან ვარ სერგეი ალექსეიჩთან გამოგზავნილი, – თქვა მან.

– ჯერ კიდევ არ აბრძანებულა, – უპასუხა მეკარემ და ყურადღებით შეათვალიერა მანდილოსანი.

ანას არაფრით არ ეგონა, რომ ასე ძლიერად იმოქმედებდა მასზე იმ სახლის დერეფანი, სადაც ცხრა წელი გაატარა და სადაც ყველაფერი ისევ ძველებურად იყო დატოვებული. ერთიმეორეს გადაება სასიხარულო თუ სამწუხარო მოგონებები და ერთი წამით გადაავიწყდა კიდევ, რისთვის იყო აქ მოსული.

– მოცდას ინებებთ? – უთხრა კაპიტონიჩმა და ქურქის გახდაში დაეხმარა.

ქურქის გახდის დროს კაპიტონიჩმა სახეში შეხედა მანდილოსანს... იცნო და მდუმარედ დახარა თავი მის წინაშე.

– მობრძანდით, თქვენო აღმატებულებავ, – უთხრა მან.

ანას უნდოდა ეთქვა რაღაც, მაგრამ ხმა აღარ დაემორჩილა; დამნაშავესავით ვედრებით შეხედა მოხუცს და ჩქარი, მსუბუქი ნაბიჯით გასწია კიბისკენ. კაპიტონიჩიც გაეკიდა, უნდოდა წინ

გაესწრო ანასთვის და მთელი სხეულით წინ გადახრილი კალოშებით ეღებოდა კიბეს.

– მასწავლებელია მასთან, შეიძლება ჩაუცმელი იყოს, მე მოვახსენებ.

ანა კი განაგრძობდა ნაცნობ კიბეზე ასვლას და არც ესმოდა, რას ეუბნებოდა მოხუცი.

– აქეთ, მარცხნივ მობრძანდით. მაპატიეთ, რომ უსუფთაობაა. ახლა სერიოჟა ამ ოთახში ბრძანდება, – ეუბნებოდა სუნთქვაშეკრული მეკარე, – ნება მიბოძეთ, მოითმინეთ, თქვენო აღმატებულებავ, ჯერ მე შევიხედავ, – უთხრა კაპიტონიჩმა, წინ გაუსწრო ანას, მაღალი კარი მოხურა და მიიმალა. ანა შეჩერდა, დაელოდა, – სწორედ ახლა გაულვიძია, – მოახსენა მეკარემ, რომელიც ისევ გამოვიდა კარიდან.

და სწორედ იმ წუთს, როცა მეკარე ამას ეუბნებოდა, ანამ ბავშვის მთქნარების ხმა გაიგონა. მარტო ამ მთქნარების ხმაზეც იცნო შვილი და ცოცხლად დაუდგა თვალწინ.

– გამატარე, გამატარე, მომეცალე, – უთხრა ანამ და მაღალი კარი შეაღო. საწოლი კარის მარჯვენა მხარეს იდგა, საწოლზე კი წამომჯდარიყო გულგაღებლი, პერანგის ამარა ბიჭი. მთელი თავისი პატარა სხეულით წინ გადახრილიყო, იზმორებოდა და ის იყო ამთავრებდა მთქნარებას და იმ წუთს, როცა უნდა მოეკუმა პირი, ბაგეზე ნამძინარევი, ნეტარების გამომხატველი ღიმილი აღებეჭდა და ამ ღიმილით ნელ-ნელა გადაწვა ისევ უკან.

– სერიოჟა, – წაიჩურჩულა ანამ და ფეხაკრეფით მიუახლოვდა საწოლს.

შვილთან განშორების შემდეგ, უფრო კი ამ უკანასკნელ ხანებში, როცა განსაკუთრებული სიძლიერით განიცდიდა შვილისადმი სიყვარულს, სერიოჟას წარმოიდგენდა ხოლმე ოთხი წლის ბიჭად, როგორც ყველაზე მეტად უყვარდა. ახლა კი უკვე ისეთივე აღარ იყო, როგორც დატოვა ანამ; კიდევ უფრო მეტად გადაცილებოდა ოთხი წლის ასაკს, გაზრდილიყო, გამხდარიყო. რა არის ეს! როგორი გამხდარი სახე აქვს; როგორი მოკლე თმა! გრძელი ხელები! როგორ გამოცვლილა მას შემდეგ, რაც ანამ მიატოვა! მაგრამ ნამდვილად ის იყო, თავის იგივე მოყვანილობა, იგივე ტუჩები, იგივე ფაფუკი კისერი და

განიერი მხრები.

– სერიოჟა! – თითქმის მის ყურთან გაიმეორა ანამ.

ბავშვმა ისევ წამოიწია იდაყვზე, თმააწეწილი თავი აქეთ-იქით მიატრიალა, თითქოს ეძებს რაღაცასო და თვალები გაახილა. რამდენიმე წამს გაჩუმებული, გაოცებული შეჰყურებდა მის წინ უძრავად გაჩერებულ დედას, მერე უცებ ნეტარებით გაიღიმა, ისევ დახუჭა ნამძინარევი თვალები და გადაწვა, მაგრამ უკან კი არა, დედის ხელებისაკენ.

– სერიოჟა! ჩემო საყვარელო ბიჭო! – ძლივსლა თქვა სუნთქვაშეკრულმა ანამ და ხელები მოხვია ბავშვის სათუთ სხეულს.

– დედა! – წამოიძახა სერიოჟამ და შეიფრთხილა მის ხელებში, რათა სხეულის ყოველი ნაწილით შეხებოდა დედის ხელებს.

სერიოჟა, ნამძინარევი ღიმილით და კვლავ დახუჭული თვალებით, საწოლიდან გადმოიხარა, პატარა ფუნჩულა ხელებით მხრებზე მოეხვია დედას, გულში ჩაეკრა და შეაფრქვია ის საამური, ნამძინარევი სურნელება და სითბო, რომელიც მხოლოდ ბავშვებს აქვთ ხოლმე, თან სახით მის კისერსა და მხრებს ეკვროდა.

– მე ვიცოდი, – თქვა მან და თვალები გაახილა, – დღეს ჩემი დაბადების დღეა. მე ვიცოდი, რომ მოხვიდოდი. ახლავე ავდგები, – და ამას რომ ამბობდა, ისევ ძილი ართმევდა თავს.

ანა ხარბად შეჰყურებდა შვილს; ხედავდა, როგორ გაზრდილიყო და შეცვლილიყო იგი მის არყოფნაში. ცნობდა და ვეღარ ცნობდა საბნიდან გამოყოფილ მის შიშველ, ახლა უკვე დიდ ფეხებს, ცნობდა მის გამხდარ ლოყებს, შეკრეჭილ, მოკლე თმის კულულებს კეფასთან, სადაც ასე ხშირად კოცნიდა ხოლმე. ანა ხელით ეხებოდა ყოველივე ამას და ხმას კი ვერ იღებდა, ცრემლები ახრჩობდა.

– რატომ ტირი, დედა? – იკითხა უკვე სრულიად გამოფხიზლებულმა სერიოჟამ, – რატომ ტირი, დედა? – ცრემლნარევი ხმით წამოიძახა მან.

– მე? აღარ ვიტირებ... სიხარულისაგან ვტირი. რამდენი ხანია აღარ მინახავნარ. აღარ ვიტირებ, აღარ, – უთხრა დედამ, ცრემლები ჩაყლაპა და სახე მიიბრუნა მისგან, – ახლა შენი

ჩაცმის დროა, – დასძინა ანამ ცოტა ხნის სიჩუმის შემდეგ, როგორც კი ოდნავ დამშვიდება შეძლო და საწოლთან სკამზე ჩამოჯდა, სადაც ბავშვის ტანისამოსი ელაგა, თან ხელიდან არ უშვებდა მის ხელს.

– როგორ იცვამ უჩემოდ? როგორ... – ანა შეეცადა უბრალოდ, მხიარულად დაეწყო ბავშვთან ლაპარაკი, მაგრამ ვერ შეძლო და ისევ მიიბრუნა პირი.

– ცივი წყლით უკვე აღარ ვიბან ხელ-პირს, მამამ ამიკრძალა. შენ ვასილი ლუკიჩი არ გინახავს? ახლა მოვა. შენ ჩემს ტანისამოსზე დამჯდარხარ! – და სერიოზულად გადაიხარხარა.

ანამ შეხედა შვილს და გაიღიმა.

– დედა, ჩემო კარგო, ჩემო საყვარელო! – წამოიძახა სერიოზულად, ისევ მივარდა დედას და გადაეხვია. თითქოს ახლა, როცა მისი ღიმილი დაინახა, ნათლად წარმოიდგინაო ყველაფერი, რაც მოხდა, – ეს არ გინდა, – უთხრა და ქუდი მოხადა. ქუდი რომ მოხადა, ისევ გადაეხვია და კოცნა დაუწყო, თითქოს პირველად დაინახაო.

– რას ფიქრობდი ჩემზე? გეგონა, მოვკვდი?

– არასოდეს მჯეროდა.

– არ გჯეროდა, ჩემო მეგობარო?

– მე ვიცოდი, მე ვიცოდი! – თავის საყვარელ სიტყვებს იმეორებდა იგი. მან ხელი სტაცა დედის ხელს, რომელიც მის თმას უაღერსებდა, ხელისგულით ტუჩებზე მიიკრა და კოცნა დაუწყო.

XXX

ამასობაში ვასილი ლუკიჩს, რომელიც პირველად ვერ მიხვდა, ვინ იყო ეს მანდილოსანი, შემდეგ კი ლაპარაკიდან გაიგო, რომ ეს სწორედ ის დედა იყო, რომელმაც ქმარი მიატოვა და რომელსაც არ იცნობდა, რადგან მისი წასვლის შემდეგ მოვიდა

ამ ოჯახში, ვერ გადაეწყვიტა, როგორ მოქცეულიყო, შესულიყო სერიოზასთან თუ მოეხსენებინა ალექსეი ალექსანდროვიჩისთვის. ბოლოს, რაკი გადაწყვიტა, ჩემი მოვალეობაა გარკვეულ დროს ავაყენო სერიოზა და ჩემი საქმე არ არის, ვინ იქნება მასთან, დედა თუ სხვა ვინმე, მე მაინც უნდა შევასრულო ჩემი მოვალეობაო, ტანისამოსი ჩაიცვა, კართან მივიდა და შეაღო კარი.

მაგრამ დედა-შვილის ალერსმა, მათი ლაპარაკის ხმამ და იმან, რასაც ისინი ლაპარაკობდნენ, – ყოველივე ამან აიძულა შეეცვალა გადაწყვეტილება. თავი გადაიქნია, ამოიხრა და ისევ გამოხურა კარი. „ათ წუთს კიდევ დავიცდი“, – ჩაილაპარაკა თავისთვის, ჩაახველა და ცრემლები მოიწმინდა.

შინამოსამსახურეთა შორის კი იმ დროს დიდი მღელვარება იყო. ყველამ შეიტყო, რომ ქალბატონი მოვიდა, რომ კაპიტონიჩმა შემოუშვა იგი და ალბატონი ახლა ბავშვის ოთახშია. ბატონი კი ჩვეულებრივ ცხრა საათზე ყოველთვის შედიოდა ხოლმე ბავშვთან. ყველა გრძნობდა, რომ ცოლ-ქმრის შეხვედრა არ შეიძლებოდა და როგორმე უნდა შეეშალათ ხელი ამისთვის. პირისფარეში კორნეი მეკარესთან ჩავიდა. ჰკითხა, ვინ და როგორ შემოუშვა იგი და როცა გაიგო, კაპიტონიჩმა მიიღო და მიაცილა იგი ბავშვის ოთახამდეო, საყვედური უთხრა მოხუცს. მეკარე ჯიუტად დუმდა, მაგრამ როცა კორნეიმ უთხრა, ამის გულისთვის აქედან გაგდების ღირსი ხარო, კაპიტონიჩი მივარდა, სახესთან ხელები აუქნია და უთხრა: – ჰო, შენ კი არ შემოუშვებდი, აი! ათი წელი ვემსახურე და წყალობის მეტი არაფერი მომაგონდება მისგან, ახლა კი მიდი და უთხარი: მიბრძანდით აქედანო! თორემ შენ ძალიან გესმის პოლიტიკა! ჰო, სწორედ შენ მარტო ის იცი, როგორ გაძარცვო ბატონი და როგორ მოიპარო ენოტის ქურქები!

– სალდათო! – ზიზღით უთხრა კორნეიმ და წინკარში შემოსულ გადიას მიუბრუნდა, – აი, თქვენ განსაჯეთ, მარია ეფიმოვნა. შემოუშვა, არავის არაფერი უთხრა, ალექსეი ალექსანდროვიჩი კი ახლა გამობრძანდება, ბავშვის ოთახში შევა.

– ეჰ, აირია ყველაფერი, აირია, – იმეორებდა გადია, – თქვენ, კორნეი ვასილევიჩ, რამენაირად შეაყოვნეთ ბატონი, მე კი გავიქცევი, როგორმე გამოვიყვან ქალბატონს.

როცა გადია ბავშვის ოთახში შევიდა, სერიოზა უყვებოდა

დედას, როგორ სრიალებდნენ ის და ნადენკა გორაზე, როგორ დაეცნენ და სამჯერ ყირაზე გადავიდნენ. ანა ყურს უგდებდა მის ხმას, ხედავდა შვილის სახეს, ხედავდა, როგორ ეცვლებოდა სახის გამომეტყველება, ხელს ჰკიდებდა მის ხელს, მაგრამ ის კი არ ესმოდა, რას უყვებოდა. უნდა წავიდეს, უნდა მიატოვოს იგი, – მხოლოდ ამასლა ფიქრობდა და გრძნობდა ანა. მან გაიგონა ვასილი ლუკიჩის ფეხის ხმა, თუ როგორ მოვიდა იგი კართან და ჩაახველა, გადიის ფეხის ხმაც შემოესმა, მაგრამ გაქვავებულივით იჯდა, ძალა არ შესწევდა ეთქვა რამე ან ფეხზე წამომდგარიყო.

– ქალბატონო, ძვირფასო! – უთხრა გადიამ, რომელიც მიუახლოვდა ანას და კოცნა დაუწყო ხელებსა და მხრებზე, – ეს რა სიხარული მოუტანა ღმერთმა ჩვენს სერიოჟას. სულაც არ გამოცვლილხართ.

– ოჰ, საყვარელო გადია, არ ვიცოდი, რომ თქვენ სახლში იყავით, – უთხრა ანამ და წუთით გამოერკვა.

– მე აქ აღარა ვარ, ჩემს ქალიშვილთან გადავედი, მოსალოცად მოვედი, ანა არკადიევნა, ჩემო კარგო!

გადიას უცებ ტირილი აუვარდა და ისევ ხელებზე კოცნა დაუწყო ანას.

გალიმებული, თვალეგაბრწყინებული სერიოჟა, რომელსაც ცალი ხელი გადიისთვის ჩაევლო, მეორე კი – დედისთვის, ხალიჩაზე ატყაპუნებდა გაშიშვლებულ ფუნჩულა ფეხებს. იგი აღტაცებაში მოდიოდა, როცა ხედავდა, როგორ ესიყვარულებოდა მისი საყვარელი გადია დედას.

– დედა, გადია ხშირად მოდის ჩემთან და როცა მოვა... – წამოიწყო სერიოჟამ, მაგრამ უცებ შეჩერდა, შენიშნა, რომ გადიამ რაღაც წასჩურჩულა დედას და დედას სახეზე შიში და რაღაც სირცხვილის მსგავსი გამოეხატა, რაც ასე არ უხდებოდა მას.

ანა ბავშვთან მივიდა.

– ჩემო საყვარელო! – უთხრა მან.

მან ვერ შეძლო ეთქვა მისთვის, მშვიდობითო, მაგრამ მისმა სახის გამომეტყველებამ თქვა და სერიოჟაც მიხვდა, – ძვირფასო, საყვარელო, კუტიკ! – პატარაობისას ასე ეძახდა

დედა სერიოჟას, – ხომ არ დაგავიწყდები? შენ... – მაგრამ მეტი ვერაფრის თქმა ველარ შეძლო.

შემდეგ რამდენი რამ აგონდებოდა, რაც შეეძლო ეთქვა შვილისთვის! ახლა კი არ იცოდა, რა ეთქვა და არც შეეძლო არაფრის თქმა. მაგრამ სერიოჟა მიხვდა ყველაფერს, რისი თქმაც უნდოდა დედას. მიხვდა, რომ დედას უყვარდა იგი, რომ დედა უბედური იყო. იმასაც კი მიხვდა, რა უჩურჩულა გადიამ, მან ყური მოჰკრა სიტყვებს: ყოველთვის ცხრა საათზეო, და მიხვდა, რომ ამას მამაზე ამბობდნენ, რომ დედისა და მამის შეხვედრა არ შეიძლებოდა. ამას მიხვდა, მაგრამ ერთი რამ ვერ გაიგო: რატომ გამოეხატა დედას სახეზე შიში და სირცხვილი? დედა დამნაშავე არ არის, რაღაცის კი ეშინია, რაღაცის რცხვენია. სერიოჟას უნდოდა შეჰკითხვოდა, რომ გაეჩარწყლებინა თავისი ეჭვი, მაგრამ ვერ გაბედა. ხედავდა, რომ დედა იტანჯებოდა და შეებრალა იგი.

ხმაამოუღებლივ ჩაეკრა დედას და ჩურჩულით უთხრა: – ჯერ არ წახვიდე, ის მალე არ მოვა.

დედამ მოიცილა სერიოჟა, რათა ნამდვილად გაეგო, მართლა იმას ფიქრობდა თუ არა, რასაც ამბობდა, და მის შეშინებულ სახეზე ამოიკითხა, რომ არამცთუ მამაზე ეუბნებოდა ამას, არამედ თითქოს იმასაც კითხულობდა, რა უნდა ეფიქრა ამის შემდეგ მამის შესახებ.

– სერიოჟა, ჩემო მეგობარო, – უთხრა დედამ, – გიყვარდეს იგი, იგი ჩემზე კარგი, ჩემზე კეთილია, მე დამნაშავე ვარ მის წინაშე. როცა გაიზრდები, შენ თვითონვე განსჯი ამას.

– შენზე უკეთესი არავინ არის! – სასოწარკვეთით წამოიძახა ცრემლმორეულმა ბავშვმა და მღელვარებისაგან აკანკალებული ხელებით მოეხვია დედას მხრებზე, მთელი ძალ-ღონით ჩაეკრა.

– ჩემო კარგო, ჩემო პატარა! – თქვა ანამ და ისიც ისევე უმწეოდ, ისევე ბავშვურად ატირდა, როგორც ტიროდა სერიოჟა.

ამ დროს კარი გაიღო და ოთახში ვასილი ლუკიჩი შემოვიდა. მეორე კართან ფეხის ხმა გაისმა, გადიამ შიშით წასჩურჩულა ანას: – მოდის, – და ქუდი გაუწოდა.

სერიოჟა საწოლზე დაეცა, სახეზე ხელები აიფარა და

აქვითინდა. ანამ ხელები მოაცილა, ერთხელ კიდევ აკოცა ცრემლებისაგან დასველებულ სახეზე და სწრაფი ნაბიჯით გავიდა კარში. ალექსეი ალექსანდროვიჩი მისკენ მოდიოდა. ანა რომ დაინახა, შეჩერდა და თავი დახარა.

მიუხედავად იმისა, რომ ახლახან ეუბნებოდა სერიოჟას, მამა ჩემზე კარგი და კეთილიაო, ახლა, როცა წუთით თვალი შეავლო ქმარს, საშინელი ზიზღი, გაბოროტება და შური იგრძნო მისდამი შვილის გამო. ანამ საჩქაროდ ჩამოიფარა პირბადე, ნაბიჯს მოუჩქარა და თითქმის სირბილით გავიდა ოთახიდან.

მან ვერც კი მოასწრო სათამაშოების ამოღება, უკანვე წამოიღო სათამაშოები, რომელიც ისეთივე სიყვარულითა და გულისტკივილით აარჩია წინააღმდეგ მალაზნიაში.

XXXI

მართალია, ანას დიდი სურვილი ჰქონდა შვილის ნახვისა, მართალია, დიდხანს ფიქრობდა და ემზადებოდა ამისთვის, მაგრამ არაფრით არ ეგონა, რომ შვილთან შეხვედრა ასე ძლიერ იმოქმედებდა. სასტუმროში, თავის განმარტოებულ განყოფილებაში დაბრუნებისას, დიდხანს ვერ მოვიდა გონს, თუ რა უნდოდა აქ. „დიახ, დასრულდა ყველაფერი და მე კვლავ მარტო ვარ“, – ჩაილაპარაკა ანამ და ქუდიც არ მოუხდია, ისე ჩაეშვა ბუხრის გვერდით სავარძელში. გაშტერებული თვალები ფანჯრებს შუა მაგიდაზე მდგარ ბრინჯაოს საათს მიაპყრო და ფიქრებს მიეცა.

ოთახში საზღვარგარეთიდან ჩამოყვანილი ფრანგი მოსამსახურე გოგო შემოვიდა და ტანისამოსის გამოცვლა შესთავაზა. ანამ გაოცებით შეხედა და უთხრა: – შემდეგ.

ლაქიამ ყავა შესთავაზა.

– შემდეგ, – უპასუხა ანამ.

იტალიელმა ძიძა-ქალმა, რომელსაც მოერთო პატარა გოგონა, ოთახში შემოიყვანა ბავშვი და მიჰგვარა ანას. ფუნთუშა,

კარგად ნაკვებმა გოგონამ, როგორც ყოველთვის, დედის დანახვაზე მაჯებთან ჩაკეცილი შიშველი ხელები შეატრიალა, ისე, რომ ხელისგულები ქვევით მოიქცია, უკბილო პირით გაიღიმა, თევზის ფარფლებით ააფართქალა ხელები და ააშრიალა მოქარგული კაბის განამებული ნაოჭები. არ შეიძლებოდა, არ გაგეღიმა, არ გეკოცნა გოგონასთვის, არ შეიძლებოდა, არ შეგეშველებინა თითი, რომელსაც მაშინვე ჩააფრინდა და აწყლოპინებულმა მთელი სხეულით ტოკვა დაიწყო; არ შეიძლებოდა, არ მიგეშვირა ტუჩი, რომელიც ისე ჩაიდო ჰაწაწინა პირში, თითქოს კოცნისო. და ანამაც გააკეთა ყოველივე ეს, ხელშიაც აიყვანა, ახტუნავა კიდეც, აკოცა კიდეც ქორფა ლოყებსა და გაშიშვლებულ იდაყვებზე, მაგრამ ამ ბავშვის დანახვაზე უფრო ნათელი შეიქნა მისთვის, რომ გრძნობას, რომელსაც გოგონასადმი განიცდიდა, სიყვარულს ვერც კი დაარქმევდა იმასთან შედარებით, რასაც სერიოზუსადმი გრძნობდა. ყველაფრით საყვარელი იყო ეს გოგონა, მაგრამ მაინც რატომღაც არ ეკარებოდა გულს. მთელი თავისი დაუკმაყოფილებელი სიყვარულის ძალა მან პირველ ბავშვს შეაღია, თუმცა საყვარელი ადამიანისაგან არ ჰყავდა იგი; გოგონა კი მეტად მძიმე პირობებში დაიბადა და მასზე იმის მესაქმიანი ამაგიც არ დაუხარჯავს, რაც პირველ შვილზე. გარდა ამისა, გოგონა მხოლოდ მოლოდინი იყო, სერიოზუა კი უკვე დასრულებული ადამიანი; მასში უკვე ებრძოდა ერთმანეთს აზრი და გრძნობა; მას უკვე ესმოდა, უყვარდა, უკვე შეეძლო განესაჯა დედა – ამას ფიქრობდა ანა და მისი სიტყვები და გამოხედვა აგონდებოდა. ანა არა მარტო ფიზიკურად, სულიერადაც სამუდამოდ ჩამოსცილდა მას და ამის გამოსწორება უკვე შეუძლებელი იყო.

ანამ ბავშვი ისევ ძიძას გადასცა, ძიძა გაისტუმრა და გახსნა მედალიონი, სადაც შენახული ჰქონდა სერიოზუს სურათი, როცა იგი თითქმის ამ გოგონას ხნისა იყო. ანა წამოდგა, ქუდი მოიხადა, მაგიდიდან ალბომი აიღო, სადაც შენახული ჰქონდა სხვადასხვა ასაკში გადაღებული სერიოზუს ფოტოსურათები. ანას უნდოდა ერთმანეთისთვის შეედარებინა სურათები და ალბომიდან მათ ამოკრეფას შეუდგა. ყველა ამოალაგა. დარჩა მხოლოდ ერთი, ბოლო დროს გადაღებული, ყველაზე საუკეთესო სურათი. თეთრხალათიანი სერიოზუა სკამზე იყო ჩამომჯდარი, თვლებით იღუშებოდა, ბაგე კი უღიმოდა. ეს მისი განსაკუთრებული საუკეთესო გამომეტყველება იყო. ანას

პატარა მოქნილი ხელები, რომლის თეთრი, თხელი თითები დღეს განსაკუთრებული სისწრაფით მოძრაობდნენ, რამდენჯერმე შეეხო სურათის კუთხეს, მაგრამ სურათი ხელიდან უსხლტებოდა. ქალაქის საჭრელი დანა მაგიდაზე ვერ ნახა და იქვე გვერდით მდებარე სურათი აიღო (ეს იყო რომში გადაღებული ვრონსკის სურათი, მრგვალი ქუდითა და გრძელი თმით) და იმით ამოიღო შვილის სურათი. „ჰო, აი, ისიც!“ – თქვა ანამ, როცა ვრონსკის სურათს დახედა, და უცებ გაახსენდა, ვინც იყო მიზეზი მისი ახლანდელი მწუხარებისა. მთელი ამ დილის განმავლობაში ერთხელაც არ გახსენებია ვრონსკი. ახლა კი, როცა უეცრად დაინახა მისი ვაჟკაცური, კეთილშობილური და მისთვის ესოდენ ნაცნობი, საყვარელი სახე, მოულოდნელად შემოენთო მისდამი სიყვარული.

„სად არის? როგორ დამტოვა მარტო ჩემს მწუხარებასთან?“ – უცბად საყვედურით გაიფიქრა ანამ და გადაავიწყდა, რომ თვითონვე უმაღლავდა ყველაფერს, რაც კი შვილს შეეხებოდა. ანამ მსახური გაუგზავნა ვრონსკის, რათა ახლავე მოსულიყო. ანა ელოდა ვრონსკის და გულის ფანცქალით ფიქრობდა, როგორ ეტყოდა ყველაფერს და მისგანაც ელოდა სასიყვარულო სიტყვებს, რომლებიც დაამშვიდებდნენ მას. მსახური მოვიდა და მოახსენა, რომ ვრონსკის სტუმარი ჰყავს, ახლავე მოვა და ნაბრძანები აქვს, ჰკითხოს, შეუძლია თუ არა მიიღოს პეტერბურგში ჩამოსული თავადი იაშვინი. „მარტო არ მოდის, მას კი გუშინდელი სადილის შემდეგ აღარ ვუნახავვარ, – გაიფიქრა ანამ, – ისე კი არ მოვა, რომ შევძლო ყველაფრის თქმა, არამედ იაშვინთან ერთად გამოცხადდება“. და უეცრად თავში უცნაურმა აზრმა გაუელვა; „ვაითუ აღარ ვუყვარვარ?“

და როცა ამ უკანასკნელი ხნის ამბები გაიხსენა, მოეჩვენა, რომ ყველაფერი ამ საშინელ აზრს ადასტურებდა: ისიც, რომ გუშინ სახლში არ ისადილა, ისიც, რომ დაიჟინა, პეტერბურგში ცალცალკე დავიჭირაოთ ოთახებში, ისიც, რომ ახლაც არ მოდიოდა მასთან მარტო, თითქოს გაურბოდა პირისპირ შეხვედრას.

„მაგრამ უნდა მითხრას ეს. მე უნდა ვიცოდე. ეს რომ მეცოდინება, მაშინ მე თვითონ ვიცი, რასაც ვიზამ“, – ამბობდა თავისთვის და ძალა არ შესწევდა, წარმოედგინა, რა მდგომარეობაში ჩავარდებოდა, როცა დარწმუნდებოდა, ვრონსკის აღარ ვუყვარვარო. ანა ფიქრობდა, რომ ვრონსკის აღარ უყვარდა, გრძნობდა, რომ უკვე უახლოვდებოდა

სასოწარკვეთილება და ამის გამო მეტისმეტად აღელვებული იყო. მან დაურეკა მსახურ გოგოს და საპირფარეო ოთახში გავიდა. ჩაცმის დროს უფრო მეტი დრო მოანდომა თავის ტუალეტს. ვიდრე ამ უკანასკნელი დღეების განმავლობაში, თითქოს ვრონსკის, რომელსაც უკვე აღარ უყვარდა ანა, შეეძლო კვლავ შეეყვარებინა, რადგან ის კაბა ეცმეოდა და თმაც ისე ექნებოდა გაკეთებული, როგორც უფრო მეტად შვენოდა.

ანა ჯერ კიდევ არ იყო მზად, რომ ზარის ხმაც გაიგონა.

ანა რომ სასტუმროში გავიდა, ვრონსკის კი არა, იაშვინის მზერა შეეგება. ვრონსკი მისი შვილის სურათებს ათვალთვლებდა, რომელიც მაგიდაზე დარჩენოდა ანას და არ ჩქარობდა შეეხედა მისთვის.

– ჩვენ ვიცნობთ ერთმანეთს, – უთხრა ანამ და თავისი პატარა ხელი უზარმაზარ ხელში ჩაუდო რატომღაც დარცხვენილ იაშვინს (რაც მეტად უცნაური იყო იაშვინის უშველებელი ტანისა და უხეში სახისთვის), შარშან დოღზე გავიცანით ერთმანეთი. მომეცით, – უთხრა ვრონსკის, სწრაფად გამოართვა ხელიდან შვილის სურათები, რომელთაც ათვალთვლებდა ვრონსკი და რაღაც უცნაურად და აელვარებული თვალებით შეხედა მას, – წელს კარგი დოღი იყო? აქაური დოღის ნაცვლად მე რომში, კორსოზე ვნახე დოღი. თუმცა თქვენ არ გიყვართ საზღვარგარეთული ცხოვრება. მე თქვენც გიცნობთ და თქვენი გემოვნებაც ვიცი, თუმცა იშვიათად შევხვედრივართ ერთმანეთს.

– ეს ძალიან სამწუხაროა, რადგან საკმაოდ ცუდი გემოვნება მაქვს, – უთხრა იაშვინმა და მარცხენა ულვაში მოიკვნიტა.

რამდენიმე ხნის საუბრის შემდეგ, როცა იაშვინმა შენიშნა, რომ ვრონსკიმ საათზე დაიხედა, ჰკითხა ანას, დიდხანს დარჩებით თუ არა პეტერბურგში, მერე თავისი უზარმაზარი სხეულით წელში გაიმართა და ხელი ქუდისაკენ წაიღო.

– მგონი, მალე წავალთ, – უპასუხა ანამ და დაბნეულად გადახედა ვრონსკის.

– მაშ, ველარ ვნახავთ ერთმანეთს? – უთხრა იაშვინმა, ფეხზე წამოდგა და შემდეგ ვრონსკის მიმართა, – შენ სად სადილობ?

– სადილად ჩემთან მობრძანდით, – მტკიცე ხმით უთხრა ანამ,

თითქოს უწყრებოდა თავის თავს იმ შეკრთომის გამო, მაგრამ ახლაც წამოწითლდა, როგორც ყოველთვის, როცა თავის მდგომარეობას უცხო ადამიანის წინაშე ააშკარავებდა, – სადილი აქ კარგი არ არის, მაგრამ ერთმანეთს ხომ მაინც შეხვდებით. ალექსეის თავისი პოლკის ამხანაგებიდან არავინ ისე არ უყვარს, როგორც თქვენ.

– დიდად მოხარული ვარ, – ღიმილით უთხრა იაშვინმა და ამ ღიმილზე ვრონსკი მიხვდა, რომ იაშვინს ძალიან მოეწონა ანა.

იაშვინი გამოემშვიდობა ანას და ოთახიდან გავიდა, ვრონსკი უკან ჩამორჩა.

– შენც მიდიხარ? – უთხრა ანამ.

– დამაგვიანდა კიდეც, – უპასუხა ვრონსკიმ, – წადი! ახლავე დაგეწევი, – გასძახა იაშვინს.

ანამ ხელი მოჰკიდა მის ხელს, სახეში შეაჩერდა, გონებაში კი იმაზე ფიქრობდა, რა ეთქვა ისეთი, რომ დაეკავებინა.

– მოიცა, რაღაც მინდა გითხრა, – და ანამ ხელი მოჰკიდა მის მოკლე ხელს და კისერთან მიიტანა, – ხომ არა უშავს რა, იაშვინი რომ სადილად მოვიწვიე?

– ძალიან კარგიც ქენი, – დამშვიდებული ღიმილით უთხრა ვრონსკიმ, მიჯრილი კბილები გამოაჩინა და ხელზე აკოცა ანას.

– ალექსეი, გული ხომ არ შეგცვლია ჩემზე? – უთხრა ანამ და ორივე ხელი ხელზე მოუჭირა, – ალექსეი, მე დავიტანჯე აქ, როდის წავალთ აქედან?

– მალე, მალე. შენ ვერ წარმოიდგენ, მეც როგორ მტანჯავს ჩვენი აქ ცხოვრება, – უთხრა მან და ხელის გათავისუფლება სცადა.

– მაშ, წადი, წადი, – წყენით უთხრა ანამ და სწრაფად გასცილდა.

ვრონსკი შინ რომ დაბრუნდა, ანა ჯერ კიდევ არ იყო მოსული. როგორც უთხრეს, ვრონსკის წასვლისთანავე ანასთან ვილაც მანდილოსანი მოვიდა და ორივენი ერთად წავიდნენ. ანა ისე წავიდა სადღაც, რომ მისთვის არაფერი უთქვამს და აქამდე არ დაბრუნებულა შინ, დილითაც იყო სადღაც და ვრონსკისთვის არაფერი უთქვამს ამის შესახებ – ყოველივე ამან და თანაც ანას უცნაურად აღგზნებულმა გამოხედვამ დღეს დილით, მისმა მტრულმა ტონმა, როცა იაშვინის თანდასწრებით თითქმის ხელიდან გამოსტაცა შვილის ფოტოსურათები, საგონებელში ჩააგდო ვრონსკი. გადაწყვიტა, აუცილებლად მოლაპარაკებოდა ანას. ვრონსკი სასტუმრო ოთახში ელოდა მას, მაგრამ ანა მარტო არ დაბრუნებულა. თან მოიყვანა თავისი მამიდა, შინაბერა თავადის ასული ობლონსკაია. ეს ის მანდილოსანი იყო, რომელიც ამ დილით ესტუმრა ანას და მასთან ერთად წავიდა საყიდლებისთვის. ანა თითქოს ვერ ამჩნევდა ვრონსკის შეწუხებულ და გაოცებულ სახეს და განარებული უყვებოდა, რა იყიდა ამ დილით. ვრონსკი ხედავდა, რომ ანას რაღაც განსაკუთრებული ემართებოდა: მის აღგზნებულ თვალებში, როცა მან წუთით გადახედა ვრონსკის, დაძაბული ყურადღება ამოიკითხა. ხოლო მის საუბარსა და საქციელში იგივე ნერვიული სიჩქარე და სინარნარე იგრძნობოდა, რომელიც ასე ხიბლავდა ვრონსკის მათი დაახლოების პირველ ხანებში, ახლა კი შეშფოთებასა და შიშს იწვევდა.

სუფრა ოთხი კაცისთვის იყო გაშლილი. უკვე ემზადებოდნენ კიდევ პატარა სასადილო ოთახში გასასვლელად, როცა შემოვიდა ტუმკევიჩი, რომელიც ქალბატონ ბეტსის გამოეგზავნა ანასთან. ბეტსი ტვერსკაია ბოდიშს იხდიდა, რომ ვერ მოვიდა გამოსამშვიდობებლად. იგი შეუძლოდ იყო და სთხოვდა ანას, შვილის ნახევრიდან ცხრა საათამდე მისულიყო მასთან. ვრონსკიმ ანას გადახედა, – დროის ასეთი განსაზღვრა ნათელყოფდა, რომ მიღებული იყო ზომები, რათა ანას არავინ შეხვედროდა, მაგრამ ანას თითქოს არც შეუნიშნავს ეს.

– დიდად სამწუხაროა, რომ სწორედ შვილის ნახევრიდან ცხრა საათამდე არ შემიძლია მისვლა, – ოდნავ შესამჩნევი ღიმილით უთხრა ანამ.

– თავადის ქალს მეტისმეტად ეწყინება ეს.

– მეც დიდად ვნანობ.

– თქვენ. ალბათ, პატის მოსასმენად მიდიხართ? – უთხრა ტუშკევიჩმა.

– პატის? თქვენ კარგი გამახსენეთ. წავიდოდი, შესაძლო რომ იქნებოდეს ლოჟის შოვნა.

– მე შემძლია გიშოვოთ, – უთხრა ტუშკევიჩმა.

– დიდი, დიდი მადლობელი ვიქნებოდი თქვენი, – უთხრა ანამ,
– სადილად ჩვენთან დარჩენას ხომ არ ინებებდით?

ვრონსკიმ ოდნავ შესამჩნევად აიჩეხა მხრები. მისთვის სრულიად გაუგებარი იყო, რას აპირებდა ანა. რატომ მოიყვანა ეს ბებერი თავადის ასული, რატომ დატოვა სადილად ტუშკევიჩი და რაც ყველაზე საკვირველი იყო, რატომ აგზავნიდა ტუშკევიჩს ლოჟის ასაღებად? განა შეიძლებოდა იმის ფიქრიც კი, რომ მის მდგომარეობაში შესაძლებელი იყო წასვლა პატის აბონემენტზე, სადაც იქნებოდა მთელი მისი ნაცნობი საზოგადოება? ვრონსკიმ სერიოზული სახით გადახედა ანას, ანამ კი ამ გამოხედვას იმავე გამომწვევი მხიარული თუ სასოწარკვეთილი გამოხედვით უპასუხა, რის მნიშვნელობასაც ვერ მიხვდა ვრონსკი. სადილზე ანა მეტისმეტად მხიარული იყო: თითქოს ეკეკლუცებოდა ტუშკევიჩსაც და იაშვინსაც. ნასადილევს, როცა სტუმრები წამოიშალნენ და ტუშკევიჩი ლოჟის საშოვნელად წავიდა, იაშვინი კი ქვევით ჩავიდა პაპიროსის მოსაწევად, ვრონსკიც იაშვინს გაჰყვა თავის ოთახში. რამდენიმე ხანს იქ დაჰყო, შემდეგ ისევ ზევით აირბინა. ანას უკვე ჩაეცვა თავისი ღია ფერის, ხავერდით მორთული გულამოღებული ფარჩის კაბა, რომელიც პარიზში შეაკერვინა, თავზეც ძვირფასი მაქმანები გაეკეთებინა, რომელიც გარს ევლებოდა სახეს და კიდევ უფრო თვალსაჩინოს ხდიდა მის მოელვარე სილამაზეს.

– თქვენ მართლა მიდიხართ თეატრში? – ჰკითხა ვრონსკიმ, თან ცდილობდა სახეში არ შეეხედა მისთვის.

– რატომ მეკითხებით ასე შეშინებული? – უთხრა ანამ, კვლავ გაბრაზებულმა იმით, რომ სახეში არ უყურებდა ვრონსკი, – რატომაც არ უნდა წავიდე?

ანა თითქოს ვერ ხვდებოდა მისი სიტყვების მნიშვნელობას.

– რა თქმა უნდა, არავითარი მიზეზი არა გაქვთ, – უთხრა

ვრონსკიმ და მოიღუშა.

– სწორედ ამას გეუბნებოდით მეც, – უთხრა ანამ, რომელიც განზრახ არ ამჩნევდა მის ირონიულ ტონს და დამშვიდებით კეცავდა ხელში გრძელ, სურნელოვან ხელთათმანს.

– ანა, ღვთის გულისათვის! რა დაგემართათ? – უთხრა ვრონსკიმ, რომელიც ახლა ისევე ცდილობდა მის გამოფხიზლებას, როგორც ერთ დროს მისი ქმარი.

– მე არ მესმის, რას მეკითხებით?

– თქვენ იცით, რომ არ შეიძლება წასვლა!

– რატომ არ შეიძლება? მე მარტო არ წავალ, თავადის ასული ვარვარა ტანისამოსის გამოსაცვლელად წავიდა, ისიც ჩემთან ერთად წამოვა.

ვრონსკიმ გაოცებითა და სასოწარკვეთით აიჩეჩა მხრები.

– განა თქვენ არ იცით... – დაიწყო მან.

– არც მინდა ვიცოდე! – თითქმის წამოიყვირა ანამ, – არც მინდა... განა მე ვნანობ იმას, რაც ჩავიდინე? არა, არა და არა. საჭირო რომ იყოს ყველაფრის თავიდან გამეორება, ახლაც ისევე მოვიქცეოდი. ჩვენთვის, – ჩემთვისაც და თქვენთვისაც – მნიშვნელოვანია მხოლოდ ერთი რამ: გვიყვარს თუ არა ერთმანეთი. სხვა მოსაზრება ჩვენთვის არ არსებობს. რატომ ვცხოვრობთ აქ ცალ-ცალკე, რატომ ვერ ვნახულობთ ერთმანეთს? რატომ არ შემიძლია წასვლა? მე შენ მიყვარხარ და ჩემთვის სულერთია, – რუსულად უთხრა ანამ და ვრონსკისთვის ამოუცნობი, განსაკუთრებულად აელვარებული თვალებით შეხედა მას, – თუ შენ გული არ შეგცვლია ჩემზე, რატომ არ მიყურებ სახეში?

ვრონსკიმ შეხედა ანას. იგი ხედავდა ანას სახისა და მორთულობის მთელ სილამაზეს, რაც მუდამ ასე შვენიოდა, მაგრამ ახლა სწორედ ეს მისი სილამაზე და ელეგანტურობა აღიზიანებდა.

– თქვენ იცით, რომ ჩემი გრძნობის შეცვლა შეუძლებელია. მაგრამ მე გთხოვთ, გემუდარებით, არ წახვიდეთ, – ისევ ფრანგულად უთხრა ვრონსკიმ, რომლის ხმაშიც უნაზესი ვედრება ისმოდა, მაგრამ თვალებში კი კვლავ იგივე

გულცივობა იხატებოდა.

ანას არ ესმოდა მისი სიტყვები, იგი მხოლოდ მის მკაცრ გამოხედვას ამჩნევდა და გაბრაზებით უპასუხა: – მე კი გთხოვთ, ამიხსნათ, რატომ არ უნდა წავიდე?

– იმიტომ, რომ ამას შეუძლია მოგაყენოთ ის... – ვრონსკის ენა დაება.

– არაფერი მესმის. იაშვინს n'est pas compromettant,[14] არც თავადის ასული ვარვარაა სხვაზე უარესი. აი, ისიც მოვიდა.

XXXIII

ვრონსკი პირველად იყო ნაწყენი ანაზე და თითქმის გაბოროტებულიც კი იმის გამო, რომ განზრახ არ უნდოდა გაეგო თავისი მდგომარეობა. ამ გრძნობას კიდევ უფრო აძლიერებდა ის გარემოება, რომ არ შეეძლო ეთქვა ანასთვის თავისი გულისწყრომის მიზეზი. პირდაპირ რომ ეთქვა, რასაც ფიქრობდა, მაშინ ასე უნდა ეთქვა: „ასეთი მორთულობით ყველასთვის ცნობილ თავადის ასულთან ერთად თეატრში წასვლა იმას ნიშნავს, რომ არა მარტო აღიარო დალუპული ქალის მდგომარეობა, არამედ აამხედრო კიდევ საზოგადოება, ესე იგი სამუდამოდ ჩამოსცილდე მას“.

ვრონსკის არ შეეძლო ეთქვა ანასთვის ეს. „მაგრამ თვითონ როგორ ვერ ხვდება ამას, ნეტავ რა ემართება?!“ – ეკითხებოდა თავის თავს ვრონსკი. იგი გრძნობდა, ერთსა და იმავე დროს როგორ ეკარგებოდა პატივისცემა ანასადმი და როგორ იზრდებოდა შეგნება მისი სილამაზისა.

იგი მოღუშული დაბრუნდა თავის ნომერში, გვერდით მიუჯდა იაშვინს, რომელსაც გრძელი ფეხები სკამზე დაეწყო და კონიაკიან სელტერის წყალს მიირთმევდა; ვრონსკიმაც უბრძანა, მისთვისაც იგივე სასმელი მოეტანათ.

– შენ ლანკოვსკის ბედაურზე მელაპარაკებოდი. კარგი ცხენია და გირჩევ, იყიდო, – უთხრა იაშვინმა და ამხანაგის დაღვრემილ

სახეს გადახედა, – თუმცა გავა ცოტათი დაშვებული აქვს, მაგრამ ფეხებსა და თავს უკეთესს ვერ ინატრებ.

– ვფიქრობ, ვიყიდი, – უპასუხა ვრონსკიმ.

ცხენებზე ლაპარაკმა გაართო ვრონსკი, მაგრამ ერთი წუთითაც არ დავიწყებია ანა. უნებურად ყურს უგდებდა ხოლმე ბუხარზე მდგარს საათს.

– ანა არკადიევნამ მიბრძანა მოგახსენოთ, რომ თეატრში წაბრძანდა.

იაშვინმა ერთი ჭიქა კონიაკი კიდეც ჩაასხა გაზიან წყალში, დალია, ფეხზე წამოდგა და ღილები შეიკრა.

– რაღას უყურებ? წავიდეთ, – უთხრა იაშვინმა, თან ოდნავ შესამჩნევად ჩაიღიმა უღვაში და ამ ღიმილით აგრძნობინა, ესმოდა ვრონსკის დაღვრემის მიზეზი, მაგრამ მნიშვნელობას არ აძლევდა ამას.

– არ წამოვალ, – უხალისოდ უთხრა ვრონსკიმ.

– მე უნდა წავიდე, შევპირდი. აბა, ნახვამდის. მოსვლა თუ გინდოდეს, პარტერში მოდი, კრასინსკის სავარძელი აიღე, – ოთახიდან გასვლისას დასძინა იაშვინმა.

– არა, მე საქმე მაქვს.

„ცოლი გყავს, ათასი საზრუნავი გაქვს, უცოლო ხარ და კიდეც უარესი“, – გაიფიქრა იაშვინმა სასტუმროდან გასვლისას.

მარტოდ დარჩენილი ვრონსკი სკამიდან წამოდგა და ოთახში ბოლთის ცემა დაიწყო.

„დღეს რა არის? მეოთხე აბონემენტია... ეგორი ცოლიანად იქ იქნება, დედაც, ალბათ, იქ არის. ეს კი იმას ნიშნავს, რომ მთელი პეტერბურგი იქ არის. აი, ახლა ანა შევიდა თეატრში, ქურჭი გაიხადა და გამოვიდა საზოგადოებაში. ტუმკევიჩი, იაშვინი, თავადის ასული ვარვარა... – წარმოიდგინა მან, – მე რაღას ვშვრები? იქნებ მეშინია, ანდა ანას მფარველობა ტუმჩკევიჩს გადავაბარე? როგორც გინდა, თქვი და ეს სისულელეა, სისულელე... მერე რატომ მაყენებს ასეთ მდგომარეობაში?“ – თქვა მან და ხელი ჩაიქნია.

ამ მოძრაობით მაგიდას წამოედო, რომელზეც სელტერის წყალი

და გრაფინით კონიაკი იდგა, კინალამ გადმოაგდო, უნდოდა დაეჭირა, მაგრამ ხელიდან გაუვარდა და გაბრაზებულმა ფეხი ჰკრა მაგიდას, ზარი ჩამორეკა.

– თუ შენ ჩემთან სამსახური გინდა, – უთხრა ოთახში შემოსულ პირისფარემს, – გახსოვდეს კიდეც შენი საქმე. მეორედ აღარ მოხდეს ეს. უნდა აალაგო.

პირისფარეში გრძნობდა, რომ უდანაშაულო იყო და თავის მართლება სცადა, მაგრამ როცა სახეში შეხედა ბატონს, მიხვდა, გაჩუმება სჯობიაო, საჩქაროდ დაიხარა ხალიჩისაკენ და აკრეფა დაუწყო დამსხვრეულსა და გადარჩენილ ჭიქებსა და ბოთლებს.

– ეს შენი საქმე არ არის, ასალაგებლად ლაქია გამოგზავნე, შენ კი ფრაკი მომიშადე.

ცხრის ნახევარი იყო, როცა ვრონსკი თეატრში შევიდა. სპექტაკლი კარგა ხნის დაწყებული იყო. მოხუცმა კაპელდინერმა ქურჭი გახადა ვრონსკის, იცნო იგი, თქვენო ბრწყინვალეობაო, ასე მიმართა და შესთავაზა: ნომერს ნუ აიღებთ, უბრალოდ დაიძახეთ, „ფიოდორ“. გაკამშვებულ დერეფანში არავინ იყო, გარდა კაპელდინერისა და ორი ლაქიისა, რომელთაც ქურჭები ჰქონდათ ხელზე გადაგდებული და კართან უგდებდნენ ყურს. მიხურული კარიდან ისმოდა ორკესტრის სტოკატოს სუსტი აკომპანემენტი და მომღერალი ქალის ხმა, რომელიც მკაფიოდ გამოთქვამდა მუსიკალურ ფრაზას. კარი გაიღო, ერთი კაპელდინერი გაძვრა შიგ და ფრაზამ, რომელიც დასასრულს უახლოვდებოდა, გააოცა ვრონსკი. მაგრამ კარი მაშინვე მიიხურა და ვრონსკიმ ველარ მოისმინა ფრაზისა და კადანსის დასასრული, თუმცა ტაშის გრიალზე მიხვდა, რომ კადანსი უკვე დასრულდა. ტაშის ცემა ჯერ კიდეც არ მინელებულიყო, როცა ვრონსკი ჭალებითა და ბრინჯაოს აირშუქებით გაჩირაღდნებულ დარბაზში შევიდა. სცენაზე იდგა მხრებგამიშვლებული, ბრილიანტებით გაბრწყინებული მომღერალი. იგი წელში იხრებოდა, თავს უკრავდა საზოგადოებას და ტენორის დახმარებით, რომელსაც ხელი მოეკიდა მისთვის, რამპის გადაღმიდან მოუხერხებლად გადმოყრილ თაიგულებს კრეფდა და მიიწევდა პომადით თმაგაპრიალებული ვიღაც ვაჟბატონისკენ, რომელიც რამპის გადაღმიდან გრძელი ხელებით რაღაც საჩუქრის გადაცემას ცდილობდა. მთელი საზოგადოება როგორც პარტერში, ისე

ლოჟებში, ვერ ისვენებდა, წინ მიიწევდა, ყვიროდა და ტაშს უკრავდა. ამალლებულ ადგილას მდგარი კაპელმაისტერი ეხმარებოდა ამ ვაჟბატონს საჩუქრის გადაცემაში და თან ცალი ხელით თეთრ ყელსახვევს ისწორებდა. ვრონსკი შუაგულ პარტერში შევიდა, შეჩერდა და მიიხედ-მოიხედა. დღეს ჩვეულებრივზე უფრო ნაკლებ ყურადღებას აქცევდა ამ ნაცნობ, ჩვეულ გარემოს, სცენას, ამ ხმაურსა და მთელ ამ ნაცნობ, უინტერესო, აჭრელებულ მაყურებელთა ბრბოს ხალხით გაჭედილ თეატრში.

როგორც ყოველთვის, ახლაც ისხდნენ ლოჟებში ვიღაც მანდილოსნები, ლოჟებს უკან ფეხზე იდგნენ ვიღაც ოფიცრები, იგივე აფერადებული უცნობი ქალები, მუნდირები და სერთუკები; იგივე ჭუჭყიანი ბრბო ქანდარაზე და მთელ ამ ბრბოში, ლოჟებსა და პარტერის პირველ რიგებში ორმოცამდე ნამდვილი ქალი და კაცი თუ იქნებოდა. ამ ოაზისებს ვრონსკიმ უმალ მიაპყრო ყურადღება და უმალვე დაამყარა მათთან ურთიერთობა.

როცა ვრონსკი დარბაზში შევიდა, მოქმედება დამთავრდა, ამიტომაც აღარ შესულა ძმის ლოჟაში, პირველ რიგამდე მივიდა და რამპის წინ გაჩერდა სერპუხოვსკოისთან, რომელსაც ფეხი მოეხარა, ქუსლით რამპაზე აკაკუნებდა და, როგორც კი შორიდანვე თვალი მოჰკრა ვრონსკის, მაშინვე ღიმილით მოიხმო იგი.

ვრონსკი ჯერ კიდევ ვერ ხედავდა ანას, განზრახ არ იყურებოდა მისკენ. მაგრამ იმის მიხედვით, საით იყურებოდა საზოგადოება, გრძნობდა, სად იყო ანა. მან შეუმჩნევლად მიმოიხედა, მაგრამ არ მოუძებნია იგი: იგი უფრო უარესს ელოდა და თვალებით ალექსეი ალექსანდროვიჩს ეძებდა. მაგრამ, მისდა საბედნიეროდ, ალექსეი ალექსანდროვიჩი იმ დღეს თეატრში არ იყო.

– შენ აღარაფერი შეგრჩა სამხედრო პირისა! – უთხრა სერპუხოვსკოიმ, – დიპლომატს, არტისტს ან ვინმე ასეთს უფრო ჰგავხარ.

– დიახ, როგორც კი დავბრუნდი შინ, მაშინვე ფრაკი ჩავიცვი, – ღიმილით უპასუხა ვრონსკიმ, თან ნელა იღებდა ღურბინდს ბუდიდან.

– გამოგიტყდები და გეტყვი, რომ აი, ეს კი მშურს შენი. როცა

საზღვარგარეთიდან ვბრუნდები და ვიცვამ ხოლმე ამას, – მან ხელი შეახო აქსელბანდებს, – მენანება ჩემი თავისუფლება.

სერპუხოვსკოიმ დიდი ხანია უკვე ხელი ჩაიქნია ვრონსკის სამსახურებრივ მოღვაწეობაზე, მაგრამ ძველებურად უყვარდა იგი და ახლაც განსაკუთრებული სიყვარულით ექცეოდა.

– სამწუხაროა, რომ პირველ მოქმედებაზე დაიგვიანე.

ვრონსკი ცალი ყურით უსმენდა მას და ბენუარის დათვალიერების შემდეგ ახლა ბელეტაჟზე გადაიტანა ღურბინდი; ლოჟებიც შეათვალიერა, დოლბანდიანი მანდილოსნისა და მელოტი მოხუცის გვერდით, რომელიც მოძრავი ღურბინდის მინებში გაბრაზებით ახამხამებდა თავლებს, ვრონსკიმ უცებ დაინახა მოღიმარი ანას ამაყი, გასაოცარი სილამაზის თავი, რომელსაც გარს შემორტყმოდა მაქმანების ჩარჩო. იგი მეხუთე ბენუარში იჯდა, მისგან ოციოდე ნაბიჯის დაშორებით. ანა წინ იჯდა, თავი ოდნავ მიებრუნებინა იაშვინისაკენ და რაღაცას ელაპარაკებოდა. ლამაზ, განიერ მხრებზე ამაყად აზიდულმა თავმა, თავლებისა და მთელი სახის თავდაჭერილმა, აღტაცებულმა ელვარებამ, ვრონსკის მოაგონა ანა სწორედ ისეთი, როგორიც მოსკოვში ბალზე იხილა. მაგრამ ვრონსკი ახლა სულ სხვაგვარად განიცდიდა ამ სილამაზეს. მისდამი გრძნობაში არავითარი იდუმალეობა აღარ იყო და ამიტომაც, თუმცა წინანდელზე უფრო მეტად იზიდავდა ეს სილამაზე, ამავე დროს კიდევ შეურაცხყოფდა. ანა არ იყურებოდა მისკენ, მაგრამ ვრონსკი გრძნობდა, რომ მან უკვე შენიშნა იგი.

როცა ვრონსკიმ ხელმეორედ მიმართა იქით ღურბინდი, დაინახა, რომ მეტისმეტად გაწითლებული თავადის ასული ვარვარა რაღაც არაბუნებრივად იცინოდა და სულ მეზობელი ლოჟისკენ იხედებოდა; ანა კი წითელ ხავერდზე ურტყამდა დაკეცილ მარაოს, იცქირებოდა სადღაც, მაგრამ ვერ ხედავდა და, ეტყობა, არც უნდოდა დაენახა, რა ხდებოდა მეზობელ ლოჟაში. იაშვინს ისეთივე გამომეტყველება ჰქონდა, როგორიც თამაშის წაგების დროს სჩვეოდა. სულ უფრო და უფრო ღრმად იდებდა პირში მარცხენა უღვაშს და მოღუშული უბღვერდა იმავე მეზობელ ლოჟას.

ამ ლოჟაში, მარცხნივ, კარტასოვები ისხდნენ. ვრონსკი იცნობდა მათ და იცოდა, რომ ისინი ანას ნაცნობებიც იყვნენ,

კარტასოვა, გამხდარი, ჩია ტანის ქალი, ანასკენ ზურგმეკეციული იდგა ლოჯაში და ქმრის მოწოდებულ წამოსასხამს იხურავდა. გაფითრებულ სახეზე სიბრაზე ეხატებოდა და აღელვებული რაღაცას ლაპარაკობდა. კარტასოვი, მსუქანი, მელოტი კაცი, მალიმალ იყურებოდა ანასკენ და ცოლის დამშვიდებას ცდილობდა. ცოლი რომ გავიდა ლოჯიდან, იგი კიდეც დიდხანს აყოვნებდა, ცდილობდა დაეჭირა ანას გამოხედვა, ეტყობა, გამომშვიდობება უნდოდა. ანა კი, ალბათ, განზრახ არ ამჩნევდა ამას და უკან მიბრუნებული რაღაცას ეუბნებოდა მისკენ თავდახრილ იაშვინს. კარტასოვი გამოუმშვიდობებლად გავიდა და ლოჯა დაცარიელდა.

ვრონსკიმ ვერ გაიგო, სახელდობრ რა მოხდა ანასა და კარტასოვებს შორის, მაგრამ მიხვდა, რომ მოხდა რაღაც ანასთვის დამამცირებელი. ამას მიხვდა იმის მიხედვით, რაც დაინახა და ამოიკითხა ანას სახეზე, რომელსაც ასე კარგად იცნობდა. ანა უკანასკნელ ძალას იკრებდა, რათა ბოლომდე ჩაეტარებინა ნაკისრი როლი, და ახერხებდა კიდეც გარეგნული სიმშვიდის დაცვას. ვინც არ იცნობდა ანასა და მის წრეს, ვისაც არ ესმოდა მანდილოსანთა საყვედურების, გულისწყრომისა და გაკვირვების გამომხატველი საუბარი იმის გამო, რომ ანა ნებას აძლევს თავს ასე თვალში საცემად გამოჩნდეს საზოგადოებაში თავისი მაქმანებიანი მორთულობითა და თავისი მშვენიერებით, ისინი ტკბებოდნენ ანას სიმშვიდითა და სილამაზით და ფიქრადაც არ მოსდიოდათ, რომ ანა ახლა იმასვე განიცდიდა, რასაც განიცდის სამარცხვინო ბოძთან მდგარი ადამიანი.

ვრონსკი, რომელიც გრძნობდა, რომ რაღაც მოხდა, მაგრამ არ იცოდა, სახელდობრ რა, საშინლად ღელავდა ამის გამო და იმ იმედით, რომ შეეტყო რამე, ძმის ლოჯისაკენ გასწია. მან განზრახ ანას ლოჯის მოპირდაპირე პარტერის გასასვლელი აირჩია და გასვლისას თავისი პოლკის ყოფილ უფროსს დაეჯახა, რომელიც ვიღაც ორ ნაცნობს ელაპარაკებოდა. ვრონსკიმ გაიგონა, როგორ ახსენეს მათ კარენინები და შეამჩნია, რა აჩქარებით, ხმამაღლა თქვა პოლკის უფროსმა ვრონსკის სახელი და მნიშვნელოვნად გადახედა მოსაუბრეთ.

– ა, ვრონსკი! პოლკში როდის აპირებთ? ქეიფის გარეშე ვერ გაგიშვებთ. შენ ჩვენი ყველაზე მკვიდრი წევრი ხარ, – უთხრა პოლკის უფროსმა.

– სამწუხაროდ, ველარ მოვასწრებ, შემდეგი ჩამოსვლისთვის იყოს, – უთხრა ვრონსკიმ, საჩქაროდ აირბინა კიბე და ძმის ლოჟისკენ გასწია.

მოხუცი გრაფინია, ვრონსკის დედა, თავისი ფოლადისფერი კავებით ძმის ლოჟაში იყო. ვარიამ თავადის ასული სოროკინა დედასთან მიიყვანა, თვითონ ხელი გაუწოდა მაზლს და მაშინვე იმაზე დაუწყო ლაპარაკი, რაც ვრონსკის აინტერესებდა. ვრონსკის იშვიათად თუ უნახავს ვარია ასე აღელვებული.

– ჩემი აზრით, ეს სიმდაბლე და საძაგლობაა და madame კარტასოვას არავითარი უფლება არ ჰქონდა. Madame კარენინა... – დაიწყო მან.

– რა მოხდა? მე არაფერი ვიცი.

– როგორ, შენ არ გაგიგია?

– შენ ხომ იცი, რომ მე ყველაზე ბოლოს გავიგებ ამას.

– ნუთუ არსებობს ამ კარტასოვაზე უფრო ბოროტი არსება?

– მაინც რა ჩაიდინა ასეთი?

– მე ქმარმა მიაგებო... მან შეურაცხყოფა მიაყენა კარენინას. მისმა ქმარმა ლოჟიდან ლაპარაკი დაუწყო კარენინას, კარტასოვამ კი ამის გამო ერთი ამბავი დააწია. მან, როგორც ამბობენ, ხმამაღლა წამოიძახა რაღაც შეურაცხმყოფელი სიტყვები და ლოჟიდან გავიდა.

– გრაფო, maman გიხმობთ, – უთხრა ვრონსკის სოროკინამ და ლოჟის კარიდან გამოიხედა.

– მე კი შენ გელოდები, – უთხრა დედამ და დამცინავად გაიღიმა, – შენ არსად აღარ ჩანხარ.

შვილი ხედავდა, რომ დედა ველარ იკავებდა სიხარულის ღიმილს.

– გამარჯობათ, maman, მე თქვენთან მოვდიოდი, – ცივად უთხრა ვრონსკიმ.

– რატომ არ მიდიხარ faire la cour á madame Karenine?[15] – დასძინა მან, როცა თავადის ასული სოროკინა განშორდა მათ, – Elle fait

sensation. On oublie la Pattie pour elle.[16]

– Maman, მე თქვენ გთხოვთ, არაფერი გეთქვათ ჩემთვის ამის შესახებ, – უპასუხა ვრონსკიმ და შუბლი შეიკრა.

– მე იმას გეუბნები, რასაც ყველა ამბობს.

ვრონსკიმ აღარაფერი უპასუხა. რამდენიმე სიტყვით გამოელაპარაკა თავადის ასულ სოროკინას და ლოჟიდან გამოვიდა. კარში ძმა შემოხვდა.

– ა, ალექსეი! – უთხრა ძმამ, – რა საძაგლობაა! სულელი ქალია და მეტი არაფერი. მე ახლა მინდოდა მასთან შესვლა. ერთად წავიდეთ.

ვრონსკი ყურს არ უგდებდა ძმას. იგი ჩქარი ნაბიჯით ჩავიდა ქვევით: გრძნობდა, რომ რაღაც უნდა გაეკეთებინა, მაგრამ რა, ეს აღარ იცოდა. ნაწყენი იყო ანაზე იმის გამო, რომ ასეთ ყალბ მდგომარეობაში ჩააყენა თავისი თავიც და ისიც. ამასთან ერთად ებრალებოდა კიდევ იმ ტანჯვის გამო, რასაც ანა განიცდიდა და ყოველივე ეს აღელვებდა. იგი ქვევით, პარტერში ჩავიდა და პირდაპირ ანას ბენუარისაკენ გასწია. ბენუართან სტრემოვი იდგა და ელაპარაკებოდა ანას.

– ტენორები აღარ არიან. Le moule en est brisé.[17]

ვრონსკიმ თავი დახარა ანას წინაშე, შეჩერდა და შემდეგ სტრემოვს მიესალმა.

– თქვენ, მგონი, გვიან მოხვედით და ვერ მოისმინეთ საუკეთესო არიები, – უთხრა ვრონსკის ანამ და როგორც ვრონსკის მოეჩვენა, დაცინვით გადახედა.

– მე ცუდი შემფასებელი ვარ, – უპასუხა ვრონსკიმ და მკაცრად გადახედა.

– როგორც თავადი იაშვინი, – ღიმილით უთხრა ანამ, – იგი ამბობს, პატი მეტისმეტად ხმამაღლა მღერისო.

– გმადლობთ, – უთხრა ანამ ვრონსკის და მაღალყელიან ხელთათმანში გამოკვართული პატარა ხელით ჩამოართვა მოწოდებული აფიშა. და უცბად, სწორედ ამ წამს ანას ლამაზი სახე აუთრთოლდა. ანა წამოდგა და ლოჟის სიღრმეში მიიმალა.

ვრონსკიმ შენიშნა, რომ შემდეგ მოქმედებაზე ანას ლოჟა

ცარიელი იყო, კავატინის დროს თეატრის სიჩუმით მოცული დარბაზიდან გამოვიდა, რამაც მაყურებელთა აღშფოთება გამოიწვია, და შინ წავიდა.

ანა უკვე შინ იყო. როცა ვრონსკი მასთან შევიდა, მარტოდმარტო იჯდა იმავე მორთულობით, რომელიც თეატრში ეცვა. იქვე კედელთან მდგარ პირველივე სავარძელში იჯდა და გაშტერებით იყურებოდა წინ. ანამ შეხედა ვრონსკის და უმაღვე წინანდელი მდგომარეობა მიიღო.

– ანა, – უთხრა ვრონსკიმ.

– შენ, შენ ხარ ყველაფერში დამნაშავე! – წამოიძახა ანამ და ფეხზე წამოდგა, მის ხმაში ცრემლნარევი სასოწარკვეთილება და გაბოროტება გაისმა.

– მე გთხოვდი, გევედრებოდი, არ წასულიყავი, ვიცოდი, რომ ეს შენთვის უსიამოვნო იქნებოდა...

– უსიამოვნო! – წამოიძახა ანამ, – ეს საშინელება იყო! რამდენ ხანსაც უნდა ვიცოცხლო, არ დამავიწყდება ეს. სამარცხვინოა შენ გვერდით ჯდომამო, მითხრა.

– ეს სულელი ქალის სიტყვებია, – უთხრა ვრონსკიმ, – მაგრამ რატომ უნდა ჩაიყენო თავი ასეთ მდგომარეობაში, რატომ უნდა გამოიწვიო...

– მე მძულს ეს შენი სიმშვიდე, შენ არ უნდა მიგეყვანე ამ მდგომარეობამდე. შენ რომ გიყვარდე...

– ანა! რა შუაშია აქ ჩემი სიყვარული...

– დიახ, შენ რომ ისე გიყვარდე, როგორც მე მიყვარხარ. ისე რომ იტანჯებოდე, როგორც მე ვიტანჯები... – უთხრა ანამ და შეშინებული შეაჩერდა ვრონსკის.

ვრონსკის ებრალებოდა ანა, მაგრამ მაინც სწყინდა ეს. იგი არწმუნებდა ანას თავის სიყვარულში, რადგან გრძნობდა, რომ ახლა მხოლოდ ამას შეეძლო ანას დამშვიდება, არ საყვედურობდა, მაგრამ გულში კი მაინც კიცხავდა.

და სიყვარულის ამ შეგონებით, რომელიც ისე გაცვეთილად ეჩვენებოდა ვრონსკის, რომ თქმაც კი ერცხვინებოდა, იმსჭვალებოდა ანა და თანდათან მშვიდდებოდა. ამის შემდეგ, მეორე დღეს, სავსებით შერიგებული ანა და ვრონსკი სოფელში

გაემგზავრნენ.

ნაწილი მეექვსე

I

დარია ალექსანდროვნა ბავშვებიანად ზაფხულს პოკროვსკოეში, თავის დასთან, კიტი ლევინასთან ატარებდა. მის მამულში სახლი სულ დაინგრა და კიტიმ და ლევინმა დაიყოლიეს დოლი, რომ ზაფხული მათთან გაეტარებინა. სტეპან არკადიჩსაც ძალიან მოეწონა საქმის ამგვარად წარმართვა. დიდად ვწუხვარ, რომ სამსახური ხელს მიშლის ოჯახთან ერთად სოფლად გავატარო ზაფხული, რაც ჩემთვის უდიდესი ბედნიერება იქნებოდაო, ამბობდა იგი და მოსკოვში დარჩენილი ხანდახან ერთი-ორი დღით თუ ჩავიდოდა სოფელში. გარდა ობლონსკებისა თავიანთი ბავშვებითა და გუვერნანტით, ამ ზაფხულს ლევინებთან სტუმრად იყო მოხუცი თავადის მეუღლეც, რომელიც მოვალეობად რაცხდა თვალყური ედევნებინა თავისი გამოუცდელი ქალიშვილისთვის, რომელიც ასეთ მდგომარეობაში იყო. გარდა ამისა, კიტის საზღვარგარეთელმა მეგობარმა ვარენკამ შეასრულა თავისი დაპირება, სწვეოდა კიტის, როცა იგი გათხოვდებოდა, და ისიც სტუმრად იყო თავის მეგობართან. ყველა ესენი ლევინის ცოლის ნათესავები და მეგობრები იყვნენ. და მართალია, ყველა უყვარდა ლევინს, მაგრამ მაინც ენანებოდა თავისი ლევინური სამყარო და წესრიგი, რომელიც შთანთქა „შჩერბაცკული ელემენტის“ მოზღვავებამ, როგორც ამბობდა თავის გულში. მის ნათესავთაგან ამ ზაფხულს სტუმრად იყო მხოლოდ სერგეი ივანოვიჩი და ისიც ლევინური

კი არა, კოზნიშევური ყალიბის ადამიანი, ასე რომ, ლევიური სული მთლიანად ნადგურდებოდა.

ლევიების დიდი ხნიდან დაცარიელებულ სახლში ახლა იმდენ ხალხს მოეყარა თავი, რომ თითქმის ყველა ოთახი დაკავებული იყო და მოხუცი თავადის მეუღლე ყოველდღე, სადილად დაჯდომის წინ, იძულებული იყო, გადაეთვალა ყველა და მეცამეტე შვილიშვილი, ბიჭი იქნებოდა ის თუ გოგონა, განსაკუთრებულ პატარა მაგიდასთან გადაესვა. კიტის, რომელიც გულმოდგინედ უძღვებოდა მეურნეობას, ბევრი საზრუნავი გაუჩნდა, უნდა მოემარაგებინა ქათმები, ინდაურები და იხვები, რომლებიც სტუმრებისა და ბავშვების საზაფხულო მადის გამო ბლომად სჭირდებოდათ.

მთელი ოჯახი სადილად იჯდა. დოლის ბავშვები გუვერნანტსა და ვარენკასთან ერთად გეგმებს აწყობდნენ, სად წასულიყვნენ სოკოსთვის. სერგეი ივანოვიჩმა, რომელსაც თავისი ჭკუისა და განსწავლულობის გამო ყველა სტუმარი განსაკუთრებულ პატივს სცემდა, რაც თითქმის თაყვანისცემამდე მიდიოდა, ყველა გააოცა იმით, რომ თვითონაც ჩაერია სოკოზე წამოწყებულ საუბარში.

– მეც წამიყვანეთ. ძალიან მიყვარს სოკოზე სიარული, – თქვა მან და ვარენკას გადახედა, – ჩემი აზრით, ეს საუკეთესო გასართობია.

– რატომაც არა, დიდად მოხარულნი ვიქნებით, – უპასუხა ვარენკამ და წამოწითლდა. კიტიმ მნიშვნელოვნად გადახედა დოლის. ჭკვიანი და სწავლული სერგეი ივანოვიჩის წინადადება, რომ ვარენკასთან ერთად წასულიყო სოკოზე, ადასტურებდა კიტის ერთგვარ ვარაუდს, რითაც ამ ბოლო ხანებში დიდად იყო დაინტერესებული. მან საჩქაროდ ლაპარაკი გაუბა დედას, რათა მისი მზერა არავის შეემჩნია. ნასადილევს სერგეი ივანოვიჩი ერთი ფინჯანი ყავით სასტუმრო ოთახის ფანჯარასთან იჯდა, ძმასთან წამოწყებულ საუბარს განაგრძობდა და თან ხშირად იყურებოდა კარისაკენ, საიდანაც სოკოზე მიმავალი ბავშვები უნდა გამოსულიყვნენ. ლევინი ძმის გვერდით ფანჯრის რაფაზე ჩამოჯდა.

კიტი ქმრის გვერდით იდგა და, ეტყობოდა, ელოდა, როდის დამთავრდებოდა მისთვის უინტერესო საუბარი, რათა რაღაც ეთქვა ქმრისთვის.

– შენ ბევრ რამეში შეიცვალე ცოლის შერთვის შემდეგ, უფრო უკეთესი გახდი, – უთხრა სერგეი ივანოვიჩმა, თან ღიმილით გადახედა კიტის, ეტყობოდა, მასაც ნაკლებად აინტერესებდა დაწყებული საუბარი, – მაგრამ მაინც ერთგული დარჩი შენი გატაცებისა, დაიცვა უკიდურესად პარადოქსული თემები.

– კატია, შენთვის კარგი როდია ფეხზე დგომა, – უთხრა კიტის ქმარმა, სკამი მიუწია და მრავალმნიშვნელოვნად გადახედა.

– ჰო, თუმცა დროც აღარა მაქვს, – დასძინა სერგეი ივანოვიჩმა, როცა ეზოში გამოფენილი ბავშვები დაინახა.

ყველაზე წინ პირდაპირ მისკენ ჩორთით მორბოდა ტანია, რომელსაც ფეხთ გამოკვართული წინდები ეცვა და ხელში კალათსა და სერგეი ივანოვიჩის ქუდს აქნევდა.

მან თამამად მიიღბინა სერგეი ივანოვიჩთან და გაბრწყინებული თვალებით, რომლებიც ისე ჰგავდა მამის მშვენიერ თვალებს, ქუდი გაუწოდა სერგეი ივანოვიჩს, თან ისეთი სახე მიიღო, ეტყობოდა, სურვილი ჰქონდა, თვითონვე დაეხურა ქუდი სერგეი ივანოვიჩისთვის და თავისი გამბედაობის შესარბილებლად გაუბედავად და ნაზად იღიმებოდა.

– ვარენკა იცდის, – უთხრა მან და თავისი ხელით ფრთხილად დაახურა ქუდი, რაკი სერგეი ივანოვიჩის ღიმილზე მიხვდა, რომ ეს შესაძლებელი იყო.

ვარენკა კარში იდგა, ტანთ ყვითელი ჩითის კაბა ეცვა და თავზე თეთრი ხილაბანდი ჰქონდა წაკრული.

– მოვდივარ, მოვდივარ, ვარვარა ანდრეევნა, – გასძახა სერგეი ივანოვიჩმა, ფინჯანში დარჩენილი ყავა გამოცალა და ჯიბეებში ცხვირსახოცი და სიგარეტის კოლოფი ჩაიღო.

– რა მშვენიერი რამ არის ჩემი ვარენკა, არა? – უთხრა კიტიმ ქმარს, როგორც კი სერგეი ივანოვიჩი წამოდგა. მან ისე თქვა ეს, რომ სერგეი ივანოვიჩსაც გაეგონა, – მერე როგორი სილამაზე, როგორი კეთილშობილური სილამაზე აქვს! ვარენკა! – გასძახა კიტიმ, – თქვენ წისქვილთან იქნებით ტყეში? ჩვენც მოვალთ.

– კიტი, შენ ყოველთვის გავიწყდება შენი მდგომარეობა, – უთხრა მოხუცმა თავადის მეუღლემ, რომელიც საჩქაროდ შემოვიდა ოთახში, – შენთვის არ შეიძლება ასეთი ყვირილი.

ვარენკამ გაიგონა კიტის ხმა, დედის საყვედური და მსუბუქი, სწრაფი ნაბიჯით მიუახლოვდა კიტის. სწრაფი მოძრაობა, გამოცოცხლებული, აწითლებული სახე – ყოველივე ამტკიცებდა, რომ მასში რაღაც არაჩვეულებრივი ხდებოდა. კიტიმ იცოდა, რა იყო ეს არაჩვეულებრივი და ყურადღებით ადევნებდა თვალს. მან ახლა მხოლოდ იმიტომ დაუძახა ვარენკას, რომ გონებით დაელოცა იგი იმ მნიშვნელოვანი მოვლენის წინ, რომელიც, როგორც ფიქრობდა კიტი, დღეს ნასადილევს უნდა აღსრულებულიყო ტყეში.

– ვარენკა, მე დიდად ბედნიერი ვიქნები, თუ მოხდება ერთი რამ, – ჩასჩურჩულა კიტიმ და აკოცა.

– თქვენც წამოხვალთ ჩვენთან ერთად? – უთხრა დარცხვენილმა ვარენკამ ლევინს და ისეთი სახე მიიღო, თითქოს კიტის ნათქვამი ვერ გაიგონა.

– მე მხოლოდ კალომდე წამოვალ და იქ დავრჩები.

– აბა, რა სახალისოა იქ წასვლა? – უთხრა კიტიმ.

– ახალი ფურგონები უნდა ვნახო და დავითვალო, – უთხრა ლევინმა, – შენ სად იქნები?

– ტერასაზე.

II

ტერასაზე თავი მოეყარა ქალთა საზოგადოებას. მათ საერთოდ უყვარდათ ხოლმე ნასადილევს ტერასაზე ყოფნა. დღეს კი საქმეც ჰქონდათ. ბავშვის პერანგების კერვისა და არტახების ქსოვის გარდა, რაშიც ჩაბმული იყო ყველა, დღეს იქ მურაბაც იხარშებოდა აგაფია მიხაილოვნასთვის ახალი მეთოდით, წყლის მიუმატებლად. კიტიმ შემოიღო ეს ახალი მეთოდი, რომელსაც მათ ოჯახში იყენებდნენ. აგაფია მიხაილოვნამ, რომელსაც წინათ მინდობილი ჰქონდა ეს საქმე და დარწმუნებული იყო, რომ ის, რაც ლევინების სახლში კეთდებოდა, არ შეიძლებოდა ცუდი ყოფილიყო, მაინც

დაუმატა წყალი ხენდროსა და მარწყვის მურაბას და თან ირწმუნებოდა, სხვაგვარად შეუძლებელიაო; მისი საქციელი გამომჟღავნდა და ახლა ყველას თანდასწრებით იხარშებოდა ჟოლოს მურაბა; უნდა დაერწმუნებინათ აგაფია მიხაილოვნა, რომ წყლის მიუმატებლად მურაბა უკეთესი გამოვიდოდა.

გაჯავრებული, სახეაწითლებული, თმააწეწილი აგაფია მიხაილოვნა იდაყვამდე დაკაპიწებული გამხდარი ხელებით სამურაბე ტაშტს ცეცხლზე არხევდა, დაღონებული დასჩერებოდა მურაბას და მთელი სულითა და გულით უნდოდა მურაბა გასქელებულიყო და არ მოხარშულიყო. თავადის მეუღლე გრძნობდა, რომ აგაფია მიხაილოვნას მთელი მრისხანება მიმართული იყო მისკენ, როგორც ჟოლოს მურაბის მოხარშვის მთავარი მრჩევლისაკენ, და ცდილობდა ისეთი სახე მიეღო, თითქოს სულაც არ აინტერესებდა მურაბა და სულ სხვა რამეზე ლაპარაკობდა, მაგრამ ჩუმ-ჩუმად კი ხშირად იყურებოდა ტაშტისაკენ.

– გოგოებისთვის სულ იაფფასიან საკაბებს ვყიდულობ ხოლმე, – განაგრძობდა თავადის მეუღლე დაწყებულ საუბარს... – ახლა ქაფი ხომ არ მოვხადოთ, გეთაყვა? – დასძინა მან და აგაფია მიხაილოვნას მიმართა, – შენთვის სულაც არ არის საჭირო ამის გაკეთება, ცხელა კიდეც, – შეაჩერა მან კიტი.

– მე გავაკეთებ, – უთხრა დოლიმ, ფეხზე წამოდგა და კოვზით ფრთხილად მოურია აქაფებულ შაქარს, თან ხშირ-ხშირად უკაკუნებდა კოვზს ნაირფეროვანი, ყვითელ-მოვარდისფრო, სისხლისფრად დადუღებული ვაჟინით გათხუპნილ თეფშზე, რათა მოეცილებინა კოვზზე მიკრული ქაფი. „როგორ მოლოკავენ ამას ჩაიზე!“ – ფიქრობდა დოლი თავის ბავშვებზე და აგონდებოდა, ბავშვობისას როგორ აკვირვებდა, რომ დიდები არ შეექცეოდნენ ამ ყველაზე საუკეთესო საჭმელს – ქაფს.

– სტივა ამბობს, ბევრად უკეთესია ფულის მიცემაო, – განაგრძო დოლიმ დაწყებული საინტერესო საუბარი იმაზე, თუ როგორ სჯობდა მსახურთა დასაჩუქრება, – მაგრამ...

– ფული როგორ იქნება! – ერთხმად წამოიძახეს კიტიმ და თავადის მეუღლემ, – ისინი საჩუქარს აფასებენ.

– მე, მაგალითად, შარშან ჩვენს მატრიონა სემიონოვნას პოპლინი კი არა, რაღაც ამის მსგავსი რამ ვუყიდე, – თქვა

თავადის მეუღლემ.

– მახსოვს, თქვენს დღეობაზე სწორედ ის კაბა ეცვა.

– მშვენიერი სახე აქვს! უბრალო და კეთილშობილური. იმას რომ არ ჰქონოდა, მეც ვაპირებდი ისეთის შეკერვას. ისეთი იყო, ვარენკას რომ აქვს, კარგი და იაფფასიანი.

– ახლა, მგონი, მზად უნდა იყოს, – თქვა დოლიმ და კოვზით გასინჯა ვაჟინი.

– როცა წვეთ-წვეთადაა, მაშინ არის მზად. კიდეც მოხარშეთ, აგაფია მიხაილოვნა.

– ოჰ, ეს ბუზები! – გაბრაზებით თქვა აგაფია მიხაილოვნამ, – ისევ ისეთივე იქნება, – დასძინა მან.

– ოჰ, რა მშვენიერია, ნუ დააფრთხობთ! – მოულოდნელად წამოიძახა კიტიმ, როცა მოაჯირზე შემომჯდარი ბელურა დაინახა, რომელსაც ჟოლოს ყლორტი გადმოებრუნებინა და კენკავდა.

– ჰო, მაგრამ, შორს დადექი მაყალისაგან, – უთხრა კიტის დედამ.

– A propos de ვარენკა,[18] – ფრანგულად თქვა კიტიმ, როგორც ლაპარაკობდნენ ყოველთვის, რათა აგაფია მიხაილოვნას არ გაეგო მათი ლაპარაკი. – თქვენ იცით, maman, რომ მე რატომღაც დღეს ველოდები გადაწყვეტილებას. ხომ ხვდებით, რა გადაწყვეტილებას? რა კარგი იქნებოდა!

– მართლაც, რა მოხერხებული მაჭანკალია! – თქვა დოლიმ, – როგორ ფრთხილად და მარჯვედ მაჭანკლობს...

– არა, maman, მითხარით, რას ფიქრობთ ამის შესახებ?

– რა უნდა ვიფიქრო, მას (იგი სერგეი ივანოვიჩს გულისხმობდა) ყოველთვის შეეძლო საუკეთესო საცოლუე აერჩია რუსეთში; ახლა მართალია, ისეთი ახალგაზრდა აღარაა, მაგრამ მაინც ვიცი, ბევრი ახლაც არ იტყოდა უარს... ვარენკა ძალიან გულკეთილია, მაგრამ მას შეეძლო...

– არა, თქვენ მიხვდებით, დედა, ერთისთვისაც და მეორისთვისაც რატომ არ შეიძლება მოიფიქრო ამაზე უკეთესი რამ. პირველი ის, რომ ვარენკა მშვენიერია! – თქვა კიტიმ და

ერთი თითი მოხარა.

– ეს მართალია, სერგეი ივანოვიჩს ძალიან მოსწონს ვარენკა, – დაადასტურა დოლიმ.

– შემდეგ, სერგეი ივანოვიჩს ისეთი ადგილი უკავია საზოგადოებაში, რომ მისთვის სრულებით არ არის საჭირო ცოლის არც ქონება და არც მდგომარეობა. მას მხოლოდ ერთი რამ უნდა – კარგი, საყვარელი და მშვიდი ცოლი.

– ჰო, ვარენკასთან მართლაც შეიძლება მშვიდად ყოფნა, – დაუდასტურა დოლიმ.

– მესამე ის, რომ უყვარდეს სერგეი ივანოვიჩი. ესეც არის... ეს ისეთი კარგი იქნებოდა!.. ახლა ველი, რომ საცაა დაბრუნდებიან ტყიდან და გადაწყდება ყველაფერი. მაშინვე შევატყობ თვალებზე. და მერე როგორ გამახარებდა ეს! როგორ გგონია, დოლი?

– შენ ნუ ღელავ! შენთვის სულაც არ არის საჭირო ასეთი მღელვარება, – უთხრა დედამ.

– მე სულაც არ ვღელავ, დედა. მე მგონია, რომ სერგეი ივანოვიჩი დღეს უსათუოდ ხელს სთხოვს ვარენკას.

– აჰ, ეს ისეთი უცნაურია, როდის ან როგორ სთხოვს ხელს მამაკაცი... არსებობს რაღაც ზღვარი და უცებ გაირღვევა, – ფიქრიანი ღიმილით დასძინა დოლიმ და გაიხსენა თავისი წარსული სტეპან არკადიჩთან.

– დედა, თქვენ როგორ გთხოვთ მამამ ხელი? – ჰკითხა მოულოდნელად კიტიმ.

– არაჩვეულებრივი არაფერი ყოფილა, ძალიან უბრალოდ მოხდა, – უპასუხა თავადის მეუღლემ, მაგრამ სახე მაინც გაუბრწყინა ამის გახსენებამ.

– არა, მაინც როგორ მოხდა? თქვენ ხომ ადრევე გიყვარდათ იგი, სანამ ამის თქმის ნებას დაგრთავდნენ?

კიტის განსაკუთრებით მოსწონდა, რომ ახლა თანატოლივით შეეძლო ლაპარაკი დედასთან ქალის ცხოვრებაში ამ ყველაზე მთავარ საკითხზე.

– რა თქმა უნდა, მიყვარდა, იგი ჩამოდიოდა ხოლმე ჩვენთან

სოფელში.

– მაინც როგორ გადაწყდა, დედა?

– შენ, ალბათ, გგონია, რომ თქვენ რაღაც ახალი გამოიგონეთ? ეს სულ ერთი და იგივეა: გადაწყდა თვალებით, ღიმილით...

– რა კარგად თქვით ეს, დედა! სწორედ რომ თვალებითა და ღიმილით, – დაუდასტურა დოლიმ.

– მაინც რა სიტყვები გითხრა?

– შენ რა გითხრა კოსტიამ?

– მან ცარცით დამიწერა. ეს საოცარი იყო... ეს ახლა დიდი ხნის ამბავი მგონია! – თქვა კიტიმ და სამი ქალი ერთსა და იმავე საგანზე ჩაფიქრდა. კიტიმ პირველმა დაარღვია სიჩუმე. მას გაახსენდა გათხოვების წინა წელს გატარებული ზამთარი და თავისი გატაცება ვრონსკით.

– მხოლოდ... ვარენკას ძველი სიყვარული... – თქვა კიტიმ, რომელსაც აზრთა ბუნებრივმა მსვლელობამ გაახსენა ეს ამბავი, – მე მინდოდა, როგორმე ამეხსნა ეს სერგეი ივანოვიჩისთვის, მომემზადებინა საამისოდ. ისინი, მამაკაცები, ყველანი მეტისმეტად ეჭვიანები არიან ჩვენი წარსულისადმი, – დასძინა მან.

– ყველანი არა, – უთხრა დოლიმ, – შენ ამას შენი ქმრის მიხედვით სჯი. მას დღემდე აწვალებს ვრონსკის გახსენება, არა? ხომ მართალია?

– მართალია, – უპასუხა კიტიმ და ჩაფიქრებულმა თვალებით გაიღიმა.

– მხოლოდ მე არ ვიცი, – დედობრივი გრძნობით გამოეჭომაგა თავადის მეუღლე თავის ქალიშვილს, – რომელი წარსული აშფოთებს? ის, რომ ვრონსკი გეარშიყებოდა? ეს ხომ ყოველ ქალიშვილს შეიძლება შეემთხვეს.

– მაგრამ ჩვენ ხომ ამაზე არ ვლაპარაკობთ, – თქვა კიტიმ და წამოწითლდა.

– არა, მოიცა, – განაგრძო დედამ, – მერე ხომ შენ თვითონ არ მომეცი ნება, მოვლაპარაკებოდი ვრონსკის, გახსოვს?

- აჰ, დედა! – უთხრა კიტიმ და სახეზე ტანჯვა გამოეხატა.
- მოიცა, მათქმევინე... შენი ურთიერთობა ვერც წავიდოდა იმაზე შორს, რაც დასაშვები იყო. მაშინ მე თვითონ გამოვიწვევდი მას. თუმცა, ჩემო კარგო, შენ არაფრად გარგებს ასეთი მღელვარება. გეთაყვა, დაიხსომე ეს და მშვიდად იყავი.
- მე სრულიად დამშვიდებული ვარ, maman.
- რა საბედნიერო აღმოჩნდა მაშინ კიტისთვის, ანა რომ ჩამოვიდა, – თქვა დოლიმ, – და რა საბედისწერო შეიქნა ეს ანასთვის. სწორედ რომ შებრუნებით მოხდა, – დასძინა თავისივე აზრით გაოცებულმა დოლიმ, – მაშინ ისეთი ბედნიერი იყო, კიტი კი უბედურად თვლიდა თავს. როგორ უკუღმა შეტრიალდა ყველაფერი! მე ხშირად ვფიქრობ ხოლმე ანაზე.
- მეტი ველარაფერი ნახე საფიქრალი! საძაგელი, საზიზლარი, უგულო ქალი, – თქვა დედამ, რომელიც ვერაფრით შერიგებოდა იმ აზრს, რომ კიტი ვრონსკის კი არა, ლევინს გაჰყვა.
- რა სახალისოა ამაზე ლაპარაკი, – წყენით თქვა კიტიმ, – მე ამაზე არ ვფიქრობ და არც მინდა ვიფიქრო... არც მინდა ვიფიქრო, – გაიმეორა მან და ყური მიუგდო ქმრის ნაცნობ ფეხის ხმას ტერასის კიბეზე.
- ამას რაზე ამბობ, არც მინდა ვიფიქროო? – იკითხა ლევინმა, როცა ტერასაზე ამოვიდა.
- მაგრამ პასუხი არავინ გასცა და მასაც აღარ გაუმეორებია შეკითხვა.
- ვწუხვარ, რომ შემოვიჭერი თქვენს ქალურ სამეფოში, – თქვა და უკმაყოფილოდ მოავლო თვალი ყველას, იგრძნო, რომ ისინი ისეთ რამეზე ლაპარაკობდნენ, რასაც მისი თანდასწრებით არ იტყოდნენ.
- ერთი წუთით მანაც იგრძნო, რომ იზიარებდა აგაფია მიხაილოვნას უკმაყოფილებას, მურაბას წყლის მიუმატებლად რომ ხარშავდნენ და საერთოდ უცხო შჩერბაცკული გავლენის გამოც, მაგრამ ლევინმა მაინც გაიღიმა და კიტისთან მივიდა.
- როგორ გრძნობ თავს? – ჰკითხა კიტის და იმგვარი გამომეტყველებით შეხედა, როგორც ახლა ყველა უყურებდა

კიტის.

– არა მიშავს რა, ძალიან კარგად ვარ, – ღიმილით უთხრა კიტიმ,
– შენი საქმეები როგორღაა?

– სამჯერ უფრო მეტი გადააქვს, ვიდრე ფორანს. მაშ, წავიდეთ
ბავშვების მოსაყვანად? მე უკვე ვუბრძანე, შეაბან ცხენები.

– როგორ, შენ გინდა კიტიც ეტლით წაიყვანო? – საყვედურით
უთხრა თავადის მეუღლემ.

– ეტლს ნელ-ნელა წავიყვანთ, ქალბატონო.

ლევინი არასოდეს ეუბნებოდა კიტის დედას mamam-ს, როგორც
ეძახიან ხოლმე სიძეები, და ეს არ სიამოვნებდა თავადის
მეუღლეს. მაგრამ ლევინს, მიუხედავად იმისა, რომ ძალიან
უყვარდა და პატივს სცემდა თავადის მეუღლეს, მაინც არ
შეეძლო შეებღალა გარდაცვლილი დედის ხსოვნა და დედა
დაეძახა მისთვის.

– თქვენც წამოდით, ჩვენთან, mamam, – უთხრა კიტიმ.

– არ მინდა ვუყურო ამ უგუნურებას.

– მაშ, მე ფეხით წამოვალ. ეს ხომ კარგია ჩემთვის, – კიტი
წამოდგა, ქმართან მივიდა და ხელზე ხელი მოჰკიდა.

– კარგია, მაგრამ ყველაფერს ზომა აქვს, – უთხრა თავადის
მეუღლემ.

– რას იტყვით, აგაფია მიხაილოვნა, მზად არის მურაბა? –
ღიმილით უთხრა ლევინმა აგაფია მიხაილოვნას, უნდოდა,
როგორმე გაემხიარულებინა იგი, – კარგია ახლებურად მურაბის
მოხარშვა?

– კარგი უნდა იყოს. ჩვენებურად გადახარშულია.

– ასე უკეთესია, აგაფია მიხაილოვნა, აღარ ადუღდება, თორემ
ყინული უკვე გაგვიდნა და შესანახი ადგილი აღარსად გვაქვს,
– უთხრა კიტიმ, რომელიც მაშინვე მიუხვდა ქმარს განზრახვას
და თვითონაც იმავე გრძნობით მიმართა მოხუცს, –
სამაგიეროდ თქვენი მწნილები ისეთია, რომ დედა ამბობს,
ასეთი არსად მიჭამიაო, – ღიმილით დასძინა მან და ხილაბანდი
გაუსწორა.

აგაფია მიხაილოვნამ გაბრაზებით ახედა კიტის.

– თქვენ მე ნუ მამშვიდებთ, ქალბატონო. აი, მე დაგინახავთ თქვენ ამასთან ერთად და გული სიხარულით მევსება, – თქვა მან და ამ უხეშმა გამოთქმამ, „ამასთან“ და არა „ამათთანო“, გული აუჩვილა კიტის.

– წამოდით ჩვენთან ერთად სოკოზე, ადგილებს მიგვასწავლით.

აგაფია მიხაილოვნამ გაიღიმა და თავი გადააქნია, თითქოს ამბობდა: „სიამოვნებით გაგიწყობოდი, მაგრამ რა ვქნა, არ შეიძლება“.

– გააკეთეთ, თუ შეიძლება, ჩემი რჩევის მიხედვით, – უთხრა მოხუცმა თავადის მეუღლემ, – მურაბას თავზე ქალაღდი დააფარეთ, რომით დაასველეთ და არასოდეს, ყინულიც რომ არ ჰქონდეს, ობს არ მოიკიდებს.

III

კიტის განსაკუთრებით ახარებდა ქმართან პირისპირ დარჩენა, რადგან შენიშნა, რა უკმაყოფილების ჩრდილმა გადაურბინა ლევინის სახეს, რომელზეც ასე ცოცხლად იხატებოდა ყოველივე, იმ წუთს, როცა ტერასაზე ამოვიდა და იკითხა, რაზე ლაპარაკობდითო, და პასუხი არავინ გასცა.

როცა ფეხით მიმავალი კიტი და ლევინი დაწინაურდნენ, გასცდნენ სახლს და გატკეპნილ, ჭვავის თავთავებითა და მარცვლებით მოფენილ მტვრიან გზაზე გავიდნენ, კიტი უფრო მეტი ძალით დაეყრდნო ლევინის ხელს, ზედ მიიკრა. ლევინს უკვე გადაავიწყდა ის წუთიერი უსიამოვნება და ახლა, როცა კიტის ფეხმძიმობაზე ფიქრი ერთი წუთითაც არ ტოვებდა, საყვარელ ქალთან ახლოს ყოფნით ახალ, სიხარულის მომგვრელ, ყოველგვარი ვნებისაგან განწმენდილ სიტკბობას განიცდიდა. სალაპარაკო არაფერი ჰქონდათ, მაგრამ ლევინს უნდოდა გაეგონა მისი ხმა, ისე როგორც სურვილი ჰქონდა, დაენახა მისი თვალების გამომეტყველება, რომელიც ახლა,

ფეხმძიმობის გამო სრულიად გამოცვლილიყო. მის ხმაში, ისე როგორც მის გამოხედვაში, იგრძნობოდა ის სითბო და სერიოზულობა, როგორც აქვთ ხოლმე ერთი, საყვარელი საქმით მუდამ გატაცებულ ადამიანებს.

– არ დაიღლები ასე? უფრო მეტად დამეყრდენი, – უთხრა ლევინმა.

– არა, მე ისე მიხარია შენთან განმარტოებით ყოფნა და გამოგიტყდები, მართალია, კარგად ვგრძნობ მათთან თავს, მაგრამ მაინც მენანება ჩვენი განმარტოებული ზამთრის საღამოები.

– ის კარგი იყო, ეს უკეთესია. ორივე კარგია, – თქვა ლევინმა და მისი ხელი გულზე მიიკრა.

– იცი, რაზე ვლაპარაკობდით, როცა შენ შემოხვედი?

– მურაბაზე?

– ჰო, მურაბაზეც და კიდევ იმაზე, თუ როგორ სთხოვენ ქალს ხელს.

– ა! – თქვა ლევინმა, რომელიც კიტის ხმას უფრო უგდებდა ყურს, ვიდრე იმას, თუ რას ამბობდა, და სულ ფიქრობდა გზაზე, რომელიც ახლა ტყეს მიჰყვებოდა, გვერდს უვლიდა იმ ადგილებს, სადაც შესაძლო იყო, ფეხი წაჭბორდიკებოდა კიტის.

– კიდევ, სერგეი ივანიჩსა და ვარენკაზე. შენ შენიშნე? მე ძალიან მინდა ეს მოხდეს, – განაგრძო კიტიმ, – შენ რას ფიქრობ ამაზე? – და მან სახეში შეხედა ლევინს.

– არ ვიცი, რა ვიფიქრო, – ღიმილით უპასუხა ლევინმა, – სერგეი ამ მხრივ ძალიან უცნაურია. მე ხომ მოგიყევი...

– ჰო, მას უყვარდა ერთი ქალიშვილი, რომელიც გარდაიცვალა...

– მე მაშინ ბავშვი ვიყავი; მხოლოდ სხვების გადმოცემით ვიცი. მახსოვს, მაშინ სერგეი ივანიჩი საოცრად კარგი ყმაწვილი იყო. მას შემდეგ თვალს ვადევნებ მის ურთიერთობას ქალებთან: იგი თავაზიანია მათთან, ზოგი მოსწონს კიდევ, მაგრამ გრძნობ, რომ ისინი მისთვის მხოლოდ ადამიანები არიან და არა ქალები.

– მაგრამ ახლა ვარენკასთან... მგონი, რაღაც უნდა იყოს...

– შესაძლებელია იყოს კიდევ... მაგრამ მას უნდა იცნობდე... იგი განსაკუთრებული, გასაოცარი ადამიანია... მხოლოდ და მხოლოდ სულიერი ცხოვრებით ცხოვრობს. მეტიმეტად წმინდა და მაღალი სულის ადამიანია.

– როგორ? მერე განა ეს დაამცირებს მას?

– არა, მაგრამ იმდენად შეჩვეულია მხოლოდ სულიერი ცხოვრებით ცხოვრებას, რომ ვერ შეურიგდება სინამდვილეს, ვარენკა კი მაინც სინამდვილეა.

ლევინი ახლა უკვე მიეჩვია თავისი აზრის თამამად გამოთქმას, თავს ძალას აღარ ატანდა, ზუსტი სიტყვებით გამოეთქვა ყველაფერი. დარწმუნებული იყო, მისი ცოლი ასეთი სიყვარულით აღსავსე წუთებში მიუხვდებოდა, რისი თქმაც უნდოდა, და კიტიც მიუხვდა.

– კი მაგრამ, ვარენკაში არ არის ეს სინამდვილე ისე, როგორც ჩემში; ვიცი, რომ სერგეი ივანიჩი მე არასოდეს შემეყვარებდა. ვარენკა კი მთლად არაამქვეყნიური არსებაა.

– ოჰ, არა, შენ მას ძალიან უყვარხარ და ჩემთვის ისე სასიამოვნოა, ჩემიანებს რომ უყვარხარ...

– ჰო, იგი მეტიმეტად კეთილია ჩემდამი, მაგრამ...

– მაგრამ არა ისე, როგორც განსვენებული ნიკოლენკა... თქვენ შეგიყვარდათ ერთმანეთი, – დაამთავრა სათქმელი ლევინმა, – რატომ არ უნდა ვთქვათ? – დასძინა მან, – მე ზოგჯერ ვუსაყვედურებ ხოლმე ჩემს თავს: ყველაფერი იმით თავდება, რომ დავიწყებას მიეცემა. ოჰ, რა საოცარი, რა მშვენიერი ადამიანი იყო... ჰო, რაზე ვლაპარაკობდით? – რამდენიმე ხნის სიჩუმის შემდეგ თქვა ლევინმა.

– შენ ფიქრობ, რომ მას არ შეუძლია სიყვარული? – თავის ენაზე გადმოთარგმნა კიტიმ ლევინის ნათქვამი.

– მე ის კი არ მითქვამს, სიყვარული არ შეუძლია-მეთქი, – ღიმილით უთხრა ლევინმა, – მაგრამ არ გააჩნია ის სისუსტე, რომელიც საჭიროა... მე ყოველთვის მშურდა მისი და ახლაც, როცა ასე ბედნიერი ვარ, მაინც მშურს.

– გმურს, რომ მას არ შეუძლია სიყვარული?

– მშურს, რომ იგი ჩემზე უკეთესია, – ღიმილით უთხრა

ლევინმა, – იგი თავისთვის როდი ცხოვრობს. მთელი მისი ცხოვრება მოვალეობის გრძნობას ექვემდებარება. ამიტომაც შეუძლია დამშვიდებული და კმაყოფილი იყოს.

– შენ კი? – დამცინავი, სიყვარულით აღსავსე ღიმილით უთხრა კიტიმ.

კიტი ვერაფრით გამოთქვამდა იმ აზრთა მსვლელობას, რამაც მასში ეს ღიმილი გამოიწვია; მაგრამ უკანასკნელი დასკვნა ის იყო, რომ მისი ქმარი, რომელიც აღტაცებული იყო ძმით და თავის თავს კი ამცირებდა მის წინაშე, გულწრფელი არ იყო. კიტიმ იცოდა, რომ ეს არაგულწრფელობა გამოწვეული იყო ძმის სიყვარულით, სირცხვილის გრძნობით, რომ იგი მეტისმეტად ბედნიერი იყო და განსაკუთრებით იმ სურვილით, რომ უფრო უკეთესი ყოფილიყო, სურვილით, რომელიც ყოველთვის ჰქონდა ლევინს, – კიტის მოსწონდა ეს მისი თვისება და ამიტომაც იღიმებოდა.

– შენ კი რა? შენ რითღა ხარ უკმაყოფილო? – იმავე ღიმილით ჰკითხა კიტიმ.

ლევინს უხაროდა, რომ კიტი ასეთ უნდობლობას აცხადებდა მისი უკმაყოფილების გამო და თავისდა უნებურად იწვევდა კიტის საიმისოდ, რომ გამოეთქვა ამ უნდობლობის მიზეზი.

– მე ბედნიერი ვარ, მაგრამ კმაყოფილი არა ვარ ჩემი თავით, – უთხრა მან.

– როგორ შეგიძლია უკმაყოფილო იყო, თუკი ბედნიერი ხარ?

– ესე იგი, როგორ გითხრა?.. მე არაფერი მინდა იმის გარდა, რომ, აი, შენ ფეხი არაფერს წამოჰკრა. ოჰ, როგორ შეიძლება ასე ხტუნვა! – შეწყვიტა ლევინმა ლაპარაკი და უსაყვედურა კიტის იმის გამო, რომ მეტისმეტად სწრაფად გადააბიჯა ბილიკზე დაგდებულ კუნძს, – მაგრამ, როცა ვუკვირდები საკუთარ თავს და ვადარებ სხვებს, განსაკუთრებით ჩემს ძმას, ვგრძნობ, რომ ცუდი ვარ.

– მერედა რითი ხარ ცუდი? – ისეთივე ღიმილით ეკითხებოდა კიტი, – განა შენ არაფერს აკეთებ სხვებისთვის? შენი ხუტორები, შენი მეურნეობა, შენი წიგნი?

– არა, მე ვგრძნობ, განსაკუთრებით ახლა, რომ შენ ხარ დამნაშავე, – უთხრა ლევინმა და მიიხუტა კიტის ხელი, – შენ

ხარ დამნაშავე, რომ ეს ასეა. ამას ისე, ზერელედ ვაკეთებ. მე რომ შემეძლოს, ისე შევიყვარო ეს საქმე, როგორც შენ მიყვარხარ... თორემ ამ უკანასკნელ ხანებში ისე ვაკეთებ ყველაფერს, თითქოს გაკვეთილად მოუციათო.

– მამაზე რაღას იტყვი? – ჰკითხა კიტიმ, – ისიც ცუდია იმის გამო, რომ საზოგადო საქმისთვის არაფერი გაუკეთებია?..

– მამა? არა, მაგრამ უნდა გქონდეს ისეთი უბრალოება, სიცხადე და გულკეთილობა, როგორიც მამაშენს აქვს. მე მაქვს თუ არა ეს? მე არაფერს ვაკეთებ და ვიტანჯები. ყველაფერი კი შენი ბრალია. როცა შენ არ იყავი და ჯერ კიდევ არ იყო ეს, – მან კიტის მუცელს დახედა და კიტიც მიუხვდა, – მთელ ჩემს ძალღონეს ამ საქმეს ვახმარდი; ახლა კი აღარ შემეძლია და ამის გამო მრცხვენია; მე მართლაც ისე ვაკეთებ ამას, როგორც დავალეზულ გაკვეთილს, ვთვალთმაქცობ...

– მაგრამ თანახმა იქნებოდი ახლა, რომ შენი მდგომარეობა სერგეი ივანიჩის მდგომარეობაზე გაგეცვალა? – უთხრა კიტიმ, – ისურვებდი, რომ გაგეკეთებინა ისე, როგორც სერგეი ივანიჩს უყვარს, და მეტი არაფერი?

– რასაკვირველია, არა! – უთხრა ლევინმა, – თუმცა მე იმდენად ბედნიერი ვარ, რომ აღარაფერი გამეგება. მაშ, შენ ფიქრობ, სერგეი ივანიჩი დღეს სთხოვს ხელს? – დასძინა მან ცოტა ხნის დუმილის შემდეგ.

– მგონია და არც მგონია. მხოლოდ ძალიან კი მინდა. აი, მოიცა, – კიტი დაიხარა და გზის პირას გარეული გვირილა მოწყვიტა, – აბა, დაითვალე: სთხოვს ხელს თუ არ სთხოვს, – უთხრა მან და ყვავილი გაუწოდა.

– სთხოვს, არ სთხოვს, – ამბობდა ლევინი და წყვეტდა გვირილის თეთრ, წვრილად დაღარულ ფურცლებს.

– არა, არა! – ხელებში სწვდა კიტი და შეაჩერა. იგი მღელვარებით ადევნებდა თვალს ქმრის თითების მოძრაობას, – ორი ფურცელი მოწყვიტე ერთად.

– სამაგიეროდ ამ პატარას ნულარ ჩავთვლით, – უთხრა ლევინმა და პატარა, ზრდადაუმთავრებელი ფურცელი მოწყვიტა, – აი, ეტლიც წამოგვეწია.

– ხომ არ დაღლილხარ, კიტი? – დაუძახა ეტლიდან თავადის

მეუღლემ.

– სულაც არა.

– გინდა, ჩაჯექი ეტლში და ნელა წავიყვანოთ, თუ ჭკვიანი ცხენებია.

მაგრამ ეტლში ჩაჯდომა აღარ ღირდა. ტყე უკვე ახლოს იყო და ყველანი ფეხით წავიდნენ.

IV

მეტისმეტად მომხიბვლელი იყო შავ თმაზე თეთრხილაბანდწაკრული ვარენკა, რომელიც ხალისითა და სიყვარულით ართობდა ბავშვებს და ეტყობოდა, აღელვებულები იყო, რადგან ელოდა, სიყვარულს აუხსნიდა მამაკაცი, რომელიც მასაც მოსწონდა. სერგეი ივანოვიჩი გვერდით მიჰყვებოდა ვარენკას და სულ მისი ცქერით ტკბებოდა. უყურებდა და ახსენდებოდა ყველა საყვარელი სიტყვა, რაც კი მისგან გაეგონა, აგონდებოდა ყველაფერი, რაც კი მასზე კარგი სმენოდა და სულ უფრო და უფრო რწმუნდებოდა, რომ ვარენკასადმი განცდილი გრძნობა იყო რაღაც განსაკუთრებული, დიდი ხნის წინათ და მხოლოდ ერთხელ, სიჭაბუკეში რომ განეცადა. ვარენკას სიანლოვით გამოწვეული სიხარულის გრძნობა სულ უფრო და უფრო უძლიერდებოდა და ბოლოს იმ ზომამდე მიაღწია, რომ, როცა ვარენკას კალათში უზარმაზარ, ნაზ ღეროზე ამოზრდილ ნაპირებჩახეულ არყა სოკოს დებდა, თვალეებში ჩახედა და როცა შენიშნა, შიშისა და სიხარულისაგან გამოწვეული მღელვარებით როგორ აუწითლდა ლოყები ვარენკას, თვითონაც დაიბნა და უსიტყვოდ გაუღიმა მეტისმეტად ბევრისმთქმელი ღიმილით.

„თუ ეს ასეა, – თქვა თავის გულში სერგეი ივანოვიჩმა, – უნდა ჩავუფიქრდე და გადავწყვიტო, პატარა ბიჭვიტო წუთიერ გატაცებას არ უნდა მივცე“.

– ახლა წავალ და სხვებისაგან დამოუკიდებლად მარტო

შევაგროვებ სოკოს, თორემ ჩემი აღმოჩენანი უმნიშვნელონი რჩება, – თქვა მან და ტყის ნაპირიდან, სადაც აქა-იქ მდგარ ბებერ არყის ხეებს შორის ხავერდოვან ბალახზე დადიოდნენ, შუაგული ტყისაკენ გასწია. იქ თეთრ არყის ხეებს შუა მუქად მოჩანდა ვერხვები და ჩაშავებული თხილის ბუჩქები. როცა ორმოციოდე ნაბიჯი გაიარა და ერთიანად აყვავებულ, მოვარდისფრო-მოწითალო საყურეებიან კუნელის ბუჩქს ამოეფარა, დარწმუნდა, ვერავინ დამინახავსო და შეჩერდა. ირგვლივ სრული სიჩუმე სუფევდა. მხოლოდ არყის ხეების თავზე ფუტკრების გუნდივით განუწყვეტლივ ბზუოდნენ ბუხები და ხანდახან ბავშვების ხმაც მოაღწევდა ხოლმე. უცებ ტყის ნაპირიდან ვარენკას დაბალი ხმა შემოესმა, გრიშას რომ უძახდა, და სერგეი ივანოვიჩს სინარულის ღიმილმა გაუშუქა სახე. ამ ღიმილს რომ ჩაუფიქრდა, უკმაყოფილოდ გადააქნია თავი, სიგარა ამოიღო და დიდხანს ვერ მოუკიდა ასანთს არყის ხეზე. თეთრი ქერქის ნაზი კანი ფოსფორს ეწებებოდა და ცეცხლს აქრობდა. ბოლოს, როგორც იქნა, ერთ ასანთს მოეკიდა და სიგარის სურნელოვანი ბოლი მოცახცახე, ფართო სუფრასავით გადაეფინა არყის ხის დაზნექილ ტოტებს ქვემოთ წამოზრდილ ბუჩქს. სერგეი ივანოვიჩმა თვალი გააყოლა სიგარის ბოლს, ნელი ნაბიჯით გასწია წინ და თავის მდგომარეობას ჩაუფიქრდა.

„რატომაც არა? – ფიქრობდა იგი, – ეს რომ წუთიერი აფეთქება ან ვნება იყოს, მხოლოდ მე რომ განვიცდიდე ამ გატაცებას, ამ ორმხრივ გატაცებას (მე შემძლია ვთქვა, ორმხრივს-მეთქი), მაგრამ ვგრძნობდე, რომ ეს ეწინააღმდეგება ჩემი ცხოვრების მთელ ხასიათს, ვგრძნობდე, რომ თუ ამ გატაცებას მივეცემი, ამით ვუღალატებ ჩემს მოწოდებასა და მოვალეობას... მაგრამ ასე არ არის. ერთი რამ, რაც შემძლია ვთქვა ამის საწინააღმდეგოდ, ისაა, რომ როცა დავკარგე Marie, სიტყვა მივეცი ჩემს თავს, არ მეღალატა მისი ხსოვნისთვის. მხოლოდ ეს შემძლია ვთქვა ჩემი გრძნობების საწინააღმდეგოდ... ეს მართლაც მნიშვნელოვანია“, – ეუბნებოდა თავის თავს სერგეი ივანოვიჩი და ამასთან, გრძნობდა, რომ ეს მოსაზრება მისთვის არ შეიძლებოდა ყოფილიყო მნიშვნელოვანი და მხოლოდ სხვების თვალში შებღალავდა მის პოეტურ როლს. „გარდა ამისა, რამდენიც უნდა ვეძიო, ვერაფერს ვნახავ ისეთს, რომელიც საწინააღმდეგო იქნებოდა ჩემი გრძნობისა, მე რომ მხოლოდ გონებით ამომერჩია, უკეთესს ვერაფერს ვიპოვიდი“.

რამდენი ქალი და ქალიშვილი გაიხსენა, მაგრამ ვერც ერთი ვერ მოიგონა ისეთი, რომელშიც შერწყმული იქნებოდა ყველა, სწორედ ყველა ის თვისება, რომელიც ცივი გონებით მსჯელობის დროს უნატრია ეხილა თავის მეუღლეში. ვარენკას ჰქონდა ახალგაზრდული სინორჩე და სიმშვენიერე, მაგრამ არცთუ ბავშვი იყო და თუ უყვარდა იგი, უყვარდა შეგნებულად, ისე როგორც უნდა უყვარდეს ქალს. ეს ერთი. მეორე: იგი არათუ შორს იდგა მაღალი საზოგადოებისაგან, არამედ, ალბათ, ეზიზღებოდა კიდევ ეს მაღალი საზოგადოება, მაგრამ ამასთან, იცნობდა მას და ჰქონდა კარგი საზოგადოების ქალის ის თვისებები, რომლის გარეშეც სერგეი ივანოვიჩი ვერ წარმოიდგენდა თავის ცხოვრების მეგობარს. მესამე: იგი მორწმუნე იყო, მაგრამ ისე ბავშვივით შეუცნობლად მორწმუნე და კეთილი როდი იყო, როგორც, მაგალითად, კიტი, არამედ მისი ცხოვრება ამ სარწმუნოებრივ შეხედულებებს ემყარებოდა. წვრილმანებშიც კი სერგეი ივანოვიჩი ვარენკაში ხედავდა იმას, რასაც ისურვებდა თავისი მეუღლისთვის; იგი მარტოხელა და ღარიბი იყო, ასე რომ, ვერ მოჰყვებოდა თან მთელი ბრბო ნათესავებისა და ვერც მოახდენდა გავლენას ქმრის ოჯახზე, როგორც ამას კიტისთან ხედავდა, არამედ ყოველმხრივ დამოკიდებული იქნებოდა ქმარზე, რისი მსურველიც ყოველთვის იყო სერგეი ივანოვიჩი, როცა თავის მომავალ ოჯახურ ცხოვრებაზე ფიქრობდა. და ამ ქალიშვილს, რომელიც ყველა ამ თვისებას აერთიანებდა, უყვარდა იგი. სერგეი ივანოვიჩი თავმდაბალი ადამიანი იყო, მაგრამ არ შეეძლო, არ შეემჩნია ეს. და მასაც უყვარდა იგი. ერთი რამ, რაც ხელს უშლიდა, ეს ასაკი იყო. მაგრამ მისი ჯიში გამძლე იყო; არც ერთი ჭაღარა არ ერია თმაში, ორმოც წელზე მეტსაც არავინ აძლევდა და ისიც ახსოვდა, როგორ თქვა ერთხელ ვარენკამ, მხოლოდ რუსეთში ხდება, ორმოცდაათი წლის მამაკაცები თავს მოხუცად რომ თვლიან, საფრანგეთში ორმოცდაათი წლის კაცს თავისი თავი მიაჩნია, როგორც dans la force de l'âge,[19] ხოლო ორმოცი წლისას – როგორც un jeune homme.[20] მაგრამ რა მნიშვნელობა ჰქონდა წლებს, როცა გულით ისეთივე ახალგაზრდა იყო, როგორიც ამ ოცი წლის წინ? განა ახალგაზრდობა არ იყო ის გრძნობა, რომელსაც განიცდიდა ახლა, როცა მეორე მხრიდან კვლავ ტყის ნაპირას გასულმა, თვალი ჰკიდა მზის აღმაცერი სხივებით გაბრწყინებულ ვარენკას ყვითელი კაბითა და კალათით ხელში, როცა მან მსუბუქი ნაბიჯით ჩაუარა ბებერ არყის ხეს და როცა ვარენკას

ხილვით გამოწვეული ეს შთაბეჭდილება შეერწყა გასაოცარი სილამაზის სანახაობას – მზის აღმაცერი სხივებით განათებულ გადაყვითლებულ ქერის ყანასა და შორს ყანის გადაღმა აღმართულ ყვითლად დაწინწკლულ, ლურჯ შორეთში ჩაძირულ ბებერ ტყეს – სერგეი ივანოვიჩის სიხარულისაგან გული შეეკუმშა და სიყვარულის გრძნობამ შეიპყრო. იგრძნო, რომ უკვე გადაწყდა ყველაფერი. ვარენკა ის იყო სოკოს მოსაწყვეტად დაიხარა, მოხდენილად წამოდგა და მიიხედ-მოიხედა. სერგეი ივანოვიჩმა სიგარა გადააგდო და მტკიცე ნაბიჯით გასწია მისკენ.

V

„ვარვარა ანდრეევნა, მე ჯერ კიდევ სრულიად ახალგაზრდა ვიყავი, როცა შევქმენი იდეალი ქალისა, რომელსაც შევიყვარებდი და ბედნიერად ჩავთვლიდი თავს, ჩემი მეუღლე მეწოდებინა მისთვის. მე ცხოვრების გრძელი გზა განვვლე და პირველად ვიპოვე თქვენში ის, რასაც ვეძებდი. მე თქვენ მიყვარხართ და გთხოვთ ცოლად გამომყვეთ“.

სერგეი ივანოვიჩი ამას ამბობდა თავის გულში, როცა ათიოდე ნაბიჯით იყო დაშორებული ვარენკასაგან. ვარენკა დაჩოქილი იყო, ხელებით უმაღლავდა გრიშას სოკოს და პატარა მამას ეძახდა.

– აქეთ, პატარებო, აქეთ! აქ ბევრია! – თავისი სასიამოვნო ხმით ეძახდა იგი ბავშვებს.

სერგეი ივანოვიჩის დანახვაზე ვარენკა არ წამომდგარა ფეხზე, არც თავისი მდგომარეობა შეუცვლია; მაგრამ სერგეი ივანოვიჩი მიხვდა, რომ ქალი გრძნობდა მის მოახლოებას და უხაროდა.

– რა ქენით, იპოვეთ რამე? – ჰკითხა ვარენკამ და მისკენ მოიბრუნა თეთრხილაბადიანი ლამაზი სახე, რომელსაც ნაზი ღიმილი გადაჰფენოდა.

– ვერც ერთი ცალი, – უპასუხა სერგეი ივანოვიჩმა, – თქვენ?

ვარენკამ არაფერი უპასუხა; იგი გართული იყო ბავშვებით, რომელნიც გარს შემოერთყნენ მას.

– აი ესეც, აგერ ტოტთან, – უთხრა მან პატარა მაშას და უჩვენა პაწაწკინტელა მჭადა სოკო, რომელსაც გაყვითლებული ბალახებიდან ამოეყო მკვრივი ვარდისფერი ქუდი. და როცა მაშამ ორ თეთრ ნაწილად გაყოფილი მჭადა სოკო აიღო, ვარენკა წამოდგა, – ჩემს ბავშვობას მაგონებს, – დასძინა მან, ბავშვებს მოსცილდა და სერგეი ივანოვიჩის გვერდით გაჩერდა.

მათ უნძოდ გაიარეს რამდენიმე ნაბიჯი. ვარენკა ხედავდა, რომ სერგეი ივანოვიჩს რაღაცის თქმა უნდოდა, იმასაც ხვდებოდა, რისი თქმაც უნდოდა და სიხარულის, მღელვარებისა და შიშისაგან გული ეკუმშებოდა. ისინი ისე შორს იყვნენ, რომ მათ ნათქვამს უკვე ველარავინ გაიგონებდა, მაგრამ სერგეი ივანოვიჩი მაინც არაფერს ამბობდა. ვარენკასთვის კი დუმილი უკეთესი იყო. დუმილის შემდეგ უფრო იოლი იქნებოდა იმის თქმა, რაც მათ სურდათ, ვიდრე სოკოებზე ლაპარაკის შემდეგ; მაგრამ ვარენკას, წინააღმდეგ თავისი სურვილისა, თითქოს უცაბედად წამოსცდა: – მაშ, თქვენ ვერაფერი იპოვეთ? თუმცა, შუაგულ ტყეში სოკო ყოველთვის ნაკლებია.

სერგეი ივანოვიჩმა ამოიოხრა და არაფერი უპასუხა.

ეწყინა, რომ ვარენკამ სოკოებზე დაუწყო ლაპარაკი. უნდოდა ისევ პირველ ნათქვამს დაბრუნებოდა, ვარენკამ თავისი ბავშვობა რომ გაიხსენა, მაგრამ, თითქოს თავისი სურვილის წინააღმდეგ, რამდენიმე ხნის სიჩუმის შემდეგ, ისევ უკანასკნელად ნათქვამ სიტყვებზე უპასუხა.

– გამიგონია, თეთრა-სოკო უფრო ტყის პირას იცისო, თუმცა მე ვერც ვარჩევ თეთრა-სოკოს.

რამდენიმე წუთმა კიდევ გაიარა, ისინი კიდევ უფრო დაშორდნენ ბავშვებს და სრულიად განმარტოვდნენ. ვარენკას ისე უცემდა გული, რომ თვითონვე ესმოდა საკუთარი გულის ცემა და გრძნობდა, რომ ხან წითლდებოდა, ხან ფითრდებოდა და ხან კი ისევ წითლდებოდა.

მას შემდეგ, რაც მან მაღამ შტალთან განიცადა, უმაღლეს ბედნიერებად მიაჩნდა ცოლობა ისეთი კაცისა, როგორც კოზნიშევი იყო. გარდა ამისა, თითქმის დარწმუნებული იყო, რომ უყვარდა სერგეი ივანოვიჩი და ყოველივე ეს ახლა უნდა

გადაწყვეტილიყო. მას შიშით ევსებოდა გული. აშინებდა ისიც, რის თქმასაც ელოდა, და ისიც, ვაითუ, არ მითხრასო.

ან ახლა უნდა ითქვას, ან არასოდეს, ამას გრძნობდა სერგეი ივანოვიჩიც. ვარენკას გამოხედვა, აწითლებული სახე, ძირს დახრილი თვალები, ყველაფერი იმის მანიშნებელი იყო, რომ იგი გულის ფანცქალით ელოდა. სერგეი ივანოვიჩი ხედავდა ამას და ებრალებოდა ვარენკა. იგი იმასაც კი გრძნობდა, რომ არაფრის თქმა ახლა შეურაცხმყოფელი იქნებოდა ვარენკასთვის. გონებაში სწრაფად იმეორებდა ყველა თავის მოსაზრებას ამ გადაწყვეტილების სასარგებლოდ; იმეორებდა იმ სიტყვებსაც, რომლითაც უნდა გამოეთქვა თავისი სურვილი, მაგრამ ნაცვლად ამ სიტყვებისა, რაღაც მოულოდნელი მოსაზრების გამო, უეცრად ჰკითხა: – რა განსხვავებაა თეთრ-სოკოსა და არყა სოკოს შორის?

ვარენკას მღელვარებისაგან ტუჩები უთრთოდა, როცა უპასუხა: – ქუდი თითქმის ერთნაირი აქვთ, მხოლოდ ფესვშია განსხვავება, – და როგორც კი ეს სიტყვები ითქვა, ორივე მიხვდა, რომ ყველაფერი გათავდა, რომ ის, რაც უნდა თქმულიყო, აღარ ითქმებოდა, და მათი მღელვარება, რომელმაც უმაღლეს წერტილს მიაღწია, თანდათან განელდა.

– არყა სოკოს ფესვები შავგვრემანი კაცის ორი დღის გაუპარსავ წვერს ჰგავს, – თქვა უკვე დამშვიდებულმა სერგეი ივანოვიჩმა.

– დიახ, ეს მართალია, – ღიმილით უპასუხა ვარენკამ და უეცრად მათი სეირნობის გეზიც შეიცვალა. ისინი ახლა ბავშვებს უახლოვდებოდნენ. ვარენკას გულიც სტკიოდა და რცხვენოდა კიდევ, მაგრამ ამავე დროს თითქოს რაღაც შვებასაც გრძნობდა.

როცა შინ დაბრუნდნენ და სერგეი ივანოვიჩი გონებაში კვლავ ჩაუფიქრდა ყველა თავის მოსაზრებას, იმ დასკვნამდე მივიდა, რომ მისი მსჯელობა სამართლიანი არ იყო; იგი ვერ უღალატებდა Marie-ს ხსოვნას.

– ნელა, ბავშვებო, ნელა, – თითქმის გაბრაზებით დაუძახა ლევინმა ბავშვებს, როცა ისინი სიხარულის ჟივილ-ხივილით გამოექანენ მათ შესაგებებლად და წინ ჩამოეფარა ცოლს, რათა დაეცვა იგი ბავშვებისაგან.

ბავშვების შემდეგ სერგეი ივანოვიჩი და ვარენკაც გამოვიდნენ

ტყიდან. კიტისთვის საჭირო აღარ იყო ეკითხა რამე ვარენკასთვის; მათ დამშვიდებულ და რამდენადმე დარცხვენილი სახის გამომეტყველებაზე მიხვდა, რომ მისი გეგმა არ აცხადდა.

– აბა, როგორ არის საქმე? – ჰკითხა ქმარმა, როცა შინ ბრუნდებოდნენ.

– არ გამოდის, – უთხრა კიტიმ და ღიმილითა და ლაპარაკის კილოთი მამას დაემსგავსა, რაც ლევინს ხშირად სიამოვნებით შეუნიშნავს მისთვის.

– როგორ არ გამოდის?

– აი, ასე, – უთხრა მან, ხელი მოჰკიდა ქმრის ხელს და მხოლოდ ტუჩებით შეეხო, ისე, როგორც არქიელს ემთხვევიან ხოლმე ხელზე.

– რომელს არ გამოსდის? – სიცილით ჰკითხა ლევინმა.

– არც ერთს და არც მეორეს. საჭირო კია, აი, ასე...

– გლეხები მოდიან...

– არა, იმათ არ დაუნახავთ.

VI

ბავშვების ჩაის დროს უფროსები აივანზე ისხდნენ და ისე მუსაიფობდნენ, თითქოს არაფერი მომხდარაო. თუმცა ყველამ, განსაკუთრებით კი სერგეი ივანოვიჩმა და ვარენკამ, ძალიან კარგად იცოდა, რომ მოხდა უარყოფითი, მაგრამ მეტად მნიშვნელოვანი რამ. მათ, სერგეი ივანოვიჩსა და ვარენკას, ორივეს ერთნაირი გრძნობა დაუფლებოდა, იმის მსგავსი, რასაც განიცდის გამოცდაზე ჩაჭრილი მოწაფე, რომელიც იმავე კლასში დარჩა, ან სრულიად გამოირიცხა სასწავლებლიდან. ყველა იქ მყოფი თუმცა გრძნობდა, რომ მოხდა რაღაც მნიშვნელოვანი, მაინც გაცხოველებულ საუბარს განაგრძობდნენ სულ სხვა საგანზე. ლევინსა და კიტის

განსაკუთრებით უყვარდათ ერთმანეთი და ბედნიერები იყვნენ ამ საღამოს. და რომ ისინი ბედნიერები იყვნენ თავიანთი სიყვარულით, ეს რაღაც არასასიამოვნო ქარაგმა იყო იმათ მიმართ, რომელთაც იგივე სურდათ, მაგრამ ვერ შეძლეს და დარცხვენილნი იყვნენ ამის გამო.

– დაიმახსოვრეთ ჩემი სიტყვა: Alexandre არ ჩამოვა, – თქვა მოხუცმა თავადის მეუღლემ.

ამ საღამოს სტეპან არკადიჩს ელოდნენ მატარებლით და მოხუცი თავადიც იწერებოდა, შეიძლება მეც ჩამოვიდეო.

– და ვიცი, რატომაც არ ჩამოვა, – განაგრძო თავადის მეუღლემ, – ამბობს, ახალშეუღლებულნი პირველ ხანებში მარტონი უნდა იყვნენო.

– ჰოდა, ასე მიგვატოვა მამამ. აღარც გვინახავს იგი, – თქვა კიტიმ, – ან რაღა ახალშეუღლებულნი ვართ, უკვე მოვხუცდით.

– ის თუ არ ჩამოვიდა, მეც გამოგეთხოვებით, შვილებო, – თქვა თავადის მეუღლემ და ნაღვლიანად ამოიოხრა.

– თქვენ რატომ წახვალთ, დედა? – ერთხმად შესძახა ორივე ქალიშვილმა.

– აბა, იფიქრეთ, როგორ იქნება იგი? ახლა ხომ... – და უეცრად სრულიად მოულოდნელად მოხუც თავადის მეუღლეს ხმა აუთრთოლდა. ქალიშვილები გაჩუმდნენ და ერთმანეთს გადახედეს.

„Maman ყოველთვის გამონახავს სადარდებელს“, – თქვეს ამ გადახედვით. მათ არ იცოდნენ, რომ მართალია, თავადის მეუღლე კარგად გრძნობდა თავს ქალიშვილებთან, ისიც იცოდა, რომ მისი აქ ყოფნა საჭირო იყო, მაგრამ ისიც და მისი ქმარიც დიდად მოწყენილები იყვნენ მას შემდეგ, რაც უკანასკნელი საყვარელი ქალიშვილიც გაათხოვეს და ოჯახური ბუდე დაცარიელდა.

– რა გინდათ, აგაფია მიხაილოვნა? – ჰკითხა უცებ კიტიმ აგაფია მიხაილოვნას, რომელიც იქვე გაჩერებულიყო და რაღაც იდუმალი, მნიშვნელოვანი სახის გამომეტყველება ჰქონდა.

– ვახშმის შესახებ გეახელით.

– ჰოდა, ძალიან კარგი, – თქვა დოლიმ, – შენ ვახშმის თადარიგს

შეუდექი, მე კი გრიშას წავიყვან და გაკვეთილს გავამეორებინებ, თორემ დღეს არაფერი გაუკეთებია.

– გაკვეთილს მე გავამეორებინებ, დოლი, მე წავალ, – თქვა ლევინმა და წამოდგა.

გრიშას, რომელიც უკვე გიმნაზიაში შედიოდა, ამ ზაფხულს უნდა გაემეორებინა გაკვეთილები. დარია ალექსანდროვნამ, რომელიც ჯერ კიდევ მოსკოვში შვილთან ერთად სწავლობდა ლათინურ ენას, ლევინებთან ჩამოსვლის შემდეგ წესად დაიდო, დღეში ერთხელ გრიშასთან ერთად გაემეორებინა ყველაზე ძნელი გაკვეთილები. არითმეტიკასა და ლათინურ ენაში ლევინმა იკისრა შეეცვალა დოლი, მაგრამ დოლიმ, რომელმაც ერთხელ მოისმინა გაკვეთილები და შენიშნა, ლევინი ამას ისე არ აკეთებდა, როგორც მოსკოვში ამეორებინებდა მასწავლებელი, მორიდებით, რათა არ ეწყენინებინა ლევინისთვის, განუცხადა, საჭიროა წიგნის მიხედვით გავამეორებინო და უკეთესი იქნება თვითონ მოვკიდო ხელი ამ საქმესო. ლევინს ჯავრი მოსდიოდა სტეპან არკადიჩზე მისი უდარდებლობის გამო, თვითონ რომ არ ერეოდა შვილის სწავლის საქმეში და ანდობდა ამ საქმეს დედას, რომელსაც არაფერი გაეგებოდა ამისა, ჯავრი მოსდიოდა თვით მასწავლებლებზეც, რომელნიც ასე ცუდად ასწავლიდნენ ბავშვებს; ცოლისდას კი დაჰპირდა, ისე ვასწავლი გრიშას, როგორც შენ გსურსო, და იგი ახლა თავისებურად კი არა, წიგნის მიხედვით ამეცადინებდა, ამიტომაც აღარ ეხალისებოდა და ხშირად ავიწყდებოდა გაკვეთილის დრო. ასე დაემართა დღესაც.

– არა, დოლი, მე წავალ, შენ დაჯექი, – უთხრა მან, – ჩვენ ყველაფერს წესიერად, წიგნის მიხედვით ვიმეცადინებთ. მხოლოდ აი, სტივა რომ ჩამოვა, სანადიროდ წავალთ და მაშინ გაგვიცდება გაკვეთილები.

და ლევინი გრიშასთან წავიდა.

ვარენკამაც იგივე უთხრა კიტის. იგი ლევინების ბედნიერ, კეთილმოწყობილ სახლშიც კი ახერხებდა სასარგებლო ყოფილიყო.

– ვახშამს მე შევუკვეთ, თქვენ იყავით, – უთხრა მან, წამოდგა და აგაფია მიხაილოვნას გაჰყვა.

– ჰო, ჰო, ალბათ, წიწილები ვერ იპოვეს. მაშინ ჩვენი... – თქვა კიტიმ.

– მე და აგაფია მიხაილოვნა გადავწყვეტთ ამას, – და ვარენკა აგაფია მიხაილოვნასთან ერთად თვალს მიეფარა.

– რა საყვარელი გოგონაა, – შენიშნა თავადის მეუღლემ.

– საყვარელი კი არა, maman, შესანიშნავია, ასეთებს ძნელად იპოვით.

– მაშ, თქვენ დღეს ელოდებით სტეპან არკადიჩს? – თქვა სერგეი ივანოვიჩმა, რომელსაც უთუოდ არ უნდოდა ვარენკაზე ლაპარაკის გაგრძელება, – იშვიათად თუ შეხვდებით ისეთ ქვისლებს, ასე განსხვავებულნი რომ იყვნენ ერთმანეთისაგან, – ღიმილით შენიშნა მან, – ერთია სიცოცხლით სავსე, რომელიც მხოლოდ საზოგადოებაში გრძნობს თავს ისე, როგორც თევზი წყალში; მეორე კი ჩვენი კოსტია, სიცოცხლით სავსეც არის, სწრაფიც, გულისხმიერიც, მაგრამ, როგორც კი საზოგადოებაში მოხვდება, ან სულ გაირინდება, ანდა ისე უაზროდ აფართხალდება, როგორც თევზი რიყეზე.

– დიახ, მეტისმეტად არასერიოზულია, – მიმართა თავადის მეუღლემ სერგეი ივანოვიჩს, – მე სწორედ მინდოდა მეთხოვა თქვენთვის, მოლაპარაკებოდით, მისთვის (მან კიტეზე ანიშნა) შეუძლებელია აქ დარჩენა, უსათუოდ უნდა წამოვიდეს მოსკოვში, თქვენი ძმა კი ამბობს, ექიმებს გამოვიწერო...

– Maman, კოსტია ყველაფერს გააკეთებს, იგი ყველაფერზე თანახმაა, – თქვა კიტიმ, განაწყენებულმა, რომ დედა სერგეი ივანოვიჩს იხმობდა ამ საქმეში მსაჯულად.

შუა საუბარში იყვნენ, როცა ხეივანში ცხენის ფრუტუნისა და სილაზე ეტლის თვლების ხმაური გაისმა.

დოლიმ ვერც კი მოასწრო ფეხზე წამოდგომა, რათა ქმარს მიგებებოდა, რომ ქვევით, იმ ოთახის ფანჯრიდან, სადაც გრიშა სწავლობდა ხოლმე, ლევინი გადმოხტა და გრიშაც გადმოსვა.

– ეს სტივია! – აივნის ქვევიდან ამოსძახა ლევინმა, – ჩვენ უკვე მოვათავეთ, დოლი, ნუ გეშინია, – დასძინა მან და პატარა ბიჭვით გაიქცა ხეივანში ეტლის შესაგებებლად.

– Is, ea, id, ejus, ejus, ejus,[21] – გაჰყვიროდა გრიშა და ხტუნვით

მირბოდა ხეივანში.

– კიდევ ვიღაც არის. ალბათ, მამაა! – დაიძახა ლევინმა და ხეივნის შესასვლელთან გაჩერდა, – კიტი, ხვეული კიბით ნუ ჩამოხვალ, გარშემო მოუარე.

მაგრამ ლევინი მოტყუვდა, როცა ეტლში მჯდომი კაცი მოხუცი თავადი ეგონა. ეტლი რომ მოახლოვდა, დაინახა, რომ სტეპან არკადიჩის გვერდით იჯდა არა მოხუცი თავადი, არამედ ვიღაც ლამაზი, ჩასუქებული ახალგაზრდა, შოტლანდიური ქუდით და უკან გადაგდებული გრძელი ლენტებით. ეს გახლდათ შჩერბაცკების შორეული ბიძაშვილი ვასენკა ვესლოვსკი – პეტერბურგისა და მოსკოვის ბრწყინვალე ახალგაზრდა, „უმესანიშნავესი ყმაწვილი და თავდავიწყებული მონადირე“, როგორც წარადგინა სტეპან არკადიჩმა.

ვესლოვსკის სულაც არაფრად ჩაუგდია, მოხუც თავადად რომ მიიჩნიეს და ეწყინათ, ის რომ არ აღმოჩნდა, მაინც მხიარულად მიესალმა ლევინს, ძველი ნაცნობობა გაახსენა, შემდეგ ხელი მოხვია გრიშას და ეტლში აიყვანა, თავზე გადაატარა პოინტერს, რომელიც სტეპან არკადიჩს წამოეყვანა.

ლევინი ეტლში აღარ ჩამჯდარა და ფეხით გაჰყვა უკან, მას ცოტა არ იყოს ეწყინა, რომ არ ჩამოვიდა მოხუცი თავადი, რომელიც, რაც დრო გადიოდა, უფრო მეტად უყვარდა და რომ მის მაგივრად ჩამოვიდა ვასენკა ვესლოვსკი, სრულიად უცხო და ზედმეტი ადამიანი. კიდევ უფრო უცხოდ და ზედმეტად მოეჩვენა იგი ლევინს, როცა დაინახა, პარმალთან, სადაც თავი მოეყარა ყველას – დიდსა თუ პატარას, როგორი განსაკუთრებული ალერსითა და მოკრძალებით აკოცა კიტის ხელზე.

– მე და თქვენი მეუღლე cousins[22] და ძველი ნაცნობები ვართ, – უთხრა ლევინს ვასენკა ვესლოვსკიმ და კვლავ ენერგიულად ჩამოართვა ხელი.

– აბა, რას იტყვი, გარეული ფრინველი თუ არის? – მიუბრუნდა ლევინს სტეპან არკადიჩი, რომელიც ძლივსლა ასწრებდა ყველასთვის ეთქვა რაღაც, – მე და ვასენკას სასტიკი განზრახვები გვაქვს. როგორ არა, maman, ისინი მას შემდეგ აღარ ყოფილან მოსკოვში... აჰა, ტანია, ესეც შენ. ამოიღე, გეთაყვა, უკან არის ეტლში, – ყველას ერთდროულად ესაუბრებოდა იგი, – როგორ მოკეთებულხარ, დოლენკა, – უთხრა ცოლს, ერთხელ

კიდევ აკოცა ხელზე და აღარ გაუშვა, ხელით მიუაღერსა ხელზე.

ლევინი, რომელიც ამ ერთი წუთის წინ ისეთ მხიარულ გუნებაზე იყო, ახლა დაღონებული შეჰყურებდა ყველას და აღარ მოსწონდა ყოველივე ეს.

„ნეტავ ვის კოცნიდა გუშინ ამ ტუჩებით?“ – გაიფიქრა მან, როცა დაინახა, როგორ ეაღერებოდა ცოლს სტეპან არკადიჩი. მერე დოლის განედა და ისიც აღარ მოეწონა.

„მას ხომ არა სჯერა მისი სიყვარული. მაშ, რაღა ახარებს ასე? საძაგლობა!“ – ფიქრობდა ლევინი.

მერე ლევინმა თავადის მეუღლეს გადახედა, რომელიც ასე მოსწონდა ამ ერთი წუთის წინ, და აღარ მოეწონა მისი მანერა, როგორ მიეგება იგი ამ ლენტებიან ვასენკას, ისე, როგორც თავის სახლში იცოდა ხოლმე.

პარმალზე გამოსული სერგეი ივანოვიჩიც კი არასასიამოვნოდ ეჩვენა. ისიც ისეთივე თვალთმაქცური გულითადობით მიეგება სტეპან არკადიჩს, თუმცა ლევინმა იცოდა, რომ მის ძმას არ უყვარდა ობლონსკი და არც პატივსა სცემდა.

ვარენკაც საძაგელი ეჩვენა იმით, თუ როგორი *sainte nitouche*[23] გამომეტყველებით ეცნობოდა ამ ვაჟბატონებს, იმ დროს, როცა გულში მხოლოდ გათხოვებაზე ფიქრობდა.

და ყველაზე საძაგელი იყო კიტი. ისიც ასევე დაემორჩილა მხიარულების ამ ტონს, რომელსაც ქმნიდა ეს ვაჟბატონი, დიდ დღესასწაულად რომ მიიჩნევდა თავის სოფლად ჩამოსვლას თავისთვისაც და სხვებისთვისაც; ყველაზე უფრო არასასიამოვნო იყო ის განსაკუთრებული ღიმილი, რითაც კიტიმ ვესლოვსკის ღიმილს უპასუხა.

ყველანი ხმამაღალი საუბრით წავიდნენ სახლისაკენ; და როგორც კი დასხდნენ, ლევინი მაშინვე შემოტრიალდა და ოთახიდან გავიდა.

კიტიმ შენიშნა, რომ მის ქმარს რაღაც დაემართა. უნდოდა როგორმე გამოენახა ერთი წუთი მასთან ცალკე სალაპარაკოდ, მაგრამ ლევინი საჩქაროდ გაშორდა მას და უთხრა, კანტორაში მაქვს საქმეო. დიდი ხანია ლევინს თავისი სამეურნეო საქმეები ისე მნიშვნელოვნად აღარ მოსჩვენებია, როგორც დღეს. „ამათ

იქ სულ დღესასწაული აქვთ, – ფიქრობდა იგი, – აქ კი სადღესასწაულოდ არ იცდის საქმე, ურომლისოდაც შეუძლებელია ცხოვრება“.

VII

ლევინი მხოლოდ მაშინ დაბრუნდა შინ, როცა მსახური გაუგზავნეს, ვახშმად მოდიო. კიბეზე კიტი და აგაფია მიხაილოვნა იდგნენ და ბჭობდნენ, რომელი ღვინო მიეტანათ ვახშამზე.

– რატომ ქმნით ასეთი fuss[24]-ს? მიიტანეთ ის, რაც ჩვეულებრივ მიგაქვთ ხოლმე.

– არა, სტივა არა სვამს... კოსტია, მოიცადე, რა დაგემართა? – მიაძახა კიტიმ და შეეცადა, წამოსწეოდა ქმარს, მაგრამ ქმარმა არ შეიბრალა იგი, არ დაუცადა, ფართო ნაბიჯით გასწია სასადილოსაკენ, და მაშინვე ჩაება საერთო გაცხოველებულ საუბარში, რომელიც სტეპან არკადიჩსა და ვესლოვსკის წამოეწყობო.

– მაშ, მივდივართ ხვალ სანადიროდ? – თქვა სტეპან არკადიჩმა.

– ძალიან გთხოვთ, წავიდეთ, – დაატანა ვესლოვსკიმ, მეორე სკამზე გადაჯდა და ქვეშ შემოიკეცა თავისი მსუქანი ფეხი.

– მე მოხარული ვარ, წავიდეთ. თქვენ წელს უკვე ინადირეთ? – ჰკითხა ლევინმა ვესლოვსკის, თან ყურადღებითა და თავისებური თვალთმაქცური სიამოვნებით შეათვალიერა ვესლოვსკის ფეხი. ქმრის ამ თვისებას კარგად იცნობდა კიტი და არ მოსწონდა, – არ ვიცი ლაინებს ვნახავთ თუ არა, ჩიბუნა კი ბევრია. მხოლოდ ადრიანად უნდა წავიდეთ. თქვენ ხომ არ დაიღლებით? შენ ხომ არ დაღლილხარ, სტივა?

– დაღლა რა სალაპარაკოა! განა დავღლილვარ ოდესმე? მოდი, სულ ნუ დავიძინებთ ამალამ, სასეირნოდ წავიდეთ!

– მოდი, მართლაც ნუ დავიძინებთ! შესანიშნავი იქნება! – კვერი დაუკრა ვესლოვსკიმ.

– ო, ამაში დარწმუნებული ვარ. შეგიძლია არც შენ დაიძინო და არც სხვა მოასვენო, – უთხრა დოლიმ ქმარს ოდნავ შესამჩნევი ირონიით. ახლა თითქმის ყოველთვის ასე ელაპარაკებოდა ქმარს... – ჩემი აზრით, უკვე ძილის დროა... მე წავალ, ვახშამს აღარ დავუცდი.

– არა, დოლენკა, ცოტა ხანს მოიცადე, – უთხრა სტეპან არკადიჩმა და მის გვერდით გადაჯდა დიდ მაგიდასთან, სადაც ვახშამი უნდა გაეშალათ, – მე კიდევ ბევრი რამ მაქვს საამბობი.

– უფრო სწორად, არაფერი.

– შენ იცი, ვესლოვსკი იყო ანასთან. ახლაც მათთან აპირებს წასვლას. ისინი ხომ სულ სამოცდაათი ვერსით არიან დაშორებული თქვენგან. მეც აუცილებლად წავალ. ვესლოვსკი, მოდი აქ!

ვასენკა მანდილოსნებთან გადმოვიდა და კიტის გვერდით დაჯდა.

– ოჰ, გვიამბეთ, გეთაყვა, თქვენ იყავით ანასთან? როგორ არის?
– მიუბრუნდა მას დარია ალექსანდროვნა.

ლევინი მაგიდის მეორე მხარეს დარჩა, რაღაცას ელაპარაკებოდა თავადის მეუღლესა და ვარენკას და თან უყურებდა, როგორი საიდუმლო, გაცხოველებული საუბარი გაიბა სტეპან არკადიჩის, დოლის, კიტისა და ვესლოვსკის შორის. ეს კიდევ არაფერი, რომ საიდუმლო ლაპარაკი გაიბა, ლევინი ცოლის სახეზე ხედავდა სერიოზული გრძნობის ნიშანს, როცა იგი თვალმოუშორებლივ შეჰყურებდა ვასენკას ლამაზ სახეს, რომელიც გამალებით ჰყვებოდა რაღაცას.

– ძალიან კარგად ცხოვრობენ, – ჰყვებოდა ვასენკა ანასა და ვრონსკის შესახებ, – მე, რა თქმა უნდა, ამის მსაჯულად ვერ გამოვდგები, მაგრამ მათ სახლში ისე გრძნობ თავს, როგორც საკუთარ ოჯახში.

– ნეტავ რას აპირებენ?

– ამ ზამთრისთვის, მგონი, მოსკოვში აპირებენ გამგზავრებას.

– რა კარგი იქნებოდა, ერთად ჩავსულიყავით მათთან! შენ როდის აპირებ წასვლას? – ჰკითხა სტეპან არკადიჩმა ვასენკას.

– მე ივლისს მათთან გავატარებ.

– შენც ხომ წამოხვალ? – მიუბრუნდა სტეპან არკადიჩი ცოლს.

– მე დიდი ხანია ვაპირებდი წასვლას და აუცილებლად წამოვალ, – თქვა დოლიმ, – მე ვიცნობ ანას და მებრალება იგი. ანა შესანიშნავი ქალია. მე მარტო წავალ, როცა შენ აქ არ იქნები და ამით არავის შევაწუხებ. უშენოდ უკეთესიც იქნება.

– ჰოდა, ძალიან კარგი, – უთხრა სტეპან არკადიჩმა, – შენ არ წამოხვალ, კიტი?

– მე? მე რატომ უნდა წამოვიდე? – უთხრა კიტიმ, სულ ერთიანად წამოწითლდა და ქმრისკენ გაიხედა.

– თქვენ იცნობთ ანა არკადიევნას? – ჰკითხა კიტის ვესლოვსკიმ, – მეტისმეტად მომხიბლავი ქალია.

– დიახ, ვიცნობ, – უპასუხა კიტიმ ვესლოვსკის, უფრო მეტად გაწითლდა, ფეხზე წამოდგა და ქმართან მივიდა.

– მაშ, შენ ხვალ წახვალ სანადიროდ? – ჰკითხა მან ქმარს.

ლევინის ეჭვიანობამ ამ რამდენიმე წუთის განმავლობაში, განსაკუთრებით იმის გამო, რომ კიტის ასეთმა სიწითლემ გადაჰკრა სახეზე ვესლოვსკისთან საუბრის დროს, უმაღლეს საზღვარს მიაღწია. ახლა, როცა იგი კიტის სიტყვებს ისმენდა, უკვე თავისებურად ესმოდა ეს სიტყვები, თუმცა შემდეგ, როცა გაიხსენებდა ხოლმე ამას, უცნაურად ეჩვენებოდა, მაგრამ ახლა კი ნათლად ხედავდა, რომ კიტი მხოლოდ იმიტომ კითხულობდა სანადიროდ წასვლის ამბავს, რათა შეეტყო, მიანიჭებდა თუ არა ამ სიამოვნებას ვასენკა ვესლოვსკის, რომელიც, ლევინის აზრით, უკვე უყვარდა კიტის.

– დიახ, წავალ, – არაბუნებრივი, თავისი თავისთვისაც კი არასასიამოვნო ხმით უპასუხა ლევინმა.

– უკეთესი იქნება, ხვალინდელი დღე აქ გაატაროთ, თორემ დოლის თითქმის არ უნახავს ქმარი, ზეგ კი წადით, – უთხრა კიტიმ.

კიტის სიტყვების აზრს ლევინი უკვე ასე თარგმნიდა: „ნუ გამაშორებ მასთან. შენ წახვალ თუ არა, ეს ჩემთვის სულერთია. მაგრამ მომეცი საშუალება დავტკბე ამ მშვენიერი ახალგაზრდა კაცის საზოგადოებით“.

– ჰო, შენ თუ გინდა, ხვალ დავრჩებით აქ, – განსაკუთრებული

თავაზიანობით უთხრა ლევინმა.

ამასობაში ვასენკა, რომელმაც ეჭვითაც არ იცოდა, თავის იქ ყოფნით რა ტანჯვას აყენებდა სხვას, კიტის წამოდგომისთანავე თვითონაც წამოდგა მაგიდიდან, მოღიმარი, ალერსიანი მზერა გამოაყოლა მას და უკან გაჰყვა.

ლევინმა შენიშნა ეს მზერა. იგი გაფითრდა, წუთით სუნთქვაც კი შეეკრა. „როგორ აძლევს თავის თავს იმის უფლებას, რომ ასეთი თვალთ შებედოს ჩემს ცოლს!“ – ცეცხლი ედებოდა ლევინს.

– მაშ, ხვალ წავალთ? აუცილებლად წავიდეთ, – თქვა ვასენკამ, სკამზე ჩამოჯდა და თავისი ჩვეულებისამებრ ფეხი ისევ ქვეშ შემოიკეცა.

ლევინის ეჭვიანობა კიდევ უფრო შორს წავიდა. მან უკვე წარმოიდგინა თავი მოტყუებულ ქმრად, რომელიც მხოლოდ იმისთვის სჭირდებათ ცოლსა და მის საყვარელს, რომ ცხოვრების სათანადო პირობები შეუქმნას და სიამოვნება მიანიჭოს მათ... მაგრამ, მიუხედავად ამისა, მაინც ალერსიანი, სტუმართმოყვარე ტონით ელაპარაკებოდა ვასენკას, ეკითხებოდა ნადირობის, იარაღისა და ჩექმის ამბავს და დათანხმდა კიდევ, ხვალ წასულიყვნენ სანადიროდ.

ლევინის საბედნიეროდ მოხუცმა თავადის მეუღლემ ბოლო მოუღო მის ტანჯვას, თვითონაც წამოდგა წასასვლელად და კიტისაც ურჩია, წასულიყო დასაძინებლად. მაგრამ ამანაც ვერ ჩაიარა ისე, რომ ლევინს ახალი ტანჯვა არ განეცადა. დიასახლისთან გამომშვიდობებისას ვასენკას უნდოდა ისევ ეკოცნა მისთვის ხელზე, მაგრამ აწითლებულმა კიტიმ გულუბრყვილო სიტლანჭით, რისთვისაც შემდეგ საყვედური უთხრა დედამ, აარიდა მას ხელი და უთხრა: – ეს ჩვენთან მიღებული არ არის.

ლევინის თვალში კიტი დამნაშავე იყო, რომ ასეთი დამოკიდებულების უფლება მისცა ვესლოვსკის, კიდევ უფრო დამნაშავე იყო იმის გამო, რომ ასე უხერხულად გამოამჟღავნა თავისი უკმაყოფილება.

– აბა, როგორ შეიძლება ახლა ძილი! – განაცხადა სტეპან არკადიჩმა, როცა ვახშამზე რამდენიმე ჭიქა ღვინო გამოცალა და თავისებურ სასიამოვნო, პოეტურ გუნებაზე დადგა, – უყურე,

კიტი, – ეუბნებოდა იგი კიტის და ცაცხვების თავზე ამობურცულ მთვარეზე მიუთითებდა, – რა მშვენიერია! ვესლოვსკი, აი, ახლათ სერენადების დრო. შენ იცი, ვასენკას შესანიშნავი ხმა აქვს, გზაში ერთად ვმღეროდით. თან აქვს წამოღებული მშვენიერი რომანსები. ორი სულ ახალია. კარგი იყო, ვარვარა ანდრეევნასთან ერთად გვემღერა.

როცა ყველანი დაიშალნენ, სტეპან არკადიჩი და ვესლოვსკი კიდევ დიდხანს დასეირნობდნენ ხეივანში და ხმაშეწყობილად მღეროდნენ ახალ რომანსებს.

ლევინი მოღუშული იჯდა სავარძელში ცოლის საწოლ ოთახში, ყურს უგდებდა მათ სიმღერას და ჯიუტად დუმდა ცოლის შეკითხვაზე, რა დაგემართაო; მაგრამ ბოლოს, როცა თვით კიტიმ გაუბედავი ღიმილით ჰკითხა, იქნებ ვესლოვსკის საქციელში რაიმე არ მოგეწონაო, თავი ველარ შეიკავა და ყველაფერი უთხრა. და რაკი მისი ნათქვამი თვითონ მასვე შეურაცხყოფდა, კიდევ უფრო მეტად ბრაზობდა.

ლევინი კოპშეკრული იდგა კიტის წინ, თვალები საშინლად უელავდა, თან მთელი ძალ-ღონით ხელებს მკერდზე იჭერდა, თითქოს ამით ცდილობდა თავის შეკავებას. მისი სახე მკაცრი და შეუბრალებელი იყო, მაგრამ ამასთან, სახეზე ტანჯვაც ენატებოდა და ამან შეაშფოთა კიტი. ლევინს ყბები უკანკალებდა, ხმა უწყდებოდა.

– გამიგე, მე არ ვეჭვიანობ... ეს საძაგელი სიტყვაა! არ შემიძლია ვიეჭვიანო და დავიჯერო, რომ... არ შემიძლია გითხრა, რასაც ვგრძნობ, მაგრამ ეს საშინელებაა... მე არ ვეჭვიანობ, მაგრამ შეურაცხყოფილი და დამცირებული ვარ, რომ ვიღაც ბედავს ასე იფიქროს, ასეთი თვალებით შემოგხედოს შენ...

– მაინც როგორი თვალებით? – ეუბნებოდა კიტი და ცდილობდა, რაც შეიძლება კეთილსინდისიერად გაეხსენებინა ამ სადამოს თქმული ყოველი სიტყვა, ყოველი საქციელი და მათი მნიშვნელობა.

კიტი გულის სიღრმეში გრძნობდა, რომ რაღაც მოხდა სწორედ იმ წუთს, როცა ვესლოვსკი უკან გამოჰყვა მას მაგიდის მეორე მხარეს, მაგრამ ამის გამჟღავნებას თავისი თავის წინაშეც ვერ ბედავდა. მით უმეტეს, ვერ გაუმხელდა ქმარს და ამით ვერ გააძლიერებდა მის ტანჯვას.

– ან რა ნახა ჩემში მომნიბვლელი, რას წარმოვადგენ მე?..

– აჰ! – წამოიძახა ლევინმა და თმაში იტაცა ხელი, – ნულარ ამბობ მაინც... მაშასადამე, მომნიბვლელი რომ იყო, მაშინ...

– ოჰ, არა, კოსტია, დაიცადე, მომისმინე! – ეუბნებოდა კიტი და შეწუხებული თანაგრძობით შეჰყურებდა, – აბა, რა შეგიძლია იფიქრო, როცა ჩემთვის არ არსებობს არავინ, არავინ, არავინ არ არსებობს.... შენ იქნებ გინდა, რომ აღარავინ დავინახო?

პირველად კიტისთვის შეურაცხმყოფელი იყო ლევინის ეჭვიანობა; სწყინდა, რომ ასეთი უმნიშვნელო, ასეთი მიამიტური გართობაც კი აკრძალული ჰქონდა; ახლა კი დიდი სიამოვნებით დათმობდა არა მარტო ამას, დათმობდა ყველაფერს, ოღონდაც დაემშვიდებინა ქმარი, ოღონდაც აერიდებინა მისთვის ეს ტანჯვა.

– შენ წარმოიდგინე, რა საშინელ, რა კომიკურ მდგომარეობაში ვარ, – სასოწარკვეთილი ჩურჩულით განაგრძობდა ლევინი, – ის ხომ ჩემს სახლშია, მაინცდამაინც უწესოც არაფერი ჩაუდენია, გარდა ამ მოურიდელობისა და ფეხის შემოკეცვისა, ეს კი მას საუკეთესო ტონად მიაჩნია და ამიტომაც მეც თავაზიანი უნდა ვიყო მასთან.

– არა, კოსტია, შენ აჭარბებ, – ეუბნებოდა კიტი, გულში კი ხარობდა იმ ძლიერი სიყვარულით, რომელიც ქმრის ეჭვიანობაში იხატებოდა.

– ყველაზე საშინელი ის არის, რომ შენ, როგორც ყოველთვის, ახლაც ისეთი წმიდათაწმიდა ხარ ჩემთვის; როცა ასეთი ბედნიერები, ასეთი განსაკუთრებით ბედნიერები ვართ და უცებ ვიღაც საძაგელი... არა, საძაგელი კი არა, მას რატომ ვლანძღავ? მასთან რა მესაქმება! მაგრამ რისთვის ილუპება ჩემი და შენი ბედნიერება?

– იცი, მე მივხვდი რატომაც მოხდა ეს, – დაიწყო კიტიმ.

– რატომ? რატომ მოხდა?

– მე შევნიშნე, როგორ შემოგვყურებდი შენ, როცა ნავახშმევს ვსაუბრობდით.

– ჰო, მერე, მერე, – ეუბნებოდა შეშინებული ლევინი.

კიტიმ უამბო ლევინს, რაზედაც ლაპარაკობდნენ. და როცა ამას

უამბობდა, სუნთქვა ეკვროდა მღელვარებისაგან. ლევინი გაჩუმდა, შემდეგ კიტის გაფითრებულ, შეშინებულ სახეს დააცქერდა და უცებ თავში იტაცა ხელი.

– კატია, მე შენ დაგტანჯე! მაპატიე, ჩემო კარგო! ეს სიგიჟეა! კატია, მე ყოველმხრივ დამნაშავე ვარ. განა შეიძლებოდა ასეთი სისულელისთვის ასეთი ტანჯვა?

– არა, მე შენ მებრალები.

– მე? მე გებრალები? მე რა? მე გიჟი ვარ... შენ რისთვის იტანჯები? საშინელებაა იმის ფიქრი, რომ ყოველ უცხო ადამიანს შეუძლია დაარღვიოს ჩვენი ბედნიერება.

– აი, სწორედ ეს არის შეურაცხმყოფელი.

– არა, მე მას განზრახ დავტოვებ აქ მთელი ზაფხულის განმავლობაში და სულ ფიანდაზად გავეშლები, – ეუბნებოდა ლევინი და ხელებზე კოცნიდა, – აი, ნახე. ხვალ... ჰო, მართლა ხვალ ხომ მივდივართ.

VIII

მეორე დღეს მანდილოსნები ჯერ კიდევ არ ამდგარიყვნენ, რომ სადარბაზო კართან უკვე იდგნენ წასასვლელად გამზადებული ეტლები, ურიკები და საზიდრები; ლასკაც დილიდანვე მიხვდა, სანადიროდ მიდიანო, ხტუნვითა და წკმუტუნით გულშეჯერებული მეეტლის გვერდით იჯდა ურიკაზე და განაწყენებული შეჰყურებდა კარს, საიდანაც ჯერ არ გამოდიოდნენ მონადირენი. პირველი გამოვიდა ვასენკა ვესლოვსკი, მას ახლა დიდი ჩექმა ეცვა, რომელიც თითქმის შუამდე სწვდებოდა მსუქან ბარძაყებზე; მწვანე ხალათზე შემოჭერილი ჰქონდა ახალთახალი სავაზნე, რომელსაც ჯერ კიდევ ტყავის სუნი ასდიოდა, თავზე ისევ ის ლენტებიანი ქუდი ეხურა, ხელში კი უაშურმო, ახალთახალი ინგლისური თოფი ეჭირა. ლასკამ მაშინვე მისკენ ისკუპა, ხტუნვით მიესალმა, თავისებურად შეეკითხა, მალე გამოვლენ თუ არა ისინიო და რაკი მისგან პასუხი ვერ მიიღო, ისევ თავის

საგუშაგოს დაუბრუნდა. ისევ მოლოდინით გაინაბა, თავი გვერდზე მიაბრუნა და ცალი ყური აცქვიტა. ბოლოს ხმაურით გაიღო კარი და ხტუნვითა და ტრიალ-ტრიალით გამოვარდა სტეპან არკადიჩის ჭრელზოლებიანი პოინტერი კრაკი, მას გამოჰყვა თვით სტეპან არკადიჩიც, თოფითა და სიგარით პირში. „ტუბო, ტუბო, კრაკ“, – ალერსით ეძახდა სტეპან არკადიჩი ძაღლს, რომელიც მუცელსა და მკერდზე ატოტდებოდა და თათებით იაგდტაშს ებლაუჭებოდა. სტეპან არკადიჩი სანადიროდ იყო გამოწყობილი. დახეული შარვალი და მოკლე პალტო ეცვა. თავზეც რაღაც ძველი ქუდი ეხურა. მაგრამ ახალი სისტემის თოფი კი შესანიშნავი ჰქონდა. იაგდტაში და სავაზნეც თუმცა გაცვეთილი, მაგრამ საუკეთესო იყო.

ვასენკა ვესლოვსკისთვის აქამდე გაუგებარი იყო, რას ნიშნავდა ნამდვილი მონადირის სიკონტავე, – გეცვას ძველი ტანისამოსი, მაგრამ გქონდეს საუკეთესო ხარისხის სანადირო მოწყობილობა. ამას მხოლოდ ახლა მიხვდა, როცა უყურებდა ძველმანებში გამოწყობილ სტეპან არკადიჩის მოხდენილ, ნაპატიებ, დიდკაცურ შესახედაობას და გადაწყვიტა, შემდეგი ნადირობისთვის თვითონაც აუცილებლად ასე გამოწყობილიყო.

– აბა, ჩვენი მასპინძელი სადღაა? – იკითხა ვესლოვსკიმ.

– ხომ მოგეხსენებათ ახალგაზრდა ცოლი, – ღიმილით უთხრა სტეპან არკადიჩმა.

– და მერე ასეთი მშვენიერი.

– უკვე ჩაცმული იყო, ალბათ, ისევ ცოლთან შეირბინა.

სტეპან არკადიჩმა მართალი თქვა. ლევინმა ისევ შეირბინა ცოლთან, რათა ერთხელ კიდევ ეკითხა, აპატია თუ არა გუშინდელი დანაშაული და გარდა ამისა, ეთხოვა, ღვთის გულისთვის როგორმე ფრთხილად იყავიო. რაც მთავარია, ბავშვებისაგან შორს დაიჭირე თავი, ყოველთვის შეიძლება დაგეჯახონო. გარდა ამისა, ერთხელ კიდევ უნდა მიეღო დასტური ცოლისაგან, რომ არ ჯავრობდა, ორი დღით რომ მიდიოდა სახლიდან, და ისიც სთხოვა, ხვალ დილით ცხენოსნის ხელით ბარათი გამომიგზავნე, თუნდაც ორიოდე სიტყვა მომწერე, ოღონდ გავიგო, რომ კარგად ხარო.

კიტის, როგორც ყოველთვის, გული სწყდებოდა, ორი დღით რომ შორდებოდა ქმარს, მაგრამ როცა დაინახა სიცოცხლით სავსე ლევინი, რომელიც განსაკუთრებით დიდი და ძლიერი ჩანდა მონადირის ჩექმითა და თეთრი ხალათით, როცა დაინახა მისთვის გაუგებარი სიხარულით გაბრწყინებული მისი სახე, ამ სიხარულმა კიტისაც დაავიწყა წყენა და მხიარულად გამოემშვიდობა ქმარს.

– მაპატიეთ, ბატონებო, – თქვა მან, როცა პარმალზე გამოვიდა, – საუზმე ჩაალაგეს? წაბლა რატომ შეგიბამთ მარჯვნივ? თუმცა სულერთია. ლასკა, წადი აქედან, ისევ შენს ადგილას დადექი.

– ნახირთან ერთად გაუშვი, – მიუბრუნდა იგი პარმალთან მდგარ მენახირეს, დაკოდილ საქონელზე რომ ეკითხებოდა რაღაცას, – მაპატიეთ, აგერ კიდეც მოდის ერთი ავაზაკი.

ლევინი ისევ გადმოხტა ურიკიდან, რომელზეც ის იყო აპირებდა დაჯდომას, და გასწია ნარდად დაქირავებული ხუროსაკენ, რომელიც საყენიანით ხელში უახლოვდებოდა პარმალს.

– აი, გუშინ არ მოხვედი კანტორაში, დღეს კი უნდა დამაგვიანო, რაშია საქმე?

– თუ მიბრძანებთ, ერთ მოსახვევს კიდეც გავუკეთებ. სულ სამ საფეხურს მივუმატებ. მოვარგებ კიდეც კარგად, უფრო უკეთესიც იქნება.

– უნდა დაგეჯერებინა ჩემთვის, – წყენით უთხრა ლევინმა, – მე ხომ გითხარი, ჯერ ჩანები დაამაგრე და მერე საფეხურები ამოჭერი-მეთქი. ახლა ველარაფერს გამოასწორებ. გააკეთე ისე, როგორც გითხარი, – ახალი გამოჭერი.

საქმე ის იყო, რომ ხურომ გააფუჭა ახალასაგები ფლიგელის კიბე, კიბე ცალკე გამოჭრა, სიმაღლე კი არ გაითვალისწინა. როცა კიბე ფლიგელს მიადგეს, საფეხურები ძალიან დაქანებული აღმოჩნდა. ახლა ხუროს უნდოდა, კიბე ისევ ისე მიედგა და სამი საფეხური მიემატებინა.

– ბევრად უკეთესი იქნებოდა.

– აბა, რანაირად მიგიწვდება სამი საფეხურით?

– მაპატიეთ, – დამცინავი ღიმილით მოახსენა ხურომ, – კიბე

სწორედ ტახტის სიმალლე გამოვა. მაშ, ასე, ქვევიდან დაიწყება, – დამაჯერებლად თქვა მან, – წავა, წავა და ზედ მიადგება.

– სამი საფეხური ხომ სიგრძესაც მიუმატებს... აბა, როგორღა მივა?

– ასე, ქვევიდან წავა და პირდაპირ ზედ მიადგება, – ჯიუტად იმეორებდა ხურო.

– ჭერსა და კედელთან მივა.

– მაპატიეთ, ხომ ქვევიდან წავა. წავა, წავა და ზედ მიადგება.

ლევინმა ზუმბა ამოიღო და მიწაზე დაუხატა კიბე.

– აი, ხომ ხედავ?

– როგორც მიბრძანებთ, – უპასუხა ხურომ, რომელსაც უცებ გაუბრწყინდა თვალები, ალბათ, ბოლოს მიხვდა, რაშიც იყო საქმე. – ასე რომ, ახალი უნდა გამოვჭრა.

– მაშ, ასე, ისე გააკეთე, როგორც გითხარი, – გასძახა ლევინმა, რომელიც უკვე ურიკაზე ჯდებოდა, – აბა, გასწი! ძაღლები დაიჭირე, ფილიპ!

ახლა როცა ლევინმა უკან მოიტოვა ყველა ოჯახური და სამეურნეო საზრუნავი, სიცოცხლისა და მოლოდინის ისეთ დიდ სიხარულს განიცდიდა, რომ ხმის ამოღებაც აღარ უნდოდა. გარდა ამისა, იგი იმ დაძაბულმა მღელვარებამ შეიპყრო, რომელსაც განიცდის ყველა მონადირე მოქმედების ადგილთან მიახლოებისას. ახლა მხოლოდღა ის აფიქრებდა, ნახავდა თუ არა რაიმეს კოლპენსკოეს ჭაობში, როგორი აღმოჩნდებოდა ლასკა კრაკთან შედარებით და როგორი მიზანი ექნებოდა ღღეს.

„ვაითუ შევრცხვე ამ უცხო ადამიანთან? ვაითუ ვერ ვაჯობო ობლონსკის?“ – ასეთი აზრები უტრიალებდა თავში ლევინს.

ობლონსკიც ამგვარ გრძნობას განიცდიდა და არც ის იყო ლაპარაკის გუნებაზე. მარტო ვასენკა ვესლოვსკი აღარ ათავებდა მხიარულ ლაპარაკს. ახლა, როცა ლევინი ყურს უგდებდა მას, რცხვენოდა იმის განსენება, თუ რა უსამართლო იყო გუშინ სადამოს ვასენკასადმი. იგი მართლაც კარგი ახალგაზრდა იყო: უბრალო, გულკეთილი და ძალიან მხიარული. ცოლის შერთვამდე რომ შეხვედროდა, უთუოდ

დაუახლოვდებოდა კიდეც. თუმცა ლევინს არცთუ მაინცდამაინც მოსწონდა მისი ასეთი მხიარული დამოკიდებულება ცხოვრებისადმი და ერთგვარი ელეგანტური სითამამე. მას თითქოს დიდად მოჰქონდა თავი, რომ ჰქონდა გრძელი ფრჩხილები, ასეთი ქუდი და დანარჩენიც ყველაფერი ამის შესაფერისი, მაგრამ ყველაფერს აპატიებდა ლევინი იმისთვის, რომ გულკეთილი და წესიერი ადამიანი იყო. მოსწონდა თავისი კარგი აღზრდით, მოსწონდა იმითაც, რომ მშვენიერი გამოთქმით ლაპარაკობდა ფრანგულსა და ინგლისურს და კიდეც იმითაც, რომ მისი წრის ადამიანი იყო.

ვასენკას ძალიან მოეწონა მარცხენა გვერდით შებმული დონური ცხენი. აღტაცებული იყო ამ ცხენით: – რა კარგი იქნება ამით ტრამალებზე ჭენება, არა? ხომ მართალია? – ამბობდა იგი.

ამ ცხენით ჭენებაში ის რაღაც ისეთ ველურსა და პოეტურს წარმოიდგენდა, რისგანაც არაფერი გამოვიდოდა; მაგრამ ეს გულუბრყვილობა, შეერთებული მის სილამაზესთან, სასიამოვნო ღიმილსა და მოხდენილ მიხრა-მოხრასთან, მეტისმეტად მომნიბვლელი იყო. შეიძლება იმიტომ, რომ ლევინს მოსწონდა იგი, ან იქნებ სურდა გამოესყიდა გუშინდელი დანაშაული და ცდილობდა ყველაფერი კარგი დაენახა მასში, ახლა მისთვის სასიამოვნო იყო ვასენკასთან ყოფნა.

სამი ვერსი რომ გაიარეს, ვესლოვსკიმ უეცრად სიგარები და საფულე მოიკითხა და არ იცოდა, დაკარგა თუ მაგიდაზე დარჩა. საფულეში სამას სამოცდაათი მანეთი ფული ჰქონდა და ამიტომაც არ შეიძლებოდა მისი ასე მიტოვება.

– იცით რა, ლევინ, ამ დონური ცხენით ჭენებით მივალ სახლამდე. ეს შესანიშნავი იქნება. ჰა, რას იტყვით? – უთხრა მან ლევინს და გადმოსახტომად გაემზადა.

– არა, რატომ, – უპასუხა ლევინმა, რომელმაც უკვე გაითვალისწინა, რომ ვასენკა წონით ექვს ფუთამდე მაინც იქნებოდა, – მეეტლეს გავგზავნი.

მეეტლე ცხენით გაემგზავრა, ლევინმა კი თვითონ დაუწყო მართვა ეტლში შებმულ წყვილ ცხენს.

IX

– აბა, როგორია ჩვენი გეგმები? კარგად აგვიხსენი, – უთხრა სტეპან არკადიჩმა.

– გეგმა ასეთია: ახლა ჩვენ მივალთ გვოზდევამდე, გვოზდევს გამოვლმა ლაინების ჭაობებია, გაღმა – ჩიბუხების საუცხოო ჭაობებია და ლაინებიც იცის. ახლა ცხელა. საღამოსთვის კი (იქამდე ოცი ვერსია) ჩავალთ და ნადირობასაც მოვასწრებთ; ღამეს იქ გავათევთ, სახვალიოდ კი უკვე დიდ ჭაობებში გავალთ.

– გზად ნუთუ არაფერი შეგვხვდება?

– შეგვხვდება, მაგრამ დაგვაგვიანებს და ცხელა კიდევ. არის ორი კარგი ადგილი, მაგრამ არ ვიცი, ვნახავთ თუ არა რამეს.

ლევინს თვითონაც უნდოდა შეეველო იმ ადგილებში, მაგრამ ეს ადგილები სახლთან ახლოს იყო და იქ ყოველთვის მოასწრებდა ნადირობას, თანაც მეტად პატარა იყო და სამი კაცი ვერ მოახერხებდა სროლას. ამიტომაც მართალი არ იყო, როცა ამბობდა, არ ვიცი, იქნება თუ არა რამეო. როცა ამ მომცრო ჭაობს გაუსწორდნენ, ლევინს უნდოდა გვერდი აეველო, მაგრამ სტეპან არკადიჩის ნადირობაში გამოცდილ თვალს არ გამოეპარა ჭანჭრობი, რომელიც გზიდანვე მოჩანდა.

– ხომ არ შევიაროთ? – თქვა მან და ჭაობზე მიუთითა.

– ლევინ, გეთაყვა! რა შესანიშნავია! – ეხვეწებოდა ვასენკა ვესლოვსკი და ლევინმაც ველარ მოახერხა უარის თქმა.

გაჩერება ვერც კი მოასწრეს, რომ ძაღლები უკვე ჭაობისაკენ გარბოდნენ და წინ უსწრებდნენ ერთიმეორეს.

– კრაკ! ლასკა!

ძაღლები უკანვე მობრუნდნენ.

– სამნი ვიწროდ ვიქნებით. მე აქ დაგიცდით, – თქვა ლევინმა იმ იმედით, რომ მაინც ვერაფერს იპოვიდნენ, გარდა პრანწიებისა, რომლებიც ძაღლებმა წამოაფრინეს და ახლა ზევიდან დაფარფატებდნენ ჭაობს, თან საცოდავად დასჩხაოდნენ.

– არა, ლევინ, წავიდეთ, ერთად წავიდეთ! – ეპატიჟებოდა ვესლოვსკი.

– არა, მართლაც ვიწროდ ვიქნებით. ლასკა, დაბრუნდი, ლასკა! თქვენ ხომ არ დაგჭირდებათ მეორე ძაღლი?

ლევინი ეტლთან დარჩა და შურით გააყოლა თვალი მონადირეებს. მათ გადაიარეს ჭყანტობი. გარდა ტყის ქათმებისა და პრანწიებისა, რომელთაგან ერთი ვასკენკამ მოკლა, ვერაფერი ნახეს.

– აი, ხომ ხედავთ, რომ ჭაობი არ მენანებოდა, – უთხრა ლევინმა, – მხოლოდ დრო დავკარგეთ.

– არა, მაინც სამხიარულოა. დაინახეთ? – ამბობდა ვასენკა ვესლოვსკი, რომელიც უხერხულად მიძვრებოდა ურიკაზე თოფითა და პრანწით ხელში, – ხომ კარგად ვესროლე? ხომ მართალია? მალე მივალთ ნამდვილ სანადირო ადგილთან?

უეცრად ცხენები ადგილიდან მოწყდნენ, ლევინმა ვიღაცის თოფის ლულაზე დაარტყა თავი და გასროლის ხმაც გაისმა. სინამდვილეში თოფის ხმა უფრო ადრე გაისმა, მაგრამ ლევინს ასე მოეჩვენა; საქმე ის იყო, რომ ვასენკა ვესლოვსკიმ, როცა ჩახმახებს უშვებდა, ერთ კაუჭს ხელი დააჭირა, მეორე ჩახმახი კი არ დაუშვა. საფანტი მთლიანად მიწაში წავიდა, ისე, რომ არავინ დაუშავებია. სტეპან არკადიჩმა თავი გადააქნია და სიცილით უსაყვედურა ვესლოვსკის. ლევინს კი გამბედაობა აღარ ეყო საყვედურის სათქმელად. ჯერ ერთი, იმიტომ, რომ ყოველგვარ საყვედურს უკვე განვლილ საფრთხესა და მის შუბლზე წამომჯდარ კოჰს დააბრალებდნენ; მეორეც – ვესლოვსკი ისე გულუბრყვილოდ იყო შეწუხებული და თან ისე გულიანად და აღტაცებით იცინოდა მათ შეშფოთებაზე, რომ არ შეიძლებოდა თვითონაც არ გასცინებოდა.

როცა მეორე ჭაობს მიუახლოვდნენ, რომელიც ბევრად უფრო დიდი იყო და ბევრ დროსაც წაართმევდათ, ლევინმა ურჩია, აღარ გადასულიყვნენ. მაგრამ ვესლოვსკიმ ისევ დაუწყობ ხვეწნა და რადგან ჭაობი ვიწრო იყო, ლევინი, როგორც სტუმართმოყვარე მასპინძელი, ისევ ეტლთან დარჩა.

გადმოხტომისთანავე კრაკი ამწვანებული ბურცობებისაკენ გაიქცა. ვასენკა ვესლოვსკი პირველი გაჰყვა ძაღლს და სტეპან არკადიჩმა ვერც მოასწრო მისვლა, რომ ერთი ლაინი უკვე წამოფრინდა, ვესლოვსკიმ ააცდინა და ლაინი გაუთიბავ მინდორში გადაჯდა. ეს ლაინი ვესლოვსკის დაუთმეს. კრაკმა ისევ იპოვა ფრინველი, ერთ ადგილას გაინაბა; ვესლოვსკიმ

მოკლა ლაინი და ეტლთან მივიდა.

– ახლა თქვენ წადით, მე ცხენებთან ვიქნები, – უთხრა მან ლევინს.

ლევინს უკვე მონადირეთათვის ჩვეული შური იპყრობდა. მან აღვირი ვესლოვსკის გადასცა და თვითონ ჭაობისაკენ გასწია.

ლასკამ, რომელიც დიდი ხანია საცოდავად წკმუტუნებდა და უჩიოდა უსამართლობას, პირდაპირ იმ საიმედო ბურცობებისაკენ გასწია, რომელსაც კარგად იცნობდა ლევინი და რომელსაც კრაკი არ ეტანებოდა.

– რატომ არ გააჩერებ ძაღლს? – დაუძახა სტეპან არკადიჩმა.

– არ დააფრთხობს, – უპასუხა ლევინმა და განარებული საჩქაროდ უკან გაჰყვა ლასკას.

რაც უფრო უახლოვდებოდნენ ნაცნობ ბურცობებს, მით მეტი გულმოდგინებით ეძებდა ლასკა. მხოლოდ ერთი წუთით გაიტაცა ჭაობის პატარა ჩიტმა. ერთხელ შემოუარა ბურცობებს, მეორედაც დააპირა, მაგრამ უცებ შეკრთა და გაინაბა.

– მოდი, მოდი, სტივა! – დაუძახა ლევინმა და იგრძნო, როგორ ძლიერ უძგერდა გული და როგორ ჩაესმა ყურში რაღაც ხმა, თითქოს რაზა ჩამოსწიესო; ყოველი ბგერა, რომელმაც უკვე დაკარგა მისთვის მანძილის საზომი, უწესრიგოდ, მაგრამ საოცრად მკაფიოდ ხვდებოდა მის დაძაბულ სმენას. სტეპან არკადიჩის ფეხის ხმა ისე ჩაესმოდა, როგორც ცხენების შორეული თქარათქური, გაიგონა, როგორ შრიალით ჩამოინგრა ფესვებთან ერთი ბურცობის კიდე, რომელზეც ფეხი დაადგა, და ეს ხმა ლაინის გაფრენად მიიღო, უკნიდან წყლის შხაპუნისმაგვარი რაღაც ესმოდა, მაგრამ ანგარიში ვერ მიეცა თავისთვის, რა უნდა ყოფილიყო.

ლევინი ძაღლისაკენ მიიწევდა და თან ფეხის დასადგმელ ადგილს ეძებდა.

– ეცი!

ლაინი კი არა, ჩიბუხა წამოფრინდა ძაღლის ცხვირწინ. ლევინმა თოფი მოიმარჯვა და სწორედ იმ დროს, როცა უმიზნებდა, ისეთი წყლის შხაპუნი შემოესმა და ამას ზედ დაერთო ვესლოვსკის ხმა, რომელიც უცნაურად, ხმამაღლა გაჰყვიროდა

რალაცას. ლევინი ხედავდა, რომ უკანიდან უმიზნებდა თოფს ჩიბუნას, მაგრამ მაინც გაისროლა.

როცა დარწმუნდა, ავაცდინეო, უკან მოიხედა და დაინახა, ურიკაში შებმული ცხენები გზაზე კი არა, უკვე ჭაობში იდგნენ.

ვესლოვსკის უნდოდა დაენახა სროლა, ჭაობში შევიდა და ჩაფლული ეტლისაკენ გასწია.

– რატომ წამოხვედით? – უკმეხად უთხრა ვესლოვსკის, მეეტლეს დაუძახა და ცხენების გამოხსნას შეუდგა.

ლევინი ნაწყენი იყო, რომ ხელი შეუშალეს სროლაში, სწყინდა ისიც, რომ მისი ცხენები ჭაობში ჩაეფლნენ და, რაც მთავარია, სწყინდა, რომ არც ვესლოვსკი და არც სტეპან არკადიჩი არ შველოდნენ მასა და მეეტლეს ცხენების გამოყვანასა და გამოხსნაში, რადგან არც ერთსა და არც მეორეს მცირეოდენი წარმოდგენაც კი არ ჰქონდათ, თუ რანაირად იყვნენ საერთოდ ცხენები შებმული. ლევინი ხმაამოუღებლად მუშაობდა მეეტლესთან ერთად, ცხენებს ხსნიდა და პასუხს არ აძლევდა ვესლოვსკის, რომელიც ირწმუნებოდა, აქ სულ მშრალი იყო. მაგრამ შემდეგ, როცა მუშაობაში გახურდა და დაინახა, როგორ გულმოდგინედ ეწეოდა ვესლოვსკი ურიკის თვლებს, ისე, რომ ერთი ფრთა მოაგლიჯა კიდეც, ლევინმა უსაყვედურა თავს, რომ გუშინდელი გრძნობის ზეგავლენით ასე გულცივად ექცეოდა ვესლოვსკის და შეეცადა, განსაკუთრებული თავაზიანობით გამოესწორებინა თავისი უკმეხობა. როცა ყველაფერი მოწესრიგდა და ეტლი უკვე გზაზე გამოიყვანეს, ლევინმა საუზმის ამოღება ბრძანა.

– Bonne appétit – bonne conscience! Ce poulet va tomber jusqu’au fond de mes bottes,[25] – ფრანგულ ოხუნჯობას იმეორებდა ვესლოვსკი, რომელიც ისევ გამხიარულდა და უკვე მეორე წიწილას ათავებდა, – ახლა კი ბოლო მოელო ჩვენს გაჭირვებას; ყველაფერი საუცხოოდ ჩაივლის. მხოლოდ ჩემი დანაშაულის გამო მოვალე ვარ, კოფოზე დავჯდე. ხომ მართალია? რას იტყვით? არა, არა; მე ავტომედონტი ვარ. ნახეთ, როგორ მიგიყვანოთ! – ამბობდა იგი და ხელიდან არ უშვებდა სადავეს, როცა ლევინი ეხვეწებოდა, მეეტლე თავის ადგილას მიუშვიო, – არა, მე უნდა გამოვისყიდო ჩემი დანაშაული და თავსაც მშვენივრად ვგრძნობ კოფოზე, – და დაძრა ცხენები.

ლევინს, ცოტა არ იყოს, ეშინოდა, ვესლოვსკი ცხენებს

გააწვალე, განსაკუთრებით კი მარცხენა წაბლა ცხენს, რომელსაც თავს ვერ უჭერდა: მაგრამ ახლაც უნებურად ემორჩილებოდა მის მხიარულებას, ყურს უგდებდა რომანსებს, რომელთაც მთელი გზა მღეროდა ვესლოვსკი, ან ისმენდა მის ნაამბობს, შეჰყურებდა მას, როცა წარმოადგენდა, როგორ უნდა მართო four in hand[26] ინგლისურ ყაიდაზე; და ნასაუზმევს ყველანი მეტიხმეტად გამხიარულებულნი მიადგნენ გვოზდევის ჭაობს.

X

ვასენკა ისე სწრაფად მიერეკებოდა ცხენებს, რომ მონადირენი ძალიან ადრე მივიდნენ ჭაობთან. ჯერ ისევ სიცხე იყო.

როცა მათ ნამდვილ ჭაობს, ნადირობის მთავარ მიზანს მიაღწიეს, ლევინი უნებურად ჩაფიქრდა, როგორ მოეცილებინა თავიდან ვასენკა, რათა უზიფათოდ ევლო. სტეპან არკადიჩსაც ეტყობოდა, იგივე უნდოდა და მის სახეზე ლევინი უკვე ხედავდა ერთგვარ ჩაფიქრებას, რომელიც ყოველთვის აქვს ხოლმე ნამდვილ მონადირეს ნადირობის დაწყების წინ, და მისთვის ჩვეულ რამდენიმე მიამიტურ ეშმაკობას.

– აბა, როგორ წავიდეთ? ჭაობი შესანიშნავია. აგერ ქორებსაც ვხედავ, – თქვა სტეპან არკადიჩმა და ორ დიდ ფრინველზე მიუთითა, რომელნიც თავს დასტრიალებდნენ ლელიანს, – საცა ქორია, იქ, უეჭველია, გარეული ფრინველიც იქნება.

– აი, ხომ ხედავთ, ბატონებო, – ცოტა არ იყოს, პირქუშად დაიწყო ლევინმა, ჩექმის ყელი ამოიწია და ფისტონები გაუსინჯა თოფს, – ხომ ხედავთ ამ ლელიანს? – მან მიუთითა მოშავო ბალახით აბიბინებულ პატარა კუნძულზე, რომელიც მდინარის მარჯვენა მხარეს, ნახევრად გათიბულ დიდ, ცვრიან ველზე გაჭიმულიყო, – ჭაობი სწორედ აქ, ჩვენ წინ იწყება. ხედავთ, უფრო მწვანე რომაა, აქედან მიემართება მარჯვნივ, სადაც ცხენები დადიან, იქ ბურცობებია და ლაინები იცის ხოლმე; მერე გარშემო უვლის ლელიანს და აღწევს იქ, იმ თხმელნარამდე და წისქვილამდეც კი. აი, იქ, ხედავთ, სადაც

უბეა, საუკეთესო ადგილია. იქ ერთხელ ჩვიდმეტი ჩიბუხა მოვკალი. ჩვენ გავიყოფით, თითო ძაღლით სხვადასხვა მხარეს წავალთ და წისქვილთან შევხვდებით ერთმანეთს.

– აბა, ვინ წავა მარჯვნივ და ვინ მარცხნივ? – იკითხა სტეპან არკადიჩმა, – მარჯვნივ უფრო განიერია და თქვენ ორნი იქ წადით, მე კი მარცხნივ გავყვები, – თითქოს სრულიად უდარდელად თქვა მან.

– ძალიან კარგი! ჩვენ მაგაზე მეტს დავხოცავთ. აბა, წავიდეთ, წავიდეთ! – კვერი დაუკრა ვასენკამაც.

ლევინს მეტი გზა არ ჰქონდა, უნდა დათანხმებოდა და მონადირენი დაშორდნენ ერთმანეთს.

ჭაობში შესვლისთანავე ორივე ძაღლმა ერთად დაიწყო ძებნა და ლელიანისკენ გაჰყვნენ. ლევინი იცნობდა ლასკას ამ ფრთხილსა და გაურკვეველ ძებნას; იგი ამ ადგილსაც იცნობდა და ელოდა, რომ ჩიბუხების გუნდი აფრინდებოდა.

– ვესლოვსკი, გვერდზე, გვერდზე იარეთ! – მღელვარებისაგან აკანკალებული ხმით უთხრა ლევინმა ამხანაგს, რომელიც ჭყაპაჭყუპით მისდევდა უკან და რომლის თოფის მიმართულებაც, კოლპენსკოეს ჭაობზე უცაბედი გასროლის შემდეგ, უნებლიეთ აინტერესებდა ლევინს.

– არა, მე თქვენ ხელს არ შეგიშლით, ჩემზე ნუ იფიქრებთ.

მაგრამ ლევინი უნებურად ფიქრობდა და აგონდებოდა კიტის სიტყვები, წამოსვლისას რომ უთხრა: ფრთხილად იყავით, ერთმანეთს არ ესროლოთო. სულ უფრო და უფრო უახლოვდებოდნენ ძაღლები ლელიანს, ერთმანეთს გვერდს უვლიდნენ და თითოეულს თავისი გეზი ჰქონდა; იმდენად ძლიერი იყო ჩიბუხას მოლოდინი, რომ ლევინს ლელიანში ჩაფლული თავისი ქუსლების ამოღების ხმაც ჩიბუხათა ყივილად ჩაესმოდა და უნებურად ხელს წაიღებდა ხოლმე თოფის კონდახისაკენ.

– ბუჰ! ბუჰ! – გაისმა სწორედ მის ყურთან. ეს ვასენკამ ესროლა იხვებს, თავს რომ დასტრიალებდნენ ჭაობს და ამ დროს ძალიან ახლოს გადაუარეს მონადირეებს. ლევინმა მოხედვაც კი ვერ მოასწრო, რომ ფრთების ტყლაშუნით აფრინდა ერთი ჩიბუხა, მეორე, მესამე და ასე ერთიმეორის მიყოლებით წამოფრინდა

რვა ჩიბუნა.

სტეპან არკადიჩმა სწორედ იმ დროს ჩამოაგდო ერთი, როცა ფრინველი მიხვევ-მოხვევით აპირებდა ფრენას, და ჩიბუნა მორგვივით ჩავარდა წუმპეში. ობლონსკიმ აუჩქარებლად ამოიღო მიზანში მეორე ჩიბუნაც, რომელიც ჯერ ისევ დაბლა დასტრიალებდა ლელიანს და გასროლის ხმასთან ერთად ეს ჩიბუნაც ჩამოვარდა; ჩანდა კიდევ, როგორ ხტებოდა გათიბული ლელიანიდან და აფართქალებდა დაუზიანებელ ფრთას, რომელსაც ქვევიდან თეთრი ფერი ჰქონდა.

ლევინი არ აღმოჩნდა ასეთი ბედნიერი: მან ძალიან ახლოდან ესროლა პირველ ჩიბუნას და ააცდინა, შემდეგ ისევ დაუმიზნა, როცა ფრინველმა ზევით-ზევით იწყო ასვლა, მაგრამ სწორედ ამ დროს იქვე ფეხებთან წამოუფრინდა მეორე ჩიბუნა, ამან მიიპყრო მისი ყურადღება და მეორედაც ააცდინა.

სანამ თოფებს გატენიდნენ, კიდევ წამოფრინდა ერთი ჩიბუნა და ვესლოვსკიმ, რომელსაც უკვე მოესწრო თოფის გატენა, ორჯერ კიდევ გაისროლა წყლის გასწვრივ წვრილი საფანტის ჯერი. სტეპან არკადიჩმა თავისი ჩიბუნები აკრიფა და გაბრწყინებული თვალებით გადახედა ლევინს.

– აბა, ახლა დავიშალოთ, – თქვა სტეპან არკადიჩმა, ძაღლს დაუსტვინა და თოფმომარჯვებულმა გასწია ერთ მხარეს, თან მარცხენა ფეხით კოჭლობდა. ლევინი და ვესლოვსკი მეორე მხარეს წავიდნენ.

ლევინს ყოველთვის ასე ემართებოდა, თუ პირველ გასროლას ააცდენდა, მერე ცხარობდა და გულმოსული მთელი დღე ცუდად ისროდა. ასე მოხდა დღესაც, ჩიბუნები ძალიან ბევრი აღმოჩნდა. ხან ძაღლი წამოაფრენდა, ხან ფეხქვეშ წამოუფრინდებოდა და ლევინს შეეძლო გამოესწორებინა მდგომარეობა, მაგრამ რაც უფრო მეტს ისროდა, მით მეტად ირცხვენდა თავს ვესლოვსკისთან, რომელიც მიზანში თუ უმიზნოდ მხიარულად ისროდა, ვერაფერს კლავდა და სულაც არ წუხდა ამის გამო. ლევინი ჩქარობდა, თავს ველარ იკავებდა, სულ უფრო და უფრო ცხარობდა და ბოლოს იმ ზომამდე მივიდა, რომ ისროდა და იმედი აღარ ჰქონდა, თუ მოარტყამდა. ლასკაც თითქოს გრძნობდა ამას. ახლა იგი უფრო ზანტად ეძებდა და გაოცებით თუ საყვედურით იხედებოდა მონადირეებისაკენ, რომლებიც ერთიმეორეზე ცლიდნენ

თოფებს. მონადირეები დენტის ბოლოში იყვნენ გახვეულნი, მაგრამ იაგდტაშის დიდ, განიერ ბადეში მხოლოდ სამი პატარა ჩიბუხა იყო. ამათგანაც ერთი ვესლოვსკიმ მოკლა, ერთი კი საერთო იყო. ჭაობის მეორე მხრიდან კი ისმოდა სტეპან არკადიჩის არცთუ ხშირი, მაგრამ, როგორც ლევინს ეჩვენებოდა, აუცდენელი გასროლის ხმა, რადგან თითოეული გასროლის შემდეგ ისმოდა მისი ხმა: „კრაკ, კრაკ, დაბრუნდი!“

ეს უფრო მეტად აღელვებდა ლევინს. ჩიბუხები განუწყვეტლივ დასტრიალებდნენ თავს ლელიანს. ყოველი მხრიდან განუწყვეტლივ ისმოდა წამოფრენის ხმა და ზევით ასულთა ყვირილი; ადრე წამოფრენილი და ჰაერში მოტრიალე ჩიბუხები ცხვირწინ უსხდებოდნენ მონადირეებს. ორის ნაცვლად ახლა ათიოდე ქორი წივილით დასტრიალებდა ლელიანს.

ლევინმა და ვესლოვსკიმ ნახევარ ჭაობზე მეტი გაიარეს და მიაღწიეს იმ ადგილს, სადაც ლელიანი ემიჯნებოდა გლეხების სათიბებს, რომლებიც ალაგ-ალაგ გაყოფილი იყო გატკეპნილი ბილიკებითა და გათიბული სვრელებით. ნახევარი ამ ზოლთაგან უკვე გათიბული იყო.

თუმცა ლევინს იმედი არ ჰქონდა, რომ გაუთიბავზე იმდენს ნახავდა, რამდენსაც გათიბულზე, მაგრამ ადრევე აღუთქვა სტეპან არკადიჩს, რომ აქ შეხვდებოდა და თავის თანამგზავრთან ერთად გაჰყვა ამ გათიბულ და გაუთიბავ ზოლებს.

– ეჰეი, მონადირეებო! – გასძახა მათ ერთმა გლეხთაგანმა; ისინი გამოხსნილ ფორანთან ისხდნენ, – მოდით, ერთად ვისამხროთ! ღვინო დავლიოთ!

ლევინმა მოიხედა.

– მოდი, არა უშავს რა! – მხიარულად გასძახა სახეაწითლებულმა, წვერიანმა გლეხმა, თეთრი კბილები გამოაჩინა და ზევით ასწია მომწვანო ბოთლი, რომელსაც ბრჭყვიალი გაჰქონდა მზეზე.

– Qu’est ce qu’ils disent?[27] – ჰკითხა ვესლოვსკიმ.

– არაყის დასალევად გვეპატიუებიან. ალბათ, სათიბი გაიყვეს. მე დავლევდი, – ცოტა არ იყოს, ეშმაკურად უთხრა ლევინმა, იმ იმედით, რომ ვესლოვსკი არყით მოიხიბლებოდა და წავიდოდა

მათთან.

– რატომ გვეპატიჟებიან?

– ისე, დროს გასატარებლად. მიდით. თქვენთვის საინტერესოა.

– Allons c'est curieux.[28]

– წადით, წადით, თვითონვე მოძებნით გზას წისქვილისაკენ! – გასძახა ლევინმა, უკან მოიხედა და ნასიამოვნებმა დაინახა წელში მოხრილი ვესლოვსკი, რომელსაც წინ გაწვდილ ხელში თოფი ეჭირა, დაღლილი ფეხების ბორძიკით ამოდიოდა ჭაობიდან და გლეხებისაკენ მიიჩქაროდა.

– შენც მოდი! – უყვიროდნენ გლეხები ლევინს, – ნუ გეშინია! ღვეზელი მიირთვი.

ლევინს ძალიან უნდოდა არაყი და ერთი ლუკმა პური. დასუსტდა და გრძნობდა, რომ ძლივსღა ამოჰქონდა დაბლანდული ფეხები წუმპეებიდან; ერთი წუთით თითქოს შეყოყმანდა კიდევ, მაგრამ ამ დროს ძალღი შეჩერდა, ლევინის დაღლილობაც მაშინვე გაქრა და ჭაობში მსუბუქად გასწია ძაღლისაკენ. ძაღლის ფეხებთან ჩიბუნა წამოფრინდა; ლევინმა ესროლა და მოკლა, ძაღლი მაინც არ იძვროდა ადგილიდან. „ეცი!“ და ძაღლის ფეხებთან მეორე ჩიბუნა წამოფრინდა. ლევინმა გაისროლა, მაგრამ უიღბლო დღე იყო; კიდევ ააცდინა და როცა მოკლული ფრინველის საძებნელად წავიდა, ისიც ველარ იპოვა. ლევინმა მთელი ლელიანი მოიარა, მაგრამ ლასკას არა სჯეროდა, რომ პატრონმა მართლა მოკლა, და როცა საძებნელად აგზავნიდა, ლასკა თავს იკატუნებდა, ვეძებო, მაგრამ არ ეძებდა.

ვასენკას გარეშეც, რომელსაც აბრალებდა ლევინი თავის ხელმოცარულობას, მაინც არ გამოსწორდა საქმე. ჩიბუნები აქაც ბევრი იყო, მაგრამ ლევინი ზედიზედ აცდენდა მიზანს.

მზის აღმაცერი სხივები ჯერ კიდევ მცხუნვარე იყო; ოფლისაგან მთლიანად დასველებული ტანისამოსი ზედ ეკვროდა ტანზე. წყლით გავსებულ მარცხენა ჩექმას ჭყაპაჭყუპი გაჰქონდა, თოფისწამლისაგან გამავებულ სახეზე წვეთ-წვეთად ჩამოსდიოდა ოფლი. პირი გამომშრალი ჰქონდა. ცხვირში სულ დენტისა და წუმპის სუნი უტრიალებდა, ყურებში ჩიბუნების ფრთათა განუწყვეტელი ტყლამუნის ხმა

ედგა; გული აჩქარებითა და ძლიერად უცემდა: მღელვარებისაგან ხელები უკანკალებდა; მოქანცული ფეხები ბურცობებსა და ჭანჭრობებში ეხლართებოდა და ბორძიკობდა, მაგრამ მაინც დადიოდა და ისროდა. ბოლოს, როცა კიდეც სამარცხვინოდ ააცდინა მიზანს, თოფი და ქუდი მიწაზე დაანარცხა და შეჩერდა.

– არა, გონს უნდა მოვიდე! – ჩაილაპარაკა მან. თოფი და ქუდი ისევ აიღო, ლასკას დაუძახა და ჭაობიდან გავიდა. მშრალზე რომ გამოვიდა, ბურცობზე ჩამოჯდა, ფეხთ გაიხადა, ჩექმიდან წყალი გადმოსახა, შემდეგ ჭაობთან მივიდა, დალია წყალი, რომელსაც ჟანგის გემო დაჰკრავდა, თოფის გახურებული ლულები წყალში ამოავლო და ხელ-პირი დაიბანა. გაგრილებულმა ისევ იმ ადგილისაკენ გასწია, სადაც ჩიბუხა ჩაჯდა, იმ მტკიცე განზრახვით, რომ აღარ აღელვებულყო.

უნდოდა, დამშვიდებულიყო, მაგრამ მაინც არაფერი გამოსდიოდა. ფრინველი ჯერ კიდეც მიზანში არ ჰყავდა ამოღებული, რომ უკვე ჩახმანის კაუჭზე თითს აჭერდა. საქმე სულ უფრო და უფრო ცუდად მიდიოდა.

ლევინს მხოლოდ ხუთი ჩიბუხა ჰქონდა იაგდტაში, როცა ჭაობიდან იმ თხმელნარებთან გამოვიდა, სადაც სტეპან არკადიჩს უნდა შეხვედროდა.

სანამ სტეპან არკადიჩს დაინახავდა, ლევინმა უმაღლესი მისი ძაღლი დაინახა. კრაკი თხმელის ზევით ამოწეული ფესვიდან გადმოხტა, სულ ერთიანად გაშავებული და ჭაობის შლამის სუნით აყროლებული, და გამარჯვებულივით დასუნა ლასკა. კრაკის შემდეგ თხმელის ჩეროში თვით სტეპან არკადიჩს წარმოსადეგი ფიგურაც გამოჩნდა. იგი აწითლებული, გაოფლიანებული და გულგაღელვებული მოდიოდა და ისევ ისე კოჭლობდა.

– აბა, როგორ არის საქმე? ბევრს კი ისროდით! – მხიარული ღიმილით უთხრა მან.

– შენ როგორღა გაქვს საქმე? – ჰკითხა ლევინმა, მაგრამ კითხვა აღარც იყო საჭირო, რადგან პირამდე სავსე იაგდტაშიც დაინახა.

მას თოთხმეტი ჩიბუხა მოეკლა.

– მშვენიერი ჭაობია. შენ, ალბათ, ვესლოვსკი გიშლიდა ხელს.

ორისტვის ერთი ძალღით ნადირობა უხერხულია, – უთხრა სტეპან არკადიჩმა და ამით შეანელა თავისი სიხარული.

XI

როცა ლევინი და სტეპან არკადიჩი გლეხის ქოხში მივიდნენ, სადაც ყოველთვის ჩერდებოდა ხოლმე ლევინი, ვესლოვსკი უკვე იქ დაუხვდათ. იგი შუაგულ ქოხში იჯდა, ორივე ხელით ჩასჭიდებოდა გრძელ სკამს, სალდათი კი, დიასახლისის ძმა, ორივე ხელით წუმპეში ამოსვრილ ჩექმას აძრობდა. ვესლოვსკი თავისებურად მხიარულად, გულიანად ხარხარებდა.

– მეც ახლა მოვედი. Ils ont été charmants.[29] წარმოგიდგენია, კიდევ დამალევინეს, საჭმელიც მაჭამეს. რა გასაოცარი პური ჰქონდათ. Delicieux![30] არაყიც ჩემს სიცოცხლეში არ დამიღვია ასეთი. ფულიც არაფრით არ აიღეს. სულ იმას მეუბნებოდნენ, არ დაგვძრახოთო.

– ფული რატომ უნდა აეღოთ? ისინი, მაშასადამე, გაგიმასპინძლდნენ. გასაყიდი არაყი ხომ არ ჰქონიათ? – თქვა სალდათმა, რომელმაც, როგორც იქნა, გააძრო დასველებული ჩექმა და გაშავებული წინდები.

მიუხედავად იმისა, რომ ქოხი გაეჭუჭყიანებინათ მონადირეთა ჩექმებსა და ძაღლებს, რომლებიც წამდაუწუმ ილოკავდნენ ტანს, თოფის წამლისა და ჭაობის სუნიც იდგა და არც დანა-ჩანგალი ჰქონიათ, მონადირეებმა ისე გემრიელად ივახშმეს და დალიეს ჩაი, როგორც მხოლოდ ნადირობის დროს ხდება ხოლმე. ნავახშმევს გასუფთავებულებმა და დაბანილებმა გასწიეს დაგვილ-დაწმენდილი სათივე ფარდულისაკენ, სადაც მეეტლეებს უკვე გაემზადებინათ საწოლები ბატონებისთვის.

დაბინდდა, მაგრამ ძილი არც ერთს არ ეკარებოდა.

დიდხანს ისაუბრეს სროლაზე, ძაღლებზე, ძველი ნადირობაც გაიხსენეს და შემდეგ საუბარი ყველასთვის საინტერესო თემაზე გადავიდა. ვასენკას სიტყვებზე, რომელმაც რამდენჯერმე უკვე გამოთქვა თავისი აღტაცება ამ მშვენიერი

ღამის გასათევი ადგილით, თივის სუნით, გატეხილი ფორნით (ფორანი გატეხილი ეგონა, რადგან წინა ნაწილი მოხსნილი ჰქონდა), გულკეთილი გლეხებით, რომლებიც არყით გაუმასპინძლდნენ, ძაღლებით, თავიანთი პატრონების ფეხით რომ მოკუნტულიყვნენ, სტეპან არკადიჩმა შარშანდელი ნადირობა გაიხსენა და უამბო მათ, რა დიდებული ნადირობა გამართეს შარშან ზაფხულს მალტუსთან. მალტუსი ცნობილი იყო თავისი სიმდიდრით, რაც მან რკინიგზების გაყვანით შეიძინა. სტეპან არკადიჩი ჰყვებოდა, რა შესანიშნავად მოვლილი ჭაობები ჰქონდა შესყიდული ამ მალტუსს ტვერის გუბერნიაში, როგორი ეტლები დაახვედრეს მონადირეებს, როგორი კარავი და საუზმე გაშალეს ჭაობის პირას.

– ვერაფერი გამიგია შენი, – უთხრა ლევინმა და თივაზე წამოიწია, – როგორ არ გეზიზღება ეს ხალხი. ჩემთვის გასაგებია, რომ საუზმე ლაფიტით ძალიან სასიამოვნოა, მაგრამ ნუთუ ზიზღს არა გგვრის სწორედ ეს ფუფუნება? ყველა ესენი, როგორც წინათ ჩვენი იჯარაदारები, იმგვარად იგებენ ფულს, რომ ადამიანთა ზიზღს იმსახურებენ, მაგრამ არაფრად აგდებენ ამას და შემდეგ ამ უპატიოსნო შენაძენით ცდილობენ გამოისყიდონ ეს ზიზღი.

– სრული სიმართლეა! – კვერი დაუკრა ვასენკა ვესლოვსკიმაც, – სრული სიმართლე! რაღა თქმა უნდა, ობლონსკი ამას მხოლოდ bonhomie[31]-ის გამო სჩადის, სხვები კი ამბობენ, ობლონსკი ხომ დადისო...

– სულაც არა, – ლევინი გრძნობდა, რომ ობლონსკი იღიმებოდა, როცა ამას ამბობდა, – მე უბრალოდ რომელიმე ვაჭარზე ან მემამულეზე უფრო უპატიოსნოდ არ მიმაჩნია იგი. ამათაც და იმათაც ერთნაირი შრომითა და ჭკუით შეიძინეს ქონება.

– კი, მაგრამ როგორი შრომით? განა ის შრომაა, რომ შეისყიდო კონცესიები და მერე სხვას მიჰყიდო?

– რასაკვირველია, შრომაა. შრომაა იმ თვალსაზრისით, რომ თუ არ იქნებოდა ის ან სხვა იმის მსგავსი ვინმე, მაშინ გზებიც აღარ გვექნებოდა.

– მაგრამ ეს არ არის ისეთი შრომა, როგორც გლეხის ან სწავლულის შრომაა.

– შეიძლება, მაგრამ შრომაა იმ თვალსაზრისით, რომ ეს საქმიანობა გვაძლევს შედეგს – გზას. შენი აზრით, გზები უსარგებლოა?

– არა. ეს სხვა საკითხია; მე მზად ვარ დაგეთანხმო იმაში, რომ გზები სასარგებლოა. მაგრამ ყოველგვარი შენაძენი, რომელიც არ შეესატყვისება მასზე დახარჯულ შრომას, უპატიოსნოა.

– მერედა ვინ განსაზღვრავს ამ შესატყვისობას?

– ეშმაკობით, უპატიოსნო გზით შეძენა, – თქვა ლევიანმა, რომელიც გრძნობდა, რომ ვერ ახერხებდა მკაფიოდ გაემიჯნა ერთმანეთისაგან უპატიოსნო და პატიოსანი შრომა, – ისე, როგორც საბანკო კანტორების შეძენა, – განაგრძო მან, – ბოროტებაა. ამოდენა ქონების უშრომლად მოხვეჭამ, ისე როგორც ეს ხდებოდა ხოლმე იჯარა-შესყიდვის დროს, – მხოლოდ ფორმა შეცვალა. *Le roi est mort, vive le roi!*[32] მოისპო თუ არა იჯარა-შესყიდვა, მაშინვე გაჩნდნენ რკინიგზები, ბანკები: ეს იგივე უშრომლად ქონების შეძენაა.

– დიახ, შეიძლება ყოველივე ეს სიმართლეა და გონებამახვილოურიც... დაწევი, კრაკ! – გასძახა სტეპან არკადიჩმა ძალღს, რომელიც იქეჭებოდა და ტრიალებდა თივაზე; სტივა, ეტყობა, დარწმუნებული იყო თავის სიმართლეში და მშვიდად, აუღელვებლად ლაპარაკობდა, – მაგრამ შენ ვერ განსაზღვრე, რა განსხვავებაა პატიოსანსა და უპატიოსნო შრომას შორის. ის, რომ მე მეტ ჯამაგირს ვიღებ, ვიდრე ჩემი მაგიდის უფროსი, რომელსაც ჩემზე უკეთ ესმის საქმე, ეს უპატიოსნობაა?

– არ ვიცი.

– მაშ, მე გეტყვი: ის, რომ შენი შრომისთვის მეურნეობაში ზედმეტს იღებ, ვთქვათ, ხუთი ათას მანეთს და ჩვენი მასპინძელი გლეხი კი, რაც უნდა იშრომოს, ორმოცდაათ მანეთზე მეტს ვერ მიიღებს, ისეთივე უპატიოსნობაა, როგორც ის, რომ მე ჩემი მაგიდის უფროსზე მეტს ვიღებ, მალტუსი კი უფრო მეტს, ვიდრე რომელიმე გზის ოსტატი. პირიქით, მე ვხედავ, რომ საზოგადოება ერთგვარად მტრულად არის განწყობილი ამ ხალხისადმი, რასაც არავითარი საფუძველი არა აქვს და, მე მგონია, ეს შურით არის გამოწვეული...

– არა, ეს უსამართლობაა, – თქვა ვესლოვსკიმ, – შური აქ არ

შეიძლება იყოს, მაგრამ ამ საქმეში არის რაღაც ბინძური.

– არა, ნება მომეცი, – განაგრძო ლევინმა, – შენ ამბობ, რომ უსამართლობაა, როცა მე ხუთი ათას ვიღებ, გლეხი კი ორმოცდაათ მანეთს, მართალია, ეს უსამართლობაა და მეც ვგრძნობ ამას, მაგრამ...

– ეს მართლაც ასეა, რატომ არის, რომ ჩვენ ვჭამთ, ვსვამთ, ვნადირობთ და არაფერს ვაკეთებთ, ის კი სულ შრომობს და შრომობს? – თქვა ვასენკა ვესლოვსკიმ, რომელიც, ეტყობა, თავის სიცოცხლეში პირველად ჩაუფიქრდა ასე ნათლად ამას და ამიტომ სრულიად გულწრფელად ლაპარაკობდა.

– ჰო, შენ ამას გრძნობ, მაგრამ რატომ არ აძლევ შენს მამულს? – უთხრა სტეპან არკადიჩმა, რომელიც თითქოს განზრახ იწვევდა ლევინს.

ამ უკანასკნელ ხანებში ქვისლებს შორის რაღაც იდუმალი შუღლი ჩამოვარდა: თითქოს მას შემდეგ, რაც დებზე დაიწერეს ჯვარი, მათ შორის მეტოქეობა წარმოიშვა იმის გამო, ვინ უკეთ მოაწყობდა თავის ცხოვრებას. და ახლაც ეს შუღლი მჟღავნდებოდა ამ საუბარში, რომელიც უკვე პირადულ ელფერს იღებდა.

– მე არ ვაძლევ, იმიტომ, რომ ჩემგან არავინ მოითხოვს ამას, და რომ მინდოდეს კიდევ, ვერ მივცემდი, – უპასუხა ლევინმა, – არც არავინ არის ისეთი, რომ მივცე.

– მიეცი ამ გლეხს, უარს არ გეტყვის.

– ჰო, მერე როგორ მივცე? მასთან ერთად წავიდე და ნასყიდობის სიგელი შევადგინო?

– არ ვიცი, მაგრამ თუ შენ დარწმუნებული ხარ, რომ უფლება არა გაქვს...

– სულაც არა ვარ დარწმუნებული. პირიქით, მე ვგრძნობ, რომ არა მაქვს უფლება, მივცე, რომ მოვალე ვარ მიწისა და ოჯახის წინაშე.

– არა, მოიცადე: თუ შენ ფიქრობ, რომ ეს უთანასწორობა უსამართლობაა, რატომ არ მოქმედებ ისე...

– მე ვმოქმედებ მხოლოდ საწინააღმდეგოდ. მე არ ვცდილობ გავადიდო განსხვავება, რომელიც არსებობს ჩემსა და მათ

მდგომარეობას შორის.

– არა, მაჰატიე, ეს პარადოქსია.

– ჰო, ეს რაღაც სოფისტური ახსნაა, – დაუდასტურა ვესლოვსკიმაც, – ა, მასპინძელო, – უთხრა მან გლენს, რომელმაც ჭრიალით შემოაღო ფარდულის კარი, – რაო, კიდევ არ გძინავს?

– არა, რა დროს ძილია! მე მეგონა, ბატონებმა დაიძინეს-მეთქი და ლაპარაკი კი შემომესმა. კავი მინდა გავიტანო, ძალლი ხომ არ მიკბენს? – დასძინა მან და ფრთხილად გაიარა შიშველი ფეხებით.

– შენ სადღა დაიძინებ?

– ღამის სამწყემსურში მივდივართ.

– ოჰ, რა ღამეა! – თქვა ვესლოვსკიმ, რომელმაც გაღებული კარის დიდი ჩარჩოდან მკრთალი სინათლით განათებული ქოხი და გამოხსნილი ურიკები დაინახა, – უსმინეთ, ქალები მღერიან და არცთუ ცუდად. ეს ვინ მღერის, მასპინძელო?

– შინაყმები არიან, აქვე, გვერდით.

– წავიდეთ გავისეირნოთ! მაინც ვერ დავიძინებთ, წავიდეთ, ობლონსკი!

– რომ შეიძლებოდეს ასე იწვე და წახვიდე კიდევ, – ზმორებით უპასუხა ობლონსკიმ, – წოლაც სასიამოვნოა.

– მაშ, მარტო მე წავალ, – ცოცხლად წამოხტა ვესლოვსკი და ფენტ ჩაიცვა, – ნახვამდის, ბატონებო! თუ მხიარულება იქნება, დაგიძახებთ. თქვენ ნანადირევით გამიმასპინძლდით და არც მე დაგივიწყებთ.

– მშვენიერი ახალგაზრდაა, ხომ მართალია? – თქვა ობლონსკიმ, როცა ვესლოვსკი გავიდა და გლენმაც კარი გაიხურა.

– კი, კარგი ახალგაზრდაა, – უპასუხა ლევინმა, რომელიც ისევ დაწყებულ საუბარზე ფიქრობდა. მისი აზრით, მან, რამდენადაც კი შეძლო, ნათლად გამოთქვა თავისი აზრი და გრძნობა, მაგრამ მაინც ორმა ჭკვიანმა და გულწრფელმა ადამიანმა ერთხმად უთხრა, სოფიზმით ინუგეშებ თავსო. ეს აშფოთებდა ლევინს.

– მაშ, ასე, ჩემო მეგობარო, ორში ერთი უნდა ამოირჩიო: ან უნდა აღიარო, რომ თანამედროვე საზოგადოების წესწყობილება სამართლიანია, და უნდა დაიცვა შენი უფლებები; ანდა უნდა შეურიგდე, რომ სარგებლობ უსამართლო უპირატესობით, როგორც მე და სიამოვნებით ისარგებლო ამით.

– არა, ეს რომ უსამართლო იყოს, მაშინ შენ ვერ შეძლებდი, სიამოვნებით გესარგებლა ამ სიკეთით. ყოველ შემთხვევაში, მე ვერ შევძლებდი ამას. მე, რაც მთავარია, უნდა ვიგრძნო, რომ დამნაშავე არა ვარ.

– მართლა, ხომ არ გავისეირნოთ? – შენიშნა სტეპან არკადიჩმა, რომელიც, ეტყობა, მოქანცა ამ დაძაბულმა აზროვნებამ, – მაინც ვერ დავიძინებ, მოდი, წავიდეთ!

ლევინს პასუხი არ გაუცია. იგი ჩააფიქრა საუბარში მათ მიერ თქმულმა სიტყვებმა, რომ მხოლოდ უარყოფითი თვალსაზრისით მოქმედებს სამართლიანად: „ნუთუ მხოლოდ უარყოფითად შეიძლება იყო სამართლიანი?“ – ეკითხებოდა თავის თავს.

– მაინც რა მძაფრი სუნი აქვს ამ ნედლ თივას, – თქვა სტეპან არკადიჩმა და წამოიწია, – ვერაფრით ვერ დავიძინებ. ვასენკამ უკვე რაღაც წამოიწყო იქ. გესმის მისი სიცილი და სიმღერა? ხომ არ წავსულიყავით? მოდი, წავიდეთ!

– არა, მე არ წამოვალ! – უპასუხა ლევინმა.

– ნუთუ ამასაც შენი პრინციპის გამო აკეთებ? – ღიმილით უთხრა სტეპან არკადიჩმა და სიბნელეში ქუდს დაუწყო ძებნა.

– არა, ეს პრინციპი როდია, მაგრამ რატომ უნდა წამოვიდე?

– იცი, დიდ გასაჭირში იგდებ თავს, – უთხრა სტეპან არკადიჩმა, ქუდი იპოვა და წამოდგა.

– რატომ მეუბნები ამას?

– განა ვერ ვხედავ, როგორ გიჭირავს ცოლთან თავი? მე გავიგონე, როგორ წამოიჭრა თქვენ შორის დიდად მნიშვნელოვანი საკითხი – წასულიყავი თუ არა ორი დღით სანადიროდ. ყველაფერი ეს კარგია, როგორც იდილია, მაგრამ მთელი ცხოვრების მანძილზე არ ივარგებს ასე. მამაკაცი

დამოუკიდებელი უნდა იყოს, უნდა ჰქონდეს თავისი მამაკაცური ინტერესები, მამაკაცი მამაკაცი უნდა იყოს! – უთხრა ობლონსკიმ და კარი გამოაღო.

– ესე იგი რა? გავიდე და შინაყმა გოგოებს ვეარშოიო? – ჰკითხა ლევინმა.

– რატომ არ უნდა წახვიდე, თუ ეს სასიამოვნო იქნება შენთვის. *Ca ne tire pas à conséquence.*[33] ჩემს ცოლს ამით არაფერი დააკლდება, მე კი ვიმხიარულებ, მთავარი ის არის, ოჯახის სიწმინდე დაიცვა, რომ ოჯახში არაფერი მოხდეს. ისე კი ხელები არ უნდა შეიკრა.

– შეიძლება, – უკმეხად უთხრა ლევინმა და გვერდზე გადაბრუნდა, – ხვალ ადრე უნდა გავიდე, მე არავის ვალვძიებ და განთიადზე გავდივარ.

– *Messieurs, vener vite!*[34] – გაისმა ვესლოვსკის ხმა, რომელიც უკან მობრუნებულიყო, – *Charmante!*[35] ეს მე აღმოვაჩინე. *Charmante.* ნამდვილი გრეტხენია, ჩვენ უკვე გავიცანით ერთმანეთი. მართლაც რომ მშვენიერია, – ისეთი კმაყოფილებით ჰყვებოდა ვესლოვსკი, თითქოს მისთვის იყო იგი შექმნილი და მადლობელი იყო მისი, ვინც შექმნა მისთვის ასეთი მშვენიერება.

ლევინმა თავი მოიმძინარა, ობლონსკიმ კი ფეხთ ჩაიცვა, სიგარა გააბოლა და ფარდულიდან გავიდა; მალე მათი ხმა მიწყდა.

ლევინმა დიდხანს ვერ დაიძინა. მას ესმოდა, როგორ ახრამუნებდნენ მისი ცხენები თივას, გაიგონა, როგორ ემზადებოდა მასპინძელი თავისი უფროსი ვაჟითურთ და როგორ წავიდა სამწყემსურში. ესმოდა, როგორ წვებოდა სალდათი დასაძინებლად ფარდულის მეორე გვერდზე ძმისშვილთან, მასპინძლის პატარა ბიჭთან; ესმოდა, როგორ უზიარებდა ბიჭი წვრილი ხმით ბიძას თავის შთაბეჭდილებებს ძაღლებზე, რომლებიც მას საშინელნი და უზარმაზარნი ეჩვენებოდნენ; შემდეგ ბიჭი ეკითხებოდა, ვინ უნდა დაიჭირონ ამ ძაღლებმაო, სალდათი კი ხრინწიანი, ნამძინარევი ხმით ეუბნებოდა, ხვალ მონადირეები ჭაობში გავლენ და თოფებს გაისვრიანო. და შემდეგ, რომ თავი აერიდებინა მისი შეკითხვისთვის, უთხრა: „დაიძინე, ვასკა, დაიძინე, თორემ იცი“... და ამის შემდეგ მალე თვითონაც ამოუშვა ხვრინვა და ყველაფერი მიუყიდა; მხოლოდ ცხენების ხვიხვინი და

ჩიბუხების ჩხავილი ისმოდა: „ნუთუ მხოლოდ უარყოფითად? – იმეორებდა ლევინი, – მერე რა, მე დამნაშავე არა ვარ“, და ახლა ხვალინდელ დღეზე დაიწყო ფიქრი.

„ხვალ დილით ადრე უნდა გავიდე და არ უნდა ავლელდე. ჩიბუხა უამრავია. ლაინებიც არის. რომ დავბრუნდები, კიტის წერილი დამხვდება. ჰო, სტივა მართალს ამბობს: მე კიტისთან ისე არ მიჭირავს თავი, როგორც საჭიროა, გავქალაჩუნდი... მაგრამ რას იზამ, ისევ უარყოფითად გამოდის!“

ძილში ვესლოვსკისა და სტეპან არკადიჩის სიცილი და მხიარული ლაპარაკი შემოესმა. მან ერთი წუთით თვალი გაახილა: მთვარე ამოსულიყო და ღია ჭიშკარში მთვარის შუქით განათებული ვესლოვსკი და სტეპან არკადიჩი იდგნენ და ლაპარაკობდნენ. სტეპან არკადიჩი რაღაცას ამბობდა ქალიშვილის სინორჩეზე, ახალ ჩურჩაშემოცლილ თხილს ადარებდა. ვესლოვსკი კი თავისებურად გულიანად იმეორებდა: „შენ უფრო იმას ეცადე, საკუთარი გაიჩინო!“ ლევინმა მძინარმა წაილაპარაკა: – ბატონებო, ხვალ მზის სინათლეს უნდა დავასწროთ! – და ისევ დაიძინა.

XII

მეორე დღეს ლევინმა ალიონზე გაიღვიძა და ამხანაგების გაღვიძება სცადა. ვასენკა თავდაღმა იწვა, ცალი წინდიანი ფეხი გაეჭიმა და ისე მაგრად ეძინა, რომ ჰასუხიც ვერ მიიღო მისგან. ნახევრად მძინარე ობლონსკიმ კი უარი განუცხადა ასე ადრე წასვლაზე. თივის ბოლოს მორგვივით მოკუნტული ლასკაც კი უხალისოდ წამოდგა, ზანტად ჭიმავდა და ისწორებდა უკანა ფეხებს, ხან ერთსა და ხან მეორეს. ლევინმა ფეხთ ჩაიცვა, თოფი აიღო, ფრთხილად გამოაღო ფარდულის ჭრაჭუნა კარი და გარეთ გამოვიდა. მეეტლეებს ეტლებთან ეძინათ. ცხენები თვლემდნენ. მხოლოდ ერთი ცხენი ზანტად ჭამდა ქერს და ტუჩით ფანტავდა თივას გეჯაში. გარეთ ჯერ ისევ ბინდი იდგა.

– ასე ადრე რატომ ამდგარხარ, ჩემო გვრიტო? – მიმართა ლევინს ქოხიდან გამოსულმა მოხუცმა დიასახლისმა და ისე

გულითადად უთხრა ეს, როგორც ძველისძველ კარგ ნაცნობს.

– სანადიროდ მინდა წავიდე, დეიდა, აქედან გავალ თუ არა ჭაობზე?

– პირდაპირ უკანა ეზოთი. ჩვენს კალოებზე გაივლი, ჩემო კარგო, კანაფებზე გადახვალ და იქ ბილიკს ნახავ.

მოხუცმა, რომელიც ფრთხილად აბიჯებდა შიშველ, გარუჯულ ფეხებს, კალოზე გასასვლელი ღობის კარი გაუღო.

– ასე პირდაპირ მიადგები ჭაობს. ჩვენმა ბიჭებმა გუშინ საღამოს იქ საქონელი გარეკეს.

ლასკა მხიარულად გარბოდა წინ, ბილიკზე; ლევინიც ჩქარი, მსუბუქი ნაბიჯით მიჰყვებოდა უკან და წამდაუწუმ ცას შეჰყურებდა. უნდოდა, ჭაობთან მისვლამდე მზეს არ დაესწრო ამოსვლა. მაგრამ მზეც აღარ აყოვნებდა. ლევინი რომ გამოვიდა, მთვარე ჯერ ისევ ანათებდა, ახლა კი ვერცხლის წყალივით ბზინავდა; გარიჟრაჟის ციაგი, რომელიც წინათ არ შეიძლებოდა არ შეგემჩნიათ, ახლა საძებნელი იყო; უფრო ნათლად მოჩანდნენ შორეულ მინდორზე მქრქალი ლაქები. ეს იყო ჭვავის ძნები. სურნელოვან მაღალ კანაფზე დაყრილი ნამი, რომელიც ჯერ კიდევ არ ჩანდა სინათლეზე, ფეხებს უსველებდა და წელამდე სწვდებოდა. დილის გამჭვირვალე სიჩუმეში სულ უმნიშვნელო ჩქამიც კი ისმოდა. ტყვიასავით ჩაიზუზუნა ლევინის ყურთან ფუტკარმა. ლევინმა თვალი გააყოლა და მეორე და მესამე ფუტკარიც დაინახა. ის იყო გამოსულიყვნენ სკიდან და კანაფისაკენ მიფრინავდნენ, ჭაობის მიმართულებით. ბილიკმა პირდაპირ ჭაობთან გაიყვანა ლევინი. ჭაობის გამოცნობა შეიძლებოდა ზევით ავარდნილი ოხშივრით, რომელიც ზოგან სქლად იდგა, ზოგან კი უფრო გაფანტულიყო, ისე, რომ ისლის და წნორის ბუჩქები კუნძულებივით ირხეოდა ამ ოხშივარში. ჭაობისა და გზის ნაპირას ღამის მეხრე გლეხებსა და პატარა ბიჭებს ეძინათ და გამთენიისას ყველას ქურქები წაეფარებინა. მათ მახლობლად სამი დაფალმანდებული ცხენი დადიოდა. ერთი მათგანი ჯაჭვებს აჩნარუნებდა. ლასკა გვერდით მიჰყვებოდა პატრონს, წინ წასვლას იხვეწებოდა და უკან-უკან იხედებოდა. როცა გვერდით ჩაუარა მძინარე გლეხებს და პირველ ჭანჭრობს გაუთანასწორდა, ლევინმა ფისტონები მოსინჯა და ძალლი გაუშვა. იმ სამი ცხენიდან ერთი მსუქანი ქურანი ცხენი ძალლის

დანახვაზე გვერდზე გახტა, კუდი აბზიკა და დაიფრუტუნა. დანარჩენი ცხენებიც დაფრთხნენ, დაბორკილი ფეხები აატყაპუნეს, ჭაობიდან სკუპ-სკუპით მოხტოდნენ და როცა სქელი შლამიდან ფლოქვები ამოჰქონდათ, ტაშის ხმას გამოსცემდნენ, ლასკა შეჩერდა, დაცინვით გადახედა ცხენებს და მერე კითხვის გამომხატველი თვალთ შეაჩერდა პატრონს. ლევინმა ხელი გადაუსვა ლასკას და დაუსტვინა ნიშნად იმისა, რომ უკვე შეიძლებოდა ნადირობის დაწყება.

ლასკა მხიარულად გაიქცა ჭანჭრობაზე, რომელიც მის ფეხქვეშ ლივლივებდა.

ჭაობში შერბენისთანავე ფესვების, ჭაობის ბალახების, წუმპის ნაცნობ სუნსა და ცხენის ჩონჩორიკის უცხო სუნთან ერთად, ძაღლმა მაშინვე აიღო მთელ იმ მინდორზე მოდებული ფრინველის სუნი, სწორედ იმ ფრინველისა, ყველაზე მეტად რომ აღელვებდა. ალაგ-ალაგ ხავსსა და ჭაობის დუმფარების სუნზე უფრო ძლიერად სცემდა ეს სუნი, მაგრამ ჯერ ალღო ვერ აეღო, საით უფრო ძლიერი ან საით უფრო ნაკლები იყო იგი. გეზის ასაღებად ჯერ უნდა გასცლოდა ამ ადგილს და მერე ქარით აეღო გეში. ლასკა ველარ გრძნობდა საკუთარი ფეხების მოძრაობას და ისეთ დაძაბულ ნახტომებს აკეთებდა, რომ ყოველი ნახტომის დროს, საჭიროების შემთხვევაში, შეიძლებოდა გაჩერება, მან ჯერ მარჯვნივ გაუხვია, გზა აუქცია აღმოსავლეთიდან მონაბერ განთიადის ნიავს და პირი ქარისკენ იბრუნა. გაფართოებული ნესტოებით ჰაერი შეისუნთქა და მაშინვე იგრძნო, რომ მარტო კვალი კი არა, თვით ისინი იყვნენ აქ, მის წინ და ერთი კი არა, ბევრი. ლასკამ სირბილი შეანელა. ისინი აქ იყვნენ, მაგრამ სახელდობრ სად, ჯერ ვერ განესაზღვრა. და ამ ადგილის მოსანახავად უკვე დაიწყო გარშემოვლა, მაგრამ უეცრად პატრონის ხმამ მიიქცია მისი ყურადღება. „ლასკა! აქა, აქა!“ – დაუძახა მან და მეორე მხარეს მიუთითა. ლასკა შეჩერდა, თითქოს ეკითხებოდა პატრონს, ისე არ სჯობია, როგორც მე ვაკეთებდიო, მაგრამ პატრონმა კიდევ გაიმეორა ბრძანება გაჯავრებული ხმით და მიუთითა წყლით დაფარულ ბელტნარზე, სადაც არ შეიძლებოდა რამე ყოფილიყო. ლასკამაც დაუჯერა, ისე მოაჩვენა თავი, თითქოს ეძებსო, რომ ამით ესიამოვნებინა პატრონი, ბელტნარს შემოურბინა, მერე ისევ ძველ ადგილს დაუბრუნდა და კვლავ მაშინვე იგრძნო მათი სუნი. ახლა, როცა პატრონი ხელს აღარ უშლიდა, ლასკამ იცოდა, რაც უნდა გაეკეთებინა, არც კი

იყურებოდა ფეხებქვეშ, ისე მიფორთხავდა მაღალ ბელტებზე, წყალში ვარდებოდა, მაგრამ მოქნილი და ღონიერი ფეხებით ისევ ამოდისოდა წყლიდან და უვლიდა წრეს, რომელსაც ყველაფერი უნდა გამოერკვია მისთვის. ფრინველის სუნი სულ უფრო და უფრო ძლიერ, სულ უფრო გარკვეულად სცემდა და უეცრად მისთვის სავსებით ნათელი შეიქნა, რომ ერთი მათგანი აქვე, ამ ბელტის იქით, მისგან ხუთი ნაბიჯის დაშორებით იჯდა და ლასკა შეჩერდა. მთელი სხეულით გაილურსა. მოკლე ფეხებზე დაცუცქულ ლასკას არაფერი არ შეეძლო დაენახა წინ, მაგრამ სუნით გრძნობდა, რომ ის აქვე, ხუთი ნაბიჯის დაშორებით იჯდა. ლასკა იდგა, სულ უფრო და უფრო მეტად გრძნობდა მის სიახლოვეს და ტკბებოდა მოლოდინით. კუდი ზევით ჰქონდა აბზეკილი და მხოლოდ კუდის წვერი თუ ერხებოდა. პირი ოდნავ გაღო და ყურები დაეცქვიტა. ცალი ყური ჯერ კიდევ სირბილის დროს გადმოეკეცა, მძიმედ, ფრთხილად სუნთქავდა და კიდევ უფრო ფრთხილად იყურებოდა პატრონისაკენ, მხოლოდ თავით კი არა, თავლებით. ისიც თავისი ჩვეულებრივი იერით, მაგრამ ყოველთვის შიშის მომგვრელი თავლებით, ბელტებზე ბორძიკობდა და როგორც ლასკას ეჩვენებოდა, ძალიან ნელა მოდიოდა. ძალს ეჩვენებოდა, ნელა მოდისო, ლევინი კი მორბოდა.

ლევინმა შენიშნა ლასკას განსაკუთრებული ძებნა, როცა მთელი სხეულით მიწას ეკვროდა, თითქოს უკანა ფეხებით მიწას ფოცხავსო და პირი კი ოდნავ გაღებული ჰქონდა; მიხვდა, რომ ძაღლმა ლაინების სუნი აიღო და გულში ღმერთს ევედრებოდა, პირველ გასროლაზე მაინც არ მომეცაროს ხელიო; ასე მიიღბინა ლასკასთან. ახლოს რომ მივიდა, ლევინმა ზემოდან დაინახა ის, რასაც ლასკა ცხვირით გრძნობდა. ბელტებშია იჯდა ერთი ლაინი, თავი გვერდზე მიებრუნებინა და სმენად ქცეულიყო, შემდეგ ფრთები ოდნავ გაშალა, ისევ დაკეცა, უხერხულად მოიქნია ბოლო და ბელტს ამოეფარა. – ეცი, ეცი, – დაიყვირა ლევინმა და უკნიდან ფეხი წაჰკრა ლასკას.

„მე არ შემიძლია წასვლა, – ფიქრობდა ლასკა, – სად უნდა წავიდე? მე აქედან ვგრძნობ მათ, წინ თუ წავიწიე, ველარაფერს გავიგებ, სად არიან ან ვინ არიან!“ მაგრამ აი, ლევინმა კიდევ წაჰკრა მუხლი და აღელვებით წაიჩურჩულა: „ეცი, ლასოჩკა, ეცი!“

„კარგი, თუ ასე უნდა, მეც გავაკეთებ ამას, მაგრამ ახლა უკვე აღარ ვიქნები ჩემს თავზე პასუხისმგებელი“, – გაიფიქრა ლასკამ და მთელი ძალით გადახტა წინ. იგი ახლა აღარაფრის სუნს აღარ გრძნობდა, მხოლოდ ხედავდა და ესმოდა, ოღონდ აღარაფერი გაეგებოდა.

წინანდელი ადგილიდან ათი ნაბიჯის დაშორებით ხმამაღალი ყვილითა და მხოლოდ ლაინებისთვის დამახასიათებელი ფრთების ტყლაშუნით წამოფრინდა ერთი ლაინი და გასროლისთანავე თეთრი მკერდით მძიმედ ჩაეშვა სველ ჭაობში. მეორემაც აღარ დაიცადა და უძალოდ წამოფრინდა ლევინის უკან.

ლევინი რომ მისკენ მოტრიალდა, ლაინი უკვე შორს იყო, მაგრამ ტყვია მაინც მისწვდა. ოციოდე ნაბიჯზე გაფრინდა, მერე სოლივით აიწია ზევით, გასროლილი ბურთივით ტრიალ-ტრიალით წამოვიდა და მძიმედ დაეცა მშრალზე.

„აი, ეს კარგი საქმეა! – გაიფიქრა ლევინმა, როცა იაგდტაშიში ჩააწყო ჯერ ისევ თბილი და მსუქანი ლაინები, – ა, ლასოჩკა, ხომ კარგი საქმეა?“

როცა ლევინმა თოფი გატენა და წინ გასწია, მართალია, მზე არ ჩანდა ღრუბლებიდან, მაგრამ უკვე ამოსულიყო, მთვარემ სულ დაკარგა ბრწყინვალეობა და ღრუბელივით კიაფობდა ცაზე; აღარც ერთი ვარსკვლავი აღარ მოჩანდა. ადრე ცვრისაგან ვერცხლისფრად გაბრწყინებული ჭანჭრობი ახლა ოქროსფრად ელვარებდა. ჭაობის წყალი ქარვისფერი გახდა. ჩასუქებულ ბალახს მოყვითალო მწვანე ფერი გადაჰკრავდა. ჭაობის ჩიტები რუს პირას ცვრით გაბრწყინებულ ბუჩქებში ფუთფუთებდნენ. ქორსაც გაეღვიძა, ზვინზე შემომჯდარიყო, თავს აქეთ-იქით ატრიალებდა და უკმაყოფილოდ დაჰყურებდა ჭაობს. ჭილყვავები თავს დასტრიალებდნენ მინდორს და ფეხშიშველა ბიჭუნა უკვე მიერეკებოდა ცხენებს მოხუცისაკენ, რომელიც ის იყო გამომძვრალიყო ქურქიდან და იქეჭებოდა. თოფის კვამლი რძესავით თეთრად ეფინებოდა მწვანე ბალახს.

ერთმა პატარა ბიჭმა ლევინთან მოირბინა.

– ძია, გუშინ იხვები იყვნენ აქ! – დაუყვინძა მან ლევინს და შორიახლო აედევნა.

და ლევინისთვის ორჯერ უფრო სასიამოვნო იყო, როცა

ზედიზედ მოკლა კიდევ სამი ჩიბუხა ამ ბიჭის თანდასწრებით, რომელიც, ეტყობა, თავის მოწონებას გამოხატავდა.

XIII

გამართლდა მონადირეთა გუმანი, თუ პირველი ნადირი ან ფრინველი არ წაგივიდა, ნადირობა იღბლიანი გექნებაო.

დილის ათი საათი იქნებოდა, როცა მშვიერი და ბედნიერი ლევინი ბინაში დაბრუნდა. მან ოცდაათ ვერსამდე გაიარა და მოკლა ცხრამეტი ჭაობის ფრინველი და ერთი იხვი, რომელიც ქამარზე ჰქონდა ჩამოკიდებული, რადგან იაგდტაშში ველარ ჩაეტია. ამხანაგებს კარგა ხანია უკვე გაეღვიძათ, მოშვივებოდათ და ესაუზმათ კიდევ.

– მოიცათ, მოიცათ, მე ვიცი, ცხრამეტია, – ამბობდა ლევინი და მეორეჯერ ითვლიდა ჩიბუხებსა და ლაინებს, რომელთაც უკვე აღარ შერჩენოდათ ის კოხტა იერი, როგორც აფრენის დროს ჰქონდათ, ახლა სისხლშემხმარი ფრინველები მოკრუნჩხულიყვნენ და თავები გვერდზე მოღრეცოდათ.

ანგარიში უკვე გასწორებული იყო და ახლა სტეპან არკადიჩის შური სიამოვნებდა ლევინს. სასიამოვნო იყო ისიც, რომ ბინაში დაბრუნებულს კიტის გამოგზავნილი კაცი დახვდა ბარათით.

„მე სავსებით ჯანმრთელად და მხიარულად ვარ და თუ ჩემი შიში გაქვს, შეგიძლია წინანდელზე უფრო მეტად დამშვიდებული იყო. მე კიდევ ახალი მცველი გამომიჩნდა, მარია ვლასიევნა (ეს გახლდათ ბებიაქალი – ახალი თვალსაჩინო პიროვნება ლევინის ოჯახურ ცხოვრებაში). იგი ჩემს სანახავად ჩამოვიდა, მნახა, რომ სრულიად ჯანმრთელი ვარ, მაგრამ შენს მოსვლამდე აღარ გავუშვით. ყველანი ჯანმრთელად და მხიარულად ვგრძნობთ თავს და შენც, გეთაყვა, თუ კარგი ნადირობა შეგხვდათ, ნუ აჩქარდები და ერთი დღე კიდევ დარჩი“.

ეს ორი სიხარული – იღბლიანი ნადირობა და ცოლის წერილი – იმდენად დიდმნიშვნელოვანი აღმოჩნდა, რომ ამის შემდეგ მომხდარი ორი პატარა უსიამოვნება ლევინმა იოლად გადაიტანა: ერთი ის იყო, რომ წაბლა ცხენი, ეტყობა, გუშინ მეტისმეტად გადაიღალა და პირს აღარაფერს აკარებდა, მოწყენილი იყო. მეეტლე ამბობდა, გადაიქანცაო.

– გუშინ ნამეტანი მოუვიდა, კონსტანტინ ღმიტრიჩი, – ეუბნებოდა მეეტლე, – ათი ვერსი სულ ჭენებით გამოვატარეთ.

მეორე უსიამოვნება, რომელმაც ჯერ სულ მოუშხამა გუნება, მერე კი ბევრი იცინა, ის იყო, რომ კიტის მიერ ბლომად გამოტანებული ხორაგიდან, ერთი კვირის სამყოფი რომ ეგონათ, აღარაფერი დარჩენილიყო. ბინისკენ მიმავალი დაქანცულ-დამშეული ლევინი ისე საგულდაგულოდ ოცნებობდა ღვეზელებზე, რომ, როგორც კი სახლს მიუახლოვდა, მათი სუნი ეცა, ისე როგორც ლასკა აიღებდა ხოლმე ფრინველის გემს, და პირშიც სულ ღვეზლის გემო უტრიალებდა. ამიტომაც ბინაში შესვლისთანავე მოტანა უბრძანა ფილიპს, მაგრამ აღმოჩნდა, რომ არათუ ღვეზელი, წიწილებიც კი აღარ იყო.

– ჭამის მადას ხომ ნულარ იტყვი, – სიცილით უთხრა სტეპან არკადიჩმა და ვასენკა ვესლოვსკიზე მიუთითა, – მეც არ ვუჩივი უმადობას, მაგრამ ეს საოცარია...

– მაშ, რა ვქნა! – თქვა ლევინმა და პირქუშად გადახედა ვესლოვსკის, – საქონლის ხორცი მაინც მომიტანე, ფილიპ!

– ხორციც მიირთვეს, ძვლები კი ძაღლებს გადავუგდე.

ლევინს ისე ეწყინა, რომ საყვედური ველარ დაფარა.

– ცოტა რამ მაინც დაგეტოვებინათ ჩემთვის! – და ლევინს ტირილი მოუნდა.

– ნანადირევი მაინც გამოშიგნე, – აკანკალებული ხმით უთხრა ფილიპს და თავს ძალა დაატანა, აღარ შეეხედა ვასენკასთვის, – ჭინჭარიც დაადე, ჩემთვის კი რძე სთხოვე სახლის პატრონს.

შემდეგ, როცა რძით დანაყრდა, შერცხვა იმის გამო, რომ ასე უსაყვედურა უცხო კაცს და სიცილით იგონებდა, როგორ იყო გაბოროტებული შიმშილისაგან.

სალამოს ცოტა კიდევ წაინადირეს; ამჯერად ვესლოვსკიმაც მოკლა რამდენიმე ფრინველი, ღამით კი შინ დაბრუნდნენ.

უკან დაბრუნებისასაც ისევე მზიარულად იყვნენ, როგორც სანადიროდ წასვლისას. ვესლოვსკი ხან მღეროდა, ხან იმას იგონებდა, როგორ ასიამოვნეს გლეხებმა, არაყი რომ დააღვინეს და უთხრეს, არ დაგვძრახო, იმღამინდელი თხილის, შინაყმა გოგოებისა და გლეხის ამბავიც გაიხსენა, რომელმაც ჰკითხა ვესლოვსკის, ცოლიანი ხარ თუ არაო და, როცა გაიგო უცოლო იყო, უთხრა: შენ სხვის ცოლებზე ნუ აცეცებ თვალებს, იმას ეცადე, საკუთარი გაიჩინო. ეს სიტყვები განსაკუთრებით აცინებდა ვესლოვსკის.

– საერთოდ, მე ძალიან კმაყოფილი ვარ ჩვენი მოგზაურობით. თქვენ რას იტყვით, ლევინ?

– მეც დიდად კმაყოფილი ვარ, – გულწრფელად უთხრა ლევინმა, მას განსაკუთრებით ახარებდა, რომ არათუ აღარ გრძნობდა იმ მტრულ დამოკიდებულებას ვასენკა ვესლოვსკისადმი, რომელსაც შინ განიცდიდა, არამედ პირიქით, მეგობრულად იყო განწყობილი.

XIV

მეორე დღეს, ათ საათზე, როცა ლევინმა მოიარა მთელი მეურნეობა, ვასენკას ოთახთან მივიდა და დაუკაკუნა.

– Entrez,[36] – გამოსძახა ვესლოვსკიმ, – მაჰატიეთ, მხოლოდ ახლა გავათავე ჩემი ablutions,[37] – ღიმილით უთხრა ვასენკამ, რომელიც საცვლების ამარა იდგა მის წინ.

– ნუ მომერიდებით, გეთაყვა, – ლევინი ფანჯარასთან ჩამოჯდა, – კარგად გეძინათ?

– მკვდარივით. როგორი დღეა სანადიროდ?

– თქვენ რას მიირთმევთ ხოლმე, ჩაის თუ ყავას?

– არც ერთსა და არც მეორეს. მე საუზმეს გეახლებით. მართლაც

რომ მრცხვენია, მანდილოსნები, ალბათ, დიდი ხანია ადგნენ. არა? ახლა სწორედ კარგი იქნება გასეირნება. მაჩვენეთ თქვენი ცხენები.

ლევინმა და ვესლოვსკიმ ბაღში გაისეირნეს, საჯინიბო დაათვალიერეს, ივარჯიშეს კიდევ ერთად, შემდეგ ლევინი სტუმართან ერთად შინ დაბრუნდა და სასტუმრო ოთახში შევიდა.

– მშვენივრად ვინადირეთ და შთაბეჭდილებებიც აუარებელია!
– თქვა ვესლოვსკიმ და მივიდა კიტისთან, რომელიც სამოვართან იჯდა, – რა სამწუხაროა, რომ ქალები მოკლებულნი არიან ამ სიამოვნებას!

„მერე რა, ხომ უნდა გამოელაპარაკოს ოჯახის დიასახლისს“, – თქვა თავისთვის ლევინმა. მას კვლავ რაღაც მოეჩვენა ვასენკას ღიმილში, მის გამარჯვებულ სახის გამომეტყველებაში, თუ როგორ მიმართა მან კიტის.

მარია ვლასიევნასა და სტეპან არკადიჩთან ერთად მაგიდის მეორე მხარეს მჯდარმა თავადის მეუღლემ თავისთან იხმო ლევინი და საუბარი დაუწყო კიტის მოსალოგინებლად მოსკოვში გადასვლასა და ბინის მომზადებაზე. ლევინისთვის, ისე როგორც ჯვრისწერის დროს, არასასიამოვნო იყო ყოველგვარი სამზადისი, რაც თავისი არარაობით შეურაცხყოფდა ამ დიდმნიშვნელოვან მოვლენას, ახლა კიდევ უფრო შეურაცხმყოფელი იყო სამზადისი მომავალი მშობიარობისთვის, რომლის დროსაც როგორღაც თითებზე ითვლიდნენ. იგი ყოველთვის ცდილობდა, არ მოესმინა მათი საუბარი იმის შესახებ, თუ როგორ უნდა გაეხვიათ მომავალი ბავშვი, ცდილობდა, ზურგი შეექცია და არ დაენახა რაღაც გრძელ-გრძელი არტახები, რომელთაც დაუსრულებლივ ქსოვდნენ, რაღაც ტილოს სამკუთხედები, რომელთაც დიდ მნიშვნელობას ანიჭებდა დოლი და ა.შ. ვაჟიშვილის დაბადება (იგი დარწმუნებული იყო, ვაჟიშვილი იქნებოდა), რასაც ალუთქვამდნენ და მაინც არ სჯეროდა, რადგან მეტად არაჩვეულებრივ მოვლენად თვლიდა, ეჩვენებოდა, ერთი მხრივ, ისეთ უზარმაზარ და ამიტომაც შეუძლებელ ბედნიერებად, მეორე მხრივ კი იმდენად იდუმალებით მოცულ ამბად, რომ ფიქრი იმაზე, თუ რა იქნებოდა და ამის შედეგად მზადება ამისთვის, როგორც სრულიად ჩვეულებრივი საქმისთვის, რომელიც თვით ადამიანებმა შექმნეს, ლევინს

აღმაშფოთებლად და დამამცირებლად ეჩვენებოდა.

თავადის მეუღლეს არ ესმოდა ლევინის ეს გრძნობა და მის საჩქიელს დაუფიქრებლობითა და გულგრილობით ხსნიდა, ამიტომაც მოსვენებას არ აძლევდა. იგი სტეპან არკადიჩს ბინის მოძებნას ავალეებდა და ამიტომ იხმო ლევინი.

– მე არ ვიცი, ქალბატონო, გააკეთეთ ისე, როგორც გენებოთ, – უთხრა მან.

– უნდა გადავწყვიტოთ, როდის გადახვალთ.

– მართალი გითხრათ, არ ვიცი. ვიცი, რომ მილიონობით ბავშვი იბადება უმოსკოვოდ, ექიმების გარეშე... რატომ არ...

– ჰო, თუ ასეა...

– თუმცა არა, როგორც კიტის უნდა.

– კიტისთან არ შეიძლება ამაზე ლაპარაკი. რაო, შენ გინდა, წინასწარ შევაშინო? წელს გაზაფხულზე მშობიარობას გადაწყვა ნატალია გოლიცინა, იმიტომ, რომ ბებიაქალი არ ვარგოდა.

– როგორც თქვენ მეტყვით, ისე გავაკეთებ, – მოწყენით უთხრა ლევინმა.

თავადის მეუღლემ ლაპარაკი გაუბა ლევინს, მაგრამ იგი ყურს არ უგდებდა. მართალია, თავადის მეუღლესთან ლაპარაკი გუნებას უფუჭებდა, მაგრამ ამ ლაპარაკის გამო კი არა, უფრო იმიტომ მოიღუშა, რომ არ მოსწონდა ის, რასაც სამოვართან ხედავდა.

„არა, ეს შეუძლებელია“, – ფიქრობდა იგი და დროდადრო გადახედავდა ხოლმე, როგორ გადახრილიყო კიტისაკენ ვასენკა, თავისებური ლამაზი ღიმილით რომ ესაუბრებოდა და კიტიც აწითლებული და აღელვებული უსმენდა.

რალაც იყო უკეთური ვასენკას პოზაში, მის გამოხედვაში, მის ღიმილში. ლევინი ამ რალაც უკეთურს კიტის ღიმილსა და გამოხედვაშიც კი ამჩნევდა და მას კვლავ თვალთ დაუბნელდა. გუშინდელივით ახლაც უეცრად, შეუჩერებლივ იგრძნო, როგორ დაეშვა ბედნიერების, სიმშვიდისა და ღირსების მწვერვალთან სასოწარკვეთილების, გაბოროტებისა და დამცირების უფსკრულში. ახლაც კვლავ შეზიზღდა ყველა და ყველაფერი.

– მაშ, ისე გააკეთეთ, ქალბატონო, როგორც გნებავთ, – უთხრა მან და ისევ გაიხედა კიტიისაკენ.

– მძიმეა ქუდი მონომანისა! – ხუმრობით უთხრა სტეპან არკადიჩმა, რომელმაც, ეტყობა, მარტო თავადის მეუღლესთან საუბარზე კი არა, ამ მღელვარებაზეც გადაუკრა ლევინს სიტყვა, რომელიც შეუმჩნეველი არ დარჩენია, – დღეს რა გვიან გამოხვედი, დოლი!

ყველანი ფეხზე წამოდგნენ დარია ალექსანდროვნას შესახვედრად. ვასენკაც წამოდგა და ისე, როგორც შეეფერებოდათ ახალი დროის ახალგაზრდებს, რომელთა საქციელშიც არ ჩანს განსაკუთრებული თავაზიანობა მანდილოსნისადმი, ოდნავი თავის დაკვრით მიესალმა დარია ალექსანდროვნას და ისევ სიცილით განაგრძო საუბარი კიტიისთან.

– მაშამ გამაწვალა. მთელი ღამე ცუდად ეძინა და დღეს საშინლად ჟინიანობდა, – თქვა დოლიმ.

კიტი და ვასენკა გუშინდელივით ახლაც ანასა და იმის შესახებ ლაპარაკობდნენ, თუ როგორ შეიძლება დადგეს სიყვარული საზოგადოებრივ პირობებზე მაღლა. კიტის არ სიამოვნებდა ეს საუბარი, არც საუბრის შინაარსი, არც ტონი და განსაკუთრებით ღელავდა, რადგან იცოდა, როგორ იმოქმედებდა ყოველივე მის ქმარზე, მაგრამ იმდენად გულწრფელი და უდანაშაულო იყო, რომ არ შეეძლო შეეწყვიტა ეს საუბარი, არ შეეძლო დაემალა გარეგნული სიამოვნება, რასაც, ეტყობა, ანიჭებდა ამ ყმაწვილის ყურადღება. მას უნდოდა შეეწყვიტა საუბარი, მაგრამ არ იცოდა, როგორ მოქცეულიყო. იცოდა, რომ ყოველი მისი საქციელი შეუმჩნეველი არ დარჩებოდა ქმარს და ყველაფერს ცუდად გაიგებდა. და მართლაც, როცა კიტი შეეკითხა დოლის, რა დაემართა მაშასო, და ვასენკა კი იმის მოლოდინში, თუ როდის გათავდებოდა ეს მისთვის მოსაწყენი საუბარი, გულგრილად შეჰყურებდა დოლის, ეს შეკითხვა სიყალბედ და საზიზღარ ეშმაკობად მოეჩვენა ლევინს.

– რას იტყვით, არ წავიდეთ დღეს სოკოზე? – თქვა დოლიმ.

– წავიდეთ, გეთაყვა, მეც წამოვალ, – თქვა კიტიმ და წამოწითლდა. მას უნდოდა თავაზიანობისთვის ეკითხა ვასენკასთვის, თქვენც წამოხვალთ თუ არაო, მაგრამ აღარ ჰკითხა, – სად მიდიხარ, კოსტია? – დამნაშავესავით ჰკითხა მან

ქმარს, როცა ლევინმა მტკიცე ნაბიჯით ჩაიარა მათ გვერდით.

– მემანქანე უჩემოდ ჩამოსულა და მე ჯერ არ მინახავს, – უპასუხა მან, ისე, რომ არც შეუხედავს კიტისთვის.

ლევინი ქვევით ჩავიდა, მაგრამ კაბინეტიდან გამოსვლაც ვერ მოასწრო, რომ ყური მოჰკრა ცოლის ფეხის ხმას, რომელიც გაუფრთხილებელი სისწრაფით მოდიოდა მისკენ.

– რა გინდა? – უკმეხად ჰკითხა ლევინმა, – ჩვენ არა გვცალია.

– მაპატიეთ, – მიუბრუნდა კიტი გერმანელ მემანქანეს, – რამდენიმე სიტყვა მინდა ვუთხრა ქმარს.

გერმანელმა წასვლა დააპირა, მაგრამ ლევინმა უთხრა: – ნუ წახდები.

– მატარებელი სამზე გადის? – იკითხა გერმანელმა, – არ დამაგვიანდეს.

ლევინმა არაფერი უპასუხა მას და ცოლთან ერთად თვითონ გამოვიდა გარეთ.

– აბა, რა გინდოდათ გეთქვათ? – ფრანგულად შეეკითხა ლევინი. იგი სახეში არ უყურებდა კიტის, არ უნდოდა დაენახა, მის მდგომარეობაში მყოფს, როგორ უკანკალებდა მთელი სახე და რა საცოდავი, განადგურებული ადამიანის გამომეტყველება ჰქონდა.

– მე... მე მინდა გითხრა, რომ ასე შეუძლებელია ცხოვრება, რომ ეს ტანჯვა... – ჩაილაპარაკა კიტიმ.

– ხალხი აქვე, სასადილო ოთახშია, – გაბრაზებით უთხრა ლევინმა, – სცენებს ნუ მიმართავთ.

– მაშ, აქეთ წავიდეთ!

ისინი გასასვლელ ოთახში იდგნენ. კიტის უნდოდა მეზობელ ოთახში შესულიყო, მაგრამ იქ ინგლისელი ქალი ამეცადინებდა ტანსას.

– მაშ, ბაღში ჩავიდეთ!

ბაღში წინ შემოეჩეხათ მეზაღე, რომელიც ბილიკებს წმენდდა. მაგრამ ისინი უკვე აღარ ფიქრობდნენ იმაზე, რომ მეზაღე ხედავდა კიტის ცრემლებსა და ლევინის აღელვებულ სახეს, არ

ფიქრობდნენ, რომ იმ ადამიანებს ჰგავდნენ, რომელნიც რაღაც უბედურებას გაურბიან, ჩქარი ნაბიჯით მიდიოდნენ და გრძობდნენ, რომ მათთვის საჭირო იყო განმარტოება, რათა ყველაფერი ეთქვათ, დაერწმუნებინათ ერთმანეთი, როგორმე თავი დაეღწიათ იმ წამებისთვის, რომელსაც ორივე განიცდიდა.

– ასე შეუძლებელია ცხოვრება! ეს წამებაა! მეც ვიტანჯები, შენც იტანჯები. რისთვის? – უთხრა კიტიმ, როცა ბოლოს ცაცხვების ხეივანის კუთხეში განმარტოებით მდგარ სკამამდე მიაღწიეს.

– შენ მხოლოდ ერთი რამ მითხარი: იყო თუ არა მის მოქცევაში რაღაც უწესო, უკეთური, დამამცირებელი და საშინელი? – ეუბნებოდა ლევინი და ისევ ისე მკერდთან მიტანილი მუშტებით იდგა მის წინაშე, როგორც იმ ღამეს.

– იყო, – აკანკალებული ხმით უთხრა კიტიმ, – მაგრამ, კოსტია, განა ვერ ხედავ, რომ მე დამნაშავე არა ვარ? მე დილიდანვე მინდოდა ისე დამეჭირა თავი, მაგრამ ეს ხალხი... რატომ ჩამოვიდა, რა ბედნიერები ვიყავით! – ეუბნებოდა კიტი და სულს ძლივსლა ითქვამდა ქვითინისაგან, რომელიც მთელ მის სავსე სხეულს ათრთოლებდა.

როცა ცოლ-ქმარმა გვერდით ჩაუარა განცვიფრებულ მებაღეს, მან დაინახა, რომ, მართალია, ცოლ-ქმარს არავინ მისდევდა უკან, არც არაფერი ჰქონდათ გასაქცევი და ამ სკამზედაც განსაკუთრებით სასიხარულოს ვერაფერს ნახავდნენ, ორივენი დამშვიდებული და გაბრწყინებული სახეებით ბრუნდებოდნენ შინ.

XV

ლევინმა ზევით ააცილა ცოლი და თვითონ დოლის ოთახებისაკენ გასწია. დარია ალექსანდროვნა თავის მხრივ მეტისმეტად განაწყენებული იყო დღევანდელ დღეს. იგი ოთახში მიდი-მოდიოდა და გაჯავრებით ელაპარაკებოდა კუთხეში მდგარ მტირალ გოგონას.

– ასე იდგები მთელი დღე კუთხეში, სადილადაც მარტო

ისადილებ, ვერც ერთ დედოფალას ველარ იხილავ, აღარც ახალ კაბას შეგიკერავ, – ეუბნებოდა იგი და აღარ იცოდა, როგორ დაესაჯა გოგონა.

– არა, საძაგელი ბავშვია, – მიუბრუნდა იგი ლევინს, – არ ვიცი, საიდან აქვს ასეთი საძაგელი მიდრეკილებანი?

– მაინც რა ჩაიდინა ისეთი? – საკმაოდ გულგრილად შეეკითხა ლევინი, რომელსაც თავის საქმეზე უნდოდა მოლაპარაკება და ამიტომაც ეწყინა, რომ უდროოდ დროს მოვიდა.

– ეს და გრიშა ჟოლოზე წავიდნენ და იქ... არც კი შემიძლია იმის თქმა, რაც ჩაიდინა. ათასჯერ შეგებრალება miss Elliot, ეს კი არაფერს უყურებს, უგულოა... *Figurez vous, que la petite*[38]...

და დარია ალექსანდროვნამ მაშას დანაშაული უამბო.

– ეს არაფერსაც არ ამტკიცებს. სულაც არ არის ცუდი მიდრეკილება. უბრალოდ ცელქობაა, – ამშვიდებდა ლევინი.

– შენ რაღაც უგუნებოდ ხარ! რატომ მოხვედი? – ჰკითხა დოლიმ, – რა ხდება იქ?

და ამ შეკითხვის ტონზე ლევინმა იგრძნო, რომ მისთვის იოლი იქნებოდა იმის თქმა, რაც განზრახული ჰქონდა.

– მე იქ არ ვყოფილვარ, ბაღში ვიყავი კიტისთან ერთად. ჩვენ უკვე მეორედ წავიხზუბეთ მას შემდეგ, რაც სტივა ჩამოვიდა.

დოლი ჭკვიანი, თანაგრძნობის გამომხატველი თვალებით მისჩერებოდა ლევინს.

– აბა, გულზე ხელი დაიდე და მითხარი, ჰქონდა თუ არა... კიტის კი არა, იმ ვაჟბატონს ისეთი ტონი, რომელიც არასასიამოვნო, არასასიამოვნო კი არა, საშინელი და შეურაცხმყოფელია ქმრისთვის.

– როგორ გითხრა... დადექი, დადექი კუთხეში! – მიუბრუნდა იგი მაშას, რომელმაც დედის სახეზე ოდნავ შესამჩნევი ღიმილი შენიშნა და მობრუნება დააპირა, – მაღალი საზოგადოების აზრით იგი ისე იქცეოდა, როგორც უნდა იქცეოდეს საერთოდ ყველა ახალგაზრდა. *Il fait la cour a une jeune et jolie femme*;^[39] მაღალი წრის ქმარმა კი მხოლოდ უნდა იამაყოს ამით.

– დიახ, დიახ, – პირქუშად შენიშნა ლევინმა. – შენ ხომ შენიშნე?

– მარტო მე კი არა, სტივამაც შენიშნა. ჩაის შემდეგ სტივამ პირდაპირ მითხრა, Je crois que ვესლოვსკი fait un petit brin de cour à კიტის.[40]

– ჰოდა, ძალიან კარგი. ახლა დამშვიდებული ვარ. მე მას სახლიდან გავაგდე, – უთხრა ლევინმა.

– რას ამბობ, ხომ არ გაგიჟდი? – წამოიძახა შეძრწუნებულმა დოლიმ, – რას ამბობ, კოსტია, გონს მოდი! – სიცილით უთხრა მან, – ახლა შეგიძლია წახვიდე ფანისთან, – მიუბრუნდა იგი მაშას, – არა, შენ თუ გინდა, მე ვეტყვი სტივას და წაიყვანს. ვეტყვით, რომ სტუმრებს ელოდები. საერთოდ ის ჩვენი სახლის შესაფერისი არ არის.

– არა, არა, მე თვითონ...

– შენ წაეჩხუბები...

– სულაც არა, ჩემთვის ეს დიდად სასიხარულო იქნება, – უთხრა ლევინმა, რომელსაც მართლაც სიხარულით უბრწყინავდა თვალები... – ამას კი აპატიე, დოლი! მეტს აღარ იზამს, – უთხრა ლევინმა პატარა დამნაშავეზე, რომელიც არ მიდიოდა ფანისთან, გაუბედავად იდგა დედის წინ, ქვეშევამე შეჰყურებდა და უნდოდა, როგორმე დაეჭირა დედის გამოხედვა.

დედამ შეხედა მას. გოგონამ ტირილი მორთო, თავი დედის კალთაში ჩამალა და დოლიმაც მიუალერსა მას თავისი გამხდარი, ნაზი ხელით.

„რა საერთოა ჩვენსა და იმათ შორის?“ – გაიფიქრა ლევინმა და ვესლოვსკის მოსაძებნად წავიდა.

წინკარში რომ გავიდა, ლევინმა ბრძანა, ეტლი შეებათ სადგურზე წასასვლელად.

– გუშინ რესორი გაუტყდა, – უპასუხა ლაქიამ.

– მაშ, ტარანტასი იყოს, მხოლოდ ჩქარა. სტუმარი სად არის?

– თავის ოთახში ბრძანდება.

ლევინი იმ დროს შევიდა ვასენკასთან, როცა იგი ჩემოდნიდან თავის ნივთებს ალაგებდა, ახალ რომანსებს გვერდზე აწყობდა და კრაგებს იზომებდა ცხენზე სასეირნოდ.

შეიძლება ლევინის სახეზე იხატებოდა განსაკუთრებული რაღაც, ან შეიძლება ვასენკამ იგრძნო, რომ მისი წამოწყებული ce petit brin de cour[41] შეუფერებელი იყო ამ სახლისთვის, მაგრამ ეს კი იყო, რომ იგი რამდენადმე შეაშფოთა ლევინის შემოსვლამ (რამდენადაც შეუძლია შეშფოთება მაღალი წრის ადამიანს).

– თქვენ კრაგებით ჯდებით ცხენზე?

– დიან, ეს გაცილებით მოსახერხებელია, – უთხრა ვასენკამ, თავისი მსუქანი ფეხი სკამზე შემოდო, ქვედა დუგმა შეიკრა და მხიარულად, გულკეთილად გაუღიმა ლევინს.

ვასენკა უეჭველად კარგი ახალგაზრდა იყო, ლევინს შეებრაღა იგი და, როგორც მასპინძელმა, სირცხვილი იგრძნო, როცა ვასენკას თვალებში რაღაც გაუბედაობა ამოიკითხა.

მაგიდაზე იდო ჯოხის ნატეხი, რომელიც ამ დილით ერთად გატეხეს ვარჯიშის დროს, როცა წყლით გაჟივებული ბარის[42] აწევა სცადეს. ლევინმა ხელში აიღო ჯოხი და გახლეჩილი ბოლოს მტვრევას შეუდგა, არ იცოდა, როგორ დაეწყო ლაპარაკი.

– მე მინდოდა... – და ლევინმა გაჩუმება დააპირა, მაგრამ გაახსენდა კიტი და ყველაფერი, რაც მოხდა, მტკიცედ შეხედა თვალებში ვასენკას და უთხრა, – მე ვუბრძანე, ცხენები შეაბან თქვენთვის.

– ესე იგი რა? – იკითხა გაოცებულმა ვასენკამ, – სად უნდა წავიდე?

– რკინიგზის სადგურზე, – უთხრა მოღუშულმა ლევინმა, თან ისევ ჯოხის ბოლოს აწვალებდა ხელში.

– თქვენ მიემგზავრებით, თუ მოხდა რაიმე ისეთი?

– მოხდა ის, რომ სტუმრებს ველოდები, – უთხრა ლევინმა. თან ღონიერი თითებით საჩქაროდ ამტვრევდა ჯოხის გახლეჩილ ბოლოს, – არც სტუმრებს ველოდები და არც არაფერი მომხდარა, მაგრამ მე გთხოვთ, წახვიდეთ აქედან. თქვენ შეგიძლიათ, როგორც გსურთ, ისე ახსნათ ჩემი არათავაზიანობა.

ვასენკა წელში გაიმართა.

– გთხოვთ, თქვენ ამიხსნათ... – ამაყად მიმართა მან ლევინს, როცა ბოლოს მიხვდა ყველაფერს.

– მე არ შემიძლია ახსნა, – ნელა, გარკვევით უთხრა ლევინმა, რომელიც ცდილობდა, დაემალა, როგორ უთრთოდა ყვრიმალის ძვლები, – და თქვენთვის უკეთესია, არც იკითხოთ, – და რადგან ახლეჩილი ბოლო მთლიანად აცლილი ჰქონდა ჯოხს, ლევინმა ხელი მოუჭირა მის მსხვილ ბოლოს, გადატენა და მოხერხებულად დაიჭირა ჯოხის გადანატენი, რომელიც ძირს ვარდებოდა.

ალბათ, ამ დაძაბულმა ხელებმა და კუნთებმა, რომელთაც დღეს დილით ვარჯიშის დროს თვითონ სინჯავდა ვესლოვსკი, ანთებულმა თვალებმა და აკანკალებულმა ყვრიმალის ძვლებმა სიტყვებზე უფრო მეტად დაარწმუნა იგი. ვასენკამ მხრები აიჩეჩა, მძულვარებით ჩაიცინა და თავი დახარა.

– შემიძლია თუ არა ვნახო ობლონსკი?

ამ მხრების აწევამ და ღიმილმა გააბრაზა ლევინი. „აბა, მეტი რა უნდა ქნას?“ – გაიფიქრა მან.

– ახლავე მე თვითონ გამოვგზავნი თქვენთან.

– ეს რა უაზრობაა! – ამბობდა სტეპან არკადიჩი, რომელმაც მეგობრისაგან შეიტყო, რომ სახლიდან აგდებდნენ. მან მოძებნა ლევინი, რომელიც ბაღში დასეირნობდა სტუმრის წასვლის მოლოდინში.

– Mais c'est ridicule![43] რა ბუზმა გიკბინა? Mais c'est du dernier ridicule![44] რა მოგეჩვენა, თუ ახალგაზრდა კაცი...

მაგრამ ის ადგილი, სადაც ბუზმა უკბინა, ეტყობა, კიდევ სტკიოდა ლევინს, რადგან, როცა სტეპან არკადიჩი შეეცადა ახსნას, ლევინი ისევ გაფითრდა და საჩქაროდ გააწყვეტინა ლაპარაკი: – გეთაყვა, ნუ დამიწყებ მიზეზების ახსნას! მე სხვაგვარად არ შემიძლია. ძალიან მრცხვენია შენიც და მისიც. მაგრამ მისთვის, მგონი, დიდი უბედურება არ იქნება აქედან წასვლა, ჩემთვის და ჩემი ცოლისთვის კი მეტად არასასიამოვნოა მისი აქ ყოფნა.

– მაგრამ ეს შეურაცხმყოფელია მისთვის. Et puis c'est ridicule.[45]

– ჩემთვის ეს შეურაცხმყოფელიც არის და მტანჯველიც! სრულიად უდანაშაულო ვარ და არ უნდა დავიტანჯო!

– ამას კი არ ველოდი შენგან. On peut être jaloux mais à ce point, c'est

du dernier ridicule.[46]

ლევინი სასწრაფოდ მოტრიალდა, ხეივანში შევიდა და ისევ ბოლთის ცემა განაგრძო. მალე მან გაიგონა ტარანტასის ხმაური და ხეებს იქით თვალი მოჰკრა, როგორ იჯდა თივაზე (საუბედუროდ ტარანტასს დასაჯდომი სკამი არ ჰქონდა) ვასენკა თავისი შოტლანდიური ქუდით და როგორ ჯაყჯაყით გაიარა ხეივანი.

„ეს რაღა ამბავია?“ – გაიფიქრა ლევინმა, როცა სახლიდან მსახური გამოიქცა და შეაჩერა ტარანტასი. ეს მემანქანე იყო, რომელიც მთლად გადაავიწყდა ლევინს. მემანქანე ებოდინებოდა ვასენკას და თან რაღაცას ეუბნებოდა; მერე ისიც აფოფხდა ტარანტასზე და ორივენი ერთად წავიდნენ.

სტეპან არკადიჩი და თავადის მეუღლე აღშფოთებულნი იყვნენ ლევინის საქციელით. თვითონ ლევინიც გრძნობდა, რომ არამცთუ მეტისმეტად ridicule,[47] არამედ ყოველმხრივ დამნაშავე და შერცხვენილი იყო, მაგრამ, როცა გაახსენდებოდა, რა ტანჯვა გადაიტანეს იმან და მისმა ცოლმა ამის გამო და როცა ეკითხებოდა თავის თავს, სხვა დროს როგორ მოიქცეოდით, გრძნობდა, რომ მაშინაც ისევე მოიქცეოდა.

მიუხედავად ყოველივე ამისა, დღის ბოლოს ყველანი, გარდა თავადის მეუღლესი, რომელსაც ვერ ეპატიებინა ლევინისთვის ასეთი საქციელი, განსაკუთრებით მხიარულად გრძნობდნენ თავს, თითქოს დასჯილი ბავშვები არიან, ანდა უფროსები მძიმე ოფიციალური სტუმრობის შემდეგ, საღამოს, როცა თავადის მეუღლე იქ აღარ იყო, ისე ლაპარაკობდნენ ვასენკას გაგდებაზე, როგორც დიდი ხნის წინ მომხდარ ამბავზე. და დოლი, რომელსაც მამისაგან გამოყოლილი ჰქონდა უნარი, სასაცილოდ ეამბა ყველაფერი, სიცილით კლავდა ვარენკას, როცა მესამედ თუ მეოთხედ, ყოველთვის ახალ-ახალი იუმორისტული დამატებებით უყვებოდა, როგორ იკეთებდა იგი ახალ ბაფთებს სტუმრის გულის მოსაგებად და ის იყო აპირებდა სასტუმროში გამოსვლას, რომ უეცრად დანჯღრეული ეტლის ხმაური შემოესმა. და მერე ვინ იჯდა ამ ეტლში? თივაზე იჯდა თვით ვასენკა თავისი შოტლანდიური ქუდით, რომანსებითა და კრავებით.

– კარეტა მაინც შეგება! არა, მერე კი გავიგონე, მოიცადეთო! ვიფიქრე, იქნებ შეიბრალებს-მეთქი, ერთიც ვნახოთ და, მიუსვეს

გვერდზე სქელ-სქელი გერმანელი და წაიყვანეს... ასე ამაოდ ჩამიარა ჩემმა ბავთებმა!..

XVI

დარია ალექსანდროვნამ აღასრულა თავისი განზრახვა და გაემგზავრა ანასთან. ძალიან არ უნდოდა ეწყენინებინა დისტვის და უსიამოვნება მიეყენებინა მისი ქმრისთვის. მისთვის გასაგები იყო, რა სამართლიანად იქცეოდნენ ლევინები, როცა არ სურდათ რაიმე ურთიერთობა ჰქონოდათ ვრონსკისთან; მაგრამ თავის მოვალეობად მიაჩნდა, წასულიყო ანასთან და ამით ეჩვენებინა, რომ მართალია, ანას მდგომარეობა შეიცვალა, მაგრამ დოლის გრძნობა ანასადმი მაინც უცვლელი დარჩა.

მისი მგზავრობა დამოკიდებული რომ არ ყოფილიყო ლევინებზე, დარია ალექსანდროვნამ სოფელში გაგზავნა კაცი ცხენების დასაქირავებლად, მაგრამ, როცა ეს ამბავი ლევინმა შეიტყო, საყვედური უთხრა დოლის: – რატომ ფიქრობ, რომ არ მსიამოვნებს შენი იქ წასვლა? თუნდაც არ მსიამოვნებდეს, კიდევ უფრო საწყენი იქნება, თუ ჩემი ცხენებით არ წახვალ, – უთხრა მან, – შენ ერთხელაც არ გითქვამს, რომ მართლაც აპირებდი წასვლას. სოფელში ცხენების დაქირავება, ჯერ ერთი, არასასიამოვნოა ჩემთვის და რაც მთავარია, ისინი შეგპირდებიან, მაგრამ არ წაგიყვანენ. მე ცხენები მყავს და თუ არ გინდა, მაწყენინო, ჩემი ცხენები წაიყვანე.

დარია ალექსანდროვნაც უნდა დათანხმებულიყო და დანიშნულ დღეს ლევინმა გაამზადა ცოლისდისტვის ოთხი ცხენი და ოთხიც მარქაფა, – ზოგი საჯდომი და ზოგი მუშა ცხენი, მეტისმეტად ულაზათო, მაგრამ ისეთი ცხენები, რომელთაც შეეძლოთ ერთ დღეში ჩაეყვანათ დარია ალექსანდროვნა. ახლა, როცა ცხენები საჭირო იყო თავადის მეუღლისა და ბებიქალის გასამგზავრებლად, ლევინისთვის ძნელი იყო მისი გაშვება, მაგრამ სტუმართმოყვარეობა ნებას არ აძლევდა დარია ალექსანდროვნას სხვაგან დაექირავებინა ცხენები, გარდა ამისა, იცოდა, რომ ოცი მანეთი, რომელსაც ამ

გამგზავრებისთვის სთხოვდნენ, მნიშვნელოვანი თანხა იყო დარია ალექსანდროვნასთვის; ფულის საქმე კი მეტად ცუდად ჰქონდა დარია ალექსანდროვნას, რასაც ლევინები ისე განიცდიდნენ, როგორც საკუთარ ნაკლოვანებას.

ლევინის რჩევით დარია ალექსანდროვნა ჯერ კიდევ გათენებამდე გაუდგა გზას. გზა კარგი იყო, ეტლი მშვიდად მიდიოდა, ცხენები მხიარულად გარბოდნენ და კოფოზეც მეეტლის გარდა იჯდა კანტორის მუშაკი, რომელიც ყოველი შემთხვევისთვის ლაქის მაგივრად გააყოლა ლევინმა. დარია ალექსანდროვნამ ჩათვლიმა და როცა გამოეღვიძა, უკვე მისულიყვნენ ფუნდუკში, სადაც ცხენები უნდა გამოეცვალათ.

დარია ალექსანდროვნამაც დალია ჩაი სწორედ იმ მდიდარ გლეხთან, რომელთანაც გაჩერდა ლევინი სვიაჟსკისთან გამგზავრებისას, გამოელაპარაკა დედაკაცებს ბავშვების შესახებ და მოხუცს გრაფ ვრონსკის ამბავი გამოჰკითხა, რომელსაც იგი ძლიერ აქებდა, და ათი საათისთვის ისევ განაგრძო გზა. შინ ბავშვებზე ზრუნვის გამო არასოდეს ჰქონია ფიქრის დრო. სამაგიეროდ, ახლა, ამ ოთხსაათიანი მგზავრობის დროს, აქამდე ჩაკეტილი აზრები ერთად აერივნენ თავში და იგი ჩაუფიქრდა მთელ თავის ცხოვრებას, ისე, როგორც წინათ არასოდეს ჩაფიქრებია, ყოველი მხრიდან განსაჯა იგი. დოლის თვითონვე ეუცნაურებოდა საკუთარი აზრები. ჯერ ბავშვებზე ფიქრობდა, რომლებზეც ზრუნვა თავადის მეუღლემ და უფრო კიტიმ იკისრა (მას კიტის იმედი უფრო ჰქონდა) და რომელთა გამო მაინც წუხდა დარია ალექსანდროვნა. „ვაითუ მაშამ ისევ დაიწყოს ცელქობა, გრიშას ცხენმა არ მიარტყას წიხლი, ლილის უფრო მეტად არ აეშალოს კუჭი“. შემდეგ აწმყოზე ფიქრი უახლოეს მომავალზე ფიქრმა შეცვალა. ახლა იმაზე დაიწყო ფიქრი, რომ ამ ზამთრისთვის მოსკოვში ახალი ბინა უნდა დაექირავებინა, გამოეცვალა ავეჯი სასტუმრო ოთახში და უფროსი გოგონასთვის ქურჭი შეეკერა. შემდეგ უფრო შორეული მომავლის საკითხები წამოიჭრა: თუ როგორ გამოიყვანდა ბავშვებს საზოგადოებაში. „გოგონებს კიდევ არა უშავთ რა, – ფიქრობდა იგი, – მაგრამ ვაჟებს?“

„კარგია, რომ ახლა მე ვამეცადინებ გრიშას, მაგრამ ეს მხოლოდ იმიტომ, რომ თავისუფალი ვარ, შვილოსნობა აღარ მაწუხებს. სტივას იმედი, რა თქმა უნდა, არ უნდა მქონდეს. ისევ კეთილი ადამიანების შემწეობით თუ გამოვიყვან მათ საზოგადოებაში.

მაგრამ თუ ისევ დამეწყო შვილოსნობა“... და ახლა იმ აზრმა გაუელვა თავში, თუ რა უსამართლოდ არის ნათქვამი: ღმერთმა დასწყევლა დედაკაცი, წამებით შობე შვილებიო. „შობა კიდევ არაფერია, მაგრამ ორსულობა, აი, რა არის სატანჯველი“, – გაიფიქრა დოლიმ და გაახსენდა უკანასკნელი ფეხმძიმობა, მერე ამ ბავშვის სიკვდილი, გაახსენდა ყმაწვილ ქალთან საუბარი ფუნდუკში. როცა დარია ალექსანდროვნამ ჰკითხა, გყავს თუ არა შვილებიო, ახალგაზრდა ლამაზმა ქალმა კი მზიარულად უპასუხა: – მყავდა ერთი გოგო, მაგრამ ღმერთმა წამართვა, დიდმარხვაში დავასაფლავეთ.

– მერე, ძალიან გებრალება? – ჰკითხა დარია ალექსანდროვნამ.

– შესაბრალისი რა აქვს? მოხუც მამამთილს ისედაც ბევრი შვილიშვილი ჰყავს. წვალეების მეტი არაფერია. არც მუშაობას დაგაცლის, არც არაფერს. ხელ-ფეხს გიბორკავს.

მიუხედავად იმ ახალგაზრდა ქალის სათნო გამომეტყველებისა, ეს პასუხი საძაგლობად ეჩვენა დარია ალექსანდროვნას, მაგრამ ახლა უნებურად გაახსენდა ეს სიტყვები. ამ ცინიკურ სიტყვებში სიმართლის ნატამალიც ერია.

„საერთოდ, – გაიფიქრა დარია ალექსანდროვნამ, როცა ამ თხუთმეტი წლის განმავლობაში თავის ცოლქმრულ ცხოვრებას ჩაუფიქრდა, – ორსულობა, გულისრევა, გონების დაჩლოუნება, გულგრილობა ყველაფრისადმი და, საერთოდ, ყველაფერი საძაგლობაა. კიტი ახალგაზრდა, მშვენიერი კიტიც კი ასე დაუშნოვდა. მე კი ორსულობის დროს ვიცი, რომ საძაგელი ვხდები. მშობიარობა, ტანჯვა, ის აუტანელი ტანჯვა, ის უკანასკნელი წუთი... შემდეგ ძუძუს წოვება, უძილოდ გატარებული ღამეები და აუტანელი ტკივილი“...

დარია ალექსანდროვნას მართოდენ იმის გახსენებაზეც კი გააკანკალა, თუ როგორ სტკიოდა დამსკდარი ძუძუსთავები, რაც თითქმის ყველა ბავშვზე ემართებოდა. „შემდეგ ბავშვების ავადმყოფობა, ეს მუდმივი შიში; მათი აღზრდა, ცუდი მიდრეკილებანი (მას გაახსენდა პატარა მამას დანაშაული ჟოლოს გამო), მათი სწავლა, ლათინური ენა – ყოველივე ეს იმდენად მძიმეა და გაუგებარი, და ყველაზე უფრო საშინელია ამ ბავშვების სიკვდილი“. და კვლავ თვალწინ წარმოუდგა ხუნაგით გარდაცვლილი უკანასკნელი ძუძუთა ვაჟის სიკვდილი, რომლის საშინელი მოგონებაც მარადჟამს

ტანჯავდა დედის გულს, გაიხსენა მისი დაკრძალვა, როგორ გულგრილად შეჰყურებდა ყველა ამ პაწაწინა ვარდისფერ კუბოს და რაოდენ გულისწუხილს განიცდიდა თვითონ, როცა უცქეროდა ამ გაფითრებულ შუბლს, ხუჭუჭთმიან საფეთქლებს და ოდნავ გაღებულ პატარა პირს, რომელზეც გაოცება ეხატებოდა იმ წუთში, როცა ახურავდნენ კუბოს ვარდისფერ თავსახურს, რომელსაც სირმიანი ჯვარი ჰქონდა გაკეთებული.

„და მერე რა საჭიროა ყოველივე ეს? რა გამოვა აქედან? ის, რომ მე, რომელსაც არც ერთი წუთი მოსვენება არა მაქვს, ხან ფეხმძიმედ ვარ, ხან ძუძუთა ბავშვი მყავს, ყოველთვის გულმოსული და მობუზღუნე, თვით გატანჯული და სხვების გამტანჯველი, ქმრისაგან შეძულებული, ასე გავატარებ ჩემს ცხოვრებას და გაიზრდებიან უბედური, ცუდად აღზრდილი, ლატაკი ბავშვები. ახლაც, ეს ზაფხული ლევინებთან რომ არ გაგვეტარებინა, არ ვიცი, როგორ ვიქნებოდით. თუმცა, კოსტია და კიტი იმდენად თავაზიანები არიან, რომ ამას ვერც კი ვამჩნევთ; მაგრამ ეს ხომ ასე ვერ გაგრძელდება. მათაც გაუჩნდებათ შვილები და ვეღარც ისინი დაგვეხმარებიან; ახლაც შევიწროებულნი არიან ჩვენგან. აბა, რით შეუძლია დახმარება მამას, რომელსაც თითქმის აღარაფერი დაუტოვებია თავისთვის? ასე რომ, ბავშვების გამოყვანა საზოგადოებაში მე თვითონ არ შემეძლია, თუ არა სხვების შემწეობით და თავის დამცირებით. ესეც იმ საუკეთესო შემთხვევაში, თუ ბავშვები აღარ დამეხოცებიან და როგორმე გავზრდი მათ. უკეთეს შემთხვევაში არამზადები მაინც არ გამოვლენ. აი, ყველაფერი, რაც შემეძლია ვინატრო და ყოველივე ამისთვის უნდა გადავიტანო ამდენი ტანჯვა და შრომა... მთელი ჩემი ცხოვრება დაღუპულია!“ და ისევ გაახსენდა იმ ახალგაზრდა ქალის ნათქვამი და ისევ საძაგლად ეჩვენა მისი სიტყვები, მაგრამ არ შეეძლო, არ ეღიარებინა, რომ ამ სიტყვებში უხეში სიმართლის ნატამალიც ერია.

– რაო, მიხაილა, კიდევ შორს არის? – ჰკითხა დარია ალექსანდროვნამ კანტორის მუშაკს, რათა თავიდან მოეშორებინა ეს საშინელი ფიქრები.

– ამბობენ, ამ სოფლიდან შვიდი ვერსიაო.

ეტლი სოფლის შარაგზიდან ხიდზე გადადიოდა. ხიდზე მხიარული ლაპარაკითა და ხუმრობა-სიცლით მიდიოდნენ

დედაკაცები, რომელთაც დაწნული კალათები ეკიდათ მხრებზე. დედაკაცები შეჩერდნენ და ცნობისმოყვარეობით შეათვალაირეს ეტლი. მისკენ მიმართული სახეები ყველა ჯანმრთელი და მხიარული ეჩვენა დარია ალექსანდროვნას, თითქოს ახლებდნენ ამ თავისი ცხოვრების სიხარულით. „ყველა ცხოვრობს, ყველა ტკბება ამ ცხოვრებით, – ისევ განაგრძო ფიქრი დარია ალექსანდროვნამ, როცა დედაკაცები თვალს მიეფარნენ. ეტლი მთაზე ავიდა, ისევ ჩორთით გასწიეს ცხენებმა და ძველმა ეტლმა სასიამოვნო რწევა იწყო რბილ რესორებზე, – მე კი ციხიდან გამოშვებულივით მხოლოდ ახლა, ერთი წუთით მოვედი გონს, როცა თავი დავაღწიე იმ სამყაროს, რომელიც მკლავს თავისი საზრუნავებით. ყველა ცხოვრობს: ეს დედაკაცებიც, ჩემი და ნატალიც, ვარენკაც, ანაც, რომელთანაც მივდივარ ახლა, მხოლოდ მე კი არა“.

„ისინი კი თავს ესხმიან ანას. რისთვის? განა მე იმაზე უკეთესი ვარ? მე ქმარი მაინც მყავს, რომელიც მიყვარს. ისე არ მიყვარს, როგორც მეწადა სიყვარული, მაგრამ მაინც მიყვარს, ანას კი არ უყვარდა თავისი ქმარი. აბა, რაშია დამნაშავე? მასაც უნდა ცხოვრება. ეს ჩვენ ღმერთმა მოგვანიჭა. ადვილი შესაძლებელია, მეც ასევე მოვქცეულიყავი და ახლაც არ ვიცი, კარგად მოვიქეცი თუ არა, როცა დავუჯერე ანას იმ საშინელ დროს, მოსკოვში რომ ჩამოვიდა ჩემთან. მე მაშინ უნდა მიმეტოვებინა ქმარი და თავიდან დამეწყო ცხოვრება. მაშინ შემეძლო შემეყვარებინა ვინმე და სხვასაც შევყვარებოდი ნამდვილი სიყვარულით. ახლა კი განა ეს უკეთესია? მე მას ჰატივს არ ვცემ. ის საჭიროა ჩემთვის, – ფიქრობდა დოლი ქმარზე, – და ამიტომაც ვითმენ. განა ეს უკეთესია? მაშინ კიდევ შეიძლებოდა მოვწონებოდი ვინმეს – კიდევ შერჩენილი მქონდა სილამაზე“, – განაგრძო ფიქრი დარია ალექსანდროვნამ და სარკეში ჩახედვა მოუნდა, ჩანთაში ჰქონდა საგზაო სარკე და უნდოდა ამოეღო, მაგრამ, როცა შეხედა მეეტლისა და კოფოზე მოქანავე კანტორის მუშაკის ზურგებს, იგრძნო, რომელიმე მათგანმა უკან რომ მოიხედოს, შევრცხვებიო, და სარკე აღარ ამოუღია.

მაგრამ სარკეში ჩაუხედავად იცოდა, რომ ახლაც არ იყო გვიან და გაახსენდა სერგეი ივანოვიჩი, რომელიც განსაკუთრებულ თავაზიანობას იჩენდა მის მიმართ, გაახსენდა სტივას მეგობარი, კეთილი ტუროვცინი, რომელიც მასთან ერთად უვლიდა ბავშვებს ქუნთარუშის დროს და უყვარდა დოლი. და იყო კიდევ ერთი, სრულიად ყმაწვილი კაცი, რომელიც, როგორც

ხუმრობით ეუბნებოდა ქმარი, ფიქრობდა, დოლი დებში ყველაზე უფრო ლამაზიაო. და დარია ალექსანდროვნამ წარმოიდგინა ყველაზე უფრო ვნებიანი და შეუძლებელი რომანები: „ანა ძალიან კარგად მოიქცა და მე არასოდეს გავკიცხავ მას. იგი ბედნიერია, ბედნიერებას ანიჭებს სხვასაც და ჩემსავით არ არის დავიწყებული. როგორც ყოველთვის, ალბათ, ახლაც ისეთივე ნორჩი, ჭკვიანი და ყველაფრისთვის გულგახსნილია“, – ფიქრობდა დარია ალექსანდროვნა და ეშმაკური ღიმილი უთრთოლებდა ბაგეს, განსაკუთრებით მაშინ, როცა ანას რომანზე ფიქრობდა და ამის პარალელურად წარმოიდგენდა თავის ასეთივე რომანს ვინმე მამაკაცთან, რომელიც შეიყვარებდა მას. ისიც ანასავით ყველაფერში გამოუტყდება ქმარს. და იმის გაფიქრებაზე როგორ დაიბნეოდა, როგორ განცვიფრდებოდა სტეპან არკადიჩი, ღიმილს ველარ იკავებდა.

ამგვარი ოცნებებით დარია ალექსანდროვნა უკვე მიუახლოვდა მთავარი გზიდან გადასახვევს, რომელიც ვოზდვიჟენსკოეში მიდიოდა.

XVII

მეეტლემ ეტლი შეაჩერა და გაიხედა მარჯვნივ, ჭვავის ყანისკენ, სადაც ფორანთან გლეხები ისხდნენ. კანტორის მუშაკმა ჯერ გადმოხტომა სცადა, მაგრამ შემდეგ გადაიფიქრა, ბრძანების კილოთი გასძახა ერთ გლეხს და ხელის დაქნევით მოიხმო. სიარულის დროს მქროლავი ნიავი ჩადგა; გაოფლილი ცხენები გაბრაზებით იგერიებდნენ შემოხვეულ ბუზანკალს. მიწყდა ლითონის წკრიალის ხმა, რომელიც ისმოდა ფორანთან ცელების ლესვისას. ერთი გლეხთაგანი ფეხზე წამოდგა და ეტლისაკენ გამოემართა.

– ნეტავ რას მოზოზინებ! – გაბრაზებით დაუყვირა კანტორის მუშაკმა გლეხს, რომელიც ფრთხილად ადგამდა შიშველ ფეხებს გაუტკეპნავი გზის ხმელ კოლბოხებზე, – მოდი, რაღა!

თმახუჭუჭა მოხუცმა, რომელსაც თავზე ნორჩი ლაფანი წაეკრა

და კუზიანი ბეჭები ოფლისაგან ჰქონდა ჩაშავებული, ნაბიჯს მოუჩქარა. ეტლთან მივიდა და მზით გალანჯული ხელი ეტლის ფრთას ჩასჭიდა.

– ვოზდვიჟენსკოეში მიბრძანდებით, ბატონის სასახლეში? გრაფთან ხომ? – გაიმეორა მან, – აი, მოსახვევს გაივლი, მერე მარცხნივ გაუხვევ. პირდაპირ პრიშპექტით ზედ მიადგები. თქვენ ვინ გნებავთ? თვითონ გრაფი, ხომ?

– მერე და შინ არიან ისინი, ჩემო კარგო? – გაურკვევლად ჰკითხა დოლიმ, რადგან არ იცოდა, თუნდაც ამ გლეხისთვისაც კი როგორ ეკითხა ანა.

– შინ უნდა ბრძანდებოდნენ, – უპასუხა გლეხმა, მტვრიან გზაზე შიშველი ფეხი მოინაცვლა და ზედ ხუთივე თითიანად ტერფის მკაფიო კვალი დატოვა, – შინ უნდა ბრძანდებოდნენ, – ისევ გაიმეორა მოხუცმა, რომელსაც, ეტყობა, საუბრის გაბმა უნდოდა, – გუშინ კიდევ ეწვივნენ სტუმრები. სტუმრები ბლომად ჰყავთ... რა გინდა? – მიუბრუნდა იგი ახალგაზრდას, რომელიც ფორნიდან რაღაცას ეძახდა, – ჰო, კარგი, წელან ყველამ აქ ჩაიარა ცხენებით, სამკალის სანახავად იყვნენ. ახლა შინ იქნებიან, თქვენ სადაურები იქნებით?

– ჩვენ შორიდანა ვართ, – უთხრა მეეტლემ და კოფოზე აფორთხდა, – მაშ, შორს აღარ არის?

– გეუბნები, აქვეა-მეთქი, გახვალ თუ არა... – ეუბნებოდა გლეხი და თან ეტლის ფრთაზე ხელს ათამაშებდა.

ერთი ჯან-ლონით სავსე, ჩასკვნილი ახალგაზრდაც მიუახლოვდა ეტლს.

– სამუშაო ხომ არაფერი გაქვთ? – იკითხა მან.

– არა, გეთაყვა!

– მაშ, ასე, როგორც გითხარი, მარცხნივ გაუხვევ და პირდაპირ ზედ მიადგები, – ეუბნებოდა გლეხი, ეტყობა, კიდევ უნდოდა ლაპარაკის გაბმა და უხალისოდ უშვებდა მგზავრებს.

ეტლი დაიძრა, მაგრამ როგორც კი მოუხვიეს, მაშინვე უკნიდან ყვირილი შემოესმათ.

– შეჩერდი! ჰეი, ჩემო კეთილო! შეჩერდი! – ყვიროდა ორივე ერთად.

მეეტლე შეჩერდა.

– აგერ თვითონაც მობრძანდებიან! – დაუყვირა გლენმა, – ხედავ, რამდენი არიან! – ჩაილაპარაკა მან და დაანახვა გზაზე მომავალი ოთხი ცხენოსანი და ორიც შარაბანში მჯდომი.

ესენი იყვნენ ვრონსკი ჟოკეით, ცხენზე მჯდომი ანა და ვესლოვსკი, შარაბანში კი თავადის ქალი ვარვარა და სვიაჟსკი ისხდნენ. ყველანი სასეირნოდ, ახალმოტანილი სამკალი მანქანის სანახავად იყვნენ წამოსული.

ეტლი რომ შეჩერდა, ცხენოსნებმაც ნაბიჯით წამოიყვანეს ცხენები. ყველაზე წინ ანა მოდიოდა. გვერდით ვესლოვსკი მოჰყვებოდა. ანას ნელი ნაბიჯით მოჰყავდა დაბალი, კუნთმაგარი, ფაფარშეკრეჭილი, მოკლეკუდიანი ინგლისური ფაშატი. მისმა ლამაზმა თავმა, მაღალი ქუდიდან ჩამოშლილმა შავმა თმამ, სავსე მხრებმა, წერწეტა წელმა, შავმა საცხენოსნო კაბამ და მთლიანად მისმა დამშვიდებულმა, მოხდენილმა ცხენოსნობამ განაცვიფრა დოლი.

პირველად დოლის უწესოდ ეჩვენა ანას ცხენოსნობა. მანდილოსნის ცხენზე ჯდომა დარია ალექსანდროვნას წარმოდგენით ისეთი ახალგაზრდული, ქარაფშუტული კეკლუცობა იყო, რომელიც, მისი აზრით, სულ არ შეეფერებოდა ანას მდგომარეობას; მაგრამ ახლოდან რომ შეათვალიერა, მაშინვე შეურიგდა ამას. მიუხედავად ელეგანტურობისა, ანას პოზაშიც, ჩაცმულობაშიც, მიხრა-მოხრაშიც ისეთი უბრალოება, სიმშვიდე და ღირსება იხატებოდა, რომ არაფერი არ შეიძლებოდა ყოფილიყო ამაზე ბუნებრივი.

ანას გვერდით კავალერიის ფიცხი ლურჯა ცხენით მოდიოდა ვასენკა ვესლოვსკი; მსუქანი ფეხები წინ წამოეწყო და, ეტყობოდა, ტკბებოდა საკუთარი თავით, ისევ ის ფრიალალენტებიანი ქუდი ეხურა და დარია ალექსანდროვნამ მხიარული ღიმილი ველარ შეიკავა, როცა შეიცნო იგი. მათ უკან მოდიოდა ვრონსკი. იგი წმინდა სისხლის ქურანა ცხენზე იჯდა, რომელიც, ეტყობა, ჭენებით გახურებულიყო და ახლა აღვირით აოკებდა.

უკან მოჰყვებოდათ ტანმორჩილი მხედარი ჟოკეის ტანისამოსით. სვიაჟსკი და თავადის ქალი ახალ შარაბანში შებმული ვეება შავრა ბედაურით ფეხდაფეხ მოსდევდნენ ცხენოსნებს.

უცებ ანას სიხარულის ღიმილმა გაუბრწყინა სახე, როცა ამ ძველი ეტლის კუთხეში მიყუჟულ ქალში დოლი შეიცნო. რაღაც წამოიძახა, უნაგირზე შეირხა და ცხენი გამოაჭენა. ეტლს რომ მიუახლოვდა, დაუხმარებლად ჩამოხტა ცხენიდან, საცხენოსნო კაბა ხელით აიკრიფა და დოლისკენ გაიქცა.

– ასეც ვიცოდი და ვერც ვბედავდი ამის ფიქრს, როგორ მიხარია! შენ ვერც წარმოიდგენ ჩემს სიხარულს! – ეუბნებოდა ანა, ხან გადაეხვეოდა და კოცნიდა დოლის, ხან ისევ მოსცილდებოდა და ღიმილით შეჰყურებდა.

– რა სასიხარულოა, ალექსეი! – დაიძახა ანამ და მიიხედა ვრონსკისაკენ, რომელიც ცხენიდან ჩამომხტარიყო და მათკენ მოდიოდა.

ვრონსკიმ ნაცრისფერი, მაღალი ქუდი მოიხადა და დოლისთან მივიდა.

– არ დაგვიჯერებთ, როგორ გაგვახარა თქვენმა ჩამოსვლამ! – განსაკუთრებული მნიშვნელობით წარმოთქვა მან ეს სიტყვები, გაუღიმა და მაგარი, თეთრი კბილები გამოაჩინა.

ვასენკა ვესლოვსკი არ ჩამომხტარა, ქუდი მოიხადა და ლენტების მხიარული ფრიალით მიესალმა სტუმარს.

– ეს თავადის ქალი ვარვარაა, – უპასუხა ანამ დოლის შემკითხველ მზერაზე, როცა შარაბანი მიუახლოვდათ.

– ა! – თქვა დარია ალექსანდროვნამ და სახეზე მისდა უნებურად უკმაყოფილება გამოეხატა.

თავადის ქალი ვარვარა მისი ქმრის მამიდა იყო. დოლი დიდი ხანია იცნობდა მას და პატივს არ სცემდა. იცოდა, რომ თავადის ქალმა ვარვარამ მთელი თავისი ცხოვრება ასე, მდიდარ ნათესავებთან მესუფრეობაში გაატარა; მაგრამ ის ამბავი, რომ ახლა ვრონსკისთან, მისთვის სრულიად უცხო კაცთან, ცხოვრობდა, შეურაცხყოფდა დოლისაც, რადგან იგი მისი ქმრის ნათესავი იყო. ანას შეუნიშნავი არ დარჩენია დოლის სახის გამომეტყველება, დაიბნა და წამოწითლდა, საცხენოსნო კაბა ხელიდან გაუშვა და ფეხით წამოედო კაბას.

დარია ალექსანდროვნა გაჩერებულ შარაბანთან მივიდა და ცივად მიესალმა თავადის ქალ ვარვარას. სვიაჟსკიც ნაცნობი იყო. როგორ არის ჩემი უცნაური მეგობარი თავისი ახალგაზრდა

მეუღლითო, ჰკითხა მან დოლის, და როცა თვალი შეავლო უტოლოფარდო ცხენებს და დაკერებულფრთებიან ეტლს, მანდილოსნებს შარბანით წასვლა შესთავაზა.

– ცხენი ჭკვიანია და თავადის ასულიც მშვენივრად მართავს, – თქვა მან, – მე კი ამ ვეჭიკულით წავალ.

– არა, ისევ ისე მოეწყვეთ, როგორც იყავით, – უთხრა ანამ, რომელიც სწორედ ამ დროს მიუახლოვდა მათ, – ჩვენ ამ ეტლით წამოვალთ! – მან ხელი გამოსდო დოლის და წაიყვანა.

დარია ალექსანდროვნა განცვიფრებული შეჰყურებდა ამ ელეგანტურ ეკიპაჟს, რომლის მსგავსი ჯერ არ ენახა, ამ მშვენიერ ცხენებს, გარსშემოხვეულ ელეგანტურ, გაბრწყინებულ სახეებს. მაგრამ ყველაზე მეტად კი ის აკვირვებდა, თუ როგორ გამოცვლილიყო მისთვის ნაცნობი და საყვარელი ანა. სხვა, ნაკლებად ყურადღებიანი ქალი, რომელიც წინათ არ იცნობდა ანას, და რაც მთავარია, ვისი გონებაც არ შეუთრთოლებია იმ აზრებს, რასაც დარია ალექსანდროვნა მგზავრობის დროს ფიქრობდა, განსაკუთრებულს ვერაფერს შენიშნავდა მას. ახლა კი დოლი განაცვიფრა იმ წარმავალმა სილამაზემ, რომელიც მხოლოდ სიყვარულის წუთებში აქვთ ხოლმე ქალებს და რომელსაც ახლა ანას სახეზე ხედავდა. ყველაფერი მის სახეზე: გამოკვეთილი ფოსოები ლოყებსა და ნიკაპზე, ბაგეთა წყობა, ღიმილი, რომელიც თითქოს დაფრინავდა მისი სახის ირგვლივ, თვალთა ელვარება, მოძრაობის სინარნარე და სისწრაფე, ბგერათა სიუხვე ხმაში, მანერაც კი, როცა მან ვითომ გაბრაზებით, მაგრამ ამავე დროს ალერსით უპასუხა ვესლოვსკის თხოვნას, ნება მომეცით, შევჯდე თქვენს ფაშატზე და მარჯვენა ფეხით ჩორთი ვასწავლოო, – ყველაფერი განსაკუთრებით მომხიბვლელი იყო; თვით ანამაც თითქოს იცოდა ეს და ხარობდა ამით.

როცა ორივე მანდილოსანი ეტლში ჩაჯდა, მოულოდნელად ორივემ შეშფოთება იგრძნო. ანა დოლის დაკვირვებულმა, კითხვით აღსავსე გამომეტყველებამ შეაკრთო. დოლის კი, როცა სვიაჟსკიმ მის ეტლს ვეგიკული უწოდა, უნებურად სირცხვილი შემოენთო ამ ჭუჭყიანი ძველი ეტლის გამო, როცა ანა მასთან ერთად ჩაჯდა. მეეტლე ფილიპი და კანტორის მუშაკი თავისი შეკრთომის დასაფარავად დაფაცურდნენ, მანდილოსნებს ეტლში ჩასხდომა უშველეს. მეეტლე ფილიპმა კი მოიწყინა და წინასწარ მოემზადა საიმისოდ, რომ არ

დამორჩილებოდა ამ გარეგნულ უპირატესობას. მან ირონიულად გაიღიმა, როცა თვალი შეავლო ამ შავრა ბედაურს და გუნებაში გაიფიქრა, ეს შავრა ცხენი მხოლოდ თვალის ასახვევადაა კარგი, თორემ სიცხეში ორმოც ვერსსაც ვერ გაივლის შეუსვენებლად.

ფორანთან მსხდარი გლეხები წამოდგნენ, ცნობისმოყვარეობით, მხიარულად შესცქეროდნენ სტუმართან შეხვედრას და თავიანთ შენიშვნებს ურთავდნენ.

– მათაც უნარიათ, დიდი ხანია აღარ უნახავთ ერთმანეთი, – თქვა ხუჭუჭთმიანმა მოხუცმა, ნორჩი ლაფნით რომ ჰქონდა თავი წაკრული.

– ეჰ, ბიძია გერასიმ რა კარგი იქნება, იმ შავრა ულაყით ძნები რომ გვაზიდვინა!

– შეხედე ერთი, ეს შარვლიანი ქალია თუ კაცი? – თქვა ერთმა მათგანმა და ვასენკა ვესლოვსკიზე მიუთითა, რომელიც ქალის უნაგირზე ჯდებოდა.

– არა, კაცია. ხედავ, როგორ მარდად შესკუპდა!

– აბა, ბიჭებო, მგონი, ძილს აღარ ვაპირებთ?

– რა დროს ძილია! – თქვა მოხუცმა და მზეს ცერად ახედა, – ხედავ, შუადღე გადავიდა! აილე კავი და მომყევი!

XVIII

ანა შეჰყურებდა დოლის გამხდარ, გატანჯულ სახეს, მტვრით სავსე სახის ნაოჭებს და უნდოდა ეთქვა, რასაც ფიქრობდა, რომ დოლი გამხდარა, მაგრამ, როცა გაახსენდა, რომ თვითონ უფრო გამშვენიერდა და დოლის გამოხედვამაც აუწყა ეს, მხოლოდ ამოიოხრა და ისევ თავის თავზე დაიწყო ლაპარაკი.

– შენ მე მიყურებ, – უთხრა მან, – და ფიქრობ, შემიძლია თუ არა ვიყო ბედნიერი ჩემს მდგომარეობაში? ჰოდა, მერე რა! მრცხვენია ამის თქმა, მაგრამ მე... იმდენად ბედნიერი ვარ, რომ

არც მეპატიება. მე რაღაც საოცარი რამ შემემთხვა, როგორც სიზმარშია ხოლმე, როცა საშინელ შიშს განიცდი, იტანჯები, მერე უეცრად გამოგელვობ და იგრძნობ, რომ გაქრა ყოველგვარი შიში. მე გავიღვიძე. ბევრი ტანჯვა, ბევრი საშინელება გადავიტანე და ახლა უკვე დიდი ხანია, განსაკუთრებით მას შემდეგ, რაც აქა ვართ, უსაზღვროდ ბედნიერი ვარ! – გაუბედავი ღიმილით დასძინა ანამ და კითხვის თვალით გადახედა დოლის.

– მე დიდად მოხარული ვარ! – ღიმილით უთხრა დოლიმ და უნებურად უფრო ცივად გამოუვიდა ნათქვამი, ვიდრე თვითონ უნდოდა, – ძალიან მახარებს შენი კარგად ყოფნა. წერილი რატომ არ მომწერე?

– რატომ არ მოგწერე?.. იმიტომ, რომ ვერ გავბედე... შენ გავიწყდება ჩემი მდგომარეობა...

– მე? ვერ გამიბედე? შენ რომ იცოდე, როგორ... როგორ ვუყურებ... – დარია ალექსანდროვნას უნდოდა ეთქვა ის, რასაც ამ დილით ფიქრობდა, მაგრამ ამის თქმა რატომღაც ახლა უადგილოდ მოეჩვენა, – თუმცა ამაზე შემდეგ ვილაპარაკოთ. ეს რა შენობებია? – შეეკითხა დოლი, შეეცადა სხვა საგანზე გადაეტანა საუბარი და მიუთითა წითელსა და მწვანე სახურავებზე, რომლებიც აკაციისა და იასამნის ცოცხალი ღობის გადაღმა მოჩანდნენ, – პატარა ქალაქივით არის.

მაგრამ ანამ პასუხი არ გასცა.

– არა, არა! როგორ უყურებ შენ ჩემს მდგომარეობას, რას ფიქრობ, რას? – ჰკითხა ანამ.

– ჩემი აზრით... – დაიწყო დარია ალექსანდროვნამ, მაგრამ ამ დროს მათ გვერდით ჩაუარა ვასენკა ვესლოვსკიმ, რომელსაც მარჯვენა ფეხის ჩორთით მოჰყავდა ანას ცხენი და თავისი მოკლე ჟაკეტით მძიმედ ეხეთქებოდა ქალის უნაგირის ბალიშს.

– მიეჩვია, ანა არკადიევნა! – დაუყვირა მან.

ანას არც გაუხედავს მისკენ, მაგრამ დარია ალექსანდროვნას ისევ მოეჩვენა, რომ უხერხული იქნებოდა ეტლში ამ გრძელი საუბრის წამოწყება და მოკლედ უთხრა თავისი აზრი.

– მე არაფერსაც არ ვფიქრობ, – უთხრა მან, – მე ყოველთვის მიყვარდი და თუ ადამიანი გიყვარს, გიყვარს მთლიანად,

როგორც არის და არა ისეთი, როგორც გინდა, რომ იყოს.

ანამ თვალი მოაცილა მეგობრის სახეს, თვალები მოჭუტა (ეს მისი ახალი ჩვეულება იყო, რასაც არ იცნობდა დოლი) და ჩაფიქრდა; უნდოდა ჩასწვდომოდა ამ სიტყვების აზრს. ეტყობა, ისე გაიგო ამ სიტყვების მნიშვნელობა, როგორც თვითონ უნდოდა და შეხედა დოლის.

– თუ შენ რაიმე ცოდვა გაქვს, ყველაფერი გეპატიება აქ ჩამოსვლისა და ამ სიტყვებისთვის!

დოლიმ დაინახა, რომ ანას ცრემლებით აევსო თვალები. მან უსიტყვოდ მოუჭირა ხელი ანას ხელს.

– მაინც რა შენობებია ეს? რამდენია! – წუთიერი სიჩუმის შემდეგ კვლავ გაიმეორა დოლიმ თავისი კითხვა.

– ეს შინამოსამსახურეთა სახლებია, ცხენსაშენები, საჯინიბოები, – უპასუხა ანამ, – აქედან კი პარკი იწყება: ყველაფერი ეს მიტოვებული იყო და ალექსეიმ განაახლა. ძალიან უყვარს ეს მამული და დიდად გატაცებულია მეურნეობით, რასაც სრულიად არ მოველოდი. ერთი სიტყვით, მდიდარი ბუნების ადამიანია! რასაც კი ხელს მოჰკიდებს, ყველაფერი მშვენივრად გამოსდის. არათუ არ სწყინდება, გატაცებულიც არის ამ საქმიანობით. რამდენადაც მე ვიცნობ, ყაირათიანი და შესანიშნავი მეურნეა, სიძუნწესაც კი იჩენს მეურნეობაში, მაგრამ მხოლოდ მეურნეობაში. იქ, სადაც საქმე ათი ათასებს ეხება, არც კი ითვლის, – იმგვარი ეშმაკური, მხიარული ღიმილით ეუბნებოდა ანა, როგორც ხშირად ახასიათებთ ქალებს, როცა მათთვის საყვარელი ადამიანის იდუმალ, მხოლოდ მათთვის ცნობილ თვისებებზე ლაპარაკობენ, – აი, ამ დიდ შენობას ხომ ხედავ? ახალი საავადმყოფოა. ჩემი აზრით, ეს ასი ათასზე მეტი ჯდება. ეს არის ახლა მისი dada[48] და იცი, რატომ მოჰკიდა ამას ხელი? გლეხები ეხვეწებოდნენ, იაფად დაეთმო მათთვის სათიბი და, როგორც ჩანს, უარი თქვა და მე სიძუნწე ვუსაყვედურე. რაღა თქმა უნდა, მარტო ამიტომ არა, მაგრამ ყოველივე ამის გამო, ხელი მოჰკიდა ამ საავადმყოფოს, რათა, გესმის, ეჩვენებინა ჩემთვის, რომ არ არის ძუნწი. შეიძლება ეს c'est une petitesse,[49] მაგრამ ამის გულისთვის კიდევ უფრო მეტად მიყვარს. აი, ახლა კი სახლი გამოჩნდება. ეს პაპისეული სახლია და გარეგნულად არაფერია შეცვლილი.

– რა კარგია! – თქვა დოლიმ და უნებური გაოცებით მიაჩერდა მშვენიერ, სვეტებიან სახლს, ბაღის ბებერ ხეთა ნაირფეროვანი სიმწვანიდან რომ მოჩანდა.

– კარგია, ხომ მართალია? და ზევიდან, სახლიდან გადმოსახედიც შესანიშნავია.

ისინი მოკირწყლულ, ყვავილნარით მორთულ ეზოში შევიდნენ, სადაც ორი მუშა ყვავილების გაფხვიერებული კვლების გარშემო გაუთლელ ნაჩვრეტიან ქვებს აფენდა, და ეტლი დახურულ შესასვლელთან გაჩერდა.

– ა, ისინი უკვე მოსულან! – თქვა ანამ, როცა დაინახა ცხენები, რომელნიც ის იყო გაჰყავდათ პარმლიდან, – ხომ მართლაც კარგია ეს ცხენი? ფაშატია. ჩემი საყვარელი ცხენია. მომიყვანეთ აქ და მომეციოთ შაქარი. გრაფი სად არის? – ჰკითხა მან საპარადოდ მორთულ ლაქიებს, რომლებიც გამოცვივდნენ სახლიდან, – აი, ისიც! – თქვა მან, როცა მათ შესაგებებლად გამოსული ვრონსკი და ვესლოვსკი დაინახა.

– თავადის ქალს სად მოათავსებთ? – ფრანგულად ჰკითხა ვრონსკიმ ანას და პასუხს არ დაუცადა, ხელმეორედ მიესალმა დარია ალექსანდროვნას და ახლა ხელზე აკოცა, – მე ვფიქრობ, დიდაივნიან ოთახში?

– ოჰ, არა, შორს იქნება! კუთხის ოთახში სჯობია, უფრო ხშირად შევხვდებით ერთმანეთს. აბა, წავიდეთ, – თქვა ანამ, როცა ლაქიის მოტანილი შაქარი შეაჭამა თავის საყვარელ ცხენს.

– Et vous oubliez votre devoir,[50] – უთხრა ანამ პარმალზე გამოსულ ვესლოვსკის.

– Pardon, j'en ai tout plein les poches,[51] – ღიმილით უპასუხა მან და ჟილეტის ჯიბეში ჩაიყო ხელი.

– Mais vous venez trop tard,[52] – უთხრა ანამ და ცხვირსახოცით გაიწმინდა ხელი, შაქრის მიცემის დროს რომ დაუსველა ცხენმა, შემდეგ დოლის მიუბრუნდა, – დიდი ხნით ჩამოხვედი? მხოლოდ ერთი დღით? ეს შეუძლებელია!

– ასე შევპირდი და ბავშვებიც... – უპასუხა დოლიმ დარცხვენილმა იმის გამო, რომ ეტლიდან უნდა გადმოელო თავისი ჩანთა და თანაც გრძნობდა, რომ მეტისმეტად დამტვერიანებული ჰქონდა სახე.

– არა, დოლი, ჩემო კარგო... მაგრამ, ვნახოთ, წავიდეთ, წავიდეთ, – და ანამ მისთვის განკუთვნილ ოთახში წაიყვანა დოლი.

ეს არ იყო ის სადარბაზო ოთახი, რომელიც ვრონსკიმ შესთავაზა, არამედ ის, რომელზეც ანამ თქვა, დოლი გვაპატიებს ამასო. და ეს ოთახი, რომლის გამოც ბოდიშს იხდიდა ანა, ისე მდიდრულად იყო მორთული, როგორშიც არასოდეს უცხოვრია დოლის და რომელიც საზღვარგარეთის საუკეთესო სასტუმროებს აგონებდა.

– ოჰ, ჩემო კარგო, რა ბედნიერი ვარ! – უთხრა ანამ და ერთი წუთით თავისი საცხენოსნო კაბით ჩამოჯდა დოლის გვერდით, – მიაბე თქვენზე. სტივა სულ მოკლე ხნით ვნახე, მაგრამ მას არც შეუძლია მიაბოს ბავშვებზე, როგორ არის ჩემი საყვარელი ტანია? ალბათ, უკვე დიდი გოგო იქნება?

– ჰო, ძალიან დიდი, – მოკლედ უპასუხა დარია ალექსანდროვნამ, გაოცებულმა, რომ ასე გულგრილად ლაპარაკობდა თავის შვილებზე, – ჩვენ მშვენივრად ვცხოვრობთ ლევინებთან, – დასძინა დოლიმ.

– აი, რომ მცოდნოდა, რომ შენ არ გძულდი... ყველანი ჩამოხვიდოდით ჩვენთან... სტივა ხომ ალექსეის ძველისძველი და დიდი მეგობარია, – დასძინა ანამ და უეცრად წამოწითლდა.

– კი, მაგრამ ჩვენ ისე კარგად ვართ... – შეკრთომით უპასუხა დოლიმ.

– ჰო, თუმცა მე სიხარულისაგან ვამბობ ამ სისულელეს. მაგრამ, ჩემო კარგო, როგორ გამახარა შენმა ჩამოსვლამ, – უთხრა ანამ და ერთხელ კიდევ აკოცა დოლის, – შენ ჯერ კიდევ არ გითქვამს, როგორ და რას ფიქრობ ჩემზე. მე კი მინდა, ყველაფერი ვიცოდე. მიხარია, რომ მიხილავ ისეთს, როგორიც სინამდვილეში ვარ. რაც მთავარია, არ მინდა იფიქრონ ჩემზე, თითქოს ამით რაღაცის დამტკიცება მინდა. მე არაფრის დამტკიცება არ მინდა, მხოლოდ მინდა, რომ ვიცხოვრო და არავის მივაყენო ბოროტება, გარდა საკუთარი თავისა. ამის უფლება კი მაქვს, ხომ მართალია? თუმცა, ეს გრძელი ამბავია და ყველაფერზე ჩვენ კიდევ ვისაუბრებთ. ახლა კი ტანისამოსის გამოსაცვლელად გავალ და შენც გამოგიგზავნი მოახლეს.

XIX

მარტოდ დარჩენილმა დარია ალექსანდროვანამ დიასახლისის თვალთ მოათვალიერა თავისი ოთახი. ყველაფერი, რაც სახლთან მოახლოებისას და თვით სახლში შესვლისას იხილა და რასაც ახლა თავის ოთახში ხედავდა, სიჭარბის, სიკონტავის და იმ ევროპული ფუფუნების შთაბეჭდილებას ახდენდა, რომელიც ინგლისურ რომანებში ჰქონდა ამოკითხული და ჯერ არასოდეს ეხილა რუსეთში და სოფლად. ყველაფერი ახალი იყო, ფრანგული შპალერიდან მთელ ოთახში გაფენილ ხალიჩამდე. საწოლი ზამბარებიანი იყო ბუმბულის ლეიბითა და განსაკუთრებული სასთუმლით, ყურთბალიშებსაც აბრეშუმის პირები ჰქონდა გადაკრული. მარმარილოს პირსაბანი, ტუალეტი, ტახტი, მაგიდები, ბუხრის თავზე მდგარი ბრინჯაოს საათი, ფარდები, პორტიერები – ყველაფერი ძვირფასი და ახალი იყო.

კონტა ფრანგი მოახლევ, რომელმაც სამსახური შესთავაზა და რომელიც დოლიზე უფრო მოდურად იყო მორთულ-მოკაზმული, ისეთივე ახალი და ძვირფასი იყო, როგორიც მთელი ეს ოთახი. დარია ალექსანდროვანას სიამოვნებდა მისი თავაზიანობა და სიფაქიზე, მაგრამ უხერხულად გრძნობდა თავს მის წინაშე; ერცხვინებოდა თითქოსდა საუბედუროდ, შეცდომით წამოღებული დაკერებული კოფთის გამო; მას ახლა სწორედ იმ საკერებლიანი და დაკემსილი ადგილებისა რცხვენოდა, რომლის გამოც ასე ამაყობდა შინ. იქ გასაგები იყო, რომ ექვსი კოფთისთვის საჭირო იყო ოცდაოთხი არშინი ნანსუკი, არშინი სამოცდახუთ კაპიკად, რაც გაწყობისა და სხვა სამუშაოების გარდა, თხუთმეტ მანეთზე მეტს შეადგენდა. და ეს თხუთმეტი მანეთი მოგებული იყო. ახლა კი მოსამსახურის წინაშე არათუ სირცხვილს გრძნობდა, უხერხულიც კი იყო.

დარია ალექსანდროვანამ დიდი შვება იგრძნო, როცა ოთახში მისი ძველისძველი ნაცნობი ანუშკა შემოვიდა. კონტა ფრანგ მოახლეს ქალბატონი ეძახდა, ანუშკა კი დარია ალექსანდროვანასთან დარჩა.

ანუშკა, ეტყობოდა, დიდად გახარებული იყო ქალბატონის ჩამოსვლით და შეუჩერებლივ ლაპარაკობდა. დოლიმ შენიშნა, რომ ანუშკას უნდოდა თავისი აზრი გამოეთქვა ქალბატონის მდგომარეობაზე. განსაკუთრებით იმის თქმა უნდოდა, თუ როგორი მოსიყვარულე და ერთგული იყო გრაფი ანა

არკადიევნასი, მაგრამ, როგორც კი ანუშკა ამაზე დაიწყებდა ლაპარაკს, დოლი განზრახ მაშინვე ჩააჩუმებდა ხოლმე.

– მე ანა არკადიევნასთან ერთად გავიზარდე. ის ჩემთვის ყველაზე ძვირფასია. ჩვენი საქმე არ არის ამის განსჯა. მას კი, მგონი, ისე უყვარს...

– გეთაყვა, თუ შეიძლება ეს მიეცით გასარეცხად, – აწყვეტინებდა დარია ალექსანდროვნა.

– ბატონი ბრძანდებით. პატარ-პატარა სარეცხზე ჩვენ ორი ქალი გვყავს განკუთვნილი, თეთრეულს კი სულ მანქანებით ვრეცხავთ. გრაფი თვითონ აწესრიგებს ყველაფერს. ისეთი ქმარია, რომ...

დოლის გაუხარდა, როცა ოთახში ანა შემოვიდა და თავისი მოსვლით ბოლო მოუღო ანუშკას ჭარტალს.

ანას სრულიად სადა ბატისტის კაბა ჩაეცვა. დოლიმ ყურადღებით შეათვალიერა ეს უბრალო კაბა. მან იცოდა, რას ნიშნავდა და რა ფასად ჯდებოდა ეს უბრალოება.

– ძველი ნაცნობია, – თქვა ანამ ანუშკაზე.

ანა ახლა უკვე აღარ კრთებოდა, სავსებით თავისუფალი და მშვიდი იყო. დოლი ხედავდა, რომ ანამ უკვე დააღწია თავი იმ შთაბეჭდილებას, რაც მასზე დოლის ჩამოსვლამ მოახდინა, მან უკვე დაიჭირა ის ზერელე, გულგრილი ტონი, რომლის დროსაც თითქოს დაკეტილი იყო კარი იმ განწყობილებისა, სადაც მისი გრძნობები და გულითადი ფიქრები იყო ჩაკეტილი.

– შენი გოგონა როგორ არის, ანა? – ჰკითხა დოლიმ.

– ანი (ასე ეძახდა იგი თავის შვილს, ანას)? კარგადაა. ძალიან მოიკეთა. ნახვა ხომ არ გინდა? წავიდეთ, გაჩვენებ, ძალიან ბევრი საზრუნავი იყო ამ ძიძების გამო, – დაიწყო ანამ მოყოლა, – იტალიელი ძიძა გვყავს. შესახედავად კარგია, მაგრამ ისეთი სულელია! გვინდოდა, გაგვეშვა, მაგრამ გოგონა ისე შეეჩვია, რომ ჯერჯერობით ვერ შევლევით.

– მაინც რა გადაწყვიტეთ?.. – დოლის უნდოდა ეკითხა, ვის გვარს ატარებს ბავშვიო, მაგრამ, როცა შენიშნა, როგორ მოელუშა უცებ სახე ანას, შეცვალა თავისი კითხვის აზრი, – რა გადაწყვიტეთ? უკვე გააშვებინეთ ძუძუ?

მაგრამ ანა მიუხვდა.

– შენ ამის კითხვა არ გინდოდა, გინდოდა, გეკითხა, ვის გვარს ატარებს ბავშვი? ხომ მართალია? ეს ტანჯავს ალექსეის. მას არა აქვს გვარი. ესე იგი ის კარენინაა, – უთხრა ანამ და ისე მოწკურა თვალები, რომ მხოლოდ მისი წამწამებიღა ჩანდა, – თუმცა, – და მას უცებ გაუბრწყინდა სახე, – ყოველივე ამის შესახებ შემდეგ ვილაპარაკოთ. წავიდეთ, გაჩვენებ ბავშვს. Elle est très gentille.[53] დაფოფხავს კიდეც.

ფუფუნება, მთელ სახლში რომ აოცებდა დოლის, კიდეც უფრო გასაოცარი იყო საბავშვო ოთახში. აქ იყო ინგლისიდან გამოწერილი ჭოჭინები, სიარულის შესასწავლი ხელსაწყოები, საგანგებოდ მოწყობილი ბილიარდის მსგავსი დივანი საფოფხავად, საქანელები, განსაკუთრებული ახალთახალი აბაზანები. ყველაფერი ეს ინგლისური, გამძლე და კარგი იყო, ალბათ, ძალიან ძვირფასიც. ოთახი დიდი, ძალიან მაღალი და ნათელი იყო.

როცა ისინი შევიდნენ, გოგონა პერანგის ამარა იჯდა პატარა სავარძელში და სადილობდა ბულიონით, რითაც მთლიანად დასველებული ჰქონდა გულმკერდი, გოგონას აჭმევდა და, როგორც ეტყობა, თვითონაც მასთან ერთად ჭამდა რუსი მოახლე, რომელიც საბავშვო ოთახში ძიძასა და გადიას ეხმარებოდა, არც ძიძა და არც გადია აქ არ იყვნენ. მეზობელი ოთახიდან ისმოდა მათი უცნაური ფრანგული – მათ მხოლოდ ამ ენაზე შეეძლოთ საუბარი და ახსნა-განმარტება.

ანას ხმის გაგონებისთანავე ოთახში ქერა კულულების რხევით შემოვიდა მაღალი, კონტად ჩაცმული ინგლისელი ქალი, მას უსიამოვნო სახე და არცთუ მთლად წმინდა გამომეტყველება ჰქონდა. მან შემოსვლისთანავე თავის მართლება დაიწყო, თუმცა ანა არაფერში ადანაშაულებდა. ანას ყოველ სიტყვაზე ინგლისელი ქალი აჩქარებით, ზედიზედ იმეორებდა: „Yes, my Lady“.[54]

მიუხედავად სახის მკაცრი გამომეტყველებისა, რაც უცხო პირის დანახვამ გამოიწვია, დარია ალექსანდროვნას მაინც ძალიან მოეწონა ეს შავთვალწარბა, ლოყაწითელი გოგონა, რომელსაც მკვრივი, გადატკეცილი კანი და ვარდისფერი სხეული ჰქონდა. შეშურდა კიდეც მისი ჯანსაღი გამომეტყველება. მისი ფოფხვაც ძალიან მოეწონა. არც ერთი

მისი ბავშვი ასე არ დაფოფხავდა. მეტიხმეტად საყვარელი იყო გოგონა, როცა ხალიჩაზე დასვეს და უკნიდან ამოუკეცეს კაბა. მან ჰატარა ნადირივით გადახედა უფროსებს თავისი შავი, მოელვარე თვალებით. ეტყობა, უნაროდა, რომ ტკბებოდნენ მისი ყურებით, გაღიმებულმა ფეხები გვერდზე დაიჭირა, ღონივრად დაეყრდნო ხელებს, სწრაფად გადაიტანა მთელი უკანა ნაწილი და მერე ისევ ხელებს დაეყრდნო.

მაგრამ საერთოდ საბავშვო ოთახი და განსაკუთრებით ეს ინგლისელი ქალი ძალიან არ მოეწონა დარია ალექსანდროვნას. ეს მხოლოდ იმით ახსნა, რომ ისეთ უკანონო ოჯახში, როგორც ანასი იყო, კარგი არავინ წამოვიდოდა და ანამაც, მიუხედავად იმისა, რომ კარგად ცნობდა ადამიანებს, მაინც აიყვანა თავის ბავშვისთვის ასეთი უსიმშატიო და უღირსი ინგლისელი ქალი. გარდა ამისა, დოლი მაშინვე მიხვდა, რომ ანა, ძიძა, გადია და ბავშვი შეთვისებულნი არ იყვნენ ერთმანეთთან, რომ დედის შემოსვლა ბავშვთან უჩვეულო ამბავი იყო. ანას უნდოდა, სათამაშო მიეცა ბავშვისთვის, მაგრამ ვერ იპოვა.

ყველაზე საოცარი კი ის იყო, რომ კითხვაზე, რამდენი კბილი აქვს ბავშვსო, ანას შეეშალა და სრულიად არაფერი იცოდა უკანასკნელი ორი კბილის შესახებ.

– ჩემთვის ზოგჯერ ძალიან მძიმეა, რომ ასე ზედმეტი ვარ აქ, – თქვა ანამ, როცა ბავშვის ოთახიდან გამოდიოდა და შლეიფი აიწია, რათა კართან მდგარ სათამაშოებს არ წამოსდებოდა, – ასე არ იყო პირველთან.

– მე მეგონა, პირიქით იქნებოდა, – გაუბედავად შენიშნა დარია ალექსანდროვნამ.

– ოჰ, არა! შენ ხომ იცი, მე ვნახე სერიოჟა! – თქვა ანამ და თვალები მოწკურა, თითქოს რაღაც შორეულს მისჩერებიაო, – თუმცა, ამაზე შემდეგ ვილაპარაკოთ. არ დამიჯერებ, მე თითქოს დამშეული ადამიანი ვარ, რომელსაც უცებ ხვავრიელი სადილი მოუტანეს და არ იცის, პირველად რას წაავლოს ხელი. ეს სადილი შენა ხარ და ჩემი მომავალი საუბარი შენთან, რომელიც არავისთან არ შეიძლება მქონდეს; და აღარ ვიცი, პირველად რით დავიწყო. Mais je ne vous ferai grâce de rien.[55] ყველაფერი მინდა გითხრა. ჰო, ჯერ საჭიროა, ცოტა რამ გითხრა იმ საზოგადოებაზე, რომელსაც ჩვენთან შეხვდები, – დაიწყო მან, – მანდილოსნებიდან დავიწყებ. თავადის ასული ვარვარა.

შენ იცნობ მას და მე ვიცი შენი და სტივას აზრი მის შესახებ. სტივა ამბობს, მთელი მისი ცხოვრების აზრს ის წარმოადგენს, რომ დაამტკიცოს მისი უპირატესობა მეორე მამიდის, კატერინა ჰავლოვნას წინაშე; ეს სრული სიმართლეა. მაგრამ იგი კეთილი ადამიანია და მე დიდად მადლობელი ვარ მისი. პეტერბურგში იყო ისეთი წუთი, როცა ჩემთვის აუცილებელი შეიქნა un chaperon[56] და ასეთ კომპანიონად თავადის ასული ვარვარა გამომიჩნდა. არა, იგი მართლაც კეთილი ქალია. მან ბევრად შემიმსუბუქა მდგომარეობა. მე ვამჩნევ, რომ შენთვის გაუგებარია ჩემი მდგომარეობის მთელი სიმძიმე... იქ, პეტერბურგში, – დასძინა მან, – აქ სავსებით დამშვიდებული და ბედნიერი ვარ. მაგრამ ამაზე შემდეგ ვილაპარაკოთ. ჯერ უნდა ჩამოგიტვალო. სვიაჟსკი – თავად-აზნაურთა წინამძღოლია და ძალიან წესიერი კაცი, მაგრამ მასაც რაღაც უნდა ალექსეისგან. შენ ხომ გესმის, რომ ამ ქონებით, ახლა, როცა ჩვენ აქ დავსახლდით, ალექსეის შეუძლია დიდი გავლენა იქონიოს. შემდეგ ტუშკევიჩი. შენ ის გინახავს, ბეტსის ახლდა. ახლა იგი მიატოვეს და ჩვენთან ჩამოვიდა. იგი, როგორც ალექსეი ამბობს, ერთი იმათგანია, რომელნიც ძალიან სასიამოვნო არიან თუ მათ მივიღებთ ისეთად, როგორადაც უნდათ გვეჩვენონ. Il puis est comme il est faut,[57] როგორც ამბობს თავადის ასული ვარვარა. შემდეგ ვესლოვსკი... მას შენ იცნობ. ძალიან საყვარელი ყმაწვილია, – თქვა მან და ეშმაკურმა ღიმილმა შეუთამაშა ბაგე, – ეს რა უცნაური ამბავი შემთხვევია ლევინთან? ვესლოვსკიმ უამბო ალექსეის და ჩვენ არ დავუჯერეთ. Il est très gentil et naif,[58] – იმავე ღიმილით დასძინა ანამ, – მამაკაცებს გართობა უნდათ, ალექსეისთვის საჭიროა საზოგადოება და ამიტომაც ვუფრთხილდები ამ საზოგადოებას. საჭიროა, ჩვენთან სიცოცხლე და მხიარულება იყოს, რომ ალექსეიმ ახალი აღარაფერი ისურვოს. შემდეგ შეხვდები მოურავს, გერმანელია, ძალიან კარგი ადამიანი და თავისი საქმეც იცის. ალექსეიც დიდად აფასებს მას. შემდეგ ექიმი, ახალგაზრდა კაცი, არცთუ მთლად ნიჰილისტი, მაგრამ, იცი, დანით ჭამს... მაგრამ ძალიან კარგი ექიმია. შემდეგ არქიტექტორი... Une petite cour.[59]

XX

– აი, თავადის ასულო, მოგიყვანეთ დოლი, თქვენ ისე გინდოდათ მისი ნახვა, – უთხრა ანამ, როცა დარია ალექსანდროვნასთან ერთად გამოვიდა ქვის დიდ ტერასაზე, სადაც ჩრდილში იჯდა თავადის ასული ვარვარა და გრაფ ალექსეი კირილოვიჩის სავარძლის გადასაფარებელს ქარგავდა, – დოლი ამბობს, სადილობამდე არაფერი მინდაო, მაგრამ თქვენ მაინც უბრძანეთ, საუზმე მოართვან, მე კი წავალ, ალექსეის მოვძებნი და ყველას აქ მოვიყვან.

თავადის ასულმა ვარვარამ ალერსიანად და, ცოტა არ იყოს, მფარველურად მიიღო დოლი და მაშინვე იმის ახსნა დაუწყო, რატომ გადმოსახლდა ანასთან, რომ მას ყოველთვის უფრო მეტად უყვარდა ანა, ვიდრე მის დას, და ახლა, როცა ყველამ მიატოვა იგი, ვარვარამ თავის მოვალეობად ჩათვალა, დაეხმაროს ამ გარდამავალ, მისთვის მძიმე პერიოდში.

– ქმარი განქორწინებაზე დაეთანხმება და მეც ისევ დავუბრუნდები ჩემს განმარტოებულ ცხოვრებას, ახლა კი აქ საჭირო ვარ და რაც უნდა მძიმე იყოს ეს ჩემთვის, ავასრულებ ჩემს მოვალეობას; სხვებივით არ მოვიქცევი. და რა კარგი ხარ, რა კარგად მოიქეცი, რომ ჩამოხვედი! ისინი ისე ცხოვრობენ, როგორც საუკეთესო ცოლსა და ქმარს შეშვენიის; მათ ღმერთი განსჯის და არა ჩვენ. განა ასე არ იყვნენ ბირიუზოვსკი და ავენიევა... თვით ნიკანდროვიც, შემდეგ ვასილიევი მამონოვასთან, ლიზა ნეპტუნოვაც... მაშინ ხომ არავის არაფერი უთქვამს? და დასრულდა იმით, რომ ყველამ მიიღო ისინი. გარდა ამისა, *c'est un intérieur si joli, si comme il faut. Tout-à-fait à l'anglaise. On se réunit le matin au breakfast et puis on sépare.*[60] სადილობამდე ყველა იმას აკეთებს, რაც უნდა. სადილი შვიდ საათზეა. სტივა ძალიან კარგად მოიქცა, რომ გამოგგზავნა. მან კავშირი უნდა იქონიოს ამათთან. შენ იცი, მას თავისი დედისა და ძმის შემწეობით ყველაფერი შეუძლია გააკეთოს. მერე რამდენ სიკეთეს სჩადიან. მას არაფერი უთქვამს შენთვის თავის საავადმყოფოზე. *Ce sera admirable,*[61] – ყველაფერი პარიზიდან აქვს მიღებული.

მათი საუბარი შეწყვიტა ანამ, რომელსაც მამაკაცთა საზოგადოება საბილიარდოში ეპოვა და ახლა მათთან ერთად ისევ ტერასაზე დაბრუნდა. სადილობამდე კიდევ ბევრი დრო ჰქონდათ, ამინდიც შესანიშნავი იყო და ამიტომაც ბევრი

სხვადასხვა წინადადება შემოიტანეს დარჩენილი ორი საათის გასატარებლად. დროს გასატარებელი საშუალება კი მეტად ბევრი იყო ვოზდვიჟენსკოეში და ყველაფერი ეს სრულიად არ ჰგავდა იმას, რითაც პოკროვსკოეში ირობდნენ თავს.

– Une partie de lawn tennis,[62] – შესთავაზა საზოგადოებას ვესლოვსკიმ და თავისებურად, ლამაზად გაიღიმა, – მე ისევ თქვენთან ერთად ვიქნები, ანა არკადიევნა.

– არა, სიცხეა, ჯობს ისევ ბაღში გავიდეთ. მერე ნავით გავისეირნოთ და მდინარის ნაპირები დავათვალიერებინოთ დარია ალექსანდროვნას, – წინადადება შემოიტანა ვრონსკიმ.

– მე ყველაფერზე თანახმა ვარ, – თქვა სვიაჟსკიმ.

– მე მგონია, დოლისთვის ყველაზე უფრო სასიამოვნო გასეირნება იქნება, ხომ მართალია? მერე კი ნავში ჩავსხდეთ, – თქვა ანამ.

ასეც გადაწყვიტეს. ვესლოვსკიმ და ტუშკევიჩმა საბანაო ადგილისაკენ გასწიეს და შეჰპირდნენ, ნავს იქ დაგახვედრებთ და დაგელოდებითო.

საზოგადოება წყვილ-წყვილად გაჰყვა ბილიკს. წინ ანა და სვიაჟსკი მიდიოდნენ, მათ შემდეგ კი დოლი და ვრონსკი. დოლი, ცოტა არ იყოს, შეაკრთო და შეაფიქრიანა ამ მისთვის სრულიად ახალმა წრემ. განყენებულად, თეორიულად არამცთუ ამართლებდა, იწონებდა კიდევ ანას საქციელს. შორიდან, როგორც ემართებათ ხშირად ზნეობის დამცველ უმწიკვლო ქალებს, რომელთაც მოჰბეზრებიათ ზნეობრივი ცხოვრების ერთფეროვნება, არათუ კიცხავდა ამ დანაშაულებრივ სიყვარულს, შურდა კიდევ ანას ბედი. და გარდა ყოველივე ამისა, გულწრფელად უყვარდა ანა. მაგრამ სინამდვილეში, როცა იხილა ანა მისთვის სრულიად ახალ, უცხო ადამიანთა გარემოში, უხერხულად იგრძნო თავი. განსაკუთრებით არ სიამოვნებდა თავადის ასულ ვარვარას დანახვა, რომელიც მზად იყო ყველაფერი ეპატებიანა მათთვის იმ კეთილმოწყობილი ცხოვრებისთვის, რითაც თვითონ სარგებლობდა.

საერთოდ, განყენებულად დოლი იწონებდა ანას საქციელს. მაგრამ მისთვის მაინც არ იყო სასიამოვნო იმ ადამიანის დანახვა, ვისი გულისთვისაც ჩაიდინა ანამ ეს დანაშაული.

გარდა ამისა, ვრონსკი არასოდეს მოსწონდა. იგი იცნობდა ვრონსკის როგორც მეტიმეტად გულზვიად ადამიანს, რომელსაც, გარდა თავისი სიმდიდრისა, არაფერი ჰქონდა საამაყო. მაგრამ აქ, თავის სახლში, ვრონსკი, წინააღმდეგ თავისი სურვილისა, უფრო მეტ პატივისცემას იწვევდა და ამიტომაც თავისუფლად ვერ გრძნობდა მასთან თავს. დოლი იმასვე განიცდიდა, რაც მოახლესთან განიცადა თავისი კოფთის გამო. როგორც მოახლესთან არა მარტო რცხვენოდა, არამედ ეუხერხულეობდა კიდევ თავისი დაკერებული კოფთის გამოჩენა, ასევე ვრონსკისთანაც კიდევ რცხვენოდა და უხერხულადაც გრძნობდა თავს.

დოლი შემკრთალი იყო და საუბრის საგანს ეძებდა. თუმცა დარწმუნებული იყო, რომ ასეთი გულზვიადი ადამიანისთვის სასიამოვნო არ უნდა ყოფილიყო მისი სახლისა და ბაღის შექება, მაგრამ, რაკი მეტი სალაპარაკო ვერაფერი გამონახა, მაინც უთხრა, ძალიან მომეწონა თქვენი სახლიო.

– დიახ, ეს ძალიან ლამაზი, ძველებური, კარგ ყაიდაზე ნაშენები სახლია, – უთხრა მან.

– ძალიან მომეწონა პარმაღის წინა ეზო. ეს ასე იყო?

– ოჰ, არა, – უთხრა ვრონსკიმ და სიამოვნებით გაუბრწყინდა სახე, – თქვენ რომ ამ გაზაფხულზე გენახათ ეს ეზო!

და ვრონსკი ჯერ მორიდებით, შემდეგ კი უფრო და უფრო მეტი გატაცებით მოუყვა დოლის ბაღისა და სახლის მორთულობის სხვადასხვა წვრილმანს. ეტყობოდა, ვრონსკის, რომელმაც ასეთი დიდი შრომა შეაღია კარ-მიდამოს გალამაზებას, დიდი სურვილი ჰქონდა თავი მოეწონებინა გარეშე ადამიანთან და გულწრფელად ახარებდა დარია ალექსანდროვნას ქება.

– თუ თქვენ გსურთ დაათვალიეროთ საავადმყოფო და არ დადლილხართ, წავიდეთ, სულ ახლოსაა, – უთხრა დოლის და სახეში შეხედა, რათა ნამდვილად დარწმუნებულიყო, რომ ეს მართლაც მოსაწყენი არ იყო მისთვის.

– შენ წამოხვალ, ანა? – მიმართა ვრონსკიმ ანას.

– წამოვალთ. ხომ წავიდეთ? – მიუბრუნდა იგი სვიაჟსკის, – Mais il ne faut pas laisser le pauvre ვესლოვსკი et ტუმკევიჩი se morfondre la dans le buteau,[63] უნდა შევუთვალოთ. დიახ, ეს

ძეგლია, რომელსაც დატოვებს აქ ალექსეი, – მიუბრუნდა ანა დოლის იმავე ეშმაკური, მცოდნე ადამიანის ღიმილით, როგორც წელან საავადმყოფოზე ელაპარაკებოდა.

– ოჰ, ეს დიდი საქმეა! – თქვა სვიაჟსკიმ, მაგრამ წაქეზებად რომ არ მოსჩვენებოდა ვრონსკის, შენიშვნაც დააყოლა, – მხოლოდ ერთი რამ მაკვირვებს, გრაფო, – უთხრა მან, – თქვენ ასე ბევრს აკეთებთ ხალხისთვის სანიტარიული თვალსაზრისით და სკოლებს კი გულგრილად ეკიდებით.

– C'est devenu tellement commun les écoles,[64] – უთხრა ვრონსკიმ, – ალბათ, გამიგებთ, რომ მთლად ამის გამო არა, მაგრამ მე ამან გამიტაცა. საავადმყოფოსკენ აქეთ უნდა გადავუხვიოთ, – მიმართა მან დარია ალექსანდროვნას და ხეივნიდან გვერდით გასასვლელზე მიუთითა.

მანდილოსნებმა ქოლგები გაშალეს და გვერდით ბილიკზე გავიდნენ. რამდენჯერმე კიდევ მოუხვიეს, ალაყაფის კარიც გაიარეს და დარია ალექსანდროვნამ უკვე დაინახა ამაღლებულ ადგილზე მდგარი დიდი, წითელი, უცნაური ფორმის, თითქმის დამთავრებული შენობა. ჯერ ისევ შეუღებავი თუნუქის სახურავი თვალისმომჭრელად ელვარებდა კაშკაშა მზეზე. დამთავრებული შენობის გვერდით წამოწყებული იყო კიდევ ახალი, ხარაჩობებში მოვლებული შენობა და ხარაჩოზე მდგარი წინსაფრებაფარებული მუშები ერთმანეთზე აწყობდნენ აგურებს, მერე გოვზაკებით ლესავდნენ და შიმშიათი ასწორებდნენ.

– რა სწრაფად მუშაობენ თქვენთან! – თქვა სვიაჟსკიმ, – უკანასკნელად რომ ვიყავი, სახურავი ჯერ კიდევ არ ჰქონდა.

– შემოდგომისთვის მზად იქნება. შიგნით თითქმის გაკეთებულია ყველაფერი, – უთხრა ანამ.

– ეს ახალი რაღა წამოგიწყიათ?

– ეს შენობა ექიმისა და აფთიაქისთვის არის განკუთვნილი, – უპასუხა ვრონსკიმ და როცა მისკენ მომავალი მოკლეპალტოიანი არქიტექტორი დაინახა, მანდილოსნებთან ბოდიში მოიხადა და მის შესახვედრად გასწია.

მან გვერდით ჩაუარა ორმოს, საიდანაც მუშები კირს იღებდნენ, მერე არქიტექტორთან გაჩერდა და რაღაცაზე გაცხარებით

დაუწყო ლაპარაკი.

– ფრონტონი მაინც დაბალი გამოდის, – უთხრა მან ანას, პასუხად მისი შეკითხვისა, რაშია საქმეო.

– ხომ ვამბობდი, საძირკვლის აწევან-მეთქი საჭირო, – უთხრა ანამ.

– დიახ, ანა არკადიევნა, რა თქმა უნდა, უკეთესი იქნებოდა, – უთხრა არქიტექტორმა, – მაგრამ ველარ გავითვალისწინეთ.

– დიახ, მე დიდად დაინტერესებული ვარ ამით, – უპასუხა ანამ სვიაჟსკის, რომელმაც გაკვირვება გამოთქვა, რომ ანამ ასე კარგად იცოდა არქიტექტურა, – საჭიროა ახალი შენობა შეესაბამებოდეს საავადმყოფოს, ეს კი შემდეგ მოიფიქრეს და უგეგმოდ დაიწყეს.

არქიტექტორთან ლაპარაკი დაამთავრა თუ არა, ვრონსკი ისევ მანდილოსნებს შეუერთდა და საავადმყოფოს შენობაში შეუძღვა მათ.

მართალია, გარედან მხოლოდ ახლა ამთავრებდნენ ლავგარდანებს და ქვემო სართულსაც ახლა ღებავდნენ, ზევით თითქმის მთლიანად დამთავრებული იყო ყველაფერი. თუჯის ფართო კიბე აიარეს და პირველ დიდ ოთახში შეჩერდნენ. ოთახის კედლები მარმარილოთი იყო მოპირკეთებული, უზარმაზარი, მთლიანი ფანჯრის მინები უკვე ჩაესვათ, მხოლოდ იატაკის პარკეტი არ იყო დამთავრებული და დურგლებმა, რომლებიც პარკეტის კვადრატებს აშალაშინებდნენ, თმაზე გადაჭერილი თასმები მოიხსნეს და ისე მიესალმნენ ბატონებს.

– ეს მისაღები ოთახია, – თქვა ვრონსკიმ, – აქ იქნება პიუპიტრი, მაგიდა, კარადა და მეტი არაფერი.

– აქეთ, აქეთ გავიდეთ! ფანჯარასთან ნუ მიხვალ, – თქვა ანამ და გასინჯა, გამშრალი იყო თუ არა საღებავი, – ალექსეი, საღებავი უკვე გამშრალა, – დასძინა მან.

მისაღები ოთახიდან დერეფანში გავიდნენ. აქ ვრონსკიმ უჩვენა მათ ახალი სისტემის ვენტილაცია, მარმარილოს აბაზანები და საწოლები, განსაკუთრებული ზამბარებით. შემდეგ დაათვალიერებინა პალატები, საკუჭნაო, თეთრეულისთვის განკუთვნილი ოთახი, ახალი მოწყობილობის ღუმელები,

ურიკები, რომლებიც სრულიად უხმაუროდ მოძრაობდნენ, – ამ ურიკებით შემოიტანენ დერეფანში საჭირო ნივთებსა და ბევრ სხვა რამეს. სვიაჟსკი ისე აფასებდა ყველაფერს, როგორც ადამიანი, რომელმაც იცის, რას ნიშნავს ყველა ახალი გაუმჯობესება. დოლი უბრალოდ განცვიფრებული იყო ყოველივე ამით, რაც დღემდე არასოდეს ენახა, უნდოდა ყველაფერი გაეგო და დაწვრილებით კითხულობდა ყველაფერს, რაც, ეტყობა, განსაკუთრებულ სიამოვნებას ანიჭებდა ვრონსკის.

– დიახ, მე მგონი, რუსეთში ეს ერთადერთი სავსებით წესიერად მოწყობილი საავადმყოფო იქნება, – თქვა სვიაჟსკიმ.

– სამშობიარო განყოფილება არ გექნებათ? – ჰკითხა დოლიმ, – ეს ძალიან საჭიროა სოფელში. მე ხშირად...

მიუხედავად თავისი თავაზიანობისა, ვრონსკიმ მაინც შეაწყვეტინა ლაპარაკი დოლის.

– ეს სამშობიარო სახლი კი არა, საავადმყოფოა, რომელიც განკუთვნილია ყოველგვარი ავადმყოფობისთვის, გარდა გადამდები სნეულებისა... – თქვა მან, – აბა, ეს ნახეთ... – და მან დარია ალექსანდროვნასაკენ მიაგორა ახალგამოწერილი სავარძელი, რომელიც განკუთვნილი იყო ახალგამოჯანმრთელებულთათვის, – აი, შეხედეთ, – იგი სავარძელში ჩაჯდა და აამუშავა იგი, – ავადმყოფს არ შეუძლია სიარული, ჯერ ისევ სუსტად არის ან ფეხი სტკივა, მაგრამ მისთვის საჭიროა ჰაერი და ისიც დადის, დასეირნობს...

დარია ალექსანდროვნას ყველაფერი აინტერესებდა, ყველაფერი ძალიან მოსწონდა, მაგრამ ყველაზე მეტად მოსწონდა თვით ვრონსკი, რომელიც ასე ბუნებრივად, მიამიტურად იყო ამით გატაცებული. „დიახ, ძალიან საყვარელი და კარგი ადამიანია“, – გაიფიქრებდა ხოლმე ზოგჯერ დოლი და ყურს აღარ უგდებდა ვრონსკის, სახეში შეჰყურებდა, სწავლობდა მისი სახის გამომეტყველებას და შემდეგ ანაზე გადაჰქონდა ფიქრი. მას ახლა ისე მოსწონდა გახალისებული ვრონსკი, რომ მისთვის გასაგები შეიქნა, რატომაც შეიყვარა იგი ანამ.

XXI

– არა, მგონი, დოლი ისე დაიქანცა, რომ ცხენები აღარ აინტერესებს, – უთხრა ვრონსკიმ ანას, რომელმაც წინადადება შემოიტანა, წასულიყვნენ ცხენსაშენში, სადაც სვიაჟსკის ახალი კვიცის ნახვა უნდოდა, – თქვენ წადით, მე კი სახლამდე მივაცილებ თავადის მეუღლეს და თან ვიმუსაიფებთ, – თქვა მან, – თუ თქვენთვის სასიამოვნო იქნება, – მიუბრუნდა იგი დარია ალექსანდროვნას.

– ცხენების მე მაინც არაფერი გამეგება და დიდად მოხარული ვიქნები, – უპასუხა, ცოტა არ იყოს, გაოცებულმა დოლიმ.

იგი ვრონსკის სახეზე ამჩნევდა, რომ მას რაღაც უნდოდა მისგან. დოლი არ შემცდარა. როგორც კი პატარა ჭიშკარი გაიარეს და ისევ ბაღში შევიდნენ, ვრონსკიმ გაიხედა იქით, საითაც ანა წავიდა და როცა დარწმუნდა, ანა ველარ გაიგონებდა მის ნათქვამს და ვერც დაინახავდა მათ, დაიწყო: – თქვენ მიმიხვდით, რომ ლაპარაკი მინდოდა თქვენთან? – უთხრა ვრონსკიმ და მოღიმარი თვალებით შეხედა დოლის, – მე არ ვცდები, რომ თქვენ ანას მეგობარი ხართ, – მან ქუდი მოიხადა, ცხვირსახოცი ამოიღო და უკვე გამელოტებული თავი მოიწმინდა.

დარია ალექსანდროვნამ არაფერი უპასუხა და მხოლოდ შიშით გადახედა. ვრონსკისთან პირისპირ დარჩენილს მოულოდნელად რაღაც შიში დაეუფლა, აშინებდა მისი მოღიმარი თვალები და სახის მკაცრი გამომეტყველება.

ათასმა უცნაურმა აზრმა გაუელვა, როცა დაფიქრდა იმაზე, თუ რა უნდა ჰქონოდა მასთან მოსალაპარაკებელი ვრონსკის. „ალბათ, მთხოვს, სტუმრად ჩამოვიდე მასთან ბავშვებით. მე კი უარი უნდა ვუთხრა ამაზე. შეიძლება მითხრას, რომ მე მოსკოვში საზოგადოება შევუქმნა ანას... ანდა შეიძლება ვასენკა ვესლოვსკისა და ანას ურთიერთობაზე უნდა მომელაპარაკოს? შეიძლება კიტიზე მითხრას რამე, რომ დამნაშავედ გრძნობს თავს მის წინაშე?“ ყოველი უსიამოვნო შეკითხვა გაითვალისწინა, მაგრამ ვერ გამოიცნო ის, რაზედაც უნდოდა მასთან ლაპარაკი ვრონსკის.

– თქვენ ძალიან დიდი ზეგავლენა გაქვთ ანაზე. მას თქვენ ძალიან უყვარხართ, – უთხრა მან, – დამეხმარეთ.

დარია ალექსანდროვნა შეშინებული, გაოცებული შეჰყურებდა მის ენერგიულ სახეს, რომელსაც ხან მთლიანად, ხან ალაგ-ალაგ ანათებდა ცაცხვის ტოტებში ჩამოჰარული მზე, ხან კი ისევ ჩრდილი ადგებოდა, და ელოდა, რას ეტყოდა შემდეგ, მაგრამ ვრონსკი მდუმარედ მიჰყვებოდა გვერდით და ხელჯოხს ღორღზე მოათამაშებდა.

– თუ თქვენ ჩვენთან ჩამოხვედით, თქვენ, ერთადერთი ქალი ანას ძველი მეგობრებიდან, – არაფერს ვამბობ თავადის ასულ ვარვარაზე, – ჩემთვის გასაგებია, რომ თქვენ იმიტომ კი არ ჩაიდინეთ ეს, თითქოს ნორმალურად მიგაჩნიათ ჩვენი მდგომარეობა, არამედ იმიტომ, რომ გესმით მთელი სიმძიმე ამ მდგომარეობისა, მაინც გიყვართ ანა და გინდათ დაეხმაროთ, ხომ სწორად გავიგე? – ჰკითხა მან და სახეში შეაჩერდა დოლის.

– ო, დიახ, – უპასუხა დარია ალექსანდროვნამ და ქოლგა დახურა, – მაგრამ...

– არა, – უნებურად შეაწყვეტინა ვრონსკიმ, დაავიწყდა, რომ ამით უხერხულ მდგომარეობაში აყენებდა თანამოსაუბრეს და იმგვარად შეჩერდა ბილიკზე, რომ დოლიც იძულებული შეიქნა, შეჩერებულიყო, – არავინ ჩემზე მეტად, ჩემზე ძლიერად არ განიცდის ანას მდგომარეობის სიმძიმეს. და ეს გასაგებიცაა, თუ თქვენ მე პატივს დამდებთ და ჩამთვლით ისეთ ადამიანად, რომელსაც გული აქვს. მე ვარ მიზეზი ამ მდგომარეობისა და ამიტომაც ვგრძნობ ამას.

– ჩემთვის ეს გასაგებია, – უთხრა დარია ალექსანდროვნამ, რომელიც უნებურად ტკბებოდა იმით, თუ რა გულწრფელად, რა მტკიცედ ამბობდა ვრონსკი ამას, – და სწორედ იმიტომ, რომ თქვენი თავი მიგაჩნიათ ამის მიზეზად, ვშიშობ, არ აჭარბებდეთ, – უთხრა დოლიმ, – მე მესმის, რომ საზოგადოებაში მძიმეა ანას მდგომარეობა.

– საზოგადოება ჯოჯოხეთია მისთვის! – სწრაფად თქვა ვრონსკიმ და მოიღუშა, – შეუძლებელია წარმოიდგინოთ იმაზე საშინელი მორალური ტანჯვა, რომელიც მან პეტერბურგში ორი კვირის განმავლობაში განიცადა... და მე გთხოვოთ, დამიჯეროთ ეს.

– დიახ, მაგრამ აქ, სანამ არც ანას... და არც თქვენ არ გესაჭიროებათ ეს საზოგადოება...

– საზოგადოება! – ზიზღით თქვა ვრონსკიმ, – აბა, რა საჭიროებას შეადგენს ჩემთვის საზოგადოება?

– მანამდე – და ეს შეიძლება სულ ასე გაგრძელდეს – თქვენ ბედნიერი და დამშვიდებულნი იქნებით. მე ვამჩნევ, რომ ანა ბედნიერია, სავსებით ბედნიერი, მან უკვე მოასწრო ჩემთვის ამის თქმა, – ღიმილით უთხრა დარია ალექსანდროვნამ; და უნებურად, როცა ამას ამბობდა, ეჭვი შეეპარა, ნამდვილად ბედნიერი იყო თუ არა ანა.

მაგრამ ვრონსკის, ეტყობოდა, სულაც არ ეპარებოდა ეჭვი ამაში.

– დიახ, დიახ, – თქვა მან, – მე ვიცი, რომ მას ხელმეორედ დაუბრუნდა სიცოცხლე ყველა იმ ტანჯვის შემდეგ, რაც გადაიტანა. იგი ბედნიერია. ბედნიერია აწმყოთი. მაგრამ მე?.. მე მაშინებს ის, რაც ჩვენ მოგველის... მაპატიეთ, თქვენ გავლა გინდათ?

– არა, სულერთია.

– მაშ, ჩამოვსხდეთ აქ.

დარია ალექსანდროვნა ხეივანის კუთხეში გრძელ სკამზე ჩამოჯდა. ვრონსკი მის წინ გაჩერდა.

– მე ვხედავ, რომ ანა ბედნიერია, – გაიმეორა მან და დარია ალექსანდროვნას კიდევ უფრო მეტად შეეპარა ეჭვი, ნამდვილად ბედნიერი იყო თუ არა ანა, – მაგრამ შეიძლება თუ არა გაგრძელდეს ასე? კარგად მოვიქეცით ჩვენ თუ ცუდად, ეს სხვა საკითხია, მაგრამ ჩვენი ხვედრი უკვე გადაწყვეტილია, – თქვა მან და რუსულიდან ფრანგულ ენაზე გადავიდა, – და ჩვენ მთელი ჩვენი სიცოცხლით დაკავშირებული ვართ, დაკავშირებული ვართ ჩვენთვის ყველაზე წმინდა სიყვარულის ძაფებით. ჩვენ გვყავს ბავშვი, შეიძლება კიდევ გვეყოლოს შვილები, მაგრამ კანონი და ყველა პირობა ჩვენი მდგომარეობისა ისეთია, რომ თავს იჩენს ათასი კომპლიკაცია, რომელსაც ანა ახლა, როცა ის სულიერად ისვენებს ყველა იმ განვლილი ტანჯვისა და მწუხარების შემდეგ, ვერ ხედავს და არც უნდა დაინახოს. და ეს გასაგებიცაა. მაგრამ მე კი არ შემეძლია, არ დავინახო ეს. ჩემი გოგონა კანონით ჩემი შვილი კი არა, კარენინაა. მე არ მინდა ეს სიცრუე! – ენერგიული ჟესტით დასძინა მან და მოღუშულმა კითხვის გამომხატველი თვალით გადახედა დარია ალექსანდროვნას.

დოლის პასუხი არ გაუცია, იგი უხმოდ შეჰყურებდა მას და ისევ ვრონსკიმ განაგრძო.

– ხვალ კი დაიბადება ვაჟი, ჩემი ვაჟიშვილი, და ისიც კანონით კარენინი იქნება. იგი ვერ იქნება მემკვიდრე ვერც ჩემი სახელისა და ვერც ჩემი ქონებისა, და რაოდენ ბედნიერნიც უნდა ვიყოთ, რამდენი შვილიც უნდა გვყავდეს, კავშირი ჩემსა და მათ შორის მაინც არ არსებობს. ისინი კარენინები იქნებიან. თქვენ გესმით, რა მძიმე და რა საშინელი მდგომარეობაა?! მე ვცადე ამის შესახებ მელაპარაკა ანასთან. ეს აბრაზებს მას. ანას არ ესმის ეს და მეც არ შემძლია ყველაფერი ვუთხრა. ახლა მეორე მხრივ განვსაჯოთ: მე ბედნიერი ვარ მისი სიყვარულით, მაგრამ ჩემთვის ხომ საჭიროა რაიმე საქმე. მე ვიპოვე ეს საქმე და ვამაყობ კიდევ ამ საქმიანობით. მე ეს საქმე უფრო კეთილშობილურად მიმაჩნია, ვიდრე საქმიანობა ჩემი ყოფილი ამხანაგებისა სასახლის კარზე ან სამსახურში. და მე, ამაში უკვე აღარ შეიძლება ეჭვის შეტანა, არაფრით არ გავცვლი ჩემს საქმეს მათ საქმეში. მე აქ ვცხოვრობ, ვმუშაობ, ბედნიერი და კმაყოფილი ვარ და ჩვენი ბედნიერებისთვის მეტი არაფერია საჭირო. მე მიყვარს ეს საქმე. Cela n'est pas un pis-aller,[65] პირიქით...

დარია ალექსანდროვნამ შენიშნა, რომ თავისი ახსნა-განმარტების ამ ადგილას ვრონსკი იბნეოდა და დოლი ვერ მიუხვდა, რისი თქმა უნდოდა. მაგრამ გრძნობდა, რაკი ვრონსკიმ ერთხელვე დაიწყო ლაპარაკი თავის გულითად ურთიერთობაზე, რაც არ შეეძლო გაეზიარებინა ანასთვის, უნდოდა ეთქვა, რომ სოფლად საქმიანობის საკითხი იმავ სანუკვარ აზრთა სამყაროში შედიოდა, სადაც ანასთან ურთიერთობის საკითხი იდგა.

– მაშ, ასე, მე განვაგრძობ, – თქვა მან, როცა ფიქრებიდან გამოერკვა, – მუშაობაში მთავარია გწამდეს, რომ შენი საქმე შენთან ერთად არ მოკვდება, რომ გეყოლება მემკვიდრეები, მე კი არა ვარ ამაში დარწმუნებული. თქვენ წარმოიდგინეთ იმ კაცის მდგომარეობა, რომელმაც წინასწარ იცის, რომ მისი და მისი საყვარელი ქალის შვილები, თავისი კი არა, ვილაც სხვისი იქნება, ვისაც ეზიზღება ისინი და არც უნდა ცნობდეს მათ. ეს ხომ საშინელებაა!

და ვრონსკი გაჩუმდა, ეტყობოდა, ძლიერ ღელავდა.

– დიახ, რასაკვირველია, ეს გასაგებია ჩემთვის. მაგრამ რა შეუძლია ანას? – ჰკითხა დარია ალექსანდროვნამ.

– დიახ, სწორედ ამას მივყავართ ჩემი საუბრის მიზანთან, – უპასუხა ვრონსკიმ და თავს ძალა დაატანა დამშვიდებულიყო, – ანას შეუძლია, ეს მასზეა დამოკიდებული... თუნდაც ხელმწიფეს რომ ვთხოვოთ შვილად აყვანა, ამისთვისაც კი აუცილებელია განქორწინება. ეს კი ანაზეა დამოკიდებული. ქმარი თანახმა იყო განქორწინებაზე. თქვენმა მეუღლემ მაშინ თითქმის სავსებით მოაგვარა ეს საკითხი. ახლაც ვიცი, უარს არ იტყოდა ამაზე. მხოლოდ წერილის მიწერაა საჭირო. მაშინ პირდაპირ განაცხადა, თუ ანა ამის სურვილს გამოთქვამდა, უარს არ იტყოდა. რაღა თქმა უნდა, – პირქუშად დასძინა მან, – ეს მისი ერთ-ერთი ფარისევლური სიმკაცრეა, რომელიც მხოლოდ ასეთ უგულო ადამიანებს შეუძლიათ. იცის, რა ტანჯვაა ანასთვის ქმრის ყოველი გახსენება და რაკი იცის ეს, წერილს თხოულობს მისგან. მე მესმის, რომ ეს მძიმეა ანასთვის. მაგრამ მიზეზი იმდენად მნიშვნელოვანია, რომ საჭიროა *passer pardessus toutes ces finesses de sentiment. Il y va du bonheur et de l'existence d'Anne et de ses enfants.*[66] მე ჩემს თავზე არაფერს ვამბობ, თუმცა ჩემთვისაც მძიმეა, მეტისმეტად მძიმე, – თქვა მან და მის სახეზე ვილაციისადმი მუქარა გამოიხატა იმის გამო, რომ მისთვის მძიმე იყო ეს, – მაშ, ასე, ქალბატონო, მე თქვენ უსინდისოდ გებლაუჭებით, როგორც ჩემს მხსნელ ლუზას. დამეხმარეთ, დაითანხმეთ ანა, მისწეროს წერილი და მოითხოვოს განქორწინება.

– დიახ, რასაკვირველია, – დასძინა ჩაფიქრებულმა დარია ალექსანდროვნამ და ცოცხლად გაიხსენა თავისი უკანასკნელი შეხვედრა ალექსეი ალექსანდროვიჩთან, – დიახ, რასაკვირველია, – უფრო მტკიცედ გაიმეორა მან, როცა ანა გაახსენდა.

– გამოიყენეთ თქვენი ზემოქმედება მასზე, გააკეთეთ ისე, რომ მისწეროს წერილი. მე არ მინდა და თითქმის არც შემძლია, ველაპარაკო ანას ამის შესახებ.

– კარგი, მოველაპარაკები, მაგრამ თვითონ ანა რატომ არ ფიქრობს ამაზე? – თქვა დარია ალექსანდროვნამ და რატომღაც ამის თქმაზე ანას ახალი, უცნაური ჩვეულება გაახსენდა – თვალების მოწკურვა და ისიც გაახსენდა, რომ ანა მხოლოდ მაშინ შვრებოდა ამას, როცა საქმე მის სულიერ ამბებს

შეეხებოდა. „თითქოს თავის ცხოვრებას უყურებს ასე თვალმოწკურული, რათა ყველაფერი არ დაინახოს“, – გაიფიქრა დოლიმ, – დიან, აუცილებლად მოველაპარაკები. ეს საჭიროა ჩემთვისაც და მისთვისაც, – უპასუხა დარია ალექსანდროვნამ, როცა ვრონსკიმ მაღლიერების გრძნობით გადახედა მას.

ორივენი წამოდგნენ და სახლისკენ გაემართნენ.

XXII

შინ მობრუნებულ ანას დოლი უკვე სახლში დაუხვდა და ყურადღებით ჩააცქერდა დოლის სახეში, თითქოს უნდოდა ამოეკითხა, რა საუბარი ჰქონდა ვრონსკისთან, მაგრამ თქმით არაფერი უთხრა.

– მგონი, უკვე სადილობის დროა, – თქვა მან, – ჩვენ ჯერ კიდევ ვერ ვნახეთ ერთმანეთი. სალამოს იმედი მაქვს, ახლა კი ტანისამოსის გამოსაცვლელად უნდა გავიდე. მე ვფიქრობ, შენც გამოიცვლი, თორემ მშენებლობაზე ყველანი გავმტვრიანდით.

დოლი თავის ოთახში გავიდა და სიცილი მოერია. მას აღარაფერი ჰქონდა გამოსაცვლელი. უკვე ჩაიცვა თავისი საუკეთესო კაბა, მაგრამ რითიმე მაინც რომ გამოეხატა სადილისთვის სამზადისი, მოახლეს სთხოვა, კაბა გაეწმინდა, სამაჯურები და ბაფთები გამოიცვალა და თავზე მაქმანები გაიკეთა.

– აი, ყველაფერი, რისი გაკეთებაც შემეძლო, – ღიმილით უთხრა ანას, რომელიც უკვე მესამე, კვლავ მეტისმეტად სადა კაბით შემოვიდა მასთან.

– ჩვენ აქ მეტისმეტად ვიცავთ წესრიგს, – უთხრა ანამ, თითქოს ბოდიშს იხდიდა თავისი მორთულობისთვის, – ალექსეი ძალიან კმაყოფილია შენი ჩამოსვლით. იშვიათად თუ ყოფილა რაიმეთი ასე კმაყოფილი. მას ნამდვილად შეუყვარდი! – დასძინა მან, – შენ ხომ არ დაღლილხარ?

სადილობამდე დრო აღარ რჩებოდათ სასაუბროდ. სასადილოში

უკვე ელოდნენ თავადის ასული ვარვარა და შავ სერთუკებში გამოწყობილი მამაკაცები. არქიტექტორს ფრაკი ეცვა. ვრონსკიმ ექიმი და მოურავი წარუდგინა სტუმარს, არქიტექტორი ჯერ კიდევ საავადმყოფოში გააგნო.

ჩასუქებულმა მსახურთუხუცესმა, რომელსაც ერთნაირად უპირიალბდა მრგვალი, გაპარსული სახე და თეთრი ჰალსტუხის განამებული ბაფთა, მოახსენა, სადილი მზად გახლავთო, და მანდილოსნებიც წამოდგნენ. ვრონსკიმ სვიაჟსკის სთხოვა, ანასთვის გაეწოდებინა ხელი, თვითონ კი დოლის ეახლა. ვესლოვსკიმ ტუშკევიჩს დაასწრო და თავადის ასულ ვარვარას გაუწოდა ხელი, ისე, რომ ტუშკევიჩმა, ექიმმა, მოურავმა და არქიტექტორმა ცალ-ცალკე გასწიეს მაგიდისაკენ.

სასადილო ოთახი, სადილი, ჭურჭელი, მსახურნი; ღვინო, საჭმელი არათუ შეეფერებოდა სახლის საერთო ფუფუნების ტონს, არამედ მათში კიდევ უფრო მეტი ფუფუნება და სიახლე იხატებოდა. დარია ალექსანდროვნა აკვირდებოდა ამ მისთვის ახალ ფუფუნებას და როგორც დიასახლისს, თუმცა იმედი არ ჰქონდა, რაიმე გამოეყენებინა თავისი სახლისთვის, რადგან ამგვარი ფუფუნება მეტად შორს იყო მისი ცხოვრებისაგან, მაინც უნებურად ყოველ წვრილმანს აკვირდებოდა და ეკითხებოდა თავის თავს, ვინ და როგორ გააკეთაო ყოველივე ეს. ვასენკა ვესლოვსკი, მისი ქმარი, თვით სვიაჟსკი და ბევრი სხვაც, რომელთაც იცნობდა დოლი, არასოდეს ფიქრობდნენ ამაზე და სჯეროდათ ის, რაც ყოველ თავაზიან მასპინძელს სურს აგრძნობინოს თავის სტუმარს, თითქოს ყველაფერი, სწორედ ის, რაც ასე კარგად აქვს მოწყობილი, მას, მასპინძელს, არაფრად უღირს და თავისთავად გაკეთდა. დარია ალექსანდროვნამ კი იცოდა, რომ თავისთავად ბავშვის ფაფაც არ კეთდებოდა, რომ ამ რთულსა და მშვენიერ მოწყობილობას ვიღაცის განსაკუთრებული ყურადღება ეწირებოდა. და როცა შეამჩნია, როგორ გადახედა ალექსეი კირილიჩმა მაგიდას, როგორ ანიშნა რაღაც მსახურთუხუცესს და როგორ შესთავაზა, თევზისა და ბოსტნეულის წვენს მიირთმევთ თუ სუპსო, დარია ალექსანდროვნა მიხვდა, რომ ყოველივე ამაზე თვით მასპინძელი ზრუნავდა. ანა კი, ეტყობა, ამაზე ისევე ზრუნავდა, როგორც ვესლოვსკი. ანა, სვიაჟსკი, თავადის ქალი და ვესლოვსკი ერთნაირი სტუმრები იყვნენ ამ სახლისა და მხიარულად სარგებლობდნენ იმით, რაც მათთვის კეთდებოდა.

ანას დიასახლისობა სუფრაზე საუბრის წარმართვაში გამოიხატებოდა. და ამ საუბარს, რომელიც ესოდენ ძნელია დიასახლისისთვის ასეთ მცირე სუფრაზე ისეთი პირების თანდასწრებით, როგორც იყვნენ მოურავი და არქიტექტორი, რომელნიც სულ სხვა სამყაროს ეკუთვნოდნენ, ცდილობდნენ დაემალათ მორიდება ამ შეუჩვეველი ფუფუნების წინაშე და დიდხანს ვერ ბედავდნენ საუბარში ჩარევას, ანა ჩინებულად წარმართავდა, როგორც ეს დარია ალექსანდროვნამაც შენიშნა, და მისთვის ჩვეული ტაქტით ბუნებრივად და სიამოვნებითაც კი ხელმძღვანელობდა.

საუბარი იმაზე ჩამოვარდა, როგორ სეირნობდნენ ტუშკევიჩი და ვესლოვსკი მარტონი ნავით და ტუშკევიჩი მოჰყვა ამასწინანდელ ნავთა შეჯიბრების ამბავს პეტერბურგის იანტკლოუბში, მაგრამ ანა, რომელიც საუბრის დამთავრებას ელოდა, მაშინვე გამოელაპარაკა არქიტექტორს, რათა მისი ღუმელი დაერღვია.

– ნიკოლაი ივანიჩი განცვიფრებული იყო, – თქვა მან სვიაჟსკის შესახებ, – რომ ასე წინ წავიდა ჩვენი მშენებლობა მას შემდეგ, რაც უკანასკნელად იყო ჩვენთან. მაგრამ მე თვითონაც ყოველდღე ვხედავ და მიკვირს, რომ ასე სწრაფად მიდის საქმე.

– მის ბრწყინვალეობასთან მუშაობა კარგია! – ღიმილით მოახსენა არქიტექტორმა (მას შეგნებული ჰქონდა თავისი ღირსება და თავაზიანი და მშვიდი იყო), – საგუბერნიო სამმართველოს კი არ ჰგავს. იქ რამდენი ქალაქი უნდა გადააჭრელო, აქ კი მოვახსენებ გრაფს, ვიმსჯელებთ და სამი სიტყვით მთავრდება ყველაფერი.

– ამერიკული ხერხია, – ღიმილით თქვა სვიაჟსკიმ.

– მართალი ბრძანებაა. იქ რაციონალურად აშენებენ სახლებს...

საუბარი იმაზე გადავიდა, თუ როგორ ბოროტად იყენებენ ხელისუფლებას შეერთებულ შტატებში, მაგრამ ანამ მაშინვე სხვა საგანზე გადაიტანა საუბარი, რათა ახლა მოურავი აელაპარაკებინა.

– გინახავს ოდესმე სამკალი მანქანები? – მიუბრუნდა იგი დარია ალექსანდროვნას, – შენ რომ შეგხვდით, სწორედ ამ მანქანების დასათვალიერებლად ვიყავით. მეც პირველად ვნახე.

– როგორ მუშაობენ ეს მანქანები? – შეეკითხა დოლი.

– სწორედ ისე, როგორც მაკრატელი. ფიცარი აქვთ და პატარა მაკრატლები. აი, ასე!

ანამ თავისი მშვენიერი, თეთრი, ბეჭდებით სავსე ხელით დანა და ჩანგალი აიღო და შეეცადა ეჩვენებინა დოლისთვის, როგორ მუშაობდა მანქანა. მან, ეტყობა, იცოდა, რომ მისი ახსნიდან არაფრის გაგება არ შეიძლებოდა; მაგრამ იცოდა, რომ სასიამოვნოდ ლაპარაკობდა, ლამაზი ხელებიც ჰქონდა, და ამიტომაც ისევ განაგრძობდა ახსნას.

– უფრო ჯიბის დანებია, – ხუმრობით უთხრა ვესლოვსკიმ, რომელიც თვალს არ აცილებდა ანას.

ანამ ოდნავ შესამჩნევად გაიღიმა, მაგრამ პასუხი არ გასცა.

– ხომ მართალია, კარლ ფიოდორიჩ, მაკრატლებივით არის? – მიუბრუნდა იგი მოურავს.

– O, ja, – უპასუხა გერმანელმა, – Es ist ein ganz einfaches Ding,[67] – და მანქანის მოწყობილობის ახსნას შეუდგა.

– სამწუხაროა, რომ ეს მანქანა არ ქსოვს. მე ვენის გამოფენაზე ვნახე, როგორ ქსოვდა მავთულებით, – თქვა სვიაჟსკიმ, – მაშინ უფრო სარგებლიანი იქნებოდა.

– Es kommt drauf an... Der Preis vom Draht muss ausgerechnet werden, [68] – და გერმანელი, რომელიც ძალად აალაპარაკეს, ახლა ვრონსკის მიუბრუნდა, – Das lässt sich ausrechnen, Erlaucht,[69] – გერმანელმა უკვე ჯიბისაკენ წაიღო ხელი, სადაც შენახული ჰქონდა ფანქარი და პატარა წიგნაკი, რომელშიც ანგარიშობდა ხოლმე ყველაფერს, მაგრამ გაახსენდა, რომ სუფრასთან იჯდა, ვრონსკის მკაცრი გამოხედვაც შენიშნა და თავი შეიკავა, – Zu complicirt, macht zu viel Klopot,[70] – დასძინა მან.

– Wünscht man Dochots, so hat man auch Klopots,[71] – თქვა ვასენკა ვესლოვსკიმ და დასცინა გერმანელს, – J'adore l'allemand[72], – იმგვარივე ღიმილით მიუბრუნდა იგი ანას.

– Cessez,[73] – ხუმრობითა და თანაც მკაცრად უთხრა ანამ.

– ჩვენ გვეგონა, ყანაში გნახავდით, ვასილ სიმონიჩ, – მიუბრუნდა ანა ექიმს, ავადმყოფური შესახედაობის კაცს, – თქვენ იყავით იქ?

– მე იქ ვიყავი, მაგრამ გავუჩინარდი, – სევდანარევი ხუმრობით მიუგო ექიმმა.

– მაშასადამე, ჩინებული სეირნობა გამოგივიდათ!

– დიდებული!

– ჰო, როგორ არის ის მოხუცი ქალი? ვიმედოვნებ, ტიფი არ აღმოაჩნდა?

– ტიფი შეიძლება არ იყოს, მაგრამ მძიმე მდგომარეობა აქვს.

– როგორ მენანება! – დასძინა ანამ, ამით ვალი მოიხადა შინამოსამსახურეთა წინაშე და შემდეგ თავისიანებს მიუბრუნდა.

– მაგრამ თქვენი ნათქვამის მიხედვით მაინც ძნელი იქნებოდა მანქანის აგება, ანა არკადიევნა, – ხუმრობით უთხრა სვიაჟსკიმ.

– არა, რატომ? – ღიმილით თქვა ანამ. ეს ღიმილი ცხადყოფდა, რომ მანქანის მოწყობილობათა ამ აღწერილობაში იყო რაღაც მეტისმეტად სასიამოვნო, რაც შეუნიშნავია არ დარჩენია სვიაჟსკის და რაც კარგად უწყობდა ანამაც. ახალგაზრდული სიკეკლეუცის ამ ახალმა გამოვლინებამ უსიამოვნოდ იმოქმედა დოლიზე.

– სამაგიეროდ გასაოცარია ანა არკადიევნას ცოდნა არქიტექტურაში, – თქვა ტუმკევიჩმა.

– დიახაც. გუშინ ყური მოვკარი, ანა არკადიევნა ამბობდა, სტრობი და პლინთუსებიო, – თქვა ვესლოვსკიმ. – ხომ სწორად ვამბობ?

– გასაოცარი არაფერია, როცა ამდენს ხედავ და ამდენი გესმის, – თქვა ანამ, – თქვენ, ალბათ, ისიც არ იცით, რისგან აშენებენ სახლს?

დარია ალექსანდროვნა ამჩნევდა, რომ ანას არ მოსწონდა ვესლოვსკის სალაღობო ტონი, მაგრამ უნებლიეთ თვითონაც ემორჩილებოდა ამას.

ვრონსკი ამ შემთხვევაში სულაც არ იქცეოდა ისე, როგორც ლევინი. იგი, ეტყობა, არავითარ მნიშვნელობას არ აძლევდა ვესლოვსკის ლაყბობას და პირიქით, უფრო აქეზებდა.

– აბა, მითხარით, ვესლოვსკი, რით აერთებენ ქვებს?

– რასაკვირველია, ცემენტით.

– ყოჩაღ! მერე რა არის ეს ცემენტი?

– რაღაც წასაგლესის... არა, საგოზავის მსგავსი რამ არის, – მიუგო ვესლოვსკიმ და ამით საერთო სიცილი გამოიწვია.

სუფრაზე მყოფთ ერთი წუთითაც არ შეუწყვეტიათ საუბარი, მოწყენითა და მდუმარედ მჯდარი ექიმისა, არქიტექტორისა და მოურავის გარდა. ხან შეფერხდებოდა ეს საუბარი, ხან ისევ გრძელდებოდა, ხან რომელიმე მათგანის მტკივნეულ ადგილს შეეხებოდა. ერთხელ დარია ალექსანდროვნასაც გადაჰკრეს, რამაც ისე გააცხარა, რომ წამოწითლდა კიდეც და მხოლოდ შემდეგ გაიხსენა, ზედმეტი და უსიამოვნო ხომ არაფერი მითქვამსო. სვიაჟსკიმ ლევინზე ჩამოაგდო სიტყვა, გაიხსენა მისი უცნაური მსჯელობა, მანქანებს რუსული მეურნეობისთვის მხოლოდ ზიანის მოტანა შეუძლიაო.

– არა მაქვს ბედნიერება ვიცნობდე ბატონ ლევინს, – ღიმილით თქვა ვრონსკიმ, – მაგრამ მას, ალბათ, არასოდეს უნახავს ის მანქანები, რომელთაც ასე კიცხავს. ან თუ უნახავს და გამოუცდია, ვინ იცის, როგორ, ან უნახავს მხოლოდ რუსული მანქანები და არა საზღვარგარეთული. აბა, რა შეხედულებები შეიძლება ჰქონდეს?

– საერთოდ მას თურქული შეხედულებები აქვს, – ღიმილით თქვა ვესლოვსკიმ და ანასკენ შეტრიალდა.

– მე არ შემიძლია დავიცვა მისი შეხედულებები, – თქვა დარია ალექსანდროვნამ და წამოწითლდა, – მაგრამ იმის თქმა კი შემიძლია, რომ დიდად განათლებული ადამიანია და აქ რომ იყოს, თვითონ გაგცემდათ პასუხს. მე კი არ ვიცი, რა გითხრათ.

– მე იგი ძალიან მიყვარს და ჩვენ დიდი მეგობრები ვართ, – გულკეთილი ღიმილით დასძინა სვიაჟსკიმ, – Mais pardon il est un petit peu toqué[74]; მაგალითად, იგი ამტკიცებს, საჭირო არ არის არც ერობა და არც მომრიგებელი მოსამართლეო, და არც სურს მონაწილეობა.

– ეს ჩვენი რუსული გულგრილობაა, – თქვა ვრონსკიმ და გრაფინიდან წყალი დაასხა თხელ, მაღალფეხიან ჭიქაში, – არ ვიგრძნობთ მოვალეობანი, რომელსაც ჩვენი უფლებები

გვაკისრებს, და ამიტომაც უარვყოფთ.

– მე არ ვიცნობ სხვას, რომელიც უფრო მკაცრად უყურებდეს ყოველგვარი მოვალეობის შესრულებას, – თქვა დარია ალექსანდროვნამ, რომელიც გააბრაზა ვრონსკის ამ მედიდურმა ტონმა.

– მე, პირიქით, – განაგრძო ვრონსკიმ, რომელსაც რატომღაც მტკივნეულ ადგილზე მოხვდა ეს საუბარი, – მე კი, პირიქით, როგორც ხედავთ, დიდად მადლობელი ვარ იმ პატივისა, რომელიც დამდეს ნიკოლაი ივანიჩის მეოხებით (მან სვიაჟსკიზე მიუთითა) და საპატიო მომრიგებელ მოსამართლედ ამირჩიეს. მე მიმაჩნია, რომ ყრილობაზე წასვლა ან გლეხის საქმის გარჩევა ცხენის თაობაზე ისეთივე მნიშვნელოვანია, როგორც ყველა სხვა საქმე, რისი გაკეთებაც კი შემიძლია. და დიდ პატივად ჩავთვლი, თუ ხმოსნადაც ამირჩევენ. მე მხოლოდ ამით შემიძლია სამაგიერო გადავიხადო იმ სარფისთვის, რითაც ვსარგებლობ როგორც მიწის მფლობელი. საუბედუროდ, ზოგს არ ესმის ის მნიშვნელობა, რომელიც უნდა ჰქონდეთ მსხვილ მიწათმფლობელებს სახელმწიფოში.

დარია ალექსანდროვნასთვის უცნაური იყო იმის მოსმენა, თუ როგორ დარწმუნებული იყო ვრონსკი თავის სამართლიანობაში საკუთარ სუფრასთან. მას გაახსენდა, რომ ლევინიც, რომელიც სრულიად საწინააღმდეგოს ფიქრობდა, ასევე მტკიცედ იყო დარწმუნებული თავის მსჯელობაში საკუთარ სუფრასთან, მაგრამ დოლის უყვარდა ლევინი და ამიტომაც მის მხარეზე იყო.

– ასე რომ, გრაფო, შემდეგ ყრილობაზე შეგვიძლია თქვენი იმედი ვიქონიოთ? – უთხრა სვიაჟსკიმ, – მაგრამ უფრო ადრე უნდა გავემგზავროთ, რათა რვაში უკვე იქ ვიყოთ. თუ თქვენ პატივს დამდებთ და გამომივლით?

– მე კი თითქმის ვეთანხმები შენს beau-frère-ს, – თქვა ანამ, – მხოლოდ არა ისე, როგორც ის, – ღიმილით დასძინა მან, – ვშიშობ, რომ ამ ბოლო ხანებში ჩვენ მეტისმეტად ბევრი საზოგადოებრივი მოვალეობა დაგვეკისრა. წინათ იმდენად ბევრი მოხელე იყო, რომ ყველა საქმისთვის მოხელე იყო საჭირო, ახლა კი ყველა საზოგადო მოღვაწეა. ექვსი თვეა, რაც ალექსეი აქ არის და უკვე ხუთი თუ ექვსი სხვადასხვა

საზოგადოებრივი დაწესებულების წევრია, – მეურვეობა, მოსამართლეობა, ხმოსნობა, ვეჟილობა და კიდევ რაღაც ცხენოსნობის შესახებ. Du train que cela va,[75] მთელი მისი დრო ამას მოუხდებდა. და მე ვშიშობ, საქმეთა ასეთი სიმრავლისას ეს მხოლოდ ფორმად რჩება. თქვენ რამდენ ადგილას ხართ წევრი, ნიკოლაი ივანიჩ? – მიუბრუნდა იგი სვიაჟსკის, – მგონი, ოცზე მეტ ადგილას?

ანა ხუმრობდა, მაგრამ მის ხმაში გაღიზიანებაც იგრძნობოდა. დარია ალექსანდროვნა ყურადღებით აკვირდებოდა ანასაც და ვრონსკისაც და მაშინვე შენიშნა ეს. ისიც შენიშნა, რომ ამის თქმაზე ვრონსკიმ მაშინვე სერიოზული და ჯიუტი გამომეტყველება მიიღო. დოლის არც ის დარჩენია შეუმჩნეველი, თავადის ასულმა ვარვარამ როგორ სწრაფად ჩამოაგდო სიტყვა პეტერბურგელ ნაცნობებზე, რათა საუბრის საგანი შეეცვალა, ისიც გაიხსენა, ბაღში ვრონსკიმ როგორ უადგილოდ დაიწყო ლაპარაკი თავის მოღვაწეობაზე და მიხვდა, რომ ამ საზოგადოებრივი მოღვაწეობის საკითხთან იყო დაკავშირებული უთანხმოება ანასა და ვრონსკის შორის.

სადილი, ღვინოები, ჭურჭელი, ყველაფერი ძალიან კარგი იყო, მაგრამ ყოველივე ეს ისეთი იყო, როგორც უნახავს დარია ალექსანდროვნას დიდ წვეულებებსა და ბალებზე, რომელთაც უკვე გადაეჩვია, აქაც იგივე უპიროვნობა და დაძაბულობა იგრძნობოდა; და ამიტომ ჩვეულებრივ დღეს, ასეთ პატარა წრეში ყოველივე ამან უსიამოვნო შთაბეჭდილება მოახდინა დოლიზე.

ნასადილევს რამდენიმე ხანი ტერასაზე დაჰყვეს. შემდეგ Lawn tennis-ის თამაში დაიწყო. მოთამაშენი ორ პარტიად გაიყვნენ და განლაგდნენ გულმოდგინედ გასწორებულ, გატკეპნილ კროკეტის მოედანზე, რომლის ორივე მხარეს მოვარაყებულ ბოძებზე ბადე იყო გადაჭიმული. დარია ალექსანდროვნამაც სცადა თამაში, მაგრამ დიდხანს ვერ შეძლო თამაშის გაგება და, როცა გაიგო, ისე მოიქანცა, რომ ისევ თავადის ასულ ვარვარას გვერდით დაჯდა და ყურება დაუწყო მოთამაშეებს. მისმა პარტნიორმა ტუშკევიჩმაც დაანება თავი თამაშს. დანარჩენებმა კი კიდევ დიდხანს გააგრძელეს თამაში. სვიაჟსკი და ვრონსკი ორივენი კარგად და სერიოზულად თამაშობდნენ. ფხიზლად ადევნებდნენ თვალს მოწოდებულ ბურთს, არ ჩქარობდნენ და არც აყოვნებდნენ, მაშინვე გარბოდნენ ბურთისაკენ,

ელოდებოდნენ ბურთის დაცემას, შემდეგ ზუსტად ურტყამდნენ ბურთს ჩოგანს და ბადის მეორე მხარეს აგდებდნენ. ვესლოვსკი სხვებზე უფრო ცუდად თამაშობდა, მეტისმეტად ცხარობდა, სამაგიეროდ თავისი მხიარულებით ამხნევებდა მოთამაშეებს. განუწყვეტლივ ისმოდა მისი ყვირილი და სიცილი. როგორც სხვა მამაკაცებმა, იმანაც, მანდილოსნების ნებართვით, სერთუკი გაიხადა და მისი წარმოსადეგი, მოხდენილი ტანი, პერანგის თეთრი სახელოები, აწითლებული, გაოფლიანებული სახე და აჩქარებული მოძრაობა დიდხანს რჩებოდა მეხსიერებაში ადამიანს.

იმ ღამეს, როცა დარია ალექსანდროვნა დასაძინებლად დაწვა, თვალებს დახუჭავდა თუ არა, თვალწინ წარმოუდგებოდა ვასენკა ვესლოვსკი, რომელიც კროკეტის მოედანზე აქეთ-იქით აწყდებოდა.

თამაშის დროს დარია ალექსანდროვნა მოწყენილი იყო. მას არ მოსწონდა ვასენკა ვესლოვსკისა და ანას თამაში დამოკიდებულება, რომელიც თამაშის დროსაც გრძელდებოდა, არ მოსწონდა ის საერთო არაბუნებრიობა მოზრდილებისა, როცა ისინი მარტო, ბავშვების გარეშე, თავს ირთობდნენ საბავშვო გასართობით. მაგრამ განწყობილება რომ არ გაეფუჭებინა სხვებისთვის, დასვენების შემდეგ ისევ მოთამაშეებს შეუერთდა და ისე აჩვენებდა თავს, ვითომც დიდად სიამოვნებდა ეს. მთელი ამ დღის განმავლობაში დოლი ისე გრძნობდა თავს, თითქოს თეატრში მასზე უკეთეს აქტიორებთან ერთად თამაშობდა და თავისი ცუდი თამაშით სულ აფუჭებდა საქმეს.

იგი იმ განზრახვით ჩამოვიდა, რომ, თუ გაძლებდა, ორი დღით მაინც დარჩენილიყო, მაგრამ საღამოსვე, თამაშის დროს, გადაწყვიტა, ხვალვე წასულიყო. მტანჯველი, დედობრივი მზრუნველობა, რასაც ასე სიძულვილით იგონებდა გზაში, ახლა, უბავშვებოდ გატარებული ერთი დღის შემდეგ, სულ სხვანაირად წარმოუდგა და უკვე ენატრებოდა კიდევ.

და დარია ალექსანდროვნამ დიდი შვება იგრძნო, როცა საღამოს ჩაისა და ნავით სეირნობის შემდეგ მარტო შევიდა თავის ოთახში, კაბა გაიხადა და თხელი თმა დაივარცხნა.

ახლა იმის ფიქრიც აღარ სიამოვნებდა, რომ მალე ანა შემოვიდოდა. უნდოდა მარტო დარჩენილიყო თავის

ფიქრებთან.

XXIII

დოლი უკვე დაწოლას აპირებდა, როცა მასთან ანა შემოვიდა საღამური კოსტიუმით.

მთელი ამ დღის განმავლობაში ანამ რამდენჯერმე წამოიწყო ლაპარაკი თავის გულითად ამბებზე, მაგრამ ყოველთვის, როგორც კი რამდენიმე სიტყვას იტყოდა, მაშინვე ისევ ჩუმდებოდა: „შემდეგ, მარტონი რომ ვიქნებით, მაშინ ვილაპარაკოთ. მე იმდენი რამ მაქვს შენთვის სათქმელი“, – ეუბნებოდა იგი.

ახლა ისინი მარტონი იყვნენ და ანამ არ იცოდა, რაზე დაეწყო ლაპარაკი. იგი ფანჯარასთან იჯდა, დოლის შესცქეროდა და იგონებდა თავისი გულითადი საუბრების თითქოსდა დაუშრეტელ მარაგს, მაგრამ ველარაფერს პოულობდა. ამ წუთში ანას ეჩვენებოდა, რომ ყველაფერი უკვე ნათქვამი იყო.

– კიტი როგორ არის? – თქვა ანამ, ღრმად ამოიოხრა და დამნაშავესავით შეხედა დოლის, – მართალი მითხარი, დოლი, ხომ არ მიწყრება?

– გიწყრება? არა, – ღიმილით უთხრა დარია ალექსანდროვნამ.

– ალბათ, ვძულვარ, ვეზიზღები?

– ო, არა! მაგრამ ხომ იცი, ასეთ რამეს ვერასოდეს აპატიებ.

– ჰო, ჰო, – თქვა ანამ და თვალი აარიდა დოლის, ღია ფანჯარაში გაიხედა, – მაგრამ მე არ ვყოფილვარ დამნაშავე, განა შეიძლებოდა, სხვაგვარად? აბა, შენ როგორ ფიქრობ? განა შეიძლებოდა, შენ სტივას ცოლი არ ყოფილიყავი?

– მართალი გითხრა, არ ვიცი. შენ ის მითხარი...

– ჰო, ჰო, მაგრამ ჩვენ ჯერ კიტიზე ლაპარაკი არ გაგვითავებია, ბედნიერია თუ არა კიტი? ამბობენ, ლევინი შესანიშნავი ადამიანიაო.

– შესანიშნავი? ეს კიდეც ცოტაა! მე არ ვიცნობ მასზე უკეთეს ადამიანს!

– ოჰ, როგორ მიხარია! ძალიან მიხარია! შესანიშნავი, ეს კიდეც ცოტაა! – გაიმეორა ანამ.

დოლიმ გაიღიმა.

– ახლა შენზე ვილაპარაკოთ. მე შენთვის ბევრი რამ მაქვს სათქმელი. მე ველაპარაკე... – დოლიმ არ იცოდა, რანაირად მოეხსენიებინა ვრონსკი. ეუხერხულებოდა ეთქვა გრაფი ან ალექსეი კირილიჩი.

– ალექსეის, – შეაშველა ანამ, – ვიცი, რომ თქვენ ილაპარაკეთ. მაგრამ მე მინდოდა პირდაპირ მეკითხა შენთვის, რას ფიქრობ ჩემზე, ჩემს ცხოვრებაზე?

– ასე უცებ როგორ გითხრა? მართლაც არ ვიცი, რა გითხრა!

– არა, მაინც მითხარი... ხომ ხედავ ჩემს ცხოვრებას. მაგრამ არ დაივიწყო, რომ შენ გვნახე ზაფხულში, როცა შენ ჩამოხვედი და ჩვენც მარტონი არა ვართ... მაგრამ ჩვენ ადრე გაზაფხულზე ჩამოვედით აქ. სრულიად მარტონი ვცხოვრობდით, შემდეგშიც ასე განმარტოებით ვიცხოვრებთ და ამაზე უკეთესს არც არაფერს ვინატრებ. მაგრამ შენ წარმოიდგინე ჩემი აქ ყოფნა მარტო, უიმისოდ და ეს ასე იქნება... ყველაფრიდან ჩანს, რომ ეს ხშირად განმეორდება, რომ ის ნახევარჯერ შინ არ იქნება, – თქვა ანამ, ფეხზე წამოდგა და დოლისთან ახლოს გადაჯდა.

– რა თქმა უნდა, – შეაწყვეტინა მან დოლის, რომელსაც უნდოდა რაღაც ეთქვა, – რა თქმა უნდა, ძალად ვერ დავაკავებ და არც ვაკავებ. ახლა მალე დოლი იქნება, მისი ცხენებიც მონაწილეობენ და ისიც წავა. ძალიან მოხარული ვარ. მაგრამ, აბა, იფიქრე ჩემზე, წარმოიდგინე ჩემი მდგომარეობა... მაგრამ არ ღირს ამაზე ლაპარაკი! – ანამ გაიღიმა, – მაშ რაზე გელაპარაკა ალექსეი?

– ალექსეიმ ის მითხრა, რაც მე თვითონაც მინდოდა მეთქვა შენთვის, ამიტომაც ჩემთვის იოლია მისი ვეჭილობა; მან მითხრა, რომ ხომ არ არის შესაძლებელი, ხომ არ შეიძლება... – დარია ალექსანდროვნას ენა დაება, – გამოსწორდეს, გაუმჯობესდეს შენი მდგომარეობა... შენ იცი, როგორ ვუყურებ მე ამას, მაგრამ მაინც, თუ შესაძლებელია, უნდა გათხოვდე...

– ესე იგი განქორწინება? – თქვა ანამ, – შენ იცი, რომ ერთადერთი ქალი, რომელმაც მინახულა პეტერბურგში, ბეტსი ტვერსკაია იყო. ხომ იცნობ მას? Au fond c'est la femme la plus depravée qui existe.[76] იგი ტუშკევიჩის საყვარელი იყო და საძაგლად ატყუებდა ქმარს. და მან მითხრა, არც მინდა გიცნობდე, სანამ არ გამოსწორდება შენი მდგომარეობაო. არ იფიქრო, მას შეგადარე... მე გიცნობ შენ, ჩემო კარგო, მაგრამ უნებურად გამახსენდა ეს... მაშ, რა გითხრა ალექსეიმ? – გაიმეორა ანამ.

– მითხრა, რომ იტანჯება შენ გამო და თავის გამოც. შეიძლება თქვა, ეს ეგოიზმიაო, მაგრამ კანონიერი და კეთილშობილური ეგოიზმია! პირველ ყოვლისა, მას უნდა კანონიერი იყოს მისი შვილი და იყოს შენი კანონიერი ქმარი. უფლება ჰქონდეს შენზე.

– რომელი მონა ცოლი შეიძლება იყოს იმ ზომამდე მონა, როგორც მე ვარ ჩემი მდგომარეობის გამო? – ნაღვლიანად უთხრა ანამ.

– მთავარი, რაც მას სურს... ის არის, რომ შენ არ იტანჯებოდე.

– ეს შეუძლებელია! შემდეგ?

– შემდეგ, რაც ყველაზე მთავარია, უნდა, რომ თქვენს შვილებს გვარი ჰქონდეთ.

– რომელ შვილებს? – თქვა ანამ და თვალები მოჭუტა, ისე, რომ დოლისთვის არც შეუხედავს.

– ანის და სხვებს...

– ამ მხრივ შეუძლია დამშვიდებული იყოს, მე შვილები აღარ მეყოლება.

– როგორ შეგიძლია იმის თქმა, რომ აღარ გეყოლება?..

– არ მეყოლება იმიტომ, რომ არ მინდა.

და მიუხედავად მთელი თავისი მღელვარებისა, ანას გაეღიმა, როცა დოლის სახეზე გულუბრყვილო ცნობისმოყვარეობა, გაოცება და შეძრწუნება ამოიკითხა.

– ექიმმა მითხრა, ჩემი ავადმყოფობის შემდეგ...

.....

– შეუძლებელია! – თქვა დოლიმ და თვალები გაუფართოვდა. დოლისთვის ეს იყო ერთ-ერთი იმ აღმოჩენათაგანი, რომლის შედეგები და დასკვნები იმდენად უზარმაზარია, რომ პირველ წუთებში მხოლოდ ერთს გრძნობ – ყველაფრის მოსაზრება შეუძლებელია და ამაზე კიდევ ბევრი და ბევრი უნდა იფიქრო.

ამ აღმოჩენამ უცებ აუხსნა, გასაგები გახდა მისთვის აქამდე გაუგებარი ოჯახები, სადაც თითო ან ორი ბავშვი ჰყავდათ, და ამან იმდენი ფიქრი, იმდენი მოსაზრება და საწინააღმდეგო გრძნობები აღუძრა, რომ ველარაფრის თქმა ველარ შეძლო და გაოცებული, თვალებგაფართოებული მისჩერებოდა ანას. ეს სწორედ ის იყო, რაზედაც დღეს გზაზე ოცნებობდა, მაგრამ ახლა, როცა გაიგო, ეს შესაძლებელი ყოფილაო, ამ ამბავმა შეაძრწუნა. დოლი გრძნობდა, რომ ეს მეტისმეტად მარტივი გადაწყვეტა იყო მეტისმეტად რთული საკითხისა.

– N'est ce pas immoral?[77] – მხოლოდ ესლა თქვა მან რამდენიმე წლის დუმილის შემდეგ.

– რატომ? აბა, დაფიქრდი, ორიდან ერთი უნდა ამოვირჩიო: ან ფეხმძიმედ, ესე იგი ავად უნდა ვიყო, ანდა მეგობარი, ამხანაგი უნდა ვიყო ჩემი ქმრისა, სულერთია, მაინც ქმრისა, – განზრახ ზერელედ და არასერიოზულად მიუგო ანამ.

– ჰო, მართალია, მართალი, – ეუბნებოდა დარია ალექსანდროვნა, როცა იმ არგუმენტებს ისმენდა, რომელთაც ადრე თვითონაც იმოწმებდა, მაგრამ ამ არგუმენტებში უკვე ველარ ნახულობდა წინანდელ დამაჯერებლობას.

– შენთვის, სხვებისთვის, – ეუბნებოდა ანა, რომელიც თითქოს ხვდებოდა მის ფიქრს, – კიდევ შეიძლება იყოს საეჭვო. მაგრამ ჩემთვის... შენ ხომ გესმის, რომ მე ცოლი არა ვარ; მას ვუყვარვარ მანამდე, სანამ შეუძლია ჩემი სიყვარული... მე რით შემიძლია მისი სიყვარულის შენარჩუნება? განა ამით?

და ანამ წინ გამოიშვირა თავისი თეთრი ხელები.

დარია ალექსანდროვნას გონებაში არაჩვეულებრივი სისწრაფით ირეოდა აზრები და მოგონებები, ისე, როგორც ხდება ხოლმე აღელვების წუთებში. „მე – ფიქრობდა დოლი, – ვერ მივიზიდე სტივა; და იგი სხვებთან წავიდა, მაგრამ იმ

პირველმაც, ვისი გულისთვისაც მიღალატა, ვერ დააკავა მარტოოდენ იმით, რომ ყოველთვის ლამაზი და მხიარული იყო. და მან ისიც მიატოვა და სხვა შეიყვარა. და ნუთუ ანა ამით მიიზიდავს და შეინარჩუნებს გრაფ ვრონსკის? თუ ვრონსკი ამას დაუწყებს ძებნას, მას შეუძლია უფრო მიმზიდველი, უფრო მხიარული მორთულობა და მანერები მონახოს. და რაც უნდა ლამაზი იყოს მისი სავსე სხეული, მისი ანთებული სახე და შავი თმა, მას შეუძლია უკეთესი მოძებნოს, როგორც ეძებს და პოულობს კიდევ ჩემი საძაგელი, საცოდავი და საყვარელი ქმარი“.

დოლიმ არაფერი უპასუხა, მხოლოდ ამოიოხრა. ანას არ გამოჰპარვია ეს ოხვრა, რაც გამომხატველი იყო იმისა, რომ დოლი არ ეთანხმებოდა, და ისევ განაგრძო. მას კიდევ ჰქონდა ისეთი ძლიერი არგუმენტები, რომელთა საწინააღმდეგოდაც უკვე აღარაფრის თქმა აღარ შეიძლებოდა. – შენ ამბობ, რომ ეს არ არის კარგი? მაგრამ ხომ უნდა განსაჯო, – განაგრძო ანამ, – შენ გავიწყდება ჩემი მდგომარეობა. აბა, როგორ შემიძლია ვისურვო შვილები? მე არაფერს ვამბობ ტანჯვაზე, მე ტანჯვისა არ მეშინია. მაგრამ, აბა, იფიქრე, ვინ იქნებიან ჩემი შვილები? უბედური ბავშვები, რომელთაც სხვისი გვარი უნდა ატარონ. დაბადებიდანვე ისეთ მდგომარეობაში იქნებიან ჩაყენებული, რომ უნდა რცხვენოდეთ დედისა, მამისა და თავისი დაბადებისა.

– ჰოდა, სწორედ ამისთვის არის საჭირო განქორწინება.

მაგრამ ანა ყურს არ უგდებდა დოლის. მას უნდოდა ჩამოეთვალა ყველა ის მოსაზრება, რითაც ბევრჯერ დაურწმუნებია საკუთარი თავი.

– რისთვის მაქვს ეს გონება, თუკი იმისთვისაც არ მოვიხმარ, რომ არ გავაჩინო ამქვეყნად უბედური ბავშვები?

ანამ დოლის გადახედა, მაგრამ პასუხს არ დაუცადა და ისევ განაგრძო: – მე ხომ ყოველთვის დამნაშავედ ვიგრძნობდი თავს იმ უბედური ბავშვების წინაშე, – თქვა მან, – თუ ისინი არ არსებობენ, ყოველ შემთხვევაში, უბედური მაინც აღარ იქნებიან. მაგრამ თუ ისინი უბედურები იქნებიან, ამაში მხოლოდ მე ვიქნები დამნაშავე.

ეს სწორედ ის მოსაზრებები იყო, რასაც დარია ალექსანდროვნაც ფიქრობდა, ახლა კი ყურს უგდებდა და ვერ გაეგო ეს. „როგორ

შეიძლება დამნაშავე იყო იმ არსების წინაშე, რომელიც ჯერ არ არსებობს?“ – ფიქრობდა იგი. და უცებ გონებაში გაუელვა ერთმა აზრმა: შეიძლებოდა თუ არა, რომელიმე შემთხვევაში, მისი საყვარელი შვილისთვის – გრიშასთვის უკეთესი ყოფილიყო არასოდეს გაჩენილიყო ამქვეყნად? და ეს იმდენად წარმოუდგენლად, იმდენად უცნაურად ეჩვენა, რომ თავი გააქნია, რათა გაეფანტა თავში მორიალე სულელური აზრები.

– არა, არ ვიცი, ეს არ არის კარგი, – მხოლოდ ესლა თქვა და სახეზე ზიზღი გამოეხატა.

– მართალია, მაგრამ არ დაივიწყო, ვინა ხარ შენ და ვინა ვარ მე... და გარდა ამისა, – დასძინა ანამ ისე, თითქოს მიუხედავად იმისა, რომ მისი მოსაზრებანი დოლის მოსაზრებებზე უფრო მდიდარი იყო, მაინც დარწმუნდა, რომ ეს ცუდი იყო, – არ დაივიწყო მთავარი – მე ახლა არა ვარ ისეთ მდგომარეობაში, როგორც შენ. შენთვის ასე დგას საკითხი: გსურს თუ არა გყავდეს კიდევ შვილები, ჩემთვის კი: მსურს თუ არა საერთოდ მყავდეს შვილები. ეს დიდი განსხვავებაა. შენ ხომ გესმის, რომ ჩემს მდგომარეობაში არ შეიძლება მქონდეს ამგვარი სურვილი.

დარია ალექსანდროვნას აღარაფერი უთქვამს. იგრძნო, რომ ანა შორს დგას მისგან და მათ შორის უკვე არსებობს საკითხები, რაშიც ვერასოდეს შეთანხმდებიან და უმჯობესია, არც არაფერი თქვან ამაზე.

XXIV

– მაშ, მით უფრო უნდა იზრუნო შენი მდგომარეობის გამოსწორებაზე, თუკი შესაძლებელია, – უთხრა დოლიმ.

– დიახ, თუ შესაძლებელია, – თქვა ანამ მოულოდნელად სულ სხვა ჩუმი და სევდიანი ხმით.

– განა განქორწინება შეუძლებელია? მე მითხრეს, რომ შენი ქმარი თანახმაა.

– დოლი, მე არ მინდა ამაზე ლაპარაკი!

– მაშ, ნუ ვილაპარაკებთ! – საჩქაროდ დასძინა დოლიმ, რაკი ანას სახეზე ტანჯვა ამოიკითხა, – მხოლოდ მე ვამჩნევ, რომ შენ მეტისმეტად სევდიანი ხარ.

– მე? სულაც არა. მე ძალიან მზიარული და კმაყოფილი ვარ. შენ შეამჩნიე, je fais des passions.[78] ვესლოვსკი...

– ჰო, მართალი გითხრა, არ მომწონს ვესლოვსკის ტონი, – უთხრა დარია ალექსანდროვნამ, რომ საუბარი სხვა საგანზე გადაეტანა.

– ოჰ, სულაც არა! ეს მხოლოდ აღიზიანებს ალექსეის და მეტი არაფერი; იგი პატარა ბიჭია და მთლად ჩემს ხელთ არის; გესმის, როგორც მინდა, ისე ვატრიალებ. ის იგივეა, რაც შენი გრიშა... დოლი! – უცებ შეცვალა ანამ საუბარი, – შენ ამბობ, რომ მე სევდიანი ვარ. შენ არ შეგიძლია ამის გაგება. ეს შემზარავია. მე მინდა, სულ არ ვიფიქრო ამაზე.

– მაგრამ, მე მგონი, საჭიროა. უნდა გააკეთო ყველაფერი, რაც კი შესაძლებელია.

– მაგრამ რა არის შესაძლებელი? არაფერი. შენ მეუბნები, რომ ცოლად უნდა გავყვე ალექსეის და მე არ ვფიქრობ ამაზე? მე არ ვფიქრობ ამაზე? – გაიმეორა მან და გაწითლდა. ანა წამოდგა, წელში გაიმართა, ღრმად ამოიოხრა და მსუბუქი ნაბიჯით ოთახში წინ და უკან სიარულს მოჰყვა, მხოლოდ ხანდახან შეჩერდებოდა ხოლმე, – მე არ ვფიქრობ? არ არის არც ერთი დღე, არც ერთი საათი, რომ არ ვფიქრობდე, და არ ვსაყვედურობდე ჩემს თავს, რომ ამაზე ვფიქრობ... იმიტომ, რომ ამაზე ფიქრმა შეიძლება ჭკუაზე შემშალოს. ჭკუაზე შემშალოს, – გაიმეორა ანამ, – როცა ამაზე ვფიქრობ, უმორფოდ აღარ შემიძლია ძილი. მაგრამ კარგი. დამშვიდებით ვილაპარაკოთ. მეუბნებიან, განქორწინებაო. ჯერ ერთი, ის არ დამთანხმდება განქორწინებაზე. ის ახლა გრაფინია ლიდია ივანოვნას გავლენაშია მოქცეული.

დარია ალექსანდროვნა წელში გამართული იჯდა სკამზე და ტანჯული, თანაგრძნობის გამომხატველი თვალით შეჰყურებდა ანას, რომელიც ოთახში მიმოდიოდა.

– უნდა სცადო, – ჩუმი ხმით თქვა დოლიმ.

– ვთქვათ, ვცადე. რას ნიშნავს ეს? – თქვა მან, ალბათ, უკვე

ათასჯერ ნაფიქრი, ზეპირად დასწავლილი აზრი, – ეს იმას ნიშნავს, რომ მე, რომელსაც მეზიზღება იგი, დამნაშავედ ვაღიარო თავი, დიდსულოვნად მივიჩნიო იგი და თავი დავიმცრო მის წინაშე, წერილი მივწერო... მაგრამ, ვთქვათ, ძალა დავატანე თავს და გავაკეთე ეს. მე ან შეურაცხმყოფელ პასუხს მივიღებ ან თანხმობას: ვთქვათ, თანხმობა მივიღე... – ამას რომ ამბობდა ანა, ოთახის ბოლოს იდგა და იქ გაჩერდა, გაასწორა ფანჯარაზე ჩამოკიდებული ფარდა, – მე მივიღე თანხმობა, მაგრამ შვი... შვილი? ის ხომ არ დამითმობს შვილს? იგი ისე გაიზრდება, რომ ვეძულები მე, გაიზრდება მამასთან, რომელიც მივატოვე. შენ გესმის, რომ მე თითქმის ერთნაირად, მაგრამ საკუთარ თავზე უფრო ძლიერ მიყვარს ორი არსება – სერიოჟა და ალექსეი.

ანა ოთახის შუაგულისკენ წამოვიდა, დოლის წინ გაჩერდა და ხელები მკერდთან მიიტანა. თეთრ პენუარში მისი ტანი განსაკუთრებით დიდი და განიერი მოჩანდა. იგი თავჩაღუნული იდგა და გაბრწყინებული, წყლიანი თვალებით უყურებდა პატარა, მღელვარებისაგან აკანკალებულ, გამხდარ დოლის, რომელიც საცოდავად გამოიყურებოდა თავისი ძველი კოფთით და ღამის თავსაბურავით.

– მე მხოლოდ ეს ორი არსება მიყვარს და ერთი გამორიცხავს მეორეს. არ შემიძლია მათი შეერთება, ჩემთვის კი მხოლოდ ეს არის საჭირო, თუ ეს არ იქნება, მაშინ ყველაფერი სულერთია ჩემთვის. სულ, სულერთია. და როგორმე დასრულდება ყველაფერი. ამიტომაც არ შემიძლია, არ მიყვარს ამაზე ლაპარაკი. ასე რომ, ნურაფერს მისაყვედურებ, ნურაფერში დამადანაშაულებ. შენ მთელი შენი სიწმინდით არ შეგიძლია გაიგო ყოველივე ის, რისთვისაც მე ვიტანჯები.

ანა დოლისთან მივიდა, გვერდით მიუჯდა, დამნაშავესავით ჩახედა თვალებში და ხელი მოჰკიდა ხელზე.

– რას ფიქრობ? რას ფიქრობ ჩემზე? ნუ შემიძულე. მე არ დამიმსახურებია სიძულვილი, მე სწორედ რომ უბედური ვარ. თუკი ვინმეა უბედური, მე ვარ, – თქვა ანამ, სახე მოარიდა დოლის და ატირდა.

მარტო დარჩენილმა დოლიმ ილოცა და შემდეგ ლოგინში ჩაწვა. მას მთელი გულითა და სულით ებრალებოდა ანა იმ წუთებში, როცა ელაპარაკებოდა, ახლა კი აღარ შეეძლო ანაზე ფიქრი. მას

გაახსენდა სახლი, ბავშვები, რომელნიც სრულიად ახალი სიმშვენიერით გაბრწყინებულნი წარმოუდგნენ თვალწინ. ახლა ეს თავისი სამყარო იმდენად ძვირფასი და საყვარელი აღმოჩნდა მისთვის, რომ დაენანა, თუნდაც ერთი დღე უამისოდ გაეტარებინა და გადაწყვიტა, ხვალ აუცილებლად დაბრუნებულიყო შინ.

თავის კაბინეტში დაბრუნებულმა ანამ კი ჭიქა აიღო და ჩააწვეთა შიგ რამდენიმე წვეთი წამალი, რომელშიც დიდი რაოდენობით შედიოდა მორფი, დალია, რამდენიმე ხანს გაუნძრევლად იჯდა, შემდეგ კი დამშვიდებული და გამხიარულებული საწოლ ოთახში გავიდა.

როცა ანა საწოლ ოთახში შევიდა, ვრონსკიმ დაკვირვებით შეხედა სახეში, – იგი ეძებდა იმ საუბრის შედეგს, რომელიც იცოდა, აუცილებლად უნდა ყოფილიყო მათ შორის, რაკი ანა ამდენ ხანს შეყოვნდა დოლის ოთახში, მაგრამ მის აღტაცებულ, თავშეკავებულ გამომეტყველებაში, რომელიც რაღაცას მალავდა მისგან, ვერაფერს ხედავდა, გარდა ჩვეული სილამაზისა, რომელიც მაინც ატყვევებდა მას. ხედავდა, რომ ანასაც შეგნებული ჰქონდა თავისი სილამაზე და სურვილი ჰქონდა, ამ სილამაზეს კვლავ გავლენა ჰქონოდა მასზე. ვრონსკის არ უნდოდა ეკითხა, რა ელაპარაკა დოლიმ, იმედი ჰქონდა, თვით ანა ეტყოდა რამეს, მაგრამ ანამ მხოლოდ ეს უთხრა: – მე მოხარული ვარ, რომ შენ მოგეწონა დოლი. ხომ მართლა მოგეწონა?

– მე ხომ დიდი ხანია ვიცნობ მას. იგი ძალიან კეთილია, mais excessivement terre-à-terre.[79] მაგრამ მე მაინც დიდად მესიამოვნა მისი ჩამოსვლა.

ვრონსკიმ ხელი მოჰკიდა ანას ხელს და კითხვის გამომხატველი თვალით ჩააცქერდა სახეში.

ანამ კი სულ სხვაგვარად გაიგო ეს და გაუღიმა.

მეორე დღეს დილით, მიუხედავად მასპინძლების დიდი თხოვნისა, დარია ალექსანდროვნა მაინც გაემზადა სამგზავროდ. ლევინის მეეტლე თავისი ძველი ხიფთანითა და ქუდით, ფრთებდამტვრეული ეტლით, რომელშიც სხვადასხვანაირი ცხენები ება, მოღუშული მიადგა ქვიშით მოფენილ, დახურულ სადარბაზო კარს.

თავადის ასულ ვარვარასა და მამაკაცებთან გამომშვიდობება სასიამოვნო არ იყო დარია ალექსანდროვნასთვის. ერთი დღით ერთად ყოფნის შემდეგ თვით დოლიმაც და მასპინძლებმაც გარკვევით დაინახეს, რომ ისინი შესაფერნი არ იყვნენ ერთმანეთისა და უმჯობესი იყო არც შეხვედროდნენ ერთმანეთს. მხოლოდ ანა იყო მოწყენილი. მან იცოდა, რომ დოლის წასვლის შემდეგ მის სულში აღარავინ შეარხევდა ამ შეხვედრით გაღვიძებულ გრძნობებს. მისთვის მტკივნეული იყო ამ გრძნობების გაღვიძება, მაგრამ იცოდა, რომ ეს მისი სულის საუკეთესო ნაწილი იყო და ეს ნაწილი მისი სულისა სწრაფად იფარებოდა მისი ამჟამინდელი ცხოვრებით.

გზაზე გავიდნენ თუ არა, დარია ალექსანდროვანამ სასიამოვნო შვება იგრძნო და უნდოდა მსახურთათვისაც ეკითხა, როგორ მოგეწონათო ვრონსკისთან ყოფნა, რომ უცებ თვით ფილიპმა წამოიწყო ამაზე საუბარი.

– მდიდრები კი არიან, მაგრამ ცხენებს ქერი სამ საწყაოზე მეტი არ მისცეს. მამლის ყივილამდე სულ ერთიანად მოასუფთავეს. სამი საწყაო რა არის? ყბის ერთი მოქნევალაა. ახლა ქერი ორმოცდახუთი კაპიკი ღირს. ჩვენთან კი ჩამოსულების ცხენებს იმდენს აძლევენ, რამდენსაც მოერევიან.

– ძუნწი ბატონია, – დაუდასტურა კანტორის მუშაკმაც.

– იმათი ცხენები არ მოგეწონა? – ჰკითხა დოლიმ.

– ცხენები კარგი ჰყავთ, საკვებიც კარგია, მაგრამ რაღაც მოსაწყენი მეჩვენა, დარია ალექსანდროვნა, არ ვიცი, თქვენ როგორ მოგეწონათ, – უთხრა მან და თავისი კეთილი, ლამაზი სახე დარია ალექსანდროვნასაკენ მიაბრუნა.

– მეც არ მომეწონა. როგორ გგონია, სალამომდე ჩავალთ?

– უნდა ჩავიდეთ.

შინ დაბრუნებული დარია ალექსანდროვნა, რომელსაც მშვიდობით დაუხვდნენ ყველანი, და განსაკუთრებით საყვარელი ეჩვენა ყველა, დიდი ხალისით ჰყვებოდა თავისი მგზავრობის ამბავს, რა კარგად მიიღეს, როგორი ფუფუნებითა და გემოვნებით ცხოვრობენ ვრონსკები და როგორ მხიარულად ატარებენ დროს. და არავის ხმას არ აღებინებდა მათ წინააღმდეგ.

– უნდა იცნობდე ანასა და ვრონსკის, – მე ახლა იგი უკეთ გავიცანი, – რომ გაიგო, რამდენად კარგები და მგრძობიარენი არიან, – ახლა სრულიად გულწრფელად ამბობდა დოლი და სულ აღარ ახსოვდა იქ განცდილი უკმაყოფილებისა და უხერხულობის გაურკვეველი გრძობა.

XXV

ვრონსკიმ და ანამ კვლავ იმავე პირობებში გაატარეს სოფლად მთელი ზაფხული და ნაწილი შემოდგომისა, ისე, რომ არავითარი ზომები არ მიუღიათ განქორწინებისთვის. მათ შორის უკვე გადაწყვეტილი იყო, რომ არსად არ უნდა წასულიყვნენ; მაგრამ რაც უფრო მეტხანს ცხოვრობდნენ განმარტოებით, განსაკუთრებით კი შემოდგომით, როცა სტუმრები აღარ ჰყავდათ, მით უფრო ნათელი ხდებოდა ორივესთვის, რომ ვერ აიტანდნენ ამგვარ ცხოვრებას და საჭირო გახდებოდა მისი შეცვლა.

ცხოვრება თითქოს ისეთი ჰქონდათ, რომ უკეთეს ველარც ინატრებდნენ, არაფერი აკლდათ, ჯანმრთელად იყვნენ, ჰყავდათ ბავშვი და ორივეს თავისი საქმე ჰქონდა. ანა უსტუმრებოდაც დიდ ყურადღებას აქცევდა თავს. ძალიან ბევრს კითხულობდა რომანებსაც და სერიოზულ წიგნებსაც, რომლებიც კი მოდური იყვნენ. იწერდა ყველა იმ წიგნს, რომლებსაც ქებით იხსენიებდნენ მის მიერ მიღებულ საზღვარგარეთულ ჟურნალ-გაზეთებში და ისეთი გატაცებით კითხულობდა, როგორც მხოლოდ განმარტოების დროს კითხულობენ. გარდა ამისა, ყველაფერს, რაც კი ვრონსკის აინტერესებდა, ანა წიგნებითა და სპეციალური ჟურნალებით სწავლობდა, ისე, რომ ვრონსკი ხშირად მიმართავდა ანას აგრონომიული, არქიტექტურული და ზოგჯერ ცხენების მოშენებისა ან სპორტული საკითხების შესახებაც. ვრონსკის აოცებდა ანას ცოდნა, მეხსიერება, პირველად ეჭვიც ეპარებოდა ხოლმე და დადასტურებას მოითხოვდა და ანაც პოულობდა წიგნში იმ ადგილს, რის შესახებაც ეკითხებოდა იგი და უჩვენებდა.

ანა საავადმყოფოს მოწყობითაც იყო დაინტერესებული. იგი არათუ ეხმარებოდა, არამედ ბევრ რამეს თვითონვე აწყობდა და იგონებდა. მაგრამ მისი მთავარი საზრუნავი მაინც საკუთარი თავი იყო, თუ რამდენად ძვირფასი იყო იგი ვრონსკისთვის, რამდენად შეეძლო გაეწია ყოველივე იმის მაგივრობა, რაც ვრონსკიმ მისი გულისთვის მიატოვა. ვრონსკი აფასებდა ამას, რომ იგი შეიქმნა ანას სიცოცხლის ერთადერთი მიზანი, რომ ანას სურვილი ჰქონდა, არა მარტო მოსწონებოდა, არამედ სამსახურიც გაეწია მისთვის, მაგრამ ამასთან ერთად, აწამებდა ის სიყვარულის ქსელი, რომელშიც ანა მის გახვევას ცდილობდა. რაც უფრო მეტი დრო გადიოდა, გრძობდა, რომ უფრო და უფრო მეტად ეხვეოდა ამ ქსელში და მით უფრო დიდი სურვილი ჰქონდა, კი არ დაეღწია თავი ამ ქსელისგან, არამედ მოესინჯა, ხელს ხომ არ უშლიდა ეს მის თავისუფლებას. ვრონსკი სავსებით კმაყოფილი იქნებოდა თავისი ცხოვრებით, რომ არ ჰქონოდა სურვილი თავისუფლებისა, რომელიც უფრო და უფრო უძლიერდებოდა, რომ ანას არ გაემართა მისთვის სცენები ყოველთვის, როცა კი ქალაქში წასვლას დააპირებდა ყრილობაზე ან დოღზე. მის მიერ არჩეული როლი, როლი მდიდარი მიწათმფლობელისა, რომელიც მომავალში უნდა გამხდარიყო რუსეთის არისტოკრატის ბირთვი, არათუ სავსებით მოსწონდა, არამედ ახლა, ექვსი თვის განმავლობაში სოფლად ცხოვრების შემდეგ, სულ უფრო და უფრო დიდ სიამოვნებას ანიჭებდა. მისი საქმეებიც, რომლებიც სულ უფრო მეტად აინტერესებდა და იზიდავდა, მშვენივრად მიდიოდა. მიუხედავად იმისა, რომ დიდძალი ფული იხარჯებოდა საავადმყოფოს მშენებლობაზე, მანქანებზე, შვეიცარიიდან გამოწერილ ძროხებსა და ბევრ სხვა რამეზე, ვრონსკი მაინც დარწმუნებული იყო, რომ ამით თავის ქონებას კი არ ფლანგავდა, არამედ უფრო და უფრო ზრდიდა. იქ, სადაც საქმე ეხებოდა შემოსავალს, ხეტყის, პურისა და მატყლის გაყიდვას, ბინების გაცემას, ვრონსკი კაჟივით მაგარი იყო და ფასს არ უკლებდა. დიდ სამეურნეო საქმეებში აქაც და სხვა მამულებშიც, ვრონსკი იმ სრულიად უბრალო ხერხებს მიმართავდა, სადაც საჭირო არ იყო რისკი და უაღრესად მომჭირნე და ანგარიშიანი იყო მეურნეობის ყოველ წვრილმანში. მიუხედავად გერმანელი მოურავის ეშმაკობისა და მოხერხებულობისა, რომელიც ცდილობდა ჩაეთრია ვრონსკი ყიდვა-გაყიდვის საქმეში და ისე უდგენდა ანგარიშს, რომ პირველად უფრო მეტი იყო საჭირო, მერე კი მოფიქრების

შემდეგ იგივე შეიძლება იაფადაც გამოსულიყო და სარგებელიც მაშინვე მიეცა, მაინც ვერ ჩაითრია. იგი მოუსმენდა მოურავს, გამოჰკითხავდა და მხოლოდ მაშინ ეთანხმებოდა, თუ გამოსაწერი ან მოსაწყობი იყო სრულიად ახალი, რუსეთისთვის ჯერ სავსებით უცნობი რამ, რასაც შეეძლო განცვიფრება გამოეწვია. გარდა ამისა, დიდ გასავალს იგი მხოლოდ მაშინ გადაწყვეტდა, როცა ზედმეტი ფული ჰქონდა. და თუ გაიღებდა ამ თანხას, ყოველგვარ წვრილმანს უკვირდებოდა და მოითხოვდა, რომ ამ ფულით შეძენილი ყველაზე საუკეთესო ყოფილიყო. ასე რომ, მისი საქმიანობიდან ნათლად ჩანდა, – მას კი არ გაუნიავებია თავისი ქონება, არამედ გაუზრდია კიდეც.

ოქტომბერში კაშინის გუბერნიაში, სადაც შედიოდა ვრონსკის, სვიაჟსკის, კოზნიშევის, ობლონსკის მამულები და მცირე ნაწილი ლევინის მამულებისა, დანიშნული იყო სათავადაზნაურო არჩევნები.

ეს არჩევნები მრავალი გარემოებისა და იმ პირთა გამო, რომელნიც მონაწილეობდნენ არჩევნებში, საზოგადოებრივ ყურადღებას იმსახურებდა. ამ არჩევნებზე ბევრს ლაპარაკობდნენ და დიდი სამზადისიც იყო. არჩევნებზე ჩამოვიდნენ მოსკოვიდან, პეტერბურგიდან, საზღვარგარეთიდან ისინი, წინათ რომ არასოდეს დასწრებიან არჩევნებს.

ვრონსკი დიდი ხნის წინ შეჰპირდა სვიაჟსკის, რომ მონაწილეობას მიიღებდა არჩევნებში.

არჩევნების წინ სვიაჟსკიმ, რომელიც ხშირი სტუმარი იყო ვოზდვიჟენსკოეში, ვრონსკის გამოუარა.

ჯერ კიდეც წინააღმდეგ ვრონსკისა და ანას ჩხუბი მოუვიდათ ამ ნავარაუდები წასვლის გამო. სოფლად ყველაზე მძიმე და მოსაწყენი შემოდგომის დღეები იდგა და ამიტომაც საბრძოლველად გამზადებულმა ვრონსკიმ მკაცრად, ცივი გამომეტყველებით განუცხადა, რომ წასვლას აპირებდა. ადრე ასე არასოდეს ულაპარაკია ანასთან. მაგრამ, მისდა განსაცვიფრებლად, ანამ სრულიად დამშვიდებით მიიღო ეს. მხოლოდ ის ჰკითხა, როდის დაბრუნდებიო. ვრონსკიმ დაკვირვებით შეხედა ანას, ვერ გაეგო, რა იყო ამ სიმშვიდის მიზეზი. ანას გაეღიმა. ვრონსკი იცნობდა ანას ამ თავის თავში ჩაკეტვის უნარს და იცოდა, ეს მხოლოდ მაშინ ხდებოდა, როცა

გულში რაიმე გადაწყვეტილებას მიიღებდა და არ უნდოდა გამჟღავნება. ვრონსკის ეშინოდა ამისა. მაგრამ იმდენად უნდოდა თავი აერიდებინა ამ სცენებისთვის, რომ არ შეიმჩნია და ნაწილობრივ გულწრფელადაც დაიჯერა ის, რისი დაჯერებაც ეწადა – ანას კეთილგონიერება.

– იმედი მაქვს, არ მოიწყენ?

– იმედი მაქვს, – უპასუხა ანამ, – გუშინ წიგნებით სავსე ყუთი მივიღე გოტიესაგან. არა, არ მომწყინდება.

„თვითონვე აირჩია ასეთი ტონი. მით უკეთესი, – გაიფიქრა ვრონსკიმ, – თორემ სულ ერთი და იგივე!“

ვრონსკი ისე წავიდა არჩევნებზე, რომ გულახდილ საუბარში არ გამოუწვევია ანა. ეს პირველი შემთხვევა იყო მათი ერთად ყოფნის განმავლობაში: ვრონსკი ისე განშორდა ანას, რომ ბოლომდე არ ათქმევინა ყველაფერი. ერთი მხრივ, ეს აწუხებდა ვრონსკის, მეორე მხრივ კი ფიქრობდა, ასე უკეთესიაო. „პირველ ხანებში იქნება რაღაც გაურკვეველი, იდუმალეებით მოცული, მერე კი მიეჩვევა. ყოველ შემთხვევაში, მე ყველაფერი შემიძლია დავუთმო მას, მაგრამ ჩემს მამაკაცურ თავისუფლებას ვერ დავთმო“, – ფიქრობდა იგი.

XXVI

სექტემბერში ლევინი მოსკოვში გადავიდა, რადგან კიტის უნდა მოელოგინებინა. მას უკვე მთელი თვე უსაქმოდ ჰქონდა გატარებული მოსკოვში, როცა სერგეი ივანოვიჩი, რომელიც დიდად იყო დაინტერესებული მომავალი არჩევნებით და მამულებიც ჰქონდა კაშინის გუბერნიაში, არჩევნებზე წასასვლელად მოემზადა. მან შესთავაზა წასვლა ძმასაც, რომელსაც კენჭი უნდა ეყარა სელეზნიოვის ოლქიდან. გარდა ამისა, ლევინს კაშინში მეტად საჭირო საქმე ჰქონდა თავისი საზღვარგარეთ მცხოვრები დის გამოისობით, მეურვეობისა და გამოსასყიდი თანხის მიღების თაობაზე.

ლევინს ჯერ კიდევ ვერ გადაეწყვიტა წასვლა, მაგრამ კიტიმ,

რომელიც ხედავდა მის მოწყენილობას მოსკოვში, წასვლა ურჩია და ქმრის ჩუმად შეუკვეთა მისთვის ოთხმოც მანეთად ღირებული სათავადაზნაურო მუნდირი და მუნდირში გადახდილი ოთხმოცი მანეთი შეიქნა მთავარი მიზეზი ლევინის კაშინში გამგზავრებისა.

უკვე მეექვსე დღე იყო, ლევინი კაშინში იმყოფებოდა, ყოველდღე ესწრებოდა კრებებს და ცდილობდა მოეგვარებინა დის საქმე, რომელიც ვერაფრით მოაწესრიგა. წინამძღოლები, ყველანი, არჩევნებით იყვნენ დაკავებულნი და შეუძლებელი გახდა მოწესრიგება მეურვეობაზე დამყარებული ასეთი უბრალო საქმისა. მეორე საქმეს – ფულის მიღებასაც სწორედ ასევე ელოებოდა დაბრკოლებანი. ბევრი წვალეებისა და ყადაღის მოხსნის შემდეგ, ფული უკვე გამზადებული იყო გასაცემად; მაგრამ ნოტარიუსმა, მეტად თავაზიანმა კაცმა, ვერ შეძლო ტალონის გაცემა, რადგან საჭირო იყო ხელმოწერა წინამძღოლისა, რომელიც თვითონ სესიაზე იმყოფებოდა, საქმე კი არავისთვის არ გადაეხარებინა. ამ წვალეებამ, ადგილიდან ადგილზე სიარულმა, საუბარმა მეტისმეტად კეთილ, კარგად ამიანებთან, რომელთათვისაც სავსებით გასაგები იყო მთხოვნელის უსიამო მდგომარეობა, მაგრამ არავითარი დახმარების გაწევა არ შეეძლოთ, მთელმა ამ დაძაბულობამ, რომელსაც არავითარი შედეგი არ მოჰყოლია, მეტად მტანჯველი გრძნობა აღუძრა ლევინს, მსგავსი იმ უსიამოვნო უძლოურებისა, რომელსაც განიცდის სიზმარში მყოფი ადამიანი, როცა მისთვის ფიზიკური ძალის ხმარებაა საჭირო. იგი ხშირად განიცდიდა ამას, როცა თავის ზედმიწევნით გულკეთილ რწმუნებულს ელაპარაკებოდა. ამ რწმუნებულმა თითქოს გააკეთა ყველაფერი, რაც შესაძლებელი იყო, არ დაიშურა თავისი გონების ძალა, რათა ლევინი ამ გასაჭირიდან გამოეყვანა. „აი, ესეც სცადეთ, – არაერთხელ უთხრა მან ლევინს, – წადით აქა და აქ“ და მთელ გეგმებს გადაუშლიდა, რათა როგორმე შემოევლოთ იმ საბედისწერო საწყისისთვის, რომელიც ხელს უშლიდა ყველაფერს. მერე მაშინვე დაუმატა: „თუმცა მაინც არ მოგვცემენ, მაგრამ სცადეთ“. და ლევინიც ცდას არ აკლებდა, დადიოდა. ყველანი კეთილნი და თავაზიანი იყვნენ, მაგრამ ერთხელ შემოვლილი დაბრკოლება ბოლოს ისევ აღიმართებოდა და გზას უჭრიდა. განსაკუთრებით საწყენი ის იყო, რომ ლევინს ვერაფრით გაეგო, ვის ებრძოდა, ვინ ნახულობდა სარგებელს იმით, რომ მის საქმეს ბოლო არ

ელეზობდა. ეს, ეტყობა, არავინ იცოდა, არ იცოდა თვით რწმუნებულმაც. ეს რომ სცოდნოდა ისე, როგორც იცოდა, რომ რკინიგზის სალაროსთან შეუძლებელია მისვლა, თუ რიგში არ ჩადეჟი, მაშინ საწყენი და გულდასაწყვეტი აღარაფერი ექნებოდა; მაგრამ რისთვის იყო საჭირო ეს წინააღმდეგობანი, რომელიც მის საქმეს ეღობებოდა, ვერავინ აუხსნა.

მაგრამ ლევინი დიდად გამოიცვალა ცოლის შერთვის შემდეგ; მომთმენი გახდა და, მართალია, ვერ გაეგო, რისთვის იყო ასე ყოველივე მოწყობილი, გულში მაინც ამბობდა, რადგან არ ვიცი, არც შემძლია განვსაჯო, ალბათ, ასეა საჭიროო და ცდილობდა, არ აღშფოთებულიყო.

ახლა, როცა ესწრებოდა და მონაწილეობდა არჩევნებში, ასევე ცდილობდა არ განესაჯა, არ ეკამათა და რამდენადაც შესაძლებელი იყო, გაეგო საქმის არსი, რომელსაც ასეთი სერიოზულობითა და გატაცებით აკეთებდნენ მისგან პატივსაცემი, პატიოსანი და კარგი ადამიანები. ცოლის შერთვის შემდეგ ლევინი იმდენ ახალსა და სერიოზულს ჩასწვდა, რომელიც წინათ, საკითხისადმი ზერელე დამოკიდებულების გამო, უმნიშვნელოდ ეჩვენებოდა, რომ ახლაც იმედი ჰქონდა და ელოდა, რომ არჩევნების საქმეშიც რაიმე სერიოზულსა და მნიშვნელოვანს აღმოაჩენდა.

სერგეი ივანოვიჩმა აუხსნა აზრი და მნიშვნელობა იმ გადატრიალებისა, რომელიც ნავარაუდევია იყო ამ არჩევნებით. გუბერნიის წინამძღოლი სნეტკოვი, რომლის ხელშიც იყო კანონით მთელი რიგი მნიშვნელოვანი საზოგადო საქმეები – მეურვეობაც (რის გამოც იტანჯებოდა ახლა ლევინი), თავადაზნაურთა დიდძალი თანხებიც, ქალთა და ვაჟთა გიმნაზიებიც, სამხედრო გიმნაზიაც, ახალი კანონით სახალხო განათლებაც და ბოლოს ერობაც, – ძველი ყაიდის მემამულე იყო, რომელმაც აუარებელი ქონება გაანიავა, ისე კი თავისთავად კეთილი და პატიოსანი ადამიანი იყო, მაგრამ სრულიად არ გაეგებოდა ახალი დროის მოთხოვნილებანი. იგი ყველაფერში მხარს უჭერდა თავადაზნაურობას, წინააღმდეგობას უწევდა სახალხო განათლების გავრცელებას და ერობას კი, რომელსაც ასეთი დიდი მნიშვნელობა უნდა ჰქონოდა, წოდებრივ ხასიათს აძლევდა. საჭირო იყო მის ადგილზე დაეყენებინათ სრულიად ახალი, თანამედროვე, საქმიანი ადამიანი და საქმე ისე წარემართათ, რომ თავადაზნაურობისთვის, არა როგორც

თავადაზნაურობისთვის, არამედ როგორც ერობის ელემენტისთვის, მიეცათ ყველა ბოძებული უფლება, რათა მთლიანად ამოეწურათ თვითმმართველობის ყოველნაირი შესაძლებელი სარგებლიანობა. კაშინის მდიდარ გუბერნიაში, რომელიც ყოველთვის მოწინავედ ითვლებოდა, ახლა ისეთმა ძალებმა მოიყარეს თავი, რომ თუ აქ ისე წაიყვანდნენ საქმეს, როგორც საჭირო იყო, ეს, შესაძლოა, სამაგალითო გამხდარიყო სხვა გუბერნიებისთვის და მთელი რუსეთისთვისაც. და ამიტომაც ამ საქმეს დიდი მნიშვნელობა ენიჭებოდა. წინამძღოლად სნეტკოვის ადგილას განზრახული იყო დაეყენებინათ სვიაჟსკი ანდა, კიდევ უკეთესი, ნევედოვსკი, ყოფილი პროფესორი, დიდად ჭკვიანი ადამიანი და სერგეი ივანოვიჩის დიდი მეგობარი.

კრება გახსნა გუბერნატორმა, რომელმაც სიტყვით მიმართა თავადაზნაურობას, რომ მათ თანამდებობის პირნი აირჩიონ არა მიკერძოებით, არამედ დამსახურებისთვის, სამშობლოს საკეთილდღეოდ, მას იმედი აქვს, კაშინის კეთილშობილი თავადაზნაურობა, როგორც წინა არჩევნებში, ახლაც წმინდად აღასრულებს თავის მოვალეობას და გაამართლებს მონარქის დიდ ნდობას.

სიტყვის დამთავრების შემდეგ გუბერნატორი დარბაზიდან გავიდა და თავადაზნაურობა ხმაურითა და სიხარულით, ზოგი აღტაცებითაც კი, უკან გაჰყვა გუბერნატორს და გარს შემოეხვია სწორედ იმ დროს, როცა იგი ქურქს იცვამდა და მეგობრულად ელაპარაკებოდა გუბერნიის წინამძღოლს. ლევინიც, რომელსაც უნდოდა ყველაფერს დაჰკვირვებოდა და არაფერი გამორჩენოდა, იქვე იდგა და გაიგონა, როგორ თქვა გუბერნატორმა: „გეთაყვა, გადაეცით მარია ივანოვნას, ჩემი მეუღლე დიდად ნანობს, რომ თავშესაფარში უხდება წასვლა“. ამის შემდეგ გამხიარულებული თავადაზნაურობა ქურქებში გამოეწყო და ყველანი ტაძრისაკენ გაეშურნენ.

ტაძარში ლევინი სხვებთან ერთად ხელის აწევით იმეორებდა დეკანოზის სიტყვებს, საშინელი ფიცით ფიცულობდა, რომ შეასრულებდა ყოველივე იმას, რისი იმედიც გუბერნატორმა გამოთქვა. საეკლესიო წირვა-ლოცვა ყოველთვის მოქმედებდა ლევინზე და როცა ამბობდა სიტყვებს, „ვემთხვევი ჯვარსო“, და უყურებდა ამ ახალგაზრდა და მოხუცი ადამიანების გროვას, იმავე სიტყვებს რომ ღაღადებდა, გრძნობდა, ძალიან

აღელვებული იყო.

მეორე და მესამე დღეს სათავადაზნაურო თანხებისა და ქალთა გიმნაზიის საქმეებს განიხილავდნენ, რასაც, როგორც განმარტავდა სერგეი ივანოვიჩი, არავითარი მნიშვნელობა არ ჰქონდა, და საკუთარი საქმეებით გატაცებულ ლევინსაც ყურადღება აღარ მიუქცევია ამისთვის. მეოთხე დღეს ამოწმებდნენ საგუბერნიო თანხებს საგუბერნიო მაგიდასთან. და აქ პირველად შეეჯახნენ ერთმანეთს ძველი და ახალი პარტიები. კომისიამ, რომელსაც დავალებული ჰქონდა თანხების შემოწმება, მოახსენა კრებას, თანხებს არაფერი აკლიაო. გუბერნიის წინამძღოლი წამოდგა, მადლობა მოახსენა თავადაზნაურობას ნდობისთვის და ცრემლები მოერია. თავადაზნაურობა ხმამაღლა ესალმებოდა მას და ხელს ართმევდა. მაგრამ ამ დროს ერთმა თავადმა სერგეი ივანოვიჩის ჯგუფიდან განაცხადა, ყური მოვკარი, თითქოს კომისიას არ შეუძლონ თანხები, რადგან ეს გუბერნიის წინამძღოლის შეურაცხყოფად მიიჩნიაო. კომისიის ერთმა წევრმაც გაუფრთხილებლად დაადასტურა ეს. მაშინ ერთმა ტანდაბალმა, შესახედად მეტად ახალგაზრდა, მაგრამ მეტად გესლიანმა თავადმა განაცხადა, გუბერნიის წინამძღოლისთვის, ალბათ, სასიამოვნო იქნებოდა ჩაებარებინა თანხების ანგარიში, კომისიის წევრების გადამეტებული თავაზიანობა კი საშუალებას ართმევს ისიამოვნოს ამ ზნეობრივი თვითკმაყოფილებით. მაშინ კომისიის წევრებმა უარყვეს თავიანთი განცხადება და სერგეი ივანოვიჩმა ლოგიკურად დაიწყო იმის მტკიცება, რომ კომისიის წევრები ვალდებულნი არიან აღიარონ, თანხები შემოწმებულია თუ არაო და დაწვრილებით განიხილა ეს დილემა. სერგეი ივანოვიჩს მოწინააღმდეგე პარტიიდან გამოეკამათა ერთი მოლაყბე, შემდეგ ილაპარაკა სვიაჟსკიმ და შემდეგ ისევ იმ გესლიანმა თავადმა. კამათი დიდხანს გაგრძელდა და ბოლოს უშედეგოდ დამთავრდა. ლევინი გაოცებული იყო, რომ ასე დიდხანს იკამათეს ამაზე. კიდევ უფრო დიდი იყო მისი გაოცება, როცა სერგეი ივანოვიჩს ჰკითხა, შენ გგონია, თანხები გაფლანგულიაო და სერგეი ივანოვიჩმა უპასუხა: – ოჰ, არა, პატიოსანი კაცია, მაგრამ უნდა შევარყიოთ ეს ძველებური ოჯახური მართვა თავადაზნაურთა საქმეებისა!

მეხუთე დღეს დანიშნული იყო მაზრის წინამძღოლთა არჩევნები. ამ დღემ საკმაოდ შფოთიანად ჩაიარა ზოგიერთი

მაზრისთვის. სელეზნიოვის მაზრაში წინამძღოლად კენჭის უყრელად ერთხმად აირჩიეს სვიაჟსკი და სვიაჟსკიმ იმ დღეს სადილი გამართა.

XXVII

მეექვსე დღეს დანიშნული იყო საგუბერნიო არჩევნები. დიდი თუ მცირე დარბაზები სავსე იყო სხვადასხვა მუნდირში გამოწყობილი თავადაზნაურობით. ბევრი განსაკუთრებით ამ დღისთვის იყო ჩამოსული. დარბაზებში ერთმანეთს ხვდებოდნენ დიდი ხნის უნახავი ნაცნობები, ზოგი ყირიმიდან, ზოგი პეტერბურგიდან, ზოგი საზღვარგარეთიდან. საგუბერნიო მაგიდასთან, რომლის ზემოთაც ხელმწიფის დიდი სურათი ეკიდა, კამათი მიმდინარეობდა.

თავადაზნაურობა დიდ და მცირე დარბაზებში ბანაკებად იყო დაყოფილი და იმის მიხედვით, როგორ მტრულად და უნდობლად უყურებდნენ ერთმანეთს, როგორ ხმადაბლა იწყებდნენ საუბარს უცხო პირის მოახლოებისას, ხოლო ზოგიერთი შორეულ დერეფნებშიც მიდიოდა და იქ ჩურჩულებდა, ჩანდა, რომ ყველა მხარეს თავისი საიდუმლო ჰქონდა. გარეგნული შესახედაობით მთელი თავადაზნაურობა მკაფიოდ იყოფოდა ორ პარტიად: ძველები და ახლები. ძველები უმთავრესად ძველებურად ბოლომდე შეკრულ მუნდირებში იყვნენ გამოწყობილი, დაშნებითა და ქუდებით ანდა განსაკუთრებული მუნდირები ეცვათ დამსახურების მიხედვით: ზოგს ფლოტის, ზოგს კავალერიის, ზოგსაც ფენოსანი ჯარის. ძველ თავადაზნაურთა მუნდირები ძველებურად იყო შეკერილი, ზევით აწეული მხრებით. ეს მუნდირები პატარა და ვიწრო იყო წელში, თითქოს ისინი, ვისაც ეს მუნდირები ეცვათ, გაზრდილიყვნენ მას შემდეგ. ახლებს კი გახსნილი სათავადაზნაურო მუნდირები ეცვათ, წელში მოკლე და ბეჭებში განიერი, მუნდირებს ქვეშ კი თეთრი ჟილეტები მოუჩანდათ. ზოგს იუსტიციის სამინისტროს ნიშნებით

ამოქარგული შავსაყელოიანი მუნდირი ეცვა. ახალგაზრდებს ეკუთვნოდნენ სასახლის მუნდირებში გამოწყობილნიც, ალაგ-ალაგ რომ ალამაზებდნენ ბრბოს.

მაგრამ მოხუცებად და ახალგაზრდებად დაყოფა არ ემთხვეოდა პარტიებად დაყოფას. ზოგიერთი ახალგაზრდა, როგორც ეს ლევინმა შენიშნა, ძველების პარტიას ემხრობოდა, ზოგი კი – პირიქით, ზოგიერთი ძალიან მოხუცი თავადი სვიაჟსკის ეჩურჩულებოდა და, ეტყობოდა, თავგამოდებული დამცველი იყო ახალი პარტიისა.

ლევინი თავისიანებთან ერთად იდგა მცირე დარბაზში, სადაც საუზმობდნენ და პაპიროსს ეწეოდნენ, ყურადღებით უსმენდა და ძალას ატანდა გონებას, რათა გაეგო, რას ლაპარაკობდნენ მის ირგვლივ. ცენტრი აქ სერგეი ივანოვიჩი იყო, რომელსაც გარს შემოხვეოდნენ სხვებიც. იგი ახლა ყურს უგდებდა სვიაჟსკისა და ხლიუსტოვს, მეორე მაზრის წინამძღოლს, რომელიც მათ პარტიას ეკუთვნოდა. ხლიუსტოვი წინააღმდეგი იყო იმისა, რომ თავის მაზრასთან ერთად მისულიყო სნეტკოვთან, ეთხოვა მისთვის, თანხმობა გამოეცხადებინა კენჭის ყრაზე, რასაც ურჩევდა სვიაჟსკი და სერგეი ივანოვიჩიც იწონებდა მის გეგმას. ლევინისთვის გაუგებარი იყო, რატომ უნდა ეთხოვა მტრულად განწყობილ პარტიას კენჭის ყრა იმ წინამძღოლისთვის, რომლის გადაყენებაც უნდოდათ.

მათ მიუახლოვდა კამერჰერის მუნდირში გამოწყობილი სტეპან არკადიჩი, რომელსაც ის იყო ესაუზმა, დაეღია კიდევ და ახლა არშიებიანი ბატისტის სურნელოვანი ცხვირსახოცი იწმენდდა პირს.

– ვიკავებთ პოზიციას, სერგეი ივანიჩი! – თქვა მან და ქილვაშები შეისწორა.

მან ყური მიუგდო საუბარს და მანაც სვიაჟსკის მოსაზრება დაადასტურა.

– საკმარისია ერთი მაზრა, სვიაჟსკი კი, როგორც ჩანს, უკვე ოპოზიციაშია, – გამოთქვა მან თავისი მოსაზრება, რომელიც ყველასთვის გასაგები იყო, გარდა ლევინისა.

– რაო, კოსტია, შენც გაუგე, მგონი, ამას გემო? – დასძინა მან, ლევინს მიუბრუნდა და მკლავში ხელი გამოსდო. ლევინი მოხარული იქნებოდა, გაეგო ამის გემო, მაგრამ ვერ

მიმხვდარიყო, რაში იყო საქმე და, როცა რამდენიმე ნაბიჯით დაშორდა მოსაუბრეთ, გამოუტყდა სტეპან არკადიჩს, რომ მისთვის გაუგებარი იყო, რატომ უნდა ეთხოვათ გუბერნიის წინამძღოლისთვის.

– O, sancta simplicitas![80] – უთხრა სტეპან არკადიჩმა და მოკლედ და გარკვევით აუხსნა ლევინს, რაში იყო საქმე.

თუ ახლაც, როგორც წინა არჩევნებზე, ყველა მაზრა სთხოვდა გუბერნიის წინამძღოლს, მაშინ იგი სულ თეთრი კენჭებით იქნებოდა არჩეული. ეს საჭირო არ იყო. ახლა რვა მაზრა თანახმაა სთხოვოს: თუ ორი მაზრა უარს იტყვის ამაზე, მაშინ სნეტკოვს შეუძლია უარი განაცხადოს კენჭის ყრაზე. და მაშინ ძველ პარტიას შეუძლია თავისიანებიდან აირჩიოს ვინმე სხვა, რადგან ხმები დაკარგული გამოდის. მაგრამ თუ მხოლოდ სვიაჟსკის მაზრა იტყვის უარს, მაშინ სნეტკოვს უყრიან კენჭს. აირჩევენ კიდევ და განზრახ გადაუწყობენ კენჭებს, რათა მოწინააღმდეგე პარტიას ანგარიში აერიოს, მერე კი, როცა ჩვენების კანდიდატურას წამოაყენებენ, მერე იმას გადაუწყობენ კენჭებს.

ლევინმა გაიგო, მაგრამ ბოლომდე მაინც ვერ მიხვდა და უნდოდა რამდენიმე კითხვა კიდევ მიეცა, რომ უცებ ყველა ერთად ალაპარაკდა, ახმაურდა და დარბაზისაკენ დაიძრა.

– რაშია საქმე? რა ამბავია, ვინ? – მინდობილობა? ვის? რატომ უარყოფენ? – ეს მინდობილობა არ არის. ფლეროვს არ უშვებენ. მერე რა, პასუხისგებაში რომ არის? – მაშ, აღარავის დაუშვებენ! ეს საძაგლობაა! – კანონი ასეთია! – ესმოდა ლევინს აქეთ-იქიდან და სხვებთან ერთად, რომელნიც სადღაც მიიჩქაროდნენ და ეშინოდათ არაფერი გამოჰპარვოდათ, ისიც დიდი დარბაზისაკენ გაეშურა. ძლივს მიაღწია საგუბერნიო მაგიდასთან, სადაც გაცხარებით კამათობდნენ რაღაცაზე გუბერნიის წინამძღოლი, სვიაჟსკი და სხვა მოთავეები.

ლევინი საკმაოდ შორს იდგა. მის გვერდით მდგომი თავადი, რომელიც მძიმედ, ხიხინით სუნთქავდა და მეორეც, სქელძირიან ჩექმას რომ აჭრაჭუნებდა, ხელს უშლიდნენ მკაფიოდ გაეგონა ყველაფერი. შორიდან მხოლოდ წინამძღოლის სასიამოვნო ხმა ესმოდა, მერე იმ გესლიანი თავადის წრიპინი და ბოლოს სვიაჟსკის ხმა. რამდენადაც ლევინმა გაიგო, ისინი დაობდნენ კანონის მუხლის მნიშვნელობასა და იმაზე, თუ რას ნიშნავდა სიტყვები – „იმყოფებოდა გამოძიებაში“.

საზოგადოება შუაზე გაიყო, რათა გზა დაეთმო სერგეი ივანოვიჩისთვის, რომელიც მაგიდისაკენ მიდიოდა. სერგეი ივანოვიჩმა შეიცადა, სანამ ის გესლიანი თავადი ლაპარაკს დაამთავრებდა, შემდეგ კი განაცხადა, რომ ყველაზე სწორი იქნება კანონის მუხლის შემოწმება და სთხოვა მდივანს, მოეძებნა ეს მუხლი. მუხლში ნათქვამი იყო, აზრთა სხვადასხვაობის შემთხვევაში კენჭი უნდა ეყაროს.

სერგეი ივანოვიჩმა წაიკითხა ეს მუხლი და შემდეგ ამის განმარტებას შეუდგა. მაგრამ ამ დროს ლაპარაკი შეაწყვეტინა ერთმა მაღალმა, ჩასუქებულმა, ბეჭებში მოხრილმა თავადმა, რომელსაც უღვაში შეღებილი ჰქონდა და ვიწრო მუნდირის საყულო კეფაზე ებჯინებოდა. იგი მაგიდასთან მივიდა, ბეჭდიანი ხელი მაგიდაზე დაარტყა და დაიყვირა: – კენჭი ეყაროს! კენჭი ეყაროს! სალაპარაკო აღარაფერია! კენჭი უნდა ეყაროს!

ამ დროს სხვებიც ალაპარაკდნენ და მაღალი, ბეჭდიანი თავადი უფრო გაცხარდა და უფრო ხმამაღლა გაჰყვიროდა რაღაცას, მაგრამ ძნელი იყო გარკვევა, რას ამბობდა.

იგი იმასვე ამბობდა, რაც სერგეი ივანოვიჩმა თქვა, მაგრამ, როგორც ეტყობოდა, მას სძულდა სერგეი ივანოვიჩი და მისი პარტია, და ეს სიძულვილი მთელ მის პარტიას გადაედო, რამაც ისეთივე გაბოროტება გამოიწვია მეორე მხრივ, თუმცა უფრო წესიერ ფარგლებში. აქეთ-იქიდან გაისმა ყვირილი, ერთ წუთში ყველაფერი აირია და გუბერნიის წინამძღოლი იძულებული შეიქნა, წესრიგისაკენ მოეწოდებინა.

– კენჭი ეყაროს, კენჭი! ვინც ნამდვილად თავადია, მისთვის გასაგებია ეს! ჩვენ აქ სისხლს ვანთხევთ!.. ხელმწიფის ნდობა... არ ჩაითვალოს წინამძღოლი, მოურავი ხომ არ არის... საქმე ეს

როდია... ნება მიბოძეთ, კენჭი ეყაროს... ეს საძაგლობაა!.. – ისმოდა გაბოროტებული, გააფთრებული ყვირილი ყოველი მხრიდან, ხოლო მათი გამოხედვა და გამომეტყველება კიდევ უფრო მეტ გაბოროტებას გამოხატავდა, ვიდრე ეს სიტყვები. მათ სახეზე შეურიგებელი სიძულვილი ეწერა. ლევინს სრულიად არ ესმოდა, რაში იყო საქმე და ვერ გამოეცნო, ასეთი აღელვებით რატომ იხილავდნენ საკითხს, ეყარათ თუ არა კენჭი ფლეროვზე გამოთქმული მოსაზრებისთვის. მას აღარ ახსოვდა ის სილოგიზმი, რომელიც შემდეგ სერგეი ივანოვიჩმა აუხსნა, – საერთო კეთილდღეობისთვის საჭირო იყო გუბერნიის წინამძღოლის გადაყენება, გადაყენებისთვის კი საჭირო იყო კენჭების უმრავლესობა, კენჭების სიმრავლისთვის კი ფლეროვისთვის ხმის უფლების მინიჭება, ამისთვის კი საჭირო იყო განმარტება, როგორ უნდა გაეგოთ კანონის ეს მუხლი.

– ერთ ხმას შეუძლია გადაწყვიტოს მთელი ეს საქმე. ამიტომაც, თუ გინდა, საზოგადო საქმეს ემსახურო, ყოველთვის სერიოზული უნდა იყო და არაფერი გამოგეპაროს, – დასძინა სერგეი ივანოვიჩმა.

მაგრამ ლევინს გადაავიწყდა ეს და მისთვის მეტად მძიმე ასატანი შეიქნა ასეთი არასასიამოვნო გაბოროტება ამ კეთილი, კარგი ადამიანებისა, რომელთაც პატივსაც სცემდა. და თავი რომ დაეღწია ამ მძიმე გრძნობისთვის, აღარ დაელოდა კამათის დამთავრებას და გავიდა იმ დარბაზში, სადაც აღარავინ იყო, გარდა მსახურებისა, რომლებიც ბუფეტის წინ ტრიალებდნენ. როცა დაინახა, როგორი გულმოდგინებით წმენდდნენ ისინი ჭურჭელს, როგორ აწყობდნენ თეფშებსა და ჭიქებს მაგიდეებზე, როცა დაინახა მათი დამშვიდებული, ცოცხალი გამომეტყველება, მოულოდნელად შვება იგრძნო, თითქოს აყროლებული ოთახიდან სუფთა ჰაერზე გამოვიდაო. დარბაზში ბოლთის ცემა დაიწყო და თან სიამოვნებით შეჰყურებდა მსახურებს: განსაკუთრებით მოეწონა ერთი ჭაღარაქილვაშებიანი მსახური, რომელიც ამრეზით უყურებდა სხვა ახალგაზრდა მსახურებს, მასხრად რომ იგდებდნენ მას; მოეწონა, როგორ ასწავლიდა მათ ხელსახოცის დაკეცვას. ლევინი, ის იყო, აპირებდა გამოლაპარაკებოდა ამ მოხუცს, როცა მისი ყურადღება მიიპყრო სათავადაზნაურო მეურვეობის მდივანმა, მოხუცმა კაცმა, რომელსაც ხელობად გაეხადა ზეპირად სცოდნოდა გუბერნიის ყველა თავადის სახელი და

მამის სახელი.

– მობრძანდით, კონსტანტინ დმიტრიჩ, – უთხრა მან ლევინს, – თქვენი ძმა გეძებთ. კენჭი უნდა უყარონ შეხედულებებს.

ლევინი დარბაზში შევიდა, მიიღო თეთრი კენჭი და სერგეი ივანოვიჩთან ერთად ისიც მიუახლოვდა მაგიდას, რომელთანაც მნიშვნელოვანი, ირონიული სახის გამომეტყველებით იდგა სვიაჟსკი, წვერი მუჭში ჩაებლუჯა და ყნოსავდა. სერგეი ივანოვიჩმა ხელი ჩაყო ყუთში, სადღაც ჩააგდო თავისი კენჭი, მერე ადგილი ლევინს დაუთმო და თვითონაც იქვე გაჩერდა, ლევინი ყუთთან მივიდა, მაგრამ სრულიად გადაავიწყდა, რაში იყო საქმე, და დაბნეულმა კითხვით მიმართა სერგეი ივანოვიჩს: „სად ჩავაგდო?“ მან ეს ჩუმად იკითხა, როცა მათ ახლოს რაღაცას ლაპარაკობდნენ, იმ იმედით, რომ მის კითხვას ვერავინ გაიგონებდა. მაგრამ მოლაპარაკენი უცებ ჩაჩუმდნენ და მისი ეს უადგილო კითხვა ყველამ გაიგონა. სერგეი ივანოვიჩი მოიღუშა.

– ეს თითოეულის რწმენაზეა დამოკიდებული, – მკაცრად მიუგო მან.

ზოგიერთმა გაიღიმა. ლევინი გაწითლდა, საჩქაროდ ჩაყო ხელი მაუდის ქვეშ და მარჯვენა მხარეს ჩააგდო კენჭი, რადგან მარჯვენა ხელში ეჭირა კენჭი და შემდეგ გაახსენდა, რომ მარცხენა ხელიც უნდა ჩაეყო, ჩაყო კიდეც, მაგრამ უკვე გვიანდა იყო და კიდეც უფრო დარცხვენილმა, სწრაფად გასწია სულ ბოლო რიგებისაკენ.

– ას ოცდაექვსი დადებითი, ორმოცდაექვსი უარყოფითი, – გაისმა მდივნის ხმა, რომელიც ასო რ-ს ვერ გამოთქვამდა, შემდეგ სიცილი გაისმა. ყუთში ღილი და ორი კაკალი იპოვეს. თავადი არჩევნებზე დაუშვეს, პირველმა პარტიამ გაიმარჯვა.

მაგრამ ძველი პარტია სულაც არ თვლიდა თავს დამარცხებულად. ლევინმა გაიგონა, რომ სნეტკოვს სთხოვდნენ, თანხმობა გამოეცხადებინა კენჭისყრაზე და დაინახა, როგორ შემოხვეოდა თავადაზნაურობა გუბერნიის წინამძღოლს, რომელიც რაღაცას ლაპარაკობდა. ლევინი უფრო ახლოს მივიდა. თავადაზნაურთა საპასუხოდ სნეტკოვი ლაპარაკობდა თავადაზნაურთა ნდობაზე, მათ სიყვარულზე, რისი ღირსიც არ იყო, რადგან მთელი მისი დამსახურება გამოიხატებოდა თავადაზნაურთა ერთგულებაში, რასაც

შეეწირა მისი თორმეტი წლის სამსახური. მან რამდენჯერმე გაიმეორა სიტყვები: „ვემსახურე, რამდენადაც კი შემწევდა ძალა, მთელი რწმენით და სიმართლით, ვაფასებ ამას და მადლობას გწირავთ“, – და უცებ ჩაჩუმდა, რადგან ცრემლები ახრჩობდა, და დარბაზიდან გავიდა. შეიძლება ეს ცრემლები მისადმი უსამართლო დამოკიდებულებით იყო გამოწვეული, ან შეიძლება ეს თავადაზნაურთა სიყვარულით მოსდიოდა, ანდა ამის მიზეზი იყო დაძაბული მდგომარეობა, რომელშიც იგი იმყოფებოდა, რადგან გრძნობდა, მტრებით იყო გარემოცული. მაგრამ მისი მღელვარება თავადაზნაურთა უმრავლესობას გადაედო და ლევინმა სიყვარული იგრძნო სნექტკოვისადმი.

კარში ლევინს გუბერნიის წინამძღოლი შეეჩხა.

– მაჰატიეთ, გეთაყვა! – როგორც უცნობს, ისე მიმართა ლევინს, მაგრამ შემდეგ იცნო და გაუბედავად გაუღიმა. ლევინს მოეჩვენა, რომ მას რაღაცის თქმა უნდოდა, მაგრამ მღელვარების გამო ვერ შეძლო. სახის გამომეტყველებამ და მთელმა მისმა გარეგნობამ: მუნდირმა, ჯვრებმა, სირმამოყოლებულმა თეთრმა შარვალმა, აჩქარებულმა ნაბიჯმა, ლევინს მოაგონა დამფრთხალი ნადირი, რომელიც გრძნობს, რომ მისი საქმე ცუდად არის. წინამძღოლის სახის ასეთმა გამომეტყველებამ განსაკუთრებით იმოქმედა ლევინზე, რადგან ჯერ კიდევ გუშინ, როცა სამეურვეო საქმის გამო სახლში იწახულა, მთელი თავისი დიდებით იხილა იგი, როგორც კეთილი, მეოჯახე ადამიანი: დიდი სახლი, ძველებური ავეჯი. არცთუ მთლად კოჰწია და პეწიანი, მაგრამ პატივსაცემი მოხუცი ლაქიები, რომელთაც, ალბათ, ბატონყმობის დროიდან აღარ გამოუცვლიათ ბატონი, ჩასუქებული გულკეთილი მეუღლე, თავის ლამაზ შვილიშვილს – ქალიშვილის შვილს რომ ეალერსებოდა, ახალგაზრდა ვაჟიშვილი, მეექვსე კლასის გიმნაზიელი, მშობლებთან რომ ჩამოსულიყო და მისალმებისას ხელზე აკოცა მამას, თვით მასპინძლის ალერსიანი, შთამაგონებელი საუბარი და ქცევა – ყოველივე ამან უნებური თანაგრძნობა და პატივისცემა აგრძნობინა გუშინ, ახლა კი ლევინს შეებრაღა მოხუცი და უნდოდა რაღაც სასიამოვნო ეთქვა მისთვის.

– ეტყობა, ისევ თქვენ იქნებით ჩვენი წინამძღოლი, – უთხრა მან.

– საეჭვოა, – უპასუხა წინამძღოლმა და შიშით მიმოიხედა, – მე

უკვე დავიქანცე, მოვხუცდი. არიან ჩემზე ღირსეულნი, ჩემზე ახალგაზრდები, დაე, ახლა იმათ იმსახურონ! – და წინამძღოლი გვერდით კარში მიიმალა.

დადგა ყველაზე საზეიმო წუთი. არჩევნები უნდა დაეწყოთ. ორივე პარტიის მოთავეები თითებზე ითვლიდნენ თეთრ და შავ კენჭებს.

ფლეროვზე კამათმა ახლა პარტიას არა მარტო შესძინა ერთი ხმა, არამედ დროც მოაგებინა, ისე, რომ მათ შეძლეს ჩამოეყვანათ კიდევ ორი მემამულე, რომელთაც ძველი პარტიის ოინების წყალობით ჩამორთმეული ჰქონდათ კენჭისყრის უფლება. ღვინის მოყვარული ორი მემამულე უგრძნობლად დაათვრეს სნეტკოვის დამქაშებმა, მესამეს კი არჩევნებზე ჩასაცმელი მუნდირი მოჰპარეს.

ეს ამბავი რომ შეიტყვეს, ახლა პარტიის მონაწილეებმა მოასწრეს ფლეროვზე კამათის დროს ეტლით გაეგზავნათ თავიანთი კაცი თავადის შესამოსად და ძალით დამთვრალი ორი თავადისგანაც ერთი მოიყვანეს კრებაზე.

– ერთი მოვიყვანე, წყალი გადავაგლე, – ჩასჩურჩულა სვიაჟსკის თავადმა, რომელიც მის მოსაყვანად იყო გაგზავნილი, – არა უშავს რა, გამოდგება.

– ძალიან მთვრალი ხომ არ არის, ხომ არ წაიქცევა? – ჰკითხა სვიაჟსკიმ და თავი გადააქნია.

– არა, ყოჩაღადაა, ოღონდ აქ არ დაალევიონ კიდევ... ბუფეტში გავაფრთხილე, რომ არავითარი სასმელი არ მისცენ.

XXIX

ვიწრო დარბაზი, სადაც ჰაპიროსს ეწეოდნენ და საუზმობდნენ, სავსე იყო თავადაზნაურობით. მღელვარება თანდათან იზრდებოდა, ყველას სახეზე შეშფოთება იხატებოდა. განსაკუთრებით ღელავდნენ მოთავენი, რომელთაც ყოველი წვრილმანი და თითოეული კენჭის ანგარიში იცოდნენ. ესენი

იყვნენ მომავალი ბრძოლის მოთავენი. დანარჩენები კი, როგორც რიგითი მეზრძოლები ბრძოლის წინ, მართალია, ემზადებოდნენ საბრძოლველად, მაგრამ მანამდე ყველა რაღაც გასართობს ეძებდა. ერთნი საუზმობდნენ, ფეხზე იდგნენ ან მაგიდებთან ისხდნენ; მეორენი ჰაპიროსის მოწევით ბოლთას სცემდნენ გრძელ დარბაზში და დიდი ხნის უნახავ მეგობრებს ებაასებოდნენ.

ლევინს არ უნდოდა საუზმე, ჰაპიროსსაც არ ეწეოდა; თავისიანებთან კი, ესე იგი სერგეი ივანოვიჩთან, სტეპან არკადიჩთან, სვიაჟსკისა და სხვებთან მისვლა არ უნდოდა, რადგან მათთან იდგა შტალმაისტერის მუნდირში გამოწყობილი ვრონსკი და რაღაცას გატაცებით ლაპარაკობდა. ლევინმა ჯერ კიდევ გუშინ შენიშნა ვრონსკი არჩევნებზე და ყოველნაირად ცდილობდა გვერდი აეველო, არ უნდოდა მასთან შეხვედრა. ლევინი ფანჯარასთან მივიდა, ჩამოჯდა და თვალი მოავლო ჯგუფებს, ყური მიუგდო, რას ლაპარაკობდნენ მის ირგვლივ. მან განსაკუთრებით მოიწყინა, რადგან ყველა გამოცოცხლებული იყო, ყველას რაღაც საზრუნავი და საქმე გასჩენოდა, მხოლოდ ისა და მის გვერდით მჯდარი, ფლოტის მუნდირში გამოწყობილი ჩიფჩიფა მოხუცი იყვნენ უსაქმოდ და არც არაფერი აინტერესებდათ.

– ეს ისეთი გაიძვერაა! მე ვეუბნებოდი, ასე არ ვარგა-მეთქი! როგორ არა! სამი წლის განმავლობაში ვერ შეძლო შეკრება, – ენერგიულად ლაპარაკობდა ბეჭებში მოხრილი, ტანმორჩილი მემამულე, რომელსაც პომადაწასმული თმა მუნდირის მოქარგულ საყელომდე სწვდებოდა და იატაკზე მაგრად უბაკუნებდა ჩექმას, საგანგებოდ არჩევნების დღისთვის რომ ჩაეცვა. მერე მემამულემ ალმაცერად გადახედა ლევინს და სწრაფად შეტრიალდა.

– დიახ, რა თქმა უნდა, ეს ბინძური საქმეა, – წვრილი ხმით თქვა ტანმორჩილმა მემამულემ.

ამის შემდეგ მთელი ჯგუფი მემამულეებისა, რომლებიც გარს შემოხვეოდნენ ჩასუქებულ გენერალს, საჩქაროდ წამოვიდა ლევინისაკენ. ეტყობა, ისეთ ადგილს ეძებდნენ მოსალაპარაკებლად, რომ არავის არაფერი გაეგონა.

– როგორ ბედავს იმის თქმას, თითქოს მე ვუბრძანე, მისთვის შარვალი მოეპარათ! მგონი, მაგან ლოთობაში მიფლანგა თავისი

შარვალი. მიმიფურთხებია მაგისტვისაც და მაგის თავადობისთვისაც. არ გაბედოს ამის თქმა, ეს უსინდისობაა!

– მოითმინეთ! ისინი ხომ ამ მუხლს ემყარებიან, – ლაპარაკობდნენ მეორე ჯგუფში, – ცოლიც აზნაურად უნდა იყოს ჩაწერილი.

– რა ეშმაკად მინდა მაგათი მუხლი. რაც სიმართლეა, იმას ვამბობ. იმიტომაც ვართ კეთილშობილი თავადები. ნდობა უნდა გვქონდეს.

– თქვენო ბრწყინვალეზავ, წამობრძანდით, fine champagne.[81]

მეორე ჯგუფი ფენდაფენ დასდევდა ერთ მემამულეს, რომელიც ხმამაღლა გაჰყვიროდა რაღაცას: ეს ერთი იმ სამთაგანი იყო, რომელიც დაათვრეს.

– მე მარია სემიონოვნას ყოველთვის ვურჩევდი, იჯარით გაეცა მიწა, რადგან ისე ვერაფერს მოიგებს, – სასიამოვნო ხმით ლაპარაკობდა ჭაღარაულვაშიანი მემამულე, რომელსაც ძველი გენერალური შტაბის პოლკოვნიკის მუნდირი ეცვა. ეს სწორედ ის მემამულე იყო, რომელსაც ლევინი სვიაჟსკისთან შეხვდა. ლევინმა მაშინვე იცნო იგი. მემამულემაც მოიხედა მისკენ და მიესალმნენ ერთმანეთს.

– ძალიან სასიამოვნოა. როგორ არა! ძალიან კარგად მახსოვს შარშან ნიკოლაი ივანოვიჩთან, ჩვენს წინამძღოლთან შეხვდით.

– აბა, როგორ მიდის თქვენი მეურნეობა? – ჰკითხა ლევინმა.

– ისევ ისე. მაინც ზარალია, – მშვიდი ღიმილით, ისეთი მორჩილებითა და რწმენით მიუგო მან, თითქოს სხვანაირად არც შეიძლებოდა ყოფილიყო და ლევინის გვერდით გაჩერდა, – თქვენ როგორღა მოხვდით ჩვენს გუბერნიაში? ჩამოხვედით, რათა მონაწილეობა მიიღოთ ჩვენს coup d'état?[82] – თქვა მან მტკიცედ, მაგრამ ფრანგული სიტყვების ცუდი გამოთქმით, – მთელი რუსეთი აქ შეკრებილა: კამერჰერებით დაწყებული თითქმის მინისტრებამდე. – მან მყისვე მიუთითა სტეჰან არკადიჩის წარმოსადეგ ტანადობაზე, რომელიც თეთრ შარვალსა და კამერჰერის მუნდირში გამოწყობილი გენერალთან ერთად დადიოდა.

– უნდა გამოგიტყდეთ, რომ ძალიან ცუდად გამეგება

სათავადაზნაურო არჩევნების მნიშვნელობა, – უთხრა მას ლევინმა.

მემამულემ გამომცდელი თვალით გადახედა.

– რა არის აქ გასაგები? ამას არავითარი მნიშვნელობა არა აქვს. ყოვლად დაკნინებული დაწესებულებაა, რომელიც მხოლოდ ინერციის ძალით მოძრაობს. შეხედეთ, მუნდირებიც კი მეტყველებს, რომ ეს არ არის თავადაზნაურთა შეკრებილობა, არამედ მომრიგებელ მოსამართლეთა, მუდმივ წევრთა და სხვების შეკრებილობაა.

– მაშ, რისთვის დადიხართ? – ჰკითხა ლევინმა.

– ერთი რომ ჩვევია. მერეა და, ხელი უნდა შეუწყო კავშირს. ერთგვარად ეს ზნეობრივი მოვალეობაც არის. კიდევ იმიტომაც, რომ მართალი გითხრა, საკუთარი ინტერესიც მამოქმედებს. ჩემს სიძეს სურვილი აქვს კენჭი იყაროს, რათა მუდმივ წევრად იქნეს არჩეული. მდიდრები არ არიან, ამიტომ საჭიროა მისი გაყვანა. ეს ვაჟბატონები კი რად ჩამოდიან? – თქვა მან და მიუთითა იმ გესლიან ბატონზე, რომელმაც სიტყვა თქვა საგუბერნიო მაგიდასთან.

– ეს თავადაზნაურთა ახალი თაობაა.

– ახალია, მაგრამ თავადაზნაურობა არაა. ესენი მიწათმოქმედნი არიან, ჩვენ კი მემამულეები. ისინი, როგორც თავადაზნაურები, თვითონვე იკლავენ თავს.

– თქვენ ხომ თქვით, დრომოჭმული დაწესებულებააო.

– დრომოჭმული დრომოჭმულია, მაგრამ მეტი პატივისცემით უნდა ვეპყრობოდეთ. ავიღოთ თუნდაც სნეტკოვი... კარგი ვართ თუ არა ვართ კარგი, ჩვენ მაინც ათასწლოებით ვიზრდებოდით. ვთქვათ, თქვენ სახლის წინ ბალის გაშენება მოინდომეთ, იმ ადგილას კი ასწლოვანი ხე დგას... მართალია, ეს ხე დაკოდილია, ბებერია, მაგრამ თქვენი ყვავილნარისთვის ამ ხეს არ მოჭრით, არამედ ყვავილნარს ისე დაგეგმავთ, რომ ამ ხითაც ისარგებლოთ. ასეთ ხეს ხომ ერთ წელიწადში ვერ გაზრდი?! – გაუბედავად თქვა ეს და მაშინვე შეცვალა საუბრის თემა, – როგორ არის თქვენი მეურნეობის საქმე?

– ვერ არის კარგად. ხუთი პროცენტია მოგება.

– ჰო, მერე თქვენს თავს აღარ ათვლით? თქვენც ხომ გაქვთ რაღაც ღირებულება? აი, მე ჩემს თავზე მოგახსენებთ: სანამ მეურნეობას მოვკიდებდი ხელს, სამი ათას მანეთს ვიღებდი სამსახურში. ახლა კი უფრო მეტს ვმუშაობ, ვიდრე სამსახურში, და თქვენსავით მეც ხუთ პროცენტს ვიღებ, ისიც თუ ღმერთმა ხელი მომიმართა. საკუთარი შრომა კი ტყუილად იკარგება.

– მაშ, რატომ აკეთებთ ამას, თუკი ნამდვილად ზარალი გაქვთ?

– მაინც ვაკეთებ, რა ვქნა? ჩვეულებაა! იცი, რომ ასე უნდა გააკეთო. უფრო მეტს გეტყვით, – უთხრა მან და ფანჯარას დაეყრდნო, – ჩემს შვილს სულ არ აინტერესებს მეურნეობა. ალბათ, სწავლული გამოვა. ასე რომ, არავინ იქნება ამ საქმის გამგრძელებელი, მაგრამ მაინც ვაკეთებ. აი, წელსაც ხეხილი ჩავყარე.

– დიახ, დიახ, – უთხრა ლევინმა, – ეს სრული სიმართლეა! მე ყოველთვის ვგრძნობ, რომ ჩემს მეურნეობას არავითარი ანგარიში არა აქვს, მაგრამ მაინც ვაკეთებ... რაღაც მოვალეობას ვგრძნობ მიწისადმი.

– აი, მე თქვენ გეტყვით, – განაგრძო მემამულემ, – ჩემი მეზობელი ვაჭარი იყო ჩემთან. დავათვალიერებინე მეურნეობა, ბაღი. „არა, სტეპან ვასილიჩ, მეუბნება, ყველაფერი წესრიგში გაქვთ, მაგრამ ბაღი თავმინებებულაო“. ბაღი მე კარგად მაქვს მოვლილი. „ჩემი ჭკუით ამ ცაცხვს მოვჭრიდი. მათი მხოლოდ წვენია სასარგებლო. აქ ხომ ათასობით ცაცხვია, თითოდან ორი კარგი მორი გამოვა, მორებს ახლა ფასი აქვს! მე ცაცხვის თელეურებსაც მოვჭრიდი“.

– იმ ფულით კი საქონელს იყიდდა ან მიწას ჩაიგდებდა ხელში ჩალის ფასად და მერე გლეხებს იჯარით მისცემდა, – ღიმილით დაამთავრა ლევინმა, რომელსაც, ალბათ, ხშირად სმენია ამგვარი ანგარიში, – და ის შეიძენს კიდევაც ქონებას. მე და თქვენ კი, ღმერთმა ქნას, ჩვენი შევინარჩუნოთ და შვილებს დავუტოვოთ რამე.

– გავიგე, ცოლი შეგირთავთ? – უთხრა მემამულემ.

– დიახ, – ამაყად უპასუხა ლევინმა, – ჰო, ეს რაღაც უცნაურია, – განაგრძო მან, – ასე უანგარიშოდ ვცხოვრობთ, თითქოს ძველი დროის ვესტალები ვიყოთ, ცეცხლის სადარაჯოდ დაყენებული.

მემამულემ ჭალარა ულვაშში ჩაიცინა.

– არიან ჩვენ შორისაც, აი, თუნდაც ჩვენი მეგობარი ნიკოლაი ივანოვიჩი, ან ახლა კიდევ გრაფი ვრონსკი დასახლდა, რომელთაც უნდათ, აგრონომიული მრეწველობა დანერგონ; მაგრამ ამას დღემდე, კაპიტალის განადგურების გარდა, არავითარი შედეგი არ მოუტანია.

– ჩვენ რატომ არ ვიქცევით ისე, როგორც ვაჭრები? რატომ მორებად არ ავჩიხთ ბაღს? – თქვა ისევ ლევინმა, რომელიც გააოცა ამ აზრმა.

– აი, როგორც თქვენ თქვით, ცეცხლს ვდარაჯობთ. ეს კი თავადაზნაურობის საქმე არ არის. და ჩვენი, თავადაზნაურობის, საქმე აქ, არჩევნებზე კი არა, იქ, საკუთარ კუთხეში კეთდება. არსებობს აგრეთვე წოდებრივი ინსტინქტი, რა უნდა გააკეთო, ან რა არ უნდა გააკეთო. აი, თუნდაც გლეხები, შეხედავ ზოგჯერ: კარგი გლეხია, ქირაობს მიწას, რამდენიც კი შეუძლია. რაც უნდა ცუდი მიწა იყოს, მაინც მოხნავს. ისიც უანგარიშოდ აკეთებს ამას. თუმცა ეს ნამდვილი ზარალია.

– სწორედ ასე ვართ ჩვენც, – თქვა ლევინმა, – ძალიან, ძალიან სასიამოვნო იყო თქვენთან შეხვედრა, – დასძინა მან, როცა თვალი მოჰკრა სვიაჟსკის, რომელიც მათკენ მოდიოდა.

– აი, ჩვენ პირველად ვნახეთ ერთმანეთი თქვენთან შეხვედრის შემდეგ, – თქვა მემამულემ, – და გავაბით საუბარი.

– რაო, გალანძღეთ ახალი წესრიგი? – ღიმილით უთხრა სვიაჟსკიმ.

– აღარც არაფერი დაგვიკლია.

– გული მოვიოხეთ.

XXX

სვიაჟსკიმ ხელი გამოსდო ლევინს და მასთან ერთად

თავისიანებისაკენ გასწია.

ახლა უკვე შეუძლებელი იყო ვრონსკისთვის გვერდის ავლა. იგი სერგეი ივანოვიჩისა და სტეპან არკადიჩთან ერთად იდგა და მათკენ მომავალ ლევინს შეჰყურებდა.

– ძალიან სასიამოვნოა. მგონი, მქონდა სიამოვნება შეგხვედროდით... თავადის ასულ შჩერბაცკაიასთან, – უთხრა მან და ხელი გაუწოდა ლევინს.

– დიან, მე ძალიან კარგად მახსოვს ჩვენი შეხვედრა, – უთხრა ლევინმა და ჭარხალივით გაწითლდა, მაშინვე გვერდი შეაქცია და ძმას დაუწყო ლაპარაკი.

ვრონსკიმ ოდნავ გაიღიმა და ლაპარაკი განაგრძო სვიაჟსკისთან, ეტყობა, არავითარი სურვილი არ ჰქონდა ჩარეულიყო ლევინთან საუბარში, მაგრამ ლევინი ძმასთან ლაპარაკის დროს ხშირ-ხშირად გადახედავდა ხოლმე ვრონსკის და ფიქრობდა, რაზე გამოლაპარაკებოდა, რომ თავისი უხეშობა გამოესყიდა.

– ახლა ვისზეა საქმე? – იკითხა ლევინმა და სვიაჟსკისა და ვრონსკის გადახედა.

– სნეტკოვზე. საჭიროა, ან დათანხმდეს, ან უარი თქვას, – უპასუხა სვიაჟსკიმ.

– მერე რა ქნა? დათანხმდა თუ არა?

– სწორედ ეგ არის საქმე, რომ არც ეთანხმება და არც უარს ამბობს, – თქვა ვრონსკიმ.

– უარი რომ თქვას, მაშინ ვის უყრიან კენჭს? – იკითხა ლევინმა და ვრონსკის შეხედა.

– ვისაც სურვილი ექნება, – თქვა სვიაჟსკიმ.

– თქვენ გინდათ? – ჰკითხა ლევინმა.

– ოღონდაც მე არა, – უპასუხა შემოფოთებულმა სვიაჟსკიმ და შიშით გადახედა სერგეი ივანოვიჩის გვერდით მდგარ გესლიან ბატონს.

– მაშ, ვინ? ნეველოვსკი? – თქვა ლევინმა და იგრძნო, რომ დაიბნა.

მაგრამ ეს კიდეც უარესი აღმოჩნდა. ნევედოვსკი და სვიაჟსკი ორი კანდიდატი იყო.

– მე არავითარ შემთხვევაში, – უპასუხა გესლიანმა ბატონმა.

იგი თვით ნევედოვსკი გახლდათ. სვიაჟსკიმ გააცნო იგი ლევინს.

– რაო, შენც მოგხვდა? – თქვა სტეპან არკადიჩმა და თვალი ჩაუკრა ვრონსკის, – ესეც დოღვითაა, შეგიძლია სანაძლეოს ჩამოხვიდე.

– ჰო, ეს მართლაც გულზე გხვდება კაცს, – უპასუხა ვრონსკიმ, – ერთხელვე რომ ხელს მოჰკიდებ, გინდა, ბოლომდე მიჰყვე. ბრძოლაა! – თქვა ვრონსკიმ და მოიღუშა, ღონიერი ყვრიმალეები მოკუმშა.

– მერე რა საქმის კაცია სვიაჟსკი! მისთვის ყველაფერი ნათელია!

– დიახ, მართალია! – დაბნეულად უპასუხა ვრონსკიმ.

ჩამოვარდა სიჩუმე, რომლის დროსაც ვრონსკიმ, რაკი რაღაცისთვის უნდა შეეხედა, ლევინს ახედ-დახედა, დააკვირდა მის ფეხებს, მუნდირს, შემდეგ მის სახეს და, როცა მისკენ მომართულ ნაღვლიან თვალებს წააწყდა, რათა რაიმე ეთქვა მისთვის, უთხრა: – როგორ მოხდა, რომ თქვენ, მუდმივი სოფლის მცხოვრები, მომრიგებელ მოსამართლედ არა ხართ და მომრიგებელი მოსამართლის მუნდირი არ გაცვიათ?

– იმიტომ რომ, ჩემი აზრით, მომრიგებელი სასამართლო სულელური დაწესებულებაა, – მოწყენით უპასუხა ლევინმა, რომელიც სულ ეძებდა ვრონსკისთან გამოლაპარაკების საშუალებას, რათა გამოესყიდა ის უხეშობა, რომელიც პირველ შეხვედრაზე გამოამჟღავნა.

– მე ეს არ მიფიქრია, პირიქით, – მშვიდი გოცებით დასძინა ვრონსკიმ.

– ეს სათამაშოა, – შეაწყვეტინა ლევინმა, – მომრიგებელი მოსამართლეები ჩვენთვის საჭირო არ არიან. რვა წლის განმავლობაში მე მათთან არც ერთი საქმე არ მქონია. რაც მქონდა, ისიც უკუღმა გადაწყვიტეს. მომრიგებელი მოსამართლე ჩემგან ორმოცი ვერსით არის დაშორებული.

ორმანეთიანი საქმისთვის უნდა გავგზავნო მასთან რწმუნებული, რაც თხუთმეტი მანეთი დამიჯდება.

და მან მოუთხრო, როგორ მოჰპარა გლეხმა მეწისქვილეს ფქვილი და როცა მეწისქვილემ ეს უთხრა, გლეხმა უჩივლა, ცილი დამწამაო. ყოველივე ეს უადგილო იყო და სულელური, და როცა ლევინი ლაპარაკობდა, თვითონვე გრძნობდა ამას.

– ო, ეს ისეთი ორიგინალია, – თავისებური ტკბილი ღიმილით შენიშნა სტეპან არკადიჩმა, – თუმცა წავიდეთ, მგონი, უკვე კენჭს უყრიან...

და ისინი ერთმანეთს დასცილდნენ.

– ჩემთვის გაუგებარია, – თქვა სერგეი ივანოვიჩმა, რომელსაც შეუნიშნავი არ დარჩენია ძმის უხერხული გამოსვლა, – მე არ მესმის, როგორ შეიძლება ამ ზომამდე მოკლებული იყო პოლიტიკურ ტაქტს. აი, რა არ გაგვაჩნია ჩვენ, რუსებს. გუბერნიის წინამძღოლი ჩვენი მოწინააღმდეგეა, შენ კი მას ami cochon[83] ექცევი და სთხოვ, კენჭი იყაროს. ანდა გრაფი ვრონსკი... მე მას ჩემს მეგობრად არ ვთვლი: სადილადაც მიმიწვია, მაგრამ არ მივსულვარ... მაგრამ მაინც ჩვენკენ არის და რატომ უნდა გადაიკიდო მტრად? მერე ნევედოვსკის ეკითხები, იყრი თუ არაო კენჭს. ასე არ იქცევია!

– ოჰ, ველარაფერი გამიგია! ყოველივე ეს ხომ წვრილმანია! – ნალვლიანად უპასუხა ლევინმა.

– ამბობ, წვრილმანიაო, მაგრამ როგორც კი ჩაერევი, ყველაფერს ურევ!

ლევინმა აღარაფერი უპასუხა და ისინი ერთად შევიდნენ დიდ დარბაზში.

გუბერნიის წინამძღოლმა, მიუხედავად იმისა, რომ გრძნობდა, რაღაცას უმზადებდნენ და ყველას არც უთხოვია მისთვის კენჭისყრა, მაინც გადაწყვიტა, ეყარა კენჭი. დარბაზში ყველაფერი მიწყნარდა და მდივანმა მაღალი ხმით გამოაცხადა, კენჭს იყრის გუბერნიის წინამძღოლი, გვარდიის როტმისტრი მიხაილ სტეპანოვიჩ სნეტკოვიო.

მაზრის წინამძღოლებმა თეფშებით ხელში, რომელზეც კენჭები ეწყობოთ, თავიანთი მაგიდებიდან საგუბერნიო მაგიდისაკენ გასწიეს და დაიწყო არჩევნები.

„მარჯვნივ ჩააგდე“, – ჩასჩურჩულა სტეპან არკადიჩმა ლევინს, როცა იგი თავის ძმასთან ერთად გუბერნიის წინამძღოლის შემდეგ მიუახლოვდა მაგიდას. მაგრამ ლევინს გადაავიწყდა ის ანგარიში, რომელიც წელან აუხსნეს, და შეშინდა, ვაითუ სტეპან არკადიჩს ეშლება, „მარჯვნივ“ რომ მითხრაო. სნეტკოვი ხომ მტერი იყო. ყუთს რომ მიუახლოვდა, ლევინს მარჯვენა ხელში ეჭირა კენჭი, მაგრამ იფიქრა, იქნებ ვცდებიო და სწორედ ყუთის წინ გადაიტანა კენჭი მარცხენაში და, ალბათ, კენჭიც მარცხნივ ჩააგდო. ამ საქმის მცოდნე, რომელიც ყუთთან იდგა და იდაყვის მოძრაობაზეც კი ხვდებოდა, ვინ საით ჩააგდებდა კენჭს, უკმაყოფილოდ შეიჭმუნა. მისთვის საჭირო აღარ იყო გონების დაძაბვა.

ყველაფერი მიწყნარდა და დაიწყო კენჭების თვლა. შემდეგ ერთი და იმავე ხმამ გამოაცხადა შავი და თეთრი კენჭების რაოდენობა.

წინამძღოლი უმრავლესობამ აირჩია.

ყველანი ერთად ახმაურდნენ და მიაწყდნენ კარს. სნეტკოვი დარბაზში შემოვიდა და თავადაზნაურობა გარს შემოეხვია მისალოცად.

– ახლა ხომ გათავდა? – ჰკითხა ლევინმა სერგეი ივანოვიჩს.

– მხოლოდ ახლა იწყება! – სერგეი ივანოვიჩის მაგივრად ღიმილით უპასუხა სვიაჟსკიმ, – წინამძღოლობის კანდიდატმა შეიძლება უფრო მეტი ხმა მიიღოს.

ლევინს სულ გადაავიწყდა ეს. მხოლოდ ახლა გაახსენდა, რომ აქ განსაკუთრებული გონების სიმახვილე იყო საჭირო, მაგრამ ახლა მოსაწყენი იყო გახსენება, რაში მდგომარეობდა ეს გონების სიმახვილე. საშინელი მოწყენილობა იგრძნო და სურვილი მოეძალა, როგორმე თავი დაეღწია ამ ბრბოსაგან.

რაკი არავინ აქცევდა ყურადღებას და როგორც ჩანდა, არც არავისთვის იყო საჭირო, ნელ-ნელა გასწია მცირე დარბაზისაკენ, სადაც საუზმობდნენ და ისევ დიდი შვება იგრძნო ლაქიების დანახვაზე. მოხუცმა ლაქიამ შესთავაზა, ხომ არაფერს მიირთმევთო და ლევინიც დათანხმდა. ერთი კატლეტი შეჭამა, მსახურსაც გამოელაპარაკა ძველ ბატონებზე და რადგანაც დარბაზში შესვლა არასასიამოვნო იყო, ქანდარისაკენ გასწია.

ქანდარა სავსე იყო მორთულ-მოკაზმული მანდილოსნებით, რომლებიც მოაჯირზე გადმომდგარიყვნენ და ცდილობდნენ, ქვევით თქმულისაგან არც ერთი სიტყვა არ გამოჰპარვოდათ. მანდილოსნების გვერდით ისხდნენ ან იდგნენ საგანგებოდ გამოწყობილი ვეჟილები, სათვალეებიანი გიმნაზიის მასწავლებლები და ოფიცრები. ყველგან არჩევნებზე ლაპარაკობდნენ, თუ როგორ გააწვალეს წინამძღოლი და რა საინტერესო იყო კამათი; ერთ ჯგუფში თავისი ძმის ქებაც მოისმინა. ერთი მანდილოსანი ეუბნებოდა ვეჟილს: – როგორ მიხარია, რომ მოვუსმინე კოზნიშევს. მარტო ეს ღირდა შიმშილად! რა დიდებულია! რა ნათელია და გასაგები ყველაფერი! აი, თქვენთან, სასამართლოში, ვერავინ ლაპარაკობს ასე. მხოლოდ ერთი მაიდელია და ისიც არ არის ასეთი მჭევრმეტყველი.

ლევინმა თავისუფალი ადგილი მოძებნა მოაჯირთან, გადაიხარა და ყური მიუგდო, რა ხდებოდა ქვევით.

მთელი თავადაზნაურობა ტიხრებს იქით თავ-თავის მაზრებში გაკრეფილიყო. შუაგულ დარბაზში იდგა მუნდირში გამოწყობილი კაცი, და წვრილი ხმით ხმამაღლა აცხადებდა.

– კენჭს იყრის გუბერნიის წინამძღოლობის კანდიდატი შტაბროტმისტრი ევგენი ივანიჩ აპუხტინი.

სამარისებური სიჩუმე ჩამოვარდა და ამ სიჩუმეში გაისმა სუსტი, ბებრული ხმა: – უარს ამბობს.

– კენჭს იყრის კარის მრჩეველი პიოტრ პეტროვიჩ ბოლი, – გაისმოდა ისევ.

– უარს ამბობს, – გაისმა ახალგაზრდული წრიპინა ხმა.

შემდეგ კვლავ განმეორდა იგივე და ამას მოჰყვა იგივე „უარს ამბობს“. ასე გაგრძელდა თითქმის მთელი ერთი საათი. მოაჯირზე დაყრდნობილი ლევინი უყურებდა და უსმენდა ყოველივე ამას. ჯერ გაოცებული იყო და უნდოდა გაეგო, რას ნიშნავდა ეს; შემდეგ დარწმუნდა, რომ ვერ შეძლებდა ამის გაგებას და ისევ მოიწყინა. მერე გაიხსენა, რა მღელვარება და გაბოროტება ეხატებოდა ყველას სახეზე და გულზე ნაღველი შემოაწვა. გადაწყვიტა, წასულიყო აქედან და ქვევით ჩავიდა. ქანდარის დერეფანში თვალეზამოლოურჯებული, მოქანცული გიმნაზიელი შემოხვდა, ბოლთას რომ სცემდა დერეფანში.

კიბეზე ვილაც წყვილი შეეჩეხა: ქალი აჩქარებით ამორბოდა მაღალქუსლიანი ტუფლებით, გვერდით პროკურორის ამხანაგი მოჰყვებოდა.

– ხომ გეუბნებოდით, არ დაგაგვიანდებათ-მეთქი, – უთხრა პროკურორმა მანდილოსანს სწორედ იმ დროს, როცა გვერდით მიმავალმა ლევინმა გზა დაუთმო ქალს.

კენჭს უყრიდნენ ნევედოვსკის, რომელიც ასე გადაჭრით ამბობდა უარს.

ლევინი დარბაზის კართან მივიდა: კარი დაკეტილი იყო. მდივანმა დააკაკუნა, კარი გაიღო და ლევინს წინ შემოეფეთა ორი სახეაწითლებული მემამულე.

– მეტი აღარ შემიძლია, – თქვა ერთმა სახეაწითლებულმა მემამულემ.

მემამულის შემდეგ გუბერნიის წინამძღოლის სახეც გამოჩნდა. საშინელი იყო მისი სახე უმწეობისა და შიშის გამო.

– ხომ გითხარი, არავინ გაუშვა-მეთქი! – დაუყვირა მან დარაჯს.

– მე შემოვუშვი, თქვენო ბრწყინვალე ბავ!

– ღმერთო ჩემო, – მძიმედ ამოიოხრა გუბერნიის წინამძღოლმა და თავჩაქინდრულმა გასწია დარბაზის შუაგულში მდგარი დიდი მაგიდისაკენ.

როგორც ნავარაუდები იყო, ნევედოვსკის კენჭები გადაუწყვეს და აირჩიეს კიდეც გუბერნიის წინამძღოლად. ბევრი გახარებული იყო, ბევრი კმაყოფილი და ბედნიერი, ბევრი აღტაცებული, ბევრი კი უკმაყოფილო და უბედური. გუბერნიის წინამძღოლი სასოწარკვეთილი იყო, რის დაფარვასაც უკვე ველარ ახერხებდა. როცა ნევედოვსკი დარბაზიდან გავიდა, საზოგადოება გარს შემოეხვია და გაჰყვა უკან, ისე როგორც მიჰყვებოდა პირველ დღეს გუბერნატორს, რომელმაც გახსნა არჩევნები, ისე როგორც მიჰყვებოდა სნეტკოვსაც, როცა ის იყო არჩეული.

XXXI

ახლარჩეული გუბერნიის წინამძღოლი და ბევრი სხვაც გამარჯვებულთა პარტიიდან იმ დღეს ვრონსკისთან იყვნენ სადილად მიწვეული.

ვრონსკი იმიტომაც ჩამოვიდა არჩევნებზე, რომ მოწყენილი იყო სოფლად, თანაც უნდოდა გამოემჟღავნებინა ანას წინაშე თავისი უფლებები პირად თავისუფლებაზე და გარდა ამისა, არჩევნებზე მხარის დაჭერით სამაგიერო უნდა გადაეხადა სვიაჟსკისთვის იმ მზრუნველობის გამო, რომელიც გამოიჩინა ვრონსკისადმი ერობის არჩევნების დროს. უმთავრესად კი იმიტომ ჩამოვიდა, რომ მკაცრად აღესრულებინა ყველა ნაკისრი მოვალეობა, როგორც თავადსა და მიწათმფლობელს. მაგრამ არაფრით ელოდა, რომ არჩევნები ასე გაიტაცებდა, ასე მოხვდებოდა გულზე და ასე კარგად გაართმევდა თავს ამ საქმეს. იგი სრულიად ახალი კაცი იყო თავადაზნაურთა წრეში, მაგრამ ეჭვი არ იყო, უკვე ჰქონდა წარმატება და არც შემცდარა, როცა ფიქრობდა, რომ გავლენიან პირად ითვლებოდა თავადაზნაურთა შორის. ამ გავლენას ხელს უწყობდა ვრონსკის სიმდიდრე და წარჩინებულობა, მშვენიერი შენობა ქალაქში, ძველმა ნაცნობმა, შირიკოვმა რომ დაუთმო, რომელიც ფინანსურ საქმეს ხელმძღვანელობდა და მშვენიერი ბანკი დააარსა კაშინში; სოფლიდან ჩამოყვანილი ჩინებული მზარეული; მეგობრობა გუბერნატორთან, რომელიც ამხანაგი იყო ვრონსკისა, ისიც ისეთი ამხანაგი, რომელსაც მფარველობდა ვრონსკი, და ყველაზე მეტად კი უბრალო თანაბარი დამოკიდებულება ყველასთან, რამაც აიძულა თავადაზნაურთა უმრავლესობა შეეცვალა თავისი აზრი ვრონსკის პიროვნებაზე და ერწმუნა, რომ მისი ამპარტავნობა მოჩვენებითი იყო. ვრონსკი თვითონვე გრძნობდა, რომ გარდა იმ დამთხვეული ვაჟბატონისა, რომელსაც ცოლად გაჰყვა კიტი შჩერბაცკაია და რომელმაც *à propos de bottes*[84] გააფთრებული გაბოროტებით უამრავი სისულელე მიახალა, ყოველი ახალგაცნობილი თავადი მისი მომხრე ხდებოდა. იგი ნათლად ხედავდა და სხვებიც აღიარებდნენ, რომ ნევედოვსკის წარმატებაში დიდი წვლილი შეიტანა ვრონსკიმაც. და ახლა, როცა თავის სუფრასთან იჯდა და ნევედოვსკის არჩევას ზეიმობდა, გამარჯვების სასიამოვნო გრძნობას განიცდიდა. თვით არჩევნებმა ისე იმოქმედა მასზე, რომ შემდეგი სამი წლის თავზე თუ ცოლიანი იქნებოდა, თვითონაც იყრიდა კეჭს, ისე როგორც ჟოკეის მიერ ჯილდოს

მიღებამ სურვილი აღუძრა თვითონაც მიეღო მონაწილეობა დოღში.

ახლაც ჟოკეის გამარჯვებას დღესასწაულობდა. ვრონსკი სუფრის თავში იჯდა. ხელმარჯვნივ ახალგაზრდა გუბერნატორი, მეფის ამალის გენერალი ეჯდა. იგი იყო ყველასთვის გუბერნიის ბატონ-პატრონი, რომელმაც საზეიმოდ გახსნა არჩევნები, სიტყვა წარმოთქვა და ამ სიტყვით, როგორც რწმუნდებოდა ვრონსკი, ბევრში მონური მორჩილება და პატივისცემა აღძრა; ვრონსკისთვის კი იგი კატკა მასლოვი იყო, როგორც ეძახდნენ პაჟთა კორპუსში, რომელიც ყოველთვის კრთებოდა მის წინაშე და რომლის mettre à son aise[85]-ს ცდილობდა ვრონსკი. მარცხნივ ნევედოვსკი ეჯდა თავისი ჭაბუკური, შეუდრეკელი და გესლიანი სახით. მას ვრონსკი უბრალოდ და პატივისცემით ეპყრობოდა.

სვიაჟსკიმ იოლად გადაიტანა მარცხი. ეს არც ყოფილა მისთვის მარცხი, როგორც სადღეგრძელოში უთხრა ნევედოვსკის: უკეთეს წინამძღოლს ვერც იპოვიდნენ იმ ახალი მიმართულებისთვის, რომელსაც უნდა გაჰყოლოდა თავადაზნაურობა. ამიტომაც ყველა პატიოსანი ადამიანი, როგორც მან თქვა, დღევანდელი წარმატების მხარეზე იყო და ზეიმობდა.

სტეპან არკადიჩიც მოხარული გახლდათ, რომ ასე ჩინებულად გაატარა დრო და ყველა კმაყოფილი იყო. ამ მშვენიერ სადილზე სტუმრები იხსენებდნენ ეპიზოდებს არჩევნებიდან. სვიაჟსკი სასაცილოდ იმეორებდა წინამძღოლის ცრემლნარევ სიტყვას და ეუბნებოდა ნევედოვსკის: თქვენი აღმატებულებისთვის საჭირო იქნება აირჩიოთ სხვა, ცრემლებზე უფრო რთული ხერხი თანხების შესამოწმებლადო. მეორე ოხუნჯი აზნაური ჰყვებოდა, გუბერნიის წინამძღოლმა როგორ გამოიწერა მეჯლისისთვის წინდებში გამოწყობილი ლაქიები და ახლა როგორ გაგზავნიან მათ უკან, თუკი გუბერნიის ახალი წინამძღოლი არ მოისურვებს მეჯლისის გამართვას წინდებიანი ლაქიებით.

სადილზე განუწყვეტლივ მიმართავდნენ ნევედოვსკის და ეუბნებოდნენ: „ჩვენო გუბერნიის წინამძღოლო“, „თქვენო აღმატებულებავე“.

ამას ისეთივე სიამოვნებით ეუბნებოდნენ, როგორც

ახალგაზრდა ქალს ეტყვიან madame და ქმრის გვართ მოიხსენიებენ. ნევედოვსკის თავი ისე ეჭირა, თითქოს გულგრილად უყურებდა კი არა, ეზიზღებოდა კიდევ ამგვარი მიმართვა. მაგრამ, ეტყობოდა, ბედნიერად გრძნობდა თავს და მაგრად ეჭირა ლაგამი, რათა ამ ახალი ლიბერალური წრისთვის შეუფერებელი აღტაცება არ გამოემჟღავნებინა.

სადილის შემდეგ გაგზავნილ იქნა რამდენიმე დეპეშა იმ პირებთან, რომლებიც დაინტერესებული იყვნენ არჩევნების შედეგებით. სტეპან არკადიჩმაც, რაკი მეტისმეტად მხიარულად გრძნობდა თავს, ასეთი შინაარსის დეპეშა გაუგზავნა დარია ალექსანდროვნას: „არჩეულ იქნა ნევედოვსკი, თორმეტი კენჭით. გილოცავ: გადაეცი“. მან ხმამაღლა უკარნახა ეს დეპეშა და დასძინა, უნდა გავახარო ისინიო. დარია ალექსანდროვნამ კი დეპეშა რომ მიიღო, მხოლოდ ამოიოხრა დეპეშაში გადახდილი მანეთისთვის და მიხვდა, რომ ეს ნასადილევს მოხდებოდა. იცოდა, სტივას ჩვეულებად ჰქონდა „faire jouer le télégraphe“.[86]

ყველაფერი, მშვენიერ სადილსა და ღვინოებთან ერთად, რომელიც რუსი ღვინის ვაჭრებისაგან კი არ იყო ნაყიდი, არამედ პირდაპირ საზღვარგარეთიდან გამოწერილი, ძალიან კეთილშობილური, უბრალო და მხიარული იყო. სვიაჟსკის მიერ შერჩეული ოცი კაცისაგან შემდგარი წრე, ყველა თანამოაზრე, ლიბერალი და ახალი მოღვაწე, ამასთან, პატიოსანი და გონებამახვილი ადამიანები იყვნენ. დალიეს სადღეგრძელოები ახალი გუბერნიის წინამძღოლისაც, გუბერნატორისაც, ბანკის დირექტორისაც, „ჩვენი საყვარელი მასპინძლისაც“ და ეს სადღეგრძელოები ათასნაირი ხუმრობით შეამკეს.

ვრონსკი კმაყოფილი იყო. არაფრით ელოდა ასეთ სასიამოვნო ტონს პროვინციაში.

ნასადილევს კიდევ უფრო გამხიარულდა ყველა. გუბერნატორმა სთხოვა ვრონსკის, დასწრებოდა ძმათა სასარგებლოდ გამართულ კონცერტს, რომელსაც მისი მეუღლე ხელმძღვანელობდა და რომელსაც დიდი სურვილი ჰქონდა, გასცნობოდა ვრონსკის.

– მეჯლისიც გაიმართება, ჩვენს ლამაზმანებსაც გიჩვენებთ, ერთი სიტყვით, შესანიშნავი იქნება.

– Not in my line,[87] – უპასუხა ვრონსკიმ, რომელსაც ეს

გამოთქმა უყვარდა, მაგრამ გაიღიმა და დაჰპირდა მისვლას.

სწორედ იმ დროს, როცა სასადილოდან გამოვიდნენ და ყველამ პაპიროსი გააბოლა, ოთახში ვრონსკის კამერდინერი შემოვიდა და ლანგრით წერილი მიაართვა ვრონსკის.

– ვოზდვიჟენსკოედან გახლავთ, შიკრიკის ხელით, – მნიშვნელოვანი გამომეტყველებით მოახსენა მან.

– საოცარია, როგორ ჰგავს პროკურორის ამხანაგ სვეტნიცკის, – ფრანგულად თქვა ერთმა სტუმართაგანმა კამერდინერის შესახებ სწორედ იმ დროს, როცა ვრონსკი მოღუშული კითხულობდა წერილს.

წერილი ანასგან იყო. ვრონსკიმ წაკითხვამდე იცოდა მისი შინაარსი. იმედი ჰქონდა, არჩევნები ხუთ დღეში დამთავრდებოდა და პარასკევს დაჰპირდა ჩასვლას, დღეს უკვე პარასკევი იყო და იცოდა, წერილში საყვედური იქნებოდა, რომ დროზე არ ჩავიდა. გუშინ სალამოს გაგზავნილი წერილი, ალბათ, ჯერ არ ჰქონდა მიღებული.

წერილი ემთხვეოდა ვრონსკის ვარაუდს, მაგრამ ფორმა მეტად მოულოდნელი და უსიამოვნო იყო. „ანი ძალიან ავად არის. ექიმი ამბობს, შეიძლება ანთება იყოსო. მე მარტო თავგზა მეკარგება. თავადის ასული ვარვარა ხელის შემშლელი უფროა, ვიდრე დამხმარე. გელოდებოდი გუშინწინ, გუშინ, დღეს კი გიგზავნი კაცს ამბის გასაგებად, თუ სადა ხარ ან რა დაგემართა? მე თვითონ ვაპირებდი წამოსვლას, მაგრამ გადავიფიქრე, ვიცოდი, არ გესიამოვნებოდა. შემატყობინე პასუხი, რათა ვიცოდე, როგორ მოვიქცე“.

„ბავშვი ავად არის, თვითონ კი წამოსვლას აპირებდა. შვილი ავად ჰყავს და ასეთ გაბოროტებულ წერილს იწერება“.

ვრონსკი გააოცა წინააღმდეგობამ, რომელიც ამ გულუბრყვილო მხიარულებასა და იმ მწუხარე, მძიმე სიყვარულს შორის არსებობდა, რომელსაც კვლავ უნდა დაჰბრუნებოდა, მაგრამ წასვლა აუცილებელი იყო და ვრონსკიც იმავე ღამეს, პირველი მატარებლით გაემგზავრა შინ.

XXXII

ვრონსკის არჩევნებზე წასვლის წინ ანამ გადაწყვიტა, გულდამშვიდებით შეხვედროდა ამ განშორებას, რადგან იცოდა, რომ სცენები, რომლებიც ყოველ მის წასვლაზე მეორდებოდა, კიდევ უფრო უცივებდნენ ვრონსკის გულს: მაგრამ მისმა გულცივმა, მკაცრმა გამომეტყველებამ, როცა წასვლა განუცხადა, შეურაცხყო იგი და ვრონსკი ჯერ წასულიც არ იყო, რომ ანას უკვე დაეკარგა სიმშვიდე.

შემდეგ, მარტოდ დარჩენილი, როცა ამ გამოხედვას გაიხსენებდა, რომელშიც თავისუფლების სურვილი ეწერა, ყოველთვის ერთ დასკვნამდე მიდიოდა, რომ იგი დამცირებული იყო. „მას უფლება აქვს წავიდეს, როცა უნდა და სადაც უნდა. არა მარტო წავიდეს, მიმატოვოს კიდევ. მას ყოველნაირი უფლება აქვს, მე კი არავითარი. მაგრამ რაკი იცის ეს, აღარ უნდა მომქცეოდა ასე. მაინც რა ჩაიდინა ასეთი?.. გულცივად, მკაცრად შემომხედა. რა თქმა უნდა, ეს გადაწყვეტილი და დადასტურებული არ არის, მაგრამ წინათ არ ყოფილა ასე და ეს გამოხედვა ბევრს ნიშნავს, – ფიქრობდა იგი, – ეს მომასწავებელია იმისა, რომ იწყება გულის გაცივება“.

და მართალია, ანა დარწმუნებული იყო, რომ იწყებოდა გულის გაცივება, მაგრამ მაინც ვერაფერი ელონა, მაინც არ შეეძლო შეეცვალა თავისი დამოკიდებულება ვრონსკისადმი. ახლაც, ზუსტად ისევე, როგორც წინათ, მხოლოდ სიყვარულითა და თავისი მომნიბვლელობით შეეძლო მისი დაკავება. ახლაც, ისევე როგორც წინათ, დღისით წიგნების კითხვითა და ღამე მორფით შეეძლო ჩაეხშო საშინელი ფიქრები, რა დაემართებოდა მას, თუ ვრონსკის აღარ ეყვარებოდა. თუმცა იყო კიდევ ერთი საშუალება: არ დაეკავებინა იგი – ამისთვის ანას არაფერი სჭირდებოდა, გარდა მისი სიყვარულისა, – მის ახლოს ყოფილიყო, ჩაეყენებინა ისეთ მდგომარეობაში, რომ ვრონსკის ველარ მიეტოვებინა. ეს საშუალება იყო განქორწინება და ჯვრის დაწერა. და ახლა ანას უკვე სურდა განქორწინება. გადაწყვიტა, პირველივე შემთხვევაში, როგორც კი ვრონსკი ან სტივა რამეს ეტყოდნენ ამაზე, მაშინვე დათანხმებულიყო.

ასეთ ფიქრებში გაიარა ხუთმა დღემ, იმ ხუთმა დღემ, რომელიც ვრონსკის სხვაგან უნდა გაეტარებინა.

სეირნობა, საუბარი თავადის ასულ ვარვარასთან, საავადმყოფოს დათვალიერება და უმთავრესად კითხვა, გაუთავებელი კითხვა წიგნებისა – იყო ანას ერთადერთი გასართობი. მაგრამ მეექვსე დღეს, როცა მეეტლე ცარიელი ეტლით დაბრუნდა, იგრძნო, რომ უკვე არაფრით არ ძალუძს ჩაახშოს ფიქრი ვრონსკიზე, თუ რას აკეთებს იგი ქალაქში. სწორედ ამ დროს ბავშვიც შეუძლოდ შეიქნა. ანა შეუდგა მის მოვლას, მაგრამ მაინც ვერ გადააყოლა გული, მით უმეტეს, რომ ავადმყოფობა საშიში არ იყო. რანაირად არ ეცადა ანა, მაგრამ მაინც ვერ შეძლო ამ ბავშვის შეყვარება, თვალთმაქცობა სიყვარულში კი არ შეეძლო. იმ დღეს, იმ საღამოს მარტოდ დარჩენილ ანას ისეთი შიში დაეუფლა ვრონსკის გამო, რომ გადაწყვიტა, თვითონ წასულიყო ქალაქში. მაგრამ შემდეგ, როცა კარგად დაფიქრდა, ის წინააღმდეგობით აღსავსე წერილი დაწერა, რომელიც მიიღო ვრონსკიმ, და არც გადაუკითხავს, ისე გაგზავნა შიკრიკის ხელით. მეორე დღით ანამ ვრონსკის წერილი მიიღო და ინანა წერილის გაგზავნა. შეძრწუნებული ელოდა კვლავ იმავე მკაცრ გამოხედვას, წასვლისას რომ იხილა, მით უმეტეს, როცა შეიტყობდა, რომ ბავშვი სერიოზულად არ ყოფილა ავად. მაგრამ მაინც უხაროდა, რომ მისწერა წერილი. ახლა ანა დარწმუნებული იყო, რომ ვრონსკის უმძიმს მასთან ყოფნა, რომ სინანულით ტოვებს თავის თავისუფლებას, რათა დაუბრუნდეს მას. მაგრამ მაინც ახარებდა ვრონსკის ჩამოსვლა. დაე, უმძიმდეს, მაგრამ მაინც აქ იყოს, მასთან, რომ ანა ხედავდეს მას, იცოდეს ყოველი მისი ნაბიჯი.

ანა სასტუმრო ოთახში იჯდა, ლამპასთან, ტენის ახალ წიგნს კითხულობდა, თან გარეთ ქარის ხმაურს უგდებდა ყურს და ყოველ წუთს ეტლის მოსვლას ელოდა. რამდენჯერმე მოეჩვენა, რომ ყური მოჰკრა თვლების ხმაურს, მაგრამ მოტყუვდა; ბოლოს არათუ თვლების ხმაური, მეეტლის შეძახილიც გაიგონა, როცა ეტლი დახურულ სადარბაზო კართან შეჩერდა. თვით თავადის ასულმა ვარვარამაც, რომელიც პასიანსით ერთობოდა, დაადასტურა ეს.

წამოწითლებული ანა ფეხზე წამოდგა და ნაცვლად იმისა, ქვევით ჩასულიყო, როგორც ამას წინათ ჩავიდა ორჯერ, ადგილზევე შეჩერდა. მოულოდნელად სირცხვილი იგრძნო თავისი სიცრუის გამო და კიდევ უფრო მეტად შიში იმისა, თუ როგორ შეხვდებოდა ვრონსკი. შეურაცხყოფის გრძნობამ უკვე გაიარა, ახლა მხოლოდ მისი უკმაყოფილო გამომეტყველებისა

ემინოდა. გაახსენდა, რომ ბავშვი მეორე დღეა, კარგად იყო. თითქოს ეწყინა კიდეც, რომ სწორედ მაშინ გახდა კარგად, როცა წერილი გაგზავნა. შემდეგ თვით ვრონსკი გაახსენდა, რომ იგი აქ იყო მთლიანად, ხელებით, თვალებით, გაიგონა კიდეც მისი ხმა, და ანას გადაავიწყდა ყველაფერი, გახარებული გაიქცა შესაგებებლად.

– ანი როგორ არის? – შიშით ჰკითხა ქვევიდან ვრონსკიმ, როცა დაინახა ანა, რომელიც მისკენ მორბოდა.

ვრონსკი სკამზე იჯდა და მსახური თბილ ფეხსაცმელს ხდიდა.

– არა უშავს, უკეთ არის.

– შენ როგორღა ხარ? – ჰკითხა ვრონსკიმ და ტანისამოსი გაიბერტყა.

ანამ ორივე ხელი მოჰკიდა მის ხელს, წელთან მიიტანა, თან თვალმოუშორებლივ შეჰყურებდა სახეში.

– დიდად მოხარული ვარ! – თქვა მან და ცივად შეხედა ანას, მის ვარცხნილობას, კაბას, რომელიც იცოდა, რომ მისი გულისთვის ჩაიცვა.

ყველაფერი ეს მოსწონდა ვრონსკის, მაგრამ უკვე მერამდენედ მოსწონდა! და მის სახეზე სწორედ ის მკაცრი გამომეტყველება აღიბეჭდა, რისიც ასე ემინოდა ანას.

– მაშ, მე დიდად მოხარული ვარ! შენ ხომ კარგად ხარ? – უთხრა მან, დასველებული წვერი ცხვირსახოციტ გაიწმინდა და ხელზე აკოცა.

„სულერთია, – ფიქრობდა ანა, – ოღონდაც აქ იყოს და როცა აქ იქნება, არ შეუძლია, ვერ გაბედავს, არ ვუყვარდე“.

საღამომ ბედნიერად და მხიარულად ჩაიარა თავადის ასულ ვარვარას თანდასწრებით, რომელმაც შესჩივლა ვრონსკის, შენს აქ არყოფნისას ანა მორფს იღებდაო.

– რა მექნა? ძილი არ მეკარებოდა... ფიქრები არ მაძინებდა. როცა აქ არის, არასოდეს ვიღებ მორფს, თითქმის არასოდეს!

ვრონსკიმ მოუთხრო არჩევნების ამბავი და ანამ შეძლო კითხვების საშუალებით ეთქმევიინებინა ის, რაც ყველაზე მეტად ახალისებდა – ეთქმევიინებინა მისი წარმატების ამბავი.

ანამ უამბო ყველაფერი, რაც ვრონსკის სახლის შესახებ აინტერესებდა. და მისი ნაამბობი მეტად სასიამოვნო იყო.

მაგრამ გვიან ღამით, როცა მარტონი დარჩნენ და ანამ იგრძნო, რომ კვლავ სავსებით დაეუფლა მას, შეეცადა გაექარწყლებინა წერილის მძიმე შთაბეჭდილება და უთხრა: – გამოტყდი, რომ შენთვის სასიამოვნო არ იყო წერილის მიღება და არ დაიჯერე, რაც წერილში ეწერა?

და როგორც კი ეს თქვა, მიხვდა, რომ მართალია, ახლა ვრონსკი მისი სიყვარულით იყო აღსავსე, მაგრამ მაინც ვერ ეპატიებინა ეს.

– ჰო, – უთხრა ვრონსკიმ, – ისეთი უცნაური წერილი იყო. ხან ანი იყო ავად, ხან შენ თვითონ აპირებდი ჩამოსვლას.

– ყველაფერი ეს სიმართლე იყო.

– მე არც შემპარვია ეჭვი.

– არა, შენ არ გჯერა ეს, შენ უკმაყოფილო ხარ, მე ვხედავ ამას.

– არც ერთი წუთით. მე მხოლოდ იმით ვარ უკმაყოფილო, რომ შენ არ გინდა გაითვალისწინო, რომ არსებობს მოვალეობა...

– მოვალეობა კონცერტზე წასვლისა...

– ნულარ ვილაპარაკებთ ამაზე, – უთხრა ვრონსკიმ.

– რატომ არ უნდა ვილაპარაკოთ? – ჰკითხა ანამ.

– მე მხოლოდ ის მინდა გითხრა, რომ შეიძლება გამოჩნდეს აუცილებელი საქმე. აი, ახლა ჩემთვის საჭირო იქნება მოსკოვში წასვლა სახლის თაობაზე... ოჰ, ანა, ასე რატომ ბრაზობ? განა არ იცი, რომ მე უშენოდ სიცოცხლე არ შემიძლია?

– თუ ეს ასეა, – უეცრად შეცვლილი ხმით თქვა ანამ, – თუ შენ გიმძიმს ასეთი ცხოვრება... თუ შენ ასე ერთი დღით ჩამოხვალ და წახვალ, როგორც იქცევინ ხოლმე...

– ანა, ეს საშინელებაა. მე მზად ვარ მთელი ჩემი სიცოცხლე შემოგწირო...

მაგრამ ანა ყურს აღარ უგდებდა.

– თუ შენ წახვალ მოსკოვში, მაშინ მეც წამოვალ. მე აღარ

დავრჩები აქ. ჩვენ ან უნდა დავშორდეთ ერთმანეთს, ან ერთად უნდა ვიყოთ.

– შენ ხომ იცი, რომ ეს ჩემი ერთადერთი სურვილია, მაგრამ ამისთვის...

– განქორწინებაა საჭირო? მე მივწერ მას წერილს. ვგრძნობ, რომ ამგვარი ცხოვრება აღარ შემიძლია... მაგრამ მოსკოვში კი წამოვალ შენთან ერთად!

– თითქოს მაშინებ ამით. არაფერი ისე არა მსურს, როგორც განუშორებლად შენთან ყოფნა, – ღიმილით უთხრა ვრონსკიმ.

მაგრამ, როცა ვრონსკი ამ უნაზეს სიტყვებს ამბობდა, მის თვალებში არათუ ცივმა, არამედ დევნილი და განრისხებული ადამიანის ბოროტმა მზერამ გაიელვა.

ანამ შენიშნა ეს და სწორად ამოიცნო კიდეც ამის მნიშვნელობა.

„თუ ეს ასეა, მაშინ ეს უბედურებაა!“ – ამბობდა ვრონსკის თვალები. თუმცა ეს მხოლოდ წუთიერი შთაბეჭდილება იყო, მაგრამ ანას აღარასოდეს დავიწყებია.

ანამ მისწერა ქმარს წერილი, განქორწინება მოითხოვა, თავადის ასულ ვარვარასაც გამოეთხოვა, რომელიც პეტერბურგში წასვლას აპირებდა, და ნოემბრის ბოლოს ვრონსკისთან ერთად მოსკოვში გადასახლდა. მოსკოვში ანა და ვრონსკი ერთად ცხოვრობდნენ, როგორც ცოლსა და ქმარს შეეფერება, ყოველდღე ელოდნენ ალექსეი ალექსანდროვიჩის პასუხს და მასთან ერთად განქორწინებას.

ნაწილი მეშვიდე

მესამე თვე იყო, რაც ლევინები მოსკოვში ცხოვრობდნენ. დიდი ხანია განვლო იმ ვადამ, როცა ამ საქმის მცოდნეთა უაღრესად ზუსტი ანგარიშით კიტის უნდა მოელოგინებინა; კიტი კი ისევ ფენმძიმედ იყო და არაფერზე ემჩნეოდა, რომ ეს ვადა უფრო მოახლოებული იყო, ვიდრე ამ ორი თვის წინ. ექიმი, ბებიაქალი, დოლი, დედა და განსაკუთრებით ლევინი, რომელთაც შედრწუნების გარეშე არ შეეძლოთ ფიქრი, თუ რა იყო მოსალოდნელი, უკვე მოთმინებას კარგავდნენ და შფოთავდნენ ამის გამო. მხოლოდ კიტი გრძნობდა თავს სრულიად მშვიდად და ბედნიერად.

კიტიმ ახლა ნათლად იგრძნო, რომ მასში ჩაისახა სიყვარულის ახალი გრძნობა მომავალი ბავშვისადმი, რომელიც ნაწილობრივ უკვე სინამდვილედ ქცეულიყო მისთვის და ნეტარებდა გრძნობით. იგი უკვე მთლიანად დედის ნაწილი აღარ იყო და ხანდახან თავისი დამოუკიდებელი სიცოცხლით ცოცხლობდა. ხშირად ეს მტკივნეულიც იყო კიტისთვის, მაგრამ ამასთან ერთად სიცილი უნდოდა ამ უცნაური ახალი სიხარულისაგან.

ყველა, ვინც უყვარდა კიტის, მის ახლოს ტრიალებდა. ყველანი ისეთი გულისხმიერნი იყვნენ, ისე ელოლიავებოდნენ და ყველაფერში იმდენ სიამოვნებას ხედავდა, ამაზე უკეთესს და სასიამოვნო ცხოვრებას ველარც ინატრებდა, რომ არ სცოდნოდა, ყოველივე ამას მალე უნდა მოღებოდა ბოლო. მხოლოდ ერთი რამ ჩრდილავდა ამ ცხოვრების მშვენიერებას: მისი ქმარი ისეთი აღარ იყო, როგორც მას უყვარდა და როგორც სოფელში ახსოვდა.

კიტის უყვარდა მისი მშვიდი, ალერსიანი და სტუმართმოყვარე ტონი სოფელში. ქალაქში კი ყოველთვის შეშფოთებული და გაჯავრებული იყო, თითქოს ეშინოდა, ვინმეს შეურაცხყოფა არ მიეყენებინა მისთვის და, რაც მთავარია, კიტისთვის. იქ, სოფელში, ლევინი, ეტყობა, გრძნობდა, რომ თავის ადგილას იყო, არსად ჩქარობდა, თითქოს ეშინოდა, არაფერი გამოჰპარვოდა, საქმე კი არაფერი ჰქონდა. და კიტის ებრალებოდა ქმარი. მან იცოდა, რომ სხვების თვალში ლევინი სულაც არ გამოიყურებოდა შესაბრალისად. პირიქით, როცა საზოგადოებაში უყურებდა მას, როგორც უყურებენ ხოლმე საყვარელ ადამიანს და ცდილობენ უცხო თვალთ შეხედონ, რათა ამოიციონ, რა შთაბეჭდილებას ახდენს სხვებზე, კიტი ხედავდა და ეს აღიზიანებდა კიდევ მის ეჭვიანობას, რომ

არათუ შესაბრაღისი, ძალიან სასიამოვნოც კი იყო თავისი წესიერი ქცევით, რამდენადმე ძველებური, მოკრძალებული თავაზიანობით ქალებთან, თავისი წარმოსადგობით, და როგორც კიტის ეჩვენებოდა, განსაკუთრებით მეტყველი სახით. მაგრამ კიტი გარეგნულად კი არა, შინაგანად ხედავდა ამას. ხედავდა, რომ აქ იგი არ იყო ის, რასაც სინამდვილეში წარმოადგენდა, სხვანაირად ვერ განსაზღვრავდა მის მდგომარეობას და ზოგჯერ გულში კიდევ კიცხავდა, რომ არ შეეძლო ქალაქში ცხოვრება. ზოგჯერ კი თვითონაც აღიარებდა, ლევინისთვის მართლაც ძნელია აქ იმგვარად მოაწყოს თავისი ცხოვრება, რომ კმაყოფილი იყოსო.

მართლაც, რა უნდა ეკეთებინა აქ ლევინს? ბანქოს თამაში არ უყვარდა, კლუბში არ დადიოდა. ობლონსკისთანა მხიარულ მამაკაცებთან სიარული კიტიმ ახლა უკვე იცოდა, რასაც ნიშნავდა... უნდა დაეღიასთ და დაღევის შემდეგ კი სადღაც წასულიყვნენ. კიტის შეძრწუნების გარეშე არ შეეძლო იმაზე ფიქრი, სად დადიან ასეთ შემთხვევაში მამაკაცები. იაროს მაღალ საზოგადოებაში? მაგრამ ამას ხომ თან ახლავს სიამოვნება ახალგაზრდა ქალებთან დაახლოებისა! და კიტის არ შეეძლო ესურვა ეს. იჯდეს სახლში ცოლთან, სიდედრსა და ცოლისდასთან ერთად? მაგრამ რაც უნდა სასიამოვნო და სახალისო ყოფილიყო კიტისთვის ეს ერთი და იგივე საუბარი, ეს „მიეთმოეთი“, როგორც უწოდებდა დების საუბარს მოხუცი თავადი, იცოდა, რომ ლევინისთვის ეს მოსაწყენი იქნებოდა. მაშ, რაღა უნდა ეკეთებინა? განეგრძო თავისი წიგნის წერა? ლევინი კიდევ ცდილობდა ამას, დადიოდა ბიბლიოთეკაში, ამონაწერებსა და ცნობებს აგროვებდა წიგნისთვის. მაგრამ, როგორც კიტისაც ეუბნებოდა, რაც უფრო ნაკლებ საქმეს აკეთებდა, მით ცოტა დრო რჩებოდა. გარდა ამისა, როგორც შესჩიოდა კიტისაც, მეტისმეტად ბევრი ილაპარაკა თავის წიგნზე, ამიტომაც აზრები სულ ერთმანეთში აერია და ინტერესიც დაკარგა.

ერთადერთი სიკეთე ქალაქად ცხოვრებისა ის იყო, რომ აქ, ქალაქში, არასოდეს მოსდიოდათ ჩხუბი. შეიძლება იმიტომ, რომ ქალაქად ცხოვრების პირობები სულ სხვაგვარი იყო, ან შეიძლება იმიტომ, რომ ორივე ფრთხილი და კეთილგონიერი შეიქნა ამ მხრივ, მაგრამ მოსკოვში მათ აღარასოდეს ჰქონიათ უსიამოვნება ეჭვიანობის გამო, რისიც ასე ეშინოდა ორივეს ქალაქში გადმოსვლისას.

ამ მხრივ აქ ერთი, ორივესთვის ფრიად მნიშვნელოვანი ამბავიც მოხდა, სახელდობრ, კიტის შეხვედრა ვრონსკისთან.

მოხუც თავადის მეუღლეს, მარია ბორისოვნას, კიტის ნათლიას, ყოველთვის უყვარდა კიტი და ახლა მისი ნახვა მოისურვა. კიტი, რომელიც თავისი მდგომარეობის გამო არსად დადიოდა, მამასთან ერთად ესტუმრა პატივსაცემ მოხუცს და იქ შეხვდა ვრონსკის.

ამ შეხვედრის დროს კიტის მხოლოდ ის შეეძლო ესაყვედურა თავისი თავისთვის, რომ ერთი წამით, როცა სამოქალაქო ტანსაცმელში მისთვის ოდესღაც ესოდენ ნაცნობი სახის ნაკვთები შეიცნო, სუნთქვა შეეკრა, სისხლი გულზე მოაწვა და იგრძნო, როგორ მოედო სახეზე სიწითლე. მაგრამ ეს მხოლოდ რამდენიმე წამს გაგრძელდა. მამა განზრახ ხმამაღლა გამოელაპარაკა ვრონსკის და ჯერ კიდევ არ დაემთავრებინა საუბარი, რომ კიტი უკვე სავსებით მზად იყო შეეხედა ვრონსკისთვის, დალაპარაკებოდა კიდევ, თუ ეს საჭირო იქნებოდა, სწორედ ისევე, როგორც ელაპარაკებოდა მარია ბორისოვნას და, რაც მთავარია, ისე, რომ ყოველი მისი ინტონაცია და ღიმილი მოსაწონი ყოფილიყო ქმრისთვის, რომლის აქ ყოფნასაც თითქოს უხილავად გრძნობდა ამ წუთში.

კიტი რამდენიმე სიტყვით გამოელაპარაკა ვრონსკის, მშვიდად გაიღიმა კიდევ, როცა ვრონსკიმ ხუმრობით არჩევნებს „ჩვენი პარლამენტი“ უწოდა (გაღიმება საჭირო იყო, რათა ეჩვენებინა, ხუმრობა მეც გავიგეო), მაგრამ მაშინვე თავადის ქალ მარია ბორისოვნასკენ მიბრუნდა და ერთხელაც აღარ შეუხედავს მისთვის, სანამ ვრონსკი გამოსამშვიდობებლად არ წამოდგა; მაშინ კი შეხედა კიტიმ, ალბათ, მხოლოდ იმიტომ, რომ უზრდელობაა, არ შეხედო ადამიანს, როცა გემშვიდობება.

კიტი მაღლიერი იყო მამისა, რომ არაფერი უთხრა ამ შეხვედრაზე. მაგრამ დარბაზობის შემდეგ, ჩვეულებრივი სეირნობის დროს, ისეთი განსაკუთრებული სიყვარულით ექცეოდა, რომ კიტი მიხვდა, მამა კმაყოფილი იყო მისით. კიტი თვითონაც კმაყოფილი იყო თავისი თავით. არაფრით ელოდა, რომ აღმოაჩნდებოდა იმდენი ძალა, დაეოკებინა სადღაც სულის სიღრმეში ჩარჩენილი მოგონებები ძველი გრძნობისა ვრონსკისადმი და არა მხოლოდ სხვის დასანახავად, არამედ ნამდვილად სრულიად გულგრილად და დამშვიდებით შეხვედროდა.

ლევინი კიტიზე უფრო მეტად გაწითლდა, როცა კიტიმ უთხრა, მარია ბორისოვნასთან ვრონსკის შეხვედრი. კიტისთვის ძალიან ძნელი იყო ამის მოყოლა, მაგრამ კიდევ უფრო ძნელი შეიქნა დაწვრილებით აღწერა შეხვედრისა, რადგან ქმარი არაფერს ეკითხებოდა და მხოლოდ მოღუშული შესცქეროდა.

– ძლიერ ვნანობ, რომ შენ არ იყავი იქ... – უთხრა კიტიმ, – ოთახში კი არა... შენი თანდასწრებით ისეთი ბუნებრივი ვერ ვიქნებოდი... ახლა ბევრად, ბევრად მეტად ვწითლდები, – უთხრა კიტიმ და ისე გაწითლდა, რომ ატირებას აღარაფერი უკლდა, – ჭუჭრუტანიდან რომ გეყურებინა ჩემთვის...

მის ალალ-მართალ თვალებში ლევინმა დაინახა, რომ კიტი კმაყოფილი იყო თავისი თავით და მართალია, წითლდებოდა, მაგრამ ლევინი მაშინვე დამშვიდდა და ყველაფერი გამოჰკითხა ცოლს. კიტისაც სწორედ ეს უნდოდა. როცა ლევინმა ყველაფერი შეიტყო, ისიც კი, რომ პირველ წუთს კიტიმ ვერ შეძლო დაეფარა სიწითლე, შემდეგ კი ისე უბრალოდ, მშვიდად იგრძნო თავი, როგორც პირველად შეხვედრილ ადამიანთან, ლევინი სავსებით გამზიარულდა და უთხრა, დიდად მოხარული ვარ და ახლა უკვე აღარ მოვიქცევი ისე სულელურად, როგორც არჩევნების დროს მოვიქცევი. ახლა შევეცდები პირველი შეხვედრისთანავე მეგობრული დამოკიდებულება ვიქონიო ვრონსკისთან.

– ძალიან ცუდია იმის ფიქრი, რომ არსებობს ადამიანი, თითქმის მტერი, რომელთანაც გიმძიმს შეხვედრა, – უთხრა ლევინმა, – მე დიდად, დიდად მოხარული ვარ!

II

– მაშ, შეიარე, გეთაყვა, ბოლებთან, – უთხრა კიტიმ ქმარს, როცა იგი თერთმეტი საათისთვის, სახლიდან წასვლის წინ, ცოლთან შევიდა, – მე ვიცი, რომ შენ კლუბში ისადილებ, მამამ ჩაგწერა ამ დილით. რა საქმე გაქვს?

– მე მხოლოდ კატავასოვთან მივინდა მივიდე, – უპასუხა

ლევინმა.

– მერე ასე ადრე რატომ მიდიხარ?

– კატავასოვი შემპირდა, რომ გამაცნობს მეტროვს. მინდა მას მოველაპარაკო ჩემი ნაშრომის შესახებ. იგი ცნობილი პეტერბურგელი მეცნიერია, – უთხრა ლევინმა.

– ჰო, შენ, მგონი, მის სტატიას აქებდი? მერე სად აპირებ წასვლას?

– შეიძლება სასამართლოში შევიარო ჩემი დის საქმეზე.

– კონცერტზე არ წახვალ? – ჰკითხა კიტიმ.

– მარტო ხომ არ წავალ?

– არა, წადი; იქ რაღაც ახალს გადმოსცემენ... ეს შენ ძალიან გაინტერესებდა. მე აუცილებლად წავიდოდი...

– ყოველ შემთხვევაში, სადილის წინ შინ შემოვივლი, – უთხრა ლევინმა და საათზე დაიხედა.

– ბარემ სერთუკი ჩაიცვი, რომ იქიდან გრაფინია ბოლთანაც შეიარო.

– განა ეს აუცილებლად საჭიროა?

– ოჰ, ეს აუცილებელია! გრაფი იყო ჩვენთან. აბა, რა დიდი საქმეა? მიხვალ, დაჯდები, ხუთიოდე წუთს ილაპარაკებ ამინდზე, მერე ადგები და წამოხვალ.

– შენ არ დამიჯერებ, ისე გადავეჩვიე ამას, მრცხვენია კიდეც. აბა, რა არის ეს? მოვიდა უცხო კაცი, დაჯდა, იჯდა სრულიად უსაქმოდ, იმათაც ხელი შეუშალა, თვითონაც გუნება გაიფუჭა, მერე ადგა და წავიდა.

კიტიმ გაიცინა.

– ცოლის შერთვამდე ხომ დადიოდი სადარბაზოდ? – უთხრა კიტიმ.

– დავდიოდი, მაგრამ ყოველთვის მრცხვენოდა. ახლა კი ისე გადავეჩვიე, რომ, ღმერთმანი, ორი დღე უსადილოდ ყოფნა მირჩევნია სადარბაზოდ მისვლას. ისე მრცხვენია, სულ მგონია, რომ ეწყინებათ და მეტყვიან, რატომ მოხვედი უსაქმოდ?

– არა, არ ეწყინებათ, ამაზე მე ვიქნები პასუხისმგებელი, – უთხრა კიტიმ და სიცილით შეხედა სახეში, შემდეგ ხელი მოჰკიდა მის ხელს, – მაშ, მშვიდობით... შეიარე, გეთაყვა.

ლევინმა ცოლს ხელზე აკოცა და წასვლა დააპირა, მაგრამ კიტიმ ისევ შეაჩერა.

– კოსტია, შენ იცი, მხოლოდ ორმოცდაათი მანეთი მრჩება.

– მერე რა, ბანკში შევივლი და გამოვიტან. რამდენი გინდა? – უთხრა და სახეზე კიტისთვის ნაცნობი უსიამოვნება აღებეჭდა.

– არა, მოიცადე, – და კიტიმ ხელი მოჰკიდა ლევინს, – მოვილაპარაკოთ, მე მაწუხებს ეს. მგონი, ზედმეტს არაფერში ვხარჯავ, ფული კი მიდის. რაღაცას ისე არ ვაკეთებთ, როგორც საჭიროა.

– სულაც არა, – უთხრა ლევინმა, ჩაახველა და ქვეშ-ქვეშ გახედა ცოლს.

კიტი იცნობდა ამ ჩახველებას. ეს იმის ნიშანი იყო, რომ იგი მეტისმეტად უკმაყოფილო იყო, მაგრამ არა ცოლით, არამედ თავისი თავით. ლევინი მართლაც უკმაყოფილო იყო, იმიტომ კი არა, რომ ბევრი ფული დაეხარჯა, არამედ ამან გაახსენა ის, რაც თვითონაც ახსოვდა, რომ მოსაწესრიგებელი ჰქონდა და რის დავიწყებასაც ცდილობდა.

– მე ვუბრძანე სოკოლოვს ხორბალი გაყიდოს და წისქვილის ფულიც წინასწარ აიღოს. ყოველ შემთხვევაში, ფული გვექნება.

– არა, მაგრამ მე მეშინია, რომ საერთოდ ბევრი....

– სულაც არა, სულაც არა, – გაიმეორა ლევინმა, – აბა, მშვიდობით იყავი, ჩემო ძვირფასო.

– არა, მართლა, მე ზოგჯერ ვნანობ, რომ დავუჯერე დედას. რა კარგად ვიქნებოდით სოფელში! აქ კი ყველანი გავაწვალე და ფულიც ბევრი იხარჯება.

– სულაც არა, სულაც არა. მას შემდეგ, რაც ცოლი შევირთე, ერთხელაც არ ყოფილა შემთხვევა, მეთქვას, სხვანაირად უკეთესი იქნებოდა, ვიდრე ისე, როგორც არის-მეთქი...

– მართლა? – უთხრა კიტიმ და თვალებში შეხედა ქმარს.

ლევინმა დაუფიქრებლად თქვა ეს სიტყვები, ეს მხოლოდ კიტის დასამშვიდებლად თქვა, მაგრამ ახლა, როცა შეხედა ცოლს, დაინახა მისი საყვარელი, ალალ-მართალი თვალები, რომელნიც კითხვით მისჩერებოდნენ, უკვე მთელი სულითა და გულით გაიმეორა იგივე. „მე მართლაც ვივიწყებ მას“, – გაიფიქრა ლევინმა და გაიხსენა ის, რაც სულ მალე ელოდათ.

– მალე იქნება? შენ როგორ გრძნობ? – ჩურჩულით უთხრა და ხელი მოჰკიდა ცოლის ორივე ხელს.

– მე იმდენი ვიფიქრე ამაზე, რომ აღარაფერს ვფიქრობ და არც ვიცი.

– მერე არ გეშინია?

კიტიმ დამცინავად ჩაიცინა.

– ოდნავადაც არა, – უთხრა მან.

– თუ რამე იყოს, კატავასოვთან ვიქნები.

– არა, არაფერიც არ იქნება, ნურც იფიქრებ ამაზე. მე მამასთან ერთად ბულვარში გავალ სასეირნოდ. დოლისთანაც შევივლით. სადილის წინ გელოდებით. ჰო, მართლა! შენ იცი, დოლის მდგომარეობა ნამდვილად აუტანელი ხდება. მთლად ვალებშია ჩაფლული და ფულიც არა აქვს. ჩვენ გუშინ ველაპარაკეთ დედას და არსენის (ასე ეძახდა იგი თავისი დის – ლვოვას ქმარს) და გადავწყვიტეთ, შენ და ის მიგისიოთ სტივას. ეს უკვე ნამდვილად აუტანელია. მამასთან არ შეიძლება ამაზე ლაპარაკი... მაგრამ შენ და ის რომ...

– მერე რა შეგვიძლია ჩვენ? – უთხრა ლევინმა.

– ყოველ შემთხვევაში, შენ იქნები არსენისთან და მოელაპარაკე: ის გეტყვის, რაც გადავწყვიტეთ.

– არსენის მე წინასწარ ვეთანხმები ყველაფერში. მაშ, შევივლი მასთან. მართლა, კონცერტზე თუ წავედი, ნატალისთან ერთად წავალ. აბა, კარგად იყავი.

პარმალთან ლევინი შეაჩერა კუზმამ, მისმა მსახურმა, რომელიც ჯერ კიდევ ცოლის შერთვამდე ემსახურებოდა და ახლაც მის საქალაქო მეურნეობას განაგებდა.

– ტურფა (ეს იყო სოფლიდან ჩამოყვანილი ცხენი, რომელიც

მარცხნივ ება ხოლმე ეტლში) ხელახლა დავჭედეთ, მაგრამ მაინც კოჭლობს, – უთხრა მან, – როგორ მოვიქცეთ?

პირველ ხანებში ლევინს სოფლიდან ჩამოყვანილი ცხენები ჰყავდა მოსკოვში. უნდოდა ეს საქმე რაც შეიძლება კარგად მოეწყო და იაფადაც დასჯდომოდა, მაგრამ აღმოჩნდა, რომ საკუთარი ცხენები დაჭირავებულზე ძვირი ჯდება, მეეტლეს კი მაინც ქირაობდნენ.

– ბეთალთან გაგზავნე კაცი. იქნებ დაბეგვილი აქვს.

– მერე კატერინა ალექსანდროვნა რითი წაბრძანდება? – ჰკითხა კუზმამ.

ლევინს მოსკოვში ცხოვრების პირველ ხანებში აოცებდა, რომ ვოზდვიჟენკიდან სივცევ ვრაჟეკზე გადასასვლელად საჭირო იყო მძიმე კარეტაში ორი ღონიერი ცხენი შეებათ, თოვლიან გზაზე მეოთხედი ვერსი გაევლოთ, შემდეგ იქ ოთხი საათი გაეჩერებინათ კარეტა და ამაში ხუთი მანეთი გადაეხადათ. ახლა ეს უკვე ბუნებრივად ეჩვენებოდა.

– უთხარი მეეტლეს, ცხენები მოიყვანოს და ჩვენს კარეტაში შეაბას.

– ბატონი ბრძანდებით.

ლევინმა ქალაქის პირობების წყალობით ასე უბრალოდ და იოლად გადაწყვიტა ის, რაც სოფელში იმდენ პირად შრომასა და ყურადღებას მოითხოვდა. პარმალზე გამოვიდა, მეეტლეს დაუძახა, ეტლში ჩაჯდა და ნიკიტსკაიასკენ წავიდა. გზაში აღარ უფიქრია ფულზე. პეტერბურგელი მეცნიერის გაცნობაზე ოცნებობდა, თუ რას ეტყოდა იგი თავის წიგნზე.

ლევინი მოსკოვში ცხოვრების პირველ ხანებში გააოცა სოფლის მცხოვრებისთვის უცნაურმა, უსარგებლო, მაგრამ აუცილებელმა ხარჯებმა, რომელსაც ყოველი მხრიდან მოითხოვდნენ. ახლა კი უკვე შეეჩვია ამას. ამ შემთხვევაში მასაც იგივე დაემართა, რაც, როგორც ამბობენ, ლოთებს ემართებათ ხოლმე: პირველი ჭიქა ყელში ეჩხირება, მეორეს არა უშავს რა, მესამის შემდეგ კი ჭიქები ჩიტუნებივით მიფრინავენ. როცა ლევინმა პირველი ასმანეთიანი ქალაქის ფული დაახურდავა მეკარისა და ლაქიისთვის ლივრის საყიდლად, უნებლიეთ გაიფიქრა, ეს ლივრეა არავისთვის

საჭირო არ არისო, მაგრამ იმის მიხედვით, თუ როგორ გაიკვირვეს ეს კიტიმ და თავადის მეუღლემ, როცა ლევინმა თქვა, უამისოდაც იოლად წავალთო, მიხვდა, რომ ლივრეა აუცილებელი იყო და ეს ღირდა ორ დაქირავებულ მუშად მთელი ზაფხულის განმავლობაში, ესე იგი სამასამდე სამუშაო დღედ შობიდან აღებამდე, ისე, რომ ყოველდღე განთიადიდან დაღამებამდე თავაუღებლად ემუშავა, – და ეს ასმანეთიანი ჯერ კიდევ ყელში ეჩხირებოდა. მაგრამ შემდეგმა ასმანეთიანმა, რომელიც ნათესავებისთვის გამართული სადილის სანოვაგისთვის დაახურდავა, რაც ოცდარვა მანეთი დაუჯდა, მართალია, გაახსენა, რომ ოცდარვა მანეთი ღირდა ცხრა საწყაო ქერი, რომელიც ტანჯვა-წვალებით გათიბეს, შეკონეს, გალეწეს, გაანიავეს, დათესეს და ორმოში ჩაყარეს, მაგრამ უფრო იოლად შეელია. ახლა კი დახურდავებული ასმანეთიანები აღარ აღუძრავდნენ ასეთ მოსაზრებებს და პაწაწინა ჩიტებივით მიფრინავდნენ. უკვე დიდი ხანია აღარ ფიქრობდა იმაზე, შეესაბამებოდა თუ არა ფულზე დახარჯული შრომა იმ სიამოვნებას, რასაც ამ ფულით ნაყიდი საგანი ანიჭებდა. დაივიწყა ისიც, რომ არსებობს სამეურნეო ანგარიში, რომლის მიხედვით დადგენილია გარკვეული ფასი, რაზე ნაკლებადაც არ შეიძლება გაიყიდოს ხორბალი ან ჭვავი, რის ფასსაც დიდხანს არ უკლებდა, მერე კი საწყაო ორმოცდაათი კაპიკით ნაკლებად გაყიდა, ვიდრე ერთი თვის წინ აძლევდნენ. უკვე არავითარი მნიშვნელობა აღარ ჰქონდა იმ ანგარიშსაც, რომ ამგვარი ხარჯებით ერთ წელიწადსაც ვერ გაიტანდა თავს უვალოდ. მხოლოდ ერთი რამ იყო საჭირო: ჰქონოდა ბანკში ფული და ყოველდღე სცოდნოდა, რითი უნდა ეყიდა ხვალ ძროხის ხორცი. ეს ანგარიში კი დღემდე დაცული იყო. ყოველთვის ჰქონდა ბანკში ფული, მაგრამ ეს ფული ახლა უკვე დაიხარჯა და აღარ იცოდა, საიდან ეშოვა. სწორედ ამან ააღელვა ლევინი ერთი წუთით, როცა კიტიმ ფული გაახსენა; მაგრამ ახლა დრო არ ჰქონდა ამის მოსაფიქრებლად. იგი მიდიოდა და ფიქრობდა კატავასოვსა და თავის მომავალ ნაცნობობაზე მეტროვთან.

III

ლევინი ამ ჩამოსვლაზეც ისევ დაუახლოვდა თავისი უნივერსიტეტის ამხანაგს, პროფესორ კატავასოვს, რომელსაც ცოლის შერთვის შემდეგ აღარც შეხვედრია. კატავასოვი სასიამოვნო იყო ლევინისთვის თავისი მსოფლმხედველობის გარკვეულობითა და უბრალოებით. ლევინი ფიქრობდა, რომ კატავასოვის მსოფლმხედველობის გარკვეულობა გამომდინარეობდა მისი ბუნების სიღარიბიდან; კატავასოვი კი ფიქრობდა, რომ ლევინის აზრების არათანამიმდევრულობა შედეგი იყო მისი გონების მოუწესრიგებლობისა; მაგრამ ლევინისთვის სასიამოვნო იყო კატავასოვის გარკვეულობა, კატავასოვს კი სიამოვნებდა ლევინის უდისციპლინო აზრთა სიჭარბე და ამიტომაც უყვარდათ ერთმანეთთან შეხვედრა და კამათი.

ლევინმა წაუკითხა კატავასოვს ზოგიერთი ადგილი თავისი თხზულებიდან და მას მოეწონა ეს ადგილები. გუშინ კატავასოვი საჯარო ლექციებზე შეხვდა ლევინს და უთხრა, მოსკოვში იმყოფება ცნობილი მეტროვი, რომლის სტატიაც ასე მოგეწონათ. მე გავაცანი შენი შრომა, დიდად დაინტერესდა ამით, ხვალ თერთმეტ საათზე ჩემთან მოვა და მოხარული იქნება შენი გაცნობისათ.

– სწორედ რომ გამოსწორების გზას ადგახართ, მეტად სასიამოვნოა, – უთხრა კატავასოვმა, რომელიც მცირე სასტუმროში შეეგება ლევინს. – მესმის ზარის ხმა და ვფიქრობ: ნუთუ დროზე მოვიდა-მეთქი... ხედავ, რა ქნეს ჩერნოგორიელებმა? ისინი ბუნებით მეომრები არიან.

– რა მოხდა? – ჰკითხა ლევინმა.

კატავასოვმა რამდენიმე სიტყვით გადასცა ლევინს უკანასკნელი ცნობები, კაბინეტში შეუძღვა და გააცნო დაბალი, ჩასხმული, მეტად სასიამოვნო გარეგნობის კაცი. ეს გახლდათ მეტროვი. მცირე ხანს ილაპარაკეს პოლიტიკაზე, თუ როგორ უყურებდნენ პეტერბურგის უმაღლეს წრეებში უკანასკნელ მოვლენებს. მეტროვმა გადასცა მათ სარწმუნო წყაროებისგან გაგებულ სიტყვები, რომელიც თითქოსდა ამ შემთხვევის გამო ეთქვას ხელმწიფეს ერთ-ერთი მინისტრისთვის. კატავასოვსაც გაგებულ სიტყვებს, იმასაც სარწმუნო წყაროებისგან, თითქოს ხელმწიფეს სრულიად საწინააღმდეგო რამ ეთქვას ამაზე.

ლევინი შეეცადა, მოეფიქრებინა ისეთი მდგომარეობა, რომლის დროსაც შესაძლებელი იქნებოდა ეთქვა ერთიცა და მეორეც და ამ საგანზე საუბარიც შეწყდა.

– აი, თითქმის მთელი წიგნი აქვს დაწერილი იმის შესახებ, თუ ბუნებრივ პირობებში როგორი უნდა იყოს მუშახელის დამოკიდებულება მიწისადმი, – თქვა კატავასოვმა, – მე არა ვარ ამის სპეციალისტი, მაგრამ, როგორც ბუნებისმეტყველს, მომეწონა, რომ კაცობრიობას განიხილავს არა ზოოლოგიური კანონების გარეშე, არამედ პირიქით, ხედავს, რომ კაცობრიობის განვითარება დამოკიდებულია გარემოზე და ამ დამოკიდებულებაში ეძებს განვითარების კანონებს.

– ეს ძალიან საინტერესოა, – თქვა მეტროვმა.

– სინამდვილეში მე მინდოდა დამეწერა სასოფლო-სამეურნეო წიგნი, მაგრამ ჩემდა უნებურად, როცა შევეხე სოფლის მეურნეობის მთავარ იარაღს – მუშახელს, სრულიად მოულოდნელ დასკვნამდე მივედი, – თქვა ლევინმა და გაწითლდა.

და ლევინმა ფრთხილად, თითქოს წინასწარ სინჯავს ნიადაგსო, გადაუშალა თავისი შეხედულებები. მან იცოდა, რომ მეტროვმა დაწერა სტატია საყოველთაოდ აღიარებული პოლიტიკურ-ეკონომიკური მოძღვრების წინააღმდეგ, მაგრამ მისი მშვიდი, გონიერი სახის გამომეტყველებაზე ვერ მიმხვდარიყო, რამდენად შეიძლებოდა ჰქონოდა იმედი მისი თანაგრძნობისა ამ თავისი ახალი შეხედულებებისადმი.

– მაგრამ რაში ხედავთ თქვენ რუსი მუშახელის განსაკუთრებულ თავისებურებას? – უთხრა მეტროვმა, – ასე ვთქვათ, მის ზოოლოგიურ თვისებებში თუ იმ პირობებში, რომელშიც იმყოფება?

ლევინი ხედავდა, რომ ამ კითხვაში გამოთქმული იყო ის აზრი, რომელსაც არ ეთანხმებოდა მეტროვი, მაგრამ მაინც განაგრძო თავისი აზრის გამოთქმა, რომელიც იმაში მდგომარეობდა, რომ რუს მუშას აქვს სხვა ხალხებისაგან სრულიად განსხვავებული შეხედულება მიწის შესახებ და ამ დებულების დასამტკიცებლად მაშინვე დასძინა, რომ მისი აზრით, რუსი ხალხის ეს შეხედულება იქიდან გამომდინარეობს, რომ გრძნობს თავის მოწოდებას – დაასახლოს აღმოსავლეთის უზარმაზარი დაუსახლებელი სივრცეები.

– როცა ხალხის საერთო მოწოდების შესახებ აკეთებ დასკვნას, მეტისმეტად ადვილია შეცდომის დაშვება, – შეაწყვეტინა მეტროვმა ლევინს, – მუშახელის მდგომარეობა ყოველთვის დამოკიდებული იქნება მის ურთიერთობაზე მიწასა და კაპიტალთან.

მეტროვმა ბოლომდე აღარც ათქმევინა ლევინს თავისი აზრი და შეუდგა საკუთარი მოძღვრების თავისებურების გადმოცემას.

ლევინი ვერ მიხვდა, რაში მდგომარეობდა მეტროვის მოძღვრების თავისებურება, რადგან არც უცდია ამის გაგება: იგი ხედავდა, რომ როგორც სხვები, მეტროვიც, მიუხედავად თავისი სტატიისა, რომელშიც იგი უარყოფდა ეკონომისტების მოძღვრებას, მაინც რუსი მუშახელის მდგომარეობას აფასებდა მხოლოდ კაპიტალის, ხელფასისა და რენტის თვალსაზრისით. თუმცა მას უნდა სცოდნოდა, რომ აღმოსავლეთში, რუსეთის ყველაზე დიდ ნაწილში, რენტა ჯერ კიდევ ნულს უდრიდა და ოთხმოცმილიონიანი რუსი ხალხის ცხრა მეათედისთვის ხელფასი მხოლოდ საკუთარი თავის გამოკვებაში გამოიხატებოდა, რომ აქ კაპიტალი არსებობდა როგორც პირველყოფილი იარაღი და სხვა, – მაგრამ მაინც ამ თვალსაზრისით განიხილავდა ყოველ მუშას, თუმცა ბევრ რამეში არ ეთანხმებოდა ეკონომისტებს და ხელფასის შესახებ ჰქონდა საკუთარი ახალი თეორია, რომელიც გაუზიარა ლევინს.

ლევინი უხალისოდ უსმენდა და პირველად შეეკამათა კიდევ მეტროვს, უნდოდა, სიტყვა გაეწყვეტინებინა და ბოლომდე გამოეთქვა თავისი აზრი, რის შემდეგაც, მისი ფიქრით, უკვე ზედმეტი იქნებოდა შემდგომი განმარტებები. მაგრამ რაკი დარწმუნდა, რომ ორივენი იმდენად სხვადასხვანაირად უყურებდნენ საქმეს, რომ ველარასოდეს გაუგებდნენ ერთმანეთს, აღარ შეკამათებია და მხოლოდ ყურს უგდებდა. მიუხედავად იმისა, რომ ლევინისთვის ახლა სრულიად აღარ იყო საინტერესო მეტროვის ლაპარაკი, მაინც ერთგვარ სიამოვნებას განიცდიდა მისი მოსმენით. მისი თავმოყვარეობა დაკმაყოფილებული იყო, რომ ასეთი სწავლული ადამიანი ამგვარი ხალხისით, ყურადღებითა და საქმის ცოდნის რწმენით უზიარებდა თავის აზრებს, ისე, რომ ზოგჯერ ერთი გადაკრული სიტყვით საკითხის მთელ მხარეს აცნობდა.

ამას ლევინი თავის ღირსებად მიიჩნევდა და არ იცოდა, რომ მეტროვმა თავისი შეხედულებები უკვე ყველა თავის

ახლობელს გაუზიარა, განსაკუთრებული ხალისით ელაპარაკებოდა ყოველ ახალგაცნობილს და, საერთოდ, ყველასთან სიამოვნებით ლაპარაკობდა ამ საინტერესო, მაგრამ ჯერ მისთვისაც გაურკვეველ საგანზე.

– ხომ არ ვიგვიანებთ? – თქვა კატავასოვმა, როგორც კი მეტროვმა თავისი შეხედულებების გადმოცემა დაამთავრა და საათს დახედა.

– ჰო, დღეს მოხალისეთა საზოგადოებაში სხდომაა დანიშნული სვინტიჩის ორმოცდაათი წლის იუბილეს აღსანიშნავად, – უპასუხა კატავასოვმა ლევინს შეკითხვაზე, – მე და პიოტრ ივანიჩი ვაპირებდით წასვლას. მე დაპირებული ვარ, მოხსენება წავიკითხო სვინტიჩის ზოოლოგიური შრომების შესახებ, წამოდი ჩვენთან ერთად, ძალიან საინტერესო იქნება.

– ჰო, მართლაც უკვე დროა, – თქვა მეტროვმა, – წამოდით ჩვენთან ერთად, იქიდან კი, თუ გნებავთ, ჩემთან წავიდეთ. მე ძალიან მინდოდა მომესმინა თქვენი შრომა.

– არა, არ ღირს. ჯერ დამთავრებული არა მაქვს. სხდომაზე კი სიამოვნებით წამოვალ.

– რაო, ბატონებო, არ გაგიგიათ, ცალკე შეხედულება წამოაყენა, – თქვა კატავასოვმა, რომელიც მეორე ოთახში ფრაკს იცვამდა და დაიწყო საუბარი უნივერსიტეტის საკითხზე.

უნივერსიტეტის საკითხი მეტად მნიშვნელოვანი მოვლენა იყო იმ ზამთარს მოსკოვში. სამმა მხცოვანმა პროფესორმა საბჭოში არ გაიზიარა ახალგაზრდების შეხედულება; ახალგაზრდებმა ცალკე წამოაყენეს თავიანთი შეხედულება. ერთნი ამბობდნენ, რომ ეს შეხედულება საშინელი იყო, მეორენი კი ამას სრულიად უბრალო და სამართლიან შეხედულებად თვლიდნენ, და პროფესორები ორ ჯგუფად გაიყვნენ.

ერთნი, რომელთა რიცხვს ეკუთვნოდა კატავასოვიც, მოწინააღმდეგე მხარეში საზიზღარ მახეზღარობას და სიცრუეს ხედავდნენ; მეორენი კი ამას ბავშვობად და ავტორიტეტებისადმი უპატივცემულობად თვლიდნენ. ლევინი, მართალია, უნივერსიტეტს არ ეკუთვნოდა, მაგრამ მოსკოვში ყოფნის დროს რამდენჯერმე მოუხდა საუბარი ამის შესახებ და უკვე ჰქონდა თავისი გარკვეული აზრი ამ საკითხზე; ისიც მონაწილეობდა ამ საუბარში, რომელიც

ქუჩაშიც გრძელდებოდა, სანამ სამივენი ძველი უნივერსიტეტის შენობამდე მივიდოდნენ.

სწდომა უკვე დაწყებული იყო. მაუდგადაფარებულ მაგიდასთან, რომელსაც მიუსხდნენ კატავასოვი და მეტროვი, ექვსი კაცი იჯდა და ერთი მათგანი, ხელნაწერზე დახრილი, რაღაცას კითხულობდა. ლევინმა მაგიდის ირგვლივ შემორიგებული სკამებიდან ერთი სკამი დაიკავა და ჩურჩულით ჰკითხა გვერდზე მჯდომ სტუდენტს, რას კითხულობენო. სტუდენტმა უკმაყოფილოდ გადახედა ლევინს და უპასუხა: – ბიოგრაფიას.

თუმცა ლევინს არ აინტერესებდა მეცნიერის ბიოგრაფია, მაინც უნებურად ყურს უგდებდა და ბევრი რამ ახალი და საინტერესო შეიტყო სახელგანთქმული მეცნიერის ცხოვრებიდან.

როცა წამკითხველმა დაასრულა, თავმჯდომარემ მადლობა გადაუხადა. შემდეგ წაიკითხა ამ იუბილესთვის გამოგზავნილი პოეტ მენტის ლექსი და პოეტისადმი რამდენიმე სამადლობელი სიტყვა თქვა. შემდეგ კატავასოვმა მალალი, მყვირალა ხმით წაიკითხა თავისი ჩანაწერი იუბილარის სამეცნიერო შრომების შესახებ.

როცა კატავასოვმა სიტყვა დაამთავრა, ლევინმა საათზე დაიხედა, უკვე მეორე საათი იყო და გაიფიქრა, რომ კონცერტამდე ვეღარ მოასწრებდა მეტროვისთვის თავისი თხზულების წაკითხვას, თუმცა ახლა თვითონაც აღარ ჰქონდა ამის სურვილი. მოხსენების დროსაც იგი მეტროვთან საუბარზე ფიქრობდა. ახლა მისთვის ნათელი იყო, რომ თუმცა მეტროვის აზრებსაც შეიძლება ჰქონდა თავისი მნიშვნელობა, მაგრამ არც მისი აზრები იყო მნიშვნელობას მოკლებული. ეს აზრები შეიძლება ნათელი გახდეს და მიაღწიოს მიზანს მხოლოდ მაშინ, თუ თითოეული მათგანი თავისი არჩეული გზით განაგრძობს დამოუკიდებელ მუშაობას, თორემ ამ შეხედულებათა გაზიარებით არაფერი გამოვა და არც შეიძლება გამოვიდეს. ლევინმა გადაწყვიტა, უარი ეთქვა მიწვევაზე და სწდომის დასასრულს მეტროვთან მივიდა. მეტროვმა გააცნო მას თავმჯდომარე, რომელსაც ახალ პოლიტიკურ ამბებზე ელაპარაკებოდა. შემდეგ მეტროვმა იგივე მოუთხრო თავმჯდომარეს, რაც წინათ ლევინს უამბო, ლევინმაც იგივე შენიშვნა გააკეთა, რომელიც ამ დილას თქვა, მაგრამ

მრავალფეროვნებისთვის გამოთქვა ახალი შეხედულება, რომელიც იქვე მოუვიდა თავში. ამის შემდეგ ისევ უნივერსიტეტის საკითხზე დაიწყო საუბარი. ლევინს უკვე მოსმენილი ჰქონდა ეს საუბარი, ამიტომ სასწრაფოდ უთხრა მეტროვს, სამწუხაროდ, არ შემიძლია ვისარგებლო თქვენი მიწვევით, გამოემშვიდობა და ღვოვთან წავიდა.

IV

ღვოვმა, რომელსაც ცოლად ჰყავდა კიტის და ნატალი, – მთელი ცხოვრება გაატარა დედაქალაქებში და საზღვარგარეთ, სადაც აღიზარდა და შემდეგ დიპლომატად მსახურობდა.

გასულ წელს მან თავი დაანება დიპლომატიურ სამსახურს და მოსკოვში სასახლის უწყებაში დაიწყო სამსახური, არა რაიმე უსიამოვნების გამო (მას არასოდეს არავისთან მოსვლია უსიამოვნება), არამედ იმიტომ, რომ საუკეთესო აღზრდა მიეცა თავისი ორი ვაჟიშვილისთვის.

მიუხედავად იმისა, რომ ღვოვი და ლევინი მკვეთრად განსხვავდებოდნენ ერთმანეთისაგან როგორც შეხედულებებით, ისე ჩვეულებებით და ღვოვი უფროსიც იყო ლევინზე, მაინც ამ ზამთარს ისინი ძალიან დაახლოვდნენ და შეუყვარდათ ერთმანეთი.

ღვოვი შინ იყო და ლევინი მოუხსენებლად შევიდა მასთან.

ღვოვს საშინაო ქამრიანი სერთუკი და ნატის ფეხსაცმელი ეცვა, სავარძელში იჯდა, თვალებზე ლურჯმინიანი pince-nez ეკეთა და პიუპიტრზე მიყუდებულ წიგნს კითხულობდა, ლამაზი ხელით კი ფრთხილად განზე ეჭირა ნახევრად დაფერფლილი სიგარა.

ლევინის დანახვაზე ღიმილით გაუბრწყინდა მშვენიერი, დახვეწილი, ჯერ კიდევ ახალგაზრდული სახე, რომელსაც კიდევ უფრო კეთილშობილურ იერს აძლევდა ხუჭუჭი, ვერცხლისფრად მოელვარე თმა.

– ჩინებულია! მე სწორედ ახლა ვაპირებდი თქვენთან მსახურის

გამოგზავნას. კიტი როგორ არის? აქ დაჯექით, უფრო მოისვენებთ... – იგი წამოდგა და სარწეველა სავარძელი მიუწია ლევინს, – წაიკითხეთ უკანასკნელი ცირკულარი Journal de St.-Petersbourg-ში? ჩემი აზრით, მშვენიერია, – ოდნავ ფრანგული აქცენტით თქვა მან.

ლევინმა უამბო კატავასოვის ნათქვამი იმის შესახებ, თუ რას ლაპარაკობდნენ პეტერბურგში და პოლიტიკაზე საუბრის შემდეგ მეტროვის გაცნობისა და სხდომაზე წასვლის ამბავიც უთხრა. ლვოვი ამან ძალიან დააინტერესა.

– აი, მე მშურს თქვენი, რომ საშუალება გაქვთ იქონიოთ კავშირი ამ საინტერესო სწავლულ სამყაროსთან, – უთხრა მან და საუბარში, როგორც ეს ჩვეულებად ჰქონდა, მაშინვე გადავიდა ფრანგულ ენაზე, რომელიც უფრო მოსახერხებელი იყო მისთვის, – თუმცა მე დროც არა მაქვს საამისოდ. ჩემი სამსახური და ბავშვებთან მეცადინეობა ამის საშუალებას არ მაძლევს. და შემდეგ, მე არ მრცხვენია ამის თქმა, საამისოდ განათლებაც არა მაქვს საკმარისი.

– ეს კი არა მგონია, – ღიმილით უთხრა ლევინმა და, როგორც ყოველთვის, სიყვარული იგრძნო ლვოვისადმი, რომ ასეთი მდაბალი წარმოდგენა ჰქონდა თავის თავზე, არა იმიტომ, რომ სხვებისთვის მოეჩვენებინა თავი, ან თავმდაბალი ყოფილიყო, არამედ სრულიად გულწრფელად ამბობდა ამას.

– ოჰ, როგორ არა. მე ახლა ვგრძნობ, რამდენად მცირეა ჩემი განათლება, ბავშვების აღსაზრდელადაც კი საჭიროა ბევრი რამ გადავანახლისო ჩემს მეხსიერებაში და ზოგი რამ კი ახლადაც შევისწავლო, იმიტომ, რომ გარდა მასწავლებლებისა, საჭიროა დამკვირვებელიც, ისევე როგორც თქვენს მეურნეობაშია საჭირო მუშები და ზედამხედველები. აი, ვკითხულობ, – და მან უჩვენა ბესლაევის გრამატიკა, რომელიც პიუპიტრზე ედო, – მიშას სთხოვენ და იმდენად რთულია... აბა, ერთი ამიხსენით! აქ ამბობს, რომ...

ლევინს უნდოდა აეხსნა, რომ ამის გაგება შეუძლებელია, რომ ეს უნდა ისწავლო, მაგრამ ლვოვი არ ეთანხმებოდა ამ აზრს.

– აი, თქვენ გეცინებათ ამაზე!

– პირიქით. ვერ წარმოიდგენთ, თქვენს ყურებაში როგორ ვსწავლობ იმას, რაც მომელის, სახელდობრ – შვილების

აღზრდას.

– სასწავლი დიდი არაფერია! – უთხრა ლვოვმა.

– მე მხოლოდ ის ვიცი, – თქვა ლევინმა, – რომ არ მინახავს თქვენს შვილებზე უკეთ აღზრდილი ბავშვები და არც ვისურვებდი თქვენს შვილებზე უკეთეს ბავშვებს.

ლვოვს, ეტყობა, თავის შეკავება უნდოდა, რომ არ გამოემჟღავნებინა სიხარული, მაგრამ სახე მაინც ღიმილმა გაუბრწყინა.

– ოღონდაც ჩემზე უკეთესები გამოვიდნენ, მე მხოლოდ ამას ვისურვებდი. თქვენ კიდევ არ იცით მთელი ის შრომა, – განაგრძო მან, – რომელიც საჭირო იყო ამგვარ ბავშვებთან. მათი აღზრდა საზღვარგარეთ ცხოვრების წყალობით სრულიად თავმინებებული იყო.

– ამას ყველაფერს აინაზღაურებთ. ისინი ხომ ძალიან ნიჭიერი ბავშვები არიან. მთავარია, ზნეობრივი აღზრდა. აი, ამას ვსწავლობ მე, როცა თქვენს ბავშვებს ვუყურებ.

– თქვენ ამბობთ, ზნეობრივი აღზრდაო. ვერ წარმოიდგენთ, რა ძნელია ეს! ეს არის დაძლიეთ ერთი სიძნელე, რომ მეორე იჩენს თავს და ისევ იწყება ბრძოლა! სარწმუნოებაში რომ არ იყოს დასაყრდენი – გახსოვთ, ჩვენ ვამბობდით ამას, – ვერც ერთი მამა საკუთარი ძალით, ამ დახმარების გარეშე, ვერ შეძლებდა შვილების აღზრდას.

ეს საუბარი, რომელიც ყოველთვის აინტერესებდა ლევინს, შეწყვიტა უკვე წასასვლელად გამოწყობილმა, სილამაზით განთქმული ნატალია ალექსანდროვნას შემოსვლამ.

– მე არ ვიცოდი, რომ თქვენ აქ იყავით, – უთხრა ნატალიმ, რომელიც სულაც არ ნანობდა, რომ შეწყვიტა მათი საუბარი, პირიქით, ძალიანაც ნასიამოვნები იყო და, ეტყობა, თავიც მოაბეზრა ამგვარმა საუბარმა.

და ცოლსა და ქმარს შორის დაიწყო მსჯელობა, როგორ გაატარებდნენ დღევანდელ დღეს. რადგან ქმარი სამსახურიდან ვიღაცის დასახვედრად უნდა წასულიყო, ცოლი კი წასასვლელი იყო კონცერტსა და შემდეგ სამხრეთ-აღმოსავლეთის კომიტეტის საჯარო სხდომაზე, – ამიტომ ბევრი რამ იყო გადასაწყვეტი და მოსაფიქრებელი. ლევინს, როგორც

შინაურ კაცს, მონაწილეობა უნდა მიეღო ამ გეგმებში. გადაწყვიტეს, ლევინი ნატალისთან ერთად წასულიყო კონცერტსა და საჯარო სხდომაზე, შემდეგ კი კარეტას გაუგზავნიდნენ არსენის კანტორაში, მერე ის შეივლიდა ცოლთან და მიიყვანდა კიტისთან. ანდა თუ ვერ დაამთავრებდა საქმეს, მაშინ კარეტას გამოუგზავნიდა და ლევინი წავიდოდა ნატალისთან ერთად.

– აი, როგორ მაქვს ლევინი, – უთხრა ლვოვმა ცოლს, – მარწმუნებს, შესანიშნავი ბავშვები გყავთო, როცა ვიცი, რამდენი ნაკლი აქვთ.

– მე ყოველთვის ვამბობ, რომ არსენი უკიდურესობამდე მიდის, – თქვა ცოლმა, – სრულყოფას თუ მოინდომებ, ვერასოდეს კმაყოფილი ვერ იქნები. მართალს ამბობს მამა, – როცა ჩვენ ვიზრდებოდით, მაშინ ერთი უკიდურესობა იყო: მშობლები ბელეტაჟში ცხოვრობდნენ, ბავშვები – ანტრესოლში; ახლა პირიქით: მშობლები – საკუჭნაოებში, ბავშვები – ბელეტაჟში. ახლა მშობლებს აღარა აქვთ საკუთარი ცხოვრება, – ყველაფერი ბავშვებისთვისაა.

– რას იზამ, თუკი ეს უფრო სასიამოვნოა! – თქვა ლვოვმა, თავისებურად ლამაზად გაიღიმა და ხელზე ხელი მოჰკიდა ცოლს, – ვინც არ გიცნობს, იფიქრებს, რომ დედა კი არა, დედინაცვალი ხარ!

– არა, უკიდურესობა არაფერში არ ვარგა, – მშვიდად უთხრა ნატალიმ და ქმრის ქალღმერთის საჭრელი დანა მისთვის განკუთვნილ ადგილზე დადო, მაგიდაზე.

– აბა, მოდით აქ, სრულყოფილო ბავშვებო, – უთხრა ლვოვმა ოთახში შემოსულ ლამაზ ბიჭუნებს, რომლებიც ლევინს მიესალმნენ და მამასთან მივიდნენ, ეტყობოდათ, რაღაცის კითხვა უნდოდათ.

ლევინს სურვილი ჰქონდა, ესაუბრა ბავშვებთან, გაეგონა, რას ეტყოდნენ მამას, მაგრამ ნატალიმ დაუწყო ლაპარაკი, სწორედ ამ დროს ლვოვის ამხანაგიც შემოვიდა, – სამეფო კარის მუნდირში გამოწყობილი მახოტინი, რათა ერთად წასულიყვნენ ვიღაცის დასახვედრად. და დაიწყო გაუთავებელი ლაპარაკი ჰერცეგოვინაზე, თავადის ასულ კორზინსკაიაზე, სათათბიროსა და აპრაქსინას უეცარ სიკვდილზე.

ლევინს გადაავიწყდა კიდეც, რა ჰქონდა დავალებული და დერეფანში რომ გადიოდა, მხოლოდ მაშინ გაახსენდა.

– ჰო, კიტიმ დამავალა, მოგლაპარაკებოდით ობლონსკის თაობაზე, – უთხრა მან, როცა ლვოვი ცოლისა და მის გასაცილებლად გამოვიდა და კიბესთან შეჩერდა.

– დიახ, დიახ, maman-ს უნდა, რომ ჩვენ les beauxfrères[88] თავს დავესხნით ობლონსკის, – ღიმილით თქვა მან და გაწითლდა, – რატომ მაინცდამაინც მე?

– მაშ, მე დავესხმები თავს, – ღიმილით უთხრა ნატალიმ, რომელიც ძაღლის ტყავის თეთრ როტონდაში გამოწყობილი ელოდა, როდის დაამთავრებდნენ საუბარს, – აბა, წავიდეთ!

V

დილის კონცერტზე უნდა მოესმინათ ორი მეტად საინტერესო ნაწარმოები.

ერთი გახლდათ ფანტაზია – ველად გაჭრილი მეფე ღირი, მეორე – ბახის ხსოვნისადმი მიძღვნილი კვარტეტი. ორივე ნაწარმოები ახალი იყო, ახლებურად შესრულებული და ლევინს სურდა საკუთარი აზრი ჰქონოდა მათზე. ცოლისდა თავის სავარძლამდე მიაცილა, თვითონ სვეტთან გაჩერდა და გადაწყვიტა, რაც შეიძლება ყურადღებითა და კეთილსინდისიერად მოესმინა. ცდილობდა ყურადღება არ გაჰფანტვოდა და არ გაფუჭებოდა შთაბეჭდილება თეთრჰალსტუხიანი კაპელმაისტერის ყურებით, რომელიც ხელების ქნევით ყოველთვის უსიამოვნოდ ფანტავდა მუსიკალურ ყურადღებას; ყურადღება არ მიექცია შლაპებში გამოწყობილი მანდილოსნებისთვის, რომელთაც თითქოს საგანგებოდ კონცერტისთვის აეზვიათ ყურები ბაფთებით; ყურადღებას არ აქცევდა იმ პირთ, რომელთაც არაფერი აინტერესებდათ, ან სულ სხვა რამით იყვნენ დაინტერესებულნი, ოღონდ მუსიკით არა. ლევინი ცდილობდა, არ შეხვედროდა მუსიკის მცოდნეთა და მოლაყბეთ.

თავდახრილი იდგა და ისმენდა, მაგრამ რაც უფრო მეტხანს უგდებდა ყურს მეფე ლირის ფანტაზიას, მით უფრო ძნელი ხდებოდა გარკვეული აზრის გამოტანა. განუწყვეტლივ იწყებოდა და თითქოს ერთად იყრიდა თავს მუსიკალურად გამოხატული გრძნობები, მაგრამ უმაღვე იშლებოდა მუსიკალურ გამოსახულებათა საწყისების ნაწყვეტებად, ზოგჯერ კი აღარაფერი რჩებოდა მისგან, გარდა კომპოზიტორის ჟინისა და დაუკავშირებელი, უაღრესად რთული მუსიკალური ბგერებისა. მაგრამ მუსიკალურ გამოხატულებათა ზოგჯერ მართლაც კარგი ნაწყვეტები არასასიამოვნოდ ჟღერდა, რადგან სრულიად მოულოდნელი იყო და არავითარი საფუძველი არ გააჩნდა. სიხარულიც, მწუხარებაც, სასოწარკვეთაც, სიყვარულიც, ზეიმიც ყოველგვარი უფლების გარეშე ჩნდებოდა, თითქოს შეშლილი ადამიანის გრძნობებიაო, და როგორც შეშლილი ადამიანის გრძნობები, ესენიც მოულოდნელად ქრებოდნენ.

ლევინი მთელი კონცერტის განმავლობაში იმასვე განიცდიდა, რასაც განიცდის სმენადახშული ადამიანი მოცეკვავეთა ყურებისას. პიესის დამთავრების შემდეგ იგი თითქმის გაოგნებული იყო და საშინელ მოქანცულობას გრძნობდა ყურადღების დაძაბვის გამო, რაც ვერაფრით ვერ იქნა ანაზღაურებული. ყოველი მხრიდან ხმამაღალი ტაშისცემა გაისმა. ყველანი წამოდგნენ, აიშალნენ, ალაპარაკდნენ. ლევინიც გაერია ხალხში, ვინმე ამ საქმის მცოდნე უნდოდა ენახა, რათა სხვების შთაბეჭდილებით მაინც გაერკვია თავისი გაუგებრობა და დიდად გაიხარა, როცა თვალი მოჰკრა ერთ სახელგანთქმულ მუსიკისმცოდნეს, რომელიც მის ნაცნობს – პესცოვს ელაპარაკებოდა.

– საოცარია, – ბოხი ხმით ამბობდა პესცოვი, – გამარჯობათ, კონსტანტინ დმიტრიჩ. განსაკუთრებით სახოვანი, გამოკვეთილი და, ასე ვთქვათ, ფერებით მდიდარია ის ადგილი, როცა თქვენ გრძნობთ კორდელიას მოახლოებას, სადაც ქალი, das ewig Weibliche[89] ებრძვის ბედისწერას. ხომ მართალია?

– რა შუაშია აქ კორდელია? – გაუბედავად იკითხა ლევინმა და სულ დაავიწყდა, რომ ფანტაზია ველად გაჭრილ მეფე ლირს გამოხატავდა.

– გამოდის კორდელია... აი! – უთხრა პესცოვმა და თითი დაჰკრა ატლასის ქალაქში დაბეჭდილ აფიშას, ხელში რომ

ეჭირა, და ლევინს გადასცა.

ლევინს მხოლოდ ახლა გაახსენდა ფანტაზიის სათაური და საჩქაროდ ჩაიკითხა აფიშის მეორე მხარეს დაბეჭდილი შექსპირის ლექსების რუსული თარგმანი.

– უამისოდ ვერაფერს გაიგებთ, – უთხრა პესცოვმა ლევინს, რადგან მისი თანამოსაუბრე უკვე წასულიყო და სხვას ველარავის გაუბამდა საუბარს.

ანტრაქტის დროს ლევინსა და პესცოვს შორის კამათი გაიბა მუსიკაში ვაგნერის მიმართულების ღირსება-ნაკლოვანებათა შესახებ. ლევინი ამტკიცებდა: ვაგნერისა და ყველა მისი მიმდევრის შეცდომა იმაში მდგომარეობს, რომ მათ უნდათ მუსიკა ხელოვნების სხვა სფეროებში გადაიყვანონ, ისევე როგორც ცდება პოეზია, როცა სურს აღწეროს სახის ნაკვთები, რაც ფერწერის საქმეაო. და ასეთი შეცდომის მაგალითად მოიყვანა მოქანდაკე, რომელსაც სურს კვარცხლბეკზე აღმართული პოეტის ფიგურის ირგვლივ მარმარილოსგან გამოკვეთოს პოეტურ სახეთა ჩრდილები. „ეს ჩრდილები იმდენად ნაკლებად სარწმუნოა, რომ კიბესაც კი ჩასჭიდებიან“, – თქვა ლევინმა. ეს ფრაზა მოეწონა, მაგრამ აღარ ახსოვდა, ხომ არ ჰქონდა ნათქვამი ეს სწორედ პესცოვისთვის და დაიბნა ამის თქმაზე.

პესცოვი კი ამტკიცებდა, ხელოვნება ერთია და მას შეუძლია უმაღლეს გამოხატულებას მიაღწიოს მხოლოდ ყოველი დარგის შერწყმით.

კონცერტის მეორე ნომრის მოსმენა ლევინმა უკვე ვეღარ შეძლო, მის გვერდით მდგარი პესცოვი განუწყვეტლივ ელაპარაკებოდა, კიცხავდა პიესას გადაჭარბებული, გემოვნებას მოკლებული სისადავისთვის და ამას ფერწერაში პრერაფაელიტების სისადავეს ადარებდა. გამოსვლისას ლევინს კიდევ ბევრი ნაცნობი შეხვდა, რომელთაც ესაუბრა პოლიტიკაზე, მუსიკასა და საერთო ნაცნობებზე. სხვათა შორის, აქ ნახა გრაფი ბოლიც, რომელთანაც სადარბაზოდ მისვლა სულ გადაავიწყდა.

– მაშ, ახლა წადით, – უთხრა ნატალიმ, რომელსაც გაუზიარა ეს, – იქნებ აღარც მიგიღონ. შემდეგ კი შემოიარეთ ჩემთან სხდომაზე. კიდევ მომისწრებთ!

VI

– იქნებ არ იღებენ სტუმრებს? – იკითხა ლევინმა, როცა გრაფინია ბოლის სახლის წინკარში შევიდა.

– მობრძანდით, იღებენ, – უპასუხა მეკარემ და მარჯვედ გააძრო ქურქი.

„ძალიან საწყენია, – გაიფიქრა ლევინმა, ოხვრით გაიხადა ცალი ხელთათმანი და ქუდი შეისწორა, – აბა, რისთვის მივდივარ? რა უნდა ველაპარაკო?“

პირველი სასტუმრო გაიარა და კარშივე შეხვდა გრაფინია ბოლს, რომელიც მკაცრი და მზრუნველი იერით რაღაც განკარგულებას აძლევდა მსახურს. ლევინის დანახვაზე გრაფინიამ გაიღიმა და სთხოვა, გასულიყო მცირე სასტუმროში, საიდანაც ლაპარაკის ხმა გამოდიოდა. სასტუმროში სავარძლებში ისხდნენ გრაფინიას ორი ქალიშვილი და ლევინის ნაცნობი მოსკოველი პოლკოვნიკი. ლევინი მივიდა მათთან, მიესალმა და დივნის გვერდით ჩამოჯდა, ქუდი კი მუხლზე დაიდო.

– თქვენი მეუღლე როგორ ბრძანდება? კონცერტზე იყავით? ჩვენ ვერ შევძელით. დედა პანაშვიდზე იყო წასასვლელი.

– დიახ, გავიგე... რა უეცარი სიკვდილია! – თქვა ლევინმა.

შემოვიდა გრაფინია, დივანზე დაჯდა და მანაც ცოლისა და კონცერტის ამბავი ჰკითხა.

ლევინმა პასუხი გასცა და ისევ გაიმეორა თავისი ნათქვამი აპრაქსინას უეცარ სიკვდილზე.

– თუმცა იგი ყოველთვის უჩიოდა ჯანმრთელობას!

– იყავით გუშინ ოპერაში?

– დიახ, გახლდით.

– შესანიშნავი იყო ლუკა!

– დიახ, ძალიან კარგი იყო, – თქვა ლევინმა და რაკი მისთვის სავსებით სულერთი იყო, რას იფიქრებდნენ მასზე, იგივე გაიმეორა, რაც ასჯერ მაინც ჰქონდა გაგონილი ამ მომღერალი ქალის თავისებურებაზე. გრაფინია ბოლსაც ისე ეჭირა თავი, თითქოს უსმენდა. შემდეგ, როცა ლევინმა საკმარისად

ილაპარაკა და გაჩუმდა, ლაპარაკი წამოიწყო აქამდის მდუმარედ მჯდარმა პოლკოვნიკმა. მანაც ოპერასა და განათებაზე დაიწყო ლაპარაკი: ბოლოს სიტყვა ჩამოაგდო ტურინების მოსალოდნელი folle journee[90]-ს შესახებ. გაიცინა, ახმაურდა, წამოდგა და წავიდა. ლევინიც წამოდგა, მაგრამ გრაფინიას სახეზე შენიშნა, რომ მისთვის ჯერ ადრე იყო წასვლა. ორიოდე წუთით კიდევ საჭირო იყო იქ ყოფნა. ლევინი ისევ დაჯდა.

მაგრამ სულ იმაზე ფიქრობდა, რომ სისულელე იყო ეს დარბაზობა, სალაპარაკო საგანს ვერ პოულობდა და დუმდა.

– თქვენ არ მიბრძანდებით საჯარო სხდომაზე? ამბობენ, ძალიან საინტერესოაო, – წამოიწყო გრაფინიამ.

– არა, მე შევპირდი ჩემს belle-soeur[91]-ს, უნდა გავუარო წამოსაყვანად, – თქვა ლევინმა.

სიჩუმე ჩამოვარდა. დედამ და ქალიშვილებმა ერთხელ კიდევ გადახედეს ერთმანეთს.

„ახლა კი, მგონი, უკვე წასვლის დროა“, – გაიფიქრა ლევინმა და წამოდგა. მანდილოსნებმა ხელი ჩამოართვეს და სთხოვეს, mille choses[92] გადაეცა მეუღლისთვის.

მეკარემ ქურქის ჩაცმისას ჰკითხა: – სად ინებეთ გაჩერება? – და მაშინვე ჩაწერა დიდ, ლამაზად აკინძულ წიგნში.

„რალა თქმა უნდა, ჩემთვის სულერთია, მაგრამ მაინც მრცხვენია და ეს საშინელი სისულელეა“, – გაიფიქრა ლევინმა, მაგრამ თავი იმით დაიმშვიდა, რომ ყველა ამას აკეთებდა, და წავიდა კომიტეტის საჯარო სხდომაზე, სადაც უნდა მოეძებნა ცოლისდა და მასთან ერთად წასულიყო შინ.

კომიტეტის საჯარო სხდომაზე დიდძალი ხალხი იყო, თითქმის მთელ საზოგადოებას აქ მოეყარა თავი. ლევინი რომ მივიდა, ჯერ ისევ საერთო მიმოხილვას აკეთებდნენ. და როგორც ყველა ამბობდა, ძალიან საინტერესო იყო. მიმოხილვის დამთავრების შემდეგ საზოგადოება წამოიშალა და ლევინი შეხვდა სვიაჟსკის, რომელიც დღეს საღამოსთვის სოფლის მეურნეობის საზოგადოებაში ეპატიჟებოდა, სადაც წაკითხული იქნებოდა შესანიშნავი მოხსენება. ნახა სტეპან არკადიჩიც, რომელიც ის იყო დაბრუნებულიყო დოლიდან, ბევრი სხვა ნაცნობიც და

კვლავ ილაპარაკა და მოისმინა ათასნაირი აზრი სხდომისა, ახალი პიესისა და პროცესის შესახებ. მაგრამ, ალბათ, ყურადღების მოდუნების შედეგად, რასაც თვითონაც გრძნობდა, ერთი შეცდომა დაუშვა და შემდეგ ეს შეცდომა რამდენჯერმე უსიამოვნოდ გაახსენდა. როცა ლაპარაკობდა, რა სასჯელი მოელოდა ერთ უცხოელს, რომელიც რუსეთში უნდა გაესამართლებინათ, თქვა, მართებული არ იქნება იგი უცხოეთში გადასახლებით დავსაჯოთო, – გაიმეორა იგივე ფრაზა, რაც გუშინ ერთი ნაცნობისაგან მოისმინა.

– ჩემი აზრით, მისი საზღვარგარეთ გადასახლება იგივეა, რომ ქარიყლაპია დასასჯელად წყალში გადავაგდოთ, – თქვა ლევინმა. მხოლოდ შემდეგ გაახსენდა, რომ ეს ნაცნობისაგან გაგონილი ფრაზა, თავისად რომ ასალებდა, კრილოვის იგავ-არაკიდან იყო ამოღებული და მისი ნაცნობიც ამ აზრს გაზეთის ფურცლებიდან იმეორებდა.

ლევინი ცოლისდასთან ერთად შინ წავიდა და რაკი კიტი ჯანმრთელად და კარგად დაუხვდა, კლუბისაკენ გასწია.

VII

ლევინი სწორედ დროზე მივიდა კლუბში. სტუმრები და კლუბის წევრები უკვე იკრიბებოდნენ. ლევინი დიდი ხანი იყო, აღარ ყოფილა კლუბში, მას შემდეგ, რაც უნივერსიტეტიდან გამოვიდა, ერთხანს მოსკოვში ცხოვრობდა და დადიოდა მაღალ საზოგადოებაში. მას ახსოვდა კლუბი, მისი შიდა მოწყობილობა, გარეგნული წვრილმანები, მაგრამ სულ აღარ ახსოვდა კლუბში ადრე განცდილი შთაბეჭდილებები. მაგრამ როგორც კი მისი ეტლი კლუბის ფართო, ნახევრად მრგვალ ეზოში შევიდა, ეტლიდან ჩამოვიდა და გადააბიჯა პარმაღს, სადაც აშურმიანი მეკარე გამოეგება, უხმაუროდ გაუღო კარი და მიესალმა, როგორც კი დაინახა მეკარესთან დატოვებული კლუბის წევრების კალოშები და ქურქები, რომელთაც მოეფიქრებინათ, რომ უფრო იოლი იყო მათი აქ დატოვება, ვიდრე ზევით ატანა, როგორც კი გაიგონა იდუმალებით მოცული ზარის ხმა და მოფარდაგებულ, დამრეც კიბეზე

ასვლისას თვალი ჰკიდა ნაცნობ ქანდაკებას, ხოლო ზევით, კარში კი დაინახა კლუბის ლივრეაში გამოწყობილი უკვე მესამე ნაცნობი მოხუცი მეკარე, აუჩქარებლად რომ აღებდა კარს და თითოეულ სტუმარს ათვალიერებდა, – კვლავ ისეთივე სიმშვიდის, კმაყოფილებისა და წესიერების შთაბეჭდილება დაეუფლა, დიდი ხნის წინ კლუბში ყოფნით რომ განეცადა.

– თუ შეიძლება, გვიბოძეთ, ქუდი! – უთხრა მეკარემ ლევინს, რომელსაც დაავიწყდა კლუბის წესი, ქუდის მეკარესთან დატოვება, – კარგა ხანია აღარ ბრძანებულხართ. თავადმა გუშინვე ჩაგწერათ. თავადი სტეპან არკადიჩი ჯერ არ მობრძანებულა.

მეკარე იცნობდა არა მარტო ლევინს, არამედ ისიც იცოდა, ვისთან ჰქონდა ურთიერთობა, იცოდა მთელი მისი ნათესაობა და მაშინვე ჩამოუთვალა ახლობლები.

ლევინმა გაიარა პირველი თეჯირებიანი დარბაზი, რომლის მარჯვნივ გადატიხრულ ოთახში ხილის გამყიდველი იჯდა, წინ გადაუსწრო ნელა მიმავალ მოხუცს და ახმაურებულ სასადილოში შევიდა.

მან ჩაუარა თითქმის მთლიანად დაკავებულ მაგიდებს და თვალი გადაავლო სტუმრებს. ხან იქ და ხან აქ ხედავდა სულ სხვადასხვაგვარ სახეებს, მოხუცსა თუ ახალგაზრდას, შორეულ ნაცნობსა თუ ახლობელს. ვერც ერთ გაჯავრებულ ან ჩაფიქრებულ სახეს ვერ დაინახავდით. თითქოს ყველას ქუდთან ერთად მეკარესთან დაეტოვებინა თავისი გაჭირვება და საზრუნავი და ახლა ემზადებოდა, ნელა, აუჩქარებლად ესარგებლა ცხოვრების მატერიალური კეთილდღეობით. აქ იყვნენ სვიაჟსკი, შჩერბაცკი, ნევედოვსკი, მოხუცი თავადი, ვრონსკი, სერგეი ივანიჩი.

– აა! რატომ დაიგვიანე? – ღიმილით უთხრა თავადმა და არ შემობრუნებულა, ისე მხარს ზევით გაუწოდა ხელი, – კიტი როგორ არის? – დასძინა მან და ჟილეტის ღილ-კილოში გაჩრილი ხელსახოცი შეისწორა.

– არა უშავს, კარგად არის. დღეს სამივენი შინ სადილობენ.

– აა, მიეთმოეთი. ჰო, ჩვენთან ადგილი აღარ არის. აი, იმ მაგიდასთან მიდი და ჩქარა დაიკავე ადგილი, – უთხრა თავადმა, გვერდზე მობრუნდა და ფრთხილად ჩამოართვა

მსახურს თევზის წვნიანით სავსე თეფში.

– ლევინ, აქეთ მობრძანდი! – იქვე შორიანხლოს გაისმა ვილაცის ალერსიანი ხმა. ეს გახლდათ ტუროვცინი. იგი ვილაც სამხედრო პირის გვერდით იჯდა, მათ გვერდით კი ორი შებრუნებული სკამი იდგა. ლევინი სიხარულით მივიდა მასთან. უყვარდა გულკეთილი, ქეიფების მოყვარული ტუროვცინი – მასთან დაკავშირებული იყო მოგონება კიტისთან სიყვარულის ახსნისა, – დღეს კი, იმ დაძაბული საუბრის შემდეგ, განსაკუთრებით სიამოვნებდა ტუროვცინის გულღია შესახედაობა.

– ეს თქვენთვის და ობლონსკისთვის არის. ისიც ახლავე მოვა.

სამხედრო პირი, რომელიც მეტისმეტად გაჭიმული იჯდა მაგიდასთან და თვალები სულ უცინოდა, პეტერბურგელი გაგინი იყო. ტუროვცინმა გააცნო იგი ლევინს.

– ობლონსკი ყოველთვის იგვიანებს.

– აგერ ისიც მოვიდა!

– შენც ახლა მოხვედი? – უთხრა ობლონსკიმ, რომელიც ჩქარი ნაბიჯით მოდიოდა მათკენ, – ძალიან კარგი! არაყი დალიე? მაშ, წავიდეთ!

ლევინი წამოდგა და ობლონსკისთან ერთად გასწია სასმელებითა და ნაირ-ნაირი კერძით სავსე დიდი მაგიდისაკენ. თითქოს ძნელი არ იყო ოციოდე სხვადასხვანაირი საუზმიდან შენი გემოვნების შესაფერისი რაიმეს ამორჩევა, მაგრამ სტეპან არკადიჩმა მაინც რაღაც განსაკუთრებული მოითხოვა და იქვე მდგომმა ლივრეაში გამოწყობილმა ლაქიამ მაშინვე მოართვა. ლევინმა და ობლონსკიმ თითო ჭიქა არაყი დალიეს და ისევ თავიანთ მაგიდას დაუბრუნდნენ.

ჯერ თევზის წვნიანიც არ დაემთავრებინათ, რომ გაგინს შამპანური მოართვეს და მან ლაქიას უბრძანა, ოთხივე ჭიქა შამპანურით აევსო. ლევინს უარი არ უთქვამს შეთავაზებულ სასმელზე და ერთი ბოთლი თვითონაც მოითხოვა. ლევინს მოშივდა და დიდი სიამოვნებით ჭამდა და სვამდა, და კიდევ უფრო დიდი სიამოვნებით მონაწილეობდა თანამოსაუბრეთა მხიარულ, უბრალო მუსაიფში. გაგინმა დაბალი ხმით უამბო მათ ახალი პეტერბურგული ანეკდოტი და ეს ანეკდოტი,

მართალია, უწესო და სულელური იყო, მაგრამ იმდენად სასაცილო აღმოჩნდა, რომ ლევინმა ხმამაღლა გადაიხარხარა ისე, რომ მეზობლად მსხდომებმა, ყველამ, მისკენ მოიხედეს.

– ეს სწორედ იმას ჰგავს: „მე ამისი მოთმენაც კი არ შემეძლიაო!“ შენ იცი? – ჰკითხა სტეპან არკადიჩმა, – ოჰ, ეს შესანიშნავია! მოიტანე კიდევ ერთი ბოთლი, – უთხრა მან ლაქიას და დაიწყო მოყოლა.

– პიოტრ ილიჩ ვინოვსკი გთხოვთ, – შეაწყვეტინა სტეპან არკადიჩს მოხუცმა ლაქიამ და თხელი ჭიქებით შუშხუნა შამპანური მიართვა ლევინსა და სტეპან არკადიჩს. სტეპან არკადიჩმა ხელში აიღო ჭიქა და ღიმილით დაუქნია თავი მაგიდის ბოლოს მჯდარ მელოტ, წითელუღვაშიან კაცს.

– ვინ არის ეს კაცი? – ჰკითხა ლევინმა.

– შენ მას ერთხელ შეხვდი ჩემთან, აღარ გახსოვს? კარგი კაცია.

ლევინიც ისევე მოიქცა, როგორც სტეპან არკადიჩი და მანაც ხელში აიღო ჭიქა.

სტეპან არკადიჩის ანეკდოტიც ძალიან სასაცილო გამოდგა. შემდეგ ლევინმა თავისი ანეკდოტი თქვა, რომელიც აგრეთვე ყველას მოეწონა. მერე ლაპარაკი ჩამოვარდა ცხენებზე, გუშინდელ დოღსა და ვრონსკის ცხენზე, თუ როგორ ყოჩაღად აიღო პირველი ჯილდო. ლევინმა ვერც კი შენიშნა, როგორ ჩაიარა სადილმა.

– აი, აგერ ისინიც! – წამოიძახა ნასადილევს სტეპან არკადიჩმა, სკამის ზურგზე გადაიხარა და ხელი გაუწოდა მისკენ მომავალ ვრონსკის, რომელსაც თან ახლდა ტანმაღალი გვარდიის პოლკოვნიკი. ვრონსკის სახეზეც იმავე კლუბის საერთო, მხიარული უზრუნველობა იხატებოდა. იგი მხიარულად დაეყრდნო მხარზე სტეპან არკადიჩს, რაღაც წასჩურჩულა და შემდეგ იმავე მხიარული ღიმილით გაუწოდა ხელი ლევინსაც.

– ძალიან სასიხარულოა თქვენთან შეხვედრა, – უთხრა მან ლევინს, – მე თქვენ მაშინ არჩევნებზე გეძებდით, მაგრამ მითხრეს, უკვე წავიდაო, – დასძინა მან.

– დიახ, იმავე დღეს წამოვედი. ჩვენ სწორედ ახლა ვლაპარაკობდით თქვენს ცხენზე. მოგილოცავთ, – უთხრა ლევინმა, – დიდი სისწრაფისთვის მიგიღწევიათ!

- თქვენც ხომ გყავთ ცხენები?
 - არა, მამაჩემს ჰყავდა, მაგრამ მეც მახსოვს და ვიცი.
 - შენ სად ისადილე? – ჰკითხა სტეპან არკადიჩმა.
 - მეორე მაგიდაზე, სვეტებს იქით.
 - მეორე საიმპერატორო ჯილდო მიულოცეს, – თქვა მაღალმა პოლკოვნიკმა, – ნეტავ მე ბანქოში მომცა ისეთი ბედი, როგორც მაგას ცხენებში აქვს.
 - აბა, რატომ ვკარგავთ ძვირფას დროს. მე ინფერნალურში მივდივარ, – თქვა პოლკოვნიკმა და მაგიდიდან წამოდგა.
 - ეს იაშვინია, – უპასუხა ვრონსკიმ ტუროვცინს შეკითხვაზე და მათ გვერდით გათავისუფლებულ სკამზე ჩამოჯდა. შეთავაზებული ჭიქა გამოცალა და თვითონაც მოითხოვა ერთი ბოთლი.
- კლუბის საერთო შთაბეჭდილებისა თუ ღვინის ზეგავლენით ლევინმა საუბარი გაუბა ვრონსკის საქონლის საუკეთესო ჯიშების თაობაზე და დიდად გახარებული იყო, რომ არავითარ მტრობას აღარ გრძნობდა მისადმი. მან სხვათა შორის ისიც კი უთხრა, ცოლმა მიაძო, ქალბატონ მარია ბორისოვნასთან რომ შეგხვდათო.
- აა, ქალბატონი მარია ბორისოვნა შესანიშნავი ქალია, – თქვა სტეპან არკადიჩმა და მოჰყვა მასზე ანეკდოტი, რითაც ყველანი გააცინა. განსაკუთრებით ვრონსკიმ ისე გულწრფელად გადაიხარხარა, რომ ლევინმა სავსებით შერიგებულად იგრძნო მასთან თავი.
 - ჰო, მოვრჩით თუ არა, – თქვა სტეპან არკადიჩმა და ღიმილით წამოდგა, – წავიდეთ!

VIII

ლევინი სუფრიდან წამოდგა, გაგინთან ერთად გაიარა მაღალთაღებიანი ოთახები და საბილიარდოსკენ გასწია.

სიარულის დროს გრძნობდა, რომ განსაკუთრებით ზუსტად და მსუბუქად იქნევდა ხელებს. დიდი დარბაზის გავლისას სიმამრს შეეჩეხა.

– რას იტყვი, როგორ მოგეწონა ჩვენი უქმად ყოფნის ტაძარი? – უთხრა თავადმა და ხელი გამოსდო, – წავიდეთ, გავიაროთ!

– მე თვითონაც მინდოდა გამევილო და დამეთვალეებინა. საინტერესოა.

– ჰო, შენთვის საინტერესოა, მაგრამ მე კი ახლა სულ სხვანაირი ინტერესი მაქვს, ვიდრე შენ ხედავ ამ ბებრებს, – უთხრა თავადმა და მათკენ მომავალ კუზიან, ტუჩჩამოგდებულ მოხუცზე მიუთითა, რომელიც ძლივსლა ადგამდა რბილფეხსაცმლიან ფეხებს, – შენ გგონია, ისინი ასე ჩაჩანაკებად დაიბადნენ?

– როგორ თუ ჩაჩანაკებად?

– აი, შენ არც კი გაგიგონია ეს სახელი? ეს ჩვენი კლუბის ტერმინია. აი, ასეა ჩვენი საქმე. დადიხარ, დადიხარ კლუბში და ვერც კი გაიგებ, როგორ დაჩაჩანაკდები. შენ იცინი და ჩვენ კი დღე-დღეზე ველოდებით, როდის გადავიქცევით ჩაჩანაკებად. თავად ჩეჩენსკის ხომ იცნობ? – ჰკითხა თავადმა და ლევინი მისი სახის გამომეტყველებაზე მიხვდა, რომ რაღაც სასაცილო ამბის თქმას აპირებდა.

– არა, არ ვიცნობ.

– როგორ არ იცნობ? თავად ჩეჩენსკის ყველა იცნობს. სულ ბილიარდს თამაშობს ხოლმე. ჰოდა, ამ სამი წლის წინ ჯერ კიდევ არ ითვლებოდა ჩაჩანაკად და ვაჟკაცობდა, სხვებს ეძახდა ჩაჩანაკებს. ერთხელ მოდის კლუბში და ჩვენი მეკარე, ხომ იცნობ ვასილის? მსუქანი რომ არის. დიდი ოხუნჯი ვინმეა. ჰოდა, იმას ეკითხება თავადი ჩეჩენსკი: „აბა, ვასილი, ვინ არის მოსული? ჩაჩანაკები აქ არიან?“ ის კი ეუბნება: თქვენ მესამე ხართო. აბა, ძმაო, ასე მოხდა ეს ამბავი!

ლევინმა თავადთან ერთად ასე შემოიარა მთელი ოთახები, თან გზადაგზა ემუსაიფებოდნენ და ესალმებოდნენ წინ შემოხვედრილ ნაცნობებს. გაიარეს დიდი დარბაზი, სადაც უკვე გაშლილი იყო მაგიდები და შეჩვეული პარტნიორები მცირე თანხაზე თამაშობდნენ. გაიარეს მეორე ოთახიც, სადაც

ჭადრაკის თამაშით იყვნენ გართულნი. აქ იჯდა სერგეი ივანოვიჩი და ვილაცას ელაპარაკებოდა. შეიხედეს საბილიარდოშიც, სადაც კუთხეში, დივანთან, თავი მოეყარათ გულშემატკივრებს. ჩუმად, უნმაუროდ შევიდნენ ჩაბნელებულ სამკითხველო დარბაზშიც; შუქფარიან ლამპასთან იჯდა გაჯავრებული სახის ახალგაზრდა და ერთიმეორეზე ფურცლავდა ჟურნალებს; აქვე იჯდა მელოტი გენერალიც, რომელიც მთელი გულისყურით კითხულობდა. იმ ოთახშიც შევიდნენ, თავადი ჭკვიანების ოთახს რომ ეძახდა. აქ იჯდა სამი თავადი, რომელთაც გაცხარებული საუბარი გაებათ უკანასკნელ პოლიტიკურ ამბებზე.

– წამობრძანდით, თავადო, მზად გახლავთ, – უთხრა თავადს ერთმა მისმა პარტნიორმა, რომელსაც აქ მოეძებნა იგი და თან გაიყოლა. ლევინი ჩამოჯდა, ყური მიუგდო მათ საუბარს, მაგრამ უცებ ამდილანდელი საუბარი გაახსენდა და საშინელი მოწყენილობა იგრძნო. საჩქაროდ წამოდგა და გაემართა ტუროვცინისა და ობლონსკის მოსაძებნად. მათთან უფრო მხიარულად გრძნობდა თავს.

ტუროვცინი საბილიარდოში მაღალ დივანზე იჯდა და ხელში სასმისი ეჭირა. სტეპან არკადიჩი ოთახის შორეულ კუთხეში, კართან, რაღაცას ელაპარაკებოდა ვრონსკის.

– თითქოს არ არის მოწყენილი, მაგრამ ეს გაურკვეველობა, ეს გამოუვალი მდგომარეობა... – ყური მოჰკრა ლევინმა და შეეცადა, საჩქაროდ აევლო გვერდი, მაგრამ სტეპან არკადიჩმა დაუძახა.

– ლევინ! – დაუძახა სტეპან არკადიჩმა და ლევინმა შენიშნა, რომ თვალები ცრემლიანი კი არა, დანამული ჰქონდა, როგორც იცოდა ხოლმე ყოველთვის, როცა ნასვამი იყო ან ძლიერ განიცდიდა რამეს. დღეს კი ერთიც იყო და მეორეც, – ლევინ, არ წახვიდე, – უთხრა მან და მაგრად მოუჭირა ხელი იდაყვზე. ეტყობა, არ უნდოდა მისი გაშვება.

– ეს ჩემი გულითადი და თითქმის საუკეთესო მეგობარია, – უთხრა მან ვრონსკის, – შენ კიდევ უფრო ახლობელი და ძვირფასი ხარ ჩემთვის. და მე მინდა და ვიცი, რომ თქვენ ორივე საუკეთესო მეგობრები და ახლობლები იქნებით, იმიტომ, რომ ორივე კარგი ადამიანები ხართ!

– ასე რომ, კოცნის მეტი აღარაფერი დაგვრჩენია! – კეთილად

გაიხუმრა ვრონსკიმ და ხელი გაუწოდა.

ლევინმაც მაშინვე შეაშველა ხელი და მაგრად ჩამოართვა.

– დიდად, დიდად მოხარული ვარ! – უთხრა ხელის ჩამორთმევისას.

– აბა, ერთი ბოთლი შამპანური მოგვართვით! – გასძახა სტეპან არკადიჩმა მსახურს.

მაგრამ მიუხედავად სტეპან არკადიჩისა და მათი სურვილისაც, ლევინსა და ვრონსკის მაინც არაფერი ჰქონდათ ერთმანეთთან სალაპარაკო და ორივე გრძნობდა ამას.

– შენ იცი, ლევინი არ იცნობს ანას. აუცილებლად მინდა წავიყვანო. წავიდეთ, ლევინ!

– ნუთუ მართლა არ იცნობს? – გაიოცა ვრონსკიმ, – ანა დიდად მოხარული იქნება. მეც ახლავე წამოვიდოდი შინ, – დასძინა მან, – მაგრამ იაშვინის საქმე მაფიქრებს და მინდა აქ ვიყო, სანამ გაათავებდეს.

– რა, ცუდად აქვს საქმე?

– სულ აგებს, მხოლოდ მე შემძლია მისი დაოკება.

– მაშ, მოდი, პირამიდა ვითამაშოთ! ითამაშებ, ლევინ? ჰოდა, ძალიან კარგი. დააწყვე! – მიუბრუნდა იგი მარკერს.

– დიდი ხანია მზად გახლავართ! – უპასუხა მარკერმა, რომელსაც სამკუთხედად დაეწყო ბურთები და გასართობად წითელ ბურთს აგორებდა.

– მაშ, დავიწყოთ!

ერთი ხელის შემდეგ ლევინი და ვრონსკი გაგინის მაგიდას შეუერთდნენ და ლევინი სტეპან არკადიჩის რჩევით ტუზს ჩავიდა. ვრონსკის განუწყვეტლივ გარს ეხვეოდნენ ნაცნობები. იგი ხან მაგიდასთან იჯდა, ხან საინფერნალოში გადიოდა იაშვინის დასახედად. ლევინი სასიამოვნო სიმშვიდეს გრძნობდა დილანდელი გონებრივი მოქანცულობის შემდეგ. გახარებული იყო, რომ ბოლო მოელო მის მტრულ ურთიერთობას ვრონსკისთან და მთელი ამ ხნის განმავლობაში სიმშვიდის, წესიერებისა და კმაყოფილების სასიამოვნო გრძნობას განიცდიდა.

პარტია რომ დამთავრდა, სტეპან არკადიჩმა ხელი გამოსდო ლევინს.

– მაშ, წავიდეთ ანასთან? ახლავე წავიდეთ? ჰა? ანა შინ იქნება. დიდი ხანია შევპირდი, მოვიყვან-მეთქი ლევინს. ხომ არსად აპირებდი ამ საღამოს წასვლას?

– მაინცდამაინც არსად. სვიაჟსკის შევპირდი სოფლის მეურნეობის საზოგადოებაში მისვლას. წავიდეთ, თუ გინდა, – უთხრა ლევინმა.

– ძალიან კარგი, წავიდეთ! გაიგე, მოვიდა თუ არა ჩემი კარეტა, – მიუბრუნდა სტეპან არკადიჩი ლაქიას.

ლევინი მაგიდასთან მივიდა, გადაიხადა ტუზში წაგებული ორმოცი მანეთი, რაღაცნაირი საიდუმლო წესით გადასცა ფული კარში მდგარ მოხუც ლაქიას კლუბის ხარჯებისთვის, ხელების განსაკუთრებული ქნევით გაიარა დარბაზები და გასასვლელისაკენ გასწია.

IX

– კარეტა მოართვით ობლონსკის! – გაჯავრებული, როხროხა ხმით გასძახა მეკარემ: კარეტა სადარბაზო კართან გაჩერდა და ორივენი ჩასხდნენ შიგ. პირველ ხანებში, სანამ კარეტა კლუბის ჭიშკარს გასცდებოდა, ლევინი კვლავ იმავე, კლუბში განცდილი სიმშვიდის, სიამოვნების და ეჭვიმუტანელი წესიერების გავლენის ქვეშ იყო, მაგრამ, როგორც კი კარეტა ქუჩაში გავიდა, და იგრძნო, როგორ არახრახდა იგი უსწორმასწორო გზაზე, გაიგონა წინ შემოხვედრილი მეეტლის გაბრაზებული შეძახილი, თვალი ჰკიდა მკრთალი სინათლით განათებული სამიკიტნოსა და დუქნის წითელ აბრას, მაშინვე გაუქრა ეს შთაბეჭდილება, ჩაუფიქრდა თავის საქციელს და შეეკითხა თავის თავს, კარგად იქცეოდა თუ არა, ანასთან რომ მიდიოდა. რას იტყოდა კიტი? მაგრამ სტეპან არკადიჩმა დაფიქრების საშუალება არ მისცა და თითქოს მიუხვდაო ეჭვს, მაშინვე მის გაქარწყლებას შეეცადა.

– როგორ მიხარია, – უთხრა მან, – რომ გაიცნობ ანას. შენ იცი, დოლის დიდი ხანია უნდოდა ეს. ლვოვიც იყო მასთან და დადის კიდევ. მართალია, ჩემი დაა, – განაგრძო სტეპან არკადიჩმა, – მაგრამ თამამად შემოძლია ვთქვა, რომ შესანიშნავი ქალია. აი, შენ თვითონ ნახავ! მისი მდგომარეობა კი მეტიხმეტად მძიმეა, განსაკუთრებით ახლა.

– რატომ მაინცდამაინც ახლა?

– ჩვენ მოლაპარაკებას ვაწარმოებთ მის ქმართან განქორწინების თაობაზე. ქმარი თანახმაა, მაგრამ იქმნება ერთი დაბრკოლება შვილის გამო და ეს საქმე, დიდი ხნის წინ რომ უნდა დამთავრებულიყო, მესამე თვეა გრძელდება. როგორც კი განქორწინებას მიიღებს, მაშინვე ცოლად გაჰყვება ვრონსკის. რა სისულელეა გარს შემოვლის ეს ძველებური ჩვეულება და „ისაია, მხიარულ იყავ“, რომელიც არავის სწამს და მხოლოდ ხელს უშლის ადამიანთა ბედნიერებას! – ჩაურთო სტეპან არკადიჩმა, – ჰოდა, მაშინ მათი მდგომარეობა ისევე გარკვეული იქნება, როგორც შენი და ჩემი.

– მაშ, რაღაშია დაბრკოლება? – ჰკითხა ლევინმა.

– ოჰ, ეს გრძელი და მოსაწყენი ამბავია! ეს ჩვენთან ჯერ კიდევ გაურკვეველია. მაგრამ საქმე ის არის, რომ ანა განქორწინებას ელოდება და უკვე მესამე თვეა ცხოვრობს აქ, მოსკოვში, სადაც მას ყველა იცნობს. არსად დადის, მანდილოსანთაგან არავინ ნახულობს, გარდა დოლისა, რადგან არ სურს, მოწყალეების გამო ინახულონ. ის სულელი თავადის ასული ვარვარაც კი წავიდა, უწესოდ მიიჩნია მასთან ყოფნა. ასეთ მდგომარეობაში ვერც ერთი ქალი ვერ აღმოაჩენდა თავის თავში საამისო ძალას, მან კი, თვითონვე ნახავ, როგორ მოაწყო თავისი ცხოვრება, როგორ მშვიდად და ღირსეულად უჭირავს თავი. მარცხნივ, შესახვევში, ეკლესიის პირდაპირ! – გასძახა სტეპან არკადიჩმა და კარეტის სარკმლისაკენ გადაიხარა, – უჰ, რა სიციხეა! – თქვა მან და, მიუხედავად თორმეტი გრადუსი ყინვისა, ისედაც გახსნილი ქურჭი კიდევ უფრო გადაიღელა.

– მას ხომ ჰყავს გოგონა, ალბათ, მისი აღზრდითაა დაკავებული?

– შენ, მგონი, ყველა ქალი წარმოდგენილი გყავს მხოლოდ როგორც une couveuse[93], – უთხრა სტეპან არკადიჩმა, – უსათუოდ შვილების აღზრდით უნდა იყოს გართული. არა, იგი,

როგორც ვიცი, მშვენივრად ზრდის თავის გოგონას, მაგრამ სახლში ამის შესახებ არავინ არაფერს ამბობს. იგი, ჯერ ერთი, წერით არის გართული. მე უკვე ვგრძნობ, რომ ირონიულად ილიმები, მაგრამ სულ ტყუილად, იგი წერს საბავშვო წიგნს, მაგრამ არავის არაფერს ეუბნება ამის თაობაზე. მაგრამ მე წამიკითხა და ხელნაწერი ვორკუევს გადავეცი... ხომ იცი, გამომცემელი რომ არის.... თვითონაც მწერალია, მგონი. მან იცის ამისი ფასი და ამბობს, შესანიშნავიაო. შენ გგონია, რომ ეს არის ავტორი-ქალი? სულაც არა! პირველ ყოვლისა, იგი არის ქალი, რომელსაც გული აქვს. თუმცა შენ თვითონვე ნახავ! მასთან ცხოვრობს ინგლისელი გოგონა მთელი თავისი ოჯახით და ახლა ამით არის გატაცებული.

– ეს, ალბათ, ფილანთროპიის მსგავსი რამ არის!

– შენ გინდა ყველაფერს ცუდი თვალთ შეხედო. ფილანთროპიის კი არა, ეს გრძნობის საქმეა. მათ, უფრო სწორად, ვრონსკის ჰყავდა ინგლისელი მწვრთნელი, თავისი საქმის კარგი მცოდნე, მაგრამ ლოთი. გადაჰყვა კიდეც ლოთობას. delirium bremens-ი[94] დაემართა და ოჯახი ღვთის ანაბარა მიატოვა. ანამ ინახულა ისინი, დაეხმარა, ჩაერია მათ საქმეში და ახლა მთელი ოჯახი მის კმაყოფაზეა, ისე კი არა, ქედმაღლურად, ფულით რომ ეხმარებიან. ბიჭებს თვითონ ამზადებენ რუსულად გიმნაზიისთვის. გოგონა კი თავისთან გადმოიყვანა. აი, შენ ნახავ მას!

კარეტა ეზოში შევიდა და სტეპან არკადიჩმა ძლიერად ჩამორეკა სადარბაზოს კართან, რომლის წინაც მარხილები იდგა.

არც უკითხავს მეკარესთვის, შინ იყვნენ თუ არა, პირდაპირ შევიდა წინკარში. ლევინიც უკან მიჰყვებოდა და სულ უფრო და უფრო მეტად ეპარებოდა ეჭვი თავის საქციელში. ვერ გარკვეულიყო, ცუდად იქცეოდა თუ კარგად. სარკეში რომ ჩაიხედა, შენიშნა, აწითლებული იყო, მაგრამ არ დაიჯერა თავისი სიმთვრალე და უკან გაჰყვა სტეპან არკადიჩს რბილი ხალიჩით მოფენილ ოდნავ განათებულ კიბეზე. ზევით რომ ავიდნენ, სტეპან არკადიჩმა ჰკითხა ლაქიას, რომელიც შინაურივით მიესალმა მას, ვინ არის ანა არკადიევნასთანო და პასუხად მიიღო, ვორკუევი ბრძანდებაო.

– სად არიან?

– კაბინეტში.

სტეპან არკადიჩმა ლევინთან ერთად გაიარა მუქი ხით მოპირკეთებული პატარა სასადილო ოთახი და რბილ ხალიჩაზე გავლით შევიდნენ ნახევრად ჩაბნელებულ კაბინეტში, რომელსაც მხოლოდ ერთი მუქი აბაჟურიანი ლამპა ანათებდა. მეორე ლამპა-რეფრაქტორი კედელზე იყო ჩამოკიდებული და ანათებდა მთელი ტანით წარმოჩენილ ქალის დიდ პორტრეტს, რამაც უნებურად მიიქცია ლევინის ყურადღება. ეს განლდათ იტალიაში მიხაილოვის მიერ დახატული ანას პორტრეტი. სანამ სტეპან არკადიჩი ტრელაჟს იქით გავიდა და, სანამ იქ მამაკაცის ლაპარაკი ჩაჩუმდა, ლევინი მთელი ამ ხნის განმავლობაში ამ შუქმოსილი პორტრეტის ყურებით ტკბებოდა და თვალი ვეღარ მოეწყვიტა სურათისთვის. დაავიწყდა კიდეც, სად იყო ან რას ლაპარაკობდნენ მის გვერდით, თვალმოუცილებლად შეჰყურებდა ამ საკვირველ პორტრეტს. ეს სურათი კი არა, ცოცხალი უმშვენიერესი ქალი იყო: შავი, ხვეული თმა, შიშველი მხრები და მკლავები, ნაზი ბუსუსით დაფარული ბაგე, ოდნავ შესამჩნევი ფიქრიანი ღიმილი და ამასთან საოცრად ამაყი, ნაზი გამოხედვა, რამაც განაცვიფრა ლევინი. ქალი მხოლოდ იმიტომ არ იყო ცოცხალი, რომ უფრო ლამაზი იყო, ვიდრე სინამდვილეში შეიძლებოდა ყოფილიყო.

– მე დიდად მოხარული ვარ! – უეცრად გაისმა მის გვერდით, ალბათ, მისადმი მიმართული სიტყვები და ლევინმა გაიგონა ხმა იმ ქალისა, ვისი პორტრეტის ყურებითაც ტკბებოდა. ანა მის შესაგებებლად გამოსულიყო და ლევინმა კაბინეტის მკრთალ სინათლეზე პორტრეტზე გამოსახული ქალი დაინახა. მას მუქი მოლივლივე ლურჯი კაბა ეცვა. იგი ახლა სულ სხვა მდგომარეობაში იყო, გამომეტყველებაც სულ სხვაგვარი ჰქონდა, მაგრამ ისეთივე ლამაზი იყო, როგორც მხატვარს პორტრეტზე გამოეხატა. ახლა, სინამდვილეში, მას აღარ ჰქონდა ისეთი ბრწყინვალება, მაგრამ სამაგიეროდ მასში მოჩანდა რაღაც ახალი მომნიბვლელობა, რაც გამოსახული არ იყო პორტრეტზე.

X

ანა შესახვედრად გამოეგება და არც დაუფარავს მისი ნახვით გამოწვეული სიხარული. მან ისე მშვიდად გაუწოდა ლევინს თავისი პატარა, ენერგიული ხელი, ისე წარუდგინა ვორკუევი და მიუთითა ქერა, ლამაზ გოგონაზე, იქვე სამუშაოს რომ უჯდა და თავისი გაზრდილი უწოდა, რომ ლევინმა მაშინვე შეიცნო მასში მაღალი საზოგადოების ქალის მუდამ მშვიდი და ბუნებრივი საქციელი, მისთვის ესოდენ ნაცნობი და სასიამოვნო.

– დიდად მოხარული ვარ, – გაიმეორა ანამ და მის მიერ წარმოთქმულ ამ უბრალო სიტყვებს ლევინისთვის რატომღაც განსაკუთრებული მნიშვნელობა მიეცა, – მე თქვენ დიდი ხანია გიცნობთ და მიყვარხართ სტივასთან მეგობრობისა და თქვენი მეუღლის გამოისობით. მე თქვენს მეუღლეს სულ ცოტა ხნით ვიცნობდი, მაგრამ მან ჩემში მშვენიერი ყვავილის, სწორედ რომ ყვავილის შთაბეჭდილება დატოვა და იგი ახლა მალე დედაც იქნება!

ანა თავისუფლად, აუჩქარებლად ლაპარაკობდა და დროდადრო ლევინიდან ძმაზე გადაიტანდა ხოლმე მზერას. ლევინმა იგრძნო, რომ კარგი შთაბეჭდილება მოახდინა და ისე მსუბუქად, უბრალოდ და სასიამოვნოდ იგრძნო თავი, თითქოს ანას ბავშვობიდანვე იცნობდა.

– მე და ივან პეტროვიჩი სწორედ მოსაწევად შემოვედით ალექსეის კაბინეტში, – თქვა მან სტეპან არკადიჩის შეკითხვის საპასუხოდ, შეიძლება თუ არა მოწევას, და ანამ ნაცვლად იმისა, ეკითხა ლევინისთვის, ეწევით თუ არაო, მხოლოდ გადახედა მას, კუს ბაკნის პორტსიგარი თავისკენ მიიწია და პაპიროსი ამოიღო.

– დღეს როგორ გრძნობ თავს? – ჰკითხა ანას ძმამ.

– არა მიშავს. როგორც ყოველთვის, ახლაც ნერვები მაწუხებს.

– მართლაც არაჩვეულებრივად კარგია, არა? – ჰკითხა სტეპან არკადიჩმა, როცა შენიშნა, რომ ლევინი თვალს ველარ ამორებდა პორტრეტს.

– ამაზე უკეთესი პორტრეტი მე არ მინახავს!

– მსგავსებაც არაჩვეულებრივია, ხომ მართალია? – თქვა

ვორკუევმა.

ლევინმა პორტრეტიდან ორიგინალზე გადაიტანა მზერა.

განსაკუთრებულმა სხივმა გაუბრწყინა ანას სახე იმ წუთში, როცა იგრძნო, რომ ლევინი მას შეჰყურებდა. ლევინი გაწითლდა და მღელვარების დასაფარავად უნდოდა შეჰკითხვოდა ანას, რამდენი ხანია დარია ალექსანდროვნა აღარ გინახავთო, მაგრამ ამ დროს თვით ანამ წამოიწყო საუბარი.

– მე და ივან პეტროვიჩი ახლა სწორედ ვაშჩენკოვის უკანასკნელ სურათზე ვლაპარაკობდით. თქვენ ნახეთ?

– დიახ, ვნახე, – უპასუხა ლევინმა.

– მაგრამ მაპატიეთ, თქვენ, მგონი, რაღაცის თქმა გინდოდათ...

ლევინმა ჰკითხა, რამდენი ხანია დოლი აღარ გინახავთო.

– გუშინ იყო ჩემთან და ძალიან გაჯავრებულია გრიშას გიმნაზიის გამო. მგონი, ლათინურის მასწავლებელი უსამართლოდ მოქცევია.

– დიახ, ვნახე ეს სურათები. არცთუ ისე მომეწონა, – დაუბრუნდა ლევინი ანას მიერ წამოწყებულ საუბარს.

ლევინი ახლა სულ აღარ ლაპარაკობდა საქმისადმი ისეთი ხელოვნური მიდგომით, როგორც ამ დილას. ანასთან საუბარში მისთვის ყოველი სიტყვა განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენდა. მასთან საუბარიც სასიამოვნო იყო, მაგრამ კიდევ უფრო სასიამოვნო იყო მისი მოსმენა.

ანა არა მარტო ბუნებრივად და ჭკვიანურად ლაპარაკობდა, არამედ ჭკვიანურადაც და დაუდევრადაც, – არავითარ მნიშვნელობას არ აძლევდა საკუთარ აზრს, თავისი თანამოსაუბრის აზრს კი დიდად აფასებდა.

საუბარი ჩამოვარდა ხელოვნებაში ახალ მიმართულებაზე, ფრანგი მხატვრის მიერ შესრულებულ ბიბლიის ახალ ილუსტრაციაზე. ვორკუევი ბრალს სდებდა მხატვარს უხეშობამდე დაყვანილი რეალიზმის გამო. ლევინმა თქვა, ფრანგებმა პირობითობა ხელოვნებაში არნახულ სიმაღლემდე აიყვანეს, ამიტომაც განსაკუთრებულ დამსახურებად მიიჩნევენ რეალიზმისაკენ შემობრუნებას, ისინი პოეზიას იმაში ხედავენ, რომ აღარ ტყუიანო.

არასოდეს არც ერთ მის მიერ ჭკვიანურად წარმოთქმულ ფრაზას არ მიუნიჭებია ლევინისთვის ისეთი სიამოვნება, როგორც ამას. ანას უეცრად ერთიანად გაუბრწყინდა სახე, როცა ჩაუფიქრდა ამ აზრს და გაიცინა.

– მე ვიცინი, – თქვა ანამ, – ისე, როგორც გაგეცინება მაშინ, როცა ძალიან მიმსგავსებულ პორტრეტს დაინახავ. ის, რაც თქვენ თქვით, სავსებით ახასიათებს დღევანდელ ფრანგულ ხელოვნებას, ფერწერას და თითქმის ლიტერატურასაც კი: Zola, Daudet, მაგრამ შეიძლება ეს ყოველთვის ასე ხდება – თავიანთ conceptions[95]-ს აგებენ გამოგონილი, პირობითად შექმნილი ფიგურებისაგან, შემდეგ კი, როცა ყველა combinations[96] გაკეთებულია, ბეზრდებათ გამოგონილი ფიგურები და ხელს ჰკიდებენ უფრო ნატურალური, სამართლიანი ფიგურების შექმნას.

– აი, ეს სავსებით სამართლიანია! – შენიშნა ვორკუევმა.

– მაშ, თქვენს კლუბში იყავით? – მიუბრუნდა ანა ძმას.

„დიახ, დიახ, აი, ნამდვილი ქალი!“ – ფიქრობდა ლევინი და თვალს ველარ აცილებდა ანას ლამაზ, მეტყველ სახეს, რომელიც ახლა უეცრად სრულიად გამოიცვალა. ლევინს არ ესმოდა, რას ამბობდა ძმისკენ გადახრილი ანა, მაგრამ იგი განაცვიფრა ანას სახის გამომეტყველების შეცვლამ. მისი სახე, რომელიც ასეთი მშვენიერი იყო თავისი სიმშვიდით, ახლა საოცარ ცნობისმოყვარეობას, მრისხანებას და სიამაყეს გამოხატავდა, მაგრამ ეს მხოლოდ ერთ წუთს გაგრძელდა. ანამ თვალები მოჭუტა, თითქოს რაღაც ახსენებო.

– ჰო, დიახ, მაგრამ ეს არავისთვის საინტერესო არ არის, – თქვა ანამ და ინგლისელ გოგონას მიუბრუნდა.

– Please, order the tea in the drawing-room.[97]

გოგონა წამოდგა და ოთახიდან გავიდა.

– რა ქნა, ჩააბარა გამოცდა? – ჰკითხა სტეპან არკადიჩმა.

– მშვენივრად ჩააბარა. ძალიან ნიჭიერი გოგონაა და ხასიათითაც მეტიმეტად სათნოა.

– და ეს იმით დამთავრდება, რომ შენ საკუთარ შვილზე მეტად შეიყვარებ ამ გოგონას.

– აი, როგორ მსჯელობს მამაკაცი: სიყვარულში მეტნაკლებობა არ არსებობს. შვილი სხვა სიყვარულით მიყვარს, ეს გოგონა კიდევ სხვა სიყვარულით.

– მე ვეუბნები ანა არკადიევნას, – თქვა ვორკუევმა, – მას რომ რუსი ბავშვების სწავლების საქმისთვის დაეხარჯა მეასედი ამ ენერგიისა, რასაც ამ გოგონას ახმარს, დიდად სასარგებლო საქმეს გააკეთებდა.

– თქვენ როგორც გინდათ თქვით, მაგრამ ვერ შევძელი ეს. გრაფ ალექსეი კირილიჩმა ძალიან წამაქეზა ამ საქმეში (როცა ანა ამბობდა, გრაფ ალექსეი კირილიჩმაო, ვედრებით, მორცხვად გადახედა ლევინს და მანაც უნებურად მოკრძალებული, დამადასტურებელი გამოხედვით უპასუხა), რათა ხელი მომეკიდა სოფლის სკოლისთვის. რამდენჯერმე მივედი. ბავშვებიც ძალიან კარგები იყვნენ, მაგრამ მაინც ვერ მიმიზიდა ამ საქმემ. თქვენ ამბობთ, ენერგიაო. ენერგია სიყვარულზე უნდა იყოს დაფუძნებული. სიყვარული კი ასე იოლი როდია, ძალით ვერ მოიყვან. ეს გოგონა კი, თვითონაც არ ვიცი, რატომ შემიყვარდა ასე.

და ისევ ლევინს შეხედა. ანას ღიმილიცა და გამოხედვაც იმას ადასტურებდა, რომ იგი მხოლოდ ლევინისთვის ამბობდა ამას, რომ მისთვის ძვირფასი იყო ლევინის აზრი და ამასთან, თითქოს წინასწარ იცოდა, რომ გაუგებდნენ ერთმანეთს.

– ჩემთვის ეს სავსებით გასაგებია, – უპასუხა ლევინმა, – სკოლას და სხვა მის მსგავს დაწესებულებებს ვერასოდეს დაუდებ გულს. ჩემი აზრით, სწორედ ამის გამოა, რომ ფილანთროპიულ დაწესებულებებს არავითარი შედეგი არა აქვთ.

ანა ჯერ გაჩუმდა, მერე გაიღიმა.

– დიახ, დიახ, – დაუდასტურა მან, – მე ვერასოდეს შევძელი ეს. Je n'ai pas le coeur asseg lagre[98], რომ შევიყვარო მთელი თავშესაფარი საძაგელი გოგონებისა. Cela ne m'jamais réussi.[99] რამდენი ქალია, რომელთაც ამით შექმნეს position sociale.[100] მით უმეტეს ახლა, – ნაღვლიანი, ნდობით აღსავსე გამომეტყველებით დასძინა ანამ, თითქოს ძმას მიმართა ამ სიტყვებით, მაგრამ, ეტყობოდა, მხოლოდ ლევინის საყურადღებოდ ამბობდა, – ახლა, როცა ჩემთვის ასე საჭიროა რაიმე საქმე, ახლაც არ შემიძლია ამის გაკეთება, – და უეცრად

მოიღუშა (ლევინი მიხვდა, რომ ანა საკუთარ თავზე ბრაზობდა, ბრაზობდა იმიტომ, რომ ისევ საკუთარ თავზე დაიწყო ლაპარაკი). ანამ საუბრის თემა შეცვალა, – მე თქვენ შესახებ გავიგე, – მიმართა მან ლევინს, – რომ ცუდი მოქალაქე ხართ და გიცავდით, რამდენადაც შეეძლო.

– მაინც როგორ მიცავდით?

– ეს იმაზე იყო დამოკიდებული, როგორი იქნებოდა თავდასხმა. თუმცა ჩაის ხომ არ მიირთმევთ? – ანა წამოდგა და ხელში აიღო ტარსიკონის ყდაში ჩასმული წიგნი.

– მიბოძეთ, ანა არკადიევნა, – უთხრა ვორკუევმა და წიგნზე მიუთითა, – იგი სავსებით ღირსია ამისა.

– ოჰ, არა, ჯერ კიდევ დასამთავრებელია...

– მე ამასაც ვუთხარი, – მიმართა სტეპან არკადიჩმა დას და ლევინზე მიუთითა.

– ტყუილად გარჯილხარ. ჩემი წერა იმ მოჩუქურთმებულ კალათებს მაგონებს, ლიზა მერცალოვა რომ მომყიდდა ხოლმე სატუსალოებიდან. იგი ამ საზოგადოებაში სატუსალოებს განაგებდა, – აუხსნა მან ლევინს, – ის უბედურები კი მოთმინების სასწაულებს ახდენდნენ.

ლევინმა კიდევ ახალი თვისება შენიშნა ამ საოცრად მომხიბვლელ ქალს: ჭკუის, მომხიბვლობისა და სილამაზის გარდა, გულწრფელიც იყო. იგი არ უმაღავდა ლევინს თავისი მდგომარეობის მთელ სიმძიმეს. ამის თქმაზე ამოიოხრა და მისმა სახემაც უეცრად მკაცრი გამომეტყველება მიიღო, თითქოს გაუქვავდა სახე; ამან კიდევ უფრო მეტი მშვენიერება შესძინა მის სახეს, მაგრამ ეს ახალი გამომეტყველება იყო. ეს არ ყოფილა ბედნიერების სხივით გაბრწყინებული სახე, ირგვლივ რომ ყველას ბედნიერებას ჰფენდა, სახე, რომელიც მხატვარს პორტრეტზე გამოეხატა. ლევინმა ერთხელ კიდევ შეხედა პორტრეტს, შემდეგ ანას გადახედა, თუ როგორ გამოსდო ძმას ხელი და მასთან ერთად გაიარა მაღალი კარი. და ლევინმა, თავისდა განსაცვიფრებლად, სიყვარული და სიბრალული იგრძნო ანასადმი.

ანამ სთხოვა ლევინსა და ვორკუევს, სასტუმრო ოთახში გასულიყვნენ, თვითონ კი მარტო დარჩა ძმასთან

მოსალაპარაკებლად: „ნეტავ რაზე ელაპარაკება, განქორწინებაზე, ვრონსკიზე, რას აკეთებს იგი კლუბში, თუ ჩემზე?“ – ფიქრობდა ლევინი და ისე აღელვებდა იმაზე ფიქრი, თუ რაზე ელაპარაკებოდა ანა სტეპან არკადიჩს, რომ თითქმის ყურს არ უგდებდა ვორკუევს, რომელიც ანას ბავშვებისთვის დაწერილი რომანის ღირსებებზე ებაასებოდა.

ჩაიზეც კვლავ იგივე სასიამოვნო და შინაარსით აღსავსე საუბარი გრძელდებოდა, არათუ არ ყოფილა ისეთი წუთი, როცა საჭირო ხდებოდა საუბრისთვის საგნის გამონახვა, პირიქით, ველარ ასწრებდნენ ყველაფრის თქმას, საჭირო ხდებოდა თავის შეკავება, რათა სხვისი ნათქვამიც მოგესმინა. და ყველაფერს, რასაც ლაპარაკობდნენ, არა მარტო ანა, არამედ ვორკუევი და სტეპან არკადიჩიც, ყველაფერს განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭებოდა ანას ყურადღებისა და მისი შენიშვნების გამო. ასე ეჩვენებოდა ლევინს.

იგი ყურს უგდებდა ამ საინტერესო საუბარს და თან ტკბებოდა ანას სილამაზით, ჭკუით, განათლებით და ამავე დროს მისი უბრალოებითა და გულწრფელობით. ლევინი ყურს უგდებდა სხვებს, თვითონაც ლაპარაკობდა და სულ ერთთავად ანაზე, მის სულიერ ცხოვრებაზე ფიქრობდა, ცდილობდა გარკვეულიყო მის გრძნობებში. და თუ წინათ ასე მკაცრად კიცხავდა ანას, ახლა, რაღაც უცნაურ აზრთა მსვლელობის გამო, ამართლებდა, ებრალებოდა კიდევ და შიშობდა, რომ ვრონსკის სავსებით არ ესმოდა მისი. თერთმეტ საათზე, როცა სტეპან არკადიჩი წასასვლელად წამოდგა (ვორკუევი უფრო ადრე წავიდა), ლევინს მოეჩვენა, რომ სულ ახლახან მოვიდა და სინანულით წამოდგა.

– მშვიდობით, – უთხრა მას ანამ, ხელი გაუწოდა და დიდხანს აღარ მოუცილებია მისთვის სიყვარულით აღსავსე მზერა, – მე დიდად მოხარული ვარ, la glase est rompue![101]

ანამ ხელი გაუშვა ლევინის ხელს და თვალები მოჭუტა.

– გადაეცით თქვენს მეუღლეს, რომ წინანდელივით მიყვარს და თუ მას არ შეუძლია მაპატიოს ჩემი მდგომარეობა, მაშინ ვუსურვებდი, არასოდეს ეპატიებინა ეს ჩემთვის. პატიება რომ შეძლოს, თვითონაც უნდა განიცადოს ის, რაც მე განვიცადე, ამისაგან კი ღმერთმა დაიფაროს!..

– უეჭველად, დიახ, გადავცემ... – ეუბნებოდა ლევინი და

წითლდებოდა.

XI

„რა საოცარი, საყვარელი და საბრალო ქალია!“ – გაიფიქრა ლევინმა, როცა სტეპან არკადიჩთან ერთად გარეთ, სუსხიან ჰაერზე გამოვიდა.

– ახლა რას იტყვი? ხომ გეუბნებოდი! – უთხრა სტეპან არკადიჩმა, რაკი დაინახა, რომ ლევინი სავსებით დატყვევებული იყო.

– დიახ, – ფიქრიანად დასძინა ლევინმა, – არაჩვეულებრივი ქალია! მარტო ჭკვიანი კი არა, საოცრად გრძნობიერიც არის. მეტისმეტად შესაბრალისია!

– ახლა, ღმერთია მოწყალე, მალე მოგვარდება ყველაფერი, თუმცა წინასწარ არ ვარგა ლაპარაკი, – თქვა სტეპან არკადიჩმა და კარეტის კარი გამოაღო, – მშვიდობით, ჩვენ სხვადასხვა გზით მივდივართ.

ლევინი ისე მივიდა სახლამდე, წუთითაც არ შეუწყვეტია ანაზე ფიქრი. იგონებდა იმ უბრალო საუბარს მასთან, თვალწინ ედგა მისი სახის გამომეტყველების ყოველი წვრილმანი, სულ უფრო და უფრო მეტად განიცდიდა მის მდგომარეობას და ებრალებოდა.

სახლში კუზმამ მოახსენა, კატერინა ალექსანდროვნა კარგად ბრძანდებაო, სულ ახლახან წავიდნენო მისი დები და ამასთან, ორი წერილიც გადასცა. ლევინმა იქვე, წინკარში გადაიკითხა წერილები, რათა შემდეგ არ დავიწყებოდა წაკითხვა. ერთი – სოკოლოვის, მოურავის წერილი იყო. იტყობინებოდა, ხორბლის გაყიდვა შეუძლებელია, მხოლოდ ხუთმანეთ-ნახევარს იძლევიან, სხვა ფული კი არსაიდან გვაქვს ასაღებო. მეორე წერილი დისგან იყო. და საყვედურობდა, რომ მისი საქმე ჯერ კიდევ მოუგვარებელი ჰქონდა.

„მაშ, უნდა გავყიდო ხუთმანეთ-ნახევრად, რაკი მეტს არ

იძლევიან!“ – იმავე წამს სულ იოლად გადაჭრა ლევინმა პირველი საკითხი, წინათ ესოდენ ძნელი რომ ეჩვენებოდა. „საოცარია, რომ აქ სულ მოუცლელი ვარ!“ – გაიფიქრა ლევინმა მეორე წერილზე. დამნაშავედ გრძნობდა თავს დის წინაშე, რომ აქამდე ვერ შეუსრულა თხოვნა. „დღესაც ვერ წავედი სასამართლოში, მაგრამ დღეს ნამდვილად არ მეცალა!“ გადაწყვიტა, ხვალისთვის აუცილებლად გაეკეთებინა ეს საქმე და ცოლისაკენ გასწია. ცოლთან რომ მიდიოდა, გონებაში ერთხელ კიდევ თვალი გადაავლო დღევანდელ დღეს. მთელი დღე ლაპარაკში გავიდა, ყურს უგდებდა სხვებს და თვითონაც მონაწილეობდა. და მთელი ეს ლაპარაკი ისეთ საგანს შეეხებოდა, რითაც იგი, სოფელში მარტო რომ ყოფილიყო, არასოდეს დაინტერესდებოდა, აქ კი ძალიან საინტერესოც იყო. ყველა საუბარი სასიამოვნოდ გაახსენდა. მხოლოდ ორ შემთხვევაში არ მოეჩვენა მთლად კარგად: ერთი, როცა ქარიყლაპიაზე წამოიწყო საუბარი და მეორე – რაღაც სხვაგვარი რამ იგრძნობოდა ანასადმი სიბრაღულში.

ცოლი მოწყენილი და ნაღვლიანი დაუხვდა. დების სადილმა ძალიან მზიარულად ჩაიარა. მაგრამ შემდეგ მას უცადეს, უცადეს და ყველამ მოიწყინა. დები წავიდნენ, კიტი კი მარტო დარჩა.

– შენ როგორღა გაატარე დღე? – ჰკითხა კიტიმ და საეჭვოდ აციმციმებულ თვალებში შეხედა. მაგრამ ხელი რომ არ შეეშალა და ყველაფერი ეთქმევინებინა, თავისი ყურადღება დაფარა და მოწონების ღიმილით ისმენდა ლევინის საუბარს, თუ როგორ გაატარა დღევანდელი საღამო.

– ჰო, დიდად გამახარა ვრონსკისთან შეხვედრამ. ძალიან თავისუფლად, უბრალოდ ვგრძნობდი მასთან თავს. ახლა კი, იცი, ვეცდები, აღარასოდეს შევხვდე, რათა ბოლო მოეღოს ამ უხერხულობას, – უთხრა და მაშინვე გაახსენდა, რომ ვრონსკისთან შეხვედრას უფრთხობდა და იმავე საღამოს ანასთან წავიდა, – და ლევინი გაწითლდა, – აი, ჩვენ ვამბობთ ხოლმე, ხალხი გალოთდაო; მე აღარ ვიცი, რომელი უფრო მეტს სვამს, ხალხი თუ ჩვენი წოდება. ხალხი მარტო დღესასწაულებზე სვამს, ჩვენ კი...

მაგრამ კიტისთვის სულ არ იყო საინტერესო ლაპარაკი იმაზე, თუ როგორ სვამს ხალხი. მან შენიშნა, რომ ლევინი გაწითლდა და უნდოდა, გაეგო მიზეზი ამ გაწითლებისა.

– მერე სადღა წახვედი?

– სტივა ძალიან შემეხვეწა, მივსულიყავით ანა არკადიევნასთან, – და ამის თქმაზე კიდევ უფრო მეტად გაწითლდა. ეჭვი იმისა, კარგად მოიქცა თუ არა ანასთან წასვლით, საბოლოოდ იქნა გადაწყვეტილი. ახლა უკვე იცოდა, რომ ეს არ უნდა გაეკეთებინა.

ანას სახელის გაგონებაზე კიტის თვალები გაუფართოვდა და უცნაურად გაუბრწყინდა, მაგრამ თავს ძალა დაატანა, ადღეღება დაფარა და მოატყუა ქმარი.

– აჰა, – მხოლოდ ეს თქვა კიტიმ.

– შენ, ალბათ, არ გამიწყრები ამისთვის. სტივამ მთხოვა, დოლისაც უნდოდა ეს, – განაგრძო ლევინმა.

– ოჰ, არა, – უთხრა კიტიმ, მაგრამ ლევინი მის თვალებში ხედავდა, რომ ძალას ატანდა თავს და მისგან კარგი არაფერი იყო მოსალოდნელი.

– ძალიან საყვარელი, ძალიან, ძალიან შესაბრალისი და კარგი ქალია, – უთხრა ლევინმა, როცა მოუყვა კიტის, როგორ ცხოვრობდა ანა და ისიც გადასცა, რაც ანამ დაავალა.

– ჰო, რა თქმა უნდა, ძალიან შესაბრალისია, – თქვა კიტიმ, როცა ლევინმა დაასრულა საუბარი, – წერილი ვისგან მიიღე?

ლევინმა უთხრა, ვისგან იყო წერილები, დაიჯერა მისი მშვიდი ტონი და ტანისამოსის გამოსაცვლელად გავიდა.

ოთახში შემობრუნებულ ლევინს კიტი იმავე სავარძელში დაუხვდა. როცა ლევინი მასთან მივიდა, კიტიმ შეხედა ქმარს და აქვითინდა.

– რა დაგემართა, რა? – ეკითხებოდა ლევინი, თუმცა წინასწარ იცოდა, რაც დაემართა.

– შენ უკვე შეგიყვარდა ის საძაგელი ქალი, მოგაჯადოვა. მე ეს შენს თვალებში ამოვიკითხე. ჰო, ჰო! მერე რა მოჰყვება ამას? შენ კლუბში იყავი, ღვინო დალიე, მერე ბანქო ითამაშე და შემდეგ წახვედი... მერე ვისთან? არა, წავიდეთ... მე ხვალვე მივდივარ აქედან!

ლევინმა დიდხანს ვერ შეძლო ცოლის დამშვიდება. ბოლოს

მხოლოდ იმით დაამშვიდა, რომ აღიარა, ღვინომ და სიბრაულმა თავგზა ამირია, დავემორჩილე ანას მაცდურ გავლენას, ამიერიდან კი ყოველთვის ვეცდები, თავი ავარიდოო. ერთი, რასაც გულწრფელად აღიარებდა, ის იყო, რომ მართლაც თავგზა აუბნია ამდენ ხანს მოსკოვში უქმად ყოფნამ, მხოლოდ ლაპარაკმა და ჭამა-სმაზე ფიქრმა. კიტიმ და ლევინმა ღამის სამ საათამდე ილაპარაკეს. მხოლოდ სამ საათზე შერიგდნენ ისე, რომ შეძლეს დაძინება.

XII

სტუმრების გაცილების შემდეგ ანა აღარ დამჯდარა, ოთახში ბოლოთის ცემას მოჰყვა. თუმცა შეუგნებლად, მაგრამ მთელი საღამოს განმავლობაში ყოველგვარ ღონეს ხმარობდა, სიყვარულის გრძნობა აღეძრა ლევინში (ამ უკანასკნელ ხანებში ანა მართლაც ასე ექცეოდა ყველა ახალგაზრდა მამაკაცს). იცოდა, რომ მიაღწია კიდევ ამას, რამდენადაც შესაძლებელი იყო ეს პატიოსან, ცოლიან მამაკაცთან, ისიც ერთი საღამოს განმავლობაში და მართალია, ძალიან მოეწონა კიდევ ლევინი (მიუხედავად იმისა, რომ ვრონსკი და ლევინი სრულიად განსხვავებული იყვნენ ერთმანეთისაგან, მას, როგორც ქალს, შეუნიშნავი არ დარჩენია რაღაც ის საერთო, რის გამოც კიტიმ შეიყვარა ერთიც და მეორეც), მაგრამ როგორც კი ლევინი ოთახიდან გავიდა, ანამაც შეწყვიტა მასზე ფიქრი.

მხოლოდ ერთი ფიქრი, სხვადასხვა სახით მოვლინებული, ვერ მოეცილებინა თავიდან: „თუკი მე ასეთი გავლენა მაქვს სხვებზე, თუნდაც ამ ცოლიან, ოჯახის მოყვარულ მამაკაცზე, მაშ, რატომ არის იგი ასეთი გულცივი ჩემთან? არა, გულცივი არ არის, ვუყვარვარ, მე ეს ვიცი... მაგრამ ახლა რაღაც ახალი გვაშორებს ერთმანეთს. რატომ არ მოვიდა შინ მთელი საღამოს განმავლობაში? სტივასთვის უთქვამს, თითქოს არ შეუძლია იაშვინის მიტოვება, თვალყური უნდა ადევნოს მის თამაშს. რა ასეთი ბავშვი ნახა იაშვინი? მაგრამ, ვთქვათ, ეს მართალია. იგი არასოდეს ტყუის. მაგრამ ამ სიმართლეში კიდევ სხვა რაღაც არის. იგი ყოველთვის ცდილობს დამანახვოს, რომ სხვა

მოვალეობაც აკისრია. მე ეს ვიცი. ვეთანხმები ამაში. მაგრამ რატომ სჭირდება ამის მტკიცება? მას უნდა დამიმტკიცოს, რომ ჩემმა სიყვარულმა არ უნდა შებოჭოს მისი თავისუფლება. მე არ მჭირდება ამის მტკიცება. მე სიყვარული მინდა! მას უნდა ესმოდეს, რამდენად მძიმეა ჩემი ცხოვრება აქ, მოსკოვში. განა ეს ცხოვრებაა? მე კი არ ვცხოვრობ, ველოდები, როდის მოელება ბოლო ამ საქმეს, რომელიც სულ ჭიანურდება და ჭიანურდება. პასუხი ჯერაც არ არის. სტივაც ამბობს, აღარ შემიძლია წასვლა ალექსეი ალექსანდროვიჩთანო, მეც აღარ შემიძლია წერილის მიწერა. მე არაფრის გაკეთება, არაფრის წამოწყება ან შეცვლა არ შემიძლია. ძლივძლივობითლა ვიკავებ თავს, ველოდები და ათასნაირ თავშესაქცევს ვიგონებ – ინგლისელის ოჯახი, წერა, წიგნების კითხვა – ყოველივე ეს მხოლოდ და მხოლოდ თავის მოტყუებაა, ეს იგივე მორფია. მას უნდა ვებრალებოდე!“ – ამბობდა ანა და გრძობდა, როგორ ევსებოდა თვალები საკუთარი თავის სიბრალულით გამოწვეული ცრემლებით.

ანამ ვრონსკის აჩქარებული ზარის ხმა გაიგონა და სასწრაფოდ შეიმშრალა ცრემლები და არათუ შეიმშრალა ცრემლები, ლამპასაც მიუჯდა, წიგნი გადაშალა და მშვიდი იერი მიიღო. საჭირო იყო ეჩვენებინა, რომ მხოლოდ უკმაყოფილოა მისით, რადგან დაპირება არ შეასრულა და დროზე არ მოვიდა შინ. მაგრამ არასგზით არ უნდა აჩვენოს თავისი მწუხარება და, მით უმეტეს, სიბრალული საკუთარი თავისადმი. ანას შეეძლო შეებრალებინა საკუთარი თავი, მაგრამ ვრონსკის არ უნდა ეგრძნო მისადმი სიბრალული. ანას არ უნდოდა ბრძოლა და სწორედ ამას უსაყვედურებდა კიდევ ვრონსკის, რომ იგი მსურველი იყო ამ ბრძოლისა, მაგრამ თავისდა უნებურად თვითონაც ებმებოდა ბრძოლაში.

– შენ ხომ არ მოგიწყენია? – ჰკითხა ვრონსკიმ და ხალისიანად, მხიარულად შევიდა ანასთან, – რა საშინელი გატაცებაა ეს ბანქოს თამაში!

– არა, არ მომიწყენია და დიდი ხანია კიდევ შევეჩვიე ამას, რომ აღარ მოვიწყინო. სტივა და ლევინი იყვნენ აქ.

– ჰო, ისინი აპირებდნენ შენთან მოსვლას. როგორ მოგეწონა ლევინი? – ჰკითხა ვრონსკიმ და ანას გვერდით ჩამოჯდა.

– ძალიან მომეწონა. სულ ახლახან წავიდნენ. იაშვინმა რა ქნა?

– ჩვიდმეტი ათასი ჰქონდა მოგებული. ვეუბნებოდი, დაანებე-

მეთქი თავი, თითქოს დავითანხმე კიდეც, მაგრამ ისევ მიბრუნდა და ახლა წაგებას არის.

– მაშ, რისთვისღა დარჩი? – უთხრა ანამ და უცებ ახედა ვრონსკის. მისი სახის გამომეტყველება ცივი და მტრული ეჩვენა, – შენ ხომ უთხარი სტივას, იმისთვის ვრჩები, რომ იაშვინი წამოვიყვანო. ხომ მაინც მიატოვე?

– ჯერ ერთი, სტივასთვის არ მითხოვია, გადმოეცა ეს შენთვის, მეორეც – მე არასოდეს ვამბობ ტყუილს. რაც მთავარია, მინდოდა დარჩენა და დავრჩი, – უთხრა ვრონსკიმ და მოიღუშა, – ანა, რისთვის? რის გულისთვის სჩადიხარ ამას? – უთხრა ვრონსკიმ წუთიერი დუმილის შემდეგ მისკენ გადაიხარა და ხელი გაუწოდა იმ იმედით, რომ ანა თავის ხელს შეაგებებდა.

ანა გაახარა ამ ნაშმა გამოწვევამ. მაგრამ რაღაც უცნარმა, ბოროტმა ძალამ ნება არ მისცა დამორჩილებოდა ამ გატაცებას, თითქოს ბრძოლის პირობები დამორჩილების უფლებას არ აძლევსო.

– რა თქმა უნდა, დარჩენა გინდოდა და დარჩი კიდეც. შენ ყველაფერს აკეთებ, რასაც მოისურვებ, მაგრამ რატომ მეუბნები მე ამას, რისთვის? – ეუბნებოდა ანა და სულ უფრო და უფრო მეტად ემჩნეოდა გაგულისება, – განა ვინმე გედავება შენს უფლებებს? შენ გინდა უფლებამოსილი იყო და დაე იყავი!

ვრონსკიმ ხელი მოკუმა, განერიდა ანას და მისმა სახემ წინანდელზე უფრო შეუპოვარი გამომეტყველება მიიღო.

– შენთვის ეს მხოლოდ სიჯიუტის საქმეა, – უთხრა ანამ, რომელიც თვალს არ აშორებდა ვრონსკის და უცებ გამოუნახა სახელი იმას, რაც ვრონსკის სახეზე იხატებოდა და რაც ასე აბრაზებდა, – სწორედ რომ სიჯიუტის. შენთვის საკითხი ასე დგას: იქნები თუ არა ჩემთან გამარჯვებული, მე კი... – ანას ისევ შეებრაღა თავისი თავი და ლამის ატირდა, – შენ რომ იცოდე, რას ნიშნავს ეს ჩემთვის?! როცა მე ვგრძნობ, როგორც ამ წუთში, შენს მტრულ, სწორედ რომ მტრულ დამოკიდებულებას. რომ იცოდე, რას ნიშნავს ეს ჩემთვის! რომ იცოდე, ასეთ წუთებში რა ახლოს ვარ უბედურებასთან, როგორ მეშინია საკუთარი თავის! – და ანამ სახე მიიბრუნა, ცრემლები დამალა.

– რისი გულისთვის ვაკეთებთ ამას? – უთხრა ვრონსკიმ, რომელიც შეაძრწუნა ანას სახეზე გამოხატულმა

სასოწარკვეთილებამ, ისევ გადაიხარა მისკენ, ხელი მოჰკიდა მის ხელს და აკოცა, – რისთვის? განა მე სხვაგან ვეძებ გართობას? განა არ გავურბივარ ქალთა საზოგადოებას?

– ესლა გვაკლია! – თქვა ანამ.

– მითხარი, როგორ მოვიქცე, რომ შენ მშვიდად იყო? მე მზად ვარ, ყველაფერი გავაკეთო იმისთვის, რომ ბედნიერი იყო! – ეუბნებოდა ვრონსკი, რომელსაც გული აუჩუყა ანას სასოწარკვეთილებამ, – ანა, რას არ ჩავიდენდი იმისთვის, რომ ამერიდებინა შენთვის ის მწუხარება, რომელსაც ახლა განიცდი! – უთხრა მან.

– არაფერია, არაფერი! – ეუბნებოდა ანა, – მე თვითონაც არ ვიცი; განმარტოებული ცხოვრება თუ ნერვები... მაგრამ ნულარაფერს ვიტყვით ამაზე. როგორ ჩატარდა დოღი? შენ არ გაამბია ჩემთვის, – ეკითხებოდა ანა და ცდილობდა, დაემალა ზეიმი გამარჯვებისა, რომელიც კვლავ მის მხარეზე იყო.

ვრონსკიმ ვახშამი მოითხოვა და დაწვრილებით მოუყვა დოღის ამბებს, მაგრამ მის ტონში, გამოხედვაში, რომელიც სულ უფრო გულცივი ხდებოდა, ანა ამჩნევდა, რომ ვრონსკიმ არ აპატიო ეს გამარჯვება, რომ ის სიჯიუტე, ანა რომ ებრძოდა, კვლავ მყარდებოდა მასში. ახლა იგი წინანდელზე უფრო გულცივი იყო, თითქოს ნანობდა კიდევ, რომ ანას დაემორჩილა. და ანას გაახსენდა ის სიტყვები, გამარჯვება რომ მოუპოვა: „მე ახლოს ვარ საშინელ უბედურებასთან და მეშინია ჩემი თავის!“ და მიხვდა, რომ ეს იარაღი მეტად სახიფათო იყო, მეორეჯერ აღარ შეიძლებოდა მისი გამოყენება. მაგრამ ამავე დროს გრძნობდა, რომ მათი შემაკავშირებელი სიყვარულის გვერდით ისადგურებდა ბოროტი სული რაღაც ბრძოლისა, რომელიც ვერ განედევნა მისგან და უფრო მეტად საკუთარი გულიდან.

XIII

არ არსებობს ისეთი პირობები, ადამიანი რომ არ შეეგუოს, მით

უმეტეს, თუ ხედავს, რომ მის ირგვლივ მყოფნი, ყველანი, ასე ცხოვრობენ. ამ სამი თვის წინ ლევინი არც დაიჯერებდა, რომ შეეძლო მშვიდად დაეძინა იმგვარ პირობებში, როგორშიც დღეს იმყოფებოდა; რომ იცხოვრებდა ამგვარი უმიზნო, უაზრო ცხოვრებით, მით უმეტეს, როცა ეს ცხოვრება მის სახსრებს აღემატებოდა, რომ ამ ლოთობის შემდეგ (სხვას ვერაფერს უწოდებდა კლუბში მომხდარ ამბავს) შეუსაბამო, გაუგებარი, მეგობრული ურთიერთობის შემდეგ იმ ადამიანთან, რომელიც ოდესღაც მის ცოლს უყვარდა და მით უმეტეს, კიდევ უფრო გაუგებარი სტუმრობისა იმ ქალთან, რომელსაც სხვას ვერაფერს უწოდებდა, თუ არა დაღუპულ ადამიანს, და ბოლოს ამ ქალით გატაცებისა და ცოლის განაწყენების შემდეგ იგი მშვიდად დაძინებას შეძლებდა. მაგრამ დადლილობის, უძილოდ გატარებული ღამისა და ღვინის გამო ლევინს მშვიდად და გულიანად ჩაეძინა.

ხუთ საათზე ლევინი კარის ჭრიალმა გამოაღვიძა. იგი ლოგინზე წამოჯდა და მიიხედ-მოიხედა. კიტი მის გვერდით საწოლში აღარ იყო. ტიხარს იქით კი სინათლე ირხეოდა და კიტის ნაბიჯის ხმაც ისმოდა.

– რა მოხდა?.. რა ამბავია?.. – წამოიძახა ნამძინარევმა ლევინმა, – კიტი, რა დაგემართა?

– არაფერი! – უპასუხა მან და სანთლით ხელში ტიხრიდან გამოვიდა, – თითქოს ცუდად შევიქენი, – უთხრა კიტიმ და რაღაც განსაკუთრებული სიყვარულით, მრავალმნიშვნელოვნად გაუღიმა.

– როგორ? დაიწყო, დაიწყო? – ჰკითხა შეშინებულმა ლევინმა, – უნდა გავგზავნოთ კაცი! – და საჩქაროდ წამოდგა ტანისამოსის ჩასაცმელად.

– არა, არა, – ღიმილით უთხრა კიტიმ და ხელით შეაჩერა, – ისეთი არაფერია. მხოლოდ ოდნავ ცუდად შევიქენი, ახლა კი გამიარა, – და კიტი საწოლთან მივიდა, სანთელი ჩააქრო, დაწვა და მიყუჩდა. თუმცა ლევინს საეჭვოდ მოეჩვენა ეს სიჩუმე, მისი შეკავებული სუნთქვა და ყველაზე მეტად კი ის სინაზე და ადგზნება, რომელიც კიტის სახეზე იხატებოდა, როცა იგი ტიხრიდან გამოვიდა და უთხრა, არაფერიაო, მაგრამ ისე უნდოდა ძილი, რომ იმ წუთშივე ჩაეძინა. ლევინს მხოლოდ შემდეგ გაახსენდა ის შეკავებული სუნთქვა და ყველაფერს

მიხვდა, რაც კიტის ძვირფას, საყვარელ არსებაში ხდებოდა, როცა იგი გაუნძრევლად იწვა მის გვერდით და ელოდა უდიდეს მოვლენას ქალის ცხოვრებაში. შვიდ საათზე ლევინი მხარზე ხელის შეხებამ და ჩურჩულმა გამოაღვიძა. კიტის არ უნდოდა, გაეღვიძებინა ქმარი, მასში თითქოს ერთმანეთს ებრძოდა სიბრალოელი და სურვილი მასთან ლაპარაკისა.

– კოსტია, შენ არ შეგეშინდეს. არაფერია, მაგრამ, მგონი... უნდა გავგზავნოთ მსახური ლიზავეტა პეტროვნას მოსაყვანად.

სანთელი ისევ ანთებული იყო. კიტი საწოლზე იჯდა და ხელში საქსოვი ეჭირა, რომელსაც ამ უკანასკნელ დღეებში ქსოვდა.

– არ შეგეშინდეს, გეთაყვა, არაფერია. მე ოდნავადაც არ მეშინია, – თქვა კიტიმ ლევინის შეშინებული სახის დანახვაზე და ჯერ გულზე მიიკრა მისი ხელი, მერე ტუჩებთან მიიტანა.

ლევინი საჩქაროდ წამოხტა, თავგზააბნეულმა გადაიცვა ხალათი და შეჩერდა, თვალი ველარ მოაცილა კიტის. უნდოდა, წასულიყო, მაგრამ თვალი ველარ მოსწყვიტა კიტის თვალებს, განა მხოლოდ იმიტომ, რომ უყვარდა მისი სახე, მისი გამომეტყველება, მისი გამოხედვა – მას არასოდეს უნახავს კიტი ასეთი. ამ წუთში, კიტის რომ უყურებდა, რა საძაგელი ეჩვენა თავისი თავი, როცა გუშინდელი წყენა გაიხსენა! კიტის აწითლებული სახე, რომელსაც გარს შემოჰფენოდა საღამური თავსაბურიდან ჩამოშლილი ფაფუკი თმა, სიხარულითა და სიმტკიცის რწმენით იყო განათებული.

მართალია, კიტის ხასიათში არაფერი იყო არაბუნებრივი და პირობითი, მაგრამ ლევინი მაინც განაცვიფრა იმ წუთში ხილულმა, როცა მის წინაშე მოიხსნა ყველა საფარი და კიტის თვალებში მისი სულის ნამდვილმა არსმა გამოანათა. ამ უბრალოებაში უფრო ნათლად ხედავდა მას, სწორედ იმას, რაც ლევინს უყვარდა. კიტი ღიმილით შესცქეროდა, მაგრამ უეცრად წარბები შეჭმუნხა, თავი ზევით ასწია, საჩქაროდ მივიდა ქმართან, ხელზე ხელი მოჰკიდა, მთლად ზედ მიეკრა და ცხელი სუნთქვა შეაფრქვია. კიტი იტანჯებოდა და თითქოს შესჩიოდა თავის ტანჯვას. პირველ წუთს, როგორც საერთოდ სჩვეოდა ლევინს, მოეჩვენა, რომ თვითონ იყო დამნაშავე. მაგრამ კიტის თვალებში სიყვარული იხატებოდა და ეუბნებოდა, რომ კი არ საყვედურობს, უყვარს კიდეც ამ ტანჯვისთვის. „მაშ, ვინაა დამნაშავე თუ არა მე?“ – უნებურად გაიფიქრა ლევინმა და

შეეცადა მოეძებნა დამნაშავე და დაესაჯა, მაგრამ დამნაშავე არ ჩანდა. კიტი იტანჯებოდა, უჩიოდა თავის ტანჯვას და თან ზეიმობდა ამ ტანჯვით, ხარობდა და უყვარდა. ლევინი ხედავდა, რომ მის სულში რაღაც მშვენიერი ხდებოდა, მაგრამ რა? – ამის გაგება არ ძალუძდა, ეს მის შესაძლებლობას აღემატებოდა, – მე უკვე გავგზავნე მსახური დედასთან, შენ კი საჩქაროდ წადი ლიზავეტა პეტროვნასთან... კოსტია... არაფერია, გამიარა, – კიტი მოსცილდა ქმარს და ზარი ჩამორეკა.

– ახლა კი წადი, პაშა მოვა. მე არა მიშავს რა.

და განცვიფრებულმა ლევინმა დაინახა, რომ კიტიმ ისევ იმ ღამით მოტანილი საქსოვი აიღო და ქსოვა განაგრძო. ოთახიდან რომ გამოდიოდა, გაიგონა, მეორე კარიდან როგორ შემოვიდა მოახლე. ლევინი კართან გაჩერდა და ყური მიუგდო, როგორ დაწვრილებით განკარგულებებს იძლეოდა კიტი და თვითონაც ეხმარებოდა საწოლის გაწევაში.

ლევინმა ტანისამოსი ჩაიცვა და სანამ ცხენებს შეაბამდნენ, რაკი მეეტლე ჯერ არ იყო მოსული, ისევ საწოლ ოთახში შეირბინა. ეჩვენებოდა, რომ კი არ მიდიოდა, მიფრინავდა კიტისაკენ. ორი მოახლე მზრუნველი სახით რაღაცას ადგილს უნაცვლებდა საწოლ ოთახში. კიტი ოთახში დადიოდა და ქსოვდა, გამალებით იღებდა თვლებს, თან განკარგულებებს იძლეოდა.

– მე ახლა ექიმთან წავალ, ლიზავეტა პეტროვნას მოსაყვანად უკვე გავგზავნე მსახური, მაგრამ მეც შევივლი. კიდეც ხომ არაფერი გინდა? ჰო, დოლის არ შევატყობინოთ?

კიტიმ შეხედა, მაგრამ ეტყობოდა, ყურს არ უგდებდა მის ლაპარაკს.

– ჰო, ჰო, წადი, წადი! – საჩქაროდ თქვა მან, შეიჭმუხნა და ხელი ჩაიქნია.

ლევინი უკვე სასტუმრო ოთახში გადიოდა, როცა საწოლი ოთახიდან საცოდავი კვნესა შემოესმა, მაგრამ კვნესა მაშინვე მიწყდა. ლევინი შეჩერდა და დიდხანს ვერ მიხვდა, რა ხდებოდა.

„ჰო, ეს კიტი იყო!“ – ჩაილაპარაკა თავისთვის, თმაში იტაცა ხელი და ქვევით ჩაირბინა.

– ღმერთო, შენ მიშველე, შემინდე, შემეწიე! – იმეორებდა უნებურად ენაზე მომდგარ სიტყვებს. და ლევინი, ეს ურწმუნო ადამიანი, მარტო სიტყვით როდი ამბობდა ამას. იცოდა, რომ ახლა, ამ წუთში, ვერც მისი დაეჭვება, ვერც გონების ძალა, ვერც ურწმუნოება ხელს ვერ შეუშლიდა, მიემართა ღმერთისთვის. ახლა ყოველივე ფერფლივით გაქრა მისი სულიდან. მაშ, ვიღასთვის უნდა მიემართა, თუ არა მისთვის, ვის ხელშიც იყო მისი სიცოცხლე, მისი სული და სიყვარული?

ცხენები ჯერ კიდევ არ იყო მზად, მაგრამ, რადგან ლევინი ფიზიკური ძალის მეტისმეტ დაძაბულობას გრძნობდა და მთელი მისი ყურადღება იქით იყო მიმართული, რომ ერთი წუთიც არ დაეკარგა უქმად, ცხენებს აღარ დაუცადა, ფეხით გაუდგა გზას და კუზმას უბრძანა, ცხენებით წამოსწეოდა.

მოსახვევში ღამის მეეტლე შემოხვდა, რომელსაც აჩქარებით მიჰყავდა ცხენები. პატარა მარხილში თავშალმობვეული, ხავერდის სალოპში გამოხვეული ლიზავეტა პეტროვნა იჯდა. „მადლობა ღმერთს, მადლობა ღმერთს!“ – აღტაცებით ჩაილაპარაკა ლევინმა, როცა შეიცნო ლიზავეტა პეტროვნას პატარა, ქერა სახე, რომელსაც ახლა განსაკუთრებით სერიოზული და მკაცრი გამომეტყველება მისცემოდა. მეეტლე არ შეუჩერებია, უკან გამობრუნდა და ფეხით აედევნა ეტლს.

– მაშ, ორი საათი იქნება? მეტი არა? – ჰკითხა ლიზავეტა პეტროვნამ, – პიოტრ დმიტრიჩს შინ მიუსწრებთ, ოღონდ ნუ ააჩქარებთ. ჰო, ოპიუმიც წამოიღეთ აფთიაქიდან.

– მაშ, თქვენ ფიქრობთ, რომ ყველაფერი შეიძლება კეთილად დამთავრდეს? ღმერთო, შენ მიშველე, შენ შემეწიე! – ჩაილაპარაკა ლევინმა, როცა ალაყაფიდან გამოსული თავისი ცხენი დაინახა. მარხილზე შეხტა, კუზმას გვერდით ჩამოჯდა და ექიმთან წასვლა უბრძანა.

XIV

ექიმი ჯერ არ ამდგარიყო, მსახურმა კი უთხრა, გვიან მოისვენა,

გაღვიძება არ უბრძანებია და მალე აბრძანდებაო. მსახური ლამპის შუშას წმენდდა და ეტყობოდა, დიდად გართული იყო თავისი საქმით. ლევინი ჯერ განაცვიფრა მსახურის ყურადღებამ ლამპის შუშისადმი და გულგრილობამ ყოველივე იმისადმი, რაც ლევინის გულში ხდებოდა. მაგრამ ცოტაოდენი დაფიქრების შემდეგ, მაშინვე მიხვდა, რომ არავინ იცის და არც მოვალეა იცოდეს მისი გრძნობები და ამიტომ მით უფრო საჭიროა მშვიდი, მოფიქრებული და შეუპოვარი მოქმედება, რათა გაარღვიოს გულგრილობის კედელი და თავის მიზანს მიაღწიოს. „არ უნდა ავჩქარდე, არც არაფერი გამოიმეპაროს!“ – ეუბნებოდა თავის თავს ლევინი. იგი ფიზიკური ძალის სულ უფრო და უფრო მეტ მოზღვავებას გრძნობდა და უფრო მეტი ყურადღებით ფიქრობდა იმაზე, თუ რა უნდა გაეკეთებინა.

როცა შეიტყო, ექიმი ჯერ არ ამდგარაო, გონებაში წარმოსახული ათასნაირი გეგმიდან ერთზე შეჩერდა: კუზმას წერილით გავგზავნი მეორე ექიმთან, მე კი აფთიაქში წავალ ოპიუმისთვის, ხოლო როცა კუზმა დაბრუნდება, თუ ექიმი კიდევ არ იქნება ამდგარი, მოვისყიდი მსახურს, ანდა მსახური თუ ვერ დავითანხმე, ძალით შევალ და რადაც უნდა დამიჯდეს, ექიმს გავაღვიძებო.

აფთიაქში გამხდარმა პროვიზორმა, რომელიც ისევე გულგრილად ახვევდა ობლატით ფხვნილებს იქვე მდგარი მეეტლისთვის, როგორც მსახური წმენდდა ლამპის შუშას, უარი უთხრა ოპიუმზე. ლევინი შეეცადა არ აჩქარებულიყო, არც ადელვებულიყო. მან დაუსახელა ექიმისა და ბებიაქალის გვარი და აუხსნა, რისთვისაც სჭირდებოდა ოპიუმი. მაშინ პროვიზორი გერმანულად შეეკითხა ვილაცას, მივცე თუ არაო და როცა ტიხარს იქიდან თანხმობა მიიღო, წამლის შუშა ამოიღო, შემდეგ ნელა გადმოასხა პატარა შუშაში, იარლიყი მიაკრა, დაბეჭდა, ყური არ ათხოვა ლევინის თხოვნას, ნუ აკეთებ ამასო, და შეხვევაც მოიწადინა. ეს კი ველარ მოითმინა ლევინმა, ხელიდან გამოსტაცა შუშა და დიდ მინის კარში გავარდა. ექიმი კიდევ არ ამდგარიყო და მსახურმა, რომელიც ახლა ხალიჩის დაფენით იყო გართული, უარი უთხრა გაღვიძებაზე. მაშინ ლევინმა აუჩქარებლად ამოიღო ჯიბიდან ათმანეთიანი ქალღმრთლის ფული, გაუწოდა და უთხრა, თან ლაპარაკის დროს ცდილობდა არც აჩქარებულიყო, არც დრო დაეკარგა, რომ პიოტრ დმიტრიჩი (რა დიდებული და მნიშვნელოვანი იყო მისთვის ახლა ეს პიოტრ დმიტრიჩი,

რომელიც წინათ ესოდენ უმნიშვნელო არსებად ეჩვენებოდა) დაჰპირდა, რა დროც უნდა იყოს, წამოგყვებითო და, ალბათ, არც გაუწყობდა მსახურს გაღვიძებისთვის.

ლაქია დათანხმდა, ზევით ავიდა და ლევინი მისაღებ ოთახში შეიპატიჟა.

ლევინს ესმოდა, კარს იქით როგორ ახველებდა ექიმი, დადიოდა, პირს იბანდა და რაღაცას ლაპარაკობდა.

სამმა წუთმა გაიარა. ლევინს მოეჩვენა, ერთ საათზე მეტი გავიდაო. ველარ შეძლო ლოდინი.

– პოტრ დმიტრიჩ, პოტრ დმიტრიჩ! – ვედრებით შესძახა ღია კარიდან, – ღვთის გულისთვის, მაპატიეთ. მიმიღეთ ისე, როგორც ხართ. უკვე ორ საათზე მეტია, გელოდებით.

– ახლავე, ახლავე! – გამოსძახა ექიმმა და გაცეცხულმა ლევინმა გაიგონა, რომ ექიმი ამ სიტყვებს ღიმილით ამბობდა.

– მხოლოდ ერთი წუთით...

– ახლავე.

კიდევ ორმა წუთმა გაიარა, სანამ ექიმი ფეხსაცმელს ჩაიცვამდა და კიდევ ორმა წუთმა, სანამ ტანისამოსს ჩაიცვამდა და თმას დაივარცხნიდა.

– პოტრ დმიტრიჩ! – საცოდავი ხმით დაიწყო ლევინმა, მაგრამ ამ დროს თვით ექიმიც გამოვიდა ჩაცმული და თმადავარცხნილი. „სინდისი აღარა აქვს ამ ხალხს, – გაიფიქრა ლევინმა, – ეს თმას ივარცხნის, ამასობაში კი ჩვენ ვიღუპებით!“

– დილა მშვიდობისა! – უთხრა ექიმმა და ხელი გაუწოდა, ისე, თითქოს აღიზიანებოდა თავისი სიმშვიდით, – ნუ ჩქარობთ. აბა, რაშია საქმე?

ლევინი შეეცადა, რაც შეიძლება, ზუსტად და დაწვრილებით აეწერა ცოლის მდგომარეობა, ისეთი წვრილმანებიც კი, რაც საჭირო არ იყო, თან ხშირ-ხშირად შეწყვეტდა ხოლმე თხრობას და სთხოვდა, აუცილებლად ახლავე გაჰყოლოდა.

– ნუ ჩქარობთ, თქვენ ხომ არ იცით, რაშია საქმე! მე, ალბათ, არცა ვარ საჭირო, მაგრამ დაგპირდით და მოვალ კიდევ. საჩქარო არაფერია. თქვენ აქ დაბრძანდით. ყავას ხომ არ

მიირთმევთ, გეთაყვა?

ლევინმა ისეთი თვალით შეხედა ექიმს, თითქოს ეკითხებოდა, ხომ არ დამცინითო, მაგრამ ექიმს სულაც არ უფიქრია დაცინვა.

– ვიცი-ით, ვიცი-ით, – ღიმილით უთხრა ექიმმა, – მე თვითონაც ცოლშვილიანი კაცი ვარ; ჩვენ, ქმრები, ყველაზე საცოდავები ვართ ამ დროს. მე ერთი პაციენტი მყავს და მისი ქმარი ყოველთვის საჯინიბოში გარბის ხოლმე ასეთ წუთებში.

– თქვენ როგორ ფიქრობთ, პიოტრ დმიტრიჩ, შეიძლება კარგად დამთავრდეს ყველაფერი?

– ყველაფერი იმის მომასწავებელია, რომ ბოლო კეთილი იქნება!

– მაშ, თქვენ ახლავე წამოხვალთ? – ჰკითხა ლევინმა და გაბოროტებით გადახედა მსახურს, რომელმაც ყავა შემოიტანა.

– დაახლოებით ერთი საათის შემდეგ.

– არა, ღვთის გულისთვის!

– მაშ, ყავის დალევა მაინც დამაცადეთ!

ექიმი ყავის სმას შეუდგა. ორივენი გაჩუმდნენ.

– მართლაც მაგრად ურტყამენ თურქები. წაიკითხეთ გუშინდელი დეპეშა? – ჰკითხა ექიმმა, თან ფუნთუშას ილუკმებოდა.

– არა, არ შემიძლია! – წამოიძახა ლევინმა და წამოხტა, – მაგ თხუთმეტ წუთში ჩვენთან იქნებით?

– ნახევარ საათში.

– პატიოსან სიტყვას იძლევი?

ლევინი რომ დაბრუნდა, თავადის მეუღლე ახალი მოსული იყო და ორივენი ერთად მიუახლოვდნენ საწოლი ოთახის კარს. ქალბატონ შჩერბაცკაიას თვალები ცრემლებით ჰქონდა სავსე და ხელები უკანკალებდა. როგორც კი ლევინი დაინახა, გადაეხვია და ატირდა.

– აბა, რას გვეტყვით, გეთაყვა, ლიზავეტა პეტროვნა? – ჰკითხა მან და ხელი წაავლო ლიზავეტა პეტროვნას, რომელიც

გაბრწყინებული, საქმიანი სახით გამოეგება მათ.

– ყველაფერი კარგად არის, – უპასუხა ლიზავეტა პეტროვნამ, – როგორმე დაითანხმეთ, დაწვეს, უფრო იოლი იქნება.

იმ წუთიდან, რაც ლევინმა გაიღვიძა და მიხვდა, რაშიც იყო საქმე, შეემზადა საიმისოდ, რათა აღარაფერზე ეფიქრა, ჩაეხშო ყოველი აზრი და გრძნობა და კი არ აელეღვებინა, არამედ პირიქით, დაემშვიდებინა, გაემხნევებინა ცოლი, რათა მოთმინებით გადაეტანა ყოველივე, რაც იყო მოსალოდნელი. იმის გაფიქრების ნებასაც არ აძლევდა თავს, თუ რა იქნებოდა, რით დამთავრდებოდა ყოველივე. და როცა სხვებისაგან გაიგო, რომ ეს ხუთ საათზე მეტხანს არ გაგრძელდებოდა, გონებაში გადაწყვეტილი ჰქონდა, როგორმე გაეძლო ხუთი საათი და ეს შესაძლებლადაც მიაჩნდა. მაგრამ, როცა ექიმისაგან დაბრუნდა და კვლავ იხილა კიტის ტანჯვა, იგი უფრო ხშირად იმეორებდა: „ღმერთო, შენ შემინდე, ღმერთო, შენ შემეწიე!“ – თან ოხრავდა და ზევით სწევდა თავს; გრძნობდა, რომ ველარ გაუძლებდა ამას, ან ატირდებოდა, ან გაიქცეოდა სადმე. ამდენი ტანჯვა გადაიტანა და მხოლოდ ერთმა საათმა განვლო.

მაგრამ ამ ერთი საათის შემდეგ გაიარა კიდევ ერთმა, ორმა, სამმა და მთელმა ხუთმა საათმა, რასაც იგი თავის მოთმინების საზღვრად მიიჩნევდა, მაგრამ მდგომარეობა არ შეცვლილა და ისიც ითმენდა, რადგან მეტი გზა არ ჰქონდა და ყოველ წუთს ფიქრობდა, რომ მიაღწია მოთმინების უკანასკნელ საზღვარს, რომ საცაა გული გაუსკდება სიბრალოლისაგან.

მაგრამ გადიოდა წუთები, საათები, კიდევ საათები და კიდევ უფრო იზრდებოდა, უკანასკნელ ზღვარს აღწევდა ლევინის ტანჯვა და მწუხარება.

ლევინისთვის უკვე აღარ არსებობდა ცხოვრების ჩვეულებრივი პირობები, ურომლისოდაც შეუძლებელია რაიმეს წარმოდგენა. მან დაკარგა დროის განცდა. ზოგჯერ წუთები, – ის წუთები, როცა კიტი თავისთან უხმობდა, ოფლიან ხელს ჰკიდებდა მის ხელს, ხან არაჩვეულებრივი ძალით უჭერდა, ხან კი თავიდან იცილებდა, ლევინს საათებად ეჩვენებოდა, ხან კი საათები წუთებივით მიქროდა. როცა ლიზავეტა პეტროვნამ სთხოვა, სანთელი აენტო თეჯირს იქით და გაიგო, რომ უკვე საღამოს ხუთი საათი იყო, გაოცდა. სად იყო ამ ხნის განმავლობაში, ისევე გაუგებარი იყო მისთვის, როგორც ის, თუ როდის რა

მოხდა. იგი ხედავდა კიტის ანთებულ, ხან კი გაოგნებულ და გატანჯულ სახეს, რომელიც ზოგჯერ უღიმოდა და ამშვიდებდა მას. ხედავდა სახეაწითლებულ თავადის მეუღლეს, რომელსაც ჭაღარა თმის კულულები ჩამოშლოდა, ტუჩებს იკვნეტდა და ცდილობდა ცრემლების შეკავებას. ხედავდა დოლისაც, ექიმსაც, რომელიც ზედიზედ ეწეოდა მსხვილ-მსხვილ პაპიროსებს, ლიზავეტა პეტროვნასაც, თავისი მტკიცე, შეუპოვარი და გამამხნევებელი სახით, მოხუც თავადსაც, მოღუშული ბოლთას რომ სცემდა სასტუმრო ოთახში. მაგრამ, როდის მოდიოდნენ ან მიდიოდნენ ისინი, ან სად იყვნენ, ეს არ ახსოვდა. თავადის მეუღლე ხან ექიმთან ერთად იყო საწოლ ოთახში, ხან კაბინეტში, სადაც სუფრა გაეშალათ. ზოგჯერ თავადის მეუღლე კი არა, დოლი იყო იქ. ლევინს ახსოვდა, რომ სადღაც გაგზავნეს. ერთხელ მაგიდისა და დივნის გადმოტანა სთხოვეს. ლევინმა გულმოდგინედ გააკეთა ყველაფერი. ეგონა, კიტისთვის იყო საჭირო. მერე აღმოჩნდა, რომ თურმე თავისთვის იწყობდა ლამის გასათევს. შემდეგ ექიმთან შეგზავნეს კაბინეტში რაღაცის სათქმელად. ექიმმა უპასუხა და იმაზე ჩამოუგდო საუბარი, რა არეულობა იყო სახელმწიფო სათათბიროში. შემდეგ თავადის მეუღლის საწოლ ოთახში გაგზავნეს, რათა იქიდან ოქროთი მოჭედული ვერცხლის ხატი წამოეღო. იგი თავადის მეუღლის მოხუც მოახლესთან ერთად ავიდა კარადაზე ხატის ჩამოსაღებად და ლამპრის გამო. ლევინმა მოიტანა ხატი, სასთუმალთან დაუსვენა კიტის, გულმოდგინედ ჩამალა ბალიშებში. მაგრამ როდის, სად, როგორ ან რატომ ხდებოდა ყოველივე ეს, ლევინს არ ესმოდა. არ იცოდა, რატომ მოჰკიდა თავადის მეუღლემ ხელი, რატომ შეხედა სიბრაღულით და სთხოვა, დამშვიდებულიყო, დოლიც ეუბნებოდა, შეჭამე რამეო და ოთახიდან გამოჰყავდა, ექიმიც კი სერიოზული თანაგრძნობით მისჩერებოდა და ურჩევდა, წვეთები მიიღეო.

მან იცოდა და გრძნობდა მხოლოდ იმას, რომ ის, რაც ახლა ხდებოდა, მსგავსი იყო იმისა, რაც ამ ერთი წლის წინ საგუბერნიო ქალაქის სასტუმროში აღსრულდა, როცა მისი ძმა ნიკოლაი სასიკვდილო სარეცელზე იწვა. თუმცა ის მწუხარება იყო, ეს კი – სიხარული. მაგრამ ის მწუხარებაც და ეს სიხარულიც ერთნაირად იდგნენ ჩვეულებრივი ცხოვრების პირობების მიღმა, თითქოს ამ ჩვეულებრივ ცხოვრებაშიც იყო ჭუჭრუტანები, საიდანაც ჩანდა რაღაც უმაღლესი. ერთნაირად

მძიმე და მტანჯველი იყო ის, რაც უნდა მომხდარიყო, და ამ უმაღლესის ჭვრეტისას ერთნაირად მაღლდებოდა სული იმ მწვერვალამდე, რასაც გონება ვერ მისწვდომოდა.

„ღმერთო, შენ შემინდე და შემეწიე!“ – განუწყვეტლივ იმეორებდა ლევინი და მიუხედავად იმისა, რომ დიდმა ხანმა განვლო მას შემდეგ, გრძნობდა, რომ ახლაც ისეთივე ნდობით, ისევე უბრალოდ მიმართავდა ღმერთს, როგორც ბავშვობისას ან სიჭაბუკის ჟამს.

მთელი ამ ხნის განმავლობაში ლევინს ორი ერთმანეთისაგან განსხვავებული გუნება-განწყობილება ჰქონდა. ერთი – როცა კიტისთან არ იყო და უყურებდა ექიმს, რომელიც პაპიროსს პაპიროსზე ეწეოდა და სავსე საფერფლის კიდეზე აქრობდა, უყურებდა დოლის, თავადს, რომელნიც საუბრობდნენ სადილზე, პოლიტიკაზე, მარია პეტროვნას ავადმყოფობაზე, როცა ლევინს ერთი წუთით სრულიად ავიწყდებოდა ყველაფერი და ისე გრძნობდა თავს, თითქოს ახლა გამოფხიზლდაო; მეორე – როცა კიტისთან იყო, მის სასთუმალთან იდგა, სიბრალოლისაგან გული გასკდომას ლამობდა, მაგრამ არ სკდებოდა და განუწყვეტლივ ევედრებოდა ღმერთს. ყოველთვის, როცა ამ თავდავიწყებიდან გამოიყვანდა საწოლი ოთახიდან გამოსული კივილის ხმა, კვლავ იმავე უცნაურ ცდუნებას განიცდიდა, იმ პირველ წუთს რომ განიცადა. გაიგონებდა თუ არა კივილს, წამოვარდებოდა და გარბოდა თავის გასამართლებლად, მაგრამ გზაში ისევ გაახსენდებოდა, რომ დამნაშავე არ იყო და უნდოდა მიშველებოდა, როგორმე დაეცვა კიტი. მაგრამ კიტის რომ შეხედავდა, კვლავ რწმუნდებოდა, რომ შველა შეუძლებელი იყო, კვლავ ის საშინელება ეუფლებოდა და იმეორებდა: „ღმერთო, შენ მიშველე, შემეწიე!“ და რაც უფრო მეტი ხანი გადიოდა, ეს ორივე გუნება-განწყობილება მით უფრო უძლიერდებოდა: როცა კიტის არ ხედავდა, უფრო დამშვიდებული იყო, თითქოს ავიწყდებოდა კიდეც, მისი თანდასწრებით კი უფრო აუტანელი ხდებოდა კიტის ტანჯვა და უძლურების გრძნობა ყოველივე ამის წინაშე. იგი წამოიჭრებოდა, უნდოდა გაქცეულიყო სადმე და ისევ კიტისთან გარბოდა.

ზოგჯერ, როცა კიტი ისევ და ისევ თავისთან იხმობდა, ლევინი კიტის სდებდა ბრალს. მაგრამ დაინახავდა თუ არა მის

მორჩილ, მოღიმარ სახეს, გაიგონებდა მის ნათქვამს: მე შენ გაგაწამეო, ღმერთს ადანაშაულებდა, ღმერთის გახსენებაზე ისევ ლოცვა-ვედრებას იწყებდა და მიტევებას სთხოვდა.

XV

ლევინმა არ იცოდა, ადრე იყო თუ გვიან. სანთლები უკვე ჩაიღვენთა. დოლი ის იყო შევიდა კაბინეტში და ექიმს დაწოლა შესთავაზა. ლევინი ყურს უგდებდა ექიმის ნაამბობს ვიღაც შარლატან მაგნეტიზიორზე და თან მისი პაპიროსის ფერფლს შეჰყურებდა. ეს სწორედ შესვენების წუთები იყო და ლევინს აღარაფერი ახსოვდა. სულ აღარ ფიქრობდა იმაზე, თუ რა ხდებოდა ახლა. ყურს უგდებდა ექიმს და ესმოდა კიდეც მისი ნაამბობი. უეცრად საშინელი კივილი გაისმა. იმდენად საზარელი იყო ეს კივილი, რომ ლევინი აღარც წამომხტარა და სულთქმაშეკრული კითხვის გამომხატველი თვალით მიაჩერდა ექიმს. ექიმმა თავი გვერდზე გადახარა, ყური მიუგდო ამ ხმას და მოწონებით გაიღიმა. ყველაფერი იმდენად არაჩვეულებრივი იყო, რომ ახლა უკვე აღარაფერი აოცებდა ლევინს. ალბათ, ასეა საჭიროო, – გაიფიქრა და ისევ განაგრძო ჯდომა. ვინ იკივლა? ლევინი წამოხტა, ფეხაკრეფით შეირბინა საწოლ ოთახში, გვერდი აუარა ლიზავეტა პეტროვნას, თავადის მეუღლეს და თავის ადგილას, კიტის სასთუმალთან გაჩერდა. კივილი შეწყდა, მაგრამ რაღაც შეიცვალა. სახელდობრ რა – ამას ვერ ხედავდა, არ ესმოდა და არც უნდოდა, რომ დაენახა და გაეგო. ამას იგი ლიზავეტა პეტროვნას სახეზე ხედავდა: ლიზავეტა პეტროვნას სახე მკაცრი და ფერმკრთალი იყო და ისეთივე სიმტკიცეს გამოხატავდა, თუმცა ნიკაპი კი უკანკალებდა და თვალმოუშორებლივ შეჰყურებდა კიტის. კიტის ანთებული, გატანჯული, გაოფლიანებული სახე, თმის კულული რომ მისწებებოდა ზედ, ლევინისაკენ იყო მიმართული, მის გამოხედვას ეძებდა. ზევით აწეული ხელები მის ხელებს დაეძებდნენ. კიტიმ ოფლიანი ხელი წაავლო ლევინის გაყინულ ხელს და სახეზე მიიკრა.

– არ წახვიდე, არ წახვიდე! მე არ მეშინია, არ მეშინია! –

აჩქარებით ლაპარაკობდა იგი, – დედა, მომაშორე საყურე, ხელს მიშლის. შენ ხომ არ გეშინია? მალე იქნება, მალე, ლიზავეტა პეტროვნა...

კიტი ჩქარ-ჩქარა ლაპარაკობდა და გაღიმებას ცდილობდა, მაგრამ უეცრად სახე დაემანჭა და თავიდან მოიშორა ქმარი.

– არა, ეს საშინელებაა! მე მოვკვდები, მოვკვდები! წადი, წადი!
– დაიყვირა მან და ისევ ისეთივე საზარელი კვილი გაისმა.

ლევინმა თავზე ხელი იტაცა და ოთახიდან გაიჭრა.

– არაფერია, არაფერი, ყველაფერი კარგად მიდის, – მიაძახა დოლომ.

მაგრამ, რაც უნდა ეთქვათ მისთვის, ახლა უკვე იცოდა, რომ ყველაფერი დაიღუპა. იგი მეორე ოთახში თავით კარს მიეყრდნო და ესმოდა ვილაცის აქამდე გაუგონარი ღრიალი, ყვირილი და იცოდა, რომ ყვიროდა ის, ვინც წინათ კიტი იყო. ბავშვი უკვე დიდი ხანია აღარ უნდოდა, ახლა სძულდა კიდეც ეს ბავშვი, მისი სიცოცხლეს აღარ სურდა, ოღონდაც მალე მოღებოდა ბოლო ამ საშინელ ტანჯვას.

– ეჭიმო! რა არის ეს? რა არის? ღმერთო ჩემო! – უთხრა მან და ხელი ჩაავლო ოთახში შემოსულ ეჭიმს.

– თავდება! – თქვა ეჭიმმა და ეჭიმის სახე, როცა ამ სიტყვას ამბობდა, ისეთი სერიოზული იყო, რომ ლევინმა ისე გაიგო თავდება, როგორც კვდებაო.

ლევინი ისევ საწოლ ოთახში შევარდა. მას უკვე აღარ ესმოდა, რას აკეთებდა. პირველი, რაც დაინახა, ეს იყო ლიზავეტა პეტროვნას სახე. მისი სახე ახლა უფრო მოღუშული და მკაცრი იყო. კიტის სახე უკვე აღარ ჩანდა. იმ ადგილას, სადაც წინათ კიტის სახე იყო, ჩანდა რაღაც საშინელება, ამას ამტკიცებდა დაძაბულობაც და იქიდან ამოსული ხმაც. ლევინი თავის საწოლს მიეყრდნო და იგრძნო, რომ საცაა გული გაუსკდებოდა. საზარელი კვილი არ შეწყვეტილა, კიდეც უფრო საშინელი გახდა და უცებ დაცხრა, თითქოს უკანასკნელ საზღვარს მიაღწიაო. ლევინი ყურებს არ უჯერებდა, მაგრამ ეჭვის შეტანა უკვე შეუძლებელი იყო. კვილი შეწყდა და შეიქნა ფაციფუცი, შრიალი, აჩქარებული სუნთქვა და გაისმა კიტის სუსტი, სიცოცხლით სავსე ბედნიერი ხმა: „გათავდა!“

ლევინმა თავი აიღო. კიტის უღონოდ ეწყო ხელები საბანზე და საოცრად მშვიდი და ბედნიერი, ხმაამოუღებლად მისჩერებოდა მას, ცდილობდა გაღიმებას, მაგრამ ვერ ახერხებდა.

და უცებ, თვალის დახამხამებაში, იმ იდუმალეობით მოცული, საზარელი და არაამქვეყნიური სამყაროს შემდეგ, სადაც ლევინმა ოცდაორი საათი გაატარა, კვლავ დაუბრუნდა წინანდელ, ჩვეულ სამყაროს, რომელიც ახლა ისეთი ბედნიერების სხივით ბრწყინავდა, რომ ლევინმა ველარ გაუძლო. დაძაბული სიმები ერთიანად ჩაწყდა. ქვითინი და სინარულის ცრემლები, რასაც არაფრით ელოდა, ისეთი ძალით მიაწვა, რომ მთელი სხეული აუთრთოლდა და დიდხანს ხმის ამოღებაც ვერ შეძლო.

იგი მუხლებზე დაეცა კიტის საწოლის წინ, ტუჩებთან მიიტანა მისი ხელი და კოცნა დაუწყო. და ეს ხელიც თითების სუსტი მოძრაობით ჰასუხობდა კოცნას. ამასობაში იქ, კიტის ფეხით, ლიზავეტა პეტროვნას მარჯვე ხელებში სინათლის ალივით ირხეოდა სიცოცხლე ადამიანური არსებისა, რომელიც წინათ არასოდეს ყოფილა და რომელიც ისევე, იმავე უფლებით, თავისი თავისთვის ისეთივე მნიშვნელოვანი ცხოვრებით იცხოვრებდა და გაამრავლებდა თავის მსგავსთ.

– ცოცხალია! ცოცხალი! თანაც ბიჭია! ნუ წუხნართ! – გაიგონა ლევინმა ლიზავეტა პეტროვნას ხმა, რომელიც აკანკალებულ ხელებს უტყაპუნებდა ბავშვს.

– მართლა, დედა? – გაისმა კიტის ხმა.

ჰასუხად მხოლოდ თავადის მეუღლის შეკავებული ქვითინი გაისმა.

და ამ დუმილში, თითქოს დედის შეკითხვის ჰასუხად, გაისმა სულ სხვა ხმა, რომელიც არ ჰგავდა ოთახში თავშეკავებით მოლაპარაკეთა ხმას. ეს იყო გაბედული, შეუპოვარი ყვირილი საიდანღაც მოვლენილი ახალი არსებისა.

წინათ, ლევინისთვის რომ ეთქვათ, კიტი მოკვდა, თვითონ შენც მასთან ერთად მოკვდი, თქვენი შვილები ანგელოზებია და ღმერთი აქ თქვენ წინაშე დგასო, ლევინს არაფერი გაუკვირდებოდა; მაგრამ ახლა, როცა სინამდვილეს დაუბრუნდა, გონების დიდი დაძაბვა იყო საჭირო იმის დასაჯერებლად, რომ კიტი ცოცხალი და კარგად იყო, და ეს

არსება, რომელიც ასე საშინლად წიოდა, მისი ვაჟიშვილი იყო. კიტი ცოცხალი იყო, დასრულდა ტანჯვა. ლევინი გამოუთქმელ ბედნიერებას განიცდიდა. მაგრამ ბავშვი? საიდან, როგორ მოვიდა, ვინ არის იგი?.. ამის გაგება მას არ შეეძლო, ვერ შესჩვეოდა ამ აზრს. ეს უკვე მეტისმეტ, გადაჭარბებულ ბედნიერებად მიაჩნდა, და ამას კიდევ დიდხანს ვერ შეეჩვია.

XVI

ათი საათისთვის მოხუც თავადს, სერგეი ივანოვიჩსა და სტეპან არკადიჩს ლევინთან მოეყარათ თავი და მელოგინეზე ლაპარაკის შემდეგ ახლა სხვა ამბებზე ლაპარაკობდნენ. ლევინი ყურს უგდებდა მათ და ამ ლაპარაკზე უნებურად ახსენდებოდა წარსული, ის, რაც დღევანდელ დილამდე ხდებოდა, აგონდებოდა თავისი თავიც, რა მდგომარეობაში იყო გუშინ. თითქოს ას წელს გაევიწყო მას შემდეგ. იგი რაღაც მიუწვდომელ სიმაღლეზე გრძნობდა თავს და ყოველნაირად ცდილობდა დაშვებულყოფილ ამ სიმაღლიდან, რათა ამით შეურაცხყოფა არ მიეყენებინა მოსაუბრეთათვის. იგი ელაპარაკებოდა მათ და თან განუწყვეტლივ ფიქრობდა ცოლზე, მისი ახლანდელი მდგომარეობის წვრილმანებზე, ფიქრობდა თავის ვაჟიშვილზე და ცდილობდა, შესჩვეოდა იმ აზრს, რომ იგი ცოცხალი არსება იყო. მთელი ქალთა სამყარო, რომელსაც ცოლის შერთვის შემდეგ მისთვის ახალი, გამოუცნობი მნიშვნელობა მიენიჭა, ახლა ისე ამაღლდა მის წარმოდგენაში, რომ ფიქრითაც კი ვეღარ სწვდებოდა. იგი ისმენდა საუბარს კლუბში გუშინდელი სადილის შესახებ და ფიქრობდა: „ნეტავ როგორ არის ახლა კიტი, დაიძინა თუ არა? როგორ გრძნობს თავს? რას ფიქრობს? ხომ არ ტირის ჩემი ვაჟიშვილი დმიტრი?“ და შუა საუბრის, შუა წინადადების დროს წამოხტა და ოთახიდან გავიდა.

– შემატყობინე, შეიძლება თუ არა ნახვა, – უთხრა თავადმა.

– კარგი, ახლავე შეგატყობინებთ, – უპასუხა ლევინმა და შეუჩერებლივ გასწია კიტისაკენ.

კიტის არ ეძინა, ხმადაბლა ემუსაიფებოდა დედას, გეგმებს აწყობდა მომავალ ნათლობაზე.

მორთულ, თმადავარცხნილ კიტის თავზე ლამაზი, რაღაც ცისფრით მორთული თავსაბურავი ეხურა და გულაღმა იწვა ლოგინზე. ხელები საბნის ზევით ელაგა; მან მაშინვე თვალი შეაგება ოთახში შემოსულ ლევინს და თვალებითვე მიიხმო იგი. მისი ისედაც ნათელი გამოხედვა, კიდეც უფრო ნათლდებოდა, რაც უფრო უახლოვდებოდა ქმარი. მის სახეზე იგივე გარდატეხა იხატებოდა მიწიერიდან არაამქვეყნიურისაკენ, როგორც მიცვალებულებს აქვთ ხოლმე; მხოლოდ იქ გამომშვიდობებაა, აქ კი შეხვედრა. ლევინს კვლავ ისეთივე მღელვარება შემოენთო გულზე, როგორც გუშინ, მშობიარობის წუთებში იგრძნო. კიტიმ ხელი მოჰკიდა მის ხელს და ჰკითხა, გეძინა თუ არაო. ლევინმა ვერ შეძლო პასუხის გაცემა, თვითონვე იგრძნო თავისი სისუსტე და პირი მიიბრუნა მისგან.

– მე უკვე ყველაფერი დამავიწყდა, კოსტია! – უთხრა მან ქმარს, – და ახლა ისე კარგად ვგრძნობ თავს.

იგი სახეში შეჰყურებდა ლევინს, მაგრამ უეცრად შეეცვალა გამომეტყველება.

– მომეცით აქ, – წამოიძახა კიტიმ, როცა ბავშვის ტირილი გაიგონა, – მომეცით, ლიზავეტა პეტროვნა, კოსტიაც ნახავს.

– მაშ, კარგი, მამამაც ნახოს, – თქვა ლიზავეტა პეტროვნამ და ზევით ასწია, ახლოს მიუტანა რაღაც წითელი, უცნაური, მოძრავი არსება, – მოიცა, მოვიროთო, – და ლიზავეტა პეტროვნამ ეს წითელი მოძრავი არსება საწოლზე დააწვინა, ჯერ გაშალა, მერე ისევ შეახვია, თან ცალი თითით სწვდა, აბრუნებდა და რაღაცას აყრიდა ზედ.

ლევინი უყურებდა ამ პაწაწინა საცოდავ არსებას და ძალას ატანდა თავს, რომ აღმოეჩინა გულში რაიმე ნიშანი მამობრივი გრძნობისა. იგი მხოლოდ ზიზღს გრძნობდა მისდამი. მაგრამ, როცა გააშიშვლეს ბავშვი და გამოჩნდა მისი პაწაწინა ხელები, პატარა, ვარდისფერი ფეხები პაწია თითებით, რომელზეც უკვე გარკვევით გამოირჩეოდა ცერი, დაინახა, როგორ ზამბარასავით სწევდა ზევით ლიზავეტა პეტროვნა ამ მოძრავ ხელებს და აცმევდა პერანგს, ისე შეებრალა ეს პატარა არსება და ისეთი შიში იგრძნო, რაიმე არ ეტკინათ მისთვის, რომ ხელები

დაუჭირა ლიზავეტა პეტროვნას.

ლიზავეტა პეტროვნამ გაიცინა.

– ნუ გეშინიათ! ნუ გეშინიათ!

როცა ბავშვი გამოაწყვეს და მაგრად გამოკრულ დედოფალას დაამსგავსეს, ლიზავეტა პეტროვნამ გადმოაბრუნა და, თითქოს ამყოფს თავისი ნახელავითო, შორიდან დაანახვა მამას, რათა მთელი თავისი მშვენიერებით ეხილა იგი.

კიტიც თვალმოუშორებლივ შესცქეროდა ბავშვს.

– მომეცით, მომეცით, – თქვა მან და ლოგინიდან წამოწევა სცადა.

– რას შვრებით, კატერინა ალექსანდროვნა, როგორ შეიძლება! დაიცადეთ, მე თვითონ მოგცემთ. აბა, ჯერ მამიკომ გვნახოს, როგორი ყოჩაღები ვართ.

და ლიზავეტა პეტროვნამ ცალი ხელით ასწია ბავშვი (მეორე ხელის მხოლოდ თითი ჰქონდა მიდებული ბავშვის მოქანავე კეფასთან). ეს უცნაური, მოძრავი წითელი არსება, სახვევში მალავდა თავს, მაგრამ მას უკვე ჰქონდა ცხვირი, თვალები, რომლებიც როგორღაც აღმაცერად იყურებოდნენ, და ცმაცუნა ტუჩები.

– მშვენიერი ბავშვია! – თქვა ლიზავეტა პეტროვნამ.

ლევინმა ნაღვლიანად ამოიოხრა. ეს მშვენიერი ბავშვი მხოლოდ ზიზღისა და სიბრაღულის გრძნობას იწვევდა მასში. ეს სულაც არ ჰგავდა იმ გრძნობას, რომელსაც ელოდა.

ლევინმა თვალი მოარიდა, სანამ ლიზავეტა პეტროვნა ბავშვს მიუჩვეველ ძუძუს უდებდა პირში.

მაგრამ უეცრად ლევინს სიცილი შემოესმა და ზევით ასწია თავი. ეს კიტი იცინოდა, ბავშვმა უკვე ძუძუ ჩაიღო პირში.

– კარგი, გეყოფა, გეყოფა! – ეუბნებოდა ლიზავეტა პეტროვნა, მაგრამ კიტი არ ანებებდა და ბავშვმა მის მკლავზე ჩაიძინა.

– აბა, ახლა შეხედე, – უთხრა კიტიმ და ისე მიატრიალა ბავშვი, რომ ლევინს დაენახა. პატარა ბებრული სახე უცებ კიდეც უფრო დაემანჭა და ბავშვმა ცხვირი დააცემინა.

ლევინმა გაიღიმა, გული აუჩვილდა, ძლივსლა შეიკავა ცრემლები, ცოლს აკოცა და ჩაბნელებული ოთახიდან გავიდა.

ამ პატარა არსებისადმი განცდილი გრძნობა, სულ არ ჰგავდა იმას, რისი მოლოდინიც ჰქონდა. არაფერი კარგი და სასიხარულო არ იყო ამ გრძნობაში. პირიქით, ეს ახალი, მტანჯველი შიშის, ახალი გულისტკივილის შეცნობა იყო და პირველ ხანებში ისე იტანჯებოდა, ისე ძლიერი იყო შიში, ამ უმწეო არსებას არაფერი მოუვიდესო, რომ ველარც ამჩნევდა იმ უაზრო სიხარულის უცნაურ გრძნობას და სიამაყესაც კი, ბავშვის ცხვირის დაცემინებით რომ განიცადა.

XVII

სტეპან არკადიჩის საქმეები ძალიან ცუდად მიდიოდა.

ტყეში აღებული ფულის ორი მესამედი უკვე დაეხარჯა, უკანასკნელი მესამედიც თითქმის სულ წინასწარ გამოართვა ვაჭარს ათი პროცენტის გამოკლებით. ვაჭარი უკვე აღარ იძლეოდა ფულს, მით უმეტეს, რომ დარია ალექსანდროვნამ ამ ზამთარს პირველად განაცხადა უფლება თავის საკუთრებაზე და უარი თქვა ხელი მოეწერა კონტრაქტზე ტყის უკანასკნელ მესამედში მიღებულ ფულზე. მთელი ჯამაგირი საოჯახო ხარჯებს და გამოუღველ წვრილმან ვალებს უნდებოდა. ფული სრულებით არ ჰქონდათ.

სტეპან არკადიჩის აზრით ეს არასასიამოვნო, უხერხული იყო და არ შეიძლებოდა ასე გაგრძელებულიყო. ამის მიზეზი კი, ასე ესმოდა სტეპან არკადიჩს, ის იყო, რომ მეტად მცირე ჯამაგირს იღებდა. მისი ადგილი, ეტყობა, ძალიან კარგი იყო ამ ხუთი წლის წინ, მაგრამ ახლა მდგომარეობა სულ შეიცვალა. პეტროვი, ბანკის დირექტორი, თორმეტი ათასს იღებდა; სვეტნიცკი – საზოგადოების წევრი – ჩვიდმეტი ათასს; მიტინმა ბანკის დაარსებით ორმოცდაათი ათასი მიიღო. „ეტყობა, დავიძინე და ყველამ დამივიწყა“, – ფიქრობდა თავის თავზე. ისიც გამოფხიზლდა, დაიწყო თვალყურის დევნება, დაკვირვება, ზამთრის ბოლოს აღმოაჩინა კიდევ ძალიან კარგი

ადგილი და იერიშიც მიიტანა ჯერ მოსკოვიდან, დეიდების, ბიძებისა და მეგობრების შემწეობით, შემდეგ კი, როცა საქმე მომწიფდა, გაწაფხულზე, თვითონვე გაემგზავრა პეტერბურგს. ეს ერთი იმ ადგილთაგანი იყო, ათასიდან ორმოცდაათი ათასამდე წლიური ხელფასით, რომელიც ახლა უფრო მეტს ნიშნავდა, ვიდრე წინათ თბილი, ქრთამიანი ადგილი. ეს გახლდათ სამხრეთის რკინიგზებისა და საბანკო დაწესებულებების ურთიერთსაკრედიტო ბალანსის გაერთიანებული სააგენტოს კომისიის წევრის ადგილი. ეს ადგილი, როგორც სხვა ამის მსგავსი ადგილები, ისეთ დიდ ცოდნასა და საქმიანობის უნარს მოითხოვდა, როგორც ძნელია გაერთიანდეს ერთ ადამიანში. და რადგანაც ძნელი იყო ისეთი ადამიანის გამონახვა, რომელშიც ყველა ეს თვისება იქნებოდა თავმოყრილი, ასეთ შემთხვევაში უმჯობესი იყო, ეს ადგილი ვინმე პატიოსან ადამიანს დაეკავებინა, ვიდრე უპატიოსნოს. სტეპან არკადიჩი კი ნამდვილად პატიოსანი ადამიანი იყო, იმ განსაკუთრებული მნიშვნელობით, რომელიც ამ სიტყვას აქვს მოსკოვში, როცა ამბობენ: პატიოსანი მოღვაწე, პატიოსანი მწერალი, პატიოსანი ჟურნალი, პატიოსანი დაწესებულება, პატიოსანი მიმართულება და რაც არა მარტო იმას ნიშნავს, რომ ეს ადამიანი ან დაწესებულება უპატიოსნო არ არის, არამედ ეს ნიშანია იმისა, რომ მათ, საჭიროების შემთხვევაში, უნარი აქვთ, მთავრობასაც გაჰკრან კლანჭი. სტეპან არკადიჩი მოსკოვში იმ წრეში ტრიალებდა, სადაც შემოღებულ იქნა ეს სიტყვა და იქ პატიოსან ადამიანად ითვლებოდა, ამიტომაც მას სხვებზე მეტი უფლება ჰქონდა, მიეღო ეს ადგილი.

ეს ადგილი წლიურად შვიდი ათასიდან ათი ათასამდე შემოსავალს იძლეოდა და სტეპან არკადიჩს ისე შეეძლო ამ ადგილის დაკავება, რომ თავისი სახაზინო ადგილიც არ მიეტოვებინა. ამ ადგილის მიღება დამოკიდებული იყო ორ სამინისტროზე, ერთ მანდილოსანსა და ორ ებრაელზე; და ეს ხალხი, თუმცა ისინი უკვე მომზადებული იყვნენ საამისოდ, პეტერბურგში უნდა ენახა. გარდა ამისა, სტეპან არკადიჩი შეჰპირდა თავის დას, ანას, რომ საბოლოო პასუხს გაიგებდა კარენინისაგან განქორწინების თაობაზე. სთხოვა დოლის ორმოცდაათი მანეთი და გაემგზავრა პეტერბურგს.

სტეპან არკადიჩი კარენინის კაბინეტში იჯდა, ყურს უგდებდა მის პროექტს რუსეთში ფინანსების ცუდი მდგომარეობის მიზეზთა შესახებ და ელოდა იმ წუთს, როცა ლაპარაკს

დაამთავრებდა, რათა საუბარი წამოეწყო თავის საქმესა და ანაზე.

– დიახ, ეს სავსებით სწორია, – უთხრა მან, როცა ალექსეი ალექსანდროვიჩმა მოიხსნა pince-nez, ურომლისოდაც უკვე აღარ შეეძლო კითხვა, და კითხვით გადახედა ყოფილ ცოლისძმას, – ეს სავსებით სწორია წვრილმანებში, მაგრამ პრინციპი ჩვენი დროისა მაინც თავისუფლებაა.

– დიახ, მაგრამ მე სხვა პრინციპი წამოვაცენე, რომელიც მოიცავს თავისუფლების პრინციპსაც, – თქვა ალექსეი ალექსანდროვიჩმა, ხაზგასმით თქვა სიტყვა „მოიცავს“ და ისევ გაიკეთა pince-nez, რათა წაეკითხა მსმენელისთვის ის ადგილი, სადაც სწორედ ეს იყო ნათქვამი.

მან გადაფურცლა ლამაზად ნაწერი ფართოარშიებიანი ხელნაწერი და ხელმეორედ წაიკითხა ამის დამადასტურებელი ადგილი.

– მე წინააღმდეგი ვარ პროტექციონისტული სისტემისა, არა კერძო პირთა სასარგებლოდ, არამედ საერთო კეთილდღეობისთვის, ერთნაირად როგორც მაღალი, ისე დაბალი კლასებისთვის, – ამბობდა იგი და pince-nez-ს ზევიდან გადმოჰყურებდა სტეპან არკადიჩს, – მაგრამ ისინი ვერ იგებენ ამას, ისინი მხოლოდ პირადი ინტერესებით არიან გატაცებულნი და მხოლოდ ფრაზებით სულდგმულობენ.

სტეპან არკადიჩმა იცოდა, რომ როცა კარენინი ლაპარაკს დაიწყო იმაზე, თუ რას ფიქრობენ და რას აკეთებენ ისინი, სწორედ ისინი, რომელთაც არ სურთ მისი პროექტის მიღება და არიან მიზეზნი ყოველგვარი ბოროტებისა რუსეთში, მაშინ უკვე ახლოს იყო დასასრული; ამიტომაც ახლა სიამოვნებით თქვა უარი თავისუფლების პრინციპზე და სავსებით დაეთანხმა მას. ალექსეი ალექსანდროვიჩი გაჩუმდა და ჩაფიქრებულმა თავის ხელნაწერს დაუწყო ფურცვლა.

– ჰო, მართლა, – წამოიწყო სტეპან არკადიჩმა, – მინდოდა მეთხოვა შენთვის, თუ სადმე შეგხვდეს პომორსკი, რამდენიმე სიტყვა უთხარი იმის შესახებ, რომ მე ძალიან მინდა მივიღო ადგილი კომისიის წევრისა სამხრეთის რკინიგზების ურთიერთსაკრედიტო ბალანსის გაერთიანებულ სააგენტოში, რომელიც ახლა იხსნება.

სტეპან არკადიჩს ისე ჰქონდა გულში ჩავარდნილი ეს ადგილი, იმდენად მიჩვეული იყო, რომ სწრაფად და შეუცდომლად თქვა ეს სახელწოდება.

ალექსეი ალექსანდროვიჩმა გამოჰკითხა, რა საქმიანობას ეწეოდა ეს ახალი კომისია და შემდეგ ჩაფიქრდა. იგი იმაზე ფიქრობდა, ამ კომისიის საქმიანობა რამენაირად ხომ არ ეწინააღმდეგება ჩემს პროექტებსო. მაგრამ, რადგან ამ ახალი დაწესებულების საქმიანობა მეტად რთული იყო და მისი პროექტებიც ფართო არეს მოიცავდა, უცბად ვერ შეძლო ამის მოსაზრება, pince-nez მოიხსნა და უთხრა: – უეჭველად, შემოძლია ვუთხრა, მაგრამ რატომ მოიწადინე მაინცდამაინც ეს ადგილი?

– ჯამაგირი კარგია, ცხრა ათას მანეთამდე, ჩემი სახსრები კი...

– ცხრა ათასი, – გაიმეორა ალექსეი ალექსანდროვიჩმა და მოიღუშა. ამ მაღალმა ციფრმა გაახსენა, რომ ამ მხრივ სტეპან არკადიჩის მოსალოდნელი საქმიანობა ეწინააღმდეგებოდა მთავარ აზრს მისი პროექტისას, რომელიც ყოველთვის ეკონომიას მოითხოვდა.

– ჩემი აზრით, და მე წერილიც დავწერე ამის შესახებ, ჩვენს დროში ასეთი უზარმაზარი ჯამაგირები ნიშანია იმისა, რომ ჩვენ მმართველობას აქვს მავნე ეკონომიკური assiette.[102]

– მაშ, როგორ გინდა? – უთხრა სტეპან არკადიჩმა, – ვთქვათ, ბანკის დირექტორი იღებს ათი ათას მანეთს – ხომ არის ღირსი ამისა? ან ინჟინერი – ოცი ათასს. ცოცხალი საქმეა, რას იზამ!

– ჩემი აზრით, ჯამაგირი საქონლის ფასია და იგი უნდა ექვემდებარებოდეს მოთხოვნილებისა და მიწოდების კანონს. და თუ ჯამაგირები არ ექვემდებარება ამ კანონს, როცა, მაგალითად, მე ვხედავ, რომ ინსტიტუტიდან გამოდის ორი ინჟინერი, საქმის ერთნაირი მცოდნე, ერთნაირი უნარის მქონე და ერთი იღებს ორმოცი ათასს, მეორე კი მხოლოდ ორი ათასით კმაყოფილდება; ანდა საზოგადოება ბანკის დირექტორად აყენებს და უზარმაზარ ჯამაგირს უნიშნავს სამართლის მცოდნეთ, ჰუსარებს, რომელთაც არავითარი განსაკუთრებული სპეციალური განათლება არა აქვთ, მაშინ მე დავასკვნი, რომ ჯამაგირი ინიშნება არა მოთხოვნილებისა და მიწოდების შესაბამისად, არამედ მიკერძოებით. და სწორედ აქ არის ბოროტმოქმედება, რომელიც თავისთავად მნიშვნელოვანია და

ვნებს სახელმწიფო სამსახურს. მე ვფიქრობ...

სტეპან არკადიჩმა სიტყვა გააწყვეტინა.

– კი მაგრამ, დამეთანხმე, რომ იხსნება ახალი, უეჭველად სასარგებლო დაწესებულება. რას იზამ, ცოცხალი საქმეა! განსაკუთრებით მოითხოვენ, რომ საქმე პატიოსნად წარიმართოს, – ხაზგასმით თქვა სტეპან არკადიჩმა.

მაგრამ პატიოსნების მოსკოვური მნიშვნელობა გაუგებარი იყო ალექსეი ალექსანდროვიჩისთვის.

– პატიოსნება მხოლოდ უარყოფითი თვისებაა, – თქვა მან.

– მაგრამ შენ მაინც დიდად დამავალებ, – უთხრა სტეპან არკადიჩმა, – თუ რამდენიმე სიტყვას შემაწევ პომორსკისთან, ისე, სხვათა შორის, საუბარში...

– მაგრამ ეს, მგონი, უფრო ბოლგარინოვზეა დამოკიდებული, – უთხრა ალექსეი ალექსანდროვიჩმა.

– ბოლგარინოვი, თავის მხრივ, სავსებით თანახმაა, – უთხრა სტეპან არკადიჩმა და წამოწითლდა.

სტეპან არკადიჩი ბოლგარინოვის ხსენებაზე იმიტომ წამოწითლდა, რომ სწორედ დღეს დილით იყო ებრაელ ბოლგარინოვთან და ამ დარბაზობამ მეტად არასასიამოვნო მოგონება დაუტოვა. სტეპან არკადიჩი დარწმუნებული იყო, რომ საქმე, რომლის საკეთილდღეოდაც უნდა ემსახურა, ახალი, ცოცხალი და პატიოსანი საქმე იყო, მაგრამ დღეს დილით, როცა ბოლგარინოვმა, ალბათ, განზრახ, სხვა მთხოვნელებთან ერთად ორი საათი ალოდინა მისაღებ ოთახში, მოულოდნელად უხერხულობა იგრძნო.

ალბათ, ეუხერხულებოდა, რომ იგი, რიურიკის შთამომავალი, თავადი ობლონსკი, ორი საათი მისაღებ ოთახში უცდიდა ურიას, რომ პირველად თავის სიცოცხლეში აღარ მისდია წინაპართა მაგალითს, ემსახურა სახელმწიფოსთვის და გამოვიდა ახალ ასპარეზზე. მაგრამ ეს კი იყო, რომ მეტისმეტ უხერხულობას გრძნობდა. ამ ორი საათის განმავლობაში, ბოლგარინოვის მოლოდინში, სტეპან არკადიჩი მხნედ მიმოდიოდა მისაღებ ოთახში, ქილვაშებს ისწორებდა, ესაუბრებოდა სხვა მთხოვნელებსაც და თხზავდა კალამბურს იმის შესახებ, თუ როგორ ელოდა ორი საათი ურიას და

ყოველნაირად ცდილობდა დაეფარა ეს გრძნობა სხვებისა და თავისი თავის წინაშეც კი.

მაგრამ მთელი ამ ხნის განმავლობაში უხერხულობას განიცდიდა და განაწყენებული იყო, თვითონაც არ იცოდა, რატომ. შეიძლება იმიტომ, რომ არაფერი გამოდიოდა მისი კალამბურიდან: „საქმე ურიამდე მივიდა და ურიამაც აურია“. ან შეიძლება სხვა იყო ამის მიზეზი. ბოლოს, როცა ბოლგარინოვმა, რომელიც, ალბათ, ზეიმობდა კიდევ მისი დამცირებით, განსაკუთრებული პატივით მიიღო და თითქმის უარით გამოისტუმრა, სტეპან არკადიჩი შეეცადა, რაც შეიძლება მალე მიეცა ეს დავიწყებისთვის. და ახლა, როგორც კი გაახსენდა ეს, მაშინვე წამოწითლდა.

XVIII

– ახლა მე კიდევ ერთი საქმე მაქვს და შენ იცი, რა საქმეც არის ეს. ანას შესახებ, – ცოტა ხნის დუმილის შემდეგ უთხრა სტეპან არკადიჩმა, როცა თავი დააღწია ამ უსიამოვნო შთაბეჭდილებას.

როგორც კი ობლონსკიმ ანას სახელი ახსენა, ალექსეი ალექსანდროვიჩს მაშინვე შეეცვალა სახე: ნაცვლად წინანდელი გამოცოცხლებისა, სახეზე მოქანცულობა გამოეხატა და თითქოს გაქვავდა.

– სახელდობრ, რა გნებავთ ჩემგან? – უთხრა მან, სავარძელზე შეტრიალდა და pince-nez გაატკაცუნა.

– გადაწყვეტილება, ალექსეი ალექსანდროვიჩ, რაიმე გადაწყვეტილება. მე ახლა მოგმართავ შენ („არა როგორც შეურაცხყოფილ ქმარს“, უნდოდა ეთქვა სტეპან არკადიჩს, მაგრამ შეეშინდა, ვაითუ ამით საქმე გავაფუჭოო და შეეცვალა ეს სიტყვები), არა როგორც სახელმწიფო მოღვაწეს (რაც უადგილოდ გამოვიდა), არამედ როგორც უბრალოდ ადამიანს, ქრისტიანსა და გულკეთილ ადამიანს. შენ უნდა შეიბრალო იგი, – უთხრა მან.

– მაინც რაში უნდა შევიბრალო? – დაბალი ხმით იკითხა

კარენინმა.

– დიახ, უნდა შეიბრალო. შენ რომ ჩემსავით გენახა იგი, – მე მთელი ზამთარი მასთან გავატარე, – უთუოდ შეგებრალებოდა. მისი მდგომარეობა საშინელია, სწორედ რომ საშინელი.

– მე მგონია, – კიდევ უფრო წვრილი, თითქმის წრიპინა ხმით თქვა ალექსეი ალექსანდროვიჩმა, – ანა არკადიევნას აქვს ყველაფერი ის, რაც თვითონ მოიწადინა.

– აჰ, ალექსეი ალექსანდროვიჩ, ღვთის გულისათვის, ნუ შევქმნით რეკრიმინაციებს! რაც იყო, იყო და ახლა შენ იცი, რაც მას სურს და რასაც ელოდება – განქორწინებას.

– მე ვფიქრობდი, ანა არკადიევნა უარს ამბობდა განქორწინებაზე იმ შემთხვევაში, თუ მე შვილის დატოვების უფლებას მოვითხოვდი. ასეც ვუპასუხე და ვფიქრობდი, ამით დამთავრდა ეს საქმე. და იგი დამთავრებულადაც მიმაჩნია, – წვრილი ხმით წამოიძახა ალექსეი ალექსანდროვიჩმა.

– ოღონდაც, ღვთის გულისათვის, ნუ აღელდები, – უთხრა სტეპან არკადიჩმა და ხელი მუხლზე დაადო, – საქმე არ დამთავრებულა. თუ შენ ამ საქმის რეკაპიტულირების უფლებას მომცემ, საქმე ასე იყო: როცა თქვენ ერთმანეთს დამორდით, შენ დიადი იყავ, როგორც შეიძლება იყოს სულგრძელი ადამიანი; შენ მას ყველაფერი მიეცი: თავისუფლება და განქორწინებაც კი. ანამაც დააფასა ეს. არა, შენ ტყუილად ნუ გგონია, სწორედ რომ დააფასა. იმდენად დააფასა, რომ პირველ ხანებში, რაკი გრძნობდა თავის დანაშაულს შენ წინაშე, აღარც უფიქრია ყველაფერზე. ანამ უარი თქვა ყოველივეზე. მაგრამ სინამდვილემ და დრომ დაანახვა, რომ მისი მდგომარეობა შემადრწუნებელია, აუტანელი.

– ანა არკადიევნას ცხოვრება არ შეიძლება საინტერესო იყოს ჩემთვის, – შეაწყვეტინა ალექსეი ალექსანდროვიჩმა და წარბები შეყარა.

– ნება მომეცი, არ დაგიჯერო, – სიტყვა შეაპარა სტეპან არკადიჩმა, – მისი მდგომარეობა შემადრწუნებელია და ეს არ შეიძლება ვინმესთვის სასარგებლო იყოს. დაიმსახურაო, იტყვი შენ, მან თვითონაც იცის ეს და არც გთხოვს არაფერს. პირდაპირ ამბობს, რომ ვერ ბედავს ვერაფრის თხოვნას. მაგრამ მე და

ჩვენ, ყველა მისი ნათესავი, რომელთაც გვიყვარს იგი, გთხოვთ, გვედრებით ამას. რისთვის იტანჯება იგი? ვისთვის არის საჭირო მისი ტანჯვა?

– მოითმინეთ, თქვენ მგონი ბრალდებულის მდგომარეობაში მაყენებთ, – თქვა ალექსეი ალექსანდროვიჩმა.

– ოჰ, არა, სულაც არა, გამიგე, – უთხრა სტეპან არკადიჩმა და ისევ ხელზე მოჰკიდა ხელი, თითქოს იცოდა, რომ ხელის შეხებით მოუღობოდა გულს, – მე მხოლოდ იმას გეუბნები, რომ მისი მდგომარეობა შემადრწუნებელია, შენ შეგიძლია ამის შემსუბუქება და შენც არაფერს დაკარგავ ამით. მე ისე გავაკეთებ ყველაფერს, რომ ვერც გაიგებ. შენ ხომ დამპირდი?

– დაპირება ადრე იყო მიცემული და მე ვფიქრობდი, რომ შვილის საკითხმა გადაწყვიტა საქმე. გარდა ამისა, იმედი მქონდა, ანა არკადიევნას აღმოაჩნდებოდა იმდენი სულგრძელობა... – ათრთოლებული ტუჩებით ძლივსღა თქვა ალექსეი ალექსანდროვიჩმა და გაფითრდა.

– ანაც სწორედ შენს სულგრძელობას ანდობს ყველაფერს. ის მხოლოდ ერთს გთხოვს, ერთს გევედრება – გამოიყვანო ამ აუტანელი მდგომარეობიდან. იგი უკვე აღარ გთხოვს შვილს. ალექსეი ალექსანდროვიჩ, შენ გულკეთილი ადამიანი ხარ. ერთი წუთით წარმოიდგინე მისი მდგომარეობა. განქორწინების საკითხი ახლა მისთვის სიკვდილ-სიცოცხლის საკითხია. შენ რომ ადრე არ შეჰპირებოდი, ანაც შეურიგდებოდა თავის მდგომარეობას, იცხოვრებდა სოფელში. მაგრამ შენ შეჰპირდი, იმანაც წერილი მოგწერა და გადმოსახლდა მოსკოვში. აგერ მეექვსე თვეა, მოსკოვში ცხოვრობს, სადაც ყოველი შეხვედრა დანასავით უსერავს გულს და ყოველდღე ელოდება გადაწყვეტილებას. ეს ხომ იგივეა, სიკვდილმისჯილი ექვსი თვე იყოლიო ყულფგამობმული და ჰპირდებოდე, შეიძლება სიკვდილით დაგსაჯონ, შეიძლება შეგიწყალონო. შეიბრალე იგი და შემდეგ მე ვკისრულობ ყველაფრის მოწყობას... Vos scrupules[103]...

– მე ამაზე არ ვლაპარაკობ... – ზიზღით შეაწყვეტინა ალექსეი ალექსანდროვიჩმა, – შესაძლოა მე ისეთ რამეს დავპირდი, რისი დაპირების უფლებაც არ მქონდა.

– მაშ, შენ უარს ამბობ იმაზე, რასაც დაჰპირდი?

– მე არასოდეს მითქვამს უარი იმაზე, რისი შესრულებაც შესაძლებელია და მე მოვითხოვ მომცეთ მოსაფიქრებელი დრო, თუ რამდენად შესაძლებელია დანაპირების აღსრულება.

– არა, ალექსეი ალექსანდროვიჩი! – წამოიძახა სტეპან არკადიჩმა და ფეხზე წამოდგა, – მე არ მინდა დავიჯერო ეს! იგი იმდენად უბედურია, რამდენადაც შეიძლება უბედური იყოს ქალი და შენ არ შეგიძლია უარი თქვა ასეთ...

– რამდენადაც შესაძლებელი იქნება დაპირებულის აღსრულება. Vous probesiez d'être un libre penseur,[104] მაგრამ მე, როგორც მორწმუნე ადამიანი, არ შემეძლია ასეთ მნიშვნელოვან საქმეში წინ აღვუდგე ქრისტიანულ კანონს.

– მაგრამ ქრისტიანულ საზოგადოებაში და ჩვენთანაც, რამდენადაც ვიცი, განქორწინება ნებადართულია, – უთხრა სტეპან არკადიჩმა, – განქორწინება ნებადართულია ჩვენი ეკლესიის მიერაც და ჩვენ ვხედავთ...

– დაშვებულია, მაგრამ არა ამ აზრით.

– ალექსეი ალექსანდროვიჩი, მე შენ ველარ გცნობ, – ცოტა ხნის დუმილის შემდეგ უთხრა ობლონსკიმ, – განა შენ არ იყავი (და განა ჩვენ არ დავაფასეთ ეს?), რომ აპატიე ყველაფერი და ქრისტიანული რწმენით შთაგონებული, მზად იყავი მსხვერპლად შეგეწირა ყველაფერი? შენ თვითონვე არ თქვი: პერანგი რომ წაგართვან, ხალათიც თან გააყოლო, ახლა კი...

– მე გთხოვთ, – წრიპინა ხმით წამოიძახა მთლად გაფითრებულმა ალექსეი ალექსანდროვიჩმა, მოულოდნელად წამოდგა ფეხზე და ნიკაპი აუკანკალდა, – გთხოვთ შეწყვიტოთ, შეწყვიტოთ ეს ლაპარაკი...

– ოჰ, არა, მაპატიე, მაპატიე, თუ გაწყენინე! – დარცხვენით გაიღიმა სტეპან არკადიჩმა და ხელი გაუწოდა, – მე მხოლოდ როგორც მოციქულმა, გადმოგეცი ყველაფერი, რაც დავალეებული მქონდა.

ალექსეი ალექსანდროვიჩმაც გაუწოდა ხელი, ჩაფიქრდა და უთხრა: – მე უნდა მოვიფიქრო, მოვძებნო სათანადო მითითებანი. ზეგისთვის საბოლოო პასუხს გეტყვით, – უთხრა ალექსეი ალექსანდროვიჩმა. ეტყობოდა, რაღაც მოიფიქრა.

XIX

სტეპან არკადიჩი წასვლას აპირებდა, როცა ოთახში კორნეი შემოვიდა და მოახსენა: – სერგეი ალექსეიჩი მობრძანდება!

– რომელი სერგეი ალექსეიჩი? – უნდოდა ეკითხა სტეპან არკადიჩს, მაგრამ მაშინვე გაახსენდა.

– აჰ, სერიოჟა! – თქვა მან, – „სერგეი ალექსეიჩი!“ მე ვიფიქრე დეპარტამენტის დირექტორია-მეთქი. „ანამ მთხოვა კიდეც მისი ნახვა“, – გაახსენდა სტეპან არკადიჩს.

და გაიხსენა, როგორი გაუბედავი, საცოდავი გამომეტყველებით უთხრა ანამ გამომშვიდობებისას: „შენ მაინც ნახავ მას. დაწვრილებით გამიგე, სად არის, ვინ არის მასთან და სტივა... თუ ეს შესაძლებელია?“ სტეპან არკადიჩი მიხვდა, რას ნიშნავდა „თუ ეს შესაძლებელია“, – ესე იგი თუ შეიძლება მოხდეს განქორწინება ისე, რომ შვილი ანას მისცენ... ახლა სტეპან არკადიჩი ხედავდა, რომ ამაზე ფიქრიც ზედმეტი იყო, მაგრამ მაინც უხაროდა დისწულის ნახვა.

ალექსეი ალექსანდროვიჩმა გაახსენა ცოლისძმას, რომ სერიოჟას არაფერს ეუბნებიან დედაზე და სთხოვა, ერთი სიტყვითაც არ ეხსენებინა დედა.

– იგი ძალიან ავად გახდა იმ შეხვედრის შემდეგ, რომელიც ჩვენ ვერ გავითვალისწინეთ, – უთხრა ალექსეი ალექსანდროვიჩმა, – კინალამ ხელიდან გამოგვეცალა. მაგრამ გონივრულმა მკურნალობამ, ზაფხულში ზღვაზე ბანაობამ გამოაკეთა და ახლა ექიმების რჩევით სკოლაში მივაბარე. მართლაც ამხანაგების ზეგავლენამ კარგი ნაყოფი გამოიღო. ახლა სავსებით ჯანმრთელად არის და კარგადაც სწავლობს.

– უყურე ერთი, რა ყოჩაღი ბიჭი გამხდარა! მართლაც, სერიოჟა კი არა, ნამდვილი სერგეი ალექსეიჩია! – ღიმილით თქვა სტეპან არკადიჩმა, როცა დაინახა ოთახში ლალად შემოსული ლამაზი ბიჭი, ცისფერ კურტაკსა და გრძელ შარვალში გამოწყობილი. ბიჭს ჯანმრთელი, მხიარული გამომეტყველება ჰქონდა. იგი უცხოსავით მიესალმა ბიძას, მერე იცნო, გაწითლდა და თითქოს რაღაცით შეურაცხყოფილი და განაწყენებული, მაშინვე შეტრიალდა, მამასთან მივიდა და სკოლაში ნიშნების ბარათი გადასცა.

– ჰო, ეს ძალიან კარგია! – უთხრა მამამ, – შეგიძლია წახვიდე.

– გამხდარა და გაზრდილა. ახლა ბავშვი კი არა, ნამდვილი ბიჭია. სწორედ ეს მიყვარს! – თქვა სტეპან არკადიჩმა, – მე აღარ გახსოვარ?

– მახსოვხართ, mon oncle,[105] – უპასუხა მან, შეხედა ბიძას და მაშინვე დახარა თვალები.

ბიძამ თავისთან მიიხმო ბიჭი და ხელზე ხელი მოჰკიდა.

– აბა, რას იტყვი, როგორ მიდის საქმე? – უთხრა სტეპან არკადიჩმა. უნდოდა გამოსაუბრებოდა, მაგრამ არ იცოდა, რა ეთქვა.

ბიჭი გაწითლდა, არაფერი უპასუხა. ფრთხილად შეეცადა ხელის გათავისუფლებას და როგორც კი სტეპან არკადიჩმა ხელი გაუშვა, ჯერ მამას გადახედა კითხვის თვალით, მერე კი გალიიდან გამოშვებული ჩიტივით, სწრაფი ნაბიჯით გავიდა ოთახიდან.

ერთმა წელმა გაიარა მას შემდეგ, რაც სერიოჟამ უკანასკნელად ნახა დედა. ამის შემდეგ აღარაფერი სმენია დედაზე. ამავე წელს სკოლაშიც მიაბარეს, სადაც გაიცნო და შეიყვარა ამხანაგები. დავიწყებას მიეცა ის ოცნებები და მოგონებები, რამაც დედის წასვლის შემდეგ ავად გახადა, და როცა კვლავ ესტუმრებოდნენ, ცდილობდა თავიდან მოეცილებინა, რადგან ამას სამარცხვინოდ მიიჩნევდა. ეს მხოლოდ გოგოს შეეფერებოდა და არა ბიჭსა და ამხანაგს. იცოდა, რომ დედას და მამას უთანხმოება ჰქონდათ, იცოდა, რომ თვითონ მამასთან დარჩენა არგუნა ბედმა და ცდილობდა, შეჰგუებოდა ამას.

ახლა დანახვა ბიძისა, რომელიც ასე ძლიერ ჰგავდა დედას, არ ესიამოვნა, რადგან ამან სწორედ ის მოგონებები აუშალა, სამარცხვინოდ რომ მიაჩნდა. არ ესიამოვნა იმიტომაც, რომ კაბინეტის კართან ლოდინისას ყურმოკრულმა სიტყვებმა და განსაკუთრებით მამისა და ბიძის სახის გამომეტყველებამ, ნათლად დაანახვა, რომ მათ შორის დედაზე იყო საუბარი. და რათა არ გაეკიცხა მამა, რომელთანაც ცხოვრობდა და რომელზედაც იყო დამოკიდებული და, რაც მთავარია, არ დამორჩილებოდა იმ დამამცირებელ გრძნობებს, სერიოჟა შეეცადა არ შეეხედა ბიძისთვის, მისი სიმშვიდის დასარღვევად რომ ჩამოსულიყო, და არ ეფიქრა იმაზე, რასაც მასთან შეხვედრა აგონებდა.

მის შემდეგ კაბინეტიდან გამოსულმა სტეპან არკადიჩმა კიბეზე დაინახა სეროჟა, დაუძახა და ჰკითხა, სკოლაში დასვენების დროს რითი ირთობო თავს, ახლა, მამის დაუსწრებლად, ბიჭი თამამად გამოელაპარაკა ბიძას.

– ჩვენ ახლა რკინიგზას ვაკეთებთ, – უპასუხა ბიძას შეკითხვაზე, – და ეს იცით, როგორ ხდება? ორნი გრძელ სკამზე ჩამოსხდებიან. ერთი ფეხით დადგება იმავე სკამზე. მერე დანარჩენები გადაებმებიან ხელით ან ქამრით და ასე შემოირბენენ მთელ დარბაზებს. კარს წინასწარ ვაღებთ, მაგრამ კონდუქტორად ყოფნა მაინც ძალიან ძნელია.

– ეს რომელიც ფეხზე დგას? – ღიმილით ჰკითხა სტეპან არკადიჩმა.

– დიახ. აქ საჭიროა გამბედაობაც, სიმარჯვეც, განსაკუთრებით მაშინ, როცა უეცრად უნდა შეაჩერო ან როცა დაეცემა ვინმე.

– ჰო, ეს უკვე სახუმარო საქმე არ არის! – უთხრა სტეპან არკადიჩმა და ნაღვლიანად შეხედა მის გამოცოცხლებულ თვალებს, დედას რომ მიუგავდა და რომლებიც ახლა არცთუ ისე ბავშვურად და გულუბრყვილოდ გამოიყურებოდნენ. და მართალია, შეჰპირდა ალექსეი ალექსანდროვიჩს, არაფერს ეტყოდა დედაზე, მაინც ველარ მოითმინა.

– შენ გახსოვს დედა? – მოულოდნელად ჰკითხა მან.

– არა, არ მახსოვს, – მაშინვე უპასუხა სეროჟამ, ჭარხალივით გაწითლდა და თვალები დახარა. ამის მეტი ვერავითარი პასუხი ველარ მიიღო მისგან სტეპან არკადიჩმა.

ნახევარი საათის შემდეგ სლავმა გუვერნიორმა კიბეზე იპოვა თავისი აღსაზრდელი და კარგა ხანს ვერ მიხვდა, გაბრაზებული იყო თუ ატირებული.

– რა მოხდა, ალბათ, წაიქეციტ და იტკინეთ რამე? – უთხრა გუვერნიორმა, – ხომ გითხარით, ეს სახიფათო თამაშია-მეთქი. დირექტორსაც უნდა ვუთხრა.

– თუ ვიტკენდი რამეს, ამას ვერავინ შეიტყობდა. მართალს გეუბნებით!

– მაშ, რაღა მოხდა?

– დამანებეთ თავი! მახსოვს, არ მახსოვს, რა იმის საქმეა? რატომ

უნდა მახსოვდეს? დამანებეთ თავი! – მიმართა მან არა გუვერნიორს, არამედ მთელ ქვეყანას.

XX

სტეპან არკადიჩს, როგორც ყოველთვის, ახლაც უქმად არ გაუტარებია პეტერბურგში დრო. გარდა დის განქორწინებისა და თავისი სამსახურის საქმისა, პეტერბურგში, როგორც თვითონ იტყოდა ხოლმე, მისთვის საჭირო იყო ცოტაოდენი გადახალისება მოსკოვური ჭაობის შემდეგ.

მოსკოვი, მიუხედავად თავისი cafés chantans-ისა და ომნიბუსებისა, მაინც დაგუბებული ჭაობი იყო. ამას ყოველთვის გრძნობდა სტეპან არკადიჩი. მოსკოვში, განსაკუთრებით ოჯახთან ახლოს ყოფნის გამო, გრძნობდა, რომ სულით ეცემოდა. თუ ხანგრძლივად ჩარჩებოდა მოსკოვში, იქამდე მიდიოდა, რომ უკვე უჩიოდა უგუნებობას, აწუხებდა ცოლის საყვედურები, ბავშვების ჯანმრთელობა და მათი აღზრდა, წვრილმანი სამსახურებრივი ინტერესები; ვალებზე ფიქრიც კი აწუხებდა. მაგრამ საკმარისი იყო, რამდენიმე ხნით ჩამოსულიყო პეტერბურგში, ეცხოვრა იმ წრეში, რომელშიც ტრიალებდა და სადაც ცხოვრობდნენ, ნამდვილად ცხოვრობდნენ და არ იყინებოდნენ ისე, როგორც მოსკოვში, რომ ეს ფიქრები უმაღვე გამჭრალიყო, დამდნარიყო, ისე, როგორც დნება ცვილი ცეცხლის ახლოს.

ცოლი?.. სწორედ ახლახან ელაპარაკა თავად ჩეჩენსკის. მას ჰყავდა ცოლიც და მოზრდილი შვილებიც, რომლებიც უკვე პაჟთა კორპუსში სწავლობდნენ, და ჰქონდა მეორე, არაკანონიერი ოჯახიც, სადაც აგრეთვე ჰყავდა შვილები. მართალია, პირველი ოჯახიც კარგი ჰქონდა, მაგრამ თავად ჩეჩენსკი მეორე ოჯახში უფრო ბედნიერად გრძნობდა თავს... უფროსი ვაჟიშვილი დაჰყავდა კიდევ თავის მეორე ოჯახში და, როგორც არწმუნებდა სტეპან არკადიჩს, ეს სასარგებლო იყო მისი ვაჟიშვილის განვითარებისთვის. რას იტყოდნენ ამაზე მოსკოვში?

ბავშვები?.. პეტერბურგში ბავშვები არაფერში უშლიდნენ ხელს მამებს. ბავშვები სასწავლებელში იზრდებოდნენ და იქ არ იყო მოსკოვში გავრცელებული ის უცნაური აზრი, – მაგალითად, ლვოვის – რომ შვილებს ფუფუნებაში უნდა ეცხოვრათ, მშობლები კი სულ ზრუნვასა და შრომაში უნდა ყოფილიყვნენ. აქ ესმოდათ, რომ ადამიანი ვალდებულია თავისი თავისთვის იცხოვროს, ისე, როგორც შეჭფერის განათლებულ ადამიანს.

სამსახური?.. სამსახური აქ არ წარმოადგენდა იმ ულმობელ, უსასოო უღელს, მოსკოვში რომ ეწეოდნენ. აქ სამსახურს თავისებური ინტერესი ჰქონდა: შეხვედრები, ურთიერთპატივისცემა, მოსწრებული სიტყვა-პასუხი, ათასნაირი ხუმრობა – და ადამიანიც უცებ იქმნიდა კარიერას, როგორც, მაგალითად, ბრიანცევი, გუშინ რომ შეხვდა სტეპან არკადიჩს და ახლა პეტერბურგში უპირველეს წარჩინებულ პირად ითვლებოდა. ამგვარ სამსახურს ჰქონდა ინტერესი!

განსაკუთრებით ამშვიდებდა სტეპან არკადიჩს პეტერბურგული შეხედულება ფულის საკითხზე. ბარტნიანსკი იმ train[106]-ის წყალობით, რომელსაც ეწეოდა, ყოველწლიურად ორმოცდაათი ათას მანეთს ხარჯავდა: მან გუშინ შესანიშნავი სიტყვა უთხრა სტეპან არკადიჩს ამის შესახებ.

სადილის წინ საუბარში სტეპან არკადიჩმა უთხრა ბარტნიანსკის: – შენ მგონი ახლოს ხარ მორდვინსკისთან. შეგიძლია დიდი პატივი დამდო და რამდენიმე სიტყვა შემაწიო. არის ადგილი, რომელიც მინდა მივიღო – სააგენტოს წევრისა.

– ჰო, მაინც ვერ დავიმახსოვრებ... ოღონდ რაში გეხალისება ამ ურიებთან რკინიგზის საქმეების წარმოება? როგორც გინდა თქვი, მაინც საძაგლობაა!..

სტეპან არკადიჩს არ უთქვამს მისთვის, ეს ცოცხალი საქმეაო, ბარტნიანსკი მაინც ვერ გაიგებდა ამას.

– ფული მჭირდება, აბა, რითი ვიცხოვრო?

– მაინც ხომ ცხოვრობ?

– ვცხოვრობ, მაგრამ ვალები მაქვს.

– რას მეუბნები? ბევრი გაქვს? – თანაგრძნობით უთხრა ბარტნიანსკიმ.

– ძალიან ბევრი, ოცი ათასამდე.

ბარტიანსკიმ მხიარულად გადაიხარხარა.

– აი, ბედნიერი კაცი! – თქვა მან, – მე მილიონ-ნახევარი ვალი მაქვს, აღარაფერი გამაჩნია და როგორც ხედავ, მაინც ვცხოვრობ!

და სტეპან არკადიჩი მარტო სიტყვით კი არა, საქმიანაც ხედავდა, რომ ეს სიმართლე იყო. ჟივანოვს სამასი ათასი ვალი ჰქონდა. ერთი გროშიც არ ებადა და მაინც ცხოვრობდა, და მერე როგორ ცხოვრობდა! გრაფი კრივცოვი დიდი ხანია უკვე ყველამ გამოიტირა, ის კი ორ საყვარელს ინახავდა. პეტროვსკიმ ხუთი მილიონი გაფლანგა, მაგრამ მაინც ძველებურად ცხოვრობდა, ფინანსებსაც განაგებდა და ოცი ათას მანეთს ჯამაგირს იღებდა. მაგრამ, გარდა ამისა, პეტერბურგი ფიზიკურადაც სასიამოვნოდ მოქმედებდა სტეპან არკადიჩზე, ახალგაზრდავებდა. მოსკოვში ხშირად შეხედავდა ხოლმე თავის ჭადარას, იძინებდა სადილის შემდეგ, იზმორებოდა, ნელი ნაბიჯით ადიოდა კიბეზე, მძიმედ სუნთქავდა. მოწყენილი იყო ახალგაზრდა ქალებთან, არ ცეკვავდა ბალებზე. პეტერბურგში კი ათ წელს მაინც ჩამოიბერტყავდა ხოლმე მხრებიდან.

პეტერბურგში იგი იმავეს განიცდიდა, რასაც ეუბნებოდა გუშინ სამოცი წლის მოხუცი თავადი პიოტრ ობლონსკი, რომელიც ახლახან ჩამოსულიყო საზღვარგარეთიდან.

– ჩვენ აქ არ ვიცით ცხოვრება, – ეუბნებოდა იგი, – არ ვიცი, დამიჯერებ თუ არა, მე ეს ზაფხული ბადენში გავატარე და, მართალი გითხრა, თავს ისე ვგრძნობდი, როგორც სრულიად ახალგაზრდა კაცი. დავინახავდი ახალგაზრდა ქალს და მაშინვე ამეშლებოდა ფიქრები. ისადილებ, ცოტას დალევ და გრძნობ, ძალა და მხნეობა რომ გემატება. ჩამოვედი რუსეთში – საჭირო იყო ცოლთან წასვლა, მერე ისიც სოფელში და დამიჯერებ თუ არა, ორი კვირის შემდეგ უკვე ხალათი ჩავიცვი, სადილის წინ აღარ ვიცვლიდი ტანისამოსს. ახალგაზრდა ქალები ხომ სულაც არ გამხსენებია! უკვე ნამდვილი ბებერი გავხდი. ისღა დამრჩენოდა, სულის ცხოვნებაზე დამეწყო ფიქრი. წავედი პარიზში და ისევ გამოვკეთდი.

სტეპან არკადიჩი სწორედ ისეთივე განსხვავებას გრძნობდა, როგორსაც პიოტრ ობლონსკი. მოსკოვში იმდენად მოემშებოდა ხოლმე, დიდხანს რომ ეცხოვრა, იმასაც სულის საცხოვნებლად გაუხდებოდა საქმე. პეტერბურგში კვლავ ისე გრძნობდა თავს,

როგორც ახალგაზრდა კაცს შეშვენიოდა.

ბეტსი ტვერსკაიასა და სტეპან არკადიჩს შორის უკვე დიდი ხანია მეტად უცნაური ურთიერთობა დამყარდა. სტეპან არკადიჩი ყოველთვის ეხუმრებოდა და ეარშიყებოდა, მეტისმეტად უწესო სიტყვებსაც ეუბნებოდა, ასევე ხუმრობით, რადგან იცოდა, რომ ეს ყველაზე მეტად მოსწონდა ბეტსის. კარენინთან საუბრის მეორე დღეს სტეპან არკადიჩი ბეტსისთან მივიდა. იგი იმდენად ახალგაზრდად გრძნობდა თავს და ამ სახუმარო არშიყობაში უნებურად ისე შორს შეტოვა, რომ აღარც იცოდა, როგორ დაეხია უკან, რადგან საუბედუროდ, არათუ არ მოსწონდა ბეტსი, ეზიზღებოდა კიდევ. ასე რომ, სტეპან არკადიჩი დიდად გაახარა ქალბატონ მიაგკაიას მოსვლამ, რამაც ბოლო მოუღო მათ განმარტობას.

– აჰ, თქვენც აქა ხართ? – თქვა ქალბატონმა მიაგკაიამ სტეპან არკადიჩის დანახვაზე, – როგორ არის თქვენი საბრალო და? თქვენ მე ასე ნუ მიყურებთ, – დასძინა მან, – მას შემდეგ, რაც ყველანი თავს დაესხნენ, ისინიც კი, ვინც მასზე ათასჯერ უარესები არიან, მე მაინც მიმაჩნია, რომ მშვენივრად მოიქცა. ვერ მიპატიებია ვრონსკისთვის, რომ არ შემატყობინა ანას პეტერბურგში ყოფნა. მე მივიდოდი მასთან და მასთან ერთად ვივლიდი ყველგან. გეთაყვა, გადაეცით მას ჩემი სიყვარული. აბა, მომიყევით, როგორ არის?

– დიან, მისი მდგომარეობა მძიმეა. იგი... – დაიწყო სტეპან არკადიჩმა, რომელმაც თავისი გულწრფელობის გამო სიმართლედ მიიღო ქალბატონ მიაგკაიას სიტყვები, მომიყევით, როგორ არისო თქვენი და. მაგრამ ქალბატონმა მიაგკაიამ, როგორც ეს ჩვეულებად ჰქონდა, მაშინვე შეაწყვეტინა სტეპან არკადიჩს და ისევ თვითონ განაგრძო.

– მან გააკეთა ის, რასაც ჩემ გარდა, ყველანი აკეთებენ, მაგრამ მალავენ. მან კი არ ინდომა მოტყუება და მშვენივრადაც მოიქცა. კიდევ უფრო უკეთესად მოიქცა, რომ მიატოვა თქვენი ჭკუანაკლები სიძე. მასზე ყველა ამბობდა, ჭკვიანია, ჭკვიანიო, მხოლოდ მე ერთი ვამბობდი, სულელია-მეთქი. ახლა, როცა დაუკავშირდა ლიდია ივანოვნასა და Landau-ს, ყველა ამბობს, ჭკუანაკლებიაო და მე მოხარული ვიქნებოდი, არ დავთანხმებოდი სხვებს, მაგრამ ამჯერად შეუძლებელია.

– ჰო, ამიხსენით, გეთაყვა, – უთხრა სტეპან არკადიჩმა, – რას

ნიშნავს ეს? გუშინ ალექსეი ალექსანდროვიჩთან ვიყავი ჩემი დის საქმეზე და საბოლოო პასუხი მოვითხოვე. პასუხი არ მომცა და მითხრა, მოვიფიქრობო, დღეს დილით კი პასუხის ნაცვლად გრაფინია ლიდია ივანოვნასგან მოწვევის ბარათი მივიღე ამ საღამოსთვის.

– ჰო, ჰო, სწორედ ასეა! – სიხარულით თქვა ქალბატონმა მიაგკაიამ, – ისინი შეეკითხებიან Landau-ს, რას იტყვის ამის შესახებ.

– როგორ თუ შეეკითხებიან Landau-ს? რისთვის? რას წარმოადგენს ეს Landau?

– როგორ? თქვენ არ იცით Jules Landau, le fameux Jules Landau, le clair voyant?[107] ისიც ისეთივე ჭკუანაკლებია, მაგრამ მასზეა დამოკიდებული თქვენი დის ბედი. აი, რა იცის პროვინციაში ცხოვრებამ, თქვენ არაფერი იცით ამის შესახებ. Landau პარიზის მაღაზიაში commis[108] იყო. ერთხელ ექიმთან მივიდა. ექიმის მისაღებ ოთახში ჩაეძინა და ძილში უცნაური რჩევა მისცა ავადმყოფებს. მისი რჩევა მართლაც საოცარი იყო. შემდეგ იური მელედინსკის – ხომ იცნობთ, ავადმყოფი რომ არის? – ცოლმა შეიტყო ამ Landau-ს შესახებ და წაიყვანა თავის ქმართან. ის მკურნალობს მის ქმარს და, ჩემი აზრით, არავითარი სარგებლობა არ მოუტანია მისთვის, რადგან ავადმყოფი ისევ ისეა დაუძლურებული, მაგრამ მათ მაინც სჯერათ მისი და დაჰყავთ მასთან. ასე ჩამოიყვანეს რუსეთში. აქაც ყველანი დაესივნენ და იმანაც ყველას დაუწყო მკურნალობა, გრაფინია ბეზუბოვა მოარჩინა და იმანაც ისე შეიყვარა იგი, რომ იშვილა.

– როგორ თუ იშვილა?

– ისე, იშვილა. ამიერიდან ის Landau კი აღარ არის, არამედ გრაფი ბეზუბოვა. მაგრამ საქმე ის არის, რომ ლიდია – მე იგი ძალიან მიყვარს, თუმცა მთლად გონიერი არ არის – რა თქმა უნდა, მაშინვე ეცა ამ Landau-ს და ახლა უამისოდ არც ისა და არც ალექსეი ალექსანდროვიჩი არაფერს გადაწყვეტენ. ამიტომაც თქვენი დის ბედი Landau-ს ან, უფრო სწორად რომ ვთქვათ, გრაფ ბეზუბოვის ხელშია.

XXI

ბარტნიანსკისთან ჩინებული სადილისა და ბლომად კონიაკის შემდეგ სტეპან არკადიჩი დანიშნულ დროზე ცოტა დაგვიანებით გამოცხადდა ლიდია ივანოვნასთან.

– ვინ არის კიდევ გრაფინიასთან? ფრანგი? – ჰკითხა სტეპან არკადიჩმა მეკარეს, როცა თვალი მოჰკრა ალექსეი ალექსანდროვიჩის ნაცნობ პალტოს და მეორე უცნაურ, სასაცილო შესაკრავებიან პალტოს.

– ალექსეი ალექსანდროვიჩი კარენინი და გრაფი ბეზუბოვი, – მკაცრად მიუგო მეკარემ.

„ქალბატონმა მიაგკაიამ სწორად გამოიცნო, – გაიფიქრა სტეპან არკადიჩმა, როცა კიბეზე ადიოდა, – უცნაურია! თუმცა კი კარგი იქნებოდა გრაფინიასთან დაახლოება. დიდი გავლენა აქვს. მან რომ რამდენიმე სიტყვა უთხრას ჰომორსკის, საქმე უკვე გაჩარხული იქნება“.

გარეთ ჯერ ისევ სინათლე იყო, მაგრამ გრაფინია ლიდია ივანოვნას ფარდებჩამოშვებულ პატარა სასტუმროში უკვე ლამპები ენთო.

მრგვალ მაგიდასთან, ლამპის გვერდით, ისხდნენ გრაფინია და ალექსეი ალექსანდროვიჩი და რაღაცაზე ხმადაბლა საუბრობდნენ. ოთახის მეორე მხარეს იდგა დაბალი ტანის გამზდარი კაცი და კედლებზე ჩამოკიდებულ პორტრეტებს ათვალიერებდა; მას ქალური მენჯები და მუხლებში გაღუნული ფეხები ჰქონდა, მეტისმეტად ფერმკრთალი და ლამაზი იყო, მშვენიერი მოელვარე თვალები ჰქონდა და გრძელი, სერთუკის საყელოზე დაფენილი თმა. სტეპან არკადიჩი გრაფინიასა და ალექსეი ალექსანდროვიჩს მიესალმა და უნებურად ერთხელ კიდევ გადახედა მისთვის უცნობ პირს.

– Monsieur Landau, – მოწიწებითა და ფრთხილად უთხრა გრაფინიამ, რითაც დიდად განაცვიფრა სტეპან არკადიჩი. გრაფინიამ გააცნო ისინი ერთმანეთს.

Landau-მ საჩქაროდ მოიხედა, ღიმილით მიუახლოვდა სტეპან არკადიჩს, გაუწოდა თავისი გაშეშებული, ოფლიანი ხელი, მერე სწრაფადვე გასცილდა და ისევ პორტრეტების დათვალიერება განაგრძო. გრაფინიამ და ალექსეი ალექსანდროვიჩმა მრავალმნიშვნელოვნად გადახედეს ერთმანეთს.

– დიდად მოხარული ვარ თქვენი ნახვისა, განსაკუთრებით დღეს, – უთხრა გრაფინიამ და ალექსეი ალექსანდროვიჩის გვერდით, სკამზე მიუთითა.

– მე თქვენ გაგაცანით იგი როგორც Landau, – ხმადაბლა განაგრძო გრაფინიამ, ჯერ ფრანგს გახედა და იმავე წამს ალექსეი ალექსანდროვიჩზე გადაიტანა მზერა, – სინამდვილეში კი, ალბათ, როგორც თქვენ უკვე იცით, იგი გრაფი ბეზუზუბოვია. მხოლოდ არ უყვარს ეს ტიტული.

– დიახ, გავიგე, – უპასუხა სტეპან არკადიჩმა, – ამბობენ, რომ მან სავსებით განკურნა გრაფინია ბეზუზუბოვა.

– დღეს ჩემთან იყო გრაფინია. ისეთი შესაბრალისია! – მიმართა გრაფინია ლილია ივანოვნამ ალექსეი ალექსანდროვიჩს, – მისთვის საშინელია ეს განშორება! მეტისმეტად განიცდის!

– ის კი დანამდვილებით მიდის? – ჰკითხა ალექსეი ალექსანდროვიჩმა.

– დიახ, პარიზს მიემგზავრება. გუშინ გაიგონა ხმა, – თქვა ლილია ივანოვნამ და სტეპან არკადიჩს გადახედა.

– აჰ, ხმა, – გაიმეორა ობლონსკიმ. იგრძნო, რომ დიდი სიფრთხილე მართებდა ამ საზოგადოებაში, სადაც ხდებოდა ან უნდა მომხდარიყო განსაკუთრებული, მისთვის ჯერ სრულიად უცნობი რაღაც.

წუთით სიჩუმე ჩამოვარდა, რის შემდეგაც გრაფინია ლილია ივანოვნამ, თითქოს ახლა იწყებს მთავარ საგანზე საუბარსო, ნაზი ღიმილით მიმართა ობლონსკის.

– მე თქვენ დიდი ხანია გიცნობთ და დიდად მოხარული ვარ თქვენი ახლოს გაცნობის. Les amis de nos amis sont nos amis.[109] მაგრამ იმისთვის, რომ მეგობარი იყო, უნდა შეგეძლოს ჩაიხედო მეგობრის სულში და მე ვშიშობ, რომ თქვენ ასე არ იქცევით ალექსეი ალექსანდროვიჩის მიმართ. თქვენ, ალბათ, მიმიხვდით, რაზედაც გეუბნებით, – თქვა მან და თავისი მშვენიერი, ფიქრიანი თვალები მიაპყრო სტეპან არკადიჩს.

– ნაწილობრივ ჩემთვის გასაგებია, გრაფინია, რომ მდგომარეობა ალექსეი ალექსანდროვიჩისა... – დაიწყო ობლონსკიმ, რომელიც კარგად ვერ მიხვდა, რაში იყო საქმე და ამიტომაც აღარ დაამთავრა თავისი აზრი.

– ცვლილება არა გარეგნული მდგომარეობის მხრივ, – მკაცრად თქვა გრაფინია ლიდია ივანოვნამ და თან სიყვარულით აღსავსე მზერა გააყოლა ალექსეი ალექსანდროვიჩს, რომელიც ფეხზე წამოდგა და Landau-სთან მივიდა, – მას გული შეეცვალა, ახალი გული ჩაედგა, და მე ვშიშობ, რომ თქვენ სავსებით ვერ ჩაუფიქრდით იმ ცვლილებას, რომელიც მასში მოხდა.

– თუმცა ზოგადად მე შემიძლია წარმოვიდგინო ეს გარდატეხა. ჩვენ ყოველთვის მეგობრები ვიყავით და ახლაც... – უთხრა სტეპან არკადიჩმა და ნაზი გამოხედვით უპასუხა გრაფინიას შემოხედვას, თან იმას ფიქრობდა, იმ ორი მინისტრიდან, რომელი უფრო ახლოს იქნება გრაფინიასთანო, რათა სცოდნოდა, რომელზე ეთხოვა მისთვის.

– იმ ცვლილებას, რომელიც მასში მოხდა, არ შეუძლია შეცვალოს მისი სიყვარული მოყვასისადმი; პირიქით, მან უფრო უნდა გააძლიეროს ეს სიყვარული. მაგრამ ვშიშობ, რომ თქვენ ვერ გამიგეთ, რისი თქმა მსურდა. ჩაის ხომ არ მიირთმევთ? – უთხრა გრაფინიამ და თვალთ ლაქიაზე ანიშნა, რომელმაც სწორედ ამ დროს ლანგრით შემოიტანა ჩაი.

– სრულიადაც არა, გრაფინია. რა თქმა უნდა, მისი უბედურება...

– დიახ, უბედურება, რომელიც უმაღლეს ბედნიერებად იქცა, როცა მას ახალი გული ჩაედგა, აღვსილი მისით, – გრაფინიამ სიყვარულით შეხედა სტეპან არკადიჩს.

„მე მგონია, შეიძლება ვთხოვო გრაფინიას, ორივესთან შემაწიოს რამდენიმე სიტყვა“, – გაიფიქრა სტეპან არკადიჩმა.

– ო, რასაკვირველია, გრაფინია, – უთხრა მან, – მაგრამ, მე ვფიქრობ, ეს ცვლილებები იმდენად ინტიმურია, რომ არავისთვის, ყველაზე უახლოესი ადამიანისთვისაც კი არ არის სასიამოვნო ამაზე ლაპარაკი.

– პირიქით! ჩვენ უნდა ვილაპარაკოთ და დავეხმაროთ ერთიმეორეს.

– დიახ, უეჭველია, მაგრამ ზოგჯერ იმდენად განსხვავდებიან ეს შეხედულებანი და ამასთან... – ღიმილით შენიშნა სტეპან არკადიჩმა.

– განსხვავება არ შეიძლება იყოს უწმინდესი ჭეშმარიტების საქმეში.

– ო, დიახ, რასაკვირველია, მაგრამ... – და შემკრთალი სტეპან არკადიჩი ჩაჩუმდა. იგი მიხვდა, რომ საუბარი სარწმუნოებას შეეხებოდა.

– მე მგონი, ის ახლა დაიძინებს, – მრავალმნიშვნელოვანი ჩურჩულით თქვა ალექსეი ალექსანდროვიჩმა, როცა გრაფინია ლიდია ივანოვნას მიუახლოვდა.

სტეპან არკადიჩმა მიიხედა. Landau ფანჯარასთან იჯდა, სავარძლის სახელოურსა და ზურგს მიყრდნობოდა და თავი ჩაეჭინდრა. როცა შენიშნა, ყველა მისკენ იყურებოდა, თავი ასწია და ბავშვურად გულუბრყვილოდ გაიღიმა.

– ყურადღებას ნუ მიაქცევთ, – თქვა გრაფინია ლიდია ივანოვნამ და მსუბუქი მოძრაობით სკამი მიუწია ალექსეი ალექსანდროვიჩს, – შენიშნული მაქვს... – გრაფინიას უნდოდა რაღაც ეთქვა, მაგრამ ამ დროს ლაქია შემოვიდა წერილით. ლიდია ივანოვნამ საჩქაროდ გადაიკითხა წერილი, ბოდიში მოიხადა, სასწრაფოდ დაწერა პასუხი, გადასცა ლაქიას და ისევ მაგიდასთან დაბრუნდა, – შემინიშნავს, – განაგრძო მან დაწყებული საუბარი, – რომ მოსკოველები, განსაკუთრებით მამაკაცები, მეტად გულგრილნი არიან სარწმუნოებისადმი.

– ოჰ, არა, გრაფინია, მე მგონია, მოსკოველებს მეტად მტკიცე მორწმუნეთა რეპუტაცია აქვთ, – უპასუხა სტეპან არკადიჩმა.

– დიახ, მაგრამ, სამწუხაროდ, მე რამდენადაც ვიცი, თქვენ უფრო იმ გულგრილთა რიცხვს ეკუთვნით, – თქვა ალექსეი ალექსანდროვიჩმა და თავისებური მოღლილი ღიმილით გაიღიმა.

– გულგრილობა როგორ იქნება! – შენიშნა ლიდია ივანოვნამ.

– მე ამ საკითხში გულგრილი კი არა, თითქოს უფრო მოლოდინში ვარ, – თავისებური ღიმილით თქვა სტეპან არკადიჩმა, – არა მგონია, რომ ჩემთვის უკვე დადგა დრო ამგვარ საკითხებზე ჩაფიქრებისა.

ალექსეი ალექსანდროვიჩმა და ლიდია ივანოვნამ ერთმანეთს გადახედეს.

– ჩვენ არ ძალგვიძს ვიცოდეთ, დაგვიდგა თუ არა ამის დრო, – მკაცრად თქვა ალექსეი ალექსანდროვიჩმა, – ჩვენ არც უნდა ვიფიქროთ, მზად ვართ თუ არა ამისთვის. მაღლის

გარდმოვლენა ადამიანთა მოსაზრებებს როდი ემორჩილება. ზოგჯერ იგი მორწმუნეთ კი არა, უმეცართ გარდმოვევლინება, როგორც სავლეს.

– არა, მე მგონი, ჯერ არა, – თქვა ლიდია ივანოვნამ, – რომელიც მთელი ამ ხნის განმავლობაში ფრანგს აკვირდებოდა.

Landau წამოდგა და მივიდა მათთან.

– ნებას მომცემთ, მოგისმინოთ? – ჰკითხა მან.

– დიახ, რა თქმა უნდა. მე არ მინდოდა ხელი შემეშალა თქვენთვის, – უთხრა ლიდია ივანოვნამ და ალერსიანად შეხედა, – დაბრძანდით ჩვენთან.

– მხოლოდ თვალები არ უნდა დახუჭო, რათა არ დაკარგო სინათლე, – განაგრძო ალექსეი ალექსანდროვიჩმა.

– ოჰ, თქვენ რომ იცოდეთ, ის ბედნიერება, რომელსაც განვიცდით ჩვენ, როცა ვგრძნობთ მის მარადიულ სუფევას ჩვენს სულში, – თქვა გრაფინია ლიდია ივანოვნამ და ნეტარებით გაიღიმა.

– მაგრამ ზოგჯერ ადამიანი უძლოურია, ავიდეს ამ სიმაღლემდე, – თქვა სტეპან არკადიჩმა და იგრძნო, რომ გულწრფელი არ იყო, როცა სარწმუნოების სიმაღლეზე ლაპარაკობდა, მაგრამ ვერ ბედავდა, ეღიარებინა თავისი თავისუფალი აზრები ამ ქალის წინაშე, რომლის ერთი სიტყვა ჰომორსკისთან საკმარისი იქნებოდა სასურველი ადგილის მისაღებად.

– ესე იგი თქვენ გინდათ თქვათ, რომ ცოდვები უშლიან ხელს? – უთხრა ლიდია ივანოვნამ, – მაგრამ ეს ყალბი შეხედულებაა. მორწმუნისთვის აღარ არსებობს ცოდვები, მისთვის უკვე გამოსყიდულია ცოდვები. Pardon, – დასძინა მან, როცა თვალი მოჰკრა ლაქიას, რომელმაც ახლა სხვა წერილი შემოიტანა. გრაფინიამ წერილი გადაიკითხა და სიტყვიერად მოახსენა: „გადაეცით ხვალ მობრძანდეს დიდი თავადის მეუღლესთან“. მორწმუნისთვის არ არსებობს ცოდვა, – განაგრძო მან საუბარი.

– დიახ, მაგრამ სარწმუნოება თვინიერ საქმეთა მკვდარი არს, – თქვა სტეპან არკადიჩმა, რომელსაც კატეხიზმოდან გაახსენდა ეს ფრაზა და ღიმილით შეეცადა თავისი აზრის დაცვას.

– ეს ხომ იაკობ მოციქულის ეპისტოლედან არის, – თითქმის

საყვედურით მიმართა ალექსეი ალექსანდროვიჩმა ლიდია ივანოვნას. ეტყობოდა, ამ საკითხზე ადრეც ბევრჯერ ჰქონდათ საუბარი, – რამდენი ზიანი მოუტანა სარწმუნოებას ამ ადგილის ყალბმა განმარტებამ. არაფერი ისე არ აუყრის ადამიანს გულს სარწმუნოებაზე, როგორც ამგვარი განმარტება. „მე არა მაქვს საქმე და ამიტომაც არ შემიძლია ვირწმუნო“. ეს არსად არ არის ნათქვამი. აქ სრულიად საწინააღმდეგო აზრია.

– იღვწოდეთ ღვთისთვის და შრომითა და მარხულობითა იხსენით სული თქვენი, – ზიზღით თქვა ლიდია ივანოვნამ, – ეს უმეცარი ცნებებია ჩვენი ბერებისა და არსად არ არის ნათქვამი. ეს ბევრად უფრო მარტივი და იოლია, – დასძინა მან და ისეთივე გამამხნეველელი ღიმილით გაუღიმა ობლონსკის, როგორც სასახლის კარზე გამოუცდელ, ახალი გარემოთი დარცხვენელ სეფეჩალებს გაუღიმებდა ხოლმე.

– Vous comprenez l'anglais?[110] – შეეკითხა ლიდია ივანოვნა და როცა თანხმობა მიიღო, წამოდგა და თაროზე რაღაც წიგნს დაუწყო ძებნა.

– მე მინდა წავიკითხო „Safe and Happy“[111] „Under the wing“[112], – თქვა მან და კითხვის თვალით გადახედა კარენინს. შემდეგ, როცა წიგნი იპოვა, ისევ თავის ადგილას დაჯდა და გადაშალა, – სულ მოკლედ არის ნათქვამი. აქ აღწერილია ის უმაღლესი ყველა ამქვეყნიურზე ამაღლებული ბედნიერება, რომელიც ეუფლება ადამიანის სულს რწმენის მოპოვების შემდეგ. მორწმუნე ადამიანი არ შეიძლება უბედური იყოს, რადგან იგი მარტო არ არის. აი, თქვენ ნახავთ, – და იგი უკვე მოემზადა წასაკითხად, მაგრამ ამ დროს ოთახში ისევ ლაქია შემოვიდა, – ბოროზდინაა? უთხარით, ხვალ ორი საათისთვის მოვიდეს. დიახ, – თქვა მან, წიგნში გადაშლილ ადგილზე თითი ჩადო, ამოიოხრა და წინ მიაპყრო თავისი მშვენიერი, ფიქრიანი თვალები, – აი, როგორ მოქმედებს ნამდვილი რწმენა. თქვენ იცნობთ მარი სანინას? იცით, რა უბედურება დაატყდა თავს? ერთადერთი ბავშვი ხელიდან გამოეცალა. იგი სასოწარკვეთილი იყო, მაგრამ რა მოხდა შემდეგ? მან იპოვა ეს მეგობარი და ახლა მადლობას სწირავს ღმერთს შვილის სიკვდილისთვის. აი, რას ნიშნავს რწმენით მოპოვებული ბედნიერება!

– ოჰ, დიახ, ეს ძალიან... – თქვა სტეპან არკადიჩმა. იგი კმაყოფილი იყო, რომ ახლა კითხვას დაიწყებდნენ და

საშუალებას მისცემდნენ გონს მოსულიყო. „არა, დღეს, როგორც ჩანს, არაფრის თხოვნა არ ღირს, – გაიფიქრა მან, – ოღონდაც როგორმე უვნებლად დავაღწიო თავი აქედან“.

– თქვენთვის მოსაწყენი იქნება, – მიმართა გრაფინია ლიდია ივანოვნამ Landau-ს, თქვენ ინგლისური არ იცით, მაგრამ ეს ძალიან მოკლეა.

– ოჰ, მე მივხვდები, – იმგვარივე ღიმილით უპასუხა Landau-მ და თვალები დახუჭა.

ალექსეი ალექსანდროვიჩმა და ლიდია ივანოვნამ მრავალმნიშვნელოვნად გადახედეს ერთმანეთს და კითხვაც დაიწყო.

XXII

სტეპან არკადიჩს მართლაც რომ თავბრუ დაახვია აქ მოსმენილმა მისთვის სრულიად ახალმა და უცნაურმა ფრაზებმა. პეტერბურგის ცხოვრების სირთულე საერთოდ აფნიზლებდა ხოლმე სტეპან არკადიჩს, ავიწყებდა მოსკოვის მოდუნებულ ცხოვრებას; მაგრამ ეს სირთულე უყვარდა და გასაგებიც იყო მისთვის ახლობელ, ნაცნობ გარემოში. ამ უცხო გარემომ კი საგონებელში ჩააგდო, თავგზა აუბნია და ველარაფერი გაიგო. იგი ყურს უგდებდა გრაფინია ლიდია ივანოვნას და გრძნობდა, როგორ მისჩერებოდნენ Landau-ს ლამაზი, გულუბრყვილო თუ ცბიერი თვალები – ამაში ვერ გარკვეულიყო, – და გრძნობდა, თანდათან როგორ უმძიმდებოდა თავი.

გონებაში ათასნაირი ფიქრი უტრიალებდა: „მარი სანინას უნარია შვილის სიკვდილი... ახლა კარგი იქნებოდა პაპიროსის მოწევა... სულის ხსნისთვის საჭიროა მხოლოდ რწმენა, ბერებმა არ იციან, როგორ უნდა გააკეთონ ეს, გრაფინია ლიდია ივანოვნამ კი იცის... რატომ მაქვს თავი ასე დამძიმებული? კონიაკის ბრალია თუ იმის, რომ ყოველივე ეს მეტისმეტად უცნაურია? ჯერჯერობით უწესო, მგონი, არაფერი ჩამიდენია.

მაგრამ ახლა მაინც უკვე აღარ შეიძლება რაიმეს თხოვნა გრაფინიასთვის. ამბობენ, გაიძულევენ, ილოცოო. ნეტავ მე არ დამატანონ ძალა. ეს უკვე მეტისმეტი სისულელე იქნება. ამას რა აბდაუბდას კითხულობს, კარგად კი გამოთქვამს. Landau – ბეზზუბოვი. რატომ არის ბეზზუბოვი?“ უცებ სტეპან არკადიჩმა იგრძნო, რომ ქვედა ყბა ქვევით ჩამოეწია და საცაა, დაამთქნარებდა. მან ქილვაშები გაისწორა, მთქნარება დამალა და შეიშმუშნა. მაგრამ ამის შემდეგ იგრძნო, რომ უკვე ეძინა და საცაა ხვრინვასაც ამოუშვებდა. იგი სწორედ მაშინ გამოფხიზლდა, როცა გრაფინია ლიდია ივანოვნამ თქვა: „მას სძინავს“...

შეშინებულმა სტეპან არკადიჩმა თვალი გაახილა. იგრძნო, რომ დამნაშავე იყო და დანაშაულში მხილებულიც, მაგრამ მაშინვე დამშვიდდა, რაკი გაიგო, რომ სიტყვები „მას სძინავს“ მას კი არა, Landau-ს შეეხებოდა. ფრანგსაც ისევე ჩაეძინა, როგორც სტეპან არკადიჩს. მაგრამ სტეპან არკადიჩის ძილი, როგორც ფიქრობდა სტეპან არკადიჩი, შეურაცხყოფდა მათ (თუმცა იგი ამასაც აღარ ფიქრობდა, იმდენად უცნაურად ეჩვენებოდა ყველაფერი), Landau-ს ჩაძინებამ კი მეტისმეტად გაახარა ორივე, განსაკუთრებით გრაფინია ლიდია ივანოვნა.

– Mon ami,[113] – თქვა ლიდია ივანოვნამ, ფრთხილად აიწია ფარჩის კაბის კალთები, რათა ხმაური არ გამოეწვია და ამ აღტაცების დროს კარენინს უკვე ალექსეი ალექსანდროვიჩი კი არა, mon ami უწოდა, – donnez lui la main. Vous voyez[114] სსს! – გააჩუმა მან ლაქია, რომელიც ისევ შემობრუნდა ოთახში, – ნურავის ნულარ მიიღებთ.

ფრანგს ეძინა, ან შეიძლება ისე აჩვენებდა თავს, თითქოს ეძინა, თავი სავარძლის ზურგზე ჰქონდა მიყრდნობილი და მუხლზე დადებულ ოფლიან ხელს ოდნავ ამოძრავებდა, თითქოს რაღაცის დაჭერას ლამობსო. ალექსეი ალექსანდროვიჩიც წამოდგა, უნდოდა, ფრთხილად მიახლოებოდა, მაგრამ მაგიდას წამოედო, მივიდა მასთან და თავისი ხელი ხელში ჩაუდო ფრანგს. სტეფან არკადიჩიც წამოდგა, ფართოდ გაახილა თვალები, რათა გამოფხიზლებულიყო, თუ მართლა ეძინა, და ხან ერთს შეხედავდა, ხან მეორეს. მაგრამ ყოველივე ეს სინამდვილეში ხდებოდა და გრძნობდა, როგორ უმძიმდებოდა თავში რაღაც.

– Que la personne qui est arrivée la dernière, celle qui demande, qu'elle

sorte! Qu'elle sorte![115] – თქვა ფრანგმა ისე, რომ თვალები არ გაუხელია.

–Vous m'excuserez, mais vous voyez, Révenez vers dix heures, encore mieux demain?[116]

– Qu'elle sorte! – მოუთმენლად გაიმეორა ფრანგმა.

– C'est moi, n'est se pas?[117]

და როცა დასტური მიიღო, აღარც ის გახსენებია, რომ რაღაც უნდა ეთხოვა ლიდია ივანოვნასთვის, თავისი დის საქმეც გადაავიწყდა, თითის წვერებზე გამოვიდა ოთახიდან და მაშინვე გავარდა ქუჩაში. მხოლოდ ერთი სურვილიღა ჰქონდა: რაც შეიძლება მალე დაეღწია თავი ამ თითქოსდა მოწამლული სახლისგან, მერე კი დიდხანს ელაპარაკებოდა და ეხუმრებოდა მეეტლეს, რათა როგორმე მალე მოსულიყო გონს.

ფრანგულ თეატრში, სადაც უკანასკნელ აქტს მიუსწრო, და შემდეგ, შამპანურს რომ სვამდა, ცოტა სული მოითქვა მისთვის ჩვეულ გარემოში, მაგრამ იმ საღამოს მაინც ძალიან უგუნებოდ იყო.

შინ დაბრუნებულს პიოტრ ობლონსკისთან, პეტერბურგში იგი მის ბინაში ცხოვრობდა, ბეტსის წერილი დახვდა. დიდი სურვილი მაქვს დავამთავრო დაწყებული საუბარი და ხვალისთვის გელოდებიო, წერდა ბეტსი. ის იყო, ჩაიკითხა წერილი და მოიღუშა, რომ ქვევიდან მსახურთა მძიმე ნაბიჯების ხმა შემოესმა, თითქოს რაღაც მძიმე ტვირთი ამოჰქონდათ ქვევიდან.

სტეპან არკადიჩმა გარეთ გამოიხედა, რათა გაეგო, რაში იყო საქმე. ეს გახლდათ გაახალგაზრდავებული პიოტრ ობლონსკი. იგი იმდენად მთვრალი იყო, რომ კიბეზე ვეღარ ამოდიოდა, მაგრამ როგორც კი სტეპან არკადიჩი დაინახა, მაშინვე უბრძანა მსახურთ, ფეხზე დაეყენებინათ. მერე აღარ მოსცილდა, ოთახში შეჰყვა და დაუწყო მოყოლა, როგორ გაატარა დღევანდელი დღე და ამასობაში ჩაეძინა კიდეც.

სტეპან არკადიჩი სულიერად განადგურებული იყო, რაც იშვიათად დამართვია. დიდხანს ვერ შეძლო დაძინება. ყველაფერი, რაც კი აგონდებოდა, საძაგელი ეჩვენებოდა, მაგრამ ყველაზე საძაგლად და თითქმის სამარცხვინოდაც კი

აგონდებოდა ლიდია ივანოვნასთან გატარებული საღამო.

მეორე დღეს ალექსეი ალექსანდროვიჩისაგან უკვე გარკვეული უარი მიიღო განქორწინებაზე და მიხვდა, რომ ეს გადაწყვეტილება ემყარებოდა ფრანგის ნათქვამს გუშინდელი ნამდვილი თუ თვალთმაქცური ძილის დროს.

XXIII

იმისთვის, რომ ოჯახურ ცხოვრებაში რაიმე წამოიწყო, აუცილებელია ან სრული განხეთქილება ცოლ-ქმარს შორის, ან თანაზიარი სიყვარული. როცა ცოლ-ქმრის ურთიერთობა გაურკვეველია და მათ შორის არ არის არც ერთი და არც მეორე, შეუძლებელი ხდება რაიმეს წამოწყება.

მრავალი ოჯახი წლობით რჩება ერთსა და იმავე ადგილზე, რაც დიდი ხანია მობეზრებული აქვს ცოლსაც და ქმარსაც, მხოლოდ იმიტომ, რომ მათ შორის არ არის არც სრული განხეთქილება და არც თანხმობა.

ვრონსკისთვისაც და ანასთვისაც უკვე აუტანელი შეიქნა ცხოვრება მოსკოვში, მტვერსა და სიციხეში, როცა მზე გაზაფხულივით კი აღარ ანათებდა, არამედ ზაფხულივით აცხუნებდა, როცა ბულვარის ხეები დიდი ხანია ფოთლებით შეიმოსა და ეს ფოთლები მტვრით დაიფარა. მაგრამ მაინც არ გადადიოდნენ ვოზდვიჟენსკოეში, როგორც ეს დიდი ხნის წინათ ჰქონდათ გადაწყვეტილი, კვლავ განაგრძობდნენ მოსკოვში ცხოვრებას, რაც უკვე მობეზრებული ჰქონდა ერთსაც და მეორესაც, იმიტომ, რომ ამ უკანასკნელ ხანებში მათ შორის არ იყო თანხმობა.

მათ გამთიშველ გულისწყრომას არ ჰქონია არავითარი გარეგნული მიზეზი, მაგრამ ამისი ახსნა-განმარტების ყოველი ცდა არათუ ახშობდა, კიდევ უფრო აძლიერებდა ამ გულისწყრომას. ეს იყო რაღაც შინაგანი წყრომა, რომელსაც ანასთვის საფუძვლად ედო ვრონსკის გულის გაცივება, ვრონსკისთვის კი სინანული, რომ ანას გულისთვის ასეთ მძიმე მდგომარეობაში ჩაიყენა თავი, ანა კი, ნაცვლად იმისა, რომ

შეუმსუბუქოს ეს მდგომარეობა, კიდევ უფრო ამძიმებს. არც ერთი და არც მეორე არ ამხელდა ამის მიზეზს, მაგრამ ორივენი დამნაშავედ თვლიდნენ ერთიმეორეს და ყოველ წუთს ცდილობდნენ ამის დამტკიცებას.

ანასთვის ვრონსკი მთელი თავისი ჩვევებით, აზრებით, სურვილებით, სულიერი და ფიზიკური აღნაგობით განსახიერება იყო მხოლოდ ერთი – ქალებისადმი სიყვარულის გრძნობისა. და ეს სიყვარული, რომელიც, ანას აზრით, მხოლოდ მისკენ უნდა ყოფილიყო მიმართული, განელდა მასში; მაშასადამე, ასე ფიქრობდა ანა, ნაწილი თავისი სიყვარულისა, უნდა გადაეტანა სხვა ქალებზე ან სხვა ქალზე – და ანა ეჭვმა შეიპყრო. იგი ეჭვიანობდა არა ვინმე ქალზე, არამედ მის სიყვარულზე, რომ ვრონსკის ისე ძლიერად აღარ უყვარდა. მას ჯერ კიდევ ვერ ეპოვა საგანი ეჭვიანობისა და ეძებდა მას. ოდნავ გადაკრული სიტყვა საკმარისი იყო, რომ ანას ხან ერთზე აელო ეჭვი, ხან მეორეზე. იგი ეჭვიანობდა უზნეო ქალებზე, რომელთაც უცოლშვილო ამხანაგებთან ურთიერთობის წყალობით ადვილად შეეძლო გადაჰყოფოდა, ეჭვიანობდა მაღალი საზოგადოების ქალებზეც, რომელთაც შესაძლო იყო შეხვედროდა. ანდა წარმოიდგენდა ვინმე ქალიშვილს, რომლის ცოლად შერთვასაც აპირებდა ვრონსკი ანასთან კავშირის გაწყვეტის შემდეგ. ეს უკანასკნელი ეჭვი ყველაზე მეტად ტანჯავდა. მით უმეტეს, რომ გულახდილობის წუთში ვრონსკის გაუფრთხილებლად წამოცდა, დედას იმდენად არ ესმის ჩემი, რომ თავს ნებას აძლევს მითხრას, ცოლად შეირთეო თავადის ასული სოროკინა.

და ამ ეჭვებით გულდაკოდილი ანა ყოველთვის ეძებდა საბაბს თავისი გაგულისების გასამჟღავნებლად. ყველაფერს, რაც კი მძიმე იყო მის ცხოვრებაში, ვრონსკის სდებდა ბრალად. ის მტანჯველი მოლოდინი, რომელიც მარტოდმარტომ გადაიტანა მოსკოვში, ისიც, რომ ალექსეი ალექსანდროვიჩი არ ჩქარობდა და არ აძლევდა გადაწყვეტილ პასუხს, მისი განმარტოებული ცხოვრება – ყველაფერში ვრონსკი იყო დამნაშავე. მას რომ ჰყვარებოდა ანა, მაშინ მისთვის გასაგები იქნებოდა, რამდენად მძიმე იყო ანას ცხოვრება და იხსნიდა ამ მდგომარეობისგან. ანა რომ მოსკოვში ცხოვრობდა და არა სოფლად, ამაშიც ვრონსკი იყო დამნაშავე. მან ვერ შეძლო სოფელში ცხოვრება ისე, როგორც ანას ეწადა. მისთვის აუცილებელი შეიქნა საზოგადოება და ამან ჩააყენა ანა იმ საშინელ მდგომარეობაში,

რომლის გაგებაც არ სურდა მას. იგივე ვრონსკი იყო დამნაშავე იმაშიც, რომ ანა სამუდამოდ განშორდა თავის შვილს.

ანას ვერ ამშვიდებდა სიყვარულის ის წუთებიც, რომელიც ახლა უკვე იშვიათად დგებოდა მათ შორის. მის ალერსში იგი ხედავდა აჩრდილს იმ სიმშვიდისა და თავისი თავისადმი რწმენისა, რომელიც წინათ არ შეუნიშნავს, და ესეც აგულისებდა.

სადამო იყო. ანა მარტოდმარტო ელოდა, როდის დაბრუნდებოდა ვრონსკი უცოლშვილოთა სადილიდან. ამ მოლოდინში ბოლთას სცემდა ვრონსკის კაბინეტში (ამ ოთახში ყველაზე ნაკლებად ისმოდა ქუჩის ხმაური) და დაწვრილებით იხსენებდა გუშინდელ ჩხუბში ნათქვამ სიტყვებს. გაიხსენა ყველა მის მიერ ნათქვამი შეურაცხმყოფელი სიტყვა და ბოლოს იმ საუბრამდე მივიდა, რომელიც შეიქნა საბაბი ამ ჩხუბისა. დიდხანს ვერც დაიჯერა, რომ ეს უწყინარი საუბარი გახდა მიზეზი ამ განხეთქილებისა. სინამდვილეში კი ეს მართლაც ასე მოხდა. ყველაფერი იქიდან დაიწყო, რომ ვრონსკიმ სასაცილოდ აიგდო ქალთა გიმნაზიები, ზედმეტად ჩათვალა, ანა კი შეედავა. ვრონსკი საერთოდ აგდებულად უყურებდა ქალთა განათლების საქმეს და თქვა, რომ ინგლისელი ქალიშვილი განა, რომელსაც მფარველობდა ანა, სულაც არ საჭიროებს ოფიკის ცოდნას.

ამან გააბრაზა ანა. ამაში დაინახა ზიზღი თავისი საქმიანობისადმი და მოიფიქრა ისეთი სიტყვები, რომელნიც სამაგიეროს მიუზღავდნენ ვრონსკის ამ გულისტკენისთვის.

– არც ველოდი თქვენგან, რომ გახსოვართ მე, გახსოვთ ჩემი გრძნობები, ისე, როგორც უნდა ახსოვდეს ეს მოსიყვარულე ადამიანს, მაგრამ იმედი მქონდა, რომ უბრალო თავაზიანობას მაინც გამოიჩენდით, – უთხრა მან.

და ვრონსკი მართლაც გაწითლდა ბრაზისაგან და რაღაც არასასიამოვნო უთხრა. ანას აღარ ახსოვდა, რა უპასუხა, მაგრამ შემდეგ ვრონსკიმ, ალბათ, იმ განზრახვით, რომ გული მოეკლა ანასთვის, უთხრა: – მე მართლაც არ მაინტერესებს თქვენი გატაცება ამ გოგონათი, რადგან ვხედავ, რომ იგი არაბუნებრივია.

ამ შეუბრალებლობამ, რამაც დაანგრია ანას მიერ ასეთი წამებით შექმნილი სამყარო, რათა როგორმე გადაეტანა თავისი

მძიმე ცხოვრება, მისმა უსამართლობამ, რომ ბრალს სდებდა თვალთმაქცობასა და არაბუნებრიობაში, მოთმინება დააკარგვინა ანას.

– დიდად ვნანობ, რომ თქვენთვის გასაგებია და ბუნებრივი მარტოოდენ უხეში და მატერიალური, – უთხრა მან და ოთახიდან გავიდა.

გუშინ საღამოს, როცა ვრონსკი ანასთან შევიდა, აღარაფერი უთქვამთ ამ ჩხუბზე, მაგრამ ორივე გრძნობდა, რომ ჩხუბს უკვალოდ არ ჩაუვლია.

დღეს კი ვრონსკი მთელი დღე არ მოსულა სახლში და ამ ჩხუბის გამო ანა ისეთ სიმარტოვეს, ისეთ სიმძიმეს განიცდიდა, რომ მზად იყო, ყველაფერი დაევიწყებინა, ეპატიებინა და შერიგებოდა. ცდილობდა, დაედანაშაულებინა თავი და გაემართლებინა ვრონსკი.

„მე თვითონ ვარ დამნაშავე. აუტანელი შევიქენი, ჩემს ეჭვიანობასაც არავითარი საფუძველი არ გააჩნია. შევურიგდები, წავალ სოფელში და იქ უფრო მშვიდად ვიქნები“, – ამბობდა ანა.

„არაბუნებრივი“, – გაახსენდა უცებ მისი ნათქვამი, რომელმაც ყველაზე მეტად შეურაცხყო არა სიტყვით, არამედ იმის სურვილით, რომ როგორმე გული მოეკლა ანასთვის.

„მე ვიცი, რისი თქმა უნდოდა. მას უნდოდა ეთქვა: არაბუნებრივია გიყვარდეს სხვისი შვილი, მაშინ როცა საკუთარი შვილი არ გიყვარსო. რა ესმის მას შვილის სიყვარულისა? რას გაიგებს ჩემს სიყვარულს სეროიჟასადმი, რომელიც მსხვერპლად შევწირე მას? მხოლოდ ის უნდოდა, რომ გული მოეკლა ჩემთვის! არა, სხვა ქალი უყვარს, სხვანაირად შეუძლებელია!“

ანამ შენიშნა, რომ ამ თავის დამშვიდების ცდაში ისევ რამდენჯერმე გავლილ წრეს მიაღწა, ისევ წინანდელი გაგულისება იგრძნო და საშინლად გაბრაზდა საკუთარ თავზე. „ნუთუ შეუძლებელია? ნუთუ არ შემიძლია ვიკისრო დანაშაული? – თქვა მან და ისევ თავიდან დაიწყო, – ვრონსკი მართალია, პატიოსანია, მე მას ვუყვარვარ, მეც მიყვარს, დღე-დღეზე განქორწინებასაც მივიღებთ. მეტი რაღაა საჭირო? საჭიროა სიმშვიდე, ნდობა და ამას უსათუოდ შევასრულებ.“

დიახ, ახლა, როგორც კი მოვა, ვეტყვი, რომ მე ვიყავი დამნაშავე, თუმცა მე არ ვყოფილვარ დამნაშავე, და წავალთ სოფელში“.

და რათა მეტი აღარ ეფიქრა და ისევ იმ გულისწყრომას არ შეეპყრო, ზარი ჩამორეკა, მსახურთ ზანდუკების შემოტანა უბრძანა, რათა სოფელში წასასვლელად ბარგი ჩაელაგებინათ.

ათ საათზე ვრონსკიც მოვიდა.

XXIV

– რაო, მზიარულად გაატარე დრო? – ჰკითხა ანამ და დამნაშავის გამომეტყველებითა და მშვიდი იერით შეეგება ვრონსკის.

– როგორც ყოველთვის, – უპასუხა ვრონსკიმ, რომელიც ერთი შეხედვითვე მიხვდა, რომ ანა კარგ ხასიათზე იყო. იგი უკვე შესჩვეოდა ამ უეცარ ცვლილებებს და დღეს განსაკუთრებით გაახარა ამან, რადგან თვითონაც მეტისმეტად კარგ გუნებაზე იყო.

– ამას რას ვხედავ! აი, ეს კარგია! – უთხრა ვრონსკიმ და დერეფანში ზანდუკებზე მიუთითა.

– ჰო, უნდა წავიდეთ. დღეს სასეირნოდ ვიყავი და ისე კარგი იყო, რომ სოფელში ყოფნა მომენატრა. შენ ხომ არაფერი შეგიშლის ხელს?

– მეც მხოლოდ ამას ვნატრობ. ახლავე გამოვალ და მოვილაპარაკოთ. მხოლოდ ტანისამოსს გამოვიცვლი, უბრძანე, ჩაი მოიტანონ.

და ვრონსკი კაბინეტში შევიდა.

რადაც შეურაცხმყოფელი იგრძნობოდა მის სიტყვებში, როცა თქვა: აი, ეს კარგიაო, ასე ეუბნებიან, ბავშვებს, როცა თავს დაანებებენ ჭირვეულობას. კიდევ უფრო შეურაცხმყოფელი იყო ის წინააღმდეგობა, რომელიც ანას დანაშაულებრივ ტონსა და ვრონსკის თავდაჯერებულ ტონში იგრძნობოდა. და ერთი წუთით ანას კვლავ ბრძოლის სურვილი მოერია, მაგრამ ძალა

დაატანა თავს, ჩაახშო ეს სურვილი და კვლავ ისეთივე მზიარული დაუხვდა ვრონსკის.

როცა ვრონსკი მასთან შემოვიდა, ანა მოუყვა, ნაწილობრივ წინასწარ მომზადებული სიტყვებით, როგორ გაატარა დღევანდელი დღე და თავისი გეგმებიც გაუზიარა გამგზავრების შესახებ.

– იცი, მე თითქოს შთამაგონა რაღაცამ, – ეუბნებოდა ანა, – რატომ უნდა ველოდოთ აქ განქორწინებას? განა სულერთი არ არის, სოფელში ვიქნებით თუ აქ? მე აღარ შემიძლია მეტი ლოდინი. არც მინდა იმის იმედი ვიქონიო და არაფრის გაგონება აღარ მინდა განქორწინებაზე. მე გადავწყვიტე, რომ ამას არავითარი გავლენა აღარ ექნება ჩემს ცხოვრებაზე. შენც ხომ მეთანხმები?

– ო, რა თქმა უნდა, – უპასუხა მან და შეშფოთებით შეხედა ანას აღელვებულ სახეს.

– რას აკეთებდით იქ, ვინ იყვნენ? – ჰკითხა ანამ ცოტა ხნის შემდეგ.

ვრონსკიმ დაუსახელა სტუმრები.

– სადილი მშვენიერი იყო, ნავების შეჯიბრება და ყველაფერი საკმაოდ კარგი, მაგრამ მოსკოვში ხომ არ შეუძლიათ ისე, თუ რაიმე არ იქნა ridicule.[118] მოვიდა ერთი მანდილოსანი, შვეციის დედოფლის მასწავლებელი ცურვაში, და გვიჩვენა თავისი ხელოვნება.

– როგორ? იცურავა? – უთხრა ანამ და წარბი შეიკრა.

– რაღაცნაირი წითელი costume de natation[119] ეცვა, ბებერი, საძაგელი ქალი იყო. მაშ, როდის მივდივართ?

– რა სულელური ფანტაზიაა! მერე, იყო რამე განსაკუთრებული მის ცურვაში? – უთხრა ანამ და უპასუხოდ დატოვა მისი შეკითხვა.

– განსაკუთრებული არაფერი. ხომ გეუბნები, საშინელი სისულელე იყო-მეთქი. მაშ, შენ როდის ფიქრობ წასვლას?

ანამ თავი გააქნია, თითქოს უნდა რაღაც უსიამოვნო აზრი განდევენოსო.

– როდის წავიდეთ? რაც ადრე წავალთ, მით უკეთესი იქნება. ხვალ ვერ მოვასწრებთ. ზეგ წავიდეთ.

– ჰო, არა, მოიცა. ზეგ კვირაა. მე maman უნდა ვინახულო. – თქვა ვრონსკიმ და შეკრთა, რადგან, როგორც კი დედა ახსენა, მაშინვე იგრძნო ანას დაჟინებული, ეჭვიანი შემოხედვა. მისმა შეკრთომამ დაადასტურა ანას ეჭვი. იგი უცებ წამოენთო სახეზე და განერიდა ვრონსკის. ახლა შვეციის დედოფლის მასწავლებელი კი არა, თავადის ასული სოროკინა დაუდგა თვალწინ, რომელიც მოსკოვის მახლობლად სოფელში ცხოვრობდა გრაფინია ვრონსკაიასთან ერთად.

– შენ ხომ შეგიძლია ხვალ წახვიდე იქ? – უთხრა ანამ.

– ოჰ, არა! ფულსა და მინდობილობას, რისთვისაც მივდივარ იქ, ხვალ ვერ მივიღებ, – უპასუხა ვრონსკიმ.

– თუ ასეა, მაშინ ჩვენ სულ აღარ წავალთ სოფელში!

– მერედა რატომ?

– ამაზე გვიან მე არ შემიძლია წასვლა. ან ორშაბათს, ან არასოდეს!

– მერე რატომ? – თითქოს გაოცებით იკითხა ვრონსკიმ, – ამას ხომ არავითარი აზრი არა აქვს!

– შენთვის არა აქვს აზრი, რადგან არასოდეს ფიქრობ ჩემზე. შენ არ გინდა გაიგო ჩემი ცხოვრება. ერთადერთი, რაც მე აქ მაკავებდა, განა იყო. და გუშინ ამაზეც თქვი, თვალთმაქცობააო, შენ ხომ მითხარი გუშინ, რომ მე არ მიყვარს საკუთარი შვილი და ვთვალთმაქცობ, თითქოს ეს ინგლისელი გოგონა მიყვარდეს, რომ ეს არაბუნებრივია. მე მსურს ვიცოდე, რანაირი ცხოვრება შეიძლება იყოს აქ ჩემთვის ბუნებრივი!

ერთი წამით ანა თითქოს გამოერკვა და შეაძრწუნა იმან, რომ კვლავ უღალატა თავის განზრახვას. მართალია, იცოდა, რომ ამით ღუპავდა თავის თავს, მაგრამ მაინც ვერ შეძლო თავის შეკავება, არ შეეძლო არ ეჩვენებინა ვრონსკისთვის, რამდენად უსამართლო იყო, არ შეეძლო დამორჩილებოდა მას.

– მე არასოდეს მითქვამს ეს. მე მხოლოდ ის ვთქვი, რომ არ თანავუგრძნობ ამ უსაფუძვლო სიყვარულს.

– ასე რომ ტრაბახობ შენი პირდაპირობით, რატომ არ ამბობ

სიმართლეს?

– მე არასოდეს ვტრაბახობ და არც არასოდეს ვცროუობ, – ჩუმი ხმით უთხრა ვრონსკიმ და შეიკავა გაბრაზება, – დიდად სამწუხაროა, თუ შენ პატივს არ სცემ...

– პატივისცემა იმისთვის არის მოგონილი, რომ დაფაროს ცარიელი ადგილი, სადაც სიყვარული უნდა იყოს, და თუ აღარ გიყვარვარ, უკეთესი იქნება, პირდაპირ მითხრა ეს.

– არა, ეს უკვე აუტანელი ხდება! – წამოიძახა ვრონსკიმ და სკამიდან წამოდგა, ანას წინ შეჩერდა და ნელა თქვა, – რატომ ცდილობ, დამაკარგვინო მოთმინება? – ისე უთხრა, თითქოს კიდეც ბევრი რამ ჰქონდა სათქმელი, მაგრამ თავს იკავებდა, – მოთმინებასაც აქვს საზღვარი!

– ამით რა გინდათ თქვათ? – წამოიძახა ანამ და შეძრწუნებულმა დაინახა, როგორი აშკარა სიძულვილი იხატებოდა ვრონსკის სახეზე, განსაკუთრებით კი მის მრისხანე, შეუბრალებელ გამოხედვაში.

– მე მინდა გითხრათ, – დაიწყო მან, მაგრამ შეჩერდა, – მე მინდა გკითხოთ თქვენ, რა გინდათ ჩემგან?

– რა უნდა მინდოდეს? მხოლოდ ერთი რამ შემიძლია მინდოდეს, როგორც ფიქრობთ თქვენ, რომ არ მიმატოვოთ, – უთხრა ანამ, რომელიც მიხვდა, რისი თქმაც უნდოდა ვრონსკის, – მაგრამ მე ეს არ მინდა, ეს უკვე მეორეხარისხოვანია. მე სიყვარული მინდა, სიყვარულს კი ვერ ვხედავ. ჩანს, დასრულდა ყველაფერი!

ანა კარისკენ გაემართა.

– მოიცა! მოიცა! – უთხრა ვრონსკიმ, ისე, რომ მისი მოღუშული წარბები არ გახსნილა, მაგრამ ხელი კი მოჰკიდა ხელზე, – რაშია საქმე? მე გითხარი, რომ წასვლა სამი დღით უნდა გადავდოთ, შენ ამაზე მიჰასუხე, რომ ვცროუობ, რომ უპატიოსნო ადამიანი ვარ.

– დიახ, და ვიმეორებ კიდეც, ადამიანი, რომელიც მაყვედრის, რომ ჩემთვის გაწირა ყველაფერი, – თქვა ანამ და ჯერ კიდეც წინანდელ ჩხუბში ნათქვამი სიტყვები გაიხსენა, – უფრო უარესია, ვიდრე უპატიოსნო ადამიანი, ეს ის ადამიანია, რომელსაც გული არა აქვს.

– არა, მოთმინებასაც აქვს საზღვარი! – წამოიძახა ვრონსკიმ და სწრაფად გაუშვა ხელი მის ხელს.

„მე მას ვძულვარ, ეს უკვე ნათლად ჩანს“, – გაიფიქრა ანამ და ჩუმად, უკანმოუხედავად, არეული ნაბიჯით გავიდა ოთახიდან.

„სხვა ქალი უყვარს, ეს კიდევ უფრო ნათლად ჩანს ახლა, – ეუბნებოდა ანა თავის თავს, როცა თავის ოთახში შევიდა, – მე სიყვარული მინდა, სიყვარულს კი ვერ ვხედავ. მაშასადამე, დასრულდა ყველაფერი, – გაიმეორა ის სიტყვები, რომლებიც ვრონსკის უთხრა, – და უნდა დასრულდეს კიდევ“.

„მაგრამ როგორ უნდა დასრულდეს?“ – შეეკითხა ანა თავის თავს და სარკის წინ სავარძელში ჩაჯდა.

ფიქრი იმის შესახებ, სად წავიდოდა, – მამიდასთან, რომელთანაც აღიზარდა, დოლისთან თუ უბრალოდ მარტოდმარტო გაემგზავრებოდა საზღვარგარეთ, ფიქრი იმაზე, რას აკეთებდა ახლა იგი თავის კაბინეტში, უკანასკნელია ეს ჩხუბი თუ კიდევ მოსალოდნელია შერიგება, ფიქრი იმაზე, თუ რას იტყვიან მასზე მისი პეტერბურგელი ძველი ნაცნობები, როგორ შეხედავს ამას ალექსეი ალექსანდროვიჩი და ბევრი სხვა, ფიქრი იმაზე, რა იქნებოდა ამ განხეთქილების შემდეგ, – თავში უტრიალებდა, მაგრამ მთელი სულითა და გულით არ ეძლეოდა ამ ფიქრებს. მის სულში რაღაც გაურკვეველი აზრი ტრიალებდა, ამ აზრით იყო დაინტერესებული და ვერ გაეცნობიერებინა, რაში მდგომარეობდა ეს აზრი. როცა მან ხელმეორედ გაიხსენა ალექსეი ალექსანდროვიჩი, მოაგონდა თავისი ავადმყოფობაც მშობიარობის შემდეგ, მოაგონდა ის გრძნობაც, რომელსაც მაშინ ვერ იცილებდა. „რატომ არ მოვკვდი?“ – გაიხსენა მაშინ ნათქვამი სიტყვები და მაშინდელი გრძნობაც, და მისთვის უცებ ნათელი შეიქნა, რა იმალებოდა მის სულში. დიახ, ეს იყო ის აზრი, რომელიც ყველაფერს გადაწყვეტდა. „დიახ, მე უნდა მოვკვდე!“..

„ალექსეი ალექსანდროვიჩის სირცხვილსა და თავის მოჭრას, სერიოზულ შერცხვენას, ჩემს საშინელ სირცხვილსაც – ყველაფერს სიკვდილი გამოისყიდის. უნდა მოვკვდე და ისიც ინანებს, შემიბრალებს, კვლავ ვეყვარები და დაიტანჯება ჩემი გულისთვის“. ანა სავარძელში იჯდა, ბაგეზე ღიმილი შერჩენოდა, რომელშიც საკუთარი თავისადმი სიბრალოული

ინატებოდა, ხან წაიძრობდა, ხან ისევ გაიკეთებდა ბეჭედს მარცხენა ხელის თითზე და ცოცხლად წარმოიდგენდა, რას იგრძნობდა ვრონსკი მისი სიკვდილის შემდეგ.

მოახლოებულმა ფეხის ხმამ, მისმა ფეხის ხმამ გამოაფხიზლა ანა ამ ფიქრებიდან. არც მოუხედავს მისკენ და ისე მოაჩვენა თავი, თითქოს ბეჭდებით იყო გართული.

ვრონსკი მივიდა ანასთან, ხელზე ხელი მოჰკიდა და ჩუმად უთხრა: – ანა, წავიდეთ ზეგ, თუ შენ ასე გინდა, მე ყველაფერზე თანახმა ვარ.

ანა ხმას არ იღებდა.

– რას იტყვი? – ჰკითხა ვრონსკიმ.

– შენ თვითონვე იცი, – უთხრა მან და სწორედ იმ წუთს ძალა აღარ ეყო თავი შეეკავებინა და აქვითინდა.

– მიმატოვე, მიმატოვე! – ამბობდა ანა და თან ქვითინებდა, – მე ხვალვე წავალ, კიდევ მეტსაც ვიზამ. ვინ ვარ მე? ერთი უზნეო ქალი, რომელიც ქვასავით ჩამოგეკიდა კისერზე. მე არ მინდა, არ მინდა, დაგტანჯო. მე გაგათავისუფლებ. შენ აღარ გიყვარვარ, შენ სხვა გიყვარს!

ვრონსკი ემუდარებოდა ანას, დაწყნარებულიყო, არწმუნებდა, რომ ოდნავი საფუძველიც არა აქვს მის ეჭვიანობას, რომ მას ყოველთვის უყვარდა და მუდამ ეყვარება ანა, რომ მას ახლა წინანდელზე მეტად უყვარს იგი.

– ანა, რატომ იწამებ ასე თავს და რატომ მაწამებ მეც? – ეუბნებოდა ვრონსკი და ხელებს უკოცნიდა. მის სახეზე ახლა სიყვარული ინატებოდა და ანას ეჩვენებოდა, რომ ყურით ისმენდა მის ცრემლნარევ ხმას და ხელებზეც გრძნობდა ამ ცრემლების სითბოს, და ანას ცხარე ეჭვიანობა უეცრად გაშმაგებულმა ვნებამ და სიყვარულმა შეცვალა: გადაეხვია ვრონსკის და კოცნით დაუფარა თავი, კისერი, ხელები.

XXV

ანამ იგრძნო, რომ ისინი უკვე ნამდვილად შერიგდნენ და დილიდანვე გამალებით შეუდგა სამგზავრო სამზადისს. თუმცა ჯერ გადაწყვეტილიც არ ჰქონდათ, ორშაბათს წავიდოდნენ თუ სამშაბათს, რადგან გუშინ ორივე დათმობაზე წავიდა, მაგრამ ანა ნამდვილად ემზადებოდა წასასვლელად და გრძნობდა, რომ ახლა მისთვის სავსებით სულერთი იყო, ერთი დღით ადრე წავიდოდნენ თუ გვიან. ანა თავის ოთახში ღია ზანდუკთან იდგა და ნივთებს ალაგებდა, როცა მასთან ჩვეულებრივზე ადრე გამოვიდა უკვე წასასვლელად გამზადებული ვრონსკი.

– მე ახლა maman-თან მივდივარ, მას შეუძლია ეგოროვის ხელით გამომიგზავნოს ფული, ხვალისთვის კი უკვე მზად ვიქნები წასასვლელად, – უთხრა მან.

მართალია, ანა კარგ გუნებაზე იყო, მაგრამ აგარაკზე დედასთან წასვლის გახსენება მაინც გულზე მოხვდა.

– არა, მე თვითონაც ვერ მოვასწრებ, – უთხრა მან და მაშინვე გაიფიქრა, „მაშასადამე, შესაძლებელი ყოფილა საქმის იმგვარად მოწყობა, როგორც მე მინდოდა“. არა, როგორც შენ გინდოდეს, ისე გააკეთე. სასადილოში გადი და მეც ახლავე გამოვალ, მხოლოდ ეს უსარგებლო ნივთები მინდა გადავარჩიო, – უთხრა ანამ და კიდევ რაღაც გადასცა ანუშკას, რომელსაც გროვად ეჭირა ხელში რაღაც ნაჭრები.

როცა ანა სასადილოში შევიდა, ვრონსკი უკვე ბიფშტექსს შეეჭყოდა.

– შენ ვერ წარმოიდგენ, როგორ მომაბეზრა თავი ამ ოთახებმა, – თქვა ანამ და ვრონსკის გვერდით ყავას მიუჯდა, – არაფერია ამაზე საძაგელი, როგორც ეს chambres garnies![120] არავითარი გრძნობა, არავითარი სული არ არის მათში. ეს საათები, ფარდები და, რაც მთავარია, ეს შპალერი – საშინელებაა. მე ახლა ისე მეჩვენება ვოზდვიჟენსკოე, როგორც აღთქმული ქვეყანა. ჯერ არ აგზავნი ცხენებს?

– არა, ცხენებს ჩვენ შემდეგ გამოგზავნიან. შენ სადმე ხომ არ აპირებ წასვლას?

– ვილსონთან მინდოდა მივსულიყავი. კაბა მინდა წავუღო. მაშ, ნამდვილად ხვალ მივდივართ? – მხიარულად თქვა მან, მაგრამ უეცრად შეეცვალა სახე.

ოთახში ვრონსკის პირისფარეში შემოვიდა და ხელის მოწერა სთხოვა პეტერბურგიდან მიღებულ დეპეშაზე. განსაკუთრებული არაფერი ყოფილა დეპეშაში, მაგრამ ვრონსკის თითქოს უნდოდა რაღაც დაემალა მისთვის, ხელწერა კაბინეტშიაო, უპასუხა პირისფარეშს და მაშინვე ანას მიუბრუნდა.

– ხვალისთვის აუცილებლად მოვათავებ ყველაფერს.

– ვისგან არის დეპეშა? – ჰკითხა ანამ, რომელიც ყურს არ უგდებდა ვრონსკის.

– სტივასაგან, – უხალისოდ უპასუხა ვრონსკიმ.

– მერე რატომ მე არ მაჩვენე? რა საიდუმლო შეიძლება არსებობდეს ჩემსა და სტივას შორის?

ვრონსკიმ უკანვე მოაბრუნა მსახური და დეპეშის მოტანა უბრძანა.

– მე არ მინდოდა მეჩვენებინა შენთვის იმიტომ, რომ სტივას განსაკუთრებით უყვარს დეპეშების გზავნა; რა საჭირო იყო დეპეშის გამოგზავნა, როცა ჯერ გადაწყვეტილი არაფერია?

– განქორწინების შესახებ იწერება?

– ჰო, ჯერჯერობით ვერაფერს გავხდით, იტყობინება. ამ დღეებში დამპირდა გადაწყვეტილ უპასუხსო. აი, წაიკითხე.

ანამ აკანკალებული ხელებით გამოართვა ვრონსკის დეპეშა და სწორედ ის ამოიკითხა, რაც ვრონსკიმ უთხრა. ბოლოში მიწერილი იყო: იმედი ნაკლები მაქვს, მაგრამ ყველაფერს გავაკეთებ შესაძლებელსა და შეუძლებელსო.

– მე გუშინ ვთქვი, რომ ჩემთვის სავსებით სულერთია, როდის მივიღებ განქორწინებას, ან მივიღებ თუ არა, – თქვა ანამ და გაწითლდა, – სულაც არ იყო საჭირო ჩემთვის ამის დამალვა. „ასევე შეუძლია დამიმალოს და, ალბათ, მიმალავს კიდევ თავის მიმოწერას ქალებთან“, – გაიფიქრა ანამ.

– დღეს დილით იაშვინი აპირებდა აქ მოსვლას ვოიტოვთან ერთად, – თქვა ვრონსკიმ, – როგორც ჩანს, ყველაფერი მოუგო პეცოვს, იმაზე მეტიც კი, რისი გადახდაც შეუძლია – სამოცი ათას მანეთამდე.

– არა, – თქვა ანამ, გაბრაზებულმა იმით, რომ ვრონსკი ამ საუბრის გადატანით აშკარად უჩვენებდა, რომ ანა გულმოსული იყო, – რატომ გგონია, თითქოს მე იმდენად დაინტერესებული ვარ ამით, რომ საჭიროა, დამიმალო კიდეც? მე გითხარი, არ მინდა-მეთქი ვიფიქრო ამაზე და ჩემი სურვილი იქნებოდა, შენც ასევე ნაკლებად ყოფილიყავი დაინტერესებული ამით, როგორც მე.

– მე დაინტერესებული ვარ იმიტომ, რომ გარკვეულობა მიყვარს, – უთხრა ვრონსკიმ.

– გარკვეულობა არა ფორმალურად, არამედ სიყვარულში, – თქვა ანამ, რომელსაც სულ უფრო მეტად აღიზიანებდა არა მისი სიტყვები, არამედ მისი საუბრის ცივი, მშვიდი ტონი, – რისთვის გჭირდება შენ ეს?

„ღმერთო ჩემო, ისევ სიყვარულზე მელაპარაკება!“ – გაიფიქრა ვრონსკიმ და მოიღუშა.

– შენ ხომ იცი რისთვისაც, – შენთვის და ბავშვებისთვის, რომლებიც გვეყოლება, – უთხრა მან.

– ბავშვები არ გვეყოლება.

– ეს ძალიან სამწუხაროა, – უთხრა ვრონსკიმ.

– შენ ეს ბავშვებისთვის გინდა, ჩემზე კი არ ფიქრობ, – უთხრა ანამ, – რომელსაც სულ გადაავიწყდა და არც გაუგონია მისი ნათქვამი, შენთვის და ბავშვებისთვისო.

ბავშვების საკითხი დიდი ხანია საკამათო გამხდარიყო მათთვის და ეს განსაკუთრებით აბრაზებდა ანას. ვრონსკის სურვილს, ჰყოლოდათ ბავშვები, ანა იმით ხსნიდა, რომ იგი არ უფრთხილდებოდა მის სილამაზეს.

– ოჰ, მე ხომ გითხარი, შენთვის-მეთქი. ყველაზე მეტად შენთვის მსურს ეს, – გაიმეორა მან და ისე მოიღუშა, თითქოს რაღაც ეტკინაო, – დარწმუნებული ვარ, შენი გაგულისების მთავარი მიზეზი შენი მდგომარეობის გაურკვევლობაა.

„ჰო, უკვე აღარ თვალთმაქცობს და ახლა გარკვევით ჩანს, როგორ ვძულვარ“, – გაიფიქრა ანამ, რომელიც ყურს არ უგდებდა მის სიტყვებს და შეძრწუნებული შეჰყურებდა იმ გულცივსა და სასტიკ მსაჯულს, მისი თვალებიდან რომ

იყურებოდა და აგულისებდა.

– მიზეზი ეგ არ არის, – უპასუხა ანამ, – ჩემთვის გაუგებარიც კია, როგორ შეიძლება ჩემი აგულისების მიზეზი იყოს ის, რომ მე სავსებით შენს ხელში ვარ. ეს სადაური გაურკვევლობაა? პირიქით.

– ძალიან ვნანობ, რომ შენ არ გსურს ამის გაგება, – შეაწყვეტინა ვრონსკიმ და დაუოკებელი სურვილი იგრძნო, ბოლომდე ეთქვა თავისი აზრი, – ეს გაურკვევლობა იმაში მდგომარეობს, რომ შენ გგონია, თითქოს მე თავისუფალი ვარ.

– ამ მხრივ შეგიძლია სავსებით დამშვიდებული იყო, – უთხრა ანამ, გვერდი შეაქცია და ყავის სმას შეუდგა.

მან ფინჯანი აიღო და პირთან მიიტანა, რამდენჯერმე მოსვა ყავა, მერე ვრონსკის გადახედა და მისი სახის გამომეტყველებაზე აშკარად მიხვდა, რომ მას სიძულვილს ჰგვრიდა მისი ხელიც, ჟესტიც და ის ხმაც, ანას ტუჩები რომ გამოსცემდნენ.

– ჩემთვის სავსებით სულერთია, რას ფიქრობს დედაშენი და როგორ აპირებს შენს დაქორწინებას, – უთხრა და აკანკალებული ხელით დადგა ფინჯანი.

– ჩვენ ხომ ამაზე არ ვლაპარაკობთ.

– არა, სწორედ ამაზე ვლაპარაკობთ. და დამერწმუნე, უგულო ქალი, ბებერი იქნება თუ ახალგაზრდა, შენი დედა თუ სხვა ვინმე, ჩემთვის სრულებით არ არის საინტერესო და არც მინდა ვიცნობდე.

– ანა, მე გთხოვ, უპატივცემულოდ ნუ მოიხსენიებ ჩემს დედას.

– ქალს, რომელსაც გულმა არ უკარნახა, რაში მდგომარეობს მისი შვილის ბედნიერება და სახელი, გული არ გააჩნია.

– მე ვიმეორებ ჩემს თხოვნას, – უპატივცემულოდ ნუ მოიხსენიებ დედაჩემს, რომელსაც მე პატივს ვცემ! – ხმას აუწია ვრონსკიმ და მკაცრად გადახედა ანას.

ანას პასუხი არ გაუცია. იგი დაჟინებით შეჰყურებდა მას, მის სახეს, ხელებს და დაწვრილებით ახსენდებოდა გუშინდელი შერიგების სცენა და ვნებიანი ალერსი. „აი, სწორედ ასეთი ალერსით ასაჩუქრებდა და მომავალში უნდა დაასაჩუქროს

სხვა ქალები“, – ფიქრობდა ანა.

– შენ არ გიყვარს დედა, ეს მხოლოდ ფრაზებია, ფრაზები და ფრაზები! – თქვა ანამ და ზიზღით შეხედა.

– თუ ასეა, მაშინ საჭიროა...

– საჭიროა გადავწყვიტოთ და მე გადავწყვიტე კიდეც, – თქვა ანამ და ოთახიდან გასვლა დააპირა, მაგრამ სწორედ ამ დროს ოთახში იაშვინი შემოვიდა. ანა მიესალმა მას და შეჩერდა.

ანამ არ იცოდა, თუ ამ წუთში, როცა მის სულში ქარიშხალი ტრიალებდა, როცა გრძნობდა, რომ მისი ცხოვრება სავსებით უნდა შეცვლილიყო, რასაც შესაძლოა საზარელი ბოლო მოჰყოლოდა მისთვის, რა საჭირო იყო თვალთმაქცობა ამ უცხო ადამიანის წინაშე, რომელიც ადრე თუ მალე ყველაფერს შეიტყობდა; მაგრამ მან მაშინვე დააცხრო შინაგანი ქარიშხალი, ისევ დაჯდა და სტუმართან საუბარი გააბა.

– როგორ არის თქვენი საქმეები? მიიღეთ ვალი? – ჰკითხა ანამ იაშვინს.

– არა უშავს რა! ვალს, მგონი, მთლიანად ვერ მივიღებ, ოთხშაბათისთვის კი უნდა წავიდე. თქვენ როდის აპირებთ? – თქვა იაშვინმა და თვალების ჭრუჭრით გადახედა ვრონსკის, ეტყობა, მიხვდა, ანა და ვრონსკი რაღაცაზე რომ წაიჩხუბნენ.

– მგონი, ზეგისთვის, – უთხრა ვრონსკიმ.

– თქვენ, მგონი, უკვე დიდი ხანია წასასვლელად ემზადებით.

– მაგრამ ახლა კი დანამდვილებით მივდივართ, – თქვა ანამ და პირდაპირ თვალებში შეხედა ვრონსკის ისე, თითქოს ამით უნდოდა ეთქვა, რომ მას იმედიც არ ჰქონოდა შერიგებისა.

– ნუთუ არ გებრალებათ ის უბედური პეცოვი? – განაგრძო ანამ იაშვინთან საუბარი.

– არასოდეს შევკითხივარ ჩემს თავს, ანა არკადიევნა, მებრალება თუ არა იგი. მთელი ჩემი ქონება აქ არის, – და მან გვერდით ჯიბეზე უჩვენა, – ახლა მე მდიდარი კაცი ვარ; დღეს წავალ კლუბში და შეიძლება იქიდან ლატაკი გამოვიდე. ვინც ჩემთან ჯდება, იმასაც ხომ უნდა, მე გამიშვას შიშველ-ტიტველი, მე იმას ვფიქრობ, ის გავუშვა პერანგის ამარა. ჰოდა, ვიბრძვით და ამაშია მთელი სიამოვნება.

– მაგრამ თქვენ რომ ცოლიანი იყოთ, – უთხრა ანამ, – რა მდგომარეობაში იქნებოდა თქვენი ცოლი?

იაშვინმა გაიცინა.

– ჩანს, ამიტომაც არ შევირთე ცოლი და არც არასოდეს მიფიქრია ცოლის შერთვა.

– ჰელსინგფორსზე რას იტყვი? – ჩაერია საუბარში ვრონსკი და გადახედა მოღიმარ ანას.

ვრონსკის შემოხედვას ანამ ისევ იმ ცივი, მკაცრი გამომეტყველებით უპასუხა, თითქოს ეუბნებოდა: მე არ დამვიწყებია, ყველაფერი ისევ ისეაო.

– ნუთუ თქვენ შეყვარებული იყავით? – მიმართა მან იაშვინს.

– ო, ღმერთო ჩემო! მერე რამდენჯერ! მაგრამ, გესმით, ზოგს შეუძლია ჩაუჯდეს კარტს, ოღონდ ისე, რომ ყოველთვის შეუძლია წამოდგეს, როცა დრო მოვა rendez-vous,[121] მე კი შემძლია, შეყვარებული ვიყო მხოლოდ ისე, რომ საღამოს ბანქოს თამაშზე არ დამაგვიანდეს. ასეც ვახერხებ.

– არა, მე მაგაზე კი არა, ნამდვილ სიყვარულზე გეკითხებით, – ანას უნდოდა ეთქვა ჰელსინგფორსზეო, მაგრამ არ უნდოდა ვრონსკის ნათქვამი გაემეორებინა.

მოვიდა ვოიტოვიც, რომელსაც კვიცი უნდა ეყიდა ვრონსკისაგან. ანა წამოდგა და ოთახიდან გავიდა.

სახლიდან გასვლის წინ ვრონსკი ანასთან შევიდა. ანას უნდოდა ისე მოეჩვენებინა თავი, თითქოს მაგიდაზე რაღაცას ეძებდა, მაგრამ შერცხვა ასეთი თვალთმაქცობისა და პირდაპირ ცივად შეხედა ვრონსკის სახეში.

– რა გნებავთ? – ფრანგულად ჰკითხა მან ვრონსკის.

– გამბეტის ატესტატი მინდა ავიღო, უკვე გავყიდე, – ისეთი ტონით უპასუხა მან, რომელიც სიტყვებზე უფრო ცხადად ამბობდა, ახსნა-განმარტებისთვის არ მცალია და ამას არც ექნება რამე შედეგიო.

„მე არაფერში დამნაშავე არა ვარ მის წინაშე, – ფიქრობდა ვრონსკი, – თუ მას საკუთარი თავის დასჯა სწადია, tant pis pour elle“.[122] მაგრამ, როცა ოთახიდან გამოდიოდა, მოეჩვენა, რომ

ანამ რაღაც უთხრა და უეცრად გული შეეკუმშა ანას სიბრალოულით.

– რა მითხარი, ანა? – ჰკითხა მან.

– არაფერი, – ისევ ცივად და მშვიდად უპასუხა ანამ.

„თუ არაფერი, მაშ „tant pis“, – გაიფიქრა ვრონსკიმ, ისიც ისევე ცივად მიტრიალდა და გავიდა. ოთახიდან გასვლისას სარკეში თვალი მოჰკრა ანას სახეს, იგი გაფითრებული იყო და ტუჩები უთრთოდა. ვრონსკის უნდოდა, შეჩერებულიყო, სანუგეშო სიტყვები ეთქვა მისთვის, მაგრამ სანამ მოიფიქრებდა, რა ეთქვა, ფეხებმა უნებურად უკვე გამოიყვანეს ოთახიდან. მთელი ეს დღე ვრონსკიმ გარეთ გაატარა და გვიან საღამოს, როცა შინ დაბრუნდა, მოახლემ მოახსენა, ანა არკადიევნას თავი სტკივა და გთხოვთ, ნუ შემოხვალთო ჩემს ოთახში.

XXVI

არასოდეს მომხდარა, რომ მთელ დღეს ჩხუბში გაევლოს. დღეს პირველად მოხდა. და ეს ჩხუბიც არ ყოფილა. ეს ნამდვილი აღიარება იყო სრული გულის გაცივებისა. განა შეიძლებოდა ისე შეეხედა ანასთვის, როგორც მან შეხედა, როცა ოთახში შემოვიდა ატესტატის ასაღებად, შეეხედა მისთვის, დაენახა, რომ საცაა გული გაუსკდებოდა სასოწარკვეთილებისაგან და ისე უსიტყვოდ გაევლო, გულცივად, მშვიდად? მას არამცთუ აღარ უყვარდა, სძულდა კიდევ ანა, იმიტომ, რომ სხვა ქალი უყვარდა – ეს უკვე ნათელი იყო.

და ანა იხსენებდა მის მიერ ნათქვამ სასტიკ სიტყვებს, იგონებდა იმ სიტყვებსაც, რომლებიც, ცხადია, უნდოდა და შეეძლო კიდევ ეთქვა მისთვის. და სულ უფრო და უფრო ეკარგებოდა სიმშვიდე.

„მე თქვენ არ გაკავებთ, – შეეძლო ეთქვა მას, – შეგიძლიათ წახვიდეთ, სადაც გინდათ. თქვენ არ ინდომეთ თქვენს ქმართან განქორწინება, ალბათ, იმიტომ, რომ ისევ დაბრუნებოდით მას. დაუბრუნდით. ფული თუ გჭირდებათ,

მოგცემთ. რამდენი გნებავთ?“

გონებაში ანამ უკვე უთხრა თავის თავს ყველაზე უფრო მკაცრი სიტყვები, რომლებიც კი შეეძლო ეთქვა უხეშ ადამიანს და მან არ აპატიო ეს სიტყვები, თითქოს ვრონსკის მართლაც ეთქვას ეს.

„და განა გუშინ არ მეფიცებოდა სიყვარულს, ეს ალალ-მართალი და პატიოსანი ადამიანი? განა მე ბევრჯერ ტყუილუბრალოდ არ განვიცადე ეს სასოწარკვეთილება?“ – ამბობდა ანა შემდეგ.

მთელი ეს დღე, გარდა იმ ორი საათისა, რომელიც ვილსონთან დაჰყო, ანამ სულ ამ ეჭვებში გაატარა – გათავდა ყველაფერი, თუ კიდევ არის იმედი შერიგებისა, ახლავე უნდა წავიდეს აქედან, თუ ერთხელ კიდევ უნდა ნახოს იგი. ანა მთელი დღის განმავლობაში ელოდა ვრონსკის, სალამოს კი, როცა თავის ოთახში გავიდა, უბრძანა მსახურს, ეთქვა ვრონსკისთვის, რომ თავი სტკივა, გულში კი ჩაუთქვა: „თუ მიუხედავად მსახურის სიტყვებისა, მაინც შემოვა ჩემთან, მაშინ ეს იმის ნიშანი იქნება, რომ კიდევ ვუყვარვარ. თუ არ შემოვა, ეს ნიშანი იქნება იმისა, რომ ყველაფერი გათავდა და მაშინ გადავწყვეტ, როგორ ვიმოქმედო!“

იმ სალამოს ანამ გაიგონა, როგორ გაჩერდა კართან მისი ეტლი. გაიგონა მისი ზარის ხმა, მისი ნაბიჯების ხმა და ლაპარაკი მოახლესთან, მან დაიჯერა ის, რაც მოახლემ უთხრა, მეტი აღარაფრის გაგება აღარ ინდომა და თავისი ოთახისაკენ გასწია. ასე რომ, ყველაფერი გათავდა.

და ანას ცოცხლად წარმოუდგა თვალწინ სიკვდილი, როგორც ერთადერთი საშუალება მის გულში სიყვარულის აღსადგენად, მის დასასჯელად და გამარჯვების მოსაპოვებლად იმ ბრძოლაში, რომელსაც ანას გულში დასადგურებული ბოროტი სული ეწეოდა ვრონსკისთან.

ახლა მისთვის სულერთი იყო ყველაფერი: წავიდოდნენ თუ არ წავიდოდნენ ვოზდვიჟენსკოეში, მიიღებდა თუ არა ქმრისაგან განქორწინებას, – არაფერი აღარ არის საჭირო. საჭირო იყო მხოლოდ ერთი რამ – მისი დასჯა.

როცა ანამ ოპიუმის ჩვეულებრივი დოზა დაისხა და გაიფიქრა, საკმარისია მთელი ეს შუშა გამოვცალო, რომ მოვკვდეო, ისე იოლად, ისე უბრალოდ მოეჩვენა ეს, რომ კვლავ სიამოვნებით გაჰყვა ამ ფიქრებს, როგორ დაიტანჯებოდა ვრონსკი, როგორ

ინანებდა და ეყვარებოდა მისი ხსოვნა მაშინ, როცა უკვე გვიან იქნებოდა. ანა თვალებგახელილი იწვა ლოგინში და შეჰყურებდა ოთახის ჭერის გამოძერწილ ლავგარდანს, რომელსაც ერთი ჩამწვარი სანთელია ანათებდა, შეჰყურებდა ლავგარდანის ნაწილზე დაფენილ თეჯირის ჩრდილს და ცოცხლად უდგებოდა თვალწინ, რას იგრძნობდა ვრონსკი, როცა იგი უკვე აღარ იქნებოდა, როცა ანა მისთვის მხოლოდ მოგონებად იქცეოდა. „როგორ შევძელი მეტქვა მისთვის ასეთი მკაცრი სიტყვები? – იტყვის იგი, – როგორ შევძელი გამოსვლა ოთახიდან ისე, რომ არაფერი მეტქვა მისთვის. ახლა კი ის აღარ არის. იგი სამუდამოდ წავიდა ჩვენგან. იგი იქ არის“. უცებ თეჯირის ჩრდილი შეირხა, მთელ ლავგარდანსა და ჭერს მოედო, მეორე მხრიდან სხვა ჩრდილებიც წამოიშალნენ მის შესახვედრად; წამით ჩრდილები თავქვე დაემშვნენ, შემდეგ ახალი სისწრაფით წამოიშალნენ, შეირხნენ, ისევ შეუერთდნენ ერთმანეთს და ყველაფერი ბნელმა დაფარა. „სიკვდილი!“ – გაიფიქრა ანამ და ისეთი საშინელება იგრძნო, რომ დიდხანს გონს ვეღარ მოვიდა, სად იყო; აკანკალებული ხელებით დიდხანს ვერ მოძებნა ასანთი, რათა მეორე სანთელი ანთო ნაცვლად ჩამწვარი და ჩამქრალი სანთლისა. „არა, ყველაფერს დავთმობ, ოღონდაც ვიცოცხლო! მე ხომ მიყვარს იგი. მასაც ხომ ვუყვარვარ! ეს იყო და გაივლის“, – ამბობდა ანა და გრძნობდა, როგორ ჩამოსდიოდა ლოყებზე სიხარულის ცრემლები, რომელიც სიცოცხლის დაბრუნებამ გამოიწვია. და თავი რომ დაეღწია ამ შიშისაგან, საჩქაროდ გასწია ვრონსკის კაბინეტისაკენ.

ვრონსკის ღრმა ძილით ეძინა თავის კაბინეტში. ანა მიუახლოვდა, ზევიდან გაანათა მისი სახე და დიდხანს დასცქეროდა მძინარეს. ახლა, როცა ეძინა, ისე ძლიერ უყვარდა იგი, რომ ვეღარ შეძლო სიყვარულის ცრემლების შეკავება. მაგრამ იცოდა, თუ გაიღვიძებდა, ისევ ისე ცივად, ისევ ისეთი თვალით შეხედავდა მას, თითქოს უდანაშაულო იყო მის წინაშე და ანას, სანამ სიყვარულზე ეტყოდა რამეს, ჯერ უნდა დაემტკიცებინა მისთვის, რამდენად დამნაშავე იყო მის წინაშე. ანამ აღარ გააღვიძა ვრონსკი, ისევ თავის ოთახში დაბრუნდა, მეორეჯერ დალია ოპიუმი და მხოლოდ გათენებისას ჩაეძინა, ისე, რომ ნახევრად ძილმღვიძარე განუწყვეტლივ გრძნობდა თავის მწუხარებას.

დილით იმ საშინელმა სიზმარმა გამოაღვიძა, რომელიც

რამდენჯერმე ესიზმრა ჯერ კიდევ ვრონსკისთან შეერთებამდე. წვერგაწეწილი მოხუცი, დახრილი რაღაცას აკეთებდა და თან უაზრო ფრანგულ სიტყვებს იმეორებდა და ანა, როგორც ყოველთვის ამ სიზმრის დროს (და სწორედ ეს იყო საშინელი), გრძნობდა, რომ მოხუცი ყურადღებას არ აქცევდა მას, თავის საშინელ საქმეს განაგრძობდა მის თავს ზემოთ, და ანას ცივ ოფლში გაწეწულს გამოელვია.

ლოგინიდან რომ წამოდგა, თითქოს ბურანში გაახსენდა გუშინდელი დღე.

„იყო ჩხუბი. მოხდა ის, რაც უკვე რამდენჯერმე განმეორდა. მე ვუთხარი, თავი მტკივა-მეთქი და ისიც აღარ შემოვიდა. ხვალ მივდივართ, უნდა ვინახულო იგი და მოვემზადო სამგზავროდ“, – უთხრა თავის თავს ანამ. და როცა შეიტყო, ვრონსკი კაბინეტში იყო, მისკენ გაეშურა. სასტუმრო ოთახში გავლისას ყური მოჰკრა, რომ კართან ეტლი გაჩერდა, ფანჯრიდან გაიხედა, დაინახა ახალგაზრდა ქალიშვილი სოსანისფერი ქუდით, რომელსაც თავი გამოეყო კარებიდან და რაღაცას ეუბნებოდა ლაქიას, ზარს რომ რეკავდა. დერეფანში რაღაც საუბრის შემდეგ ვიღაც ზევით ამოვიდა და სასტუმროს გვერდით ვრონსკის ფეხის ხმა გაისმა. მან სწრაფი ნაბიჯით ჩაირბინა კიბე. ანა ისევ ფანჯარასთან მივიდა. აი, ვრონსკი თავშიშველი გავიდა პარმალზე და კარეტასთან მივიდა. სოსანისფერქუდიანმა ქალიშვილმა მას პაკეტი გადასცა, ვრონსკიმ ღიმილით უთხრა რაღაც. კარეტა წავიდა და მან ისევ სწრაფად ამოირბინა კიბე.

ბურუსი, რომელიც ანას სულში იდგა, სწრაფად გაიფანტა. გუშინდელმა გრძნობამ ახალი ტკივილით დაუსერა ნატკენი გული. ახლა მისთვის გაუგებარი იყო, როგორ დაიმცირა თავი ისე, რომ მთელი გუშინდელი დღე მასთან, მის სახლში გაატარა. ანა კაბინეტში შევიდა მასთან, რათა განეცხადებინა თავისი გადაწყვეტილება.

– სოროკინა და მისი ქალიშვილი იყვნენ ჩემთან და ფული და ქალაქები მომიტანეს mamam-ისგან. გუშინ ვერ მივიღე. დღეს უკეთ ხარ, თავი აღარ გტკივა? – მშვიდად უთხრა მან, განზრახ არ უნდოდა დაენახა და გაეგო მისი სახის ნაღვლიანი, თან მოზეიმე გამომეტყველება.

ანა შუა ოთახში იდგა და ხმაამოუღებლად, დაჟინებით

შეჰყურებდა მას. ვრონსკიმ ახედა ანას, წამით მოიღუშა და მერე ისევ წერილის კითხვა განაგრძო. ანა მობრუნდა და ნელი ნაბიჯით გავიდა ოთახიდან. მას კიდევ შეეძლო მოებრუნებინა ანა, მაგრამ ანა უკვე კარამდის მივიდა, ის კი ხმას არ იღებდა, მხოლოდ ისმოდა გადაფურცლოვანი ქაღალდის შრიალი.

– ჰო, მართლა, – თქვა ვრონსკიმ სწორედ იმ დროს, როცა ანა უკვე კართან იყო, – ჩვენ ხვალ ნამდვილად მივდივართ? ხომ მართალია?

– თქვენ კი, მაგრამ მე არა! – უთხრა ანამ და მისკენ მოტრიალდა.

– ანა, ამგვარად ცხოვრება შეუძლებელია...

– თქვენ კი, მაგრამ მე არა! – გაიმეორა ანამ.

– ეს უკვე აუტანელი ხდება!

– თქვენ... თქვენ ინანებთ ამას, – უთხრა ანამ და ოთახიდან გავიდა.

ვრონსკი შეაშინა იმ სასოწარკვეთილებამ, რომელიც ამ სიტყვების წარმოთქმისას ანას სახეზე იხატებოდა. ზეწამოიჭრა, უნდოდა გამოჰკიდებოდა ანას, მაგრამ გონს რომ მოვიდა, ისევ თავის ადგილას დაჯდა, კბილი კბილს დააჭირა და მოიღუშა. ეს, როგორც მას ეჩვენებოდა, უწესო მუქარა, აბრაზებდა ვრონსკის. „მე ყველაფერი ვცადე, – გაიფიქრა მან, – მხოლოდ ერთილა დამრჩენია, არ მივაქციო ყურადღება“. და იგი ქალაქში გასასვლელად მოემზადა. მერე კი ისევ დედასთან უნდა წასულიყო, რათა მას ხელი მოეწერა მინდობილობაზე.

ანას ესმოდა მისი ნაბიჯების ხმა კაბინეტსა და სასადილო ოთახში, მაგრამ ვრონსკი არ მობრუნებულა მისი ოთახისაკენ, მხოლოდ უბრძანა მსახურთ, უიმისოდ გაეტანებინათ კვიცი ვოიტოვისთვის. შემდეგ ანამ გაიგონა, როგორ მოართვეს ეტლი, როგორ გაიღო კარი და იგი გარეთ გავიდა. მაგრამ აი, ისევ შეტრიალდა წინკარში და ვილაცამ ზევით ამოირბინა. ეს მისი პირისფარეში იყო, რომელმაც ზევით ამოირბინა დავიწყებული ხელთათმანებისთვის. ანა ფანჯარასთან მივიდა და დაინახა, როგორ გამოართვა ხელთათმანები კამერდინერს, ისე, რომ ზედაც არ შეუხედავს მისთვის, მერე მხარზე ხელი შეახო მეეტლეს და რაღაც უთხრა. შემდეგ ეტლში ჩაჯდა,

თავისებურად შემოიღო ფეხი ფეხზე, ხელთათმანები ჩაიცვა და ერთხელაც არ მოუხედავს ფანჯრისაკენ, ისე მიიმალა ეტლი კუთხის იქით, მოსახვევში.

XXVII

„წავიდა! მორჩა!“ – ჩაილაპარაკა ანამ, რომელიც ფანჯარასთან იდგა; და ამის პასუხად შთაბეჭდილება იმ წყვილიადისა, სანთლის ჩაქრობისას რომ იხილა და ის საშინელი სიზმარი თითქოს ერთმანეთს შეერწყა და საზარელი სიცივით აევსო გული.

„არა, ეს შეუძლებელია!“ – წამოიძახა მან, ოთახი გაიარა და მაგრად ჩამორეკა ზარი. მისთვის ახლა ისე საშინელი იყო მარტო დარჩენა, რომ მსახურის შემოსვლას ველარ დაუცადა და თვითონვე გასწია შესაგებებლად.

– გამიგეთ, სად წავიდა გრაფი, – უთხრა მან.

მსახურმა უპასუხა, გრაფი საჯინიბოში წავიდაო.

– მიბრძანა, მოგახსენოთ, რომ, თუ თქვენ წასვლა გნებავთ სადმე, ეტლი ახლავე უკან მობრუნდება.

– კარგი. დაიცადე, ახლავე ბარათს დავწერ და ამ ბარათით სასწრაფოდ აფრინეთ მიხაილი საჯინიბოში.

ანა დაჯდა და დაწერა: „მე დამნაშავე ვარ. დაბრუნდი შინ, უნდა მოგელაპარაკო. ღვთის გულისთვის, მოდი, მეშინია“.

წერილი დალუქა და მსახურს გადასცა.

ანას ახლა ეშინოდა მარტო ყოფნის, მსახურთან ერთად ისიც გავიდა ოთახიდან და საბავშვო ოთახისკენ გასწია.

„რა არის ეს, ეს სხვა არის, ეს ის არ არის! სად არის მისი ცისფერი თვალეები, მისი სიყვარული, გაუბედავი ღიმილი“. ეს იყო პირველი აზრი, როცა მან თავისი ფუნჩულა, ლოყაწითელი, შავკულულებიანი გოგონა დაინახა ნაცვლად სერიოჟასი, რომელსაც თავისი არეული ფიქრების გამო ელოდა, რომ

იხილავდა საბავშვო ოთახში. გოგონა მაგიდასთან იჯდა, ჯიუტად, ძლიერად უტყაპუნებდა გრაფინის თავსახურს მაგიდაზე და უაზროდ შეჰყურებდა დედას თავისი კუნაპეტივით შავი თვალებით. მან ჰასუხი გასცა ინგლისელ ქალს, სავსებით ჯანმრთელად ვარ და ხვალ მივემგზავრებითო სოფელში, გვერდით მიუჯდა ბავშვს, გრაფინის სახურავი დაუტრიალა წინ. მაგრამ ბავშვის ხმამალაღმა, წკრიალა სიცილმა, მისმა წარბების მოძრაობამ ისე ცხოვლად გაახსენა ვრონსკი, რომ ძლივსლა შეიკავა ქვითინი, საჩქაროდ წამოდგა და ოთახიდან გავიდა. „ნუთუ ყველაფერი გათავდა? არა, ეს შეუძლებელია! – ფიქრობდა ანა, – ის ისევ დაბრუნდება. მაგრამ რანაირად ამიხსნის იმ ღიმილს, იმ სიხარულს, რომელიც მასთან საუბრის შემდეგ იგრძნო? რომ არ ამიხსნას კიდევ, მე მაინც დავუჯერებ. რომ არ დავუჯერო, მაშინ მხოლოდ ერთი რამ მრჩება, – ეს კი არ მინდა!“

ანამ საათს შეხედა. თორმეტმა წუთმა გაიარა. „ახლა იგი უკვე მიიღებდა ბარათს და უკან ბრუნდება. ცოტა ხანი კიდევ, ათი წუთი... მაგრამ რა უნდა ვქნა, რომ არ მოვიდეს? არა, ეს შეუძლებელია. ოღონდ ნამტირალევი თვალებით არ უნდა მნახოს. წავალ, პირს დავიბან. ჰო, ჰო, დავივარცხნე თუ არა დღეს თმა?“ – შეეკითხა ანა თავის თავს და ველარ გაიხსენა. ხელი გადაისვა თმაზე. „ჰო, დამივარცხნია, მაგრამ როდის“. ნამდვილად დავარცხნილი ჰქონდა, მაგრამ ვერაფრით გაიხსენა, როდის დაივარცხნა. „ვინ არის ეს?“ – ფიქრობდა ანა, როცა სარკეში უყურებდა თავის ანთებულ სახეს, უცნაურად მოელვარე თვალებს, რომელნიც შიშით შეჰყურებდნენ მას. „ჰო, ეს მე ვარ“, უცებ მიხვდა ანა, თავით ფეხებამდე შეათვალიერა თავისი თავი სარკეში, უეცრად მისი კოცნა იგრძნო და შეკრთა, მხრები შეიშმუშნა. შემდეგ ხელი ტუჩებთან მიიტანა და აკოცა საკუთარ ხელს.

„რა მემართება, ჭკუიდან ხომ არ ვიშლები“, – და ანამ საწოლი ოთახისაკენ გასწია, სადაც ანუშკა ოთახს ალაგებდა.

– ანუშკა, – უთხრა ანამ, მის წინ გაჩერდა, სახეში მიაჩერდა და თვითონაც არ იცოდა, რა უნდა ეთქვა მისთვის.

– დარია ალექსანდროვნასთან გინდოდათ წასვლა, – უპასუხა მოახლემ, თითქოს მიუხვდაო ფიქრს.

– დარია ალექსანდროვნასთან? ჰო, წავალ.

„თხუთმეტი წუთი აქედან. თხუთმეტი იქიდან. ახლა იგი უკვე მოდის, საცაა მოვა კიდევ, – ანამ საათი ამოიღო და დახედა, – მაგრამ როგორ შეძლო მან წასვლა, ასეთ მდგომარეობაში ჩემი დატოვება? როგორ შეუძლია იცხოვროს ისე, რომ არ შემირიგდეს?“ ანა ფანჯარასთან მივიდა და ქუჩაში ყურება დაიწყო. მისი ანგარიშით ვრონსკი ახლა უკვე დაბრუნებული უნდა ყოფილიყო. მაგრამ, შესაძლოა, ანგარიში აერია და მან ხელმეორედ გაიხსენა, როდის წავიდა და ისევ დაიწყო წუთების თვლა.

სწორედ იმ დროს, როცა ანა საათთან მივიდა თავისი საათის შესამოწმებლად, სადარბაზო კართან ვიღაცის ეტლი შეჩერდა. ანამ ფანჯარაში გაიხედა და დაინახა ვრონსკის ეტლი, მაგრამ კიბეზე არავინ ამოდიოდა, ქვევიდან კი ლაპარაკის ხმა ისმოდა. ეს ანას მიერ გაგზავნილი მსახური მოვიდა ეტლით. ანა თვითონვე ჩავიდა ქვევით.

– გრაფს ველარ მივუსწართ. ნიჟეგოროდის გზით წაბრძანებულა.

– რაო? რას ამბობ?.. – მიუბრუნდა იგი ლოყებაწითლებულ მხიარულ მიხაილს, რომელიც უკანვე აძლევდა ბარათს.

„ჰო, მას ხომ არ მიუღია ეს წერილი“, – გაიხსენა ანამ.

– წადი ამ წერილით სოფელში, გრაფინია ვრონსკაიასთან, ხომ იცი? და მაშინვე მომიტანე პასუხი, – უთხრა მან მსახურს.

„მაგრამ მე, მე რაღას გავაკეთებ – გაიფიქრა ანამ, – ჰო, მართლა, მე დოლისთან წავალ, თორემ ჭკუიდან შევიშლები, ჰო, მე შემეძლია დეპეშაც გავუგზავნო“, და მან დაწერა დეპეშა.

„ჩემთვის აუცილებელია მოლაპარაკება, ახლავე წამოდიო“.

დეპეშა გაგზავნა და ტანისამოსის გამოსაცვლელად გავიდა. ტანისამოსი ჩაიცვა, ქუდი დაიხურა და ერთხელ კიდევ ჩახედა თვალეებში ჩასუქებულ, გულდამშვიდებულ ანუშკას. აშკარა თანაგრძნობა იხატებოდა მის წვრილ, კეთილ, ნაცრისფერ თვალეებში.

– ანუშკა, ჩემო კარგო, რა ვქნა? – ქვითინით უთხრა ანამ და უმწეოდ დაეშვა სავარძელზე.

– ასე რა გაწუხებთ, ანა არკადიევნა? ხდება ხოლმე ასე, თქვენ

წაბრძანდით, გულს გადააყოლებთ, – უთხრა მოახლემ.

– ჰო, წავალ, – გამოერკვა ანა და ფეხზე წამოდგა, – ჩემს არყოფნაში დეპეშა თუ მოვიდეს, დარია ალექსანდროვნასთან გამომიგზავნეთ... არა, მე თვითონ დავბრუნდები.

„ჰო, არ უნდა ვიფიქრო, რამე უნდა ვიღონო, უნდა წავიდე. რაც მთავარია, უნდა წავიდე ამ სახლიდან“, – თქვა ანამ და შეძრწუნებულმა ყური მიუგდო, რა საშინელება ბობოქრობდა მის გულში, საჩქაროდ გარეთ გამოვიდა და ეტლში ჩაჯდა.

– საით მიბრძანებთ? – ჰკითხა პიოტრმა, სანამ კოფოზე დაჯდებოდა.

– ზნამენკაზე, ობლონსკებთან.

XXVIII

ნათელი დღე იდგა, მთელი დილა ცრიდა წვრილი წვიმა და მხოლოდ ის იყო, გამოიღარა. რკინის სახურავები, ტროტუარის ფილაქანი, ქვაფენილის კენჭები, ეტლების ტყავი და ბორბლები, სპილენძი თუ თუნუქი – ყველაფერი ბზინავდა მაისის მზეზე. სამი საათი იყო, ის დრო, როცა ქუჩები ყველაზე უფრო გამოცოცხლებულია.

ანა ეტლის კუთხეში იჯდა; ლურჯა ცხენები სწრაფად მიაქროლებდნენ ეტლს და იგი ოდნავ ირწეოდა მოქნილ რესორებზე. თვლების განუწყვეტელ ხმაურში, სუფთა ჰაერზე, როცა ასე სწრაფად იცვლებოდა შთაბეჭდილებები, ანამ ერთხელ კიდევ გაიხსენა უკანასკნელ დღეებში მომხდარი ამბები და ახლა თავისი მდგომარეობა სულ სხვაგვარად წარმოუდგა, ვიდრე შინ ეჩვენებოდა. სიკვდილზე ფიქრიც აღარ იყო ისე საშინელი, აღარც ისე მკაფიოდ ხედავდა სიკვდილს და აღარც გარდაუვალად მიაჩნდა. ახლა საყვედურობდა თავის თავს, რომ ასეთ დამცირებამდე მივიდა: „მე მას ვემუდარები, მაპატიოს. მთლიანად დავემორჩილე მას. დამნაშავედ ვაღიარე თავი. რატომ? განა უიმისოდ ცხოვრება არ შემიძლია?“ – და პასუხი აღარ გაუცია ამ კითხვაზე, როგორ იცხოვრებდა

უიმისოდ, ახლა ფირნიშების კითხვა დაიწყო: „კანტორა და საწყობი“. „კბილის ექიმი“. „ჰო, მე ყველაფერში გამოვუტყდები დოლის. მას არ უყვარს ვრონსკი. მართალია, შემრცხვება, გული მეტკინება, მაგრამ მაინც ყველაფერს ვეტყვი. მე დოლის ვუყვარვარ და დავიჯერებ მის რჩევას. მე არ დავემორჩილები ვრონსკის. უფლებას არ მივცემ, აღზრდა დამიწყოს. „ფილიპინოვის კალაჩები“. ამბობენ, გამზადებული ცომი მიაქვთო პეტერბურგში. მოსკოვის წყალი ძალიან კარგია. მიტიშჩინის ჭები და ბლინები ხომ“... და ანას გაახსენდა, წინათ, დიდი ხნის წინ, როცა ისევ ჩვიდმეტი წლისა იყო, მამიდასთან ერთად როგორ გაემგზავრა სამების ეკლესიაში. „ცხენებითაც კი ვიარეთ, ნუთუ ის მე ვიყავი, წითელხელეა გოგო? რამდენი რამ, რაც მაშინ მშვენიერი და მიუღწეველი მეჩვენებოდა, არარაობად იქცა ჩემთვის, ხოლო ის, რაც მაშინ იყო, ახლა სამუდამოდ მიუღწეველია. განა დავიჯერებდი მაშინ, რომ ასე დავიმცირებდი თავს? როგორ კმაყოფილებას, როგორ სიამაყეს იგრძნობს იგი, როცა ჩემს ბარათს მიიღებს! მაგრამ მე დავუმტკიცებ, რომ... რა საძაგელი სუნი აქვს ამ საღებავს! რატომ აშენებენ და ღებავენ ყველაფერს? „მოდები და მორთულობანი“, – კითხულობდა იგი. ვიღაც კაცმა თავი დაუკრა. ანუშკას ქმარი იყო. „ჩვენი პარაზიტები!“ – გაახსენდა, როგორ ეძახდა მათ ვრონსკი, – ჩვენი! რატომ ჩვენი? საშინელებაა, რომ ძირფესვიანად ვერ ამოგლეჯ წარსულს! ამოგლეჯა შეუძლებელია. მაგრამ მისი ხსოვნის წაშლა კი შეიძლება. და წავშლი კიდევ!“ – და გაიხსენა თავისი წარსული ალექსეი ალექსანდროვიჩთან, გაიხსენა, როგორ წაშალა იგი თავის მეხსიერებაში. „დოლი იფიქრებს, რომ მე უკვე მეორე ქმარს ვანებებ თავს და ამიტომ, ალბათ, მართალიც არა ვარ. განა მე მინდა, მართალი ვიყო! მე ეს არ შემეძლია!“ – თქვა და ტირილი მოუნდა, მაგრამ მაშინვე იმაზე გადაიტანა ფიქრი, თუ რაზე იღიმებოდა ასე ის ორი გოგონა: „ალბათ, სიყვარულზე! მათ არ იციან, რა უსიხარულო და რა დამამცირებელია ეს... ბულვარი და ბავშვები. სამი ბიჭი გარბის. ცხენოსნობას თამაშობენ. სერიოჟა! მე ყველაფერს დავკარგავ, თუ ის არ დაბრუნდება!.. შეიძლება მატარებელზე დაუგვიანდა და ახლა უკვე შინ არის! ისევ მოგინდა თავის დამცირება? – უსაყვედურა თავის თავს, – არა, მივალ დოლისთან და გულახდილად ვეტყვი: მე უბედური ვარ, ღირსი ვარ ამისა, დამნაშავე ვარ, მაგრამ მაინც უბედური ვარ და დამენმარე-მეთქი. ეს ცხენები!.. როგორ მეზიზღება ჩემი თავი ამ ეტლში, – ყველაფერი მისია.

მაგრამ ამიერიდან აღარ ვიხილავ მათ!“..

კიბეზე რომ აღიოდა, იმაზე ფიქრობდა, რა სიტყვებით გამოუტყდებოდა დოლის ყველაფერში და განზრახ იწამლავდა გულს.

– არის ვინმე? – იკითხა წინკარში.

– კატერინა ალექსანდროვნა ლევინა გახლავთ! – უპასუხა ლაქიამ.

„კიტი, სწორედ ის კიტი, ვრონსკის რომ უყვარდა! – გაიფიქრა ანამ, – სწორედ ის, რომელსაც სიყვარულით იხსენიებდა ხოლმე. ალბათ, წუნს, ცოლად რომ არ შეირთო. მე კი, ალბათ, ზიზღით მიხსენიებს და ნანობს, რატომ დააკავშირა ჩემთან თავისი ცხოვრება“.

ღები ბავშვის კვებაზე თათბირობდნენ, როცა ანა მივიდა. დოლი მარტო გამოეგება სტუმარს, რომელმაც სწორედ ამ დროს შეუშალა ხელი მათ საუბარს.

– შენ კიდევ არ წასულხარ? მე თვითონაც ვაპირებდი შენთან მოსვლას, – უთხრა მან, – სწორედ დღეს მივიღე სტივას წერილი.

– ჩვენც მივიღეთ დეპეშა, – უპასუხა ანამ და კიტის მოსაძებნად ოთახში მიმოიხედა.

– იწერება, ვერ გავიგე, სახელდობრ, რა სურსო ალექსეი ალექსანდროვიჩს, მაგრამ უპასუხოდ მაინც არ წამოვალო.

– მე მეგონა, შენთან ვილაც იყო. შეიძლება წავიკითხო წერილი?

– ჰო, კიტი არის ჩემთან, – უპასუხა შემცბარმა დოლიმ, – ბავშვის ოთახში დარჩა. ძალიან ავად იყო.

– ჰო, მეც გავიგე. შეიძლება წავიკითხო წერილი?

– ახლავე მოგიტან. მას უარი არ უთქვამს, პირიქით, სტივას დიდი იმედი აქვს, – უთხრა დოლიმ და კარში შეჩერდა.

– მე აღარც იმედი მაქვს, აღარც სურვილი, – უპასუხა ანამ.

„რა არის ეს? კიტის დამამცირებლად მიაჩნია ჩემთან შეხვედრა? – ფიქრობდა მარტოდ დარჩენილი ანა, – შეიძლება მართალიც არის. მაგრამ მართალიც რომ იყოს, მას, კიტის, რომელსაც

უყვარდა ვრონსკი, არ უნდა ეგრძნობინებინა ეს ჩემთვის. ვიცი, რომ ჩემს მდგომარეობაში მე არც ერთი წესიერი ქალი არ მიმიღებს; ვიცი, რომ იმ პირველი წუთებიდანვე ყველაფერი მსხვერპლად შევწირე მას! და აი, ჯილდოც ამისთვის! ოჰ, როგორ მძულს იგი! ან რატომ მოვედი აქ? უფრო ცუდად ვგრძნობ თავს, კიდევ უფრო მიმძიმს აქ ყოფნა! – მეორე ოთახიდან დების საუბარი შემოესმა, – აბა, რა შემიძლია ვუთხრა ახლა დოლის? დავამშვიდო კიტი, რომ უბედური ვარ და მფარველობა ვითხოვო მისგან? არა, დოლი მაინც ვერ გაიგებს ამას. არც არაფერი მაქვს მისთვის სათქმელი. ოღონდ კარგი იყო, მენახა კიტი, მეჩვენებინა, როგორ მძულს ყველა და ყველაფერი, რამდენად სულერთია ახლა ჩემთვის ყოველივე“.

დოლიმ წერილი შემოიტანა. ანამ წაიკითხა და ხმაამოუღებლად დაუბრუნა.

– მე უკვე ვიცოდი ყველაფერი, – უთხრა მან, – და ეს სრულებით აღარ მაინტერესებს.

– მერედა რატომ? მე პირიქით, იმედი მაქვს, – უთხრა დოლიმ და ცნობისმოყვარედ მიაჩერდა ანას, არასოდეს ენახა ასე უცნაურად აღგზნებული, – შენ როდის მიდიხარ? – ჰკითხა მან.

ანა თვალბმობოჭუტული იყურებოდა წინ და პასუხს არ აძლევდა.

– რატომ მემალება კიტი? – უთხრა ანამ, კარს გახედა და გაწითლდა.

– ოჰ, რას ამბობ! ბავშვს აწოვებდა. ვერაფრით ვერ მოაწესრიგა ეს საქმე. მე ვურჩიე... იგი დიდად მოხარულია... ახლავე გამოვა, – უხსნიდა შემკრთალი დოლი, ვერ ახერხებდა ტყუილის თქმას, – აგერ ისიც!

ანას მოსვლა რომ შეიტყო, კიტიმ არ ინდომა გამოსვლა. დოლიმ, როგორც იქნა, დაიყოლია. კიტიმაც ძალ-ღონე მოიკრიბა, ოთახში შემოვიდა, აწითლებული მიუახლოვდა ანას და გაუწოდა ხელი.

– დიდად მოხარული ვარ, – აკანკალებული ხმით უთხრა მან.

კიტის აკრთობდა შინაგანი ბრძოლა, მის გულში რომ ხდებოდა. ერთმანეთს ებრძოდა მტრობა ამ უზნეო ქალისადმი და პატიების სურვილი. მაგრამ როგორც კი დაინახა ანას ლამაზი,

სიმპათიური სახე, მაშინვე გაუქრა მტრობა.

– არც გამიკვირდებოდა, თუ არ ინდომებდით ჩემთან შეხვედრას. მე უკვე შევეჩვიე ყველაფერს! თქვენ ავად იყავით! დიახ, გამოცვლილხართ, – უთხრა ანამ.

კიტი გრძნობდა, რომ ანა მტრული თვალით უყურებდა. იგი იმით ხსნიდა ამ მტრობას, რომ ანა, რომელიც წინათ მფარველობდა კიტის, ახლა უხერხულობას განიცდიდა მის წინაშე და კიტის შეებრალა იგი.

ილაპარაკეს ავადმყოფობაზე, ბავშვზე, სტივაზე, მაგრამ ანას, როგორც ჩანდა, არაფერი აინტერესებდა.

– მე გამოსამშვიდობებლად მოვედი შენთან, – თქვა ანამ და ფეხზე წამოდგა.

– როდის აპირებთ წასვლას?

მაგრამ ანამ კვლავ პასუხი არ გასცა დოლის და კიტის მიუბრუნდა: – დიახ, დიდად მოხარული ვარ, რომ გნახეთ, – ღიმილით უთხრა ანამ, – მე იმდენი რამ მომისმენია თქვენზე ყველასგან, თვით თქვენი მეუღლისგანაც კი... თქვენი მეუღლე ჩემთან იყო და მე ძალიან მომეწონა, – ეტყობა, არცთუ კეთილი განზრახვით დასძინა მან, – ახლა სად არის?

– სოფელში წავიდა, – უპასუხა კიტიმ და გაწითლდა.

– გადაეცით ჩემგან სალამი, აუცილებლად გადაეცით!

– აუცილებლად გადავცემ, – გულუბრყვილოდ გაიმეორა კიტიმ და თანაგრძნობით შეხედა თვალებში.

– მაშ, მშვიდობით, დოლი! – და ანამ გადაკოცნა დოლი, ხელი ჩამოართვა კიტის და სწრაფად გავიდა ოთახიდან.

– კვლავ ისეთივე მომხიბვლელია! ძალიან კარგია! – თქვა კიტიმ, როცა მარტო დარჩა დასთან, – მაგრამ რაღაც არის მასში შესაბრალისი! მეტისმეტად შესაბრალისი!

– არა, დღეს რაღაც არაჩვეულებრივი ხდებოდა მასში, – უთხრა დოლიმ, – წინკარში რომ ვაცილებდი, მომეჩვენა, თითქოს ტირილი უნდოდა.

XXIX

ეტლში რომ ჩაჯდა ანა, კიდევ უფრო ცუდ გუნებაზე იყო, ვიდრე მაშინ, როცა სახლიდან გამოდიოდა. ადრინდელ ტანჯვას ახლა შეურაცხყოფისა და განკიცხვის გრძნობა დაემატა, რაც აშკარად იგრძნო კიტისთან შეხვედრისას.

– საით მიბრძანებთ? შინ წავიდეთ? – ჰკითხა პიოტრმა.

– ჰო, შინ წავიდეთ, – უპასუხა ანამ, რომელიც ახლა აღარც ფიქრობდა, სად უნდა წასულიყო.

„ისინი ისე მიყურებდნენ, როგორც რაღაც საზარელს, გაუგებარსა და დიდად საინტერესოს. ნეტავ ეს კაცი რას ელაპარაკება მეორეს ასე გაცხარებით? – გაიფიქრა ანამ, როცა ქუჩაში ფეხით მიმავალ ორ კაცს მოჰკრა თვალი, – განა შეიძლება, სხვას უთხრა, რასაც შენ გრძნობ? აი, მეც მინდოდა, ყველაფერი მეთქვა დოლისთვის, მაგრამ კარგად მოვიქეცი, რომ არ ვუთხარი. როგორ გაახარებდა ჩემი უბედურება! იგი დაფარავდა ამას, მაგრამ მთავარი გრძნობა იქნებოდა სიხარული, რომ მე დავისაჯე იმ სიამოვნებისთვის, რომელიც შურდა ჩემთვის. კიტი ხომ კიდევ უფრო გაიხარებდა ამით! როგორ ნათლად ვხედავ ყველაფერს, რაც მასში ხდება. იცის, რომ ჩვეულებრივზე ალერსიანი ვიყავი მის ქმართან. ეჭვიანობს ჩემზე და ვძულვარ, ვეზიზღები კიდევ. მის თვალში მე უზნეო ქალი ვარ. უზნეო რომ ვყოფილიყავი, შემეძლო, თავი შემეყვარებინა მისი ქმრისთვის... თუ მოვინდომებდი ამას. თუმცა მინდოდა კიდევ. აი, ეს კი კმაყოფილია თავისი თავით, – გაიფიქრა ანამ, როცა ჩაუარა ვიღაც სახელაჟღაჟა, ჩასუქებულმა ვაჟბატონმა, რომელმაც ნაცნობად მიიღო ანა, ზევით ასწია პრიალა ქუდი და პრიალა მელოტი გამოაჩინა, შემდეგ მიხვდა თავის შეცდომას. – მას ეგონა, რომ მიცნობდა, ის კი ისევე ნაკლებად მიცნობს, როგორც ყველა სხვა, ვინც უნდა იყოს. მე თვითონაც არ ვიცნობ ჩემს თავს. მე ვიცი ჩემი სურვილები, როგორც იტყვიან, ხოლმე ფრანგები. აი, მათ ეს ჭუჭყიანი ნაყინი უნდათ. ეს დანამდვილებით იციან“, – გაიფიქრა ანამ, როცა თვალი მოჰკრა ორ ბიჭს, რომელთაც ნაყინის გამყიდველი გაეჩერებინათ; იმასაც ძირს ჩამოეღო გეჯა და ტილოთი იწმენდდა ოფლიან სახეს. „ყველას გვინდა ტკბილი და გემრიელი. თუ კანფეტი არ იქნება, ჭუჭყიანი ნაყინი მაინც. კიტიც ასეა: ვრონსკი თუ არა, ლევინი მაინც! და მას შურს ჩემი, ვეჯავრები. და ყველას გვძულს ერთმანეთი: მე – კიტი, კიტის –

მე. აი, ეს მართალია! ტიუტკინი, coiffeur... Je me fais coiffer par[123] ტიუტკინი... ეს უნდა ვუთხრა, როცა მოვა, – გაიფიქრა ანამ და გაიღიმა. მაგრამ იმავე წუთს გაახსენდა, რომ აღარავინ ჰყავდა, ვისაც მოუყვებოდა რაიმე სასაცილოს, – თუმცა არც არაფერია სასაცილო და სამხიარულო. ყველაფერი საძაგლობაა! მწუხრის ზარებს რეკავენ და ეს ვაჭარი ისე გულმოდგინედ იწერს პირჯვარს, თითქოს ეშინია, ხელიდან არაფერი გაუვარდეს. რა საჭიროა ეკლესიები, ეს ზარების რეკვა, ეს სიცრუე? მხოლოდ იმისთვის, რომ დავმალოთ, როგორ გვძულს ყველას ერთმანეთი. როგორც ამ მეეტლეებს, ასე გაბოროტებით რომ ილანძლებიან. იაშვინი ამბობს: მე მინდა ის პერანგის ამარა გავუშვა, მას კი სურს, მე დამტოვოს შიშველ-ტიტველიო. აი, ეს არის სიმართლე!“

ამ ფიქრებში ისე გაერთო, რომ აღარც ახსოვდა, რა აწუხებდა, როცა თავისი სახლის პარმალს მიუახლოვდა და შესაგებებლად გამოსული მეკარე დაინახა, მხოლოდ მაშინ გაახსენდა, წერილი და დეპეშა რომ ჰქონდა გაგზავნილი.

– პასუხი არის? – იკითხა ანამ.

– ახლავე ვნახავ, – უპასუხა მეკარემ, მაგიდას გადახედა. დეპეშის თხელი, კვადრატული კონვერტი აიღო და გაუწოდა ანას.

„ათ საათზე ადრე ჩამოსვლა არ შემიძლია. ვრონსკი“, – ამოიკითხა ანამ.

– გაგზავნილი მსახური ხომ არ დაბრუნებულა?

– ჯერ არ გხლებიათ, – უპასუხა მეკარემ.

„მაშ, თუ ასეა, მაშინ მე ვიცი, რასაც მოვიმოქმედებ, – თქვა ანამ და იგრძნო, როგორი მრისხანებისა და შურისგების სურვილით აღენტო გული. და მან სწრაფად აირბინა კიბე, – მე თვითონ წავალ მასთან, ყველაფერს ვეტყვი, სანამ სამუდამოდ წავიდოდე ამ სახლიდან. არასოდეს არავინ მძულებია ისე, როგორც ეს კაცი!“, – ფიქრობდა ანა და როცა ტანისამოსის ჩამოსაკიდზე ვრონსკის ქუდი დაინახა, ზიზღისაგან გააჟრჟოლა. ანამ ვერ მოისაზრა, რომ ეს დეპეშა მხოლოდ მისი დეპეშის პასუხი იყო, რომ ვრონსკის ჯერ კიდევ არ ჰქონდა მიღებული მისი ბარათი. იგი წარმოიდგენდა ვრონსკის, რომელიც ახლა მშვიდად ემუსაიფებოდა დედასა და

სოროკინას და ხარობდა ანას ტანჯვით. „ჰო, საჩქაროდ უნდა წავიდე აქედან!“ – უთხრა ანამ თავის თავს, თუმცა ჯერ გადაწყვეტილი არ ჰქონდა, სად წავიდოდა. უნდოდა ჩქარა გაქცეოდა თავის გრძნობებს, ამ საზარელ სახლში რომ განიცდიდა. ამ სახლის მსახურებიც, კედლებიც, ავეჯიც – ყველაფერი სიმძიმედ აწვებოდა გულზე.

„ჰო, რკინიგზის სადგურზე წავალ, ანდა იქ უნდა წავიდე და ვამხილო ყველაფერში“. ანამ გაზეთებში მატარებლების მიმოსვლის განრიგი მოძებნა. საღამოს, რვა საათსა და ორ წუთზე გადიოდა მატარებელი. „ჰო, მივასწრებ!“ მსახურს უბრძანა, ეტლში სხვა ცხენები შეება, თვითონ კი საგზაო ჩანთაში იმ ნივთების ჩალაგებას შეუდგა, რომელნიც აუცილებელი იქნებოდა მისთვის ამ რამდენიმე დღის განმავლობაში. იცოდა, რომ აღარ დაბრუნდებოდა ამ სახლში. სხვა გეგმებთან ერთად, რომლებიც ახლა მის თავში ირეოდნენ, ისიც გადაწყვიტა, რომ მას შემდეგ, რაც სადგურში ან გრაფინიას სახლში მოხდებოდა, ნიჟეგოროდის გზით წასულიყო და პირველივე ქალაქში დარჩენილიყო.

გამზადებული სადილი მაგიდაზე იდგა. ანა მაგიდასთან მივიდა, პურსა და ყველს დასუნა და რაკი დარწმუნდა, ყოველგვარი საჭმლის სუნი ზიზღს ჰგვრიდა, მსახურს ეტლის გამოყვანა უბრძანა და თვითონაც გარეთ გამოვიდა. ქუჩაზე უკვე სახლის ჩრდილი გაწოლილიყო. ნათელი, ჯერ ისევ მზით გამთბარი საღამო იდგა. ანას სიძულვილს ჰგვრიდა ყველა – ანუშკაც, ბარგით რომ აცილებდა, პიოტრიც, რომელიც ბარგს ალაგებდა ეტლში, მეეტლეც, რომელიც რაღაცაზე გულმოსული იყო – ყველანი აღიზიანებდნენ თავიანთი ლაპარაკითა და მოქმედებით.

– შენ მე აღარ მჭირდება, პიოტრ!

– მერე ბილეთს ვინ აგიღებთ?

– მაშ, როგორც გინდოდეს, ჩემთვის სულერთია, – უკმაყოფილოდ უთხრა ანამ.

პიოტრი კოფოზე ახტა, დოინჯი შემოიწყო და მეეტლეს სადგურზე წასვლა უბრძანა.

XXX

„ჰო, აი, ახლა კი ისევ ნათელია ჩემთვის ყველაფერი“, – თქვა თავისთვის ანამ, როგორც კი ეტლი დაიძრა და ხმაურითა და რწევით გაჰყვა წვრილი ქვით მოკირწყლულ ქუჩას; ისევ ერთიმეორის მიყოლებით წამოიშალნენ შთაბეჭდილებები.

„ჰო, უკანასკნელად რაზე ვფიქრობდი ასე კარგად? – შეეცადა გახსენებას ანა, – ტიუტკინი, coiffeur? არა, ეს არა! ჰო, იმაზე ვფიქრობდი, რას ამბობდა იაშვინი: არსებობისთვის ბრძოლა და ერთმანეთის სიძულვილი – აი, ერთადერთი რამ, რაც ადამიანებს აკავშირებს. არა, სულ ტყუილად ირჯებით, – გონებაში მიმართა ოთხცხენიან ეტლში მჯდარ კამპანიას, ეტყობა, ქალაქგარეთ რომ მიდიოდნენ დროის გასატარებლად, – ვერც ეგ ძალღიმი გიშველით, თან რომ მიგყავთ. საკუთარ თავს ვერსად გაექცევით!“ მერე თვითონაც იქით გააყოლა თვალი, საითაც პიოტრი იყურებოდა და დაინახა საშინლად მთვრალი ფაბრიკის მუშა, ფეხზე რომ ძლივს იდგა და სადღაც მიჰყავდა პოლიციელს. „აი, ამას უფრო მალე მიუგნია სიამოვნებისთვის, – გაიფიქრა ანამ. – ჩვენ, გრაფ ვრონსკისთან ერთად, ვერ ვიპოვეთ ეს სიამოვნება, თუმცა დიდი მოლოდინი კი გვქონდა!“ და ანა პირველად ახლა შეეცადა, იმ შუქზე, რომელიც ახლა ნათელს ჰფენდა მისთვის ყველაფერს, დაენახა თავისი ურთიერთობა ვრონსკისთან. ადრე ყოველთვის გაურბოდა ამაზე ფიქრს. „რას ეძიებდა იგი ჩემში? სიყვარულს იმდენად არა, რამდენადაც თავისი პატივმოყვარეობის დაკმაყოფილებას“. და ანამ გაიხსენა მისი სიტყვები, მისი გამომეტყველება მათი ურთიერთობის პირველ ხანებში, ერთგულ მეძებარ ძაღლს რომ აგონებდა. ყველაფერი ახლა ამის დამამტკიცებელი იყო. „დიახ, იგი თავისი პატივმოყვარეობის გამარჯვებას ზეიმობდა. რასაკვირველია, ვუყვარდი კიდეც, მაგრამ უდიდესი ნაწილი ამ წარმატებით გამოწვეული სიამაყე იყო. თავს იწონებდა ჩემით. ახლა უკვე გაიარა ამან. საამაყო არაფერია. ახლა ამაყობს კი არა, რცხვენია კიდეც. უკვე ყველაფერი მიიღო ჩემგან, რაც უნდოდა და საჭირო აღარ ვარ მისთვის. უკვე მობეზრდა ეს და ჩემთან ურთიერთობაში ცდილობს პატიოსნებას არ უღალატოს. გუშინ წამოსცდა კიდეც – განქორწინება უნდა, რათა ჯვარი დაიწეროს ჩემზე და უკან დასახევი გზა აღარ დარჩეს. სიყვარულით კი ვუყვარვარ, მაგრამ როგორ! The zest is gone.[124] ამას კი სურვილი აქვს, ყველა გააკვირვოს და დიდად კმაყოფილია თავისი თავით, – გაიფიქრა

ანამ, როცა მანუჟის ცხენზე ამხედრებული, სახეაჟინჟღილებული მოურავი დაინახა, – ჰო, ველარ უპოვია ჩემში ის სიამოვნება. მე თუ მივატოვებ, სულის სიღრმეში მოხარული იქნება!“

ეს უკვე გუმანი აღარ იყო, ამას უკვე ნათლად ხედავდა იმ თვალისმომჭრელ სინათლეზე, რომელიც ახლა ნათელს ჰფენდა მთელი მისი ცხოვრების აზრსა და ადამიანთა ურთიერთობას.

„ჩემი სიყვარული სულ უფრო და უფრო თავმოთნე და ვნებიანი ხდება, მისი სიყვარული კი სულ ქრება და ქრება. აი, რატომ ვცილდებით ერთმანეთს, – განაგრძობდა ანა ფიქრს, – და ამას აღარაფერი ეშველება. ჩემთვის ყველაფერი ის არის და მე მოვითხოვ, სულ უფრო მეტად დამემორჩილოს, მას კი სულ უფრო და უფრო მეტი სურვილი ებადება ჩემგან წასვლისა. შეერთებამდე ჩვენ მართლაც მივისწრაფოდით ერთმანეთისაკენ, ახლა თავშეუკავებლად მივიწევთ სხვადასხვა მხარეს და ამის შეცვლა უკვე შეუძლებელია. იგი მეუბნება, რომ მე გადამეტებულად ეჭვიანი ვარ. მეც მითქვამს ჩემი თავისთვის, გადამეტებულად ეჭვიანი ვარ-მეთქი, მაგრამ ეს მართალი არ არის. მე კი არ ვეჭვიანობ, მე უკმაყოფილო ვარ, მაგრამ... – და ანას უცებ ისეთმა აზრმა გაუელვა, რომ პირი გააღო და მღელვარებისაგან ადგილი იცვალა ეტლში, – მე რომ შემეძლოს, სხვა რამ ვიყო მისთვის და არა საყვარელი, რომელსაც გატაცებით სწყურია მხოლოდ და მხოლოდ მისი ალერსი. მაგრამ არ მინდა და არც შემეძლია, სხვა რამ ვიყო მისთვის. ამ სურვილით კი მე ზიზღს ვიწვევ მასში, მე ეს მაბოროტებს და არც შეიძლება სხვანაირად მოხდეს. განა არ ვიცი, რომ არ მომატყუებს, განა არ ვიცი, რომ არავითარი განზრახვა არა აქვს სოროკინას მიმართ, რომ არ უყვარს კიტი, რომ არ მიღალატებს? ყოველივე ეს ვიცი, მაგრამ არავითარ შეღავათს არ მაძლევს. თუ არ ვეყვარები და მხოლოდ მოვალეობის გამო კეთილი და ალერსიანი იქნება ჩემთან, მაგრამ არ იქნება ის, რაც მე მინდა – ეს ათასჯერ უარესია, ვიდრე ბოროტება! ეს ჯოჯოხეთია! და ეს ნამდვილად ასეა. მას უკვე დიდი ხანია, აღარ ვუყვარვარ. სადაც სიყვარული თავდება, იქ სიძულვილი იწყება. ეს ქუჩები სულ უცხოა ჩემთვის. რაღაც ბორცვებია და სულ სახლები, სახლები... სახლებში კი სულ ადამიანები, ადამიანები... რამდენი არიან, ბოლო აღარ უჩანს და ყველას სძულს ერთიმეორე... აბა, ახლა მოვიფიქრებ, რა არის ჩემთვის საჭირო, რომ ბედნიერი ვიყო?“

ჰო! მე ვიღებ განქორწინებას, ალექსეი ალექსანდროვიჩი მაძლევს სეროჟას და მე ცოლად მივყვები ვრონსკის“. ალექსეი ალექსანდროვიჩის გახსენებაზე საოცარი სიცხადით დაუდგა თვალწინ მისი მშვიდი, მიმქრალი თვალები, თეთრ ხელებზე ამობერილი ლურჯი ძარღვები, მისი ინტონაციები და თითების ტკაცუნი, გაიხსენა ის გრძნობა, რომელიც არსებობდა მათ შორის, რომ ამ გრძნობასაც სიყვარული ერქვა და ზიზღისაგან გააჟრჟოლა. „ჰო, მე მივიღებ განქორწინებას მისგან და გავხდები ვრონსკის ცოლი. მერე რა იქნება, განა კიტი აღარ შემომხედავს ისე, როგორც დღეს მიყურებდა? არა, ეს მაინც ასე იქნება! განა სეროჟა აღარ შემეკითხება და აღარ იფიქრებს ჩემს ორ ქმარზე? ან რა ახალი გრძნობა უნდა გამოვიგონო ჩემსა და ვრონსკის შორის? განა შესაძლებელია ისეთი რამ, რომ ბედნიერება კი არა, ტანჯვა აღარ იყოს? არა და არა! – ახლა ყოველგვარი ყოყმანის გარეშე უპასუხა ანამ თავის თავს, – შეუძლებელია! ჩვენი ცხოვრება ერთმანეთისაგან ითიშება, მე მის უბედურებას ვქმნი, ის – ჩემსას, გამოცვლა კი ჩემი ან მისი აღარ შეიძლება. ყველაფერი ვიღონეთ, მაგრამ არაფერი შველის ამას. ჰო, აგერ მათხოვარი ქალი ბავშვით. იგი ფიქრობს, რომ შესაბრალისია. განა ჩვენ ყველანი იმიტომ არა ვართ გაჩენილი ქვეყანაზე, რომ გვძულდეს ერთმანეთი და დავტანჯოთ საკუთარი თავიც და სხვებიც? გიმნაზიელები მოდიან, იცინიან. სეროჟა? – გაახსენდა ანას, – მეც მეგონა, რომ მიყვარდა იგი და გულს მიჩუყებდა ეს სიყვარული. მაგრამ ხომ ვცხოვრობდი უიმიოდ, ხომ გავცვალე მისი სიყვარული სხვა სიყვარულზე და არც ვნანობდი, სანამ კმაყოფილი ვიყავი ამ სიყვარულით?“ – და ანამ ზიზღით გაიხსენა ის, რასაც ეს სხვა სიყვარული ეწოდებოდა. უხაროდა, რომ ასე ნათლად ხედავდა თავის და სხვების ცხოვრებას, – ასე ვარ მეც, პიოტრიც, მეეტლე ფიოდორიც, აგერ ის ვაჭარიც, ყველა ისინი, ვინც ვოლგაზე ცხოვრობენ, საითაც ეპატიჟება ეს განცხადება. და ასე იქნება ყველგან და ყოველთვის!“ – ამას ფიქრობდა ანა, როცა ნიჟეგოროდის სადგურის დაბალ შენობას მიუახლოვდნენ და სადგურის მეარტელენი გამოეგებნენ.

– ობირალოვკამდე გვიბრძანებთ? – უთხრა პიოტრმა.

ანას სულ გადაავიწყდა, სად მიდიოდა, ან რა უნდოდა და თავს ძალა დაატანა, მიმხვდარიყო, რას ეკითხებოდნენ.

– დიახ, – უპასუხა ანამ, ფულიანი ქისა გადასცა, ხელში პატარა,

წითელი ჩანთა აიღო და ეტლიდან გადმოვიდა.

ანა ხალხის ბრბოს შეერია და პირველი კლასის დარბაზისაკენ გაემართა; გზაში თანდათან დაწვრილებით გაიხსენა თავისი მდგომარეობა, გაიხსენა ის გადაწყვეტილებანი, რომელთა შორისაც მერყეობდა და კვლავ ხან იმედი და ხან სასოწარკვეთა უმწვავებდა ძველ იარებს და უწამლავდა ტანჯულ, საშინლად მთრთოლარე გულს. მატარებლის მოლოდინში ანა ვარსკვლავისებურ დივანზე ჩამოჯდა და ზიზღით ათვალიერებდა შემსვლელ-გამომსვლელთ (ყველა ისინი სძულდა ანას), და ხან იმაზე ფიქრობდა, როგორ მივიდოდა სადგურში, როგორ გაუგზავნიდა წერილს ან რას მისწერდა, ხან კი წარმოიდგენდა, ვრონსკი (რომელსაც არ ესმოდა ანას ტანჯვა), როგორ შესჩიოდა დედას თავის გასაჭირს, როგორ შევიდოდა ანა და რას ეტყოდა; ხან კი იმის ფიქრი გაუელვებდა, თუ როგორ შეიძლებოდა კვლავ ბედნიერად წარმართულიყო მისი ცხოვრება, როგორ მტანჯველად უყვარდა და თან სძულდა ვრონსკი და რა საშინლად უძგერდა გული.

XXXI

ზარის ხმა გაისმა. ჩაიარეს ვიღაც ახალგაზრდებმა, მახინჯებმა, თავხედებმა, თან ჩქარობდნენ და თან უყურადღებოდ არ ტოვებდნენ, რა შთაბეჭდილებას ახდენდნენ სხვებზე. დარბაზი გადაჭრა პიოტრიც თავისი ლივრებითა და შტიბლეტებით, ბრიყვული, ცხოველური სახით მიეახლა ანას, რომ ვაგონამდე მიეცილებინა. ახმაურებული მამაკაცები ჩაჩუმდნენ, როცა ბაქანზე ანამ ჩაიარა და რაღაც გადაუჩურჩულეს ერთმანეთს. ცხადია, რაღაც სისაძაგლეს იტყოდნენ. ანა მაღალსაფეხურიანი კიბით ვაგონში ავიდა და მარტო ჩამოჯდა ზამბარებიან, ოდესღაც თეთრ დივანზე. საგზაო ჩანთა შეირხა დივანის ზამბარებზე და მერე ძირს დაეშვა. ფანჯარასთან მდგარმა პიოტრმა ნიშნად გამოთხოვებისა სულელურად გაიღიმა და ზევით ასწია თავისი მოსირმული ქუდი. თავხედმა კონდუქტორმა კარი გაიჯახუნა და ააჩხაკუნა რაზა. მახინჯმა, ტურნიურიანმა მანდილოსანმა (ანამ გონებაში გააშიშვლა იგი და შეაძრწუნა მისმა სიმახინჯემ) და გოგონამ, რომელიც

არაბუნებრივად იცინოდა, ქვევით ჩაირბინეს.

– კატერინა ანდრეევნას აქვს, ყველაფერი მასთან არის, ma tante[125], – დაუყვირა გოგონამ.

„გოგონა მახინჯია და მაინც იპრანჭება“, – გაიფიქრა ანამ და რათა არავინ დაენახა, მოპირდაპირე ფანჯარასთან გადაჯდა. ფანჯრის წინ ჭუჭყიანმა, მახინჯმა გლეხმა ჩაიარა. თავზე ქუდი ეხურა და ქუდიდან გაწეწილი თმა მოუჩანდა, მერე ვაგონის თვლები საკენ დაიხარა. „საიდანღაც მეცნობა ეს საძაგელი გლეხი!“ – გაიფიქრა ანამ, სიზმარი გაახსენდა და შიშისაგან აკანკალებულმა მოპირდაპირე კარისკენ გასწია. კონდუქტორმა კარი გამოაღო და ვიღაც ცოლ-ქმარი გამოატარა.

– თქვენ გასვლა გნებავთ?

ანამ პასუხი არ გასცა. ვერც კონდუქტორმა და ვერც შემოსულებმა პირბადეში ვერ შენიშნეს, რა საშინელება იხატებოდა მის სახეზე. ანა ისევ თავის კუთხეს დაუბრუნდა და დივანზე ჩამოჯდა. ცოლ-ქმარიც მის პირდაპირ ჩამოჯდა და ყურადღებით დაუწყეს თვალთვალი მის კაბას. ცოლიც და ქმარიც საძაგელი ეჩვენა ანას. ქმარმა ჰკითხა, ნებას მომცემთ, პაპიროსი მოვწიოო. ცხადია, არა იმიტომ, რომ პაპიროსის მოწევა უნდოდა, მასთან გამოლაპარაკება სურდა. თანხმობა რომ მიიღო, ფრანგულად გადაულაპარაკა ცოლს: პაპიროსი კი არა, გამოლაპარაკება მინდოდაო. ცოლიც და ქმარიც თვალთმაქცობდნენ, რაღაც სისულელეებს ლაპარაკობდნენ მხოლოდ იმიტომ, რომ ანას გაეგონა. ანა ნათლად ხედავდა, როგორ მოჭბეზრებოდათ მათ ერთმანეთი, როგორ სძულდათ ერთიმეორე. მართლაც, შეუძლებელი იყო, არ შეგძულებოდა ასეთი საბრალო მახინჯები.

გაისმა მეორე ზარის ხმა და ამას მოჰყვა ბარგის გადატან-გადმოტანა, ხმაური, ყვირილი და სიცილი. ანასთვის მეტისმეტად ნათელი იყო, რომ არავის არაფერი ჰქონდა სასიხარულო და ეს სიცილი თითქმის ფიზიკურ ტკივილს იწვევდა მასში. უნდოდა, ყურებში თითი დაეცო, რომ არ გაეგონა ეს ხმა. ბოლოს მესამე ზარიც ჩამოჰკრეს. გაისმა სტვენა, ორთქლმავლის კივილი, გაიჟღერიალა ჯაჭვმა და ქმარმაც გადაიწერა პირჯვარი. „საინტერესოა, რას გულისხმობს ამ პირჯვრის გადაწერაში?“ – გაიფიქრა ანამ და გაბოროტებით გადახედა. ანა ფანჯრიდან უყურებდა ბაქანზე მდგარ

გამცილებლებს, რომლებიც თითქოს უკან მისრიალებდნენ. ვაგონმა, რომელშიც ანა იჯდა, თანაზომიერი რხევით ჩაუარა ბაქანს, ქვის კედელს, დისკოს და სხვა ვაგონებს, გაზეთილი, სრიალა ბორბლები მსუბუქად აწკარუნდნენ ლიანდაგზე, ფანჯრები ჩამავალი მზის კაშკაშა სხივებმა გაანათა და ნიაჰმა ვაგონის ფარდები შეათამაშა. ანას სულ გადაავიწყდა თავისი თანამგზავრები, სუფთა ჰაერი ჩაისუნთქა და მატარებლის მსუბუქ რხევაზე ისევ ფიქრი განაგრძო.

„ჰო, რაზე შევჩერდი? იმაზე, რომ არ შემიძლია მოვიფიქრო ისეთი მდგომარეობა, როცა ცხოვრება ტანჯვა არ იქნება, რომ ჩვენ ყველანი საწვალეებლად ვართ გაჩენილი. ყველამ ვიცით ეს და ათასნაირ საშუალებას ვეძებთ თავის მოსატყუებლად. მაგრამ რა უნდა ქნა, როცა ასე ცხადად ხედავ სიმართლეს?“

– ადამიანს იმიტომ აქვს გონება, რომ თავი დააღწიოს იმას, რაც აწუხებს, – ენამოჩლექით, ფრანგულად თქვა მანდილოსანმა, ეტყობა, კმაყოფილი იყო თავისი ფრაზით.

ამ სიტყვებმა თითქოს პასუხი გასცა ანას ფიქრებს.

„თავი დააღწიო იმას, რაც გაწუხებს“, – გაიმეორა ანამ და გადახედა ლოყებლაჟლაჟა ქმარსა და გამხდარ ცოლს. ეს ავადმყოფი ქალი, ეტყობა, ცდილობდა უცნაურ ქალად მოსჩვენებოდა ქმარს და ქმარიც ატყუებდა, უმტკიცებდა ამგვარ შეხედულებას. ანა თითქოს ხედავდა მთელ მათ ცხოვრებას, მათი სულის ყოველ კუნჭულს, როცა მათზე გადაიტანა ეს შუქი, მაგრამ ვერაფერი ნახა იქ საინტერესო და ისევ თავის ფიქრებს დაუბრუნდა.

„დიახ, ძალიან მაწუხებს და გონებაც იმისთვის მაქვს, რომ თავი დავაღწიო ამას. მაშასადამე, უნდა მოვიცილო თავიდან. რატომ არ უნდა ჩააქრო სანთელი, როცა აღარაფერი გაქვს დასანახავი, როცა ზიზღს გგვრის ყველაფერი, რასაც ხედავ? მაგრამ როგორ დავაღწიო თავი? რატომ გაირბინა კონდუქტორმა ხარიხაზე? რატომ ყვირიან ის ახალგაზრდები მეორე ვაგონში? რატომ ლაპარაკობენ, რატომ იცინიან? ყველაფერი ეს სიცრუეა, თავის მოტყუება, ყველაფერი ბოროტებაა!“.

როცა მატარებელი სადგურს მიუახლოვდა, ანა სხვა მგზავრებთან ერთად სადგურზე გადმოვიდა, ცდილობდა, გარიდებოდა ხალხს, რადგან კეთროვანებივით სძულდა ყველა

და განცალკევებით გაჩერდა ბაქანზე. შეეცადა, გაეხსენებინა, რატომ ჩამოვიდა აქ ან რა უნდა გაეკეთებინა. ყველაფერი, რაც წინათ შესაძლებლად მიაჩნდა, ახლა მეტისმეტად ძნელად მოსაფიქრებელი გამხდარიყო, განსაკუთრებით ამ საძაგელი ხალხის ხმაურში, რომელიც მოსვენებას არ აძლევდა. ხან მეარტელები მოირბენდნენ და თავიანთ სამსახურს სთავაზობდნენ, ხან ახალგაზრდები უთვალთვალეობდნენ და ხმამაღალი ლაპარაკითა და ფეხების ბაკუნით ჩაუვლიდნენ გვერდით, ხით დაგებულ ბაქანზე, ხან წინ შემოხვედრილები ვერ უქცევდნენ გზას. როცა გაიხსენა, რომ ისევ გზის გაგრძელებას აპირებდა, თუ პასუხი არ დახვდებოდა, ერთ-ერთი მეარტელე შეაჩერა და ჰკითხა, ხომ არ არის აქ მეეტლე გრაფ ვრონსკისთვის გადასაცემი ბარათითო.

– გრაფი ვრონსკი? მათგან სწორედ ახლა იყვნენ აქ. თავადის ქალ სოროკინასა და მის ქალიშვილს დახვდნენ. თვითონ მეეტლე როგორია?

სწორედ ამ დროს, როცა ანა მეარტელეს ელაპარაკებოდა, მასთან გამოცხადდა ძეწკვებით მორთულ ლურჯ ტანსაცმელში გამოწყობილი მეეტლე – მიხაილი, მხიარული და სახეაწითლებული. ეტყობა, ამაყობდა, რომ ასე კარგად შეასრულა ქალბატონის დავალება და წერილი გადასცა ანას. ანამ წერილი გახსნა და ჯერ წაკითხულიც არ ჰქონდა, რომ იგრძნო, როგორ შეეკუმშა გული.

„დიდად ვწუხვარ, რომ წერილმა ვერ მომიწრო. ათ საათზე შინ ვიქნები“, აჩქარებული ხელით წერდა ვრონსკი.

„მაშ, ასე! მეც ამას ველოდი!“ – ბოროტი ჩაცინებით უთხრა ანამ თავის თავს.

– კარგი, წადი სახლში, – ხმადაბლა უთხრა მიხაილს. ხმადაბლა იმიტომ ლაპარაკობდა, რომ აჩქარებული გულისცემა სუნთქვის საშუალებას არ აძლევდა. „არა, ასე ვერ დაგატანჯვინებ თავს!“ – გაიფიქრა ანამ და მუქარით მიმართა არა ვრონსკის, არა საკუთარ თავს, არამედ იმას, ვინც აიძულებდა ამგვარად დატანჯულიყო და სადგურის წინ, ბაქანზე ჩაიარა.

ბაქანზე მოსეირნე ორმა მოსამსახურე გოგომ ანას ცქერაში უკან მოაბრუნა თავი და ხმამაღლა შენიშნეს რაღაც მის მორთულობაზე. ნამდვილიაო, – თქვეს ანას მაქმანებზე. ყმაწვილკაცები კვლავ მოსვენებას არ აძლევდნენ,

არაბუნებრივი სიცილითა და ხმაურით ჩაუარეს და სახეში ჩააცქერდნენ. სადგურის უფროსმა გვერდით ჩაუარა და ჰკითხა, მიბრძანდებით თუ არაო... ბურახის გამყიდველი ბიჭი თვალმოუშორებლად შესცქეროდა. „ღმერთო ჩემო, სად წავიდე?“ – ფიქრობდა ანა და სულ უფრო და უფრო შორს მიდიოდა ბაქანზე. ბაქნის ბოლოს შეჩერდა. მანდილოსნები და ბავშვები, რომლებიც ვიღაც სათვალთან ბატონს დაუხვდნენ, ხმამაღლა ლაპარაკობდნენ და იცინოდნენ, მაგრამ როგორც კი ანამ მათ გვერდით ჩაიარა, ჩაჩუმდნენ და თვალთვალი დაუწყეს. ანამ ნაბიჯს აუჩქარა. გასცილდა მათ და ბაქნის ბოლოს შეჩერდა. საბარგო მატარებელი შემოდიოდა. ბაქანი აძაგდა და ანას მოეჩვენა, რომ ისევ მიდიოდა.

უცებ ვრონსკისთან შეხვედრის პირველ დღეს მატარებლის ქვეშ ჩავარდნილი კაცი გაახსენდა და მიხვდა, რა უნდა გაეკეთებინა. სწრაფი, მსუბუქი ნაბიჯით ჩაიარა კიბე, წყალსაქაჩავიდან მატარებლის ლიანდაგისაკენ რომ ჩადიოდა, და თითქმის მის წინ მიმავალი მატარებლის გვერდით გაჩერდა. იგი ვაგონის ქვეშ, ხრახნებს, ჯაჭვებს და თუჯის მაღალ თვლებს მისჩერებოდა, ცდილობდა თვალთ მოეზომა შუა ადგილი წინა და უკანა თვლებს შორის და შეერჩია ის წუთი, როცა ის ადგილი მის პირდაპირ იქნებოდა.

„იქ! – ეუბნებოდა ანა თავის თავს და ნახშირარეული ქვიშით დაფარულ განძელებს შორის მატარებლის ჩრდილს დაჰყურებდა, – იქ, იმ შუაგულ ადგილას, და მე დავსჯი მას, თავს დავაღწევ ყველას და საკუთარ თავს!“

უნდოდა მოესწრო და ქვეშ შევარდნოდა პირველ ვაგონს, რომელიც უკვე გაუსწორდა, მაგრამ წითელმა ჩანთამ, ხელიდან რომ უნდა მოეხსნა, შეაყოვნა და დააგვიანა. ვაგონის შუაგულმა უკვე ჩაუქროლა. შემდეგ ვაგონს უნდა დალოდებოდა. იგი იმავე გრძნობამ შეიპყრო, რაც ბანაობისას განუცდია, წყალში შესასვლელად რომ ემზადებოდა, და პირჯვარი გადაიწერა. პირჯვრის გადაწერის ამ ჩვეულმა მოძრაობამ ბავშვობისა და ქალიშვილობის ათასნაირი მოგონება წამოუშალა და უცებ გაიფანტა წყვილიადი, რომელიც ყველაფერს ფარავდა მის სულში, წამით ცხოვრება ამ განვლილმა სიხარულმა გაანათა. მაგრამ მაინც თვალს არ აცილებდა მეორე ვაგონის თვლებს, მისკენ რომ მოისწრაფოდნენ. და სწორედ იმ წუთს, როცა ვაგონის

შუაგული გაუთანასწორდა, წითელი ხელჩანთა გადააგდო, თავი მხრებში ჩამალა და ვაგონის ქვეშ შევარდა, ხელებზე დაეცა და მსუბუქი მოძრაობით, თითქოს მაშინვე წამოდგომას აპირებსო, მუხლებზე დაეშვა. და იმავე წამს შეაძრწუნა იმან, რასაც სჩადიოდა. „სადა ვარ? რას ჩავდივარ? რისთვის?“ და წამოდგომა დააპირა, უკან გადმოიწია, მაგრამ რაღაც უზარმაზარი, დაუნდობელი მოხვდა თავში და ზურგით გადაათრია. „ღმერთო, შემინდე ყოველივე!“ – თქვა ანამ, რაკი იგრძნო, რომ ბრძოლა შეუძლებელი იყო. გლები რაღაცას ლაპარაკობდა თავისთვის და რკინაზე აკაკუნებდა. და სანთელმა, რომლის შუქზეც იგი კითხულობდა ძრწოლით, სიცრუით, მწუხარებითა და ბოროტებით აღსავსე წიგნს, ერთი წამით უფრო ძლიერად გაიელვა, ვიდრე ოდესმე, და სინათლე მოჰფინა ყოველივეს, რაც წინათ წყვდიადით იყო მისთვის მოცული, მერე გაიტკაცუნა, აციმციმდა და საუკუნოდ ჩაქრა.

ნაწილი მერვე

I

თითქმის ორმა თვემ გაიარა. უკვე მცხუნვარე შუა ზაფხული იდგა, სერგეი ივანოვიჩი კი მხოლოდ ახლა აპირებდა მოსკოვიდან გასვლას.

ამ ხნის განმავლობაში სერგეი ივანოვიჩის ცხოვრებაში ბევრი საგულისხმო რამ მოხდა. ერთი წლის წინ უკვე დასრულდა მისი წიგნი, ექვსი წლის შრომის ნაყოფი, სათაურით: „სახელმწიფოებრივ საფუძველთა და ფორმათა მიმოხილვის ცდა ევროპასა და რუსეთში“. ზოგიერთი განყოფილება ამ წიგნიდან და შესავალი უკვე დაბეჭდილი იყო პერიოდულ

გამოცემებში, წიგნის სხვა თავებიც სერგეი ივანოვიჩს უკვე წაკითხული ჰქონდა თავის წრეში. ასე რომ, აზრი ამ თხზულებისა არ შეიძლებოდა სრულიად ახალი ყოფილიყო საზოგადოებისთვის. მაგრამ სერგეი ივანოვიჩი მაინც ელოდა, რომ წიგნის გამოქვეყნება დიდ შთაბეჭდილებას მოახდენდა საზოგადოებაზე და თუ გადატრიალებას არ მოახდენდა მეცნიერებაში, ყოველ შემთხვევაში, ძლიერ მღელვარებას მაინც გამოიწვევდა სწავლულთა სამყაროში.

გულდასმით სწორების შემდეგ წიგნი შარშან გამოიცა და გაეგზავნა წიგნის გამყიდველებს.

სერგეი ივანოვიჩი არავის არაფერს ეკითხებოდა წიგნის თაობაზე, უხალისოდ, ვითომდა გულგრილად პასუხობდა მეგობრების შეკითხვას, როგორ იყიდებოდა მისი წიგნი, არც წიგნის მოვაჭრეთ ეკითხებოდა, როგორ სალდებაო და დაძაბული, გაფაციცებით ადევნებდა თვალყურს, როგორი იქნებოდა პირველი შთაბეჭდილება, რომელსაც ეს წიგნი მოახდენდა საზოგადოებასა და ლიტერატურაზე.

მაგრამ გაიარა ერთმა კვირამ, მეორემ, მესამემ, საზოგადოებაში კი არავითარი შთაბეჭდილება არ შეინიშნებოდა. მისი მეგობრები, სპეციალისტები და სწავლულები, უეჭველად თავაზიანობის გამო, ხანდახან ჩამოუგდებდნენ ხოლმე წიგნზე სიტყვას. დანარჩენი ნაცნობები, რომელნიც დაინტერესებული არ იყვნენ მეცნიერული შინაარსის წიგნებით, სულაც არაფერს ეუბნებოდნენ. საზოგადოებაში კი, რომელიც, მით უმეტეს ახლა, სრულიად სხვა რამით იყო გატაცებული, სრული გულგრილობა იყო გამეფებული. ლიტერატურაშიც მთელი ერთი თვის განმავლობაში არაფერი თქმულა წიგნზე.

სერგეი ივანოვიჩმა ზუსტად გამოიანგარიშა, რამდენი დრო იყო საჭირო რეცენზიის დასაწერად, მაგრამ გაიარა ერთმა თვემ, მეორემაც, დუმილი კი მაინც არ დარღვეულა.

მხოლოდ „სევერნი ჟუკში“, ერთ სახუმარო ფელეტონში, სადაც ლაპარაკი იყო მომღერალ დრაბანტიზე, რომელმაც სრულიად დაკარგა ხმა, რამდენიმე დამცინავი სიტყვით მოიხსენიეს კოზნიშევის წიგნიც, რაც მაჩვენებელი იყო იმისა, რომ ეს წიგნი დიდი ხანია საყოველთაოდ გაკიცხული და ყბადაღებული იყო.

ბოლოს, მესამე თვეს, სერიოზულ ჟურნალში დაიბეჭდა კრიტიკული სტატია. სერგეი ივანოვიჩი ამ სტატიის ავტორსაც

იცნობდა, ერთხელ გოლუბცოვთან შეხვდა.

სტატიის ავტორი, მეტად ახალგაზრდა, ავადმყოფი ფელეტონისტი, როგორც მწერალი ძალიან გაბედული იყო, მაგრამ ძალიან გაუნათლებელი და მხდელი პირად ურთიერთობაში.

მიუხედავად იმისა, რომ სერგეი ივანოვიჩს ნამდვილად სძულდა ავტორი, მაინც სრული პატივისცემით შეუდგა სტატიის კითხვას. სტატია საშინელი იყო.

ეტყობოდა, ფელეტონისტს იმგვარად გაეგო მთელი წიგნი, როგორადაც შეუძლებელი იყო გაგება, მაგრამ ისე მოხერხებულად შეერჩია ამონაწერები, რომ მათთვის, ვისაც წიგნი წაკითხული არ ჰქონდა (წიგნი კი, ეტყობა, არავის ჰქონდა წაკითხული), სავსებით ნათელი ხდებოდა, რომ ეს წიგნი სხვა არა იყო რა, თუ არა გროვა მაღალფარდოვანი სიტყვებისა და ისიც უადგილოდ ხმარებულისა (რასაც კითხვის ნიშნები მიუთითებდნენ) და რომ წიგნის ავტორი სრულიად უვიცი ადამიანი იყო. ყოველივე ეს იმდენად გონებაამხვილურად იყო ნათქვამი, რომ თვით სერგეი ივანოვიჩიც არ იტყოდა უარს ასეთ გონებაამხვილობაზე. სწორედ ეს იყო კიდევ საშინელი.

მიუხედავად იმისა, რომ სერგეი ივანოვიჩმა სრული კეთილსინდისიერებით შეამოწმა რეცენზენტის მოსაზრებათა სისწორე, ერთი წუთითაც არ შეჩერებულა იმ ნაკლოვანებებსა და შეცდომებზე, რომელიც მასხრად აეგდოთ წერილში, – მეტისმეტად აშკარად ჩანდა, რომ ყოველივე ეს განზრახ იყო შერჩეული და უნებურად მაშინვე შეეცადა, დაწვრილებით გაეხსენებინა თავისი შეხვედრა და საუბარი სტატიის ავტორთან.

„ხომ არაფერი ვაწყენინე?“ – ეკითხებოდა თავის თავს სერგეი ივანოვიჩი.

და გაიხსენა, მასთან შეხვედრისას როგორ გაუსწორა ამ ახალგაზრდას გამოთქმა ერთი სიტყვისა, რომელიც ააშკარავებდა მის უვიცობას და სერგეი ივანოვიჩისთვის ნათელი შეიქნა აზრი ამ სტატიისა.

ამის შემდეგ სამარისებური სიჩუმე ჩამოწვა წიგნის თაობაზე როგორც ბეჭდვით ორგანოებში, ისე პირად საუბრებში და

სერგეი ივანოვიჩისთვის ნათელი გახდა, რომ უკვალოდ ჩაიარა ასეთი რუდუნებითა და სიყვარულით შექმნილმა მისმა ექვსი წლის შრომის ნაყოფმა.

სერგეი ივანოვიჩის მდგომარეობა კიდევ უფრო დამძიმდა იმის გამო, რომ ამ წიგნის დამთავრების შემდეგ აღარ ჰქონდა კაბინეტური სამუშაო, რაც წინათ დროის უმეტეს ნაწილს ართმევდა.

სერგეი ივანოვიჩი განათლებული, ჭკვიანი, ჯანმრთელი და საქმიანი ადამიანი იყო და აღარ იცოდა, რაში გამოეყენებინა ეს თავისი ქმედითობა. მისი დროის ერთი ნაწილი ლაპარაკში იხარჯებოდა. ლაპარაკობდა სასტუმრო დარბაზებში, ყრილობებზე, კრებებზე, კომიტეტებში და ყველგან, სადაც კი ლაპარაკი შეიძლებოდა. მაგრამ სერგეი ივანოვიჩი, როგორც ქალაქის ძველი მკვიდრი, თავს ნებას ვერ მისცემდა, მთლიანად ლაპარაკს გადაჰყოლოდა, როგორც აკეთებდა ამას მისი გამოუცდელი ძმა მოსკოვში ყოფნისას. ამიტომაც კიდევ ბევრი თავისუფალი დრო და გონებრივი ძალა რჩებოდა.

მისდა საბედნიეროდ, წიგნის წარუმატებლობით გამოწვეულ ამ მისთვის ყველაზე მძიმე პერიოდში, სლავურმა საკითხმა, ადრე რომ მხოლოდ ბჟუტავდა საზოგადოებაში, მთლიანად შეცვალა სხვადასხვა სახის სარწმუნოება, ამერიკელი მეგობრების, სამარის შიმშილობის, გამოფენებისა და სპირიტუიზმის საკითხი და სერგეი ივანოვიჩიც, რომელიც ერთი იმათგანი იყო, რომელიც ხელს უწყობდა სლავური საკითხის გაღვივებას, მთელი გატაცებით ჩაება ამ საქმეში.

იმ წრეში, რომელსაც სერგეი ივანოვიჩი ეკუთვნოდა, იმ ხანებში სხვა არაფერზე ლაპარაკობდნენ და წერდნენ, თუ არა სლავურ საკითხსა და სერბეთის ომზე. ყველაფერი, რასაც ჩვეულებრივ დროის მოსაკლავად აკეთებენ უქმად მყოფი ადამიანები, ახლა სლავთა სასარგებლოდ კეთდებოდა. ბალები, კონცერტები, სადილები, სადღეგრძელოები, ქალთა მორთულობანი, ლუდი, ტრაქტირები, – ყველაფერში სლავებისადმი თანაგრძნობა იხატებოდა.

ბევრ რამეს, რასაც ამ შემთხვევის გამო წერდნენ და ლაპარაკობდნენ, არ ეთანხმებოდა სერგეი ივანოვიჩი. იგი ხედავდა, რომ ბევრმა მხოლოდ ანგარებისა და განდიდების სურვილით მოჰკიდა ხელი ამ საქმეს. მისთვის ნათელი იყო

ისიც, რომ გაზეთები ბევრ ისეთ რამეს ბეჭდავდნენ, რაც საჭირო არ იყო და აჭარბებდნენ კიდეც, მხოლოდ იმ განზრახვით, რომ ყურადღება მიეპყროთ და სხვებზე მეტად ეყვირათ. იგი ხედავდა, რომ ამ საყოველთაო აღმავლობის დროს ზევით ამოტივტივდნენ და სხვებზე მეტს გაჰყვიროდნენ ხელმოცარული, შეურაცხყოფილი ადამიანები: უარმიო სარდლები, სამინისტროების გარეშე დარჩენილი მინისტრები, უჟურნალო ჟურნალისტები, უპარტიზანებო მეთაურები. სერგეი ივანოვიჩი იმასაც გრძნობდა, რომ ბევრი რამ ამაში ფუქსავატური და სასაცილო იყო, მაგრამ ხედავდა და აღიარებდა იმ საერთო, მზარდ ენთუზიაზმს, რომელიც აერთიანებდა საზოგადოების ყველა კლასს, ამაში აღარ შეიძლებოდა ეჭვის შეტანა და შეუძლებელი იყო, თანაგრძნობა არ გაგეწია. ერთმორწმუნე, მოძმე სლავთა ხოცვა-ჟლეტამ გამოიწვია თანაგრძნობა ტანჯულებისადმი და აღშფოთება მჩაგვრელების მიმართ. და გმირობამ სერბებისა და ჩერნოგორიელებისა, რომელნიც დიადი საქმისთვის იბრძოდნენ, მთელ ხალხში წარმოშვა სურვილი, არა მარტო სიტყვით, არამედ საქმითაც დახმარებოდნენ თანამოძმეებს.

მაგრამ, ამასთან ერთად, იყო მეორე მოვლენაც, რომელიც ახარებდა სერგეი ივანოვიჩს: ეს განხლდათ საზოგადოებრივი აზრის გამოვლენა. საზოგადოება გარკვევით გამოთქვამდა თავის სურვილს. ხალხის სულმა გამოსავალი პოვა, როგორც ამბობდა სერგეი ივანოვიჩი, და რაც უფრო ებმებოდა ამ საქმეში, მით ნათელი ხდებოდა მისთვის, რომ ეს ისეთი საქმე იყო, რომელსაც მომავალში დიდი მნიშვნელობა მიენიჭებოდა და მთელ ეპოქას შექმნიდა.

მან მთლიანად შესწირა თავი ამ დიდი საქმის სამსახურს და გადაავიწყდა კიდეც თავისი წიგნი.

იგი ყოველთვის მოუცლელი იყო, ისე, რომ ვეღარც ასწრებდა პასუხი გაეცა ყველა წერილსა და თხოვნაზე.

ასე გაატარა მუშაობაში მთელი გაზაფხული და ნაწილი ზაფხულისა და მხოლოდ ივლისში მოახერხა სოფელში ძმასთან წასვლა.

სერგეი ივანოვიჩი ორი კვირით მიდიოდა დასასვენებლად, რათა ამ წმიდათაწმიდა ადგილას, სოფლის მყუდროებაში დამტკბარიყო ხალხის საერთო სულიერი აღმავლობით, რაც

სავსებით სჯეროდა მასაც და სატანტო ქალაქისა და ქალაქის ყველა მცხოვრებს. მასთან ერთად მიემგზავრებოდა კატავასოვიც, რომელიც დიდი ხანია ემზადებოდა, აღესრულებინა ლევინისთვის მიცემული პირობა და ჩასულიყო მასთან სოფელში.

II

სერგეი ივანოვიჩი და კატავასოვი ის იყო, მიუახლოვდნენ კურსკის რკინიგზის სადგურს, სადაც დღეს განსაკუთრებით ბლომად ირეოდა ხალხი და გადმოვიდნენ კარეტიდან, რათა შეეთვალთვალებინათ მათ უკან ბარგით მომავალი ლაქია, რომ ამ დროს სადგურს მოხალისეებით სავსე ოთხი ეტლი მოადგა. მათ წინ შეეგებნენ მანდილოსნები თაიგულებით და მოზღვავებულ ხალხთან ერთად შევიდნენ სადგურში.

ერთ-ერთი მანდილოსანი, რომელიც მოხალისეების გასაცილებლად გამოსულიყო, დარბაზიდან გამოსვლისას გამოელაპარაკა სერგეი ივანოვიჩს.

– თქვენც გასაცილებლად მოხვედით? – ფრანგულად ჰკითხა მან.

– არა, თავადის ქალო, მე თვითონ მივდივარ ძმასთან, დასასვენებლად. თქვენ სულ აცილებთ? – ოდნავ შესამჩნევი ღიმილით უთხრა სერგეი ივანოვიჩმა.

– სხვაგვარად შეუძლებელია! – უპასუხა ქალმა, – მართალია, რომ ჩვენგან უკვე რვაასი კაცია წასული? მალვინსკი არ მიჯერებდა.

– რვაასზე მეტიც. თუ იმათაც ჩავთვლით, რომელნიც პირდაპირ მოსკოვიდან არ წასულან, ათასზე მეტიც იქნება, – უთხრა სერგეი ივანოვიჩმა.

– აი, ხომ ხედავთ, მეც ამას ვამბობდი! – სიხარულით ჩამოართვა სიტყვა თავადის ქალმა, – ისიც ხომ მართალია, რომ შეწირულებამ უკვე მილიონამდე მიაღწია.

– უფრო მეტსაც, ქალბატონო.

– დღევანდელი დეპეშა როგორია? ისევ დაამარცხეს თურქები.

– დიახ, წავიკითხე, – უპასუხა სერგეი ივანოვიჩმა. ისინი ლაპარაკობდნენ უკანასკნელ დეპეშაზე, რომელიც იუწყებოდა, რომ სამი დღის განმავლობაში ყველა პუნქტზე ზედიზედ ამარცხებდნენ თურქებს და ხვალისთვის მოსალოდნელი იყო გადამწყვეტი ბრძოლა.

– ჰო, მართლა, ერთი მშვენიერი ყმაწვილი თხოულობს მოხალისედ წასვლას. არ ვიცი, რატომ გაუძნელეს საქმე. მინდოდა მეთხოვა თქვენთვის. მე ვიცნობ მას. თუ შეიძლება, გეთაყვა, დამიწერეთ ბარათი. იგი გრაფინია ლიდია ივანოვნას გამოგზავნილია.

სერგეი ივანოვიჩმა დაწვრილებით გამოჰკითხა ყველაფერი, რაც თავადის ქალმა იცოდა ამ ახალგაზრდის შესახებ, შემდეგ პირველი კლასის დარბაზში გავიდა, წერილი მისწერა იმ პირს, რომელზეც დამოკიდებული იყო ეს და ბარათი თავადის ქალს გადასცა.

– იცით, გრაფი ვრონსკი, თქვენ ხომ იცნობთ მას... ამავე მატარებლით მიემგზავრება... – რაღაც მზიარული, მრავალმნიშვნელოვანი ღიმილით უთხრა თავადის ქალს, როცა სერგეი ივანოვიჩმა კვლავ მოძებნა იგი და ბარათი გადასცა.

– მეც გავიგე, რომ მიდის, მაგრამ არ ვიცოდი, როდის მიდიოდა. ამ მატარებელს მიჰყვება?

– მე დავინახე. აქ არის. მხოლოდ დედა აცილებს. ყოველ შემთხვევაში, ეს ყველაზე უკეთესია, რისი გაკეთებაც კი მას შეეძლო.

– ო, დიახ, რა თქმა უნდა.

სწორედ იმ დროს, როცა ისინი ამას ლაპარაკობდნენ, ბრბო ხმაურით მიაწყდა მათ გვერდით სასადილო მაგიდას. მათაც იქით წაიწიეს და გაიგონეს ვიღაც მამაკაცის ხმამაღალი ლაპარაკი, რომელიც ჭიქით ხელში სიტყვით მიმართავდა მოხალისეებს. „ემსახურეთ სარწმუნოებას, კაცობრიობას, დაეხმარეთ თქვენს მოძმეთ, – ამბობდა იგი და უფრო და უფრო უწევდა ხმას, – ამ დიადი საქმისთვის გლოცავთ დედამოსკოვი. ჟ ი ვ ი ო!“ [126] – მაღალი ცრემლნარევი ხმით დაამთავრა მან.

ყველამ ერთხმად შესძახა: ჟივიო! და კიდევ ახალი ბრბო შემოიჭრა დარბაზში და ლამის წააქცია თავადის ქალი.

– ოჰ! ქალბატონო, როგორ მოგწონთ! – მიმართა ქალს სიხარულის ღიმილით სახეგაბრწყინებულმა სტეპან არკადიჩმა, რომელიც მოულოდნელად აღმოჩნდა შუაგულ ბრბოში, – მეტისმეტად კარგად, გულთბილად მიმართა, ხომ მართალია? გაუმარჯოს! სერგეი ივანოვიჩიც აქ არის! თქვენც რომ გეთქვათ რამდენიმე სიტყვა, გაგემხნევებინათ; თქვენ ისე გეხერხებათ, – ნაზი, ფრთხილი და პატივისცემის გამომხატველი ღიმილით დასძინა მან და ხელზე ხელი მოჰკიდა სერგეი ივანოვიჩს.

– არა, მე ახლა მივდივარ.

– სად მიდიხართ?

– სოფელში, ძმასთან, – უპასუხა სერგეი ივანოვიჩმა.

– მაშ, თქვენ ჩემს მეუღლესაც ნახავთ. წერილი მივწერე, მაგრამ თქვენ უფრო ადრე ინახულებთ. თუ შეიძლება, გადაეცით, რომ მნახეთ, და რომ all right.[127] თვითონვე მიხვდება. თუ შეიძლება, ისიც უთხარით, რომ მე უკვე დანიშნული ვარ კომისიის წევრად შეერთებულ... თუმცა თვითონვე გაიგებს! ხომ მოგეხსენებათ, les petites misères de la vie humaine,[128] – თითქოს ბოდიშის მოხდით მიუბრუნდა იგი თავადის ქალს, – მიაგკაია, ლიზა კი არა, ბიბიში მაინც აგზავნის ათას თოფსა და თორმეტ მოწყალეების დას. თქვენთვის არ მითქვამს ეს?

– სამწუხაროა, რომ მიდიხართ. ხვალ ჩვენ სადილს ვუმართავთ ორ მოხალისეს – პეტერბურგელ დიმერ-ბარტნიანსკის და ჩვენს ვესლოვსკის, გრიშას. ორივენი მიდიან. ვესლოვსკიმ სულ ახლახან შეირთო ცოლი. აი, მესმის ყოჩალი ყმაწვილი! ხომ მართალია, თავადის ქალო! – მიუბრუნდა იგი ქალს.

თავადის ქალმა პასუხი არ გასცა და კოზნიშევს გადახედა. მაგრამ ის, რომ სერგეი ივანოვიჩსა და თავადის ქალს თითქოს მისი თავიდან მოცილება უნდოდათ, სულაც არ აშფოთებდა სტეპან არკადიჩს. იგი ღიმილით შეჰყურებდა ხან თავადის ქალის ქუდის ფრთას, ხან აქეთ-იქით იყურებოდა, თითქოს რაღაცის გახსენებას ცდილობდა და როგორც კი თვალი მოჰკრა ქალს, რომელმაც ყულაბით ჩაიარა მათ გვერდით, მაშინვე მოუხმო და ხუთმანეთიანი ქალაღლის ფული ჩაუგდო.

– დამშვიდებით არ შემოიძლია ვუყურო ამ ყულაბებს, სანამ კი ფული მაქვს ჯიბეში, – თქვა მან, – დღევანდელი დეპეშა როგორია? ყოჩაღ, ჩერნოგორიელებო!

– რას მეუბნებით! – წამოიძახა მან, როცა თავადის ქალმა უთხრა, ვრონსკი ამ მატარებლით მიემგზავრებაო. წამით სტეპან არკადიჩს თითქოს მწუნარება გამოეხატა სახეზე, მაგრამ ერთი წუთის შემდეგ, როცა იგი ტანის ოდნავი რხევითა და ქილვაშების სწორებით შევიდა იმ ოთახში, სადაც ვრონსკი იმყოფებოდა, სულ გადაავიწყდა თავისი სასოწარკვეთილი ქვითინი დის ცხედართან და ახლა მხოლოდ ისე უყურებდა ვრონსკის, როგორც გმირსა და ძველ მეგობარს.

– მიუხედავად მთელი მისი ნაკლოვანებებისა, არ შეგიძლია სიმართლე არ თქვა, – მიმართა თავადის ქალმა სერგეი ივანოვიჩს, როგორც კი სტეპან არკადიჩი მოსცილდა მათ, – აი, ნამდვილი რუსული, სლავური ბუნების ადამიანი! მხოლოდ ვშიშობ, ვრონსკისთვის სასიამოვნო არ იქნება მისი ნახვა. როგორც გნებავთ თქვით და მე მაინც მალეღვებს ამ ადამიანის ბედი. გამოესაუბრეთ მას გზაში, – უთხრა თავადის ქალმა.

– დიახ, შეიძლება, თუ შემთხვევა მომეცა.

– მე არასოდეს მყვარებია იგი, მაგრამ მისმა საქციელმა ბევრი რამ გამოისყიდა. თვითონაც მიდის და კიდევ მთელი ესკადრონი მიჰყავს თავისი ხარჯით.

– დიახ, გავიგე.

ზარის ხმა გაისმა. ყველანი კარებს მიაწყდნენ.

– აი, ისიც! – თქვა თავადის ქალმა და მიუთითა ვრონსკიზე, რომელსაც ტანთ გრძელი პალტო ეცვა, თავზე ფართოფარფლებიანი შავი ქუდი ეხურა და ხელგაყრილი მიჰყვებოდა დედას. გვერდით ობლონსკი მისდევდა და რაღაცაზე გაცხოველებით ელაპარაკებოდა.

ვრონსკი მოღუშული იყურებოდა წინ, თითქოს არც ესმოდა, რას ელაპარაკებოდა სტეპან არკადიჩი.

ეტყობა, სტეპან არკადიჩის მითითებით, ვრონსკიმ იქით გაიხედა, საითაც თავადის ქალი და სერგეი ივანოვიჩი იდგნენ და ხმაამოუღებლივ ოდნავ ასწია ქუდი. დამწუხრებული, მობერებული სახე თითქოს გაქვაგებოდა.

ბაქანზე რომ გავიდნენ, ვრონსკიმ უხმოდ გაატარა დედა წინ და თვითონაც ვაგონში მიიმალა.

„ღმერთო, ჰფარვიდე მეფესა“, – გაისმა ბაქანზე და ამას მოჰყვა შეძახილები: „ვაშა და ჟივიო!“ ერთი მაღალი, მკერდჩავარდნილი, ძალიან ახალგაზრდა მოხალისე განსაკუთრებით შესამჩნევად უხდიდა მადლობას გამცილებლებს და ჩალის ქუდსა და თაიგულს იქნევდა. მის უკან თავი გამოეყოთ ორ ოფიცერსა და ერთ ხანში შესულ, გრძელწვერა მამაკაცს, რომელსაც გაქონილი ქუდი ეხურა თავზე. ისინიც მადლობას უხდიდნენ გამცილებლებს.

III

სერგეი ივანოვიჩი გამოემშვიდობა თავადის ქალს და კატავასოვთან ერთად, რომელიც ის იყო შეუერთდა მათ, ხალხით გაჭედნილ ვაგონში ავიდა. მატარებელი დაიძრა.

ცარიცინის სადგურზე ისევ შეეგებნენ „იდიდეს“ სიმღერით ახალგაზრდები. მოხალისეებიც ისევ ესალმებოდნენ, თავს ყოფდნენ ვაგონებიდან. სერგეი ივანოვიჩი ყურადღებას არ აქცევდა მათ. იმდენჯერ ჰქონია საქმე მოხალისეებთან და იმდენად ნაცნობი იყო მისთვის მათი საერთო ტიპი, რომ უკვე აღარ აინტერესებდა. კატავასოვი კი, რომელსაც თავისი მეცნიერული მუშაობის გამო შემთხვევა არასოდეს ჰქონია დაჰკვირვებოდა მოხალისეებს, დიდად დაინტერესებული იყო ამით და სულ ეკითხებოდა სერგეი ივანოვიჩს.

სერგეი ივანოვიჩმა ურჩია, გადასულიყო მეორე კლასის ვაგონში და თვითონვე გამოლაპარაკებოდა მათ... შემდეგ სადგურზე კატავასოვმა აღასრულა ეს რჩევა.

პირველ გაჩერებაზევე გადავიდა მეორე კლასის ვაგონში და გაიცნო მოხალისეები. ისინი ვაგონის კუთხეში ისხდნენ, ხმამაღლა ლაპარაკობდნენ და, ეტყობოდათ, გრძნობდნენ, რომ მგზავრებისა და ვაგონში შემოსული კატავასოვის ყურადღება მათკენ იყო მიმართული. ყველაზე მეტს მაღალი, მკერდჩავარდნილი ახალგაზრდა გაჰყვიროდა, ეტყობა,

მთვრალი იყო და რაღაც ამბავს ჰყვებოდა, მათ უწყებაში რომ მომხდარიყო. მის პირდაპირ იჯდა ხანში შესული ოფიცერი, რომელსაც ავსტრიული გვარდიელთა მუნდირის სამხედრო სათბური ეცვა. იგი ღიმილით უსმენდა ახალგაზრდას და დროდადრო შეაჩერებდა ხოლმე. მესამე, არტილერიისტთა მუნდირში გამოწყობილი, მათ გვერდით, ჩემოდანზე იჯდა. მეოთხეს ეძინა.

კატავასოვი გამოელაპარკა ახალგაზრდას და შეიტყო, რომ იგი მდიდარი მოსკოველი ვაჭარი იყო, რომელსაც ოცდაორ წლამდე მოესწრო მთელი ქონების გაფლანგვა. იგი არ მოეწონა კატავასოვს: მეტისმეტად გააზიზებულის, განებივრებული და ფიზიკურად სუსტი იყო. ეტყობა, სჯეროდა, განსაკუთრებით ახლა, ნალვინევზე, რომ გმირულ საქმეს სჩადიოდა და მეტისმეტად არასასიამოვნოდ იწონებდა ამით თავს.

მეორემ, გადამდგარმა ოფიცერმაც, უსიამოვნო შთაბეჭდილება მოახდინა მასზე. ეტყობოდა, ყველაფერი გამოეცადა ცხოვრებაში. რკინიგზაზეც ემსახურა, მოურავადაც იყო ნამყოფი, თვითონაც დაეარსებინა რაღაც ფაბრიკები, ლაპარაკობდა ყველაფერზე, ყოველგვარი საჭიროების გარეშე და უადგილოდ ხმარობდა მეცნიერულ სიტყვებს.

მესამე, არტილერიისტი, პირიქით, ძალიან მოეწონა. თავმდაბალი, ჩუმი ადამიანი ჩანდა, რომელიც, ალბათ, ქედს იხრიდა გადამდგარი გვარდიელის ცოდნასა და ვაჭრის გმირული თავგანწირვის წინაშე და თავის თავზე აღარაფერს ამბობდა. როცა კატავასოვმა ჰკითხა, რამ გაფიქრებინა სერბეთში წასვლათ, მორცხვად უპასუხა: – რას იზამ, ყველა მიდის. უნდა დაეხმარო სერბებს, ცოდონი არიან.

– ჰო, განსაკუთრებით არტილერიისტები ძალიან აკლიათ, – უთხრა კატავასოვმა.

– მე ხომ დიდხანს არ მიმსახურია არტილერიაში. შეიძლება ფეხოსნად ან კავალერიაში გამამწესონ.

– რატომ ფეხოსნად, როცა არტილერიისტები ყველაზე მეტად სჭირდებათ? – უთხრა კატავასოვმა, რომელმაც არტილერიისტის წლოვანების მიხედვით ივარაუდა, რომ მას კარგი ჩინი უნდა ჰქონოდა.

– მე დიდხანს არ მიმსახურია არტილერიაში. იუნკერი ვიყავი,

როცა გადავდექი, – უთხრა მან და დაიწყო მოყოლა, რატომ ვერ ჩააბარა გამოცდები.

ყოველივე ამან უსიამოვნო შთაბეჭდილება მოახდინა კატავასოვზე და როცა მოხალისენი სადგურზე ჩავიდნენ დასალევად, მოისურვა ვინმესთან საუბარში შეემოწმებინა თავისი უსიამო შთაბეჭდილებები. ერთი სამხედრო ფარაჯაში გამოწყობილი მოხუცი მგზავრი თავიდანვე ყურს უგდებდა კატავასოვისა და მოხალისეების საუბარს და როცა კატავასოვი პირისპირ დარჩა ამ მოხუცთან, გამოელაპარაკა: – დიახ, სულ სხვაგვარია იქ წამსვლელთა მდგომარეობა, – გაურკვევლად უთხრა კატავასოვმა. ამით უნდოდა გამოეთქვა თავისი აზრი და ისიც გაეგო, რას ფიქრობდა მოხუცი.

მოხუცი სამხედრო პირი იყო. მონაწილეობდა კიდეც ორ კამპანიაში და იცოდა, რას ნიშნავდა სამხედრო პირი. ამიტომ არ მოსწონდა ამ ვაჟბატონების არც შესახედაობა, არც საუბარი და არც ის, ასე გაბედულად რომ წრუპავდნენ მათარას. ცუდ სამხედროებად თვლიდა მათ. გარდა ამისა, მოხუცი სამაზრო ქალაქის მცხოვრები იყო და უნდოდა ეამბა, როგორ წავიდა მათი ქალაქიდან ერთი სალდათი, ქურდი და ლოთი, რომელსაც აღარავინ იღებდა სამუშაოზე. მაგრამ გამოცდილებით იცოდა, რომ საზოგადოების დღევანდელი განწყობილების მიხედვით სახიფათო იყო საერთო აზრის საწინააღმდეგო აზრის გამოთქმა, მით უმეტეს, სახიფათო იყო მოხალისეთა გაკიცხვა და ისიც ასევე ამოწმებდა კატავასოვს.

– რას იზამთ, ხალხია საჭირო, – უთხრა მან, თან თვალები უცინოდა.

საუბარი დაიწყეს უკანასკნელ საომარ მოქმედებათა შესახებ და ორივემ ერთმანეთს დაუმალა თავისი გაცემა, თუ სახელდობრ ვისთან იყო მოსალოდნელი ბრძოლა, როცა თურქები, უკანასკნელი ცნობების მიხედვით, ყველა პუნქტზე დამარცხებული იყვნენ და ორივე ისე დაშორდა ერთმანეთს, რომ არ გაუმჟღავნებია თავისი მოსაზრება.

ვაგონში რომ დაბრუნდა, კატავასოვმა რატომღაც იცრუა და ისე მოუყვა სერგეი ივანოვიჩს თავისი შთაბეჭდილებები მოხალისეებზე, თითქოს ისინი ჩინებული ყმაწვილები ყოფილიყვნენ.

ქალაქში, დიდ სადგურზე, კვლავ სიმღერითა და შეძახილებით

შეეგებნენ მოხალისეებს. აქაც გამოჩნდნენ შეწირულობათა შემკრები ქალები და კაცები ყულაბებით ხელში. აქაც თაიგულებით დახვდნენ მოხალისეებს გუბერნიის მანდილოსნები და უკან გაჰყვნენ მათ ბუფეტისაკენ, მაგრამ ყოველივე ეს გაცილებით სუსტი და მცირერიცხოვანი იყო მოსკოვთან შედარებით.

IV

როცა მატარებელი საგუბერნიო ქალაქში გაჩერდა, სერგეი ივანოვიჩი ბუფეტში არ შესულა, ბაქანზე ჩამოვიდა და წინ და უკან სიარულს მოჰყვა.

პირველად ვრონსკის განყოფილებას ჩაუარა და შენიშნა, ფანჯრის ფარდები ჩამოშვებული იყო. მეორე გავლისას კი ფანჯარასთან მოხუცი გრაფინია დაინახა. მან თავისთან მიიხმო კოზნიშევი.

– აი, მეც მოვდივარ, კურსკამდე უნდა გავაცილო იგი, – უთხრა გრაფინიამ.

– დიახ, გავიგე, – უპასუხა სერგეი ივანოვიჩმა და ფანჯარასთან გაჩერდა, ვაგონში გადაიხედა, – ეს დიდებული საქციელია, – დასძინა მან, როცა შენიშნა, რომ ვრონსკი არ იყო განყოფილებაში.

– დიახ, მეტი რაღა დარჩენია თავისი უბედურების შემდეგ.

– რა შემადრწუნებელი ამბავია! – თქვა სერგეი ივანოვიჩმა.

– აჰ, რა გადავიტანე! შემოდით ვაგონში... აჰ, რა გადავიტანე! – გაიმეორა მან, როცა სერგეი ივანოვიჩი ვაგონში შევიდა და მის გვერდით დივანზე ჩამოჯდა, – ამის წარმოდგენა შეუძლებელია! ექვსი კვირის განმავლობაში არავის დალაპარაკებია და ჭამითაც მხოლოდ მაშინ შეჭამდა რამეს, როცა მე დავუწყებდი ხვეწნას. არც ერთი წუთით არ შეიძლებოდა მისი მართო დატოვება. დავუმალეთ ყველაფერი, რითაც თავის მოკვლა შეეძლო. ჩვენ ქვედა სართულზე

ვცხოვრობდით, მაგრამ მაინც არ შეგვეძლო მშვიდად ყოფნა. თქვენ ხომ იცით, რომ მან ერთხელ უკვე სცადა თავის მოკვლა მის გამო, – თქვა გრაფინიამ და ამის გახსენებაზე მოხუცმა მანდილოსანმა წარბები შეკრა, – დიახ, მან ისე დაასრულა თავისი ცხოვრება, როგორც მოსალოდნელი იყო ასეთი ქალისაგან. სიკვდილიც კი საზიზღარი და სულმდაბლური აირჩია.

– ამას ჩვენ ვერ განვსჯით, გრაფინია, – უთხრა სერგეი ივანოვიჩმა და ამოიოხრა, – მაგრამ წარმოდგენილი მაქვს, თქვენთვის რა მძიმე ასატანი იქნებოდა ეს.

– ოჰ, ნულარ მეტყვით! მე ჩემს მამულში ვცხოვრობდი. ალექსეიც ჩემთან იყო. მოუტანეს წერილი. იმანაც პასუხი დაწერა და გაუგზავნა. ჩვენ არ ვიცოდით, თუ ისიც იქვე სადგურზე იყო. საღამოს ის იყო გავედი ჩემს ოთახში, რომ ჩემი მერი მეუბნება, სადგურზე ვილაც ქალი მატარებლის ქვეშ ჩავარდაო. თითქოს რაღაცამ დამკრა თავში! მაშინვე მივხვდი, ის იქნებოდა. პირველი, რაც წამოვიძახე, ის იყო, ალექსეის არაფერი უთხრათ-მეთქი. მაგრამ უკვე ეთქვათ მისთვის. მისი მეეტლეს იქ იყო და ყველაფერი თავისი თვალთ ენახა. როცა მის ოთახში შევირბინე, ალექსეი უკვე თავის თავს აღარ ეკუთვნოდა, – საზარელი სანახავი იყო. ერთი სიტყვაც კი არ უთქვამს, მაშინვე იქით გაექანა. მე არ ვიცი, რა მოხდა იქ, მაგრამ ალექსეი კი ისე ჩამოიტანეს იქიდან, როგორც მკვდარი. მე უკვე ვეღარ ვიცანი შვილი. Prostration complète,[129] – თქვა ექიმმა. ამის შემდეგ კი თითქმის ნამდვილი სიშმაგე დაეწყო, – ოჰ, რა სათქმელია! – თქვა გრაფინიამ და ხელი ჩაიქნია, – საშინელი დროა! არა, როგორც გინდათ თქვით და საძაგელი ქალი იყო. აბა, რა არის ეს უგვანი ვნებები! ყველაფერი იმისთვის უნდათ, რომ რაღაც განსაკუთრებული დაამტკიცონ. ჰოდა, დაამტკიცა კიდეც. თვითონაც დაიღუპა და ორი შესანიშნავი ადამიანი – თავისი ქმარი და ჩემი უბედური შვილიც დაღუპა.

– მისი ქმარი როგორღაა? – ჰკითხა სერგეი ივანოვიჩმა.

– ქმარმა წაიყვანა მისი გოგონა. პირველად ალიოშა ყველაფერზე თანახმა იყო. ახლა კი საშინლად იტანჯება იმის გამო, რომ თავისი შვილი უცხო კაცს მისცა, მაგრამ სიტყვის უკან დაბრუნება აღარ შეუძლია. კარენინი დაკრძალვაზე ჩამოვიდა, მაგრამ ჩვენ ვცდილობდით, არ შეხვედროდა

ალიოშას. ქმრისთვის მაინც უფრო იოლი ასატანია ეს. იგი თითქმის გათავისუფლდა კიდევ ამით. ჩემი საცოდავი შვილი კი მთელი სულითა და გულით მას მიენდო. ყველაფერი მიატოვა მისი გულისთვის, – კარიერაც, დედაც, მაგრამ მან მაინც არ დაინდო და განზრახ სულ მოუღო ბოლო. არა, როგორც გინდათ თქვით, და თვით მისი სიკვდილი – საძაგელი, ურწმუნო ქალის სიკვდილია. ღმერთო, ნუ მიწყენ, მაგრამ არ შემეძლია არ მძულდეს მისი ხსოვნა, როცა ჩემი შვილის დაღუპვას ვუყურებ.

– ახლა როგორ არის იგი?

– პირდაპირ ღმერთმა გვიშველა, ომი რომ დაიწყო. მე მოხუცი ადამიანი ვარ, ამისი არაფერი გამეგება, მას კი ღმერთმა გამოუგზავნა ეს ომი. რა თქმა უნდა, ჩემთვის, როგორც დედისთვის, ეს საშინელებაა; რაც მთავარია, იმასაც ამბობენ, რომ *ce n'est pas très bien vu à Petersbourg*. [130] მაგრამ რას იზამ! მხოლოდ ამას შეეძლო მისი გამხნეება... იაშვინმა, მისმა მეგობარმა, ყველაფერი წააგო და სერბეთში წასვლა გადაწყვიტა. ალიოშაც ინახულა და ისიც დაითანხმა. ახლა იგი დაინტერესებულია ამით. თუ შეიძლება, გამოესაუბრეთ ალიოშას, მინდა, როგორმე გაერთოს. მეტისმეტად მოწყენილია. საუბედუროდ კბილებიც ახლა ასტკივდა. თქვენი ნახვა ძალიან გაუხარდება: გეთაყვა, ისაუბრეთ მასთან, იგი ამ მხარეს დადის.

სერგეი ივანოვიჩმა უპასუხა, რომ დიდად მოხარული იქნებოდა ამისა, და ვაგონის მხარეს გადავიდა.

V

ბაქანზე დაზვინული ტომრების აღმაცერად გადახრილ ჩრდილში ვრონსკი თავისი გრძელი პალტოთი და სახეზე ჩამოწეული ქუდით ისე დადიოდა ჯიბეებში ხელებჩაწყობილი, თითქოს გალიაში მომწყვდეული ნადირიყო, ოციოდე ნაბიჯს გაივლიდა და სწრაფად უკანვე ბრუნდებოდა. სერგეი ივანოვიჩს, როცა ვრონსკის მიუახლოვდა, მოეჩვენა, თითქოს

ვრონსკიმ უკვე შეამჩნია იგი და განზრახ აარიდა თვალი. მაგრამ ეს მისთვის სავსებით სულერთი იყო. ვრონსკისთან იგი ყოველგვარ პირად ანგარიშებზე მაღლა იდგა.

ამ წუთში სერგეი ივანოვიჩის თვალწინ ვრონსკი დიადი საქმის მნიშვნელოვანი მონაწილე იყო და თავის მოვალეობად მიაჩნდა შეექო და წაეხალისებინა იგი. სერგეი ივანოვიჩი მიუახლოვდა ვრონსკის.

ვრონსკი შეჩერდა, სახეში ჩააცქერდა. იცნო, რამდენიმე ნაბიჯი გადადგა შესახვედრად და ღონივრად ჩამოართვა ხელი.

– შეიძლება, თქვენთვის სასურველი არ იყოს ჩემთან შეხვედრა, – უთხრა სერგეი ივანოვიჩმა, – მაგრამ იქნებ შემიძლია დაგეხმაროთ რამეში?

– შეუძლებელია ვინმესთან ისე ნაკლებად არასასიამოვნო იყოს შეხვედრა, ვიდრე თქვენთან, – უთხრა ვრონსკიმ, – მაპატიეთ, მაგრამ ცხოვრებაში ჩემთვის აღარაფერია სასიამოვნო.

– ჩემთვის გასაგებია ეს და მინდოდა ჩემი სამსახური შემომეთავაზებინა თქვენთვის, – უთხრა სერგეი ივანოვიჩმა და სახეში ჩააცქერდა ვრონსკის, რომელსაც ცხადად ეტყობოდა, რომ იტანჯებოდა, – ხომ არ გინდათ, წერილი გაგატანოთ რისტიჩთან ან მილანთან.

– ო, არა! – იმგვარად უპასუხა ვრონსკიმ, თითქოს ძლივს ჩასწვდა მისი ნათქვამის აზრს, – თუ თქვენთვის სულერთია, ვიაროთ ბაქანზე. ვაგონში ისეთი შეხუთული ჰაერია. წერილი? არა, გმადლობთ. სიკვდილისთვის რეკომენდაცია არ არის საჭირო. სულერთია, თურქებთან იქნება თუ... – უთხრა მან და მხოლოდ ტუჩებით გაიღიმა. თვალეებში კი კვლავ ისეთივე რისხვა და მწუხარება ეხატებოდა.

– დიახ, მაგრამ შესაძლოა წინასწარ მომზადებულ ადამიანთან უფრო იოლი შეიქნეს ურთიერთობის დამყარება, რადგან ეს აუცილებელია. თუმცა, როგორც გინდოდეთ. მე დიდად გამიხარდა, როცა თქვენი გადაწყვეტილება შევიტყვე. იმდენნაირად ესხმიან თავს მოხალისეებს, რომ ისეთი ადამიანი, როგორც თქვენა ხართ, უსათუოდ აამაღლებს საზოგადოებრივ აზრს მათზე.

– მე, როგორც ადამიანი, – თქვა ვრონსკიმ, – იმით ვარ კარგი,

რომ ცხოვრება არაფრად მიღირს. რაც შეეხება ფიზიკურ ენერგიას, ეს ჩემში საკმაოდ არის, რათა შევიჭრა მათ რაზმში, გავანადგურო ისინი ან თავი შევაკლა, – ეს მე ვიცი. მოხარული ვარ, რომ აღმოვაჩინე ისეთი რამ, რასაც შემოძლია შევწირო ჩემი სიცოცხლე, რომელიც ჩემთვის სრულებით არ არის საჭირო და თავიც მომაბეზრა. ვინმეს მაინც გამოადგება, – და მან მოუთმენლად შეათამაშა ყვრიმალის ძვალი. დაუსრულებელი, მტანჯველი კბილის ტკივილი ნებას არ აძლევდა, იმგვარი გამომეტყველებით ეთქვა ეს, როგორც უნდოდა.

– თქვენ ხელმეორედ აღდგებით, მე გიწინასწარმეტყველებთ ამას, – აღელვებით უთხრა სერგეი ივანოვიჩმა, გული ატკინა მისმა მწუხარებამ, – მოძმეთა გათავისუფლება მონობისაგან იმგვარი მიზანია, რისთვისაც ღირს სიკვდილიც და სიცოცხლაც. ღმერთს ვთხოვ, მოგანიჭოთ წარმატება და სულიერი სიმშვიდე! – დასძინა მან და ხელი გაუწოდა.

ვრონსკიმ ღონივრად ჩამოართვა გამოწვდილი ხელი.

– დიახ, როგორც იარაღი, შეიძლება კიდევ გამოსადეგი ვიყო, მაგრამ როგორც ადამიანი კი განადგურებული ვარ, – ნელა, სვენებ-სვენებით თქვა მან.

ჯანმრთელი კბილის შეუნელებელი ტკივილი ნერწყვით უვსებდა პირს და ლაპარაკის საშუალებას არ აძლევდა. იგი გაჩუმდა და მიაჩერდა ტენდერის თვლებს, რომლებიც ნელა მიცურავდნენ ლიანდაგზე.

და უეცრად სრულიად სხვა, ტკივილმა კი არა, მტანჯველმა უხერხულობამ აიძულა ერთი წამით დაევიწყებინა კბილის ტკივილი. ტენდერისა და ლიანდაგების დანახვამ, საუბარმა იმ ნაცნობთან, რომელსაც აღარ შეხვედრია თავისი უბედურების შემდეგ, ვრონსკის უცებ გაახსენა ანა, ესე იგი ის, რაც გადარჩენილიყო მისგან, როცა ვრონსკი გიჟივით შევარდა რკინიგზის სადგურის ყაზარმაში: მაგიდაზე უცხო ხალხის წინაშე უსირცხვილოდ გამოტილიყო გასისხლიანებული სხეული, რომელიც ჯერ კიდევ სავსე იყო ახლახან ჩამქრალი სიცოცხლით; უკან გადაეგდო დაუზიანებელი, თმით დამძიმებული თავი, საფეთქლებთან ჩამოშლილი კულულებით, მშვენიერ სახეზე, ნახევრად გაღებულ ვარდისფერ ტუჩებზე რაღაც უცნაური, საბრალო გამომეტყველება შეჰყინვოდა, საშინელი, ღიად დარჩენილი

თვალეები კი თითქოს ცხადად ეუბნებოდნენ იმ საზარელ სიტყვებს, რომელიც ანამ ჩხუბის დროს უთხრა, რომ ვრონსკი ინანებდა ამას.

და ვრონსკი შეეცადა გაეხსენებინა ანა ისეთი, როგორიც იწილა მაშინ, როცა პირველად შეხვდა ისევ რკინიგზის სადგურზე – იდუმალებით მოცული, მშვენიერი, სიყვარულით აღსავსე, მაძიებელი და მიმნიჭებელი ბედნიერებისა, და არა ისეთი შეუბრალებელი და შურისმაძიებელი, როგორიც უკანასკნელ წუთს ახსოვდა. ცდილობდა, გაეხსენებინა მასთან გატარებული საუკეთესო წუთები, მაგრამ ეს წუთები სამუდამოდ მოწამლული იყო მისთვის. მას ახსოვდა ანა გამარჯვებული, რომელმაც ადასრულა თავისი არავისთვის საჭირო მუქარა და წარუხოცელი მონანიება. ვრონსკი უკვე აღარ გრძნობდა კბილის ტკივილს და ქვითინისაგან სახე ეღრღიჯებოდა.

მან ხმაამოუღებლად ორჯერ ჩაიარა ტომრების გვერდით და როცა სავსებით დაეუფლა თავს, მშვიდად მიუბრუნდა სერგეი ივანოვიჩს: – გუშინდელს აქეთ ხომ არ მიგიღიათ დეპეშა? დიახ, მესამეჯერ დაამარცხეს, მაგრამ ხვალისთვის მოსალოდნელია გადამწყვეტი ბრძოლა.

შემდეგ ილაპარაკეს მილანის მეფედ გამოცხადებაზე და იმ დიდად მნიშვნელოვან შედეგებზე, რაც შესაძლოა მოჰყოლოდა ამას. მხოლოდ მეორე ზარის შემდეგ გაშორდნენ ერთმანეთს და თავ-თავიანთი ვაგონებისაკენ გასწიეს.

VI

სერგეი ივანოვიჩმა არ იცოდა, როდის მოახერხებდა მოსკოვიდან გასვლას და ამიტომაც დეპეშით არ შეუტყობინებია ძმისთვის, რათა გამოეგზავნა ვინმე მის დასახვედრად. ლევინი შინ არ იყო, როცა დღის თორმეტ საათზე კატავასოვი და სერგეი ივანოვიჩი სადგურზე დაქირავებული ტარანტასით, ზანგებივით მტვრით გაშავებულნი პოკროვსკოეს სახლის პარმალს მიუახლოვდნენ. კიტი აივანზე იჯდა მამასა და დასთან ერთად, მან მაშინვე იცნო მაზლი და

მის შესაგებებლად ქვევით ჩაირბინა.

– როგორ არ გრცხვენიათ, რომ არ შეგვატყობინეთ, – უთხრა კიტიმ სერგეი ივანოვიჩს, ხელი გაუწოდა და შუბლი მიუშვირა საკოცნელად.

– ჩვენ მშვენივრად ვიმგზავრეთ და არც თქვენ შეგაწუხეთ, – უპასუხა სერგეი ივანოვიჩმა, – ისე ვარ დამტვერილი, რომ ხელის მოკიდებისაც მეშინია. ძალიან მოუცლელი ვიყავი, არ ვიცოდი, როდის დავაღწევდი თავს. თქვენ ისევ ძველებურად ხართ, – ღიმილით დასძინა მან, – ჩუმი ბედნიერებით ტკბებით თქვენს მყუდრო საგუბარში, რომელსაც არაფერი აშფოთებს. აი, ჩვენმა მეგობარმა ფიოდორ ვასილიჩმაც, როგორც იქნა, მოახერხა ჩამოსვლა.

– მაგრამ მე ზანგი არ გეგონოთ, ხელ-პირს დავიბან და ადამიანს დავემსგავსები, – თავისებურად გაიხუმრა კატავასოვმა, ხელი გაუწოდა, გაიღიმა და სახის სიშავის გამო მეტიმეტად თეთრი კბილები გამოაჩინა.

– კოსტია დიდად მოხარული იქნება. ხუტორშია წასული. საცაა მოვა კიდეც.

– ისევ მეურნეობით არის გატაცებული. აი, მართლაც რომ საგუბარშია, – თქვა კატავასოვმა, – ჩვენ კი ქალაქში სერბეთის ომის მეტი აღარაფერი გვახსოვს. საინტერესოა, რა აზრისაა ჩემი მეგობარი ამ საკითხზე. ალბათ, სხვებისგან სრულიად განსხვავებულად უყურებს ამას?

– დიახ, ისე, ჩვეულებრივად, როგორც ყველა, – უპასუხა თითქოს შეცბუნებულმა კიტიმ და გადახედა სერგეი ივანოვიჩს, – მაშ, მე მსახურს გავგზავნი კოსტიასთან. ჩვენთან მამაა სტუმრად. ახლახან ჩამოვიდა საზღვარგარეთიდან.

კიტიმ განკარგულება გასცა, კაცი გაეგზავნათ ლევინის დასაძახებლად, დამტვერიანებული სტუმრები კი ხელ-პირის დასაბანად წაეყვანათ, ერთი – კაბინეტში, მეორე – დოლის დიდ ოთახში და საუზმეც მოემზადებინათ სტუმრებისთვის, თვითონ, რაკი უკვე უფლება ჰქონდა სწრაფი მოძრაობისა, რასაც მოკლებული იყო ფეხმძიმობის დროს, აივანზე აირბინა.

– სერგეი ივანოვიჩი და პროფესორი კატავასოვი, – თქვა მან.

– ოჰ, ამ სიცხეში ძალიან გაუჭირდება კაცს მასთან! – შენიშნა

თავადმა.

– არა, მამა, მეტად სასიამოვნო კაცია და კოსტიასაც ძალიან უყვარს, – ისეთი ღიმილით უთხრა კიტიმ, თითქოს რაღაცას სთხოვსო მამას, რაკი თავადის სახეზე დამცინავი გამომეტყველება შენიშნა.

– მე ხომ არაფერი მითქვამს.

– შენ წადი, გეთაყვა, მათთან, – მიუბრუნდა კიტი დას, – როგორმე გაართე. სტივას შეხვედრიან სადგურში, კარგად ყოფილა. მე კი მიტიასთან გავიქცევი, თითქოს განგებ, ჩაის შემდეგ აღარ მიწოვებია. ახლა გაღვიძებული იქნება და, ალბათ, ტირის კიდევ, – კიტიმ რძის მოწოლა იგრძნო და ჩქარი ნაბიჯით გასწია ბავშვის ოთახისაკენ.

მართლაც, მან არათუ გამოიცნო (მისი კავშირი ბავშვთან ჯერ კიდევ არ იყო გაწყვეტილი), არამედ სინამდვილეში მიხვდა, რაკი რძის მოწოლა იგრძნო, რომ ბავშვი მშვიერი იყო.

სანამ ბავშვის ოთახს მიუახლოვდებოდა, კიტიმ უკვე იცოდა, რომ ბავშვი ტიროდა. ბავშვი მართლაც ტიროდა. კიტიმ გაიგონა მისი ხმა და ნაბიჯს მოუჩქარა, მაგრამ, რაც უფრო ჩქარა მიდიოდა, მით ხმამაღლა გაჰყვიროდა ბავშვი. ხმა კარგი და ჯანსაღი ჰქონდა, ოღონდ დამშეული და მოუთმენელი.

– დიდი ხანია, გადია, დიდი ხანია? – აჩქარებით ეუბნებოდა კიტი, როცა სკამზე ჯდებოდა და ძუძუს მოსაწოვებლად ემზადებოდა, – მომეცით ჩქარა. ოჰ, გადია, რანაირი ხართ, მერე შეუკარით ქუდი.

ბავშვს ქანცი ელეოდა ყვირილისაგან.

– უი, დედა, როგორ იქნება! – უთხრა აგაფია მიხაილოვნამ, რომელიც თითქმის ყოველთვის ბავშვის ოთახში იყო, – ჯერ უნდა გამოაწყო, როგორც წესი და რიგია. ალუ, ალუ! – თავს დასძახოდა იგი ბავშვს და ყურადღებას არ აქცევდა დედას.

გადიამ დედას მოჰგვარა ბავშვი. აგაფია მიხაილოვნაც სიყვარულისაგან განაზებული იერით უკან გამოჰყვა ბავშვს.

– მცნობს, მცნობს, მიცნო, კატერინა ალექსანდროვნა, ღმერთს გეფიცებით! – ბავშვზე უფრო ხმამაღლა გაჰყვიროდა აგაფია მიხაილოვნა.

მაგრამ კიტის არ ესმოდა მისი ლაპარაკი. მისი მოუთმენლობაც თანდათან იზრდებოდა ბავშვის მოუთმენლობასთან ერთად.

ამ მოუთმენლობის გამო დიდხანს ვერ მოგვარდა საქმე, ბავშვი ვერ აგნებდა ძუძუს და ბრაზობდა.

ბოლოს სასოწარკვეთილი, სულშემხუთავი ყვირილისა და სლოკინის შემდეგ საქმე მოგვარდა და დედა-შვილმა ორივემ ერთად იგრძნო შვება, ორივენი მიყუჩდა.

– ესეც, საწყალი, სულ ოფლშია გაწუწული, – თქვა კიტიმ და ხელი გადაუსვა ბავშვს, – რატომ ფიქრობთ, რომ გცნობთ? – დასძინა მან და დახედა ბავშვს, მის თვალებს, რომლებიც, როგორც მას ეჩვენებოდა, ეშმაკურად შემოჰყურებდნენ ჩამოჩაჩული ქუდიდან, მის ძუძუს წოვისაგან დაბერილ ლოყებს და წითელგულიან პატარა ხელს, რომელსაც აქეთ-იქით აქნევდა.

– შეუძლებელია! ცნობა რომ იცოდეს, პირველად მე მიცნობდა, – თქვა კიტიმ აგაფია მიხაილოვნას მტკიცებაზე და გაიღიმა.

იგი იღიმებოდა იმის გამო, რომ, თუმცა ეუბნებოდა აგაფია მიხაილოვნას, შეუძლებელია გიცნოთო, მაგრამ გულში კი დარწმუნებული იყო, რომ იგი არათუ აგაფია მიხაილოვნას ცნობდა, არამედ იცოდა და ესმოდა ყველაფერი, ბევრი რამ ისეთიც, რაც არავინ იცოდა და რაც მან, დედამ, მხოლოდ მისი შემწეობით გაიგო და შეიცნო. აგაფია მიხაილოვნასთვის, გადიასთვის, პაპისა და თვით მამისთვისაც კი მიტია მხოლოდ ცოცხალი არსება იყო, რომელიც მატერიალურ მზრუნველობას მოითხოვდა. დედის თვალში კი იგი უკვე დიდი ხანია, ზნეობრივად ჩამოყალიბებული არსება იყო, რომელთანაც სულიერი ურთიერთობა ჰქონდა გაბმული.

– აი, გაიღვიძებს და ღვთის მადლით თქვენ თვითონვე ნახავთ. აი, როგორც კი ასე გავაკეთებ, მაშინვე გაუბრწყინდება სახე ჩემს ჩიტუნიას. ისე გაუბრწყინდება, თითქოს მზემ გამოიხედაო, – ამბობდა აგაფია მიხაილოვნა.

– ჰო, კარგი, კარგი, მერე ვნახოთ, – ჩურჩულით თქვა კიტიმ. – ახლა კი წადით, იძინებს.

VII

აგაფია მიხაილოვანა ფეხის წვერებზე გავიდა ოთახიდან. გადიამ ფეხები ჩამოუშვა და ბავშვის საწოლზე ჩამოფარებული მარმაშის ფარდიდან ბუზები გამორეკა. ფანჯარას მოაშორა კრაზანა, ხმაურით რომ ეხეთქებოდა მინას, მერე ჩამოჯდა და დამჭკნარი არყის ხის ტოტით უნიავებდა დედა-შვილს.

– სიცხეს ნულარ იტყვი! ერთი ნამი მაინც გადმოეგდო ამ დალოცვილს, – თქვა მან.

– ს-ს-ს... – მხოლოდ ესლა უპასუხა კიტიმ, რომელიც ოდნავ არხევდა ბავშვს და ფრთხილად იკრავდა გულში მიტიას ფუნჩულა ხელს, მაჯაზე თითქოს ძაფი რომ ჰქონდა გადაჭერილი, თვალებს კი ხან დახუჭავდა, ხან გაახელდა. ამ ხელს მშვიდად ვერ უყურებდა კიტი, უნდოდა ეკოცნა, მაგრამ ვერ ბედავდა, ვაითუ გავადვიდოო. ბოლოს სულ შეწყვიტა ხელმა ქანაობა და თვალები მილოულა, მხოლოდ ხანდახან, ძუძუს წოვებაში გართული, ისევ ასწევდა გრძელ, აპრეხილ წამწამებს და შეხედავდა დედას თავისი წყლიანი თვალებით, რომლებიც ოთახის სიბნელეში შავად მოჩანდნენ. გადიამაც შეწყვიტა ტოტის ქნევა და ჩათვლიმა. ზევიდან მოხუცი თავადის რიხიანი ხმა და კატავასოვის ხარხარი შემოესმა.

„როგორც ჩანს, უჩემოდ გაუბამთ საუბარი, – გაიფიქრა კიტიმ, – მაინც გულსატკენია, კოსტია რომ არ არის. ალბათ, ისევ საფუტკრეში წავიდა. თუმცა საწყენია, რომ ხშირად არის იქ, მაგრამ მაინც მიხარია. ერთობა ამით. ახლა უფრო მხიარული და უკეთესი შეიქნა, ვიდრე გაზაფხულზე იყო. თორემ ისე იყო დაღვრემილი და ისე იტანჯებოდა, რომ ვშიშობდი კიდევ მის გამო. მერე როგორი სასაცილოა!“ – ღიმილით წაიჩურჩულა კიტიმ.

მან იცოდა, რაც ტანჯავდა მის ქმარს, – თავისი ურწმუნოება. კიტისთვის რომ გეკითხათ, როგორ გგონია, წაწყდება თუ არა შენი ქმარი საიქიოში, თუ მომავალშიც არ ირწმუნებს ღმერთსო, იძულებული იქნებოდა, დასთანხმებოდა, რომ წაწყდებოდა, მაგრამ, მიუხედავად ამისა, მაინც უბედურად არ მიიჩნევდა თავს ამის გამო. კიტი, რომელსაც სჯეროდა, რომ ურწმუნოთათვის ხსნა არ არსებობს და რომელსაც ყველაზე მეტად ამქვეყნად თავისი ქმრის სული უყვარდა, ღიმილით ფიქრობდა მის ურწმუნოებაზე და გულში ამბობდა, რომ იგი

სასაცილო იყო.

„რაში სჭირდება, მთელი წლის განმავლობაში სულ რაღაც ფილოსოფიას რომ კითხულობს? – ფიქრობდა იგი, – თუ ეს ყველაფერი იმ წიგნებში წერია, მაშინ გაიგებდა კიდეც და თუ იმ წიგნებში სიმართლე არ წერია, რისთვისღა კითხულობს? ხომ თვითონვე ამბობს, მინდა ვირწმუნოო. მაშ, რატომ არა სწამს? ალბათ, იმიტომ, რომ ბევრს ფიქრობს. ბევრს იმიტომ ფიქრობს, რომ მარტოა, სულ მარტო. ჩვენთან არ შეუძლია ყველაფრის თქმა, მე მგონია, ეს სტუმრები სასიამოვნო იქნებიან მისთვის, განსაკუთრებით კატავასოვი. კოსტიას უყვარს მასთან სჯა-ბაასი, – ფიქრობდა კიტი და მერე იმაზე გადაიტანა ფიქრი, თუ სად უფრო მოხერხებული იქნებოდა კატავასოვის დაწვენა – ცალკე თუ სერგეი ივანოვიჩთან ერთად. და აქ ისეთმა აზრმა გაუელვა თავში, რომ ალელვებისაგან შეხტა კიდეც, მიტიაც კი შეაშინა და მან მკაცრად ახედა დედას. „მრეცხავს, მგონი, ჯერ არ მოუტანია თეთრეული, სტუმრებისთვის განკუთვნილი კი სულ ნახმარია. თუ არ გავაფრთხილე აგაფია მიხაილოვნა, ნახმარ თეთრეულს დაუფენს სერგეი ივანოვიჩს“, – და ამის გაფიქრებაზეც კი სისხლი აუვარდა თავში.

„ჰო, უნდა ვუთხრა!“ – გადაწყვიტა და ისევ ძველ ფიქრებს დაუბრუნდა, გაახსენდა, რომ რაღაც მნიშვნელოვანი და საგულისხმო ბოლომდე მოუფიქრებელი დარჩა და შეეცადა გახსენებას, „ჰო, კოსტია ურწმუნოა“, – ისევ ღიმილით გაიხსენა მან.

„ჰო, ურწმუნო! დეე, ყოველთვის ასეთი იყოს და არა ისეთი, როგორიც მაღამ შტალი იყო ან როგორიც მე მინდოდა ვყოფილიყავი საზღვარგარეთ. არა, თვალთმაქცობა მას არ შეუძლია!“

და კიტის ცოცხლად დაუდგა თვალწინ სულ ახლახან გამოვლენილი ნიშანი მისი გულკეთილობისა. ორი კვირის წინ დოლიმ მონანიების წერილი მიიღო სტეპან არკადიჩისაგან. იგი ევედრებოდა ცოლს, ეხსნა მისი პატიოსნება და გაეყიდა თავისი მამული სტეპან არკადიჩის ვალების დასაფარავად. დოლი სასოწარკვეთილებაში ჩავარდა. მას სძულდა ქმარი, ეზიზღებოდა, ეცოდებოდა, გადაწყვიტა, გამოერებოდა, უარი ეთქვა მის თხოვნაზე, მაგრამ ყველაფერი იმით დამთავრდა, რომ დათანხმდა, გაეყიდა ნაწილი თავისი მამულისა. კიტიმ

ღიმილით გაიხსენა, როგორი დაბნეული და დარცხვენილი იყო მისი ქმარი, რამდენჯერ სცადა ამ საქმეში ჩარევა, მაგრამ ყოველთვის უხერხულად გამოსდიოდა, ბოლოს, როგორც იქნა, მიაგნო ისეთ საშუალებას, დახმარებოდა დოლის ისე, რომ ამის გამო შეურაცხყოფა არ ეგრძნო, – კიტის შესთავაზა მიეცა დოლისთვის თავისი მამულის ნაწილი, რაც ადრე ვერ მოისაზრა კიტიმ.

„აბა, სადაური ურწმუნოა ასეთი გულის პატრონი? სულ იმის შიშშია, არავის აწყენინოს, თუნდაც ბავშვსაც კი! ყველაფერი სხვისთვის უნდა, თავისი თავისთვის კი არაფერი. სერგეი ივანოვიჩიც ასე ფიქრობს, რომ კოსტია მოვალეა, მისი მოურავი იყოს. ასეა მისი დაც. ახლა დოლიც დააწვა კისერზე თავისი ბავშვებიანად. ანდა ეს გლეხები, ყოველდღე რომ დადიან მასთან, თითქოს კოსტიას მოვალეობას შეადგენდეს მათი სამსახური“.

„ოჰ, ნეტავ შენც ისეთი გამოხვიდოდე, როგორც შენი მამაა? მეტს არ ვისურვებ!“ – ჩაილაპარაკა კიტიმ, მიტია გადიას გადასცა და ტუჩებით შეეხო მის ლოყას.

VIII

იმ წუთიდან, როცა ლევინმა თავისი საყვარელი, მომაკვდავი ძმა იხილა, პირველად შეხედა სიკვდილ-სიცოცხლის საკითხს იმ ახალი, როგორც თვითონ ამბობდა, მრწამსით, რომელმაც მისდა შეუმჩნეველად, ოციდან ოცდათოთხმეტი წლის პერიოდში შეცვალა მისი ბავშვობისა და სიჭაბუკის რწმენა და შეაძრწუნა არა იმდენად სიკვდილმა, არამედ სიცოცხლემ, თუ ოდნავი წარმოდგენაც არ ექნებოდა, საიდან, რისთვის ან როგორ მოვიდა ეს სიცოცხლე და რას წარმოადგენდა იგი. ორგანიზმი, ორგანიზმის დაშლა, მატერიის მარადისობა, ძალთა შენარჩუნების კანონი, განვითარება – აი, ის სიტყვები, რომელთაც მისი ადრინდელი რწმენა შეცვალეს. ეს სიტყვები და მათთან დაკავშირებული ცნებები ძალიან კარგი იყო გონებრივი თვალსაზრისით, მაგრამ ცხოვრებისთვის სრულიად უმაქნისი, და ლევინმა უცებ იგრძნო თავი იმ კაცის

მდგომარეობაში, რომელმაც თბილი ქურჭი მარმაშის ტანსაცმელში გაცვალა და ყინვაში გამოსულმა, პირველად, მარტო მსჯელობით კი არა, მთელი არსებით შეიგრძნო რომ იგი, როგორც შიშველი ადამიანი, ნამდვილად განწირულია დასაღუპავად.

ამ წუთიდან ლევინს აღარ მოსცილება შიში თავისი უმეცრებისა, თუმცა ანგარიშმიუცემლად ისევ ძველებურად განაგრძობდა ცხოვრებას.

გარდა ამისა, ბუნდოვნად გრძნობდა, რომ ის, რასაც თავის მრწამსს უწოდებდა, მარტო უცოდინარობას კი არა, აზრთა იმგვარ წყობას გულისხმობდა, რომლის დროსაც შეუძლებელი იყო ცოდნა იმისა, რაც მისთვის საჭირო იყო.

ცოლის შერთვის პირველ ხანებში ახალმა სიხარულმა და მანამდე უცნობ მოვალეობათა შეგრძნებამ ერთიანად ჩაახშო ეს აზრები. მაგრამ უკანასკნელ ხანებში, ცოლის მშობიარობისა და მოსკოვში უქმად გატარებული ცხოვრების შემდგომ, ლევინის წინაშე სულ უფრო ხშირად და სულ უფრო დაჟინებით წამოიჭრებოდა ხოლმე ეს საკითხი და გადაწყვეტას მოითხოვდა.

ეს საკითხი მისთვის შემდეგში მდგომარეობდა: „თუ მე უარვყოფ იმ პასუხებს, რომელსაც ქრისტიანობა იძლევა ჩემს ცხოვრებაზე, მაშინ რომელი პასუხები უნდა ვაღიარო?“ და იგი თავისი მრწამსის მთელ არსენალში ვერ პოულობდა არათუ პასუხს, არამედ პასუხისმაგვარსაც კი.

იგი ჰგავდა იმ კაცს, რომელიც საჭმელს სათამაშოების ან საჭურვლის მაღაზიაში ეძებდა.

შეუცნობლად, თავისდა უნებურად, ყოველ წიგნში, ყოველ ადამიანში, ყოველ საუბარში ამ საკითხისადმი დამოკიდებულებასა და მის გადაწყვეტას ეძებდა.

ამასთან, ყველაზე მეტად ის აოცებდა და აგულისებდა, რომ უმეტესობა მისი წრისა და ასაკის ადამიანებისა, რომელთაც თავიანთი რწმენა მასავით ახალი მრწამსით შეეცვალათ, ვერავითარ უბედურებას ვერ ხედავდნენ ამაში და სრულიად კმაყოფილნი და დამშვიდებულნი იყვნენ. ასე რომ, ამ მთავარი კითხვის გარდა, ლევინს სხვა კითხვებიც აწუხებდა: გულწრფელნი იყვნენ თუ არა ეს ადამიანები? ხომ არ

თვალთმაქცობდნენ, ან იქნებ სხვაგვარად, ლევინზე უფრო ნათლად ესმოდათ ის პასუხები, რომელთაც მეცნიერება იძლევა ამ მისთვის საინტერესო საკითხზე? და იგი გულმოდგინედ სწავლობდა ამ ადამიანთა შეხედულებებსაც და წიგნებსაც, რომელნიც ამის პასუხს იძლეოდნენ.

ერთი რამ, რაც ამ დაინტერესების შემდეგ აღმოაჩინა, ის იყო, რომ იგი ცდებოდა, როცა სიჭაბუკის წლებში, უნივერსიტეტში ყოფნისას, ფიქრობდა, რელიგიამ უკვე მოჭამა თავისი დრო და აღარც არსებობსო. ყველა მისი ახლობელი კარგი ადამიანი მორწმუნე იყო: მოხუცი თავადიც, ლვოვიც, აგრე რომ შეუყვარდა, სერგეი ივანოვიჩიც, ქალებიც – ყველანი მორწმუნენი იყვნენ. მის ცოლსაც ისევე სწამდა, როგორც სწამდა ლევინს ადრე ბავშვობაში. მორწმუნე იყო რუსი ხალხის ოთხმოცდაცხრამეტი პროცენტი, ხალხისა, რომლის ცხოვრება მასში უდიდეს პატივისცემას იწვევდა.

მეორე, რაშიც მრავალი წიგნის წაკითხვის შემდეგ დარწმუნდა, ის იყო, რომ ადამიანები, რომლებიც მის მსგავს შეხედულებებს იზიარებდნენ, სხვას არაფერს გულისხმობდნენ ამ საკითხის მიღმა და ყოველგვარი ახსნის გარეშე უარყოფდნენ ამ საკითხებს, ურომლისოდაც ლევინს შეუძლებლად მიაჩნდა სიცოცხლე, და ცდილობდნენ გადაეწყვიტათ სრულიად სხვა საკითხები, რომლებიც სულ არ აინტერესებდა ლევინს. მაგალითად, ორგანიზმის განვითარება, სულის მექანიკური ახსნა და ა. შ.

გარდა ამისა, ცოლის მშობიარობის დროს ლევინს უცნაური რამ დაემართა, – მან, ურწმუნო ადამიანმა, ლოცვა დაიწყო და იმ წუთში, როცა ლოცულობდა, სჯეროდა კიდევ ეს. მაგრამ გაიარა ამ წუთმა და ლევინმა ვერ შეძლო თავის ცხოვრებაში ადგილი მოენახა მაშინდელი განცდისთვის.

არ შეეძლო, ეღიარებინა, რომ მაშინ მიაგნო ჭეშმარიტებას და ახლა კი ცდებოდა, რადგან, როგორც კი მშვიდად დაიწყებდა ამაზე ფიქრს, ყველაფერი ნამსხვრევებად იქცეოდა. არც იმის აღიარება შეეძლო, რომ მაშინ ცდებოდა, რადგან მეტად ძვირად უღირდა მაშინდელი სულიერი განწყობილება, და თუ ამას სისუსტედ ჩათვლიდა, ამით შებილწავდა იმ წუთებს. იგი იტანჯებოდა საკუთარ თავთან ბრძოლაში და მთელ თავის სულიერ ძალას დაბავდა, რათა როგორმე დაეღწია თავი აქედან.

IX

ეს აზრები ხან უფრო მოეძალებოდა, ხან უფრო ნაკლებ აწუხებდა, მაგრამ არასოდეს ტოვებდა. ლევინი კითხულობდა, ფიქრობდა და რაც უფრო მეტს კითხულობდა და ფიქრობდა, მით შორდებოდა სასურველ მიზანს.

უკანასკნელ ხანს, მოსკოვსა და სოფელში ყოფნის დროსაც, რაკი დარწმუნდა, რომ მატერიალისტებთან ამის პასუხს ვერ იპოვიდა, ხელმეორედ გადაიკითხა პლატონი, სპინოზა, კანტი, შელინგი, ჰეგელი, შოპენჰაუერი – ყველა ის ფილოსოფოსი, რომლებიც არამატერიალისტურად განმარტავდნენ ცხოვრებას.

ეს აზრები ნაყოფიერი ეჩვენებოდა, როცა კითხულობდა ან თვითონვე იგონებდა სხვა მოძღვრებათა უარყოფას, განსაკუთრებით მატერიალისტური მოძღვრების საწინააღმდეგოდ. მაგრამ როგორც კი წაიკითხავდა და თვითონვე შეეცდებოდა საკითხის გადაწყვეტას, ყოველთვის ერთი და იგივე მეორდებოდა. თუ იგი გაჰყვებოდა იმ ბუნდოვანი სიტყვების ახსნას, როგორცაა: სული, თავისუფლება, სუბსტანცია და განზრახ ჩაებმებოდა ამ სიტყვათა მახეში, რომელთაც უგებდნენ ფილოსოფოსები ან თვითონ უგებდა თავის თავს, თითქოს იწყებდა რაღაცის გაგებას. მაგრამ საკმარისი იყო დაევიწყებინა აზრთა ეს ხელოვნური სვლა და ცხოვრებაში დაჰბრუნებოდა იმას, რასაც შეეძლო მისი დაკმაყოფილება ამ საკითხზე ფიქრისას, რომ უეცრად ეს ხელოვნური შენობა მუყაოს ხუნხულასავით დანგრეულიყო და მისთვის ნათელი ხდებოდა, რომ ეს შენობა აგებული იყო მხოლოდ სიტყვათა გადასმ-გადმოსმით და გვერდს უვლიდა რაღაც მნიშვნელოვანს, რომელიც უფრო საჭირო იყო ცხოვრებაში, ვიდრე გონება.

ერთხანს, შოპენჰაუერის კითხვისას, იქ, სადაც შოპენჰაუერი ნებაზე ლაპარაკობს, ლევინმა ნების ადგილას სიყვარული ჩასვა და ეს ახალი ფილოსოფია ერთი-ორი დღე ანუგეშებდა, სანამ ახალი თვალთ შეხედავდა. მაგრამ, როცა ცხოვრებიდან შეხედა ამას, ესეც ისევე დაინგრა და ისეთივე მარმაშის ტანსაცმელი აღმოჩნდა, რომელიც არ ათბობდა.

სერგეი ივანოვიჩმა ძმას ურჩია ხომიაკოვის საღვთისმეტყელო თხზულებანი წაეკითხა. ლევინმა წაიკითხა ხომიაკოვის თხზულებათა მეორე ტომი და მართალია, არ მოეწონა მისი

პოლემიკური, ელევანტური და გონებამახვილური ტონი, მაგრამ განაცვიფრა მისმა მოძღვრებამ ეკლესიაზე. ჯერ იმ აზრმა განაცვიფრა, რომ ადამიანი მოკლებულია ღვთაებრივ ჭეშმარიტებათა წვდომის უნარს, სამაგიეროდ ამ ჭეშმარიტებათა წვდომა მინიჭებული აქვს სიყვარულით დაკავშირებულ ადამიანთა ერთობლიობას – ეკლესიას. ლევინი გაახარა იმ აზრმა, თუ რამდენად იოლია ირწმუნო არსებული, დღესაც ცოცხალი ეკლესია, გამაერთიანებელი ყველა მორწმუნე ადამიანისა, რომელთაც სათავეში უდგას ღმერთი და ამიტომაც წმინდაა და უცოდველი და ამის საშუალებით ირწმუნო ღმერთი, ქმნილება, ცოდვა და მადლი, ვიდრე დაიწყო შორეული, იდუმალებით მოცული ღმერთიდან, ქმნილებათაგან და ასე შემდეგ. მაგრამ შემდეგ, როცა წაიკითხა, კათოლიკე მწერლის მიერ დაწერილი ეკლესიის ისტორია და მართლმადიდებელი ავტორის მიერ დაწერილი ეკლესიის ისტორია, დაინახა, რომ ეს ორი წმინდა ეკლესია არსებითად უარყოფს ერთიმეორეს და გული გაუტყდა ხომიაკოვის მოძღვრებაზე. ეს შენობაც ისეთივე ფერფლად იქცა, როგორც სხვა ფილოსოფიური შენობები.

ასეთ მღელვარებაში გაატარა მთელი გაზაფხული და საშინელი წუთები განიცადა.

„შეუძლებელია სიცოცხლე იმის გარეშე, თუ არ მეცოდინება, რას წარმოვადგენ და რატომ ვარ ამქვეყნად. რაკი ამის ცოდნა არ ძალმიძს, მაშასადამე, არც სიცოცხლე შემიძლია“, – ეუბნებოდა ლევინი თავის თავს.

„დროისა და მატერიის უსასრულობაში, უსასრულო სივრცეში გამოიყოფა ბუშტი – ორგანიზმი. ეს ბუშტი ერთ ხანს მოათევს, მერე კი გასკდება, – აი, ეს ბუშტი ვარ მე!“

ეს იყო მტანჯველი სიცრუე, მაგრამ ეს გახლდათ ადამიანთა აზრის საუკუნეობრივი შრომის ერთადერთი ბოლოდროინდელი შედეგი ამ მიმართულებით.

ეს იყო უკანასკნელი მრწამსი, რომელზეც აიგო ადამიანის აზრის ძიებანი თითქმის ყველა დარგში. ეს იყო გაბატონებული მრწამსი და ლევინმაც უნებლიეთ, თვითონაც არ იცოდა, როდის და როგორ, ყველა სხვა ახსნიდან, როგორც ყველაზე ნათელი, სწორედ ეს შეითვისა.

მაგრამ ეს არათუ არ იყო ჭეშმარიტება, ეს იყო სასტიკი დაცინვა

რალაც ბოროტი ძალისა, ბოროტი, საძაგელი და იმგვარი ძალისა, რომელსაც არ უნდა დამორჩილებოდნენ.

საჭირო იყო თავის დაღწევა ამ ძალისაგან და ეს თავის დაღწევა თითოეულის ხელთ იყო. ბოლო უნდა მოლებოდა ამ დამოკიდებულებას ბოროტ ძალასთან და არსებობდა მხოლოდ ერთი საშუალება – სიკვდილი.

და ეს ბედნიერი ოჯახის პატრონი, ჯანმრთელი ადამიანი, რამდენჯერმე ისე ახლოს იყო თვითმკვლელობასთან, რომ თოკიც კი გადამალა, რათა თავი არ ჩამოეხრჩო, და ეშინოდა თოფით სიარულისა, რომ ტყვიით არ მოეკლა თავი.

მაგრამ ლევინს არც ტყვია უსვრია, არც თავი ჩამოუხრჩვია, კვლავ განაგრძობდა ცხოვრებას.

X

როცა ლევინი ფიქრობდა, რას წარმოვადგენ ან რისთვის ვცხოვრობო, პასუხს ვერ პოულობდა და სასოწარკვეთილებაში ვარდებოდა, მაგრამ როცა არ ეკითხებოდა თავის თავს ამას, მაშინ თითქოს იცოდა კიდევ, რას წარმოადგენდა და რისთვის ცხოვრობდა, რადგან მტკიცედ და გარკვეულად ცხოვრობდა და მოქმედებდა. ამ უკანასკნელ ხანებში კი მისი ცხოვრება წინანდელზე ბევრად უფრო მტკიცე და გარკვეული შეიქნა.

ივნიისის ბოლოს, როცა სოფელში დაბრუნდა, დაუბრუნდა თავის ჩვეულ საქმიანობასაც. სოფლის მეურნეობა, ურთიერთობა გლეხებსა და მეზობლებთან, საოჯახო მეურნეობა, ძმისა და დის საქმეები, რაც კვლავ მის ხელთ იყო, ურთიერთობა ცოლთან, ნათესავებთან, ზრუნვა ბავშვზე, ახალი ნადირობა ფუტკარზე, რამაც ძლიერ გაიტაცა ამ გაზაფხულზე, – ყოველივე ამაში იხარჯებოდა მისი დრო.

ეს საქმიანობა იმიტომ კი არ აინტერესებდა, რომ რალაც საერთო შეხედულებებით ამართლებდა ამას თავისი თავის წინაშე, როგორც ამას წინათ სჩადიოდა, ახლა პირიქით, ერთი მხრივ გულგატეხილი იყო ადრეულ წამოწყებათა მარცხით, რაც

საერთო კეთილდღეობისთვის იყო გამიზნული, მეორე მხრივ კი მეტიხმეტად დატვირთული იყო თავისი აზრებით და უამრავი საქმით, ყოველი მხრიდან რომ ატყდებოდა თავს. ამიტომაც სულ მიატოვა ფიქრი ყოველგვარ საერთო კეთილდღეობაზე და ამ საქმით მხოლოდ იმიტომ იყო დაინტერესებული, რომ, მისი აზრით, ვალდებული იყო გაეკეთებინა ის, რასაც აკეთებდა და სხვანაირად ცხოვრება არ შეეძლო.

წინათ (ეს თითქმის ბავშვობიდან დაეწყო და მიჰყვებოდა სრულ დავაჟკაცებამდე), როცა ცდილობდა გაეკეთებინა რაიმე ისეთი, რაც სარგებლობას მოუტანდა ყველას, კაცობრიობას, რუსეთს და მთელ სოფელს, ლევინი ამჩნევდა, რომ ფიქრი ამაზე სასიამოვნო იყო, თვით მოქმედება კი ყოველთვის აბნეული გამოუდიოდა; არ ჰქონდა იმის რწმენა, რომ ეს საქმე აუცილებელი იყო, თვით მოქმედებაც, წინათ რომ მნიშვნელოვნად მიაჩნდა, სულ კნინდებოდა, კნინდებოდა და ბოლოს სულ არარაობად იქცეოდა. ახლა კი, ცოლის შერთვის შემდეგ, როცა სულ უფრო და უფრო შემოისაზღვრა საკუთარი ცხოვრებით, მართალია, თავის საქმიანობაზე ფიქრი არავითარ სიხარულს აღარ ანიჭებდა, მაგრამ სჯეროდა, რომ ეს საქმე აუცილებელი იყო, საქმეც წინანდელზე უფრო უმართლებდა და სულ იზრდებოდა და იზრდებოდა.

ახლა იგი, თითქოს წინააღმდეგ თავისი სურვილისა, გუთანივით სულ უფრო ღრმად იჭრებოდა მიწაში, ისე, რომ ვეღარც დააღწევდა თავს ამას, სანამ ბოლომდე არ გაიტანდა კვალს.

უდავო იყო, რომ მის ოჯახსაც ისევე უნდა ეცხოვრა, როგორც ცხოვრობდა მისი მამა და პაპა, ესე იგი უნდა შეენარჩუნებინა იგივე განათლება და ბავშვებისთვისაც იგივე აღზრდა მიეცა. ეს ისევე აუცილებელი იყო, როგორც სადილობა მშვიერი ადამიანისთვის. ამისთვის კი, ისევე როგორც სადილის გაკეთება, საჭირო იყო, პოკროვსკოეში ისე წარემართა სამეურნეო მანქანა, რომ შემოსავალი ჰქონოდა. ისევე როგორც აუცილებელია ვალის გასტუმრება, საჭირო იყო, საგვარეულო მიწები იმგვარ მდგომარეობაში ჰქონოდა, რომ მისი შვილი, მემკვიდრეობას რომ ჩაიბარებდა, ისეთივე მაღლიერი ყოფილიყო მამისა, როგორც მაღლიერი იყო ლევინი თავისი პაპისა ყოველივე იმისთვის, რაც მან ააშენა და დარგო.

ამისთვის კი საჭირო იყო, არ გაეცა მიწა იჯარით, თვითონვე დაემუშავებინა, მოემენებინა საქონელი, გაეპატივებინა მინდვრები, გაემენებინა ტყე.

შეუძლებელი იყო, არ გასძლოლოდა დისა და სერგეი ივანოვიჩის საქმეს, არ გაეკეთებინა საქმე გლეხებისთვის, რომელნიც რჩევის საკითხავად მოდიოდნენ და უკვე მიჩვეულნი იყვნენ ამას, ისევე როგორც შეუძლებელია ხელში აყვანილი ბავშვის გადაგდება. საჭირო იყო ეზრუნა ცოლისდასა და მის ბავშვებზე, რომელნიც მისი მოწვევით ჩამოვიდნენ, საჭირო იყო ზრუნვა ცოლსა და შვილზე და შეუძლებელი იყო თავისი დროის მცირე ნაწილი მაინც არ გაეტარებინა მათთან.

ყოველივე ეს – გარეულ ფრინველებზე ნადირობასა და ფუტკრებზე ახალწამოწყებულ ნადირობასთან ერთად – ავსებდა ლევინის ცხოვრებას, რომელსაც არავითარი აზრი აღარ ჰქონდა მისთვის, როცა ჩაუფიქრდებოდა.

მაგრამ, გარდა იმისა, რომ ლევინმა მტკიცედ იცოდა, რა უნდა ეკეთებინა, ასევე მტკიცედ იცოდა ისიც, როგორ უნდა ეკეთებინა და რომელი საქმე უფრო მნიშვნელოვანი იყო.

იცოდა, რომ მუშახელი რაც შეიძლება იაფად უნდა დაეჭირავებინა, მაგრამ არ შეიძლებოდა მათ ხელში ჩასაგდებად წინასწარ ფულის მიცემა და იმაზე იაფად დაჭირავება, რაც ღირდა, თუმცა ეს დიდ სარგებლობას მოუტანდა. ჩალის მიყიდვა გლეხებისთვის, როცა საქონლის საკვები გამოელეოდათ, შეიძლებოდა, თუმცა ებრალებოდა გლეხები, მაგრამ ფუნდუკები და სასადილოები კი უნდა მოესპო, თუმცა ეს კარგ შემოსავალს იძლეოდა. ტყის გაკაფვისთვის რაც შეიძლება მკაცრად უნდა დაეჯარიმებინა გლეხები, მაგრამ ტყეში გარეკილ საქონელზე არ შეიძლებოდა ჯარიმის აღება, თუმცა ამაზე ბრაზობდნენ ყარაულები და აღარც გლეხებს ჰქონდათ შიში, მაგრამ დაჭერილი საქონელი მაინც უნდა გაეშვა.

პეტრესთვის, ყოველთვიურად ათ პროცენტს რომ უხდიდა მევახშეს, უნდა მიეცა სესხი თავის გამოსახსნელად, მაგრამ არ შეიძლებოდა ურჩი გადამხდელებისთვის ღალის პატიება ან ვადის გადაწევა. არ შეიძლებოდა, პასუხი არ მოეთხოვა მოურავისთვის, რომ მინდორი დროზე არ გათიბა და ბალახი ტყუილუბრალოდ წაახდინა, მაგრამ გაუთიბავი უნდა

დაეტოვებინა ოთხმოცი დესეტინა მიწა, რომელზეც ახლა ტყე ჰქონდა გაშენებული. არ შეიძლებოდა ეპატიებინა მუშისთვის გახურებული მუშაობის დროს სახლში წასვლა იმის გამო, რომ მამა გარდაეცვალა, რაც უნდა შეჰბრალებოდა იგი, ანგარიშიც ნაკლები უნდა გაესწორებინა იმ დაკარგული თვეებისთვის; მაგრამ შეუძლებელი იყო, ყოველთვიური ულუფა არ მიეცა დავრდომილ შინაყმათათვის, რომელნიც აღარაფერში იყვნენ გამოსადეგნი.

ასევე იცოდა ისიც, რომ შინ დაბრუნებულს პირველად ცოლი უნდა მოენახულებინა, რომელიც ვერ გრძნობდა თავს კარგად, გლეხებს კი, რომლებიც სამი საათობით უცდიდნენ, შეიძლებოდა კიდევ მოეცადათ; ისიც იცოდა, რომ მიუხედავად დიდი სიამოვნებისა, ფუტკრების გუნდის ჩასმისას რომ განიცდიდა, უნდა მოეკლო ეს სიამოვნება, ფუტკრების ჩასმა მოხუცისთვის მიენდო და თვითონ გასულიყო გლეხებთან, რჩევის საკითხავად რომ ჩამოსულიყვნენ და საფუტკრეში ეპოვათ ლევინი.

კარგად იქცეოდა თუ ცუდად, ლევინმა ეს არ იცოდა და ახლა არათუ არ შეეცდებოდა ამის მტკიცებას, ამაზე ლაპარაკსა და ფიქრსაც კი გაურბოდა.

მსჯელობა აეჭვიანებდა და ხელს უშლიდა დაენახა, რა უნდა გაეკეთებინა და რა არა. როცა არ ფიქრობდა და ისე ცხოვრობდა, ყოველთვის გრძნობდა სულში მოუსყიდველი მსაჯულის არსებობას, რომელიც წყვეტდა, რომელი იყო კარგი და რომელი ცუდი ორი შესაძლებელი საქციელისგან. და როგორც კი არ მოიქცეოდა ისე, როგორც საჭირო იყო, მაშინვე გრძნობდა ამას.

ასე ცხოვრობდა ლევინი; არ იცოდა და ვერც ხედავდა შესაძლებლობას, გაეგო, რას წარმოადგენდა და რისთვის ცხოვრობდა ამქვეყნად და ეს არცოდნა იმ ზომამდე აწვალებდა, რომ თვითმკვლელობისაც კი ეშინოდა, ამავე დროს მტკიცედ მიჰყვებოდა თავის მიერ გაკვალიულ, გარკვეულ გზას ცხოვრებაში.

XI

ის დღე, როცა სერგეი ივანოვიჩი პოკროვსკოეში ჩამოვიდა, ლევინისთვის ერთი ამგვარი ყველაზე მძიმე დღე იყო.

გახურებული მუშაობის ალო იდგა. როცა მთელ ხალხში თავს იჩენს ხოლმე ისეთი დაძაბულობა და თავგანწირვა შრომაში, რომელიც ცხოვრების ვერც ერთ სხვა პირობებში ვერ გამოვლინდება და დიდადაც იქნებოდა დაფასებული, ამ თავისების მქონე ხალხს რომ სცოდნოდა ამის ფასი, ეს რომ ყოველწლიურად არ გამეორებულიყო და შედეგი ამ საერთო დაძაბულობისა ასეთი უბრალო არ ყოფილიყო.

ჭვავისა და ქერის გათიბვა და მომკა, მოზიდვა, საძოვრების გათიბვა, მიწის გადაბრუნება, თესლის გალენწვა, საშემოდგომო ხორბლის დათესვა – თითქოს უბრალო და ჩვეულებრივი რამ არის, მაგრამ ყოველივე ეს რომ მოასწრო, საჭიროა მთელმა სოფელმა დიდით პატარამდე სამჯერ უფრო მეტი იშრომოს იმ სამი-ოთხი კვირის განმავლობაში, ისე, რომ წუთითაც მოსვენება არ იცოდეს, ბურახით, ხახვითა და შავი პურით გამოიკვებოს, ღამით მომკას და ზიდოს ძნები და დღე-ღამეში ძილისთვის მხოლოდ ორი-სამი საათი გაიმეტოს. და ეს ყოველწლიურად მეორდება მთელ რუსეთში.

ლევინმა თავისი ცხოვრების უმეტესი ნაწილი სოფლად, ხალხთან ახლო ურთიერთობაში გაატარა და ყოველთვის გრძნობდა, რომ მუშაობისას ამ ალოზე ეს საერთო-სახალხო აღტყინება მასაც ედებოდა.

დილიდანვე ჯერ სათესლე ჭვავი გაატანინა მინდორში, მერე ქერი დაათვალიერა, როგორ დგამდნენ ძნებად და შინ იმ დროს დაბრუნდა, როცა ცოლი და ცოლისდა დგებოდნენ. მათთან ერთად დალია ყავა და შემდეგ ფეხით წავიდა ხუტორში, სადაც თესლის დასამზადებლად ახალდადგმული სალენწი მანქანა უნდა აემუშავებინათ.

მთელი ამ დღის განმავლობაში, მოურავთან, გლეხებთან ლაპარაკისას და სახლშიც, ცოლს, დოლის, ბავშვებსა და სიმამრს რომ ესაუბრებოდა, სულ ერთსა და იმავეს ფიქრობდა, რაც სამეურნეო საქმიანობასთან ერთად მთლიანად ნთქავდა მის ყურადღებას და ყველაფერში ამ მისთვის საინტერესო საკითხთან დამოკიდებულებას ეძებდა: „რას წარმოვადგენ? სად ვარ? ან რატომ ვარ აქ?“

ლევინი ახალგადახურული საცეხვის ჩრდილში იდგა, საცეხვს გარშემოვლებულ ახალმოწულ თხილის ღობესთან, რომელსაც სურნელოვანი ფოთოლი ჯერ კიდევ არ გასცვივნოდა და სიმაღლით ახალგათლილ ვერხვის ფანებს სწვდებოდა, ხან კარში იყურებოდა, სადაც კალოდან ამდგარი მშრალი, მწარე მტვერი ირეოდა, ხან კალოზე მცხუნვარე მზით განათებულ ბალახსა და საბძლიდან გამოტანილ ნედლ ჩაღას უყურებდა, ხან ჭრელთავა, თეთრგულა მერცხლებს გახედავდა, ხმაურით რომ დაფრინავდნენ სახურავქვეშ და კარიდან შემოჭრილ შუქზე ფრთების ფარფატით ჩერდებოდნენ, ხან კი ჩამობნელებულ, მტვრიან საცეხველში მოფუსფუსე ხალხს უყურებდა და თავში უცნაური ფიქრები უტრიალებდა.

„რისთვის კეთდება ყოველივე ეს? – ფიქრობდა იგი, – რატომ ვდგავარ აქ და ვაიძულებ ამ ხალხს, იშრომოს? რატომ წვალობენ და ცდილობენ დამანახვონ თავიანთი გულმოდგინება? რატომ იკლავს მუშაობით თავს ეს ჩემი ნაცნობი დედაბერი, მატრიონა? (მე ვუეჭიმე, როცა ხანძრის დროს ჭერიდან ჩამოვარდნილი კოჭი დაეცა), – ფიქრობდა იგი და შეჰყურებდა გამხდარ დედაბერს, ფიქლით რომ აბრუნებდა გასალეწ თავთავს და ძლივს ადგამდა მზით გარუჯულ შიშველ ფეხებს უსწორმასწორო, გაქვავებულ კალოზე, – მაშინ გადაურჩა სიკვდილს, მაგრამ დღეს თუ არა, ხვალ, ან ათი წლის შემდეგ, მაინც ჩაფლავენ მიწაში და აღარაფერი დარჩება არც მისგან და არც იმ კოჭი, წითელთავსაფრიანი ქალისაგან, ასე მარჯვედ რომ არჩევს თავთავს ნამჯისაგან. მაგასაც დამარხავენ, ამ ცხენსაც სულ მალე ჩაფლავენ მიწაში, – ფიქრობდა ლევინი და შეჰყურებდა ნესტოებდაბერილ ცხენს, ძლივს რომ მიათრევდა მუცელს და ქშენით მიათრევდა მისკენ დახრილ ბორბლებს, – მაგასაც დამარხავენ, ამ ფიოდორსაც, ძნებს რომ აწოდებს, დამარხავენ თავისი ხუჭუჭა, ბზით გავსებული წვერითა და ბეჭებზე გადახეული თეთრი ხალათით. ეგ კი ძნებსა შლის, რაღაც ბრძანებებს იძლევა და უყვირის დედაკაცებს, თან მარჯვედ ასწორებს ღვედს ქნევარა ბორბალზე. და, რაც მთავარია, მარტო მაგათ კი არა, მეც დამმარხავენ და აღარაფერი დარჩება ჩემგან. მერე რატომ?“

ამას ფიქრობდა და თან საათს დასცქეროდა, უნდოდა გაეგო, რამდენს გალეწავდნენ ერთ საათში. მისთვის საჭირო იყო ამის ცოდნა, რათა ამის მიხედვით მიეცა დღიური დავალება.

„საცაა ერთი საათი შესრულდება, ამათ კი მხოლოდ ახლა დაიწყეს მესამე ზვინი“, – გაიფიქრა ლევინმა, მიმწოდებელთან მივიდა და დაუყვირა, უფრო ცოტ-ცოტა მიეწოდებინა.

– ბევრ-ბევრს აწოდებ, ფიოდორ, ხედავ, იჭედება, კარგად ვერ მიდის. გაასწორე!

ოფლიან სახეზე მიწებებული მტვრისგან სახეჩამავებულმა ფიოდორმა რაღაც დაუყვირა პასუხად, მაგრამ მაინც ისე ვერ აკეთებდა საქმეს, როგორც ლევინს უნდოდა.

ლევინი მანქანასთან მივიდა, ფიოდორი იქით გასწია და თვითონ დაიწყო ძნების მიწოდება.

თითქმის გლეხების სადილობამდე იმუშავა მათთან, მერე ფიოდორთან ერთად გამოვიდა საცეხვიდან, კალოზე სათესლედ გამზადებულ ჭვავის ყვითელ ზვინთან შეჩერდა და ლაპარაკი გაუბა მას.

ფიოდორი შორეული სოფლიდან იყო, სწორედ იმ სოფლიდან, სადაც წინათ ლევინს მიწები ჰქონდა გაცემული საარტელო სისტემის საფუძველზე. ახლა ეს მიწები მის შინაყმას ჰქონდა ქირით აღებული.

ლევინი ამ მიწებზე ელაპარაკებოდა ფიოდორს და ეკითხებოდა, მომავალი წლისთვის ხომ არ აიღებსო ამ მიწას იქაური შეძლებული, გამრჯე გლეხი.

– ძვირია, კონსტანტინ დმიტრიჩ, პლატონი ვერაფერს მოიგებს,
– უპასუხა ფიოდორმა, თან გაოფლილი უბიდან თავთავებს იცილებდა.

– კირილოვი როგორღა იგებს?

– მიტიუხა (გლეხი ზიზლით ასე იხსენიებდა შინაყმას), კონსტანტინ დმიტრიჩ, როგორ არ მოიგებს, ყველას სისხლს ამოსწოვს და თავისას მაინც გაინაღდებს! მაგას ქრისტიანი არ შეებრალება! ძია ფოკანიჩი კი (ასე მოიხსენია მოხუცი პლატონი) განა ადამიანს ტყავს გააძრობს? ზოგს სესხად მისცემს, ზოგს აპატიებს და აღარაფერი დარჩება. ისიც ხომ ადამიანია!

– მერედა რატომ აპატიებს?

– ეტყობა, ადამიანები სხვადასხვანაირები არიან. ერთნი

მხოლოდ თავიანთი თავისთვის ცხოვრობენ, თუნდაც მიტიუხა, მხოლოდ იმის ცდაში არიან, როგორმე მუცელი ამოივსონ. ფოკანიჩი კი სამართლიანი კაცია. თავის სულის საცხოვრებლად ცხოვრობს, ღმერთს არ ივიწყებს!

– რანაირად არ ივიწყებს ღმერთს? როგორ ცხოვრობს თავისი სულის საცხოვრებლად? – თითქმის წამოიყვირა ლევინმა.

– გასაგებია როგორც: სამართლიანად, ღვთისნიერად, ადამიანები ხომ სხვადასხვანაირნი არიან. აი, თუნდაც თქვენ. თქვენც არ აწყენინებთ ადამიანს.

– ჰო, კარგი, მშვიდობით! – თქვა ლევინმა, რომელიც მღელვარებისაგან სულს ველარ ითქვამდა, მოტრიალდა, ხელში აიღო თავისი ჯოხი და ჩქარი ნაბიჯით წავიდა შინისკენ. გლეხის სიტყვებზე, ფოკანიჩი თავისი სულისთვის ცხოვრობს, ღვთითა და სიმართლითო, რაღაც გაურკვეველი, მაგრამ მნიშვნელოვანი აზრები, აქამდე თითქოს სადღაც რომ იყვნენ ჩაკეტილნი, ერთბაშად მიაწყდნენ, ერთი მიზნისაკენ წარიმართნენ, თავში აერივნენ და დააბრმავეს თავიანთი სინათლით.

XII

ლევინი ფართო ნაბიჯით მიჰყვებოდა შარაგზას და ყურს უგდებდა არა იმდენად თავის აზრებს (მას ჯერ კიდევ არ შეეძლო, გარკვეულიყო თავის აზრებში), არამედ იმ სულიერ განწყობილებას, რომელიც დღემდე არასოდეს განუცდია.

გლეხების ნათქვამმა სიტყვებმა ელექტრონაპერწკალივით დაურბინა მის სულს და ერთბაშად უცვალა სახე, ერთად შეკონა გათიშული, სუსტი, ცალკეული აზრები, მარად რომ აწვალებდნენ მას. ეს აზრები, თავისდა უნებურად, მაშინვე უტრიალებდნენ გონებაში, როცა მიწის გაცემაზე ელაპარაკებოდა გლეხებს.

ლევინი რაღაც ახალს გრძნობდა თავის სულში და ნეტარებდა ამით, თუმცა ჯერ ვერ გარკვეულიყო, რას წარმოადგენდა ეს

ახალი.

„შენთვის კი არა, ღმერთისთვის უნდა იცხოვრო! რომელი ღმერთისთვის? განა შეიძლება ვინმემ თქვას ამაზე უაზრო რამ, რაც მან თქვა, რომ არ უნდა იცხოვრო საკუთარი საჭიროებისთვის, ესე იგი არ უნდა იცხოვრო იმისთვის, რაც შენ გესმის, რაც გიტაცებს, რაც გინდა, არამედ უნდა იცხოვრო რაღაც გაუგებრისთვის, ღმერთისთვის, რომლის გაგება ან განსაზღვრა არავის ძალუძს. მერე რა? განა მე ვერ გავიგე ფიოდორის სიტყვები? განა დავეჭვდი მის სიმართლეში? სულელურად, გაურკვევლად, ანდა სიცრუედ მეჩვენა ეს სიტყვები?

არა, მე გავიგე და გავიგე სწორად, ისე, როგორც მას ესმის, გავიგე უფრო სრულად და ნათლად, ვიდრე რაიმე გამიგია ცხოვრებაში, ამაში არასოდეს დავეჭვებულვარ და არც შემიძლია დაეჭვება. და განა მართო მე, ყველას, მთელ ქვეყანას ესმის ეს კარგად და ამაში არასოდეს არავინ დაეჭვებულა, ყველა ეთანხმება.

ფიოდორი ამბობს, შინაყმა კირილოვი თავისი მუცლისთვის ცხოვრობსო. ეს გასაგებია და გონივრული. ჩვენ, ყველას, როგორც გონიერ არსებათ, არ შეგვიძლია სხვაგვარად ვიცხოვროთ, თუ არა საკუთარი მუცლისთვის. და ამ დროს იგივე ფიოდორი ამბობს, ცუდიაო საკუთარი მუცლისთვის ცხოვრება, კაცმა სიმართლისთვის, ღმერთისთვის უნდა იცხოვროსო. და მე უცებ ჩავხვდი ამ გადაკრული სიტყვების აზრს. მეც და მილიონობით სხვა ადამიანებიც, რომლებიც ცხოვრობდნენ ერთი საუკუნის წინ და ცხოვრობენ ახლა, გლეხები, სულით ლატაკნი და ბრძენნი, რომელნიც ფიქრობდნენ და წერდნენ ამაზე, თავიანთი გაუგებარი ენით ამასვე ამბობდნენ. ჩვენ, ყველანი, მხოლოდ ამაში ვეთანხმებით ერთმანეთს: რისთვის უნდა იცხოვრო და რა არის კარგი. მეც, სხვებთან ერთად, მაქვს ერთი უეჭველი, გარკვეული ცოდნა და ეს ცოდნა არ შეიძლება აიხსნას გონებით, რადგან გონების გარეშე დგას, მას არა აქვს არავითარი გარკვეული მიზეზი და ამიტომ არც შეიძლება ჰქონდეს არავითარი შედეგი.

თუ სიკეთეს მიზეზი აქვს, ის უკვე აღარ არის სიკეთე. თუ ამ სიკეთეს აქვს შედეგი, ჯილდო, – ესეც აღარ არის სიკეთე. ასე რომ, სიკეთე მიზეზ-შედეგთა ჯაჭვის გარეშე დგას.

სწორედ ეს ვიცი მე და ვიცით ჩვენ, ყველამ.

მე კი სასწაულებს ვეძებდი და ვნანობდი, რომ ვერ ვიხილე სასწაული, რომელიც დამარწმუნებდა. აი, ეს სასწაულიც ერთადერთი შესაძლებელი და მარადჟამს არსებული, რომელიც ყოველმხრივ გარს მარტყია და მე კი ვერ ვამჩნევდი!

განა რა სასწაული შეიძლება იყოს ამაზე დიდი?

ნუთუ მე უკვე მივაგენი ყოველივე ამის ახსნას, ნუთუ უკვე დასრულდა ჩემი ტანჯვა?“ – ფიქრობდა ლევინი და მტვრიან გზაზე მიაბიჯებდა, ვერ ამჩნევდა ვერც სიცხეს, ვერც მოქანცულობას, გრძნობდა, რომ ბოლო ელებოდა მის ხანგრძლივ ტანჯვას. ეს გრძნობა იმდენად სიხარულის მომგვრელი იყო, რომ დაუჯერებელიც ეჩვენებოდა. სულთქმა ეკვროდა მღელვარებისაგან და ველარ შეძლო გზის გაგრძელება, ტყისკენ გადაუხვია და ვერხვის ჩრდილში გაუთიბავ ბალახზე დაეშვა. გაოფლიანებულმა თავიდან ქუდი მოიხადა და ტყის დაცვარულ, ქორფა ბალახზე წამოწვა, იდაყვებით დაეყრდნო.

„დიახ, გონს უნდა მოვიდე, უნდა მოვისაზრო, – ფიქრობდა იგი და გაშტერებით მისჩერებოდა მის წინ აღმართულ გაუთელავ ბალახს, თვალყურს ადევნებდა, როგორ მიცოცავდა ჭანგას ღეროზე მწვანე მუმლი, ღიღმანჭელას ფოთოლი რომ ელობებოდა წინ, – ყველაფერი თავიდან უნდა დავიწყო, – თქვა ლევინმა და ღიღმანჭელას ფოთოლი შეატრიალა, ხელი რომ არ შეეშალა მუმლისთვის და მეორე ბალახის ღერო გადაღუნა, რათა ახლა ამ ბალახზე გადასულიყო, – რა მახარებს? განა რა აღმოვაჩინე?“

წინათ ვამბობდი, რომ ჩემს სხეულში, ამ ბალახისა და მუმლის სხეულში (აი, მან არ ისურვა მეორე ბალახზე გადასვლა, ფრთები შეისწორა და გაფრინდა), თანახმად ფიზიკური, ქიმიური და ფიზიოლოგიური კანონებისა, ხდება მატერიის ცვლა. ყველა ჩვენგანში, ისე როგორც ვერხვები, ღრუბლებში, ნისლის ლაქებში ხდება განვითარება. განვითარება რისგან? რისკენ არის მიმართული? უსასრულო განვითარება და ბრძოლა? უსასრულობაში! მე მიკვირდა, რომ მიუხედავად ჩემი გონების უდიდესი დაძაბვისა ამ მიმართულებით, მაინც ვერ აღმოვაჩინე სიცოცხლის აზრი, ჩემს გულისწადილთა აზრი ჩემთვის იმდენად ნათელია, რომ მუდამ ამ მისწრაფებათა მიხედვით ვცხოვრობდი და გამიკვირდა და გამიხარდა, როცა

გლებმა ამიხსნა: ღმერთისთვის, სულისთვის უნდა იცხოვროო.

მე არაფერი აღმომიჩენია. მხოლოდ ის გავიგე, რაც ვიცი. მე შევიცანი ის ძალა, რომელმაც არა მარტო წარსულში მომანიჭა სიცოცხლე, არამედ ახლაც მანიჭებს. მე გავთავისუფლდი სიცრუისაგან და ვცანი, ვინ ყოფილა ჩემი მეუფე!“

და გონებაში მოკლედ გაიმეორა საკუთარ აზრთა მსვლელობა უკანასკნელი ორი წლის განმავლობაში, რომლის დასაწყისში იყო სრულიად გარკვეული და ჩვეულებრივი აზრი სიკვდილზე, როცა თავისი საყვარელი ძმა მომაკვდავი იხილა, უიმედო სენით შეპყრობილი.

პირველად მაშინ მიხვდა ნათლად, რომ ყოველი ადამიანი და თვით ისიც არაფერს უნდა ელოდეს წინ, გარდა ტანჯვისა, სიკვდილისა და სამუდამო დავიწყებისა, და გადაწყვიტა, რომ შეუძლებელია ამგვარად სიცოცხლე, ან უნდა ახსნას თავისი სიცოცხლე, რომ იგი არ წარმოადგენს ბოროტ დაცინვას ეშმაკეულისა, ან თავი უნდა მოიკლას.

მაგრამ ვერ აასრულა ვერც ერთი და ვერც მეორე, კვლავ განაგრძობდა ცხოვრებას, აზროვნებდა, გრძნობდა. სწორედ ამ ხანებში ცოლიც შეირთო, მრავალი სიხარული განიცადა და ბედნიერადაც კი გრძნობდა თავს, როცა არ ფიქრობდა თავისი სიცოცხლის მნიშვნელობაზე.

რას ნიშნავდა ეს? ეს იმას ნიშნავდა, რომ კარგად ცხოვრობდა, მაგრამ ცუდად ფიქრობდა.

იგი ცხოვრობდა შეუცნობლად ამისა, იმ სულიერ ჭეშმარიტებათა მეოხებით, დედის რძესთან ერთად რომ ჰქონდა შეწოვილი, ფიქრით კი არათუ ცნობდა იმ ჭეშმარიტებათ, არამედ გულმოდგინედ ცდილობდა, გვერდი აეგლო მათთვის.

ახლა მისთვის ნათელი შეიქნა, რომ შეეძლო ეცხოვრა მხოლოდ იმ რწმენათა შემწეობით, რომელთა შორისაც აღიზარდა.

„რა ვიქნებოდი მე? როგორ გავატარებდი ჩემს ცხოვრებას, რომ არ მქონოდა ეს რწმენა, არ მცოდნოდა, რომ უნდა ვიცხოვრო ღმერთისთვის და არა საკუთარი საჭიროებისთვის? მე მძარცველი, ცბიერი და მკვლელი გავხდებოდი. აღარაფერი დამრჩებოდა იმისაგან, რაც ჩემი სიცოცხლის მთავარ სიხარულს

შეადგენს“, და ლევინი წარმოსახვის უდიდესი ძალისხმევით ცდილობდა, მაგრამ მაინც ვერ წარმოედგინა ის მხეცური არსება, რომელიც იქნებოდა თვითონ, თუ არ ეცოდინებოდა, რისთვის ცოცხლობს.

„მე ვეძებდი პასუხს ჩემს კითხვაზე. მაგრამ ამ კითხვაზე არ შეეძლო პასუხი მოეცა ჩემს გონებას, იგი არ შეესაბამება კითხვას, პასუხი თვით ცხოვრებამ მომცა იმით, რომ შემაგნებინა, რა არის კარგი და რა – ცუდი. ეს ცოდნა მე არაფრით შემიძენია, იგი მონიჭებული მაქვს ისე, როგორც მრავალი სხვა რამ. მონიჭებული მაქვს იმიტომ, რომ არსაიდან შემეძლოს მისი მიღება.

საიდან მოვიდა ეს? განა გონებამ მიმიყვანა ამ დასკვნამდე, რომ უნდა გიყვარდეს მოყვასი შენი და არ ახრჩობდე მას? ეს ბავშვობაში მითხრეს და მეც სიხარულით დავიჯერე, რადგან მითხრეს ის, რაც სულში მქონდა. მერე ვინ აღმოაჩინა ეს? ეს გონებას არ აღმოუჩენია. გონებამ აღმოაჩინა ბრძოლა არსებობისთვის და ის კანონი, რომელიც მოითხოვს, დაახრჩო ყველა, ვინც ხელს უშლის შენი სურვილების დაკმაყოფილებას. ეს გონებამ დაასკვნა. ხოლო მოყვასის სიყვარული არ შეეძლო აღმოეჩინა გონებას, იმიტომ, რომ ეს არაგონივრულია“.

„დიახ, სიამაყე“, – თქვა თავისთვის ლევინმა და ახლა გულდაღმა წაწვა, შეეცადა ბალახის ღეროები ისე გამოენასკვა ყულფად, რომ არ გადამტყდარიყო.

„და არა მარტო ჭკუის სიამაყე, არამედ სისულელეც ჭკუისა და, რაც მთავარია, თვალთმაქცობა, სწორედ რომ თვალთმაქცობა ჭკუისა. სწორედ თაღლითობა ჭკუისა“, – გაიმეორა მან.

XIII

და ლევინს გაახსენდა, ამას წინათ რა შეემთხვათ დოლისა და მის ბავშვებს. მარტოდ დარჩენილი ბავშვები სანთელზე წვავდნენ ჟოლოს და შადრევანვით ისხამდნენ პირში რძეს.

დედამ სწორედ ამ დროს მიუსწრო ბავშვებს და ლევინის თანდასწრებით დაუწყო შეგონება, რამდენ შრომად უღირთ უფროსებს ის, რასაც ისინი ანადგურებენ, რომ ეს შრომა მათთვისაა დახარჯული და, თუ ისინი ფინჯნებს დაამსხვრევენ, ველარაფრით დალევენ ჩაის, ხოლო თუ რძეს დაღვრიან, საჭმელი აღარ ექნებათ და შიმშილით დაიხოცებიან.

და ლევინი გააოცა ბავშვების სიმშვიდემ და უნდობლობამ, როცა ისინი დედის სიტყვებს ისმენდნენ. მხოლოდ ის სწყინდათ, რომ ბოლო მოელო ამ თავშესაქცევ თამაშს და ერთი სიტყვაც არ სჯეროდათ დედის ნათქვამიდან. არ შეეძლოთ ამის დაჯერება, რადგან ვერ წარმოედგინათ ყოველივე ის, რაც მათთვის კეთდებოდა, და ამიტომაც არ სჯეროდათ, რომ ანადგურებდნენ სწორედ იმას, რითაც ცხოვრობდნენ.

„ყველაფერი ეს თავისთავად მოდის, – ფიქრობდნენ ბავშვები, – არაფერი საინტერესო და მნიშვნელოვანი არ არის ამაში. ყოველთვის ასე ყოფილა და ასე იქნება. მუდამ ერთი და იგივე მეორდება. ამაზე ფიქრი ჩვენ არ გვჭირდება, ყველაფერი მზამზარეულად მოვა. ჩვენ კი გვინდა რამე საკუთარი და ახალი გამოვიგონოთ. და აი, მოვიგონეთ კიდეც: ფინჯანში ჩავყარეთ ჟოლო და სანთელზე შევწვით, რძეს კი შადრევანივით ვასხამთ ერთმანეთს პირში, ეს სახალისოა და ახალი, ბევრად სჯობია კიდეც ფინჯნიდან დალევას.“

„განა ამასვე არ ვაკეთებთ ჩვენ, ამასვე არ ვაკეთებდი მე, როცა გონებით მინდოდა ჩავწვდომოდი ბუნების ძალთა მნიშვნელობას და ადამიანის სიცოცხლის აზრს?“ – განაგრძობდა ფიქრს ლევინი.

„და განა ამასვე არ აკეთებენ ყველა ის ფილოსოფიური თეორიები, როცა ადამიანი უცნაური, არაბუნებრივი გზით მიჰყავთ იმის ცოდნამდე, რაც უკვე იცის და იმდენად კარგად იცის, რომ უამისოდ ვერც შეძლებდა სიცოცხლეს? განა ყოველი ფილოსოფოსის თეორიის განვითარებაში ნათლად არ ჩანს, რომ მან წინასწარვე იცის და ისევე დაბეჯითებით იცის, როგორც ფიოდორმა, და შეიძლება ისე ნათლად არცა აქვს წარმოდგენილი სიცოცხლის მთავარი აზრი და მხოლოდ რაღაც საეჭვო გონებრივი გზით სურს დაუბრუნდეს იმას, რაც ყველასთვის ცნობილია?“

აბა, მიუშვით ბავშვები მარტო, თვითონვე შეიძინონ, გააკეთონ

ჭურჭელი, მოწველონ რძე და ა.შ. განა მაშინ იცელქებდნენ? შიმშილით დაიხოცებოდნენ. აბა, მიგვიშვიტო ჩვენც ჩვენი ვნებებით, ჩვენი აზრებით, ისე, რომ წარმოდგენა არ გვქონდეს ერთარსება ღმერთსა და შემოქმედზე! ანდა ისე, რომ არ ვიცოდეთ სიკეთის არსებობა და არ შეგვეძლოს ახსნა ზნეობრივი ბოროტებისა!

აბა, ააშენეთ რაიმე ამ ცნებათა გარეშე!

ჩვენ მხოლოდ ვანგრევთ, იმიტომ, რომ სულიერად მაძღარნი ვართ! სწორედ რომ ბავშვებით ვართ!

საიდან გვაქვს მეც და იმ გლეხსაც ის საერთო სიხარულის მომნიჭებელი ცოდნა, რომელიც მაძლევს სულიერ სიმშვიდეს? საიდან მოვიტანე ეს?

მე აღვიზარდე ღმერთის ღრმა რწმენით, აღვიზარდე ქრისტიანად და მთელი ჩემი ცხოვრება გამსჭვალულია იმ სათნოებით, რაც ქრისტიანობამ მომანიჭა, აღსავსე ვარ ამ სათნოებით და ამით ვცოცხლობ; მე კი იმ ბავშვით არ მესმის ეს და ვანგრევ, უფრო სწორად, მინდა დავანგრეო ის, რითაც ვცოცხლობ. მაგრამ როგორც კი დადგება ცხოვრებაში მნიშვნელოვანი წუთი, მსგავსად იმ ბავშვებისა, რომელთაც შიათ და სცივათ, მივდივარ მასთან და არანაკლებ იმ ბავშვებისა, რომელთაც დედა უწყრებათ ბავშვური ცელქობისთვის, ვგრძნობ, რომ ჩემი ბავშვური ოინები მაჰატიეს.

დიახ, ის, რაც მე ვიცი, გონებით კი არ ვიცი, მონიჭებული მაქვს, ზემთაგონებული, ეს მე გულით ვიცი, რადგან მწამს ის მთავარი, რასაც ეკლესია აღიარებს“.

„ეკლესია, ეკლესია!“ – გაიმეორა ლევინმა, გვერდი იცვალა, იდაყვს დაეყრდნო და გაიხედა შორს, მდინარის მეორე მხარეს, საიდანაც ნახირს მოერეკებოდნენ მდინარისაკენ.

„მაგრამ შემოიძლია თუ არა ვირწმუნო ყოველივე ის, რასაც ეკლესია აღიარებს?“ – ფიქრობდა ლევინი, თავის თავს ცდიდა და იგონებდა ყველაფერს, რასაც მისი ახლანდელი სიმშვიდის დარღვევა შეეძლო. განზრახ გაიხსენა ეკლესიის ის მოძღვრებანი, ყოველთვის ყველაზე მეტად რომ ეუცნაურებოდნენ და ცდუნებისაკენ უბიძგებდნენ. „ქმნილება? მე რითი ვხსნიდი არსებობას? არსებობით?

არაფრით? ეშმაკი და ცოდვა? რითი ვხსნიდი ბოროტებას? ხსნას?..

მაგრამ მე არაფერი, არაფერი ვიცი და არც შემძლია ვიცოდე, თუ არა ის, რაც მითხრეს, ისე როგორც ყველას“.

ახლა ეჩვენებოდა, რომ საეკლესიო მოძღვრებათაგან არც ერთი არ ყოფილა ისეთი, რომელსაც შეეძლო დაერღვია მთავარი – რწმენა ღმერთისა და სიკეთისა, როგორც ადამიანის ერთადერთი დანიშნულებისა.

ყოველ საეკლესიო მოძღვრებაში საჭიროებათა ნაცვლად შეგვიძლია ჩავსვათ რწმენა სიკეთის სამსახურისა და ეს არათუ დაარღვევდა ამას, არამედ აუცილებელიც იქნებოდა იმ მთავარი, დედამიწაზე მარად გამოვლენილი სასწაულის აღსასრულებლად, რაც იმაში მდგომარეობს, რომ ყველას, მილიონობით სხვადასხვა ჯურის ადამიანთან ერთად, ბრძენსაც და ღვთის გლახასაც, დიდსაც და პატარასაც, – ყველას, გლეხსაც, ღვოვსაც, კიტისაც, მეფესაც და მათხოვარსაც დაუეჭვებლად სჯეროდეს ერთი და იგივე და შექმნას იმგვარი სულიერი ცხოვრება, რომლისთვისაც ღირს სიცოცხლე და რასაც ნამდვილად ვაფასებთ.

ლევინი ახლა გულადმა იწვა და მაღალ, უღრუბლო ცას შეჰყურებდა. „განა მე არ ვიცი, რომ ეს უსაზღვრო სივრცეა და არა მრგვალი ცის კამარა? მაგრამ რანაირადაც უნდა მოვჭუტოთ ვალი, რანაირადაც უნდა დავძაბო მხედველობა, მაინც ისე მეჩვენება, როგორც მრგვალი, შემოზღუდული ცის თალი, მიუხედავად იმისა, რომ ჩემთვის ნათელია ამ სივრცის უსასრულობა და მე უეჭველად უფრო მართალი ვარ, როცა მტკიცედ შემოფარგლულ ცისფერ თაღს ვხედავ, ვიდრე მაშინ, როცა ძალას ვატან თავს და მინდა იმის იქით დავინახო რაღაც“.

ლევინმა თითქოს უკვე თავი ანება ფიქრს და მხოლოდ ყურს უგდებდა იმ იდუმალ ხმებს, სიხარულით და გატაცებით რომ ხმიანობდნენ მასში.

„ნუთუ ეს არის რწმენა? – ფიქრობდა და ეშინოდა, დაეჯერებინა ეს ბედნიერება, – გმადლობ შენ, უფალო! – თქვა მან, ყელში მობჯენილი ქვითინი შეიკავა და ორივე ხელით მოიწმინდა ცრემლით სავსე თვალები.

XIV

ლევინი წინ იყურებოდა და ხედავდა ნახირს, მერე თავისი ეტლიც დაინახა, რომელშიც ყორანა ცხენი ება, დაინახა მეეტლეც, ნახირთან რომ მივიდა და რაღაც უთხრა მწყემსს. მერე სულ ახლოს მოესმა ეტლის თვლების ხმაური და ფრუტუნის მაძლარი ცხენისა. მაგრამ იმდენად იყო გართული თავის ფიქრებში, რომ არც უფიქრია, რატომ გამოგზავნეს მასთან მეეტლე.

ეს მხოლოდ მაშინ გაახსენდა, როცა მეეტლე სულ ახლოს მივიდა მასთან და დაუძახა: – ქალბატონმა გამოგზავნა. თქვენი ძმა და კიდევ ვიღაც ბატონი ჩამობრძანდნენ.

ლევინი ეტლში ჩაჯდა და სადავეებს მოჰკიდა ხელი.

დიდხანს ვერ მოვიდა გონს, თითქოს ახლა გამოფნიზლდაო, ისე შეჰყურებდა გამაძლარ ცხენს, რომელსაც ოფლი გამოსვლოდა ბარძაყებშია და კისერზე, სადაც სადავე ენახუნებოდა, შეჰყურებდა მის გვერდით მჯდომ მეეტლე ივანს და აგონდებოდა, რომ ძმა ელოდა, რომ ცოლი, ალბათ, უკვე წუნდა მისი დაგვიანების გამო და ცდილობდა, გამოეცნო, ვინ უნდა ყოფილიყო ძმასთან ერთად ჩამოსული სტუმარი. ახლა ძმაც, ცოლიც და უცნობი სტუმარიც სულ სხვანაირად ჰყავდა წარმოდგენილი, ვიდრე წინათ. ეგონა, მისი ურთიერთობა ყველასთან ახლა სრულიად შეიცვლებოდა.

„ძმასთან წინანდელივით უცხოდ აღარ ვიგრძნობ თავს, აღარ ვიკამათებთ, აღარც კიტისთან მექნება უთანხმოება, სტუმრებთანაც, ვინც უნდა იყოს იგი, ალერსიანი და კეთილი ვიქნები, ხალხსაც, ივანსაც, სულ სხვანაირად მოვექცევი“.

ლევინს მაგრად ეჭირა დაჭიმული სადავე ფიცხი ცხენისა, მოუთმენლობისაგან რომ ფრუტუნებდა და აჩქარებას ითხოვდა, თან მალიმალ გადახედავდა ხოლმე მის გვერდით მჯდომ ივანს, რომელმაც აღარ იცოდა, რა გაეკეთებინა უსაქმოდ დარჩენილი ხელებით და წარამარა ისწორებდა ხალათს. ლევინი ეძებდა მიზეზს ივანთან გამოსალაპარაკებლად. უნდოდა ეთქვა, მოსართავი ძალიან მაღლა მოგიჭერიაო, მაგრამ ეს საყვედურს ემგვანებოდა, მას კი ალერსიანი საუბარი უნდოდა, მაგრამ სხვა არაფერი აგონდებოდა.

– მარჯვნივ დაუჭირეთ თავი, თორემ აქეთ კუნძია, – უთხრა მეეტლემ და სადავე გაუსწორა.

– თუ შეიძლება, ხელს ნუ ჰკიდებ და ნუ მასწავლი! – თქვა მეეტლის ჩარევით გულმოსულმა ლევინმა. ახლაც ისევე გააბრაზა სხვისმა ჩარევამ, როგორც ყოველთვის, და ეწყინა, რომ ასეთი მცდარი აღმოჩნდა მისი წარმოდგენა, თითქოს სულიერ განწყობილებას შეეძლო მაშინვე შეეცვალა მისი დამოკიდებულება სინამდვილესთან.

სახლამდე მეოთხედი ვერსილა დარჩენოდა, როცა ლევინმა თვალი მოჰკრა გრიშასა და ტანიას, რომელნიც მის შესაგებებლად გამორბოდნენ.

– ძია კოსტია! დედაც მოდის, ჰაჰაც, სერგეი ივანიჩიც და კიდეც ვილაც კაცი, – უთხრეს ბავშვებმა, როცა ეტლზე ამოცოცდნენ.

– ვინ კაცია?

– მეტისმეტად საშინელი ვილაცაა! ხელებით აი, ასე აკეთებს, – თქვა ტანიამ, ეტლში წამოდგა და გასცინა კატავასოვს.

– მოხუცია თუ ახალგაზრდა? – სიცილით ჰკითხა ლევინმა, რომელსაც ტანიას ხელების ქნევაზე ვილაც გაახსენდა.

„ნეტავ ვინმე არასასიამოვნო არ იქნებოდეს!“ – გაიფიქრა გულში.

გზიდან გადაუხვიეს თუ არა, ლევინმა თვალი მოჰკრა მათ შესახედრად წამოსულთ და უმაღვე იცნო ჭილისქუდიანი კატავასოვი, რომელიც მართლაც ისე იქნევდა ხელებს, როგორც ტანიამ წარმოადგინა.

კატავასოვს ძალიან უყვარდა ლაჰარაკი ფილოსოფიაზე, რის შესახებაც ბუნებისმეტყველებიდან ჰქონდა წარმოდგენა, საკუთრივ ფილოსოფია კი არასოდეს შეუსწავლია. უკანასკნელ ხანს მოსკოვში ლევინი ხშირად კამათობდა ხოლმე მასთან.

კატავასოვის დანახვაზე მაშინვე გაახსენდა ერთი ასეთი საუბართაგანი, რომელზეც კატავასოვი უეჭველია ფიქრობდა, მე გავიმარჯვეო.

„არა, არაფრის გულისთვის აღარ ვიკამათებ და ისე ზერელედ აღარ გამოვთქვამ აზრებს“, – გაიფიქრა ლევინმა.

ლევინი ეტლიდან გადმოვიდა, ძმასა და კატავასოვს მიესალმა და ცოლის ამბავი იკითხა.

– კიტიმ მიტია კოლოკში წაიყვანა (ასე ეძახდნენ სახლის მახლობლად მდებარე ტყეს). უნდა იქ მოასვენოს, თორემ სახლში ძალიან ცხელა, – უთხრა დოლიმ.

ლევინი ყოველთვის უშლიდა ცოლს ტყეში ბავშვის წაყვანას, რადგან სახიფათოდ მიაჩნდა. ახლაც ეწყინა ეს.

– დაქრის მასთან ერთად ხან იქ, ხან აქ, – ღიმილით თქვა თავადმა, – მე ვურჩიე, საყინულესთან მიიყვანე-მეთქი.

– კიტის საფუტკრეში უნდოდა წამოსვლა. ეგონა, იქ იქნებოდი. ჩვენც ყველანი იქ მივდივართ, – უთხრა დოლიმ.

– აბა, რას საქმიანობ? – უთხრა სერგეი ივანოვიჩმა, სხვებს ჩამორჩა და გვერდით გაჰყვა ძმას.

– განსაკუთრებულს არაფერს. როგორც ყოველთვის, მეურნეობას ვეწევი, – უპასუხა ლევინმა, – შენ რა, დიდი ხნით ჩამოხვედი? ჩვენ უკვე რამდენი ხანია გელით...

– მხოლოდ ორიოდ კვირით. ძალიან ბევრი საქმე მაქვს მოსკოვში.

ამ სიტყვებზე ძმებმა ერთმანეთს გადახედეს. ლევინმა, რომელიც ყოველთვის ცდილობდა და დღეს კი განსაკუთრებით უნდოდა, მეგობრული, რაც მთავარია, უბრალო ურთიერთობა ჰქონოდა ძმასთან, იგრძნო, რომ მისთვის უხერხული იყო ძმის შეხედვა. მან თვალები დახარა და არ იცოდა, რა ეთქვა.

გონებაში გადასინჯა, რა საგანზე უფრო ესია მოვნიებოდა საუბარი ძმას, რა აიძულებდა მოშვებოდა სერბეთის ომსა და სლავთა საკითხზე ლაპარაკს, რაზედაც გადაუკრა სიტყვა, როცა უთხრა, მოსკოვში აუარებელი საქმე მაქვსო, და ისევ წიგნზე ჩამოუგდო სიტყვა.

– ჰო, იყო თუ არა რეცენზია შენს წიგნზე? – ჰკითხა მან.

სერგეი ივანოვიჩს გაეცინა ამ განზრახ მიცემულ შეკითხვაზე.

– ახლა არავის არ სცალია ამისთვის, ყველაზე მეტად კი მე, – თქვა მან, – შეხედეთ, დარია ალექსანდროვნა, წვიმა იქნება, –

დასძინა მან და ქოლგით ვერხვებს კენწეროებს ზემოთ გამოჩენილი თეთრი ღრუბლები დაანახვა.

და ეს სიტყვები საკმარისი იყო, ძმებს შორის ისევ ის არამტრული, მაგრამ გულგრილი ურთიერთობა დამყარებულიყო, რომელსაც ასე გაურბოდა ლევინი.

ლევინი კატავასოვთან მივიდა.

– რა კარგი ქენით, რომ მოიფიქრეთ ჩამოსვლა, – უთხრა ლევინმა.

– დიდი ხანია ვაპირებდი. ახლა ვისაუბროთ, ვნახოთ. სპენსერი წაიკითხეთ?

– არა, ბოლომდე არ ჩამიკითხავს, – უთხრა ლევინმა, – თუმცა, მე უკვე აღარც მჭირდება იგი.

– როგორ თუ აღარ გჭირდება? ეს საინტერესოა. რატომ არ წაიკითხე?

– ესე იგი დავრწმუნდი, რომ ჩემთვის საინტერესო საკითხთა გადაწყვეტას ვერც სპენსერთან ვნახავ და ვერც მის მსგავს ავტორებთან. ახლა...

მაგრამ კატავასოვის დამშვიდებულმა და მხიარულმა იერმა ისე გააოცა ლევინი და ისე დაენანა თავისი განწყობილება, რომელიც, ცხადია, გააფუჭა ამ სიტყვებით, რომ მაშინვე შეწყვიტა საუბარი და გაიხსენა თავისი განზრახვა.

– თუმცა შემდეგ ვილაპარაკოთ. საფუტკრეში თუ მივდივართ, მაშინ აქეთ, ამ ბილიკს უნდა გავყვეთ, – მიმართა მან ყველას.

როცა სტუმრები ვიწრო ბილიკით მიუახლოვდნენ გაუთიბავ მინდორს, რომლის ცალი მხარე მთლიანად იასამფერათი იყო დაფარული, ალაგ-ალაგ ხარისძირას მუქი მწვანე მაღალი ბუჩქები რომ შერეოდა, ლევინმა სტუმრები ახალწამოზრდილი ვერხვების გრილ ჩეროში დასხა სკამებსა და მორებზე, საგანგებოდ რომ ჰქონდა მომზადებული იმ სტუმრებისთვის, რომელთაც ფუტკრებისა ეშინოდათ, თვითონ კი საფუტკრეში შევიდა ბავშვებისა და უფროსებისთვის პურის, კიტრისა და ახალი თაფლის გამოსატანად.

ლევინი ცდილობდა, რამდენადაც კი შესაძლებელი იყო, თავი აერიდებინა სწრაფი მოძრაობისთვის და ყურს უგდებდა

თითოეული ფუტკრის ხმას, რომელნიც ახლა სულ უფრო და უფრო ხშირად ჩაუფრენდნენ ხოლმე ბზუილით, და ვიწრო ბილიკით უახლოვდებოდა ქოხს. უკვე დერეფანში იყო შესული, რომ ბზუილი ატეხა მის წვერებში გახლართულმა ფუტკარმა. ლევინმა ფრთხილად მოიცილა ფუტკარი, დაჩრდილულ დერეფანში შევიდა და მაშინვე ჩამოიღო კედელზე ჩამოკიდებული ბადე, სახეზე აიფარა, ხელები ჯიბეებში ჩაიწყო და შემოღობილ საფუტკრეში შევიდა, სადაც გათიბულ მინდორზე მწკრივად იდგნენ ლევინისთვის ნაცნობი ძველი სკები, თითოეულს თავისი ისტორია რომ ჰქონდა. ლობის გასწვრივ კი ახალი, წელს ნაყარი სკები იყო ჩამწკრივებული. სკების წინ თვალისმომჭრელად ირეოდნენ ფუტკრები. ერთ ადგილას შეგროვილიყვნენ უქმად მყოფი მამლები, მათ შორის კი სულ ერთი და იმავე მიმართულებით – ტყისაკენ, აყვავებული ცაცხვებისაკენ და იქიდან ისევ უკან – სკებისაკენ – დაფრინავდნენ მუშა ფუტკრები, საშოვარით დატვირთულნი თუ საშოვარზე მიმავალნი.

განუწყვეტლივ ჩაესმოდა ყურში ფუტკრების განუწყვეტელი ზუზუნნი, ხან საქმით გართული მუშა ფუტკრებისა, სწრაფად რომ ჩაუფრენდნენ ხოლმე გვერდით, ხან მამალი ფუტკრებისა, სკების წინ რომ ტრიალებდნენ, ხან კი ესმოდა მოდარაჯე ფუტკრების შეშფოთებული ბზუილი, მტრისგან რომ იცავდნენ თავიანთ ავლადიდებას და კბენას უპირებდნენ. ლობის მეორე მხარეს მოხუცი ლატანს რანდავდა და ვერ ხედავდა ლევინს. მასაც აღარ დაუძახია და შუაგულ საფუტკრეში შეჩერდა.

უხაროდა, რომ მარტო ყოფნის შესაძლებლობა მიეცა, რათა გამოფხიზლებულიყო სინამდვილისაგან, რომელსაც უკვე მოესწრო მისი განწყობილების გაფუჭება.

გაიხსენა, რომ უკვე მოასწრო გასწყრომობა ივანს, გულცივობა გამოამჟღავნა ძმასთან და ქარაფშუტული საუბარი გააბა კატავასოვთან.

„ნუთუ ეს მხოლოდ წუთიერი განწყობილება იყო და ისე გაივლის, რომ არავითარ კვალს არ დატოვებს?“ – გაიფიქრა მან.

და იმავე წუთს ისევ დაუბრუნდა თავის განწყობილებას და გახარებულმა იგრძნო, რომ მასში რაღაც ახალი და მნიშვნელოვანი მოხდა. სინამდვილე მხოლოდ დროებით ჩამოეფარა მის მიერ აღმოჩენილ სულიერ სიმშვიდეს, თვით

სიმშვიდე კი კვლავ ხელშეუხებელი იყო მასში.

სწორედ ისევე, როგორც ეს ფუტკრები, ბზუილით რომ დასტრიალებდნენ თავს, ემუჭრებოდნენ და აფნიზლებდნენ, უკარგავდნენ ფიზიკურ სიმშვიდეს, აიძულებდნენ მოკუნტულიყო და თავი დაეღწია მათგან, სწორედ ასევე, ეტლში ჩაჯდომის წუთიდანვე გარს შემოჯარულმა საზრუნავებმა კვლავ დაუკარგა სულიერი თავისუფლება, მაგრამ ეს მხოლოდ მანამდე გაგრძელდა, სანამ ლევინი მათ შორის იმყოფებოდა, ისევე როგორც, მიუხედავად ფუტკრების შემოტევისა, ფიზიკური ძალა ხელშეუხებელი იყო მასში, ასევე ხელშეუხებელი იყო ის სულიერი ძალაც, რომელიც ახლა კვლავ შეიგრძნო.

XV

– იცი, კოსტია, ვისთან ერთად უმგზავრია სერგეი ივანოვიჩს? – უთხრა დოლიმ ლევინს, როცა ბავშვებს კიტრები და თაფლი გაუნაწილა, – ვრონსკისთან ერთად, სერბეთში მიდის თურმე.

– თვითონაც მიდის და მთელი ესკადრონიც მიჰყავს თავისი ხარჯით, – დაურთო კატავასოვმა.

– ეს სწორედ შეშვენის მას, – თქვა ლევინმა, – განა კიდევ მიდიან მოხალისეები? – დასძინა მან და სერგეი ივანოვიჩს გადახედა.

სერგეი ივანოვიჩს პასუხი არ გაუცია, დანის ბლაგვი პირით ფრთხილად ამოჰყავდა თეთრი ფიჭით სავსე თასიდან ჩამონაჟონ თაფლში მოფართხალე ჯერ ისევ ცოცხალი ფუტკარი.

– მიდიან და მერე როგორ! ერთი გენახათ, გუშინ რა ამბავი იყო სადგურზე! – თქვა კატავასოვმა, თან კიტრს ახრამუნებდა.

– ეს როგორ უნდა გავიგოთ? სერგეი ივანოვიჩი, თუ ღმერთი გწამთ, ამიხსენით, სად მიდიან ეს მოხალისეები, ვისთან აპირებენ ბრძოლას? – იკითხა მოხუცმა თავადმა, ეტყობა, ჯერ ისევ ლევინის მოსვლამდე დაწყებულ საუბარს განაგრძობდა.

– თურქებთან, – მშვიდი ღიმილით უპასუხა სერგეი ივანოვიჩმა, დანის წვერით ამოიყვანა თაფლისაგან გაშავებული ფუტკარი, უმწეოდ რომ ასავსავებდა ფეხებს, და ვერხვის ფოთოლზე დასვა.

– მერედა ვინ გამოუცხადა თურქებს ომი, ივან ივანიჩ როგოზოვმა და გრაფინია ლიდია ივანოვნამ მაღამ შტალთან ერთად?

– ომი არავის გამოუცხადებია, მაგრამ ხალხი თანაუგრძნობს მოძმეთა ტანჯვას და ცდილობს დაეხმაროს, – უპასუხა სერგეი ივანოვიჩმა.

– თავადი დახმარებაზე კი არა, ომზე ლაპარაკობს, – თქვა ლევინმა, გამოექომაგა სიმამრს, – თავადი ამბობს, რომ კერძო პირთ არ შეუძლიათ ომში მონაწილეობა მთავრობის უნებართვოდ.

– კოსტია, შეხედე, ეს ფუტკარია? ნამდვილად გვიკბენს! – უთხრა დოლიმ და ხელი აუქნია კრაზანას.

– ეს ფუტკარი კი არა, კრაზანაა, – უთხრა ლევინმა.

– აბა, გვითხარით, როგორია თქვენი თეორია? – ღიმილით უთხრა კატავასოვმა ლევინს, ეტყობა, მისი კამათში გამოწვევა უნდოდა, – რატომ არა აქვთ კერძო პირებს უფლება?

– ჩემი თეორია ასეთია: ომი, ერთი მხრივ, იმდენად მხეცური, საზარელი და უღმობელი რამ არის, რომ არც ერთ ადამიანს, აღარაფერს ვიტყვი ქრისტიანზე, არ შეუძლია თავის თავზე აიღოს ომის დაწყების პასუხისმგებლობა. ეს შეუძლია მხოლოდ მთავრობას, რომელიც საამისოდ არის მოწოდებული, ისიც მაშინ, როცა ომი აუცილებელია. მეორე მხრივ, ამას ადასტურებს მეცნიერებაც და ადამიანის საღი აზროვნებაც, სახელმწიფო საქმეებში, განსაკუთრებით ომის საქმეებში, მოქალაქენი უარს ამბობენ თავიანთ პირად სურვილებზე.

სერგეი ივანოვიჩი და კატავასოვი, რომელთაც მზად ჰქონდათ ამის პასუხი, ერთდროულად ალაპარაკდნენ.

– სწორედ ეს არის, ჩემო ბატონო, საქმე, რომ არის შემთხვევები, როცა მთავრობა არაფრად აგდებს მოქალაქეთა ნება-სურვილს და მაშინ საზოგადოება მოვალეა, თვითონ გამოავლინოს თავისი სურვილები, – თქვა კატავასოვმა.

მაგრამ სერგეი ივანოვიჩს, ეტყობა, არ მოეწონა ეს პასუხი. კატავასოვის სიტყვებზე მოიღუშა და თვითონ სულ სხვანაირად ახსნა ეს.

– შენ ტყუილად აყენებ ასე საკითხს. აქ არავითარი ომის გამოცხადება არ არის. ეს უბრალოდ გამოვლენაა ადამიანური, ქრისტიანული გრძნობისა. ჟღერენ ჩვენს მოძმეთ, თვისტომსა და ერთმორწმუნე ხალხს. ანდა დავუშვათ, მოძმეთ და ერთმორწმუნეთ კი არა, ხოცავენ ბავშვებს, ქალებსა და მოხუცებს. ეს იწვევს აღშფოთების გრძნობას და რუსი ხალხიც ისწრაფვის დასახმარებლად, რათა ბოლო მოუღოს ამ საშინელებას. აბა, წარმოიდგინე, მიდიხარ ქუჩაში და ხედავ, მთვრალი კაცები როგორ სცემენ ქალს ან ბავშვს. მე მგონია, არ დაიწყებ გამოკითხვას, გამოუცხადეს თუ არა ომი ამ კაცს, პირდაპირ მივარდები და დაიცავ შეურაცხყოფილს.

– მაგრამ არ მოგკლავ, – უთხრა ლევინმა.

– არა, მოკლავ კიდეც.

– არ ვიცი. ეს რომ დამენახა, ჩემს უშუალო გრძნობას მივენდობოდი. წინასწარ არაფრის თქმა არ შემიძლია, მაგრამ ასეთი უშუალო გრძნობა სლავთა დამონებისადმი არ არსებობს და არც შეიძლება არსებობდეს.

– შეიძლება შენთვის არ არსებობს, მაგრამ სხვებს კი აქვთ ეს გრძნობა, – უთხრა სერგეი ივანოვიჩმა და უკმაყოფილოდ მოიღუშა, – ხალხში დღესაც ცოცხლობს თქმულება მართლმადიდებელ ხალხზე, ურჯულო აგარიანელთა უღელქვეშ რომ იტანჯებოდა. ხალხმა დაინახა მოძმეთა ტანჯვა და ხმა აღიმალლა.

– შეიძლება, – ორჭოფულად უპასუხა ლევინმა, – მაგრამ მე ვერ ვხედავ ამას. ხალხი მე ვარ და მე ეს არ მიგრძნია.

– ასე ვარ მეც, – თქვა თავადმა, – მე ვიყავი საზღვარგარეთ, ვკითხულობდი გაზეთებს და გამოგიტყდებით, ჯერ კიდეც მანამდე, სანამ ბულგარელები ამ საშინელებას ჩაიდენდნენ, ვერაფრით მივხვდი, ყველა რუსს ასე უცებ როგორ შეუყვარდა თავისი მოძმე სლავები, როცა მე ვერავითარ სიყვარულს ვერ ვგრძნობ მათდამი? ძალიან შემაწუხა ამან, ვფიქრობდი, ან მე ვარ სულით მახინჯი, ან კარლსბადი მოქმედებს ჩემზე ამგვარად-მეთქი. მაგრამ ჩამოვედი აქ და დავმშვიდდი,

დავინახე, რომ ჩემ გარდა კიდევ არიან ადამიანები, რომლებიც დაინტერესებული არიან მხოლოდ რუსეთით და არა მოძმე სლავებით. ასევეა ჩვენი კონსტანტინეც.

– აქ არავითარი მნიშვნელობა არა აქვს პირად შეხედულებებს, როცა მთელმა რუსეთმა, მთელმა ხალხმა გამოხატა თავისი ნება-სურვილი.

– დიახ, მაჰატიეთ, მაგრამ მე ვერ ვხედავ ამას. ხალხმა სრულიად არაფერი იცის ამის შესახებ, – უთხრა თავადმა.

– არა, მამა... როგორ არ იცის? გახსოვთ კვირას, ეკლესიაში, – თქვა დოლიმ, რომელიც ყურს უგდებდა ამ საუბარს, – თუ შეიძლება ხელსახოცი მომაწოდეთ, – მიმართა მან მოხუცს, რომელიც ღიმილით შესცქეროდა ბავშვებს, – შეუძლებელია, რომ ყველა...

– მერედა რა მოხდა კვირას ეკლესიაში? მღვდელს უბრძანეს წაეკითხა. იმანაც წაიკითხა. ხალხს არაფერი გაუგია, მხოლოდ ოხრავდნენ, როგორც ყოველი ქადაგების დროს, – განაგრძო თავადმა, – მერე გამოუცხადეს, ეკლესია ფულს აგროვებს სულის საცხონებელი საქმისთვისო, იმათაც ამოიღეს თითო გროში და მისცეს, მაგრამ რისთვის მისცეს, თვითონაც არ იციან.

– შეუძლებელია, ხალხმა არ იცოდეს. ხალხს მუდამ აქვს საკუთარი ბედისწერის შეცნობის უნარი და ისეთ წუთებში, როგორიც დღეს არის, ხალხში ყოველთვის იღვიძებს ეს გრძნობა, – დაბეჯითებით თქვა სერგეი ივანოვიჩმა და მოხუც მეფუტკრეს გადახედა.

ლამაზი მოხუცი, რომელსაც შავი, ჭაღარაშერეული წვერი და ვერცხლისფერი თმა ჰქონდა, უძრავად იდგა, ხელში თაფლით სავსე თასი ეჭირა და თავისი სიმაღლიდან მშვიდად და ალერსიანად დაჰყურებდა ბატონებს, ეტყობოდა, არაფერი გაეგებოდა მათი საუბრისა და არც ჰქონდა გაგების სურვილი.

– ეს სწორედ ასე გახლავთ, – თქვა მან სერგეი ივანოვიჩის სიტყვების პასუხად და მნიშვნელოვნად დააქნია თავი.

– აბა, ჰკითხეთ ამას, მან არც არაფერი იცის და არც ფიქრობს, – თქვა ლევიჩმა, – გაგიგონია, მიხაილიჩ, რამე ომის შესახებ? – ჰკითხა მან მოხუცს, – აი, ეკლესიაში რომ წაიკითხეს? რას ფიქრობ ამაზე? უნდა ვიბრძოლოთ ქრისტიანების დასაცავად?

– ჩვენ რა უნდა ვიფიქროთ? იმპერატორი ალექსანდრ ნიკოლაევიჩი ფიქრობს ჩვენ მაგივრად და ის მოიფიქრებს კიდეც ყველაფერს. ის ჩვენზე უკეთ ხედავს. პური ხომ არ მოგართვათ კიდეც? – მიმართა მან დარია ალექსანდროვნას და გრიშაზე მიუთითა, რომელსაც პურის ყუაღა ეჭირა ხელში.

– ჩემთვის საჭირო არ არის კითხვა, – თქვა სერგეი ივანოვიჩმა, – მე მინახავს და დღესაც ვხედავ ასობით, ათასობით ადამიანს, რომელთაც მიატოვეს ყველაფერი, რათა ემსახურონ სამართლიან საქმეს. ისინი რუსეთის ყოველი კუთხიდან მოდიან და პირდაპირ, მკაფიოდ გამოთქვამენ თავიანთ აზრსა და მიზანს. მათ უკანასკნელი გროშები მოაქვთ ან თვითონვე მიდიან ომში და პირდაპირ ამბობენ, რისთვისაც მიდიან. აბა, რას ნიშნავს ეს?

– ჩემი აზრით, ეს იმას ნიშნავს, – თქვა ლევიჩმა, რომელიც უკვე იწყებდა გაცხარებას, – რომ ოთხმოცმილიონიან ხალხში, ყოველთვის მოიძებნება ასობით კი არა, ათიათასობით ადამიანი, რომელთაც დაკარგული აქვთ თავიანთი საზოგადოებრივი მდგომარეობა, თავზე ხელაღებული ადამიანები, რომელნიც ყოველთვის მზად არიან წავიდნენ – პუგაჩოვის ბრბო იქნება ეს, ხივა თუ სერბეთი...

– მე შენ ასობით ადამიანსა და თავზე ხელაღებულზე კი არ გელაპარაკები, არამედ ხალხის საუკეთესო წარმომადგენლებზე! – ისეთი გაცხარებით უპასუხა სერგეი ივანოვიჩმა, თითქოს თავის უკანასკნელ მონაპოვარს იცავსო, – რაც შეეხება შეწირულებას, აქ უკვე მთელი ხალხი გამოხატავს თავის ნება-სურვილს.

– ეს სიტყვა, „ხალხი“ მეტად გაურკვეველია, – თქვა ლევიჩმა, – შეიძლება მხოლოდ თემის გადამწერლებმა, მასწავლებლებმა და ათასი გლეხიდან ერთმა იცოდეს, რაშია საქმე. დანარჩენი ოთხმოცი მილიონი კი, როგორც მიხაილიჩი, არათუ არ გამოთქვამს თავის ნება-სურვილს, ოდნავი წარმოდგენაც არა აქვს, რაზე უნდა გამოთქვას ეს ნება-სურვილი. აბა, რა უფლება გვაქვს ვთქვათ, რომ ეს ხალხის ნება-სურვილია?

XVI

დიალექტიკაში გამოცდილ სერგეი ივანოვიჩს წინააღმდეგობა აღარ გაუწევია და საუბარი მაშინვე სხვა სფეროზე გადაიტანა.

– ჰო, თუ შენ გინდა, არითმეტიკული გზით გაიგო ხალხის სული, რა თქმა უნდა, ამის მიღწევა მეტისმეტად ძნელია. ჩვენში არ არის შემოღებული ხმის მიცემა და არც შეიძლება იქნეს შემოღებული, იმიტომ, რომ ეს არ გამოხატავს ხალხის ნებას. მაგრამ ამისთვის არსებობს სხვა გზები. ეს ჰაერში იგრძნობა, ამას გული გრძნობს. აღარაფერს ვამბობ იმ წყალქვეშა დინებებზე, ხალხის დამდგარ ზღვაში რომ დაიძრა და ნათელი გახდა ყველა წინასწარგანზრახვას მოკლებული ადამიანისთვის. შეხედე საზოგადოებას, ამ სიტყვის ვიწრო მნიშვნელობით. ყველა სხვადასხვა ჯურის პარტია ინტელიგენციისა, წინათ ერთმანეთში ესოდენ მტრულად რომ იყვნენ განწყობილნი, გაერთმთლიანდა, ბოლო მოეღო ყოველგვარ უთანხმოებას, ყველა საზოგადოებრივი ორგანო ერთსა და იმავეს იმეორებს, ყველამ იგრძნო სტიქიური ძალა, რომელმაც მოიცვა ყველაფერი და ერთი მიმართულებით გააქანა.

– ჰო, ყველა გაზეთი ერთსა და იმავეს იმეორებს, – თქვა თავადმა, – ეს მართალია. და იმდენად ერთსა და იმავეს, რომ გეგონება, ბაყაყები აყიყინდნენო წვიმის მოლოდინში. მათი წყალობით ველარაფერს გაიგონებ.

– ბაყაყები არიან თუ არ არიან, – გაზეთებს მე არ გამოვცემ და არც დავიწყებ მის დაცვას. მე ვამბობ მხოლოდ თანამოაზრეობაზე ინტელიგენციის წრეში, – თქვა სერგეი ივანოვიჩმა ძმის მისამართით.

ლევინს უნდოდა პასუხი გაეცა, მაგრამ მოხუცმა თავადმა დაასწრო: – ჰო, ამ თანამოაზრეობაზე კიდევ შეიძლება სხვა რამეც ითქვას. აი, მე მყავს სიძე, სტეპან არკადიჩი, – თქვენ იცნობთ მას. ის ახლა ინიშნება კომიტეტში, სახელი არ მახსოვს კარგად, ოღონდ საჭმე იქ არაფერია გასაკეთებელი, – რა ვუყოთ, დოლი, ეს საიდუმლო არ არის! – ჯამაგირი კი რვა ათასი მანეთია. აბა, ერთი, სცადეთ და ჰკითხეთ, მოაქვს თუ არა რაიმე სარგებლობა მის სამსახურს. იგი დაგიმტკიცებს, ეს ყველაზე უფრო საჭიროაო. იგი სამართლიანი ადამიანია, მაგრამ შეუძლებელია არ ირწმუნო რვა ათასის ხატრით.

– მართლა, მან დამავალა გადმომეცა დარია ალექსანდროვნასთვის, რომ უკვე დაინიშნა იმ ადგილზე, – უკმაყოფილოდ თქვა სერგეი ივანოვიჩმა, რომელსაც უადგილოდ ეჩვენა თავადის საუბარი.

– ასეა გაზეთების თანამოაზრეობაც, მე მითხრეს, როგორც კი ომი დაიწყება, მათი შემოსავალი ორკეცდებაო. აბა, ისინი როგორ არ იტყვიან, რომ ხალხისა და სლავების ბედი... და ყოველივე ეს კი...

– მე ბევრი გაზეთი არ მიყვარს, მაგრამ ეს უსამართლობაა, – თქვა სერგეი ივანოვიჩმა.

– მე მხოლოდ ერთ პირობას წამოვაცენებდი, – განაგრძო თავადმა. – ამას შესანიშნავად წერდა Alphonse Karr[131] პრუსიის ომის დაწყებამდე: „თქვენ ფიქრობთ, რომ ომი გარდაუვალია? კეთილი. დაე, ყველაზე წინ, განსაკუთრებულ მოწინავე ლეგიონებში იერიშზე, შეტევაზე გადავიდნენ ისინი, ვინც ომს ქადაგებენ!“

– კარგი სანახავნი კი იქნებოდნენ რედაქტორები! – თქვა კატავასოვმა და ხმამაღლა გადაიხარხარა, როცა თავისი ნაცნობი რედაქტორები წარმოიდგინა ამ რჩეულ ლეგიონებში.

– მერე, რა გამოვა, მაშინვე გაიქცევიან, – შენიშნა დოლიმ, – მხოლოდ ხელს შეუშლიან.

– თუ გაიქცევიან, ზურგიდან უნდა დაუშინო ტყვია ან კაზაკები დაუყენო მათრახებით, – თქვა თავადმა.

– მაპატიეთ, თავადო, მაგრამ ეს ხუმრობაა და არცთუ კარგი ხუმრობა, – თქვა სერგეი ივანოვიჩმა.

– არა მგონია, ეს ხუმრობა იყოს, ეს... – უნდოდა ეთქვა ლევინს, მაგრამ სერგეი ივანოვიჩმა აღარ დააცადა.

– საზოგადოების ყველა წევრი ვალდებულია მისთვის შესაფერი საქმე აკეთოს, – თქვა მან, – მოაზროვნე ადამიანებიც თავიანთ საქმეს აკეთებენ, გამოხატავენ საზოგადოების აზრს. ეს ერთსულოვნება და სრული გამოხატვა საზოგადოებრივი აზრისა პრესის დამსახურებაა და ამავე დროს ეს სასიხარულო მოვლენაა. ამ ოცი წლის წინ ჩვენ, ალბათ, დავდუმდებოდით, ახლა კი გვესმის ხმა რუსი ხალხისა, რომელიც მზად არის, აღდგეს, როგორც ერთი კაცი, და თავი გასწიროს დაჩაგრული

მოძმისთვის. ეს დიდებული ნაბიჯია და საწინდარია დიდი ძალისა.

– არა მარტო თავი გასწიროს, არამედ გაჟლიტოს თურქები, – გაუბედავად შენიშნა ლევინმა, – ხალხი მსხვერპლს სწირავს და მზად არის გაიღოს მსხვერპლი თავისი სულისთვის და არა მკვლელობისთვის, – დასძინა მან და უნებურად დაუკავშირა ეს საუბარი იმ აზრებს, რითაც თვით იყო გატაცებული.

– როგორ თუ სულისთვის? ეს იცით, ბუნებისმეტყველისთვის ძნელად გასაგები გამოთქმაა. რას წარმოადგენს სული? – ღიმილით ჰკითხა კატავასოვმა.

– ოჰ, თქვენ ეს კარგად მოგეხსენებათ!

– ღმერთს გეფიცებით, ოდნავი წარმოდგენაც არა მაქვს, – ხმამაღალი სიცილით დასძინა კატავასოვმა.

– „მე მოვიტანე ქვეყნად მახვილი და არა მშვიდობა“, ამბობს ქრისტე, – შენიშნა თავის მხრივ სერგეი ივანოვიჩმა, ისე უბრალოდ, თითქოს ყველაზე გასაგები ადგილი მოიშველიაო სახარებიდან. სწორედ ის ადგილი, რომელიც ყველაზე მეტად აშფოთებდა ლევინს.

– ეს ასეა, – ისევ გაიმეორა მოხუცმა, რომელიც მათ გვერდით იდგა და პასუხი გასცა შემთხვევით მისკენ მიმართულ მზერას.

– არა, ბატონებო, დამარცხებული ხართ, სავსებით დამარცხებული! – მხიარულად წამოიძახა კატავასოვმა.

ლევინი ბრაზისაგან წამოწითლდა, არა იმიტომ, რომ დამარცხდა, არამედ იმიტომ, რომ თავი ვერ შეიკავა და მაინც ჩაება კამათში.

„არა, მე არ შემიძლია მათთან კამათი, – გაიფიქრა მან, – ეგენი გაუვალნი ჯავშნით არიან შემოსილი, მე კი შიშველი ვარ“.

იგი ხედავდა, რომ ძმისა და კატავასოვის დარწმუნება შეუძლებელი იყო; კიდევ უფრო შეუძლებელი იყო თვით დათანხმებოდა მათ. მათი ქადაგება სწორედ ის ჭკუის სიამაყე იყო, რამაც კინალამ დალუპა ლევინი. მას არ შეეძლო დასთანხმებოდა, რომ ათეულ ადამიანს და მათ შორის მის ძმას უფლება ჰქონდათ ეთქვათ სატახტო ქალაქში ჩამოსულ ასეულ ლაქლაქა მოხალისეთა ნათქვამის საფუძველზე, რომ ისინი,

გაზეთებთან ერთად, გამოხატავენ ხალხის ნება-სურვილსა და აზრს, ამასთან, ისეთ აზრს, რომელიც შურისძიებასა და მკვლელობაში გამოიხატება: არ შეეძლო დასთანხმებოდა, რადგან ვერ ხედავდა ამ აზრთა გამოხატულებას ხალხში, რომელთა შორისაც იგი ცხოვრობდა, ვერ ხედავდა ამ აზრებს თავის თავში (მას არ შეეძლო სხვანაირად წარმოედგინა თავი, თუ არა როგორც ერთი წარმომადგენელი იმ ადამიანებისა, რუს ხალხს რომ ქმნიან) და რაც მთავარია, არ შეეძლო დასთანხმებოდა, რადგან მან ხალხთან ერთად არ იცოდა, რაში მდგომარეობდა ეს კეთილდღეობა, მაგრამ მტკიცედ სჯეროდა, რომ ამ კეთილდღეობის მიღწევა შეიძლებოდა მხოლოდ მაშინ, თუ მკაცრად შესრულდებოდა სიკეთის ის კანონი, რომელიც ნათელი იყო ყველა ადამიანისთვის, ამიტომაც არ შეეძლო ესურვა და ექადაგა ომი რაღაც საერთო მიზნებისთვის, როგორც უნდა ყოფილიყო ეს მიზნები. იგი ლაპარაკობდა მიხაილიჩთან, ხალხთან ერთად, რომელიც გამოთქვამდა თავის აზრს თქმულებაში ვარიაგთა მოწოდების შესახებ: „იმთავრეთ და იუფლეთ ჩვენზე. ჩვენ სიხარულით აღვითქვამთ სრულ მორჩილებას. ჩვენს თავზე ვკისრულობთ მთელ შრომას, ყოველგვარ დამცირებასა და მსხვერპლს, მაგრამ განსჯა და გადაწყვეტა ჩვენს ხელთ არ არის“. ახლა კი ხალხი, სერგეი ივანოვიჩის სიტყვით, უარს ამბობდა ამ უფლებებზე, ასე ძვირად რომ უღირდა.

მას კიდევ უნდოდა ეთქვა, რომ თუ საზოგადოებრივი შეხედულება უცოდველი მსაჯულია, მაშინ რევოლუცია, კომუნა, რატომ არ არის ისეთივე კანონიერი, როგორც მოძრაობა სლავთა სასარგებლოდ? მაგრამ ყოველივე ეს მხოლოდ აზრები იყო, რომელთაც არაფრის გადაწყვეტა არ შეეძლოთ. ერთი კი ნათელი იყო – კამათი აღიზიანებდა სერგეი ივანოვიჩს და ამიტომაც სისულელე იყო კამათის წამოწყება. ლევინიც ჩაჩუმდა და სტუმრების ყურადღება იმაზე გადაიტანა, რომ ღრუბლები იკრიბებოდა და კარგი იქნებოდა, თუ წვიმას გაასწრებდნენ და მალე წავიდოდნენ შინ.

XVII

თავადი და სერგეი ივანოვიჩი ეტლში ჩასხდნენ, დანარჩენმა საზოგადოებამ კი ჩქარი ნაბიჯით გასწია შინისაკენ.

მაგრამ დიდი, შავი ღრუბელი ისე სწრაფად მოიწევდა, რომ საჭირო შეიქნა კიდევ უფრო აეჩქარებინათ ნაბიჯი, რათა წვიმის დაწყებამდე მიესწროთ შინ. დაბლა ჩამოწოლილი, ჭვარტლიანი, კვამლივით შავი ღრუბლები უჩვეულო სისწრაფით მიქროდნენ ცაზე. სახლამდე ორასიოდე ნაბიჯი უკლდათ, რომ ქარიც ამოვარდა და ყოველ წუთს მოსალოდნელი იყო კოკისპირული წვიმა. ბავშვები შიშისა და სიხარულის ჟივილ-ხივილით გარბოდნენ წინ, დარია ალექსანდროვნა ძლივსლა ებრძოდა ფეხებზე შემოტმასნილ კაბას, კი არ მიდიოდა, უკვე გარბოდა და თან თვალს არ აცილებდა ბავშვებს. მამაკაცებიც ხელით ჩასჭიდებოდნენ ქუდებს და აჩქარებული ნაბიჯით მიდიოდნენ შინისაკენ. თითქმის უკვე მიაღწიეს პარმალს, რომ წვიმის მსხვილი წვეთი რკინის ღარის კიდეს დაეცა და ზედ გაიფანტა. ბავშვებმა და მათ შემდეგ დიდებმაც მხიარული ლაპარაკით შეაფარეს თავი სახლს.

– კატერინა ალექსანდროვნა სად არის? – ჰკითხა ლევინმა აგაფია მიხაილოვნას, რომელიც დერეფანში შემოეგება მათ თავშელებითა და პლედებით.

– ჩვენ გვეგონა, თქვენთან იყო, – უპასუხა მან

– მიტია სადღაა?

– კოლოკში უნდა იყოს, გადიაც მათთან არის.

ლევინმა ხელიდან გამოსტაცა პლედები და კოლოკისაკენ გაიქცა.

ამ მცირე დროის განმავლობაში ღრუბლის შუა ნაწილი უკვე იმდენად ჩამოეფარა მზეს და ისეთი სიბნელე ჩამოწვა, თითქოს მზე დაბნელდაო. ქარი დაჟინებით ებრძოდა და წინ არ უშვებდა ლევინს, ყვავილებსა და ფოთლებს გლეჯდა ცაცხვებიდან, საზარლად აშიშვლებდა არყის ხეების თეთრ ტოტებს და ყველაფერს ერთი მიმართულებით ხრიდა: აკაციებს, ყვავილებს, დუმფარებს, ბალახსა და ხის კენწეროებს. ბაღში მომუშავე გოგოებმა ჟივილ-ხივილით შეაფარეს თავი საჯალაბოს. კოკისპირული წვიმის თეთრი ფარდა უკვე

ჩამოეფარა შორეულ ტყეს, ლევინმა მახლობელი მინდვრის შუაგულამდე მიაღწია და სწრაფად მიიწევდა კოლოკისაკენ. ჰაერში უკვე იგრძნობოდა სინესტე წვიმისა, რომელიც წვრილ-წვრილ წვეთებად იშლებოდა.

ლევინი წინ წახრილი გარბოდა და ებრძოდა ქარს, ხელიდან რომ სტაცებდა პლედებს. მიუახლოვდა კიდეც კოლოკს, აგერ მუხის იქით შენიშნა კიდეც რაღაც თეთრი, რომ უეცრად ყველაფერი აფეთქდა, მიწას ერთიანად მოედო ცეცხლი და ცის კამარა თითქოს თავზე ჩამოექცა. ლევინმა ძლივსლა გაახილა დაბრმავებული თვალები და წვიმის სქელი ფარდის იქით, რომელიც აცილებდა ახლა კოლოკისაგან, ყველაზე პირველად შუა ტყეში მდგარი ნაცნობი მუხის მწვანე კენწერო დაინახა, რომელსაც საოცრად შესცვლოდა მდგომარეობა. „ნუთუ შუაზე გაიპო?“ – ძლივსლა მოასწრო ლევინმა ამის გაფიქრება, რომ მუხის კენწერო მომეტებული სისწრაფით დაეშვა ძირს, სხვა ხეებს ამოეფარა და ლევინმა გაიგონა, როგორი ხმაურით დაიტანა ამ უზარმაზარმა ხემ სხვა ხეები.

ელვა, ჭეჭა-ქუხილი, სიცივე, რომელმაც ერთბაშად დაუარა ტანში, ერთ მთლიან საშინელების გრძნობად გადაიქცა ლევინისთვის.

– ღმერთო ჩემო! ღმერთო ჩემო! ოღონდაც ისინი გადაარჩინე! – თქვა მან.

და თუმცა მაშინვე გაიფიქრა, რა უაზრობა იყო მისი თხოვნა, ისინი არ დაეტანა უკვე ძირს დაცემულ მუხას, მაგრამ მაინც იმეორებდა ამ სიტყვებს, იცოდა, რომ ახლა უაზრო ლოცვა-ვედრებაზე უკეთესს ვერაფერს გააკეთებდა.

როგორც იქნა, მიაღწია იმ ადგილამდე, სადაც ჩვეულებრივ ჰყავდათ ხოლმე ბავშვი, მაგრამ იქ არავინ დაუხვდა.

ისინი ტყის მეორე მხარეს, ბებერი ცაცხვის ქვეშ იდგნენ და ეძახდნენ მას. ორი მუქტანსაცმლიანი ქალი (წინათ მათ ღია ფერის კაბები ეცვათ) ზევიდან გადაფარებოდნენ რაღაცას. ესენი იყვნენ კიტი და გადია. წვიმას უკვე გადაელო და კვლავ ნათელი ეფინებოდა არემარეს, როცა ლევინმა მათთან მიიღბინა. გადიას კაბის ბოლო მშრალი ჰქონდა, კიტი კი სულ ერთიანად გაწუწულიყო და ტანზე ეკვროდა სველი ტანისამოსი. მართალია, წვიმას უკვე გადაელო, მაგრამ ისინი მაინც ისევე იდგნენ, როგორც კოკისპირული წვიმის დროს –

ორივე ზედ გადაფარებოდა მწვანექოლოგიან ბავშვის საწოლს.

– ცოცხლები ხართ? კარგად ხართ? მადლობა ღმერთს! – თქვა ლევინმა, როცა დამდგარ ნიაღვარში წყლით სავსე წაღების ტყაპატყუპით მიირბინა მათთან. კიტის აწითლებული, სველი სახე ქმრისაკენ მიებრუნებინა და გაუბედავად უღიმოდა წვიმისაგან ფორმაშეცვლილი ქუდის ქვემოდან.

– აბა, როგორ არა გრცხვენია! ვერ გამიგია, როგორ შეიძლება ასეთი გაუფრთხილებლობა?! – წყრომით მიმართა ლევინმა ცოლს.

– ღმერთმანი, მე არა ვარ დამნაშავე. ის იყო, ვაპირებდით წამოსვლას, მაგრამ ბავშვი გაჭირვეულდა. საფენები უნდა გამოგვეცვალა. როგორც კი... – დაიწყო თავის მართლება კიტიმ.

მიტია უვნებელი იყო, სულ არ დასველებულიყო და ისევ განაგრძობდა ძილს.

– მაშ, მადლობა ღმერთს! მე აღარც კი მესმის, რას ვამბობ!

შეაგროვეს სველი საფენები, გადიამ საწოლიდან ამოიყვანა ბავშვი და ხელით წამოიყვანა.

ლევინი გვერდით მიჰყვებოდა ცოლს, დამნაშავედ გრძნობდა თავს, რომ გაუწყრა და გადიასაგან მალულად ხელს ხელზე უჭერდა კიტის.

XVIII

მთელი დღის განმავლობაში, ათასნაირ საუბარში თითქოს ლევინის გონების მხოლოდ გარეგანი მხარე მონაწილეობდა; იგი განუწყვეტელ სიხარულს გრძნობდა, რომ ასე სავსე ჰქონდა გული, გულგატეხილიც იყო, რადგან ვერ შეეგრძნო ის ცვლილებები, რისი მოლოდინიც ჰქონდა.

წვიმამ ისე დაასველა ყველაფერი, რომ სასეირნოდ გასვლა აღარ შეიძლებოდა. ამასთან, საავდრო ღრუბლები აღარ შორდებოდნენ ჰორიზონტს, ხან აქ გადაივლიდნენ გრგვინვით,

ხან იქ და შავად ფერავდნენ ცისკიდურს. დღის დანარჩენი ნაწილი მთელმა საზოგადოებამ შინ გაატარა: კამათი აღარ წამოუწყიათ. პირიქით, ნასადილევს ყველანი შესანიშნავ გუნებაზე დადგნენ.

კატავასოვმა ჯერ ბევრი აცინა მანდილოსნები თავისი ორიგინალური ხუმრობით, პირველი გაცნობისას ასე რომ ხიბლავდა ყველას, შემდეგ სერგეი ივანოვიჩის თხოვნით მოჰყვა თავის მეტად საინტერესო დაკვირვებას დედალ და მამალ ოთახის ბუხებზე და მათ ცხოვრებაზე, როგორ განსხვავდებიან ერთმანეთისაგან ხასიათითა და ფიზიონომიითაც კი. სერგეი ივანოვიჩიც მხიარულ გუნებაზე იყო და ჩაიზე ძმის თხოვნით გამოთქვა თავისი შეხედულებანი აღმოსავლეთის საკითხზე და ისე უბრალოდ და კარგად ილაპარაკა, რომ ყველა სიამოვნებით უსმენდა.

ოღონდ კიტიმ ველარ მოისმინა ბოლომდე, მიტიას დასაბანად დაუძახეს.

კიტის წასვლის შემდეგ არ გაუვლია რამდენიმე წუთს, რომ ლევიჩიც გაიწვიეს საბავშვო ოთახში.

ლევიჩისავე ბოლომდე აღარ დაუღვია ჩაი, სინანულით მიატოვა საინტერესო საუბარი და შეწუხებულმა, რატომ გამომიძახესო, რადგან ეს მხოლოდ მეტად მნიშვნელოვანი შემთხვევის დროს ხდებოდა, ბავშვის ოთახისაკენ გასწია.

მართალია, ბოლომდე ველარ მოისმინა სერგეი ივანოვიჩის გეგმა, თუ ახალგათავისუფლებული ორმოცმილიონიანი სლავი ხალხი რუსეთთან ერთად როგორ დაიწყებდა ახალ ეპოქას ისტორიაში, რამაც ძალიან დააინტერესა, როგორც მისთვის სრულიად ახალმა საკითხმა, ისიც აინტერესებდა და აღელვებდა, თუ რატომ უძახდნენ, მაგრამ მაინც, როგორც კი სასტუმროდან გამოვიდა და მარტო დარჩა, მყისვე დილანდელი ფიქრები გაახსენდა და ყველა ეს მოსაზრება, თუ რა მნიშვნელობა ექნება სლავურ ელემენტს მთელი მსოფლიოს ისტორიისთვის, იმდენად უმნიშვნელო ეჩვენა იმასთან შედარებით, რაც მის სულში ხდებოდა, რომ წუთით ყველაფერი გადაივიწყა და კვლავ ამ დილით განცდილ განწყობილებას დაუბრუნდა.

ახლა წინანდელივით თავიდან აღარ გაუხსენებია აზრთა მთელი მსვლელობა (ეს საჭირო აღარ იყო მისთვის). იგი მაშინვე

გაიმსჭვალა ამ აზრებთან დაკავშირებული გრძნობით, რომელიც უკვე დაუფლებოდა და მისთვის ნათელი გახდა, რომ ეს გრძნობა მის სულში წინანდელზე უფრო ძლიერი და გარკვეული იყო. მისთვის საჭირო აღარ იყო ის წინასწარ მოფიქრებული სიმშვიდე ამ გრძნობის აღსადგენად. ახლა, პირიქით, სინარულისა და სიმშვიდის გრძნობა წინანდელზე უფრო სწრაფად ედებოდა მის სულს, რომ აზრი ველარ ეწეოდა გრძნობას.

ლევინი ტერასაზე გავიდა, ახედა ჩამობნელებულ ცას, რომელზეც ორი ვარსკვლავი ციმციმებდა, და უცებ გაახსენდა: „ჰო, როცა მე შევყურებდი ცის თაღს და ვფიქრობდი, რომ ჩემთვის ხილული ცის თაღი ჭეშმარიტად ცის თაღია, ამის გაფიქრებაზე რაღაც ბოლომდე ვერ მოვისაზრე, რაღაც დავუმაღლე საკუთარ თავს, – გაიფიქრა მან, – მაგრამ რაც უნდა იყოს იქ, კამათი არ შეიძლება. საკმარისია, დავუფიქრდე და ყველაფერი ნათელი გახდება“.

ლევინი უკვე საბავშვო ოთახში შედიოდა, როცა გაახსენდა, რა იყო ის, რაც საკუთარ თავს დაუმაღლა: „თუ ღვთის არსებობის მთავარ დამამტკიცებელ საბუთს სიკეთის არსებობის აღმოჩენა წარმოადგენს, მაშინ რატომ განისაზღვრება ეს აღმოჩენა მხოლოდ ქრისტიანული ეკლესიით? რა ურთიერთობა აქვს ამ აღმოჩენასთან ბუდას, მაჰმადიანურ სარწმუნოებას, რომლებიც ასევე ღაღადებენ და იღვწიან სიკეთისთვის?“

ლევინს მოეჩვენა, რომ უკვე მზად ჰქონდა პასუხი ამ კითხვაზე, მაგრამ ჩამოყალიბება ველარ მოასწრო, რადგან უკვე შევიდა საბავშვო ოთახში.

კიტი მკლავებდაკაპიწებული იდგა ბავშვის აბაზანასთან, რომელშიც უკვე ჭყუმპალაობდა ბავშვი. როგორც კი ქმრის ფეხის ხმა გაიგონა, თავი მიიბრუნა მისკენ და ღიმილით მიიხმო. კიტის ცალი ხელით აბაზანაში გულაღმა მწოლიარე ფუნჩულა ბავშვის თავი ეჭირა, მეორე ხელით კი თანაბრად ჭიმავდა კუნთებს და ბავშვს ღრუბელს აწურავდა.

– აი, შეხედე, შეხედე, – უთხრა მან, როცა ლევინი მივიდა მათთან, – აგაფია მიხაილოვნა მართალია, უკვე ცნობს.

საქმე ის იყო, რომ მიტია იმ დღიდან, როგორც ჩანდა, უკვე ნამდვილად ცნობდა ყველა თავისიანს.

როგორც კი ლევინი აბაზანასთან მივიდა, მაშინვე ჩაატარეს საამისო ცდა და ცდამ სრული წარმატებით ჩაიარა. ბავშვისაკენ დაიხარა მოსამსახურე გოგო, რომელსაც საგანგებოდ გამოუხმეს სამზარეულოდან, ბავშვი მოიღუშა და უარის ნიშნად თავი გააქნია. დაიხარა მისკენ კიტი და ბავშვს სახე ღიმილმა გაუნათა, ხელები ღრუბელს ჩასჭიდა, ტუჩები მოკუმა და ისეთი კმაყოფილი, უცნაური ხმა გამოსცა, რომ არათუ კიტი და გადია, ლევინიც კი მოულოდნელად აღფრთოვანდა.

ბავშვი ამოიყვანეს აბაზანიდან, წყალი გადაავლეს, ზეწარში გაახვიეს, გაამშრალეს და ყურთასმენის წამლები ყვირილის შემდეგ გადასცეს დედას.

– მოხარული ვარ, რომ უკვე იწყებ მის სიყვარულს, – უთხრა კიტიმ ქმარს, როცა ბავშვთან ერთად მშვიდად დაჯდა ჩვეულ ადგილას, – ძალიან მახარებს ეს, თორემ უკვე ვბრაზობდი ამაზე. შენ ამბობდი, არავითარი გრძნობა არა მაქვსო ბავშვის მიმართ.

– არა, მე ეგ არ მითქვამს, გრძნობა არა მაქვს-მეთქი. მე მხოლოდ ის ვთქვი, რომ გული გამიტყდა.

– როგორ შეიძლება გული გაგიტეხოს ამან?

– შვილზე კი არა, საკუთარ გრძნობაზე გამიტყდა გული. უფრო მეტს მოველოდი. მეგონა, სიურპრიზივით მთელ ჩემს არსებას მოიცავდა რაღაც ახალი, სასიამოვნო გრძნობა. უცებ კი, ნაცვლად ამისა, ზიზღი, სიბრალეული...

კიტი ყურადღებით უსმენდა, თან თითებზე იკეთებდა ბეჭდებს, ბავშვის ბანაობის დროს რომ მოეხსნა.

– და, რაც მთავარია, უფრო ძლიერი იყო შიში და სიბრალეული, ვიდრე სიამოვნება. დღეს კი, წვიმის დროს, იმ შიშის შემდეგ, ვიგრძენი, რამდენად ძლიერ მყვარებია.

კიტის სახე გაუნათა ღიმილმა.

– ძალიან შეგეშინდა? – ჰკითხა მან, – მეც ძალიან შემეშინდა, მაგრამ ახლა, როცა გაიარა ყველაფერმა, კიდევ უფრო მეტად მეშინია. უნდა წავიდე იმ მუხის სანახავად. რა კარგი ადამიანია კატავასოვი! და საერთოდ მთელმა დღემ ისე სასიამოვნოდ გაიარა. შენც სერგეი ივანოვიჩთან ისეთი კარგი ხარ, როცა მოინდომებ... ჰო, შენც წადი მათთან, თორემ აბაზანის შემდეგ

აქ ყოველთვის ცხელა და ორთქლი დგება.

XIX

როგორც კი ლევინი ბავშვის ოთახიდან გამოვიდა და მარტო დარჩა, მაშინვე ის აზრი გაახსენდა, ბოლომდე რომ არ იყო მისთვის გარკვეული.

ნაცვლად იმისა, სასტუმრო ოთახში შესულიყო, საიდანაც საუბრის ხმა გამოდიოდა, ტერასაზე შეჩერდა, ხელით მოაჯირს დაეყრდნო და ცას ახედა.

ცა სულ ჩამობნელებულიყო და სამხრეთით, საითაც იყურებოდა ლევინი, ღრუბლები აღარ ჩანდა, – მოპირდაპირე მხარეს მოეყარათ თავი. სწორედ იქიდან ანათებდა ელვა და ისმოდა შორეული ქუხილის ხმა. ლევინი ყურს უგდებდა, დროდადრო როგორ ჩამოდიოდა ცაცხვის ტოტებიდან წვიმის წვეთები და შესცქეროდა ვარსკვლავთა ნაცნობ სამკუთხედს, რომელსაც შუაში მიუყვებოდა თეთრად განათებული ირმის ნახტომი თავისი განშტოებებით. ყოველ გაელვებაზე არათუ ირმის ნახტომი, მოკაშკაშე ვარსკვლავებიც იკარგებოდნენ, მაგრამ როგორც კი ელვა გაქრებოდა, თითქოს ვილაცის მარჯვე ხელმა გადმოისროლაო, ისევ ძველ ადგილას აღმოჩნდებოდნენ.

„მაშ, რაღა მაწუხებს?“ – თქვა თავისთვის ლევინმა, რომელიც წინასწარ გრძნობდა, რომ გადაწყვეტა მისი ეჭვებისა უკვე გამზადებული იყო მის სულში, თუმცა ეს გადაწყვეტა ჯერ კიდევ უცნობი იყო მისთვის.

„დიახ, ერთი უეჭველი, ცხადი გამოვლინება ღმერთის არსებობისა ის სიკეთის კანონებია, რომელნიც აღმოჩენასავით მოევლინენ ქვეყანას, რომელთა არსებობას ვგრძნობ ჩემში და რომელთა აღიარებითაც არათუ ვუერთდები, არამედ იძულებული ვარ, შევუერთდე სხვებს, ეკლესიად წოდებულ ერთ მთლიან მორწმუნეთა საზოგადოებას რომ ქმნიან. მერე ებრაელები, მაჰმადიანები, კონფუციელები, ბუდისტები – რას წარმოადგენენ ისინი? – სწორედ ის საკითხი დაუყენა ლევინმა თავის თავს, ყველაზე სახიფათოდ რომ ეჩვენებოდა, – ნუთუ ეს

ასობით მილიონი ადამიანი მოკლებულია იმ საუკეთესო სიკეთეს, ურომლისოდაც აზრი არა აქვს სიცოცხლეს? – ლევინი ჩაფიქრდა, თუმცა მაშინვე გაასწორა შეკითხვა, – მაგრამ რატომ ვკითხულობ ამას? – უთხრა მან თავის თავს, – მე ვკითხულობ კაცობრიობის სხვადასხვა სარწმუნოების დამოკიდებულებას ღვთაებისადმი. მე ვკითხულობ ღმერთის გამოვლინებას მთელი სამყაროსთვის ყველა ამ ნისლოვანი ლაქით. ამას რატომ ჩავდივარ? პირადად ჩემთვის, ჩემი გულისთვის ნათელია უეჭველი ცოდნა იმისა, რაც მიუწვდომელია გონებისთვის, მე კი დაჟინებით მოვითხოვ ჩემი გონებითა და სიტყვებით გამოვთქვა ეს ცოდნა. განა არ ვიცი, რომ ვარსკვლავები არ დადიან? – შეეკითხა ლევინი თავის თავს და ახედა მოკაშკაშე პლანეტას, რომელსაც უკვე შეეცვალა ადგილი არყის ხის მაღალი რტოს ზემოთ, – მაგრამ როცა ვუყურებ ვარსკვლავთა მოძრაობას, არ შემიძლია წარმოვიდგინო დედამიწის ბრუნვა და მართალი ვარ, როცა ვამბობ, ვარსკვლავები დადიან-მეთქი.

და განა ასტრონომებს შეეძლოთ გაეგოთ ან გამოეანგარიშებინათ რაიმე, თუ მხედველობაში მიიღებდნენ დედამიწის ყოველ რთულსა და სხვადასხვანაირ მოძრაობას? ყველა მათი საოცარი დასკვნა ციურ სხეულთა მანძილების, წონისა და მოძრაობის შესახებ ემყარება მნათობთა ხილულ მოძრაობას უძრავად გაჩერებული დედამიწის ირგვლივ, იმ მოძრაობას, რომელსაც ახლა მე ვუყურებ. და ასე იყო საუკუნეთა განმავლობაში მილიონი ადამიანისთვის, იყო, მარად ასე იქნება და მუდამ შეიძლება შემოწმდეს. და ისევე, როგორც ამაო და მერყევი იქნებოდა ასტრონომთა დასკვნები, თუ ისინი არ დაემყარებოდნენ ხილული ცის დამოკიდებულებას ერთი მერიდიანის და ერთი ჰორიზონტის მიმართ, ასევე ამაო და მერყევი იქნება ჩემი დასკვნებიც, თუ ისინი დამყარებულნი არ იქნებიან სიკეთის იმ გაგებაზე, რომელიც ყოველთვის იყო და იქნება, რომელიც მე დამანახვა ქრისტიანობამ და შეიძლება ყოველთვის შემოწმდეს ჩემს სულში. საკითხი სხვა სარწმუნოებათა და იმის შესახებ, თუ რა დამოკიდებულება აქვთ მათ ღვთაებასთან, მე არ შემიძლია გადავჭრა და არცა მაქვს ამის უფლება“.

– შენ ჯერ არ წასულხარ? – მოესმა უცებ კიტის ხმა, – რომელიც იმავე გზით მიდიოდა სასტუმრო ოთახისაკენ, – შენ რა, ხომ არაფერი გეწყინა? – უთხრა მან და ვარსკვლავთა სინათლეზე

ყურადღებით ჩახედა სახეში.

მაგრამ კიტი მაინც ვერ დაინახავდა ლევინის სახეს, ელვას რომ არ გაენათებინა და არ დაეფარა ვარსკვლავები. ელვის შუქზე კიტიმ მთლიანად დაინახა ქმრის სახე და რაკი დარწმუნდა, მშვიდი და მხიარულიაო, გაუღიმა ქმარს.

„მას ესმის, – ფიქრობდა ლევინი, – იცის, რაზედაც ვფიქრობ. ვუთხრა თუ არა? ჰო, ვეტყვი“... – მაგრამ სწორედ იმ წუთს, როცა ლევინმა ამის თქმა დააპირა, კიტიმაც წამოიწყო ლაპარაკი.

– იცი, რას გეტყვი, კოსტია! – უთხრა მან, – დამავალე და შეიარე კუთხის ოთახში. ნახე, როგორ მოაწყვეს ყველაფერი სერგეი ივანოვიჩისთვის. ჩემთვის უხერხულია. დაუდგეს თუ არა ახალი პირსაბანი?

– კარგი, აუცილებლად წავალ, – უთხრა ლევინმა და აკოცა ცოლს.

„არა, საჭირო არ არის ამის თქმა, – გაიფიქრა ლევინმა, როცა კიტიმ მის წინ ჩაიარა, – ეს საიდუმლო მხოლოდ ჩემთვისაა საჭირო და მნიშვნელოვანი და ამის გამოთქმა არც შეიძლება სიტყვებით. ამ ახალ გრძნობას არ გამოვუცვლივარ, არ გავუბედნიერებებ, უეცრად არ გავუსხივოსნებებ ისე, როგორც ოცნებით მქონდა წარმოდგენილი – ისევე როგორც შვილისადმი გრძნობას, აქაც არ ყოფილა არავითარი სიურპრიზი. მე არ ვიცი, რა არის ეს, – რწმენაა თუ არ არის რწმენა – მაგრამ ეს გრძნობა შეუმჩნევლად, ტანჯვა-წამებით შემოიჭრა ჩემში და მტკიცედ დაისადგურა ჩემს სულში.“

ისევ ისე გავუწყრები მეეტლე ივანს, ისევ ისე ვიკამათებ, უადგილოდ გამოვთქვამ ჩემს აზრებს, ის, რაც წმიდათაწმიდაა ჩემს სულში, ისევ ისე გაუგებარი იქნება სხვებისთვის, თვით ჩემი ცოლისთვისაც კი, ისევ ვუსაყვედურებ მას ჩემი შიშისთვის და შემდეგ ვინანებ ამას; გონებით კვლავ გაუგებარი იქნება, რატომ ვლოცულობ, მაგრამ მაინც ვილოცებ – და ჩემი ცხოვრება ახლა, მთელი ჩემი ცხოვრება, დამოუკიდებლად იმისა, რა შეიძლება დამემართოს, ჩემი ცხოვრების ყოველი წუთი არათუ უაზრო არ იქნება, როგორც წინათ იყო, არამედ ექნება ეჭვმიუტანელი აზრი იმ სიკეთისა, რომელიც ვალდებული ვარ მიზნად დავუსახო ჩემს ცხოვრებას!“

დასასრული

- [1] (ზოოლ.) იგივე მელანთევზი.
- [2] (ფრანგ. Faste) გადაჭარბებული ბრწყინვალება.
- [3] (ფრანგ.) სიძე.
- [4] (ფრანგ.) ერთბაშად.
- [5] (ფრანგ.) ევოლუცია.
- [6] (ფრანგ.) ქარგვის ინგლისური ტექნიკა.
- [7] გადმოცემის თანახმად, პუნიკური ომების დროს გამოსაზამთრებლად ქალაქ კაპუაში ჰანიბალის შეჩერებამ მისი ჯარი სულიერად და ფიზიკურად გააზარმაცა და მას შემდეგ დამკვიდრდა გამოთქმა „კაპუის განცხრომანი“; „კაპუისებური“ ტოლსტოის ნეოლოგიზმია; აღნიშნავს გაზარმაცებას, განაზებას, განცხრომას მიცემას.
- [8] (ფრანგ.) მე დავარღვიე თქვენი განკარგულება.
- [9] (ფრანგ.) გრაფინია.
- [10] (ფრანგ.) მას წარმატებები აქვს.
- [11] (ფრანგ.) ხელიხელგაყრილს.
- [12] (ფრანგ.) ეს ისეთი პიროვნებაა, რომელსაც არ გააჩნია...
- [13] (ფრანგ.) ეს ჩვეულებრივი ამბავია.
- [14] (ფრანგ.) არ შეუძლია სახელი გამიტეხოს.
- [15] (ფრანგ.) კარენინასთან საარშყოლდ?
- [16] (ფრანგ.) იგი სენსაციას ახდენს. მის გამო პატისაც კი ივიწყებენ.

- [17] (ფრანგ.) ისინი გადაშენდნენ.
- [18] (ფრანგ.) მართლა, ვარენკას შესახებ.
- [19] (ფრანგ.) აყვავების წლებში მყოფი.
- [20] (ფრანგ.) ახალგაზრდა კაცი.
- [21] (ლათ.) ის, იგი, იმის, იმას.
- [22] (ფრანგ.) ბიძაშვილები.
- [23] (ფრანგ.) ღვთისმოსავი.
- [24] (ფრანგ.) ალიაქოტს.
- [25] (ფრანგ.) ვისაც სინდისი წმინდა აქვს, მადაც კარგი აქვს, სიტყვასიტყვით: ეს წიწილა ჩემი ფენსაცმლის ლანჩებამდე ატანს.
- [26] (ინგლ.) ოთხცხენიანი ეტლი.
- [27] (ფრანგ.) რას ამბობენ?
- [28] (ფრანგ.) წავიღეთ, ეს საინტერესოა.
- [29] (ფრანგ.) მომხიბვლელნი იყვნენ.
- [30] (ფრანგ.) მშვენიერია!
- [31] გულკეთილობა (ფრანგ.).
- [32] (ფრანგ.) მეფე მოკვდა, გაუმარჯოს მეფეს!
- [33] (ფრანგ.) ამაში სამარცხვინო არაფერია.
- [34] (ფრანგ.) ბატონებო, მოდით ჩქარა!
- [35] (ფრანგ.) წარმტაცია!
- [36] (ფრანგ.) მობრძანდით.
- [37] (ფრანგ.) გადავლება (აბაზანის მიღება).
- [38] (ფრანგ.) წარმოიდგინეთ, რომ გოგონა.
- [39] (ფრანგ.) იგი ეარშიყება ახალგაზრდა, ლამაზ ქალს.
- [40] (ფრანგ.) მე მგონი, ვესლოვსკი ცოტათი ეარშიყება კიტის.

- [41] (ფრანგ.) პატარა არშეობა.
- [42] (ფრანგ. Barre) ძელი ან წყლისგან გაჟივებული კასრები.
- [43] (ფრანგ.) ეს ხომ სასაცილოა!
- [44] (ფრანგ.) ეს ხომ მეტისმეტად სასაცილოა.
- [45] (ფრანგ.) გარდა ამისა, ეს სასაცილოა.
- [46] (ფრანგ.) შეიძლება იყო ეჭვიანი, მაგრამ ამ ზომამდე – ეს მეტისმეტად სასაცილოა.
- [47] (ფრანგ.) სასაცილო.
- [48] (ფრანგ.) საყვარელი საქმე.
- [49] (ფრანგ.) წვრილმანია.
- [50] (ფრანგ.) თქვენ გავიწყდებათ თქვენი მოვალეობა.
- [51] (ფრანგ.) მაპატიეთ, მე ამით სავსე მაქვს ჯიბეები.
- [52] (ფრანგ.) მაგრამ თქვენ მეტისმეტად გვიან ცხადდებით.
- [53] (ფრანგ.) ძალიან საყვარელია.
- [54] (ინგლ.) დიახ, ქალბატონო.
- [55] (ფრანგ.) მაგრამ სრულებითაც არ დაგინდობ.
- [56] (ფრანგ.) კომპანიონი ქალი.
- [57] (ფრანგ.) და ამასთან ერთად წესიერიცაა.
- [58] (ფრანგ.) იგი ძალიან საყვარელი და გულმართალია.
- [59] (ფრანგ.) ეს არის ჩვენი პატარა სასახლე.
- [60] (ფრანგ.) აქ ისეთი კარგი და წესიერი გარემოა. სავსებით ინგლისურად, დილის საუზმეზე ხვდებიან ერთმანეთს, მერე კი შორდებიან.
- [61] (ფრანგ.) ეს საუცხოო რამ იქნება.
- [62] (ფრანგ.) ჩოგბურთის პარტია.
- [63] (ფრანგ.) მაგრამ ხომ არ შეიძლება საწყალ ვესლოვსკის და ტუმკევიჩის ნავში ამდენი ცდით გული გადაელიოთ.

- [64] (ფრანგ.) სკოლები მეტისმეტად ჩვეულებრივ საქმედ იქცა.
- [65] (ფრანგ.) და ეს იმიტომ კი არა, რომ უკეთესი არ გამაჩნია.
- [66] (ფრანგ.) გადალახოს ეს ნაზი გრძნობები. საქმე ანას და მისი შვილების ბედნიერებასა და ბედს ეხება.
- [67] (გერმ.) ო, დიან, ეს სრულიად უბრალო რამ არის.
- [68] (გერმ.) საქმე ის არის... უნდა გამოვითვალოთ მავთულების ფასი.
- [69] (გერმ.) ამის გამოანგარიშება შეიძლება, თქვენო ბრწყინვალეზავ.
- [70] (გერმ.) მეტისმეტად რთულია, მეტად ბევრ ზრუნვას მოითხოვს.
- [71] (გერმ.) (გერმ.) ვისაც შემოსავალი უნდა, მას საზრუნავიც ექნება.
- [72] (გერმ.) (გერმ.) დიდ პატივს ვცემ გერმანულ ენას.
- [73] (გერმ.) შეწყვიტეთ.
- [74] (ფრანგ.) მაგრამ, მაპატიეთ და, მას აქვს ზოგი რამ უცნაურობა.
- [75] (ფრანგ.) ამგვარი ცხოვრების მეოხებით.
- [76] (ფრანგ.) სინამდვილეში ეს უგარყვნილესი ქალია.
- [77] განა ეს გარყვნილება არ არის? (ფრანგ.).
- [78] (ფრანგ.) მე მაქვს წარმატება.
- [79] (ფრანგ.) მაგრამ მეტისმეტად პროზაულია.
- [80] (ლათ.) ჰოი, წმინდა უბრალოებავ!
- [81] (ფრანგ.) შამპანური დავლიოთ.
- [82] (ფრანგ.) სახელმწიფო გადატრიალებაში?
- [83] (ფრანგ.) ძმაბიჭურად.
- [84] (ფრანგ.) სრულიად უადგილოდ.
- [85] (ფრანგ.) გამხნევებას.

- [86] (ფრანგ.) ტელეგრაფით ბოროტად სარგებლობა.
- [87] (ინგლ.) ჩემს კომპეტენციაში არ შედის.
- [88] (ფრანგ.) ქვისლები.
- [89] (გერმ.) მარადიული ქალურობა.
- [90] (ფრანგ.) გიჟური დღე.
- [91] (ფრანგ.) ცოლისდას.
- [92] (ფრანგ.) ათასი სალამი.
- [93] (ფრანგ.) კრუხი.
- [94] (ლათ.) თეთრი ცხელება.
- [95] (ინგლ.) კონცეფცია.
- [96] (ფრანგ.) კომბინაცია.
- [97] (ინგლ.) გეთაყვა, უბრძანეთ, ჩაი სასტუმროში მოგვართვან.
- [98] (ფრანგ.) მე იმდენად ფართო გული არა მაქვს.
- [99] (ფრანგ.) ეს არასოდეს მეხერხებოდა.
- [100] (ფრანგ.) საზოგადოებრივი მდგომარეობა.
- [101] (ფრანგ.) რომ ყინული გატყდა.
- [102] (ფრანგ.) პოლიტიკა.
- [103] ... (ფრანგ.) თქვენი კეთილსინდისიერება.
- [104] (ფრანგ.) შენ თავისუფლად მოაზროვნე კაცის სახელი გაქვს.
- [105] (ფრანგ.) ბიძა.
- [106] (ფრანგ.) ცხოვრების ნირი.
- [107] (ფრანგ.) ჟიულ ლანდო, ცნობილი ჟიულ ლანდო; ნათელმხილველი.
- [108] (ფრანგ.) ნოქარი.
- [109] (ფრანგ.) ჩვენი მეგობრების მეგობრები ჩვენი მეგობრებია.

- [110] (ფრანგ.) თქვენ გესმით ინგლისური?
- [111] (ინგლ.) „უვნებელი და ბედნიერი“.
- [112] (ინგლ.) ფრთებქვეშ.
- [113] (ფრანგ.) ჩემო მეგობარო.
- [114] (ფრანგ.) მიეცით მას ხელი. ხომ ხედავთ?
- [115] (ფრანგ.) დეე, ის, ვინც უკანასკნელად მოვიდა, ვისაც რაღაცის კითხვა სწადია, დეე, გავიღეს. გავიღეს!
- [116] (ფრანგ.) მაჰატიეთ, მაგრამ ხომ ხედავთ... მოდით ათი საათისათვის, ან უკეთესი იქნება, ხვალ.
- [117] (ფრანგ.) ეს მე ვარ. ხომ ასეა?
- [118] (ფრანგ.) სასაცილო.
- [119] (ფრანგ.) საბანაო კოსტიუმი.
- [120] (ფრანგ.) ავეჯით გაწყობილი ოთახები.
- [121] (ფრანგ.) ჰაემნისა.
- [122] (ფრანგ.) მით უარესი მისთვის.
- [123] (ფრანგ.) პარიკმახერი... მე თმას მივარცხნის.
- [124] (ინგლ.) ცეცხლი ჩაუქრა.
- [125] (ფრანგ.) მამიდა.
- [126] (სერბ.) გაუმარჯოს, ვაშა.
- [127] (ინგლ.) ყველაფერი რიგზეა.
- [128] (ფრანგ.) ადამიანის ცხოვრების მცირე უსიამოვნებანი.
- [129] (ფრანგ.) სრული პროსტრაცია.
- [130] (ფრანგ.) პეტერბურგში ამას ათვალწუნებით უყურებენ.
- [131] (გერმ.) ალფონს კარი.

